

~~WYDAWCA
Zakład Drukarski
Uniwersytecki Wrocławski~~

~~L. inw.
690~~

PRAWO CYWILNE

O BOWIĄZUJĄCE

W KRÓLESTWIE POLSKIÉM.

PRAWO CYWILNE

O BOWIĄZUJĄCE

W KRÓLESTWIE POLSKIM

WYDAŁ

STANISŁAW ZAWADZKI

REJENT KANCELARYI ZIEMIAŃSKIEJ GUBERNII WARSZAWSKIEJ
W WARSZAWIE.

TOM III.

Prawo o Towarzystwie Kredytowem Ziemijskim z r. 1825. — Instrukcja dla tegoż Towarzystwa z r. 1826. — Dodatkowa Instrukcja z r. 1829. — Prawo o témże Towarzystwie z r. 1838. — Dodatkowe przepisy postępowania dla tegoż Towarzystwa z r. 1838. — Prawa o témże Towarzystwie z r. 1853 i 1860. — Organizacya Sądownictwa Cywilnego z r. 1808. — Zmiany w tej Organizacyi wprowadzone Statutem Organizacyjnym. — Ustawy o Senacie z r. 1841 i 1842, oraz Wewnętrzne Urządzenie dla Senatu z r. 1842. — Organizacya Prokuratoryi. — Organizacya Sądownictwa Administracyjnego. — Przepisy z r. 1862 co do równouprawnienia żydów i w przedmiocie urządzenia stosunków włościańskich. — Porównanie artykułów Kodexu Cywilnego Polskiego z r. 1825, z odpowiedniami artykułami Ks. I. Kodexu Napoleona i nawzajem. — Porównanie artykułów textu dawnego z odpowiedniami artykułami textu nowego, co do prawa o sprzedaży przymusowej wprowadzonego we Francyi w r. 1841 i 1842, oraz co do prawa o bankructwie wprowadzonego we Francyi w r. 1838. — Skorowidz chronologiczny i Skorowidz wyrazowy — do wszystkich trzech Tomów. —
Sprostowanie omyłek. —

W WARSZAWIE,
NAKŁADEM WYDAWCY

w Drukarni Karola Kowalewskiego, ulica Królewska Nr. 1066.

1863.

Wolno drukować z warunkiem złożenia w Komitecie Cenzury,
po wydrukowaniu, prawem przepisanej liczby exemplarzy.

Warszawa dnia 17 (29) Kwietnia 1863 r.

p. o. Cenzora, Assessor Kollegjalny, J. A. ROGALSKI.

1643

SPIS PRZEDMIOTÓW

ZAWARTYCH W TOMIE III.

Prawo o Towarzystwie Kredytowém Ziemijskiém.

*Prawo o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego
Ziemijskiego w Królestwie Polskiém,
z d. 13 Czerwca 1825.*

	<i>Strona</i>
TYTUŁ I. Główne zasady Towarzystwa Kredytowego Ziemijskiego (ar. 1—38)	3
— II. Zawiązanie Towarzystwa Kredytowego Ziemijskiego (ar. 39—49)	13
— III. Skład Dyrekcij Szczegółowych, ich attrybucye i obowiązki, stosunki z niemi Członków Towarzystwa, oraz właścicieli listów zastawnych (ar. 50—99)	19
Skład Dyrekcij Szczegółowych (ar. 50—61)	19
Wygotowanie i wypuszczenie listów zastawnych (ar. 62—75)	22
Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty procentów, w jednej z Dyrekcij Szczegółowych (ar. 76)	27
Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty kapitałów, w jednej z Dyrekcij Szczegółowych (ar. 77)	27

	Pobór opłat od Członków To- warzystwa (ar. 78—82) . . .	28
	Wyплаты procentów i kapita- łów właścicielom listów za- stawnych (ar. 83 i 84). . .	30
	Uzyskiwanie należności na Członkach Towarzystwa (ar. 85—99).	31
TYTUŁ IV.	Skład Dyrekcji Główniej, jej attri- bucye i obowiązki, stosunki jej z Członkami Towarzystwa, z wła- ścicielami listów zastawnych, oraz Dyrekcjami Szczegółowemi i in- nemi Władzami (ar. 100—146) .	40
	Skład Dyrekcji Główniej (ar. 100—108).	40
	Wystawienie listów zastawnych (ar. 109—113)	42
	Umorzenie listów zastawnych (ar. 114—120)	45
	Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty procentów i kapitałów (ar. 121 i 122) .	47
	Wymiana listów zastawnych i kuponów uszkodzonych, na nowe, oraz poszukiwanie li- stów i kuponów zastawnych (ar. 123—128)	48
	Wyjście z Towarzystwa (ar. 129)	50
	Wyплаты procentów i kapitałów właścicielom listów zasta- wnych (ar. 130—146). . .	51
—	V. O Komitecie Towarzystwa Kredy- towego Ziemińskiego (ar. 147—164)	56
—	VI. O Komitecie właścicieli listów zasta- wnych (ar. 165—176)	61
—	VII. O Zebraniach Członków Towarzy- stwa Kredytowego Ziemińskiego, oraz właścicieli listów zastawnych, i o wyborach Urzędników (ar. 179 —197).	63

	Zebrań Członków Towarzystwa (ar. 179—187).	63
	Zebrań właścicieli listów zastawnych (ar. 188—197).	67
TYTUŁ VIII.	Przepisy ogólne (ar. 198—215).	70
	Wykaz, w jakim sposobie zaciągnięty od Towarzystwa Kredytowego dług Złp. 200 wynoszący, w przeciągu lat 28 zaspokojonym będzie	79
<hr/>		
	<i>Instrukcja dla Dyrekcji Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z d. 14 Marca 1826 r. (§ 1—172).</i>	83
TYTUŁ I.	O Dyrekcjach Szczegółowych w ogólności (§ 1—6).	83
— II.	Przepisy do zachowania przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i oznaczaniu wysokości pożyczki (§ 7—41)	86
— III.	O wypuszczeniu listów zastawnych (§ 42—58)	98
— IV.	Pobór opłat od stowarzyszonych (§ 59—75)	103
— V.	Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych (§ 76—78)	107
— VI.	O ściąganiu zaległości (§ 79—153).	109
ROZDZIAŁ I.	O ściąganiu zaległości z dóbr prywatnych (§ 79—147).	109
	<i>Podział I. Kary egzekucyjne i zesłanie egzekutora (§ 79—85) . . . . .</i>	109
— II.	Zaprowadzenie administracji (§ 86—109)	112
— III.	Wydzierżawienie dóbr (§ 110—126)	118
— IV.	Sprzedaż dóbr (§ 127—147)	123

ROZDZIAŁ II.	O ściąganiu zaległości z dóbr rządowych (§ 148—153).	133
TYTUŁ VII.	O żądaniu ulgi z powodu klęsk nadzwyczajnych (§ 154—156).	134
— VIII.	O obowiązku stowarzyszonych zabezpieczenia budowli w Kassie Ogniwowej (§ 157—159).	135
— IX.	O obowiązku stowarzyszonych prowadzenia przyzwoitego w dobrach gospodarstwa (§ 160—163).	136
— X.	O wystąpieniu z Towarzystwa (§ 164—168).	137
— XI.	Przepisy ogólne (§ 169—172).	139

Instrukcyja dla Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z d. 14 Marca 1826 r. (§ 173—243) 142

TYTUŁ I.	O Dyrekcyi Głównej w ogólnosci (§ 173 i 174)	142
— II.	O wystawieniu listów zastawnych (§ 175—192)	143
— III.	Pobór opłat od stowarzyszonych (§ 193—199)	148
— IV.	Losowanie dla umorzenia listów zastawnych (§ 200—204)	150
— V.	Wyplata listów zastawnych i kuponów, tudzież ich umorzenie (§ 205—212)	152
— VI.	Wymiana listów zastawnych uszkodzonych lub zatraconych, na nowe, białych na kolorowe, oraz większych na mniejsze, i przeciwnie (§ 213—220).	154
— VII.	Przepisy ogólne (§ 221—243)	156

Instrukcyja dla Wydziałów Hypotecznych, Pisarzy i Rejentów Kancellaryj Ziemiańskich, z d. 25 Kwietnia 1826 r. 167

§ 1.	O terminach do wpisania należności Towarzystwa w miejsce ostrzeżenia.	167
§ 2.	O zeznaniu Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowej i jego wnioskach	168
§ 3.	O decyzji Wydziału Hypotecznego i jej ogłoszeniu	170
§ 4.	O zapisaniu listów zastawnych do osobnej księgi	170
§ 5.	O wydaniu wyciągu z Wykazu Hypotecznego i z księgi listów zastawnych	172
§ 6.	O terminach do zeznawania kwitów, do ogłaszania decyzji Wydziału Hypotecznego i do istotnej listów zastawnych wypłaty	173
§ 7.	O wezwaniu właścicieli i wierzycieli do tychże terminów.	174
§ 8.	O złożeniu listów zastawnych przed Wydziałem Hypotecznym.	175
§ 9.	O zeznawaniu kwitów oraz o wnioskach stron interesowanych.	175
§ 10.	O niestawieniu się właściciela lub wierzycieli	185
§ 11.	O sporach między stawającymi	185
§ 12.	O decyzji Wydziału, jej ogłaszaniu i istotnej listów zastawnych wypłacie	187
§ 13.	O wyciągach z Wykazu Hypotecznego	189
§ 14.	O postępowaniu w przypadkach, kiedy dłużnik zmusza właściciela dóbr do wniścia do Towarzystwa Kredytowego	190
§ 15.	O skróceniu postępowania w przypadku, gdzie sam tylko właściciel odbierze listy zastawne	190
§ 16.	O skróconém postępowaniu w przypadkach, kiedy właściciel, wierzyciele i Delegowany Dyrekcyj stawają bez wezwania przed księgami wieczystymi.	192
§ 17.	O postępowaniu przy pożyczkach na dobra narodowe od Towarzystwa zaciąganych.	192
§ 18.	O wpisaniu listów zastawnych zamienionych do księgi listów zastawnych, tudzież o zapisaniu w niej umorzenia listów zastawnych	194

<i>Dodatki i odmiany Instrukcyi dla Dyrekcji Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z d. 1 Grudnia 1829 r. . . . .</i>	197
---	-----

<i>Dodatki i odmiany Instrukcyi dla Dyrekcji Głównej tegoż Towarzystwa, z téj saméj daty . . . . .</i>	202
--	-----

<i>Instrukcyja dla Komitetu tegoż Towarzystwa, z tejsze daty . . . . .</i>	213
--	-----

<i>Prawo o udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z d. 9 (21) Kwietnia 1838 r. . . . .</i>	221
---	-----

ROZDZIAŁ I. Główne zasady (ar. 1—11)	221
— II. Przepisy do zachowania przy udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (ar. 12—26).	224
— III. O dawnych i nowych listach zastawnych tegoż Towarzystwa (ar. 27—29)	233
— IV. Przepisy ogólne (ar. 30—35).	236

<i>Dodatkowe przepisy postępowania dla władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z d. 9 (21) Kwietnia 1838 r. . . . .</i>	238
---	-----

Oddział I. O czynnościach Dyrekcji Głównej (1—5).	238
— II. O czynnościach Dyrekcji Głównej (ar. 6—8)	240
— III. O czynnościach Komitetu Towarzystwa (ar. 9 i 10).	242
— IV. O stosunkach z Zwierzchnością Hypoteczną i innymi władzami Sądowymi (ar. 11—17).	242
— V. Przepisy ogólne (ar. 18).	246

Prawo o udzielaniu pożyczek w listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego trzeciego okresu, z dnia 8 (20) Kwietnia 1853 r. (ar. 1—24) 247

Prawo o udzielaniu pożyczek tegoż Towarzystwa w listach zastawnych drugiej Seryi Okresu trzeciego, z d. 10 (22) Maja 1860 r. (ar. 1—11) 257

Przepisy do sprawdzania wartości dóbr, pożyczki w listach zastawnych Seryi drugiej Okresu trzeciego otrzymanych mających, wydane d. 10 (22) Czerwca 1860 r. 259

Przepisy dotyczące formy listów zastawnych Seryi drugiej Okresu trzeciego i kuponów, tudzież osnovy aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wydane d. 10 (22) Czerwca 1860 r. (ar. 1—9). 285

Przepisy dotyczące egzekucyi należności Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu przypadających, tudzież poszukiwania listów zastawnych i kuponów zatracoych, wydane d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (ar. 1—49). 290

Organizacya Sądownictwa Cywilnego.

Organizacya Sądownictwa Cywilnego	311
<i>Organizacya Sądownictwa Cywilnego w Księstwie Warszawskiem wydana d. 11 Maja 1808 r.</i>	313
TYTUŁ I. Przepisy ogólne (ar. 1—6).	313
— II. Sądy (ar. 7—35).	319
DZIAŁ I. Urzędnicy stanu cywilnego (ar. 13)	322

VIII

	<i>Strona</i>
DZIAŁ II. Sądy Pokoju (ar. 14—19)	322
— III. Sądy Handlowe (ar. 20—22)	323
— IV. Trybunał pierwszej instancyi (ar. 23—27)	324
— V. Sąd Appellacyjny (ar. 28—32)	330
— VI. Sąd Kassacyjny (ar. 33—35)	335
TYTUŁ III. Prokuratorowie, Pisarze Aktowi, Obrońcy publiczni (ar. 36—48)	337
DZIAŁ I. Prokuratorowie (ar. 36—41)	337
— II. Pisarze Aktowi (ar. 42—44)	339
— III. Obrońcy Publiczni (ar. 45—48)	340

Przepisy dotyczące się Organizacyi oraz attrybucyi Władz sądowych i osób do składu sądownictwa należących, z d. 23 Maja 1808 r. (§ 1—24). 345

Przepisy względem praw, podług których czynności z skutkiem prawnym odbywane i spory rozwiązywane być mogą z czasu od 1 Maja (§ 7—10) 347

○ sposobie postępowania w interesach spornych z czasu po 1 Maja (§ 11—21) 348

○ postępowaniu w interesach aktowych (§ 22—24). 353

Zmiany w Organizacyi Sądownictwa wprowadzone Statutem Organicznym z r. 1832 355

Zmiany w Organizacyi Sądownictwa wprowadzone Ustawami o Senacie 361

Ustanowienie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, z d. 6 (18) Września 1841 r. (ar. 1—12) 361

Organizacya Rady Stanu, z d. 24 Grudnia 1832 r.. 364

Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu Dziewiątym, Dziesiątym i o Ogólném ich Zebraniu z d. 7 Kwietnia 1842 r. (ar. 1—114) . . . 379

DZIAŁ I.	Skład i wewnętrzne urządzenie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, Dziewiątego, Dziesiątego i Ogólnego ich Zebrania (ar. 1—31)	379
— II.	Attrybucye Warszawskich Departamentów Senatu i Ogólnego ich Zebrania, oraz porządek wprowadzania i sądzenia spraw (ar. 32—90) . . .	385
	I. Co do Dziewiątego Departamentu (ar. 32—62)	385
	II. Co do Dziesiątego Departamentu (ar. 63—83)	391
	III. Co do Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu (ar. 84—90) . . .	395
DZIAŁ III.	Porządek znoszenia się Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i Ogólnego ich Zebrania (ar. 91—96)	396
— IV.	O Kancellaryi Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i Ogólnego ich Zebrania (ar. 97—106) . . .	398
— V.	O Archiwach Senatu (ar. 107—114) . . .	399
	Organizacya Sądu Najwyższej Instancyi	400

Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane, z d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. . . . 426

Urządzenie Wewnętrzne dla Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów, z d. 8 (20) Września 1842 r. 437

ROZDZIAŁ I.	O Departamencie Dziewiątym (ar. 1—162)	437
DZIAŁ I.	O sposobie postępowania (ar. 1—89)	437

<i>Oddział I.</i>	O sposobie postępowania w sprawach zwykłych (ar. 1—51).	437
1.	Podanie skargi i doręczenie onój (ar. 1—9)	437
2.	Przygotowanie sprawy do wprowadzenia (ar. 10—17)	441
3.	Skargi wzajemne, skargi in- terwencyjne i skargi jedno- stronne (ar. 18—26)	442
4.	Porządkowanie spraw w in- strukcyi ukończonych (ar. 27—34)	443
5.	Wprowadzenie sprawy i wyda- nie wyroku (ar. 35—51).	446
<i>Oddział II.</i>	O podaniach incydental- nych (ar. 52—60).	448
— <i>III.</i>	O sposobie postępowania w niektórych szczegól- nych sprawach (ar. 61 do 89)	451
1.	Wyłączenie Członka Departa- mentu (ar. 61—66)	451
2.	Odesłanie sprawy, dla prawne- go podejrzenia, z jednego Wydziału Sądu Appellacyj- nego do drugiego (ar. 67—71)	452
3.	Pociąganie Sędziego do odpo- wiedzialności cywilnej (ar. 72—76)	453
4.	Sprawy karności (ar. 77—86)	453
5.	Spory o jurysdykcyę między Sądownictwem cywilném a karném (ar. 87 i 88)	455
6.	Sprawy w ar. 56 lit. d Naj- wyższej Ustawy daty 26 Mar- ca 1842 r. wymienione (ar. 89)	456
DZIAŁ II.	O porządku wewnętrznym (ar. 90—162)	456
<i>Oddział I.</i>	O porządku wewnętrznym	

	w Departamencie (ar. 90—155).	456
1.	Księgi i wokandy ar. 90 i 91).	456
2.	Posiedzenia (ar. 92).	457
	A. Posiedzenia ogólne (ar. 93—106)	457
	B. Posiedzenia Wydziałowe (ar. 107—113)	460
3.	Głosowanie, sentencya, reda- kcyja wyroków, oraz prowa- dzenie protokółów posie- dzeń (ar. 114—130)	461
4.	Szczególne przepisy dla Prze- woźniczącego (ar. 131 i 132)	466
5.	Szczególne przepisy dla Na- czelnego Prokuratora (ar. 133—155).	466
	<i>Oddział II.</i> O wewnętrznym porządku Kancellary i Archiwów (ar. 156—162).	471
ROZDZIAŁ II.	O Departamencie Dziesiątym (ar. 163—206)	473
	DZIAŁ I. O sposobie postępowania (ar. 163—192).	473
	<i>Oddział I.</i> O postępowaniu w spra- wach zwyczajnych (ar. 163—187)	473
	1. Rozpoznanie przedwstępne sprawy (ar. 163—167)	473
	2. Wygotowanie relacyi (ar. 168 do 171)	474
	3. Sporządzenie obron (ar. 172 do 175)	475
	4. Przygotowanie wniosków ; wpisanie sprawy na wokandę (ar. 176—179)	476
	5. Wprowadzenie sprawy i wy- danie wyroku (ar. 180 do 187)	477
	<i>Oddział II.</i> O postępowaniu w niektó-	

	rych szczególnych przedmiotach (ar. 188—192) .	478
DZIAŁ II.	O porządku wewnętrznym (ar. 193—197).	480
— III.	Szczególne przepisy dla Naczelnego Prokuratora (ar. 198—202)	482
— IV.	O porządku wewnętrznym Kancellaryi i Archiwów (ar. 203—206).	483
ROZDZIAŁ III.	Przepisy ogólne (ar. 207—226). .	484

Przepisy przechodnie dla przeniesienia spraw z Sądu Najwyższej Instancji i Wydziałów Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego, do Dziewiątego i Dziesiątego Departamentów Rządzącego Senatu, wydane d. 8 (20) Września 1842 r. (ar. 1—8) 488

Organizacya Prokuratorji w Królestwie Polskiem.

z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (a. 1—29) 490

Organizacya Sądownictwa Administracyjnego.

509

Organizacya Rad Prefekturalnych z d. 7 Lutego 1809 r. (ar. 25—30).	510
Organizacya Rady Stanu Księstwa Warszawskiego, z d. 19 Wrzesnia 1810 r. (ar. 35—113).	512
Nowe przepisy co do Sądownictwa Administracyjnego, z d. 30 Marca (11 Kwietnia) 1817 r. (ar. 1—7)	527
Opłaty stemplowe w sprawach Sądowo-Administracyjnych, z d. 27 Stycznia 1818 r. (ar. 1—6) . . .	531

Dodatek.

1. Dodatkowe postanowienie co do starozakonnych, z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r. (ar. 1—7). 535
  2. Rozporządzenie Kommissyi Sprawiedliwości, z d. 18 (30) Stycznia 1860 r. N. 1015 w uzupełnieniu, ar. 86, 89 i 90 K. C. P. oraz ar. 59 pr. o małz. co do urzędników stanu cywilnego 539
  3. Rozporządzenie Kommissyi Sprawiedliwości, z d. 18 Lutego (1 Marca) 1860 r. N. 3675 co do aktów stanu cywilnego starozakonnych 540
  4. Postanowienie z d. 4 (16) Maja 1861 r. co do zamiany pańszczyzny na okup (ar. 1—14) 541
  5. Instrukcyja z d. 11 (23) Lipca 1861 r. oznaczająca sposób postępowania przy egzekucyi okupu prawnego (ar. 1—39). 546
  6. Prawo z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 o oczyszczowaniu z urzędu włościan w Królestwie Polskiem (ar. 1—147) 559
- CZEŚĆ I. TYTUŁ I. Zasady ogólne (ar. 1—15). 559**
- II. Prawidła do ustanowienia z urzędu czynszów wieczystych (ar. 16—28) 563
  - III. Prawidła oddzielenia z urzędu osad rolnych od gruntów dworskich, oraz rozdzielienia wspólności i uprzątnienia służebności i użytków (ar. 29—44) 570
  - IV. O prawach i obowiązkach wzajemnych właścicieli dóbr i osadników wieczysto czynszowych (ar. 45—59). 574
- CZEŚĆ II. — V. O Delegacyach Czynszowych Powiatowych, Kommissyach czynszowych i składzie Rady Stanu do spraw z oczyszczowania (ar. 60—87) 578**

— VI. O sposobie postępowania Komisyj Czynszowych (ar. 88—106)	586
— VII. O sposobie postępowania Delegacji Czynszowych powiatowych (ar. 107—123)	593
— VIII. O egzekucyi należności z mocy niniejszego prawa (ar. 124—147).	598
7. Postanowienie z d. 4 (16) Kwietnia 1862 r. co do zasad obrachowania $\frac{1}{4}$ części spadku po beneficjentach	606
8. Rozporządzenie Komisyi Sprawiedliwosci z d. 26 Stycznia (7 Lutego) 1859 r. N. 1840 co do spadków wakujących	607
9. Rozporządzenie tejże Komisyi z d. 22 Lutego (6 Marca) 1861 r. N. 427, co do darowizn na rzecz Instytutów	608
10. Rozporządzenie tejże Komisyi z d. 29 Czerwca (11 Lipca) 1860 r. N. 12994 co do odbierania przysięg w przedmiocie służebności pastwiska i wrębu	609
11. Postanowienie Rady Administracyjnej z d. 19 Wziesnia (1 Pazdzier.) 1861 r. co do postępowania w sprawach przeciwko wojskowym	609
12. Rozporządzenia Komisyi Sprawiedliwosci z d. 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15364; — z d. 13 (25) Czerwca 1861 r. N. 11183 i z d. 13 (25) Lipca t. r. N. 3527, co do sporządzania aktów dotyczących oczynszowania włościan	612
13. Rozporządzenie tejże Komisyi z d. 9 (21) Listopada 1860 r. N. 22878 co do zgromadzeń rzemieślniczych	613
14. Rozporządzenie tejże Komisyi z d. 30 Czerwca (12 Lipca) 1862 r. N. 14732, objaśniające przepisy wydane co do oczynszowania włościan i równo-uprawnienia starozakonnych	613

Porównanie artykułów Kodexu Cywilnego Polskiego z r. 1825 z odpowiedniami artykułami Księgi 1-jej Kodexu Napoleona	615
Porównanie artykułów Księgi 1-jej Kodexu Napoleona z odpowiedniami artykułami Kodexu Cywilnego Polskiego z r. 1825	618
Kodex Postępowania Sądowego. Porównanie artykułów tekstu dawnego z odpowiedniami artykułami tekstu nowego, co do prawa o sprzedaży przymusowej, wprowadzonego we Francyi w r. 1841 i 1842	622
Kodex Handlowy. Porównanie artykułów tekstu dawnego z odpowiedniami artykułami tekstu nowego, głównie co do prawa o bankructwie, wprowadzonego we Francyi w r. 1838	623
—	
Skorowidz chronologiczny praw, postanowień i rozporządzeń zamieszczonych lub powołanych, w Dziele pod tytułem „Prawo Cywilne obowiązujące w Królestwie Polskiem” od r. 1588—1862 pozycya 1—939	627
Skorowidz Wyrazowy do powyższego dzieła	664

PRAWO O TOWARZYSTWIE KREDYTOWEM
ZIEMSKIM.

II.

Prawo o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Królestwie Polskiem.

(Zapadło d. 1 (13) Czerwca 1825,— ogłoszone d. 22 Lipca t. r.— D. P. T. IX. str. 185 do 333).

TYTUŁ I.

Główne zasady Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

1. Połączenie się właścicieli ziemskich w formie poniżej przepisanej, przy poddaniu dóbr swoich urządzeniom Prawa niniejszego, dla zaciągnięcia pożyczki listami zastawnemi, i używania dobrodziejstw témże prawem zapewnionych, stanowi *Towarzystwo Kredytowe Ziemskie*.

2. Każdy właściciel ziemski wnijsć może do Towarzystwa z dobrami swojemi, jeżeli z nich opłaca najmniej sto Złp. podatku ofiary.— Art. 3, 4 i 21 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i art. 2 takiegoż prawa z r. 1860. — (D. P., T. XXI, str. 411 i T. LV, str. 11).

3. Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu wnijszie do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z częścią dóbr narodowych jaką Rząd oznaczy. — Art. 5 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i art. 10 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 415 i T. LV, str. 29).

4. Na dobra prywatne i narodowe zaciągnięną być może pożyczka u Towarzystwa, na pierwszą hypotekę,

aż do trzy piątych części ich szacunku. — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1860 i art. 2 pos. Rady Adm. z d. ¹⁰/₂₂ Czerwca t. r. (D. P., T. LV. str. 11 i 101).

5. Ustanawiają się następujące zasady do oszacowania dóbr Towarzystwu zastawionych:

- a) W dobrach prywatnych opłacających podatek ofiary, podatek ten teraz opłacany, przez pięć rozmnożony, uważany będzie za czysty ich dochód, który obrócony na kapitał rozmnożeniem przez dwadzieścia, ma stanowić tych dóbr szacunek.
- b) Dobra narodowe składają się ze Starościńskich i Poduchownych. Czysty dochód z dóbr Starościńskich, podług lustracy 1789 roku, obrócony będzie na kapitał rozmnożeniem przez dwadzieścia, dla wykrycia ich wartości; w dobrach zaś Poduchownych, podatek ofiary wzięty będzie za zasadę do ich szacunku, sposobem opisanym dla dóbr prywatnych. — Art. 2, 3, 4, pr. o T. K. Z. z r. 1860 oraz pos. Rady Adm. z d. ¹⁰/₂₂ Czerwca t. r. (D. P., T. LV, str. 11 i 101).

6. Jesliby w niektórych pojedynczych wydarzeniach, przyjęta zasada szacunku dóbr okazała się być za wysoką, i stratą dla Towarzystwa grożącą, szacunek ten niższym być może, i podatek ofiary pięć razy wzięty, lub dochód z dóbr narodowych, nie już przez dwadzieścia, lecz mnożony będzie przez dziewiętnaście, osmnaście, lub mniej, dla przywiedzenia szacunku dóbr do tej summy, jakaby zupełne bezpieczeństwo dla Towarzystwa zaręczała. Podobnie, jesliby w pojedynczych wydarzeniach, przyjęta zasada szacunku dóbr okazała się być za niską, i istotnemu szacunkowi dóbr nieodpowiadającą, szacunek ten podwyższonym być może, i podatek ofiary pięć razy wzięty, będzie mógł być mnożony przez dwadzieścia jeden, dwadzieścia dwa, a nawet aż

przez dwadzieścia pięć. — Art. 2, 3, 4, pr. o T. K. Z. z r. 1860 oraz Pos. Rady Adm. z d. ¹⁰/₂₂ Czerwca t. r. (D. P., T. LV, str. 11 i 101).

7. Każdy Członek Towarzystwa, obowiązany jest od całkowitej pożyczki zaciągniętej listami zastawnemi, opłacać co rok temuż Towarzystwu, po cztery od sta prowizyi, i po dwa od sta na umorzenie kapitału; a to w monecie srebrnej grubej kurs w kraju mającej, licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{86}{125}$ Złp. z czystej grzywny Kolońskiej, dekretem z dnia 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 r. ustanowionej. — Art. 6 pr. o T. K. Z. z r. 1838 i Art. 5 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 417 i T. LV, str. 21).

8. Powyższe opłaty wnoszone będą *decursive*, w dwóch równych półrocznych ratach, od 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku.

9. Regularne wnoszenie wskazanych opłat, umarza ostatecznie w przeciągu lat dwudziestu osmiu, dług u Towarzystwa zaciągniiony. — Art. 5 pr. o T. K. Z. z r. 1860. (D. P., T. LV, str. 21).

10. Wypożyczane przez Towarzystwo listy zastawne, wystawione będą na okaziciela, i przynosić mają cztery od sta prowizyi rocznej, w dwóch równych półrocznych ratach, na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia.

11. Listy zastawne Towarzystwa, służyć będą do wypłaty wszelkich długów hipotecznych, tak prywatnych jako i skarbowych, oraz instytucyj świeckich i duchownych, zapisanych w Dziale IV Ksiąg Wieczystych, po dzień ogłoszenia niniejszego Prawa; w Województwie zaś Krakowskiem, po dzień 1 Stycznia 1826, jako termin prekluzyjny artykułem 145 Prawa Hypotecznego z r. 1818 ustanowiony, bez względu na jakiegobądź poprzednie umowy i zastrzeżenia, przeciwne prawu niniejszemu.

12. Każdy posiadający listy zastawne spłacić niemi może długi hipoteczne, art. 11 wymienione; lecz dla oczyszczenia i zajęcia najpóźniejszej hipoteki na dobrach Towarzystwu zastawionych, przy pierwszym wystawieniu tychże listów, Towarzystwo samo spłacać będzie listami zastawnymi długi członków swoich porządkiem hipotecznym; i wtedy tylko doręczy wchodzącemu do Towarzystwa całkowitą lub resztującą ilość pożyczki, kiedy nie przeszkadzać nie będzie prawnemu zajęciu najpóźniejszej hipoteki, na dobrach mu zastawionych (1).

---

(1) Postanowieniem Rady Administracyjnej z d. 3 Sierpnia 1826 roku Nr 16787, komunikowanem przy rozporządzeniu Komisji Rządowej Sprawiedliwości z dnia 10 t. m. i r. Nr. 9465, podany tu przepis objaśniony został w ten sposób:

- a) Iż z samego prawa o Towarzystwie Kredytowem rozumie się, że obowiązki tegoż Towarzystwa artykułem 12 Prawa Sejmowego oznaczone, względem wierzycieli listami zastawnymi satysfakcyę uzyskać mających, zaczynają się od dnia wydania przez Dyrekcyę Główną co do każdego szczególnych dóbr decyzji, pożyczkę w listach zastawnych przyznającej. Począwszy od dnia tego, Towarzystwo staje się dłużnikiem, dotychczasowy zaś dłużnik co do summy listami zastawnymi uścić się mianej z wszelkich stosunków i zobowiązań względem wierzyciela swego jest uwolnionym.
- b) Że zatem od dnia tegoż wszelka moc tytułów egzekucyjnych przeciw dotychczasowemu dłużnikowi co do kapitałów, mających listami zastawnymi być spłaconemi aż do summy na pożyczkę z Towarzystwa przyznanej, samem przez się prawem upada, i żadne dalsze w tej mierze poszukiwania przez wierzycieli, ani w drodze processu, ani w drodze egzekucyi sądowej, przeciw dłużnemu właścicielowi nie mają być dopuszczone, i wierzyciele ci raczej od Towarzystwa Kredytowego satysfakcyi swojej z summy w listach zastawnych na pożyczkę przyznanej dopominać się są morni.

13. Obligi hipoteczne wydane na złoto, ewaluowane będą na srebro, przy ich wymianie na listy zastawne. Moneta złota krajowa liczoną będzie po cenie jej imiennej; moneta zaś złota zagraniczna ewaluowaną będzie stosownie do kursu w Giełdzie Warszawskiej, jaki z przecięcia, w ostatnim miesiącu przed datą wymienioną na listach zastawnych do spłacenia obligu przeznaczonych, być się okaże.

14. Wierzyciele, mający wierzytelności przed ogłoszeniem Prawa niniejszego zahypotekowane, i oparte na jakiejś nieruchomości w obrębie Królestwa Polskiego położonej, obowiązani są do przyjęcia listów zastawnych za też wierzytelności.

15. Jesliby dłużnik właściciel ziemi mogący wniknąć do Towarzystwa, do niego jednak nie przystępował, a którykolwiek z wierzycieli jego hipotecznych żądał od niego wypłaty kapitału; wtedy dłużnik, jeśli nie zaspokoi tegoż wierzyciela, pociągnięty być może do Towarzystwa, z dobrami za hipotekę temuż wierzycielowi służącemi. — Art. 73, 74, 75, pr. o T. K. Z. z r. 1825, — Art. 10 i 20 takiegoż prawa z r. 1838, i art. 5 i 6 takiegoż prawa z r. 1860. (D. P., T. XXI, str. 419 i 453, oraz T. LV, str. 21).

16. Listy zastawne Towarzystwa, w formie załączonej pod literą A, wystawione będą na summy następujące:

-
- c) Że, dla tém ściślejszego dopilnowania ze strony Prokuratorów przy Trybunałach skutku powyższych urzędzeń, Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego obowiązana będzie, natychmiast po wydaniu każdej decyzji, co do summy w listach zastawnych zapłacić się winnej, zawiadomić w téj mierze wprost od siebie właściwego Prokuratora, z wymienieniem dóbr i ilości pożyczki przyznanej.

- a) Na Złp. 20,000.
- b) — — 5,000.
- c) — — 1,000.
- d) — — 500.
- e) — — 200 (1).

17. Do tych listów dołączone będą na lat siedm kupony półrocznych procentów, w formie pod lit. B. zamieszczonej; po upłynieniu zaś lat siedmiu, nowe kupony wydane będą okazicielom listów zastawnych; i tak następnie, aż do całkowitego tych listów umorzenia. — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 107). Art. 2 Pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{32}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

18. Dwa od sta, wnoszone corocznie przez stowarzyszonych na umorzenie ich długu, stanowią *fundusz amortyzacyjny* dla listów zastawnych, który pomnażany ciągle procentem od listów spłaconych, umorzy je całkowicie w przeciągu lat dwudziestu osmiu (2).

19. Co pół roku uzbierana summa, do umorzenia długu Towarzystwa przeznaczona, obróconą zostanie na zapłacenie listów zastawnych losem wyciągniętych, w sposób rozdziałami poniższemi przepisany.

20. Wszelkie wypłaty przypadające okazicielom listów zastawnych i kuponów, uskuteczniane będą w mocenie grubiej srebrnej kurs w kraju mającej, w art. 7 zastrzeżonej.

(1) Porównać art. 8 pr. o T. K. Z. z r. 1838, (D. P., T. XXI, str. 417), — art. 3 i 4 Ukazu z d. $^3/_{15}$ Września 1841 r. (T. II, str. 876 niniejszego dzieła); — Art. 2 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 107). — Art. 1 Pos. Rady Adm. z dnia $^{19}/_{32}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

(2) Tabelka wykazująca rozrachowanie w jakim stosunku przez ciąg lat 28 dłużnik umarza zaciągnięty dług od Towarzystwa Kredytowego, wskazana jest niżej za niniejszym prawem.

21. Właściciele listów zastawnych pobierać będą w Warszawie przypadające im wypłaty; otrzymywać je atoli mogą po miastach Wojewódzkich (1), jeżeli tego wcześniej żądać będą.

22. Listy zastawne oraz kupony, przechodzić mogą z rąk do rąk bez żadnej formalności. Wolno atoli będzie zapisać przelew na posiadany liście zastawnym, lecz odtąd takie listy przechodzić tylko będą mogły z rąk do rąk za przelewem (endossement).

23. Regularność wypłat właścicielom listów zastawnych artykułami 10 i 19 zapewnionych, zabezpiecza się na całym majątku Towarzystwa, złożonym z dóbr mu zastawionych. Każde pojedyncze dobra, odpowiadają naprzód za zobowiązania artykułem 7 względem Towarzystwa przyjęte; gdyby zaś do ogólnej odpowiedzialności pociągniętymi być miały, w tenczas odpowiedzialność ta, ciężąc wszystkie dobra Towarzystwu zastawione, tak prywatne jak narodowe, zastosowaną będzie do summ z nich opłacanych w skutku tegoż artykułu 7.

24. Dobra Towarzystwu zastawione, mają być zabezpieczone w Kassie Ogniwój, przez cały przeciąg czasu ich zastawy w Towarzystwie.

25. Każdemu ze stowarzyszonych wolno jest w każdym czasie wyjść z Towarzystwa, w części lub całości, po dopłaceniu listami zastawnymi resztującej należności. W jakiej zaś części od dalszych zobowiązań względem Towarzystwa uwolniony być pragnie, w takiej zaliczyć winien przypadającą należność listami zastawne-

---

(1) To jest tam gdzie istnieją Dyrekeye Szczegółowe Towarzystwa Kredytowego.

mi, stosownie do Tabelli do art. 18 załączonej. Tym sposobem, wychodzący z Towarzystwa uwalnia się w stosunku opłaconego długu od dalszych opłat ustanowionych art. 7, i od odpowiedzialności, tak na przyszłość, jako i za przeszłość, art. 23 przepisanej; lecz natomiast zaliczy na rzecz Towarzystwa, na raz jeden, dwa od sta moneta bręczącą, od summy wymazującej się z hypoteki.

26. Towarzystwo samo przez swych Urzędników ułatwiać będzie wszelkie czynności, do czego wybierze następujące Władze:

1° *Dyrekeye Szczegółowe*, po miastach Wojewódzkich urzędowac mające, których liczba zastosowaną zostanie do ilości Członków do Towarzystwa przystępujących. — Art. 50 i n. niniejszego pr. o T. K. Z.

2° *Dyrekeyę Główną* zasiadającą w mieście stołecznym Warszawie. — Art. 100 i n. niniejszego pr. o T. K. Z.

3° *Komitet Towarzystwa*, również w Warszawie zasiadający. — Art. 147 i n. niniejszego pr. o T. K. Z.

27. Dla dostrzegania interesu właścicieli listów zastawnych, wybrany będzie przez posiadających też listy, *Komitet właścicieli listów zastawnych*, zasiadający także w Warszawie. — Art. 165 n. niniejszego pr. o T. K. Z.

28. Nadto, Prokuratorowie przy Sądach Cywilnych dostrzegac będą, aby Dyrekeye Szczegółowe w niczem nie przestępowały przepisów prawa; Prokurator zaś przy Sądzie Appellacyjnym, w tymże celu w Dyrekeyi Główniej zasiadać będzie.

29. Na koszt wygotowania listów zastawnych wraz z kuponami, Członki Towarzystwa zapłacą na raz jeden:

1° Od listów na złp. 200 i 500, złoty Polski jeden.

2° Od listów wyższej wartości, od każdego tysiąca złotych, po złotych Polskich dwa (1).

30. Na opędzenie kosztów administracyjnych, oraz na wygotowanie kuponów w latach dalszych, Członki Towarzystwa, przy opłacie rat półrocznych ustanowionych art. 7, dodawac będą po groszu polskim, od każdego złotego wnoszonego do Kassy Towarzystwa.

* **31.** Oprócz opłat wnoszonych z dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, artykułami 29 i 30 przepisanych, Rząd z własnych funduszków opłacać będzie Prezesa Dyrekcyi Głównej, Prezesa Komitetu właścicieli listów zastawnych, i Kancellaryą tegoż Komitetu; a jesliby summy artykułami 29 i 30 ustanowione, na wydatki tamże wskazane nie wystarczały, Rząd udzieli funduszu na ich zaspokojenie, bez pociągania do tego stowarzyszonych (2).

32. Wszelkie dobra Towarzystwu zastawione, czyli to prywatne, czyli narodowe, podlegają za zaległości opłat Towarzystwu należnych, egzekucyi administracyjnej tegoż Towarzystwa, z zachowaniem należności uprzywilejowanych, ciężarów wieczystych, i bez ubliżenia prawom niżej hipotekowanych wierzycieli, w ścisłym zastosowaniu się do przepisów niniejszego prawa. Art. 67 Usta. Hyp. z r. 1818. (T. II, str. 94 niniej. dzieła).

33. Dobra prywatne Towarzystwu zastawione, do jednegoż właściciela należące, a oddzielne księgi hypo-

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 38 prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 479).

(2) Przepis ten uchylony artykułem 4 Prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim z roku 1853 (D. P., T. XLVI, str. 111).

teczne mające, nie odpowiadają jedne za drugie za przypadające od nich opłaty, a tém mniej dobra tegoż właściciela Towarzystwu niezastawione. Odpowiedzialność pięćwszych ogranicza się tylko do takiej, jaka jest zastawioną artykułem 23. Odpowiedzialność z innego majątku jednegoż właściciela, wtedyby tylko drogą sądową podług praw cywilnych, poszukiwaną być mogła, kiedyby dowiedzioném było członkowi Towarzystwa, dobrowolne zrujnowanie dóbr Towarzystwu zastawionych, przez zniszczenie lasów, wyprowadzenie do innych dóbr lub wyprzedanie bydła, nasienia potrzebnego, narzędzi gospodarskich, lub przez dobrowolne umniejszenie dochodu, jakim bądź innym sposobem.

34. Dobra narodowe Towarzystwu zastawione, zostające pod władzą jednéj Dyrekcyi Szczegółowéj, odpowiadają *solidarnie* za opłaty od nich przypadające.

35. Urzędnicy Towarzystwa pobierać będą pensyą od tegoż Towarzystwa, z funduszków artykułami 29, 30 i 31 oznaczonych, i od téj wymówić się im nie wolno.

36. Członki Towarzystwa winni podlegać rozporządzeniom właściwéj Dyrekcyi Szczegółowéj; pokrzywdzeni zas przez nią, udawac się mogą ze skargą do Dyrekcyi Głównéj, a na tę ostatnią do Komitetu Towarzystwa.

37. Przy sledztwach o nadużycia, Władza lub Urzędnik, na których zaszło zażalenie, uważać się będzie jako strona, i dla wynadgodzenia kosztów podróży, strona przegrywająca opłaci po złp. 12 za każdy dzień podróży i sledztwa Członkowi Dyrekcyi Głównéj, a po złp. 18 Członkowi Komitetu; nadto Władze wyższe Towarzystwa zawieszac mogą w urzędowaniu i oddalać Urzędników Władz niższych, nie pełniących gorliwie powinności swoich, lub uchylających przepisom niniejszego Prawa; oraz dochodzić na nich mogą drogą wła-

sciwą, wszelkich strat przez nich zrzędzonych; za przestępstwa Kodexem Karnym objęte, oddawac ich będą pod Sąd właściwy.

38. Jesliby skutkiem oszczędności w wydatkach administracyjnych Towarzystwa, oraz na wygotowanie listów zastawnych, też listy przed upłynieniem lat dwudziestu ośmiu zaspokojonemi się znalazły, Towarzystwo będzie rozwiązane, nie czekając nawet zamierzonego terminu.

TYTUŁ II.

Zawiązanie Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

39. Król mianować będzie Prezesa Dyrekcji Głównej. Prezes po odebraniu nominacyi, wykona przysięgę w Radzie Stanu, na rotę następującą:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż nietylko sam najściślej przepisy Prawa sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wypełniać będę, nie uwodząc się żadnym, dla którejkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawością, prosbami; ale nadto zaręczam, iż, o ile odemnie zależeć będzie, dołożę starania, aby tak w Dyrekcji Głównej, jako też we wszystkich Dyrekcjach Szczegółowych, też przepisy prawa scisle dopełnianemi były; zgoła, tak sprawować się będę, abym poświęcając czas, prace i siły moje prz znaczeniu urzędowania mego, zachował w całym jego ciągu, wierne świadectwo nie nadwężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego męko.“

40. Po ogłoszeniu niniejszego prawa, Prezes najdalej w dni dziesięć, przez pośrednictwo Władz miejscowych, wezwie właścicieli ziemskich, do oświadczenia zamiaru przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego, prawem niniejszém ustanowionego.

41. Życzący przystąpić do Towarzystwa, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemską akt przystąpienia jak następuje:

„Ja N. zamieszkały w N., działający w imieniu własném lub N., na mocy plenipotencyi, lub uchwały rady familijnej, przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N. z przyległościami N. N. położonemi w Województwie N. w Powiecie N. w Parafii N. i poddaję się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawem sejmowém z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku przepisany, zezwalając na zaciągnięcie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa wyż rzezonego, zaciągnąć w listach zastawnych sumnę N. — Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekeyą Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia, zaingrosowano sumnę temiz listami objętą, a mianowicie obowiązek regularnego opłacania od téjże summy, od 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej grubój, kurs w kraju mającej, (licząc na stopę wartości rzeczywistój srebra $86^{\frac{86}{125}}$ złotych z czystój grzywny Kolońskiej) po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat dwudziestu ośmiu, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania prawem sejmowém z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.“ — Art. 15—20 pr. o

T. K. Z. z r 1838 (D. P., T. XXI, str. 431). — Art. 3 i 5 pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{32}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 171).

42. Przystępujący do Towarzystwa, obowiązany jest wyjąć ekstrakt powyższego aktu, i załączyć do niego:

- a) Wykaz hipoteczny obejmujący stan dóbr, i dopełniony wpis do księgi hipotecznej ostrzeżenia artykułem poprzedzającym przepisanego.
- b) Dokładny wykaz opłacanego do Skarbu podatku ofiary, z każdych poszczególnie dóbr w akcie wymienionych, z wyrażeniem Województwa, Obwodu, Powiatu i Parafii, w których też dobra są położone. Wykaz ten poswiadczony być ma przez Kassjera właściwego Obwodu, i przez Kommissarza Obwodowego zawizowany.
- c) Przystępujący do Towarzystwa z dobrami, którego prawo własności do tychże dóbr, lub do ich dochodu, ograniczeniu ulega, tak, iżby toż ograniczenie wpływ artykułem 7 Towarzystwu zastrzeżonych opłat tamować miało, złożyć winien bezwarunkowe zezwolenie tego, komu służy wyż rzezone prawo.

Toż samo się rozumie i o właścicielach dóbr goralnych, kanon do Skarbu opłacających. — Art. 1 Pos. Rady Adm. z d. $^{10}/_{32}$ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 93).

45. Wszystkie takowe akta i dowody, przystępujący przesle do Prezesa Dyrekeji Główniej, albo je złoży we właściwej Kommissyi Wojewódzkiej, która przesyłać je będzie co dni osm Prezesowi Dyrekeji Główniej.

46. Przystępujący do Towarzystwa wręczyć prócz tego winien kopią aktu przystąpienia, artykułem 41

przepisanego, tym wierzycielom, którzy, ilością listów zastawnych przez niego u Towarzystwa wzięsc się mogących, spłaceni być mają, z wyrażeniem, jakiej wysokości listy zastawne otrzymać pragnie. Kopją wezwania z dowodami wręczenia jego, prześle Prezesowi Dyrekcji Głównej, lub właściwej Kommissyi Wojewódzkiej. Od dnia wręczenia aktu takowego najdalej we dwa miesiące, obowiązani są ciż wierzyciele złożyć Prezesowi Dyrekcji Głównej wprost, lub przez którąkolwiek z Kommissyj Wojewódzkich, oświadczenia swe, czyli zgadzają się na żądanie właściciela dóbr co do wysokości listów zastawnych, któremi spłaceni być mają, lub jaką życzą mieć zmianę? Milczenie ich uważaném będzie za dowód przyjęcia wniosków dłużnika.

45. Akta przystąpienia do Towarzystwa Prezesowi Dyrekcji Głównej, bądź przez szczególne osoby, bądź przez Kommissye Wojewódzkie nadsyłane, przez tegoż Prezesa wciągane być mają do tabelli wyjaśniającej szczegóły artykułu 42. Na dniu 1 Listopada 1825 r., Prezes, ze względu na liczbę właścicieli ziemskich do Towarzystwa Kredytowego przystępujących, ułoży projekt, ile Dyrekcjów Szczegółowych, dla dobra stowarzyszonych ustanowić wypadnie, w których miejscach, i które Powiaty do której przyłączyć Dyrekcji; a nawet dla tych Powiatów, z których żaden jeszcze akt przystąpienia nadesłany nie został, wskaże Dyrekcją Szczegółową, do której należęcy mogły; ułoży rotę przysięgi dla Członków Dyrekcji Głównej, oraz rotę przysięgi dla Prezesa i Członków Dyrekcji Szczegółowej, i projekt ten ze stosownym raportem, wszystkie szczegóły obejmującym, przedstawi Rządowi.

46. Rząd, mając na względzie toż przedstawienie, postanowi, ile być ma utworzonych Dyrekcj Szczegóło-

wych, i w jakich miejscach (1); dla przewodniczenia zebraniom, mianowac będzie *Prezesów* z liczby przystępujących do Towarzystwa; przesle Prezesom Kommissyj Wojewódzkich listę osób do Towarzystwa przystępujących, w okręgu zakreślonym dla każdej Dyrekcji Szczegółowej, naznaczy dzien wyborów, i upoważni Prezesów do zwołania Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, celem wybrania Urzędników tegoż Towarzystwa; oraz przesle im rotę przysięgi, przez Prezesów i Członków Dyrekcji Szczegółowych wykonać się

(1) I. Postanowieniem Rady Administracyjnej z dnia 8 Listopada 1825 r. (D. P., T. XI, str. 30) oznaczoną została ilosc Dyrekcji Szczegółowych w ten sposób:

Art. 1. Utworzonych będzie w ogóle osm Dyrekcji Szczegółowych, to jest: po jednej na każde Województwo.

Art. 2. Granice przy uregulowaniu hypotek po Województwach za zasadę wziętę, będą oraz stanowić i dla każdej Dyrekcji Szczegółowej okręg do jurisdycji jój należący.

Art. 3. Dyrekcye Szczegółowe urzędować będą w miastach urzędowania Wydziałów Hypotecznych.

Art. 4. Dla dopełnienia wyborów przepisanych artykułem 47 rzezonego prawa, zebrania okręgowe Członków Towarzystwa następować będą w miastach urzędowania Wydziałów Hypotecznych, a mianowicie:

W Województwie Mazowieckim w Warszawie na dniu 10 Grudnia 1825 r.

W Województwie Augustowskim w Łomży na dniu 15 Grudnia 1825 r.

mającej. Postanowienie to, Rząd zakommunikuje także Prezesowi Dyrekcji Głównej, wraz z rotą przysięgi dla Członków téjże Dyrekcji.

47. Każde zebranie okręgowe wybierze z pośród siebie siedmiu Członków do Dyrekcji Szczegółowej i dwóch Członków do Dyrekcji Głównej; tudzież Prezesa do przewodniczenia następnemu zebraniu, i jego Zastępcę. Wszyscy ci Urzędnicy wybrani być powinni z Obywateli, których długi hipoteczne nie przechodzą połowy szacunku dóbr w hipotece zamieszczanego.

W Województwie Podlaskim w Siedlcach
na dniu 24 Grudnia 1825 r.

W Województwie Lubelskim w Lublinie
na dniu 29 Grudnia 1825 r.

W Województwie Krakowskim w Kielcach
na dniu 2 Stycznia 1826 r.

W Województwie Sandomierskim w Radomiu
na dniu 7 Stycznia 1826 r.

W Województwie Kaliskim w Kaliszu
na dniu 12 Stycznia 1826 r.

W Województwie Płockim w Płocku
na dniu 17 Stycznia 1826 r.

II. Rada Administracyjna pod d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r. Nr. 18541 postanowiła, iż jakkolwiek Gubernie: Kaliska, Siedlecka i Kielecka zniesione zostały (D. P., T. XXXIV, str. 453), to jednakże, dopóki w miastach: Kaliszu, Siedlcach i Kielcach znajdować się będą Trybunały Cywilne i Kancellarye Hipoteczne, dopóty Dyrekeye Szczegółowe Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego tamże pozostaną; lecz nazwy Dyrekcji tych zmienne zostaną w ten sposób »Dyrekeya Szczegółowa:

- 1° Gubernii Warszawskiej w Warszawie,
- 2° Gubernii Warszawskiej w Kaliszu.
- 3° Gubernii Lubelskiej w Lublinie.
- 4° Gubernii Lubelskiej w Siedlcach.
- 5° Gubernii Radomskiej w Radomiu.
- 6° Gubernii Radomskiej w Kielcach.

48. Akta przystąpienia stosownie do artykułu 42, oraz oświadczenia się wierzycieli stosownie do artykułu 44, Prezesowi Dyrekcyi Głównej nadesłane, złoży tenże Dyrekcyi Głównej, a ta prześle je z wszelkimi do nich należącymi dowodami, właściwym Dyrekcyom Szczegółowym.

49. Po zawiązaniu Dyrekcyj Szczegółowych, akta przystąpienia do Towarzystwa, podług artykułu 42, oraz oświadczenia wierzycieli, stosownie do artykułu 44 czynione, wprost tymże Dyrekcyom przesyłanemi być mają.

TYTUŁ III.

Skład Dyrekcyj Szczegółowych, ich attribucye i obowiązki, stosunki z niemi Członków Towarzystwa, oraz właścicieli listów zastawnych.

Skład Dyrekcyj Szczegółowych.

50. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych składać się będzie z *siedmiu Członków*. Członki wybiorą z pośród siebie *Prezesa*; sami zaś zasiadać będą podług starszeństwa wieku, i tymże porządkiem zastępować nieobecnego Prezesa.

51. Urzędowanie Prezesa i Członków Dyrekcyi trwać będzie *cztery lata*. Członki co dwa lata w połowie się *odnowią*; a zatem na raz *pięć*, połowa Członków Dyrekcyi zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz los oznaczy Członków wychodzących.

52. Komplet Dyrekcyi Szczegółowej składa się z *Prezesa i dwóch Członków*, kolój zaś urzędowania

Członków Dyrekcji, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

Dyrekcye Szczegółowe obradują zawsze w liczbie nieparzystej; gdyby zatem Urzędnicy w której z tych Dyrekcji znajdowali się w liczbie parzystej, jeden z Członków nie zasiadających w kadencji, losem oznaczony, do obrad naliczeń nie będzie.

53. Prezes Dyrekcji Szczegółowej wykona przysięgę przed Prezesem Kommissji Wojewódzkiej. Członki Dyrekcji Szczegółowej wykonają przysięgę przed Prezesem Dyrekcji.

54. Prezesi Dyrekcji Szczegółowych mieć będą pensją roczną stałą; Członki zaś, tylko za czas czynnego urzędowania. Członki Dyrekcji Szczegółowej wysłani na śledztwo, uważani być mają jako zostający w czynnym urzędowaniu, przez czas podróży i śledztwa.

55. Dyrekcye Szczegółowe stanowią większością głosów. Członek nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisać może, i wtedy uwalnia się od odpowiedzialności, jeśliby jaka z uchwalonej decyzji wynikła.

56. Prezes, ile razy tego uzna potrzebę, zwołać może *ogólne zebranie Członków Dyrekcji*. Niemniej zwołać winien toż zebranie, ile razy dwóch Członków Dyrekcji żądać tego będą.

57. Wszelkim czynnościom Dyrekcji Szczegółowej obecnym być może Prokurator przy Sądzie Cywilnym, z mocą czynienia wniosków. Zasiadać on będzie po Prezesie, lecz nigdy go nie zastępuje (1).

---

(2) Podług decyzji Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego z d. 11 Lutego 1826 r. Nr. 813, komunikowanej Prokuratorom przy rozporządzeniu Kommissji Rządowej Sprawie-

58. Ile razy jednak Prokurator znajdzie potrzebę zaniesienia protestacyi przeciw postanowieniu Dyrekcyi Szczegółowej, winien podać ją na piśmie téjże Dyrekcyi, która, jesliby decyzyi swojej zmienić nie chciała, lub Prokurator, po otrzymaném objaśnieniu, protestacyi nie cofnął, wówczas tenże Prokurator przesle Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym takową protestacyą, wraz z powodami jęj zaniesienia, a Dyrekcyja Szczegółowa wstizyma wykonanie postanowienia swego, złoży stosowne objaśnienie Dyrekcyi Głównej, i czekać będzie jęj decyzyi.

59. Prokuratorowie przy Sądach Cywilnych nie mają mocy zatrzymania egzekucyi postanowień Dyrekcyi Głównej, chociażby te zdawały się im być przeciwnemi prawu, lecz obowiązani są zawiadomic o tém Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym.

60. Prokuratorowie mają moc przezierania rachunków Dyrekcyi Szczegółowej, i o skutku swęj rewizyi, Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym doniosą.

61. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych wybierze dla siebie Pisarza, mającego kwalifikacyą na urzęda sądowe Klasy III. Pisarz pobierać będzie pensyą roczną stałą.

---

dliwości z dnia 18 Lutego t. r. Nr. 2046, nie ma konieczności, aby Prokurator na każdym posiedzeniu Dyrekcyi Szczegółowej znajdował się; lecz jedynie w czasach wolnych protokoły posiedzeń Dyrekcyi przejrzeć powinien, w celu zaniesienia protestacyi od decyzyj, zdaniem jego, prawu przeciwnych, i przedstawienia swych wniosków na następném posiedzeniu, lub przesłania takowej Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, jesliby która z Dyrekcyj decyzyi swęj zmienić nie chciała.

Wygotowanie i wypuszczenie listów zastawnych.

62. Każda z Dyrekcyj Szczegółowych przejrzy nadesłane jej akta przystąpienia do Towarzystwa, oraz wszelkie allegata artykułem 42 wzmiankowane, i, jeśli je znajdzie zgodne z przepisami prawa, i przekona się, że przyjęta zasada szacunku dóbr nie jest za wysoką, złoży dokładny rapport Dyrekcyi Głównej, z wymienieniem ilości i wysokości żądanych listów zastawnych. Przy oznaczeniu wysokości tych listów, Dyrekcyje Szczegółowe stosować się mają najskrupulatniej do żądania wierzycieli. Gdyby atoli ci opóźniali się ze złożeniem oświadczenia artykułem 44 zastrzeżonego, wówczas Dyrekcyje stosować się będą do żądania właścicieli dóbr przystępujących do stowarzyszenia. W każdym razie, Dyrekcyje ściagną z przystępującego do Towarzystwa, należną opłatę na koszt wygotowania listów zastawnych artykułem 29 oznaczoną, i tę Dyrekcyi Głównej, wraz z wymienieniem wysokości żądanych listów, przesła.

63. Akta przystąpienia do Towarzystwa niedokładnie sporządzone, lub dokumenta nieformalne, Dyrekcyja Szczegółowa zwróci właścicielowi dóbr, dla ich sprostowania. Jesliby się zas przekonała, że przyjęta zasada szacunku dóbr jest za wysoką w niektórych szczególnych wydarzeniach, przedstawi Dyrekcyi Głównej, o ile dla bezpieczeństwa Towarzystwa szacunek ich stosownie do art. 6 niżycby należało, i o tém właściciela dóbr zawiadomi.

***64.** Dyrekcyja Szczegółowa, skoro otrzyma od Dyrekcyi Głównej listy zastawne wraz z kuponami, i aktem ich wygotowanie poswiadcującym, takowy akt

wciągnie do sporządzonej na to u siebie księgi, listy zas zastawne i ich kupony w komplecie podpisze; poczem akt wyz rzeczony wraz z listami zastawnymi, odesle przez Czlonka swego Wydziałowi Hypotecznemu, który w przytomności Delegowanego, stosownie do osnowy aktu przystąpienia artykułem 41 przepisanego, ostrzeżenie na intabulacyą zamieni, listy zastawne do osobnej na to sporządzonej księgi listów zastawnych w Kancellaryi Ziemskiej utrzymywanej zaciągnie, po czem, przy zwrocie listów zastawnych, udzieli Delegowanemu wyciąg urzędowy powyższej intabulacyi, oraz zaciągnięcia do księgi listów zastawnych, dla zachowania tegoz wyciągu w Dyrekcyi Szczegółowej (1).

65. Po dopełnieniu powyższych formalności, Dyrekcyja Szczegółowa naznaczy jedno-miesięczny termin, do stawienia się właścicielowi dóbr i wierzycielom jego, wraz z dowodami należności ich poswiadczającymi.

66. Za nadejściem terminu do stawienia się naznaczonego, Delegowany złoży naprzód Wydziałowi Hypotecznemu też same listy zastawne, które w moc artykułu 64 do księgi listów zastawnych w Kancellaryi Ziemskiej utrzymywanej zaciągnionemi zostały; Wydział zaś Hypoteczny poleci przyjąć zeznanie kwitu przed księgami wieczystymi, w obecności Delegowanego, od wierzyciela, który listy zastawne ma uzyskać, a po wymazaniu w moc kwitu takowego z piérwszej hipoteki długu opłacającego się listami zastawnymi, i po wciągnięciu w to miejsce należności Towarzystwa, na każdym z listów zastawnych zapisze poswiadczenie w słowach:

---

(1) Artykuł ten uchylony został artykułem 7 Pos. Rady Adm. z d. ¹⁰/₁₂ Czerwca 1860 r. (D. P., T. LV, str. 179).

„List ten zaciągniony został do księgi listów zastawnych Województwa N, na karcie N., pod numerem N.“

i po podpisaniu tegoż poswiadczenia obok wyciśnienia pieczęci swój urzędowej, wręczy wspólnie z Delegowanym od Dyrekcyi też listy zastawne kwitującym wierzycielom i uzyskaże poswiadczenie istotnego ich odebrania. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

67. Jesliby który z wierzycieli nie stanął na terminie, lub stawając, pokwitowania artykułem 66 przepisanego zeznać, i listów zastawnych przyjac nie chciał, wówczas Delegowany od Dyrekcyi, listy zastawne na zaspokojenie takowego wierzyciela przeznaczone, Rejentowi Kancellaryi Ziemskiej okaże, i w akcie przed nim zeznać się winnym, numer, litery i summy każdego z listów rzeczonych wymieni, oświadczając gotowość swą do zapłacenia niemi należności wzmiankowanego wierzyciela. W skrotku aktu takowego, listy zastawne w tym sposobie w Kancellaryi zajawione, w moc prawa niniejszego, stają się własnością wierzyciela niestawającego, lub listów zastawnych przyjac nie chcącego. Wydział zas Hypoteczny, mając sobie okazany akt powyższy przez Delegowanego zeznany, wierzytelność listami zastawnemi zaspokoić się mającą z Ksiąg hypotecznych wymaże, a w to miejsce należność Towarzystwu przypadającą zapisze, i listy zastawne wraz z kuponami, bez dopełnienia atoli formy artykułem 66 przepisanej, Delegowanemu zwróci, celem przesłania ich do depozytu Dyrekcyi Głównej, na koszt nowego ich właściciela. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515),

68. Również, gdyby, z powodu jakiegobądź sporu, wymazanie długu z hypoteki, i wpisanie należności To-

warzystwa, stosownie do artykułu 66 nastąpić nie mogło, Delegowany z Dyrekcyi zezna akt przed księgami wieczystymi, wyłuszczający powody, dla jakich listy zastawne wierzycielowi z porządku pierwszeństwa w księgach hipotecznych zapisanemu wydanemi być nie mogą, i akt takowy przez Delegowanego zeznany, Wydziałowi Hipotecznemu przełożonym będzie; a gdy ten uzna ważność powodów, listy zastawne tém samém staną się własnością stron w sporze będących, i na koszt strony przegrywającej do Dyrekcyi Głównej przesłanemi zostaną, w sposobie przepisany artykułem poprzedzającym. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

69. Listy zastawne odesłane do depozytu Dyrekcyi Głównej, w moc powyższych dwóch artykułów, póty w nim będą zostawać, póki w pierwszym razie, wierzyciel nie oświadczy w podanej prośbie Dyrekcyi Głównej, gotowości zeznania kwitu artykułem 66 przepisanego; w drugim, póki po uzyskaniu prawomocnego wyroku przyznającego mu pierwszeństwo hipoteki, takowego w Kancellaryi Ziemskiej nie złoży, i również w podanej prośbie Dyrekcyi Głównej, gotowości swój do zeznania kwitu nie oświadczy. W obu razach, skoro Dyrekcyja Szczegółowa uzyska od Dyrekcyi Głównej listy zastawne wraz z kuponami i gotowizną, jeśliby jaka na rzecz tychże listów do depozytu wpłynęła, zawiadomi o tém ich właściciela, i wyznaczy termin do stawienia się w Kancellaryi Ziemskiej; gdzie, po dopełnieniu przepisów artykułem 66 wskazanych, listy zastawne wraz z kuponami i gotowizną, temuż właścicielowi wręczy. — Art. 14 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 515).

70. Jeśli summa w listach zastawnych na dobra wypożyczona, przeniosła ilość długów hipotecznych

też dobra ciężących, wówczas, po zaspokojeniu długów hipotecznych, pozostające listy zastawne oddane będą właścicielowi dóbr, za jego pokwitowaniem zeznaném przed księgami wieczystymi.

71. Jesliby żadne długi hipoteczne nie ciążyły dóbr Towarzystwu zastawionych, wówczas wypuszczone listy zastawne, właścicielowi tych dóbr, za pokwitowaniem zeznaném przed księgami wieczystymi, wręczone zostaną.

72. Po dopełnieniu czynności artykułami poprzedzającymi wskazanymi, Dyrekcyje Szczegółowe przesyłają stosowny raport Dyrekcyi Głównej.

73. Każdy z wierzycieli hipotecznych, bez względu na porządek numerów ingrossacyjnych, mający prawo wypowiedzenia kapitału, i chcący zmusić dłużnika do wniknięcia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami za hipotekę mu służącymi, poda prośbę do właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, z dołączeniem wyciągu hipotecznego należności swojej. Dyrekcyja, za otrzymaniem prosby, uczyni odezwę do właścicieli dóbr, opiekunów, lub kuratorów, gdzie to ma miejsce, ażeby najdalej w przeciągu dni trzydziestu nadesłali, albo dowód zaspokojenia pociągającego wierzyciela, albo akt przystąpienia do Towarzystwa, z potrzebnymi formalnościami, dla postąpienia według przepisanych prawideł.

74. Gdyby właściciel majątku, opiekun, lub kurator, opóźniał się z nadesłaniem dowodu zaspokojenia wierzyciela, lub aktu przystąpienia, Dyrekcyja przez Delegowanego zanieśnie do ksiąg hipotecznych ostrzeżenie, iż dobra te pociągnięte zostały przez wierzyciela N. do stowarzyszenia; zażąda wykazu hipotecznego tychże dóbr, oraz zażąda od Kommissarza Obwodowego wyciągu opłacanego podatku ofiary.

75. Po otrzymaniu od tych Władz żądanych dowodów, Dyrekeya Szczegółowa zawiadomi wierzycieli hypotecznych, o pociąganiu do stowarzyszenia, dóbr za hypotekę im służących, i wezwie ich do oświadczenia najdalej w przeciągu dwóch miesięcy, w jakiej wysokości listy zastawne wystawione mieć chcą. Po upływie tego czasu, Dyrekeya Szczegółowa postąpi podług przepisów niniejszego prawa, dopełniając z urzędu to wszystko, co dla zapewnienia najpiérwszej hypoteki dla wystawić się mających listów zastawnych i spłacenia wierzytelnosci, prawo niniejsze uzupełnionóm mieć chce.

Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty procentów, w jednéj z Dyrekcji Szczegółowych.

76. Właściciele listów zastawnych żądający pobierać przypadające im procenta, w którejkolwiek Dyrekeyi Szczegółowej, winni złożyć jednéj z takowych Dyrekcji, przed dniem 20 Maja i 20 Listopada, kupony bieżącego półrocza, i oświadczyć przez jaką Dyrekeyą przypadającą im należność otrzymać życzą. Dyrekeya wyda stosowny rewers okazicielowi, zapisze na każdym kuponie, iż zapłaconym zostanie w Dyrekeyi N. i przesle Dyrekeyi Głównej przed dniem 24 Maja i 24 Listopada złożone jój kupony, dla porównania ich z grzbiecami w Księdze pozostałemi i dla postawienia téjże Dyrekeyi w możności stosownego funduszami rozporządzenia.

Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty kapitałów, w jednéj z Dyrekcji Szczegółowych.

77. Właściciel listów zastawnych do umorzenia przypadających, żądający, aby summa mu należna w jednéj

z Dyrekcyj Szczegółowych wypłaconą została, winien jest złożyć takowe listy zastawne wraz z kuponami, którejkolwiek Dyrekcyi Szczegółowej, oraz wymienić Dyrekcyą, przez którą wypłatę otrzymać żąda. Dyrekcyja zaś Szczegółowa wygotuje na jednym arkuszu rewers i stosowne zawiadomienie do Dyrekcyi Szczegółowej, w której wypłata ma nastąpić. Rewers odcięty od powyższego zawiadomienia, wyda właścicielowi, zawiadomienie zaś odeśle właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, a listy zastawne do Dyrekcyi Głównej przesła, w terminie i w celu artykułem 76 oznaczonym.

Pobór opłat od Członków Towarzystwa.

73. Dyrekcyje Szczegółowe w moc artykułów 7 i 30 pobiierać będą od Członków Towarzystwa, wnoszone przez nich w każdym półroczu, od dnia 1 do 12 inclusive Czerwca i od 1 do 12 Grudnia, dwa od sta na procent, i jeden od sta na kapitał; niemniej grosz jeden od każdego złotego wnoszonych opłat. Podobny pobór uskutecznić będą z dóbr narodowych właściwego okręgu, Towarzystwu zastawionych. Ze wszelkich opłat, Dyrekcyje Członków Towarzystwa kwitować będą.

79. Opłaty przypadające od Członków Towarzystwa, Dyrekcyje Szczegółowe przyjmować będą zarówno, czyli to monetą brzęczącą, czyli kuponami bieżącego półrocza. Dyrekcyje obowiązane są same takowe kupony odstrzygać, właściciel zaś na kuponie zamieścić winien słowa: „wniesiony za gotowiznę,“ i takowe podpisać.

80. Jesliby okazywane listy lub kupony dawały powód do powątpiewania o ich legalności, Dyrekcyje Szczegółowe, nietylko odmówią przyjęcia kuponów

w miejscu monety brzęczącej, za przypadającą opłatę, ale nadto, obowiązane są zatrzymać też listy lub kupony; spisać protokół o ich pochodzeniu, podług opowiadania okaziciela; zapisać miejsce zamieszkania jego, i wydać mu kopję tego protokołu, jako dowód zatrzymania listów lub kuponów, które prześlą Dyrekcji Głównej dla sprawdzenia; gdzie, gdyby się okazało, że są prawdziwe, odesłane zostaną nazad do Dyrekcji Szczegółowych, celem powrócenia ich okazicielom. W przeciwnym zaś razie, po ich przekręceniu, zatrzymanemi zostaną w Dyrekcji Głównej, a Dyrekcye Szczegółowe przedsięwzją środki, do pilnego śledzenia fałszerzy. Gdyby zaś kupony uznane za dobre przez Dyrekcją Szczegółową, po sprawdzeniu w Dyrekcji Głównej, znalazły się być fałszywemi, Członek Towarzystwa wnoszący je za gotowiznę, obowiązany będzie opłacić należność z procentami, dochodząc straty swojej na tym, kto mu sprzedał fałszywe kupony.

81. Członek Towarzystwa żądający spłacić w części lub całości dług zaciągniony, dopłaci Dyrekcji Szczegółowej listami zastawnemi, stosownie do wyrachowania w Tabelli do artykułu 18 załączonej, resztującą ilość summy, którą umorzyć pragnie; i od summy z hypoteki wymazującej się, zaliczy dwa od sta ustanowione artykułem 25; Dyrekcya zaś Szczegółowa, wydawszy na zatrzymane listy wraz z kuponami stosowne pokwitowanie, przesła je Dyrekcji Głównej, i, za otrzymaniem od niej upoważnienia, dopełni formalności potrzebnych do wymazania z hypoteki zobowiązania Członka spłacającego dług Towarzystwa; rewers na zatrzymane listy i kupony odbierze, zniszczy, i o dopełnieniu wszystkiego, rapport Dyrekcji Głównej złoży.

82. Dyrekcye Szczegółowe zatrzymawszy summy, stosownie do upoważnienia Dyrekcji Głównej, resztę

wpływów najdalej na dzień 15 Czerwca i 15 Grudnia do téjże Dyrekcyi odesła. Jesliby zaś pozostawały jakie zaległości, Dyrekcyje Szczegółowe dołączą imienną listę Członków, oraz dóbr, na których niedobory zalegają, z oznaczeniem zaległości na każdym w szczególności dobrach.

Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych.

§5. Dyrekcyje Szczegółowe rozpoczną wskazane im wypłaty, na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia. Przy wypłacie procentów bieżącego półrocza, i przy wypłacie kapitałów za listami do umorzenia przeznaczonemi, powrócone sobie mieć będą rewersa, wydane na mocy artykułów 76 i 77, które porównają z zawiadomieniem, od którego odciętemi zostały. Prócz tego, właściciele tych rewersów kwitować będą Dyrekcyje z odebranych kapitałów, na listach zastawnych im służących, które na ten cel z Dyrekcyi Głównej właściwym Dyrekcyjom Szczegółowym przesłanemi zostaną. Rewersa, jeżeli wydane były przez inne Dyrekcyje Szczegółowe, tymże Dyrekcyjom odesłane będą; listy zaś wszelkie, oraz nieodebrane od Dyrekcyj Szczegółowych procenta i kapitały, odesła do Dyrekcyi Głównej, na dzień 10 Lipca i 10 Stycznia.

§6. Tak pobór jako i wypłaty, Dyrekcyje Szczegółowe skuteczniczą będą w dniach posiedzen w miejscu urzędowania, i nie wolno jest przyjąć kwitu, a odłożyć wypłatę do dnia innego.

Uzyskiwanie należności na Członkach Towarzystwa.

85. Od d. 12 Czerwca i 12 Grudnia, wszelkie niedobory od Członków Towarzystwa, uważane będą jako zaległości. Od téj daty, po upłynieniu dnia jednego, Dyrekeye Szczegółowe liczyć będą karę za cały miesiąc, i w pierwszym miesiącu przy ściąganiu niedoborów, rachować mają po pół od sta od summy zaleglój, w drugim zaś miesiącu jeden od sta. Jesliby przez ten czas zaległości wniesione nie zostały, tedy w trzecim miesiącu, Dyrekeye zesła do dóbr egzekucyą, a właściciel ich, oprócz opłaty kary po jednym od sta za trzeci miesiąc i dalsze, obowiązany będzie dawac egzekutorowi żywność. i po złotemu za każdy dzień egzekucyi. — Art. 9 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 115) (1).

***86.** Jesliby egzekucya nie skutkowała, właciwa Dyrekeya Szczegółowa zesła w czwartym miesiącu do dóbr administracyą, która przystąpi do sprzedaży zapasów zbożowych lub innych produktów, o ile te potrzeby gospodarstwa przewyższać będą (2). Po uzyskaniu tym sposobem należności Towarzystwa z procentami i kosztami administracyjnymi, dobra napowrót właścicielowi oddane zostaną; gdyby zaś administracya uzyskać nie mogła całkowitej należności, Dyrekeya Szczegółowa, za zniścieniem się z Dyrekeyą Główną, wypusci dobra w trzechletnią dzierżawę na najbliższym terminie Świę-

---

(2) Zmiana w tym art. kule zaprowadzoną została artykułem 2 Dodatkowych przepisów z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 491).

(1) Modyfikacya zaprowadzona artykułem 9 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 489 i artykułem 2 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

to-Jańskim przez publiczną licytacją. — Art. 11 pr. o T. K. Z. z r. 1853. (D. P., T. XLVI, str. 117) (1).

37. Dyrekcyja Szczegółowa, ogłosi potrzykroć przez Gazety Warszawskie i Dzienniki właściwego Województwa, na kilka tygodni przed terminem Święto-Jańskim, warunki pod jakimi dobra w dzierżawę się wypuszczają, a mianowicie:

- a) Opłatę należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących sumę N; niemniej, ponoszenie wszelkich ciężarów służby publicznej;
- b) Złożenie gotowizną dla Towarzystwa całkowitej zaległości z kosztami i procentami w ilości N;
- c) Przyjęcie obowiązku dalszego wnoszenia wypłat, przez ciąg dzierżawy z dóbr tych Towarzystwu należnych, w dwóch półrocznych ratach wynoszących sumę N;
- d) Oddanie dóbr po wyjściu kontraktu dzierżawnego w takim stanie, w jakim je dzierżawca obejmuje;
- e) Zrzeczenie się wszelkich pretensyj, przez czas dzierżawy, za jakiebądź nakłady gruntowe. — Art. 5 Pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (2)

38. Ilosć, jakąby najwięcej dający dzierżawca po przyjęciu zobowiązań powyższych postąpił, do właści-

(1) Przepis ten uchylony artykułem 1 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

(2) Modyfikacya tego przepisu wpływa z art. 2 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 491).

ciela lub niżej hypotekowanych wierzycieli, stosownie do przepisów prawa, należy.

89. Dyrekcye Szczegółowe czuwać będą, aby dzierżawcy dopełniali warunków kontraktu, i dóbr nie rujnowali. Członek Towarzystwa w pobliskosci mieszkający, obowiązany jest przyjąć takowy nadzór, jeśli mu poleconym będzie przez Dyrekcyą Szczegółową.

90. Dyrekcye Szczegółowe w szczególnych przypadkach dozwolic mogą właścicielom pozostać w dobrach, byleby się do gospodarstwa nie mieszcali; po wyjeździe zas dzierżawy, właściciele do zarządu dóbr swych powracają.

91. Gdyby w terminie licytacji, żaden dzierżawca warunków artykułem 87 objętych nie przyjął, Dyrekcyą Szczegółową zatrzyma w dobrach administracyą, i od terminu niedoszlęj licytacji dzierżawnej, rachować tylko będzie kary po pół od sta na miesiąc, od wszelkiej zaległości; nadto, za zniesieniem się z Dyrekcyą Główną, sprzedaż publiczną tych dóbr pod następującymi warunkami ogłosi:

- 1° Przyjęcia obowiązku zaspokajania wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż Prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących summę N.
- 2° Przyjęcia obowiązku dalszego regularnego uskuteczniania opłat wskazanych artykułem 7, w summie rocznej N. i przez czas N.
- 3° Zwrotu opłaconych już przez dziedzica procentów na umorzenie kapitału obróconych, obrachowanych stosownie do Tabelli do artykułu 18 dołączonej w summie N.

4° Złożenia summy, jaka do dopełnienia całkowitego szacunku dóbr, wykrytego podług zasady artykułu 5 nad pożyczkę u Towarzystwa zaciągniętą, brakującą się być okaże, w ilości N. — Art. 10 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Po ogłoszeniu sprzedaży dóbr przez publiczną licytacją, Dyrekcya Szczegółowa wezwie wierzycieli na tychże dobrach opartych, do oświadczenia, czyliby za zobopólném zniesieniem się, nie podali środków zaspokojenia należności Towarzystwa, i otrzymane propozycje do decyzji Dyrekcyi Głównej przesła. Gdyby zaś wierzyciele należności Towarzystwa zaspokoić nie oświadczyli się, Dyrekcya Szczegółowa wystawi dobra na sprzedaż publiczną, pod warunkami wyżej wyrażonemi. — Art. 6, 7, 8, 9 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Z summ połączonych, w ustępie 3 i 4 wyrażonych, ilość jakaby się należała Towarzystwu za zaległości z procentami i kosztami, wniesioną być musi w monecie brzączącej; reszta zaś, oraz to wszystko, cokolwiek najwięcej dający uad powyższe zobowiązania postąpi, wniesioném być może w gotowiznie lub w listach zastawnych, i obróconém zostanie stosownie do przepisu prawa, bądź na zaspokojenie niżej hypotekowanych wierzycieli, bądź na rzecz właściciela.

Jesliby nikt wiecéj, nad dopełnienie zobowiązań ustępami 1, 2, 3 i 4 oznaczonych, nie postępował, dobra przyjmującemu wykonanie rzeczonych zobowiązań przedaniem być winny.

Jesliby nikt przyjąc nie chciał warunków w ustępie 1, 2, 3 i 4 wymienionych, wówczas Dyrekcya Szczegółowa obowiązana będzie, zatrzymać też dobra w administracyi przez ciąg roku jednego. Gdyby z administracyi téj należność Towarzystwu przypadająca, tak bieżą-

ca jako i zaległa, wraz z kosztami i procentami w całości zaspokojoną była, wówczas dobra, oraz ilość, jakoby nad należność Towarzystwu przypadającą pozostała, właścicielowi oddanemi będą.

Gdyby zaś z téjże administracyi, całkowita należność dla Towarzystwa przypadająca, wraz z kosztami i procentami zaspokojoną nie została, wtedy Dyrekcyja Szczegółowa, po złożeniu rapportu Dyrekcyi Głównej, i po otrzymaniu jéj decyzyi, dobra takowe raz jeszcze na sprzedaż publiczną wystawi, biorąc za zasadę:

- a) Przyjęcie obowiązku zaspokojenia wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 Prawa Hypotecznego wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl artykułu 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem mają, wynoszących summę N.
- b) Złożenie gotowizną dla Towarzystwa całkowitej zaległości z kosztami i procentami w summie N.
- c) Przyjęcie obowiązku dalszego regularnego uskuteczniania opłat wskazanych artykułem 7 w ilości rocznej N. przez czas N.

Wszystko coby najwięcej dający nad powyższe zobowiązania postąpił, obłożonóm będzie stosownie do przepisów prawa, bądź na zaspokojenie niżej hypotekowanych wierzycieli, bądź na rzecz właściciela. Jesliby zaś nikt tych nawet zobowiązanych przyjąć nie chciał, wówczas dobra, za należności pod literami a, b, i c, na własność Towarzystwu przysądzonemi zostaną, przez właściwą Dyrekcyją Szczegółową na rachunek tegoż Towarzystwa w dziedziectwo objęte, i przez nią administrowane będą, dopóki Komitet Towarzystwa przedaży dóbr tych nie poleci. — Art. 11 pr. o T.K.Z. z r. 1853 (D.P., T. XLVI, str. 117), i art. 5 Pos. Rady Adm.

z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. — Przypisek do art. 695 K. P. S. (T. II, str. 414 niniejszego dzieła).

92. Przy sprzedażach artykułem poprzednim wymienionych, zachowane będą następujące przepisy:

1° Dyrekcyje Szczegółowe obowiązane są przede wszystkim, przez Delegowanego sposobem aktu przed księgami wieczystymi zeznanego, oświadczenie swe zrobić, iż dobra N. na subhastacyą wystawiają; wyszczególnić warunki i termin sprzedaży, i wymienić Rejenta Aktowego, przed którym licytacya odbywać się będzie. — Art. 3 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

2° Po odebraniu zawiadomienia od Delegowanego, o dopełnieniu powyższego aktu, Dyrekcyje Szczegółowe podadzą do Gazet Warszawskich, oraz do Dzienników właściwego Województwa, warunki sprzedaży poprzednim artykułem wzmiankowane, z wymienieniem terminu do odbycia licytacyi przed Rejentem Aktowym, i o tém wszystkiém właściciela i każdego z wierzycieli hipotecznych, przez wręczenia urzędowe zawiadomią. — Przypisek do art. 695 K. P. S. (T. II, str. 414 niniejszego dzieła). Art. 12 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 119).

Termin licytacyi tak oznaczonym być winien, iżby obwieszczenia warunków przez Gazety i Dzienniki trzy razy skuteczzone być mogły, zachowując przedział miesiąca czasu między każdym obwieszczeniem; ostatnie zaś, poprzedzać winno jednym miesiącem termin do licytacyi wyznaczony.

3° Po dopełnieniu tych obwieszczeń, Dyrekcyja Szczegółowa złoży w terminie przez Delegowanego swego Rejentowi Aktowemu, po jednym egzem-

plarzu pism publicznych, w których warunki licytacji ogłoszone zostały; Rejent zaś w obecności Delegowanego z Dyrekcyi, przystąpi do odbycia licytacji, i protokół licytacyjny w księdze wieczystej spisze; po odbyciu zaś licytacji, skoro przedaż dóbr do skutku przyszła, księgę wieczystą Wydziałowi Hypotecznemu do decyzji przedstawi.

- 4° Wydział Hypoteczny przekonawszy się ze złożonych egzemplarzy pism publicznych, i dowodów doręczeń właścicielom i wierzycielom, o dopełnieniu przepisów tak poprzedniego, jako i niniejszego artykułu, wyda wyrok przysądzający dobra ich nabywcy, a następnie, po dopełnieniu przez tegoż warunków kupna, tytuł własności w księdze wieczystej na niego ureguje. — Art. 15 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 517), i Art. 12, 13, 14. pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 119).

*93 Jesliby właściciele ziemscy, wierzyciele, lub inni interesanci czuli się być pokrzywdzonymi, czyli podczas administracyi, czyli przy wydzierżawieniu, czy nakoniec przy subhastacyi, zanoszą o to skargę do Dyrekcyi Głównej (1).

94. Przy zsyłanych egzekucyach z mocy wyroków sądowych, lub akt urzędowych, do dóbr Towarzystwu zastawionych, Dyrekcyje Szczegółowe pilnować będą, aby prawa Towarzystwa w niczem naruszonemi nie zostały (2).

(1) Artykuł ten zmieniony artykułem 3 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 493).

(2) Przepis ten uzupełniony został artykułem 15 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 125).

95. W razie zaległości z dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, Dyrekeye Szczegółowe zawiadomią Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu, które dobra po upłynieniu terminu dwumiesięcznego, artykułem 85 przepisanego, w administracyą zajmą. Gdyby Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w terminie oznaczonym zaległości z procentami nie wniosła, Dyrekeye Szczegółowe do dóbr w rzeczonój odezwie wymienionych administracyą rozciągną, licytacyą przez pisma publiczne w formie artykułem 92 przepisanej ogłoszą, i takowe dobra na najpiérwszym terminie licytacyjnym za cenę ofiarowaną przedadzą.

Gdyby sprzedaż nie zapewniała Towarzystwu w całości należnych opłat z dóbr przedanych, i nie powracała zaległości z kosztami i procentami, Dyrekeye Szczegółowe zawiadomią o tém Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu, i wezwą ją do wniesienia resztującej zaległości, oraz wskażą, jakie dobra Rządowe Towarzystwu zastawione zajmą w administracyą, jesliby Kommissya Rządowa zaległości téj nie wniosła.

Gdyby Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu w przeciągu dwóch miesięcy należności nie załeczyła, Dyrekeye Szczegółowe i te dobra przez publiczną licytacyą w formie artykułem 92 przepisanej, na terminie oznaczonym za cenę ofiarowaną przedadzą, i tak postępować będą, aż do ostatecznego uzyskania zaległości. Jesliby zaś po przyjęciu zobowiązań ustępami *a* i *b* artykułu 91 oznaczonych, ilość jaka nad wzwyz ofiarowaną została, czyli to w monecie brzęczącej, czy w listach zastawnych, ilość ta Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu przesłaną będzie.

96. Gdyby Rząd sprzedał które z dóbr Towarzystwu, zastawionych, dalsze obowiązki dobra te względnie To-

warzystwa ciążące, stosownie do artykułów 7 i 30 przejdą na nowego ich nabywcę, i odtąd dobra wyjdą z solidarnéj odpowiedzialności, artykułem 34 dla dóbr Rządowych przepisanej, i podlegać będą urządzeniom prawa niniejszego, zarówno z innymi dobrami ziemskimi.

97. Na przypadek zniszczenia dóbr przez nadzwyczajne jakie wydarzenie nie z winy właściciela pochodzące, a pozbawiające go połowy dochodu rocznego, jako to: przez ogień, gradobicie, wylew wód, pomór bydła, zupełny nieurodzaj i t. p., udzielona być może temuż właścicielowi ulga. Właściciel Członek Towarzystwa, obowiązany będzie uwiadomic o tém w przeciągu dni piętnastu, właściwą Dyrekeyę Szczegółową, która zesle na miejsce jednego z Członków swoich, dla nao cznego przekonania się o zrzędzonej szkrodzie, i o niemożności, wniesienia do Kassy Towarzystwa należnéj opłaty. Po otrzymanym raporcie, Dyrekeya Szczegółowa przedstawi Dyrekeyi Głównej swą opinią, względem rozłożenia na raty przypadających procentów. — Rozłożenie to jednak dwóch lat przechodzić nie może, ani zajmować dwóch od sta, na umorzenie długi Towarzystwa przeznaczonych. Jesliby zas podobny przypadek nastąpił w ciągu rat rozłożonych, wtedy żadna ulga, az do uiszczenia piérwszój zaległosci, udzielona nie będzie. Dobra narodowe w żadnym przypadku do ulgi przypuszczonemi nie będą.

98. Dyrekeye Szczegółowe baczne mieć powinny oko, na gospodarowanie dóbr Towarzystwu zastawionych, zwłaszcza pod niebytnosć ich właścicieli; i jesliby się dowiedziały o szkodliwém dla bezpieczeństwa Towarzystwa gospodarowaniu właściciela lub jego zarządcy, zesłać mogą Członka Dyrekeyi na miejsce, dla uczynienia im rapportu o stanie gospodarstwa. Za dostrzeżeniem niebezpieczeństwa dla wpływów Towarzystwu

należnych, zawiadomią o tém Dyrekcyą Główną, z wyszczególnieniem przedmiotu obawę rodzącego, i stosować się będą do jój rozkazów. — Art. 42 i 43 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

99. Dyrekeye Szczegółowe, oprócz raportów składanych Dyrekeyi Głównéj, okazywac będą rachunki swoje na zebraniach Członków Towarzystwa, oraz dowody umorzenia listów zastawnych właściwego swego okręgu; i niczego nie zaniechają, coby tylko Członków oświecić mogło, o prawdziwym toku ich czynności.

TYTUŁ IV.

Skład Dyrekcyi Głównéj, jój attribucye i obowiązki, stosunki jój z Członkami Towarzystwa, z właścicielami listów zastawnych, oraz Dyrekcyami Szczegółowemi i innemi Władzami.

Skład Dyrekcyi Głównéj.

100. Dyrekcyja Główna składać się będzie z *Prezesa*, i z wybranych po dwóch Członków każdego okręgu stanowiącego jurysdykcyą Dyrekcyi Szczegółowéj. — Członki Dyrekcyi Głównéj zostaną cztery lata w urzędowaniu, i co dwa lata w połowie się odmieniają; a zatém na raz pierwszy, połowa Członków Dyrekcyi zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz, los oznaczy Członków wychodzących.

101. Komplet Dyrekcyi Głównéj składa się z *Prezesa* i *dwoch Członków*; kolej zaś urzędowania Członków Dyrekcyi, kadencyami przez nich samych ułożoną, zostanie.

Dyrekcya Główna obraduje zawsze w liczbie nieparzystej; gdyby zatem Urzędnicy znajdowali się w liczbie parzystej, jeden z Członków Dyrekcji nie zasiadający w kadencji, losem oznaczony, do obrad należć nie będzie.

102. Członki wykonają przysięgę przed Prezesem Dyrekcji Głównej. Zasiadac będą podług starszeństwa wieku, i tymże porządkiem zastępować nieobecnego Prezesa.

103. Prezes Dyrekcji Głównej mieć będzie pensyą roczną stałą, Członki zaś pobierać będą tylko płacę za czas czynnego urzędowania.

104. Dyrekcya Główna stanowi większością głosów. Członek nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisac może, i wtedy uwolni się od odpowiedzialności, jeśliby jaka z uchwalonej decyzji wynikła.

105. Prezes, ile razy tego uzna potrzebę, zwołać może ogólne zebranie Członków Dyrekcji Głównej. Niemniej, zwołać winien toż zebranie, ile razy dwóch Członków Dyrekcji żądać tego będą.

106. Wszelkim czynnościom Dyrekcji Głównej obecnym być może Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym, z mocą czynienia wniosków. Zasiadac on będzie po Prezesie, lecz go nigdy zastępować nie może. Ile razy Prokurator znajdzie potrzebę zanieśienia protestacyi przeciw postanowieniu Dyrekcji Głównej, winien podac ją na piśmie téżże Dyrekcji, która, jeśliby decyzji swojej zmienić nie chciała, lub Prokurator, po otrzymaném objaśnieniu, protestacyi nie cofnął, wówczas Dyrekcya Główna złoży stosowne objaśnienie Komitetowi Towarzystwa, i czekać będzie jego decyzji.

107. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym przekładać będzie Dyrekcji Głównej uchybienia Dyrekcji

Szczegółowych, o jakich zawiadomiony zostanie przez Prokuratorów przy Sądach Cywilnych. Ma on moc przezierania w każdym czasie rachunków Dyrekcyi Głównej, i o dostrzeżonych uchybieniach lub nieregularnościach, donosic będzie Komitetowi Towarzystwa.

108. Dyrekcyja Główna wybierze dla siebie Pisarza, mającego kwalifikacyą na urzęda sądowe Klasy III. Pisarz pobierać będzie pensyą roczną stałą.

Wystawienie listów zastawnych.

109. Dyrekcyja Główna, po otrzymaniu aktów przystąpienia, wiaz z rapportami Dyrekcyj Szczegółowych, przejrzy je, i roztrząśnie, czyli wnioski Dyrekcyj Szczegółowych o znizenie szacunku dóbr, dają zupełne bezpieczeństwo dla Towarzystwa. Jesli by zas sądziła, iż to znizenie nie jest dostateczne, lub jesli by zaskarżoném było przez właściciela majątku, Dyrekcyja Główna zesle na miejsce jednego lub więcej z Członków swoich, którzy w czasie ile można najkrótszym, czynnosc swą ukończyć winni, i dla tego z każdego dnia sledztwa sprawę zdac obowiązani będą. Tym sposobem mając przedmiot dostatecznie wyjasniony, Dyrekcyja Główna stosownie do przepisów niniejszego prawa postanowi, ile na żądanie każdego z wchodzących do Towarzystwa Kredytowego, i w jakiej wysokosci, ma być wystawionych listów zastawnych. Postanowienie to zapisane w oddzielnj na to sporządzonej księdze, przez komplet podpisaném zostanie.

110. Po uczynieniu powyższych postanowień, Dyrekcyja Główna zaopatrzy każdy list mający byc z księgi wycięty, z trzema podpisami z odmianą porządku; po czém wyrzynać będzie z ksiąg też listy, a na każdym

grzbiecie w księdze pozostałym, zapisze numer wyciętego listu, i opatrzy go temż samemi podpisami, i w tymże porządku, co i na listach zastawnych. Też same formalności zachowane zostaną, przy podpisywaniu i wycinaniu z ksiąg każdego arkusza siedmioletnich kuponów; prócz tego z tyłu każdego kuponu zamieszczony będzie podpis jednego z Członków Dyrekeyi Główniej, i nazwisko tegoż Członka na grzbiecie zanotowane zostanie.

111. Oprócz listów zastawnych, dla instytucyj krajowych duchownych i świeckich przeznaczonych, które na pergaminie kolorowym wydawane będą, wszelkie inne listy zastawne wydane zostaną na pergaminie koloru białego; wszelkie zaś kupony na papierze białym.

112. Dyrekeya Główna przesła Dyrekeyi Szczegółowej listy zastawne, z załączeniem w formie urzędowej ekstraktu postanowienia, w moc artykułu 109 zapadłego. — § 228 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. (D. P., T. XI, str. 254).

113. Listy zastawne powrócone Dyrekeyi Główniej w moc artykułów 67 i 77, też Dyrekeya w Banku składać będzie; zanim zaś Bank utworzony zostanie, Dyrekeya złoży je do depozytu swego, do którego wnosić także będzie przypadające za nie wypłaty, na koszt właścicieli tychże listów. Skoro zaś Dyrekeya w skutku artykułu 69 otrzyma prośby o zwrot z depozytu listów zastawnych ich właścicielom, oświadczającym gotowość dopełnienia form prawem niniejszym przepisanych, przesła na koszt ich do właściwej Dyrekeyi Szczegółowej, służące im listy zastawne wraz z kuponami, oraz wszelkie wpływy na rzecz i rachunek tychże właścicieli do depozytu wniesione, a to celem wręczenia im całej téj

należności, po dopełnieniu form artykułem 69 wskazanych (1).

---

(1) W wykonaniu art. 113 i 134 Ustawy o Towarzystwie Kredytowém z r. 1825, tudzież art 11 i 31 dekretu Krolewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r (D P., T. XII, str. 128 i 140), Rada Administracyjna na posiedzeniu z dnia 1 Grudnia 1829 r. (D P., T. XIII, str. 57) postanowiła:

Art. 1. Przeniesione być mają do Banku Polskiego następujące depozyta dotąd w Dyrekcji Głównej znajdujące się:

- a) Listy zastawne wraz z należąciami do nich kuponami, w myśl artykułu 67 i 68 Prawa o Towarzystwie Kredytowém, do depozytu Dyrekcji Głównej z Dyrekcyow Szczegółowych nadesłane;
- b) Gotowe pieniądze z art. 67, 68 i 134 rzeczonego prawa pochodzące, z których jednak złotych Polskich sto tysięcy na bieżące dla interessentów wypłaty Dyrekcya Główna w swój Kassie pozostawić jest mocna.

Od wszelkiej gotowizny, w moc niniejszego przepisu, z Dyrekcji Głównej do Banku przeniesionej i nadal składac się mającej, Bank Polski żadnej opłaty depozytowej pobierać nie ma, i nawzajem procentów opłacać nie będzie. Natomiast Dyrekcya Główna mieć będzie w Banku otwarty kredyt bez opłaty procentu, aż do wysokości funduszów przez nią w gotowiznie w tymże Banku posiadanych. Co się zaś tycze listow zastawnych, w myśl artykułu 67 i 68 prawa o Towarzystwie Kredytowém deponowanych, opłata na raz jeden po groszy 10 od sta złotych kapitału umiennego przez interessentów przy odbieraniu depozytów Bankowi uiszczona być powinna

Art 2. Odtąd kwity depozytowe na wylosowane, a nie wypłacone Listy zastawne przez Bank wydawane będą, i wykręślenie listow zastawnych z księgi w Kancellarii Ziemskiej utrzymywanej w myśl art 133 prawa Sejmo-

Umorzenie listów zastawnych.

114. Wyciąganie losem listów zastawnych Towarzystwa, w stosunku do summy co pół roku na umorzenie listów zastawnych przeznaczonój, odbywać się bę-

---

wego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim, tudzież § 18 postanowienia z dnia 25 Kwietnia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 325), tylko na zasadzie kwitów depozytowych Banku następować może.

Forma tych kwitów, jako téż wszelkich innych pokwitowań przy oddawaniu i odbieraniu depozytów, pomiędzy Dyrekcyą Główną a Bankiem umówioną zostanie.

Art. 3. Depozyta w listach zastawnych z Dyrekcyi Głównój do Banku przeniesione, Bank na każde wezwanie Dyrekcyi Głównój winien jest najdalej w przeciągu 24 godzin zwracać, pod rygorem art. 43 Dekretu Królewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r. przepisany. Również gotowizna do Banku przez Dyrekcyą Główną wniesiona, którójby Dyrekcyja Główna zapotrzebowała na wypłaty interessentom, lub na skompletowanie summy 100,000 Złp. w jój Kassie znajdować się mogącej, winna być najdalej w przeciągu 24 godzin wyliczoną, a to nieinaczéj jak tylko w monecie srebrnej, licząc po złotych polskich 86⁵⁶/₁₂₆ na grzywnę kolońską czystego srebra

Gdyby Bank w zwrocie wniesionych przez Dyrekcyą depozytów dopuścił się jakiej zwłoki, Dyrekcyja Główna uda się do Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowój Przychodów i Skarbu, a gdyby odezwa Dyrekcyi lub polecenie Ministra w przeciągu 24 godzin skutku nie otrzymały, zostawione jest uznaniu Dyrekcyi Głównój poszukiwanie należytości swój, niemniej strat poniesionych, bądź na wszelkich funduszach Bankowych przez udanie się do Rządu lub akcyą przed właściwym Trybunałem, bądź na wszelkim majątku Skarbowym, stosownie do wyraźnego brzmienia art. 46 Dekretu Królewskiego z d. 29 Stycznia 1828 r.

dzie dnia 1 Kwietnia i 1 Października publicznie, sposobem przy loteryach krajowych używanym.

115. Właściciel, chcący aby numera posiadanych przez niego listów zastawnych do losowania zamieszczonymi zostały, winien zgłosić się do Dyrekcji Głównej, z wyrażeniem litery, numeru i summy każdego z tychże listów, a to przed dniem 20 Marca i 20 Wrzesnia. — Odezwy te czynić można na jedno półrocze lub więcej. Po otrzymaniu takich odezw, Dyrekcya Główna w każdym półroczu ułoży stosowną tabelkę, z wyrażeniem litery, numeru i summy listów zastawnych do umorzenia podanych, i tę przez publiczne pisma ogłosi.

116. Listy zastawne kolorowe dla Insytmów krajowych duchownych i świeckich wydane, póty do losowania przypuszczonemi nie zostaną, póki Dyrekcya Główna odbierać będzie zgłaszania się właścicieli listów zastawnych koloru białego. — Art. 33 pr. o T. K. Z. z roku 1838. (D. P., T. XXI, str. 481).

117. Jesliby summa objęta listami zastawnemi do losowania zapisanemi, przenosiła summę na ten przedmiot w bieżącym półroczu przeznaczoną, Dyrekcya Główna wyciągnie losem, które z ogłoszonych do losowania listów zastawnych spłaconemi być mają.

118. Jesliby summa objęta listami zastawnemi do losowania zapisanemi, nie dochodziła do summy na ten przedmiot przeznaczonój, natenczas Dyrekcya Główna odliczy naprzód należną ilość na zaspokojenie wszystkich zgłaszających się właścicieli listów zastawnych, a na summę pozostałą, wyciągnie losem, które z listów kolorowych insytmom służących umorzeniu podlegną. Również losować będzie z listów kolorowych, jesliby żaden z właścicieli nie oświadczył chęci otrzymania wypłaty za posiadane listy koloru białego. Jesliby zaś wszystkie kolorowe listy zastawne wykupione już zosta-

ły, a właściciele listów zastawnych koloru białego, nie zgłaszali się o ich spłacenie, natenczas Dyrekcyja Główna z ogółu listów w obiegu pozostałych losować będzie.

119. Wyciągnięte losem listy zastawne w każdym półroczu, gdy summę na ich umorzenie przeznaczoną, do tego stopnia zmniejszą, że ostatni z wyciągniętych listów nie będzie mógł być w całości zaspokojonym, wówczas Dyrekcyja Główna zaliczy monetą bieżącą właścicielowi jego tę ilość, jaką posiadać będzie; list zastawny wraz z kuponami zatrzyma, a na resztę należności wyda tymczasowy rewers podpisany przez Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi. Rewers ten wraz z przypadającym procentem od summy nim objętej, zapłaconym być winien w następnej racie, przed listami zastawnymi nowym losowaniem do umorzenia przeznaczonemi.

*120. Najdalej w dni cztery po odbytem losowaniu, Dyrekcyja Główna ogłosi przez pisma publiczne, numer, litery i summy listów zastawnych losem do umorzenia wyciągniętych (1).

*Przepisy do zachowania przy żądaniu wypłaty
procentów i kapitałów.*

121. Jesliby który z właścicieli listów zastawnych udał się do Dyrekcyi Głównej przed dniem 1 Czerwca i 1 Grudnia, z żądaniem, aby procent mu należny za okazanym kuponem, lub kapitał za listem zastawnym

---

(1) Przepis ten zmieniony artykułem 32 pr. o T. K. Z, z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 479).

do umorzenia ogłoszonym, wypłacony mu był w jednej z Dyrekcyj Szczegółowych, Dyrekcyja Główna, po porównaniu listu lub kuponu z grzbieciem w księdze pozostałym, zapisze na nim, przez jaką Dyrekcyją Szczegółową być ma zapłacony, i o tém też Dyrekcyją zawiadomi. Podobnie postąpi, jeśli w moc artykułu 77, żądania wypłaty kapitału nadesłane zostaną przez Dyrekcyje Szczegółowe, wraz z listami losem do umorzenia wyciągniętymi; najdalej zaś na dniu 4 Czerwca i 4 Grudnia, przesła właściwym Dyrekcyjom Szczegółowym, wykaz summ przez nie wypłaconych, i upoważni je do zatrzymania potrzebnej na to summy z przypadających wpływów; w ich zaś niedostatku, zaopatrzy Dyrekcyje Szczegółowe w stosowny fundusz.

122. Gdyby listy zastawne okazywane przez właścicieli, lub przesłane przez Dyrekcyje Szczegółowe, znalazły się być fałszywymi, Dyrekcyja Główna przekreśli też listy, i przedsięweźmie środki do wynalezienia fałszerzy, celem oddania ich pod Sąd właściwy.

Wymiana listów zastawnych i kuponów uszkodzonych, na nowe, oraz poszukiwanie listów i kuponów zatrzymanych.

123. Właściciele, żądający przemiany listów zastawnych uszkodzonych, na nowe, podadzą o to prośbę do Dyrekcyi Głównej z dołączeniem listów uszkodzonych, oraz kosztów podług artykułu 29 na wygotowanie nowych. Dyrekcyja zatrzyma listy uszkodzone, przekreśli je, wyda właścicielowi stosowny dowód, i wystawi nowe listy zastawne podług przepisów artykułu 110 z nadpisem: „Duplikat,“ poczem, listy te wraz z uszkodzonymi odesła do Dyrekcyi Szczegółowej, przez którą też listy

wypuszczone w obieg zostały; poleci jój przekręślić na dawnych podpisy Członków swoich, i przez Delegowanego Członka odesłać do Wydziału Hypotecznego, dla dopełnienia formalności przepisanych dla listów zastawnych po raz piérwszy wypuszczonych. Po uskutecznieniu tych formalności, listy nowe wręczone zostaną ich właścicielowi, dawne zaś Dyrekcyja zwrócić sobie nakaze, dla ostatecznego ich umorzenia. W miejscu uszkodzonych duplikatów, Dyrekcyja Główna wydawać będzie listy nowe, z nadpisem: „Tryplikat“ i t. p.

124. Na przypadek takiego uszkodzenia listów zastawnych, że ani śladu powziąć nie można o ich summie i numerze, oraz na przypadek ich zatracenia lub skradzenia, właściciel poda na piśmie do Dyrekcyi Głównój ostrzeżenie, z wyszczególnieniem numeru i summy, uszkodzonych, zatraconych, lub skradzionych listów zastawnych. Dyrekcyja obowiązana jest zrobić śledztwo, z którego jesliby się okazało, stosownie do przepisów praw istniejących, iż poszukujący był istotnie ostatnim zatraconego listu właścicielem, Dyrekcyja, za otrzymaniem potrzebnych kosztów, listy uszkodzone zatrzyma, przekręśli je, i przez miesiący dziewięć ogłaszać będzie co miesiąc w Dziennikach Wojewódzkich, oraz pismach publicznych krajowych i zagranicznych ościennych, opisanie dokładne numeru, summy i litery] uszkodzonych, lub zatraconych listów; i jeśli nikt mu prawa własności do listów tych nie zaprzeczy, lub zatracone się nie znajdują, wtedy, po upłynieniu roku od dnia piérwszego ogłoszenia, Dyrekcyja Główna wyda decyzją umarżającą takowe listy, uwiadomi o tém wszystkie Dyrekcyje Szczegółowe, ogłosi tę decyzją przez pisma] publiczne, i we trzy miesiące po jój ogłoszeniu, wystawi nowe listy, ze wszystkimi formalnościami, przepisanimi przy piérw-

szém wydaniu listów zastawnych. — Art. 48 Pos. Rady Adm. z dnia 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

125. Podobneż formalności zachowane zostaną przy zamianie kuponów uszkodzonych na nowe, oraz przy poszukiwaniu zatraconych. — Art. 48 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

126. Ktoby nie wiedział numeru zagubionego listu zastawnego lub kuponu, taki sobie samemu przypisze stratę ztąd dla niego wynikającą.

127. Przez ciąg poszukiwania zatraconych listów zastawnych lub kuponów, Dyrekcyja Główna wnosic będzie do depozytu przypadające za nie wypłaty.

128. Jesliby posiadacz poszukiwanego listu zgłosił się do Dyrekcyi Głównój, przed wypuszczeniem nowego listu zastawnego, stosownie do art. 124, i przeczył poszukującemu praw jego, Dyrekcyja nie wyda listu nowego, okazywany list zatrzyma, udzieli posiadaczowi jego stosowny dowód, i czekac będzie rozstrzygnięcia sporu przez właściwy Sąd Cywilny. Jesliby posiadacz listu zgłosił się do Dyrekcyi Głównój, po wydaniu nowego listu zastawnego, Dyrekcyja Główna list dawny zatrzyma i przekreśli, posiadaczowi zas jego wyda świadectwo, celem postawienia go w sposobności poszukiwania straty drogą sądową na tym, kto list nowy uzyskał, lub dawny podstępnie mu sprzedał. W obu tych przypadkach, Dyrekcyja na żądanie właściwego Sądu, listy zatrzymane komunikowac będzie obowiązana.

Wyjscae z Towarzystwa.

129. Jesliby Członek Towarzystwa spłacic chciał wprost Dyrekcyi Głównój w części lub w całości dług Towarzystwu należny, Dyrekcyja przyjmie sumę skła-

daną, stosownie do art. 25 wyda decyzją do uwolnienia o tyleż dóbr Towarzystwu zastawionych z pod hipoteki, i tę decyzją właściwej Dyrekcyi Szczegółowej do spełnienia przesła.

Wyплаты procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych.

***130.** Po otrzymaniu od Dyrekcyi Szczegółowych wszelkich wpływów wraz z listą zaległości, Dyrekcyja Główna sumnę wyrównywającą zaległościom zaciągnie sposobem pożyczki u Rządu. Za utworzeniem się Banku, pożyczkę od tegoż Banku zaciągać będzie (1).

131. Na dniu 22 Czerwca i 22 Grudnia, Dyrekcyja Główna rozpocznie wypłaty procentów i kapitałów. — Wypłaty te uskuteczniac będzie w obecności dwóch Członków, porównywając tak listy zastawne, jako i kupony, z grzbietami w księgach pozostałemi. Przy wypłacie prowizyi, zatrzymywac będzie kupony właściwego półrocza, przyjmując też kupony, chociażby odernięte; przy wypłacie zaś kapitału za listami do umorzenia przeznaczonemi, okaziciele kwitowac będą Dyrekcyją na tychże listach z odebranego kapitału; po czém Dyrekcyja też listy wraz z kuponami pozostałemi zatrzyma. Jesliby brakowało kuponów, Dyrekcyja Główna sumnę proporcjonalną odtrąci, i to odtrącenie co do ilości, okaziciele tych listów przy pokwitowaniu wyrażą.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 6 pr. o T. K. Z z r. 1853 (D. P. T. XLVI. str. 113). — Tu ma związek art 18 Ustawy o Banku Polskim z d. 17/29 Stycznia 1828 r. (D. P. T. XII. str. 133).

W czasie wypłat, jeden z Członków listy i kupony kasować będzie słowem: „umorzony“ co wraz z utrzymującym księgi podpisze. Toż samo uczyni na grzbiecie w księdze pozostałym.

152. Jesliby w którejkolwiek Dyrekcyi wypłacono procent lub kapitał za kuponem lub listem fałszywym, a później okazany został prawdziwy, Dyrekcyja Główna, zanim Bank utworzony zostanie, pożyczycy u Rządu potrzebną na to sumę, i bezzwłocznie wypłaci przypadającą należność; a stratę poniesioną poszukiwac będzie na tym, kto nieprawnie uzyskał wypłatę procentów lub kapitału; w niedostatku zaś na Urzędnikach Towarzystwa, jesliby to z ich winy pochodziło. Gdyby atoli na winnych uzyskać nie mogła całkowitej summy, Dyrekcyja Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa opisanie stanu rzeczy, wyszczególni środki przedsięwzięte do wyzalenienia winnych, i do decyzji jego stosować się będzie.

153. Dyrekcyja Główna uskuteczniac będzie wypłaty w dniach posiedzeń, w miejscu urzędowania swego, i nie wolno jest przyjąć kwitu, a odłożyć wypłatę do dnia innego.

154. Z dniem 19 Lipca i 19 Stycznia Kassa wypłat zamkniętą zostanie; kapitały zaś i prowizye nieodebrane przez ich właścicieli, Dyrekcyja, nim Bank utworzony zostanie, złoży do depozytu swego, na koszt i ryzyko tychże właścicieli. Dyrekcyja złoży także do depozytu summy pozostawione w miejscu kuponów, niepowróconych Dyrekcyi Głównej, od listów zastawnych umorzonych, dla zaspokojenia w czasie swoim okazicieli tychże kuponów. Również, Dyrekcyja wypłacać będzie należności okazicielom kuponów właściwego półrocza, od listów zastawnych do umorzenia ogłoszonych, dla których kapitały do depozytu złożone zostały; i tę wypłatę usku-

czniac będzie z summy w depozycie na umorzenie tych listów złożonej; uzyskane zaś pokwitowania na opłaconych kuponach, do depozytu w miejsce wniesionej gotowizny złoży (1).

135. Na dniu 20 Lipca i 20 Stycznia, Dyrekcyja Główna w komplecie do rewizyi swęj Kassy przystąpi, przekona się o ściśleń dopełnieniu art. 131 i ułoży tabellę półrocznych rachunków.

136. Na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, Dyrekcyja Główna zda sprawę ze wszystkich czynności swoich przed Komitetem Towarzystwa, i właściciele listów zastawnych; po czém, w obecności Delegowanych z obu Komitetów, poprzecina na połowę w przekątną umorzone listy zastawne wraz z kuponami pozostałemi, i w ichże obecności, jedną połowę każdego umorzonego listu zastawnego, oraz wszystkie wykupione i wyjęte z obiegu kupony spali, drugą zaś połowę każdego umorzonego listu zastawnego do właściwej Dyrekcyi odesle, z poleceniem wymazania tych listów z Księgi listów zastawnych. Jeśliby kapitał nie został odebrany za listem zastawnym do umorzenia ogłoszonym, Dyrekcyja Główna przesle właściwej Dyrekcyi Szczegółowej dowód depozytowy, dla złożenia go w Wydziale Hypotecznym, który, w moc takowego dowodu, wymazanie listu zastawnego z téjże Księgi dopełni (2).

137. Rapporta przez Dyrekcyje Szczegółowe stosownie do artykułu 97 nadsyłane, Dyrekcyja Główna naj-

---

(1) Porównac przypisek zamieszczony przy art. 113 niniejszego prawa.

(2) Modyfikacya tego przepisu wypływa z art. 6 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P. T. XXI. str. 497).

scisłej roztrząsać będzie, decyzją wyda, i to postanowienie swoje w protokóle przez Członków decydujących podpisane, do wykonania właściwej Dyrekcyi przesle.

138. Dyrekcyja Główna dostrzegac będzie, aby egzekucye zarządzone do dóbr Członków Towarzystwa, i dalsze przepisy względem uzyskania zaległości przez Dyrekcyje Szczegółowe, jak najskrupulatniej wypełniane były; a w przypadku niepodobieństwa odzyskania całkowitej zaległości, postąpi podług przepisu artykułu 132.

139. Pożyczki, które Dyrekcyja Główna w przypadkach artykułami 130 i 132 przewidzianych uczyni, zwracać będzie z procentem po pół od sta na miesiąc (1).

140. Rapporta od Dyrekcyj Szczegółowych w moc artykułu 98 odbierane, Dyrekcyja Główna pilnie roztrząśnie, Komitetowi Towarzystwa opinią swą co do środków zapobieżenia zniszczeniu dóbr Towarzystwu zastawionych przedstawi, i do decyzji jego stosować się będzie.

141. Dwa razy na rok, Delegowani z Dyrekcyi Głównej odbędą rewizyą ksiąg Dyrekcyj Szczegółowych, i o skutku rewizyi Dyrekcyi Główniej rapport złożą.

142. Po uzupełnieniu przepisu artykułu 136 Dyrekcyja Głównałoży Rządowi rapport z półrocznych czynności swoich. Z tych rapportów, układane będzie zdanie sprawy wskazane w artykule 118 Statutu organicznego o Reprezentacyi narodowej.

143. Przed upłynieniem pierwszej siedmioletniej epoki od zawiązania Towarzystwa, Dyrekcyja Główna wygotuje nowe kupony na następne lat siedm, i te przy wypłacie czternastej raty, okazicielom listów zastawnych

---

(1) Przepis związkowy podany jest w art. 18 Ustawy o Banku Polskim z d. 17/19 Stycznia 1828 r. (D. P. T. XII. str 133).

za pokwitowaniem doręczy. Tymże sposobem postąpi z wydaniem kuponów w następnych siedmioletnich epokach (1).

~~144.~~ Dyrekcyja Główna, w przeciągu dwóch miesięcy po jej zawarciu, ułoży Instrukcyje i etaty, tak dla siebie, jako i dla Dyrekcyj Szczegółowych. Instrukcyje te obejmować mają stosunki urzędników i officyalistów, porządek czynności, oraz ostrożności do zachowania przy wypuszczaniu listów zastawnych, losowaniu, i ich umorzeniu, nakoniec urządzenie depozytów, porządek czynności kassowych, ich kontrolle, rewizye, prawidła stałe egzekucyi; zgoła obejmować powinny wszystkie szczegóły służby wewnętrznej, w zastosowaniu ich jak najscislejszém do przepisów prawa niniejszego.

Instrukcyje te i etaty Dyrekcyja przedstawi Rządowi; skoro zaś zatwierdzonemi zostaną, obowiązywać będą Dyrekcyje póty, póki Komitet nie znajdzie potrzeby uczynienia wniosku odmiany, i nie otrzyma na to potwierdzenia Rządowego (2).

(1) Modyfikacya zaprowadzoną została art. 7 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 499).

(2) W wykonaniu przepisu w artykule tym zawartego, Książę Namiestnik w Radzie Stanu pod d. 14 Marca 1826 r. (D. P., T. XI, str. 88) zatwierdził *Instrukcyę dla Dyrekcyj Szczegółowych i dla Dyrekcyi Głównéj Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego*, — pod d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 3) *Dodatki i odmiany w tychże Instrukcyach oraz Instrukcyę dla Komitetu tegoż Towarzystwa*, — wreszcie pod d. 25 Kwietnia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 267) *Instrukcyę dla Wydziałów Hypotecznych, Pisarzy i Rejentów Kancellaryj Ziemiańskich*. — Wszystkie te przepisy, nie mogąc, z powodu swój obszerności, pomieścić się w odsyłaczu przy niniejszym artykule, zamieszczone zostały w końcu tego prawa to jest po artykule 215.

145. Jeżeliby oszczędzenie summ składanych na kosztą wygotowania listów zastawnych i administracją, stosownie do artykułów 29 i 30, oraz wpływy z kar za zaległości, dozwolły wykupić listy zastawne Towarzystwa przed upłynieniem lat dwudziestu osmiu, zamierzonego czasu trwania Towarzystwa, Dyrekcyja Główna doniesie o tém Komitetowi Towarzystwa, dołączy ogólny stan funduszków, wykaz zaległości, oraz wyszczególnienie obowiązków do dopełnienia pozostających.

146 Wątpliwosci w czynnościach ściągających się do porządku służby, Dyrekcyja Główna sama rozstrzygać, inne zaś do decyzji Komitetu Towarzystwa przedstawiać, obowiązana będzie.

TYTUŁ V.

O Komitecie Towarzystwa Kredytowego Ziemi- skiego.

147. Komitet Towarzystwa składać się będzie z *Prezesa*, i z wybranych po dwóch *Radców*, z okręgu stanowiącego jurysdykcyą Dyrekcyi Szczegółowej.

148. Rady wybiorą z posród siebie Prezesa; na jego zaś miejsce wnijdzie do Komitetu Kandydat właściwego okręgu, najwięcej krések mający.

149. Urzędowanie Prezesa trwać będzie lat osm, urzędowanie zaś *Radców* trwać będzie lat cztery, i co dwa lata wystąpi jeden z dwóch *Radców* każdego okręgu; a zatem na raz pierwszy, połowa *Radców* zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz los oznaczy *Radców* wychodzących.

150. Prezes Komitetu w miejscu przysięgi, przy podaniu ręki Ministrowi Przychodów i Skarbu, oświadczy,

iz z najskrupulatniejszą sprawiedliwością starac się będzie o zachowanie kredytu listów zastawnych, przestrzegac interesu ogółu Towarzystwa, oraz szczególnych Członków jego, doglądac wykonania niniejszego prawa, i czuwać aby uchybienia Dyrekcyów. jesliby jakie miały miejsce, wykrytemi zostały, i nie uszły bezkarnie. — Rady zas podadzą rękę Prezesowi, w dowód, że pomagac mu będą sumiennie i gorliwie, w wykonaniu powyższych obowiązków. Akt ten w protokóle zapisany zostanie, i o jego dopełnieniu Minister złoży Rządowi rapport.

151. Rady zasiadac będą porządkiem starszeństwa wieku i tymże porządkiem zastępować mają nieobecnego Prezesa.

152. Komplet Komitetu składac się winien najmniej z Prezesa i czterech Radców; kolej zas urzędowania Radców, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie

153. Urzędnicy Komitetu Towarzystwa pobierać będą wynagrodzenie na koszta podróży i przebywania w stolicy, jak następuje:

Prezes pensyi stałej rocznej Złp.	10,000
Rady za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznej Złp.	6,000
Sekretarz Złp.	3,000
Na Kancelistów i koszta Kancellaryi Złp.	6,000

154. Komitet kréskuje głośno, i stanowi większością głosów. Równosc zdań Prezów zas nie dzielące zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisac mogą.

155. Komitet Towarzystwa zbierać się będzie każdego roku na dzień 25 Lipca i 25 Stycznia (1).

156. Na otrzymane zażalenie od Członków Towarzystwa przeciwko czynnościom Dyrekcji Głównej, tak co do zniesienia szacunku dóbr, jako i innych wszelkich czynności, Prezes, jeśli tego uzna potrzebę, poleci jednemu z Radców przeswiadczyć się na miejscu o słuszności tego zażalenia. Radca uczyni najscislejsze śledztwo, dla wykrycia prawdy, i o tém rapport swój na piśmie Prezesowi złoży; który albo zwołać może do Stolicy komplet Komitetu, albo czekać terminu zebrania się jego.

157. Komitet Towarzystwa, po ściśłem roztrząszeniu rapportów Radców swoich, wyda decyzją, i tę do spełnienia Dyrekcji Głównej przesle. Jesliby Komitet uznał, iżby Urzędnicy Dyrekcji Szczegółowej lub Dyrekcji Głównej straty Towarzystwu zrażdzone powrócić obowiązani byli, wezwie Prokuratora Sądu Apellacyjnego, który z urzędu dołoży starania, aby przez posrednictwo Prokuratorów miejscowych z majątków do winnych należących, w drodze sądowej straty użyśkac, i o zapadłych w tym względzie wyrokach sądowych, Komitet Towarzystwa zawiadomi.

158. Na przypadek choroby ciężkiej, śmierci, lub innej jakiej przyczyny, pozbawiającej Urzędników Towarzystwa możności pełnienia obowiązków, tak, iżby

---

(1) Podług art. 9. Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1888 (D. P., T. XXI, str. 503) termin zbierania się Komitetu Towarzystwa oznaczony został na dzień $\frac{2}{11}$ Lutego i $\frac{2}{11}$ Sierpnia każdego roku.

Zasady co do wyboru Radców do Komitetu Towarzystwa Kredytowego wskazane są w Postanowieniu Rady Administracyjnej z d. 7 Pazdziernika 1826 r. (D. P., T. XI, str. 354).

komplet prawem niniejszém przepisany utrzymanym być nie mógł, Komitet wybierze innych urzędników z Członków Towarzystwa, i ci urzędować będą, póki najpiérwsze zebranie Członków Towarzystwa, nie zapełni brakującej liczby Urzędników.

159. Komitet Towarzystwa przejrzy Instrukcyę tymczasowe dla Dyrekcyów, i ich etaty; wygotuje, jesliby tego uznał potrzebę, projekt odmiany ze stosowném usprawiedliwieniem, tudzież przepisze Instrukcyą dla własnego postępowania, i całą tę czynność Rządowi przedstawi; który jesli ją potwierdzi, instrukcyę te i etaty nowo przepisane, staną się obowiązującymi dla Władz Towarzystwa (1).

160. Do Komitetu należy, dopilnowanie regularności wypłat przypadających procentów od listów zastawnych, i ich amortyzacyi; kontrollowanie Władz Wykonawczych Towarzystwa, oraz przestrzeganie, aby Dyrekcyja Główna i Szczegółowe, wykonywały jak najskrupulatniej przepisy niniejszego prawa.

161. W rozstrzyganiu wszelkich zażaleń na Dyrekcyę, oraz w rozstrzyganiu przedstawień Dyrekcyi Główniej, Komitet stosować się będzie do zasad niniejszego prawa, mając zawsze na celu, naprzód kredyt listów zastawnych, następnie dobro ogółu Towarzystwa, nakoniec szczególne dogodności Członków jego, o ile te z dwiema piérwszemi zasadami pogodzić się dadzą.

---

(1) Na mocy przepisu w artykule tym zawartego Rada Administracyjna pod d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XII. str. 3) zatwierdziła *Dodatki i odmiany w Instrukcyach dla Dyrekcyi Szczegółowych i dla Dyrekcyi Główniej Towarzystwa Kredytowego, oraz Instrukcyę dla Komitetu tegoż Towarzystwa*. Przepisy te zamieszczone są tu niniej za art. 215 pr. o T. K. Z., oraz za Instrukcyą z d. 14 Marca 1826 r.

162. Na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, Komitet Towarzystwa wspólnie z Komitetem właścicieli listów zastawnych, pod prezydencją Ministra Przychodów i Skarbu, na posiedzeniu publicznem słuchać będzie zdania sprawy Dyrekcyi Główniej, z półrocznych jej czynności; po czem wyznaczy Delegowanego, który obecnym będzie wykonaniu przepisów artykułu 136 i Komitetowi o skutku rapport złoży (1).

163. Jesliby oszczędzone zostały summy ze składek na kosztą wygotowania listów zastawnych i na administracją, stosownie do artykułów 29 i 30, oraz z kar za zaległości, Komitet postanowi, czyli summy te przeznaczyć na pokrycie przypadkowych strat Towarzystwa, i czyli resztę obrócić wypadnie na wykupienie listów zastawnych, lub zatrzymać ją w depozycie aż do utworzenia Banku, któremuby na procent oddaną być mogła, celem uwolnienia się od pożyczki w przypadkach artykułami 130 i 132 wyszczególnionych. — Art. 8 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 501), i art. 18 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 127).

164. Jesliby Komitet Towarzystwa zawiadomiony został przez Dyrekcyą Główną, że wszystkie listy zastawne umorzonymi zostały przed terminem zamierzonego trwania Towarzystwa, doniesie o tém Rządowi, i przedstawi rezultata operacyi amortyzacyjnej listów zastawnych przez wszystkie lata, stan depozytów, ilość pozostających funduszy w gotowiznie lub zaległościach,

---

(1) Termin do składania przez Dyrekcyą Główną sprawozdań oznaczony został na dzień 20 Lutego i 20 Sierpnia, jak o tém przekonywa art. 6 i 9 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838 (D. P., T. XXI, str. 497).

nakoniec projekt dalszego użycia funduszu Towarzystwa, wraz z prośbą zatwierdzenia takowego projektu, i rozwiązania Towarzystwa.

TYTUŁ VI.

O Komitecie właścicieli listów zastawnych.

165. Komitet właścicieli listów zastawnych składać się będzie z *Prezesa* i czterech *Radców*, wybranych przez właścicieli listów zastawnych.

166. Urzędowanie Prezesa i Radców Komitetu trwać będzie lat cztery, i połowa Radców co dwa lata wystąpi; a zatem na raz pierwszy połowa Radców zostanie tylko przez dwa lata w urzędowaniu, i na ten raz, los oznaczy Radców wychodzących.

167. Prezes Komitetu w miejscu przysięgi, przy podaniu ręki Ministrowi Przychodów i Skarbu oświadczy, że przestrzegać będzie interesu właścicieli listów zastawnych, stosownie do ustaw niniejszego prawa; Radcy zaś Komitetu podadzą rękę Prezesowi, w dowód, że pomagac mu obiecują w wykonywaniu powyższych obowiązków. Akt ten do protokołu zapisany zostanie, i Minister o jego dopełnieniu Rządowi raport złoży.

168. Komplet Komitetu składać się będzie z *Prezesa* i dwóch *Radców*; kolej zaś urzędowania Radców Komitetu, kadencyami przez nich samych ułożoną zostanie.

169. Radcy zasiadać będą podług starszeństwa wieku, i w tymże porządku zastępować mają nieobecnego Prezesa.

170. Radcy urzędować będą bezpłatnie.

Prezes pobierać będzie płacy stałej rocznej Złp. 6,000

Sekretarz	„	2,000
Na koszta Kancellaryi	„	2,000

171. Prezes Komitetu powinien być właścicielem 40,000 Złp. w listach zastawnych, które złoży w depozycie, i tam je pozostawi przez czas urzędowania. Jesliby listy jego losem do umorzenia wyciągniętemi zostały, inne na ich miejsce do depozytu złożyć obowiązany będzie.

172. Komitet stanowi większością głosów. Radcy nie dzielący zdania większości, opinią swą w osobnym na to przeznaczonym protokóle zapisac mogą.

173. Radcy Komitetu zjeżdżać się będą co rok na dzień 25 Lipca i 25 Stycznia; w każdym atoli czasie, Prezes, skoro tego uzna potrzebę, zwołać może komplet Komitetu.

174. Na posiedzeniach Komitetu roztrząsaném będzie to wszystko, coby doszło do wiadomości jego o uchybieniach szkodę właścicielom listów zastawnych przynoszących, lub kredyt tychże listów nadwierzających. Jesliby uchybienia popełnione były przez Dyrekcyę Szczegółowę lub ich Urzędników, Komitet skargę swą przesła do Dyrekcyi Głównéj; na uchybienia zaś téj ostatniéj, do Komitetu Towarzystwa; zaskarżenia na Komitet Towarzystwa lub inne Władze, przedstawi Królowi.

175. Komitet właścicieli listów zastawnych w komplecie, na dniu 1 Sierpnia i 1 Lutego, obecnym będzie posiedzeniu artykułami 136 i 162 wzmiankowanemu, i słuchac będzie zdania sprawy Dyrekcyi Głównéj z półrocznych jéj czynności; po czém wyznaczy Delegowanego, który obecnym będzie wykonaniu przepisów artykułu 136 i Komitetowi o skutku rapport złoży. — Przypisek do art. 180 niniejszego prawa.

176. Komitet właścicieli listów zastawnych, we dwa miesiące po swém zawiązaniu, przepisze sobie Instrukcyę, i te Rządowi do potwierdzenia przedstawi.

TYTUŁ VII.

O zebraniach Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, oraz właścicieli listów zastawnych, i o wyborach Urzędników.

177. Zebrania mają na celu wybory Urzędników, i wysłuchanie zdania sprawy z dopełnienia poleconych im czynności.

178. Osobne będą zebrania Członków Towarzystwa, osobne właścicieli listów zastawnych.

Zebrania Członków Towarzystwa.

179. Zebrania Członków Towarzystwa odbywać się będą w miejscach urzędowania Dyrekcyj Szczegółowych. Wszyscy Członkowie Towarzystwa mający dobra, z któremi do stowarzyszenia weszli, w okręgu właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, należą do zgromadzeń, i wszyscy równy głos mają.

180. Zebrania Członków Towarzystwa odbywać się będą co dwa lata. Kolej ich tak ma być urządzoną, aby Członki Towarzystwa do kilku Dyrekcyj Szczegółowych opłaty wnoszący, na każdym zebraniu znajdować się mogli. Czas normalny tych zebrań przez Dyrekcyę Główną zaprojektowany, przez Rząd potwierdzony będzie (1).

---

(1) Przepis artykułu tego uzupełniony został postanowie-

131. Wybory Urzędników, odbywać się będą sposobem opisanym w artykułach 57, 58 i 59 Statutu o Reprezentacyi Narodowej.

---

niem Rady Administracyjnej z d. 30 Czerwca 1827 r. (D. P., T. XI, str. 533) w tej osnowie:

Art. 1. Dla dopełnienia wyborów na miejsca Urzędników wychodzących lub na urzędy z innego jakiego powodu wakujące w Dyrekcjach Szczegółowych, Dyrekcji Głównej, i w Komitecie Towarzystwa, tudzież dla załatwienia czynności art. 175 tegoż prawa wskazanych, i dla dopełnienia wyborów art. 185 przepisanych, Członki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego właściwego Województwa, zbierać się będą w miejscach urzędowania Dyrekcyców Szczegółowych w terminach normalnych jak następuje:

W Województwie Mazowieckim w Warszawie 25 Kwietnia.

W Województwie Augustowskim w Suwałkach 30 Kwietnia.

W Województwie Podlaskim w Siedlcach 5 Maja.

W Województwie Lubelskim w Lublinie 10 Maja.

W Województwie Krakowskim w Kielcach 15 Maja.

W Województwie Sandomierskim w Radomiu 20 Maja.

W Województwie Kaliskim w Kaliszu 25 Maja.

W Województwie Płockim w Płocku 30 Maja.

Art. 2. Pierwsze takie zebranie w r. 1828, następne zaś co dwa lata stosownie do art. 180 Prawa Sejmowego odbywać się będą.

Art. 3. Jeżeliby który z dni artykułem 1 do zjazdu oznaczonych był świątecznym, Zebranie dnia następnego czynności swoje rozpocznie, obrady zaś dłużej nad dni trzy trwać nie mogą.

Art. 4. Urzędnicy nowo wybrani na miejsca ubytych, z dniem 1 Sierpnia obejmą urzędowania, do których powołanymi zostaną.

Art. 5. Urządzenia potrzebne dla wyznaczenia miej-

***182.** Pełnomocnictwo nie nadaje prawa do głosowania; opiekunowie i kuratorowie głosują jednak za właścicielami, którym przydani zostali; Rząd zaś na tych wyborach głosu mieć nie będzie.— Art. 4 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P., T. XXI, str. 495) (1).

183. Trzech Członków Dyrekcji Szczegółowej wybrani być muszą z Członków Towarzystwa właściwego okręgu; reszta zaś Urzędników Dyrekcji Szczegółowych, oraz urzędnicy Dyrekcji Głównej i Komitetu Towarzystwa, wybrani być mogą z Członków Towarzystwa zamieszkałych w innych okręgach, albo nawet z obywateli osiadłych, choćby nie Członków Towarzystwa, jeśli przedstawiający ich na kandydatów złożą oświadczenie na piśmie rzeczonych obywateli, jako zgadzają się na przyjęcie urzędu.

184. Do dwóch urzędów Towarzystwa, tenże sam obywatel obrany być nie może. Urzędnicy Towarzystwa w moc artykułów 51, 100, 149 wychodzący z urzędowania, na nowo wybranymi być mogą. Urzędnik Towarzystwa, którego dobra Towarzystwu zastawione za zaległości zajęte w administracyą lub przedane zostaną, przestaje być Urzędnikiem, i zebranie innego natomiast wybierze.

185. Zebranie przed rozejściem się, wybierze *Prezesa* do przewodniczenia następnym zebraniom, i jego *Zastępcę*, z Członków Towarzystwa właściwego okręgu.

scia posiedzeń dla zebrań Członków Towarzystwa, tudzież przepisy do zachowania na tychże zebraniach Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Polityki i Dyrekcya Główna, w czém do której będzie należało, wydać są obowiązane.

(1) Przepis w artykule tym podany uchylony został artykułem 16 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P., T. XLVI, str. 125).

W razie, gdyby Prezes lub jego Zastępca przewodniczyć nie mogli zgromadzeniu, Prezes Kommissyi Wojewódzkiej zagał posiedzenie, i pod jego kierunkiem, Członki Towarzystwa przystąpią do wybrania Prezesa (1).

186. Członek Towarzystwa we właściwym okręgu wybrany na Urzędnika, wypowiedzieć się nie może od urzędowania, wyjąwszy:

- a) Jesli ma dwie opieki połączone z istotną administracją majątku nieletnich;
- b) Jesli dwukrotnie sprawował urząd w Towarzystwie;
- c) Jesli jest ciągle chory, albo mający lat 60 lub więcej;
- d) Jesli się znajduje w służbie publicznej.

Mający za sobą jeden lub więcej z tych powodów, winien je na zebraniu sam, lub przez kogo z obecnych oświadczyć.

(1) Z powodu znieśnienia Kommissyj Wojewódzkich — Kaliskiej, Siedleckiej i Kieleckiej, Rada Administracyjna pod d. 24 Października (5 Listopada) 1844 r. Nr. 18541 postanowiła, ażeby w Kaliszu, Siedlcach i Kielcach zebranie Stowarzyszonych dla wyboru Urzędników do Władz Towarzystwa Kredytowego zagajane było przez miejscowych Prezesów Trybunałów Cywilnych, a w braku tychże przez miejscowych Naczelników powiatów.

W skutek tego Kommissya Rządow i Sprawiedliwosci pod d. 12/34 Marca 1846 r. Nr. 2765 poleciła Prezesom Trybunałów w Kaliszu, Siedlcach i Kielcach, aby kazdy z nich Zebranie stowarzyszonych w oznaczonym terminie zagał, i obowiązki prawem o Towarzystwie Kredytowem na Gubernatorów Cywilnych włożone doplnił o ileby właściwy Gubernator Cywilny, nie mogąc sam zjechać na Zebranie Stowarzyszonych, odniósł się w tej mierze do Prezesa Trybunału.

187. Zebrania przeziierać będą składane im rachunki Dyrekcji Szczegółowej, oraz dowody zaspokojonych i umorzonych listów zastawnych właściwego okręgu; i, jeshby w czémkolwiek dostrzegły uchybienia, polecą Członkom swoim przy Dyrekcji Głównej i Komitecie Towarzystwa, zwrócić na to tych Władz uwagę, i donieść na przyszłym zebraniu o skutku ich wniosku.

Zebrania właścicieli listów zastawnych.

188. Właściciele listów zastawnych, co dwa lata zjeżdżać się będą do Stolicy, na dniu 15 Września, dla wyboru Członków Komitetu właścicieli listów zastawnych, i wysłuchania jego zdania sprawy.

Pierwsze zebranie zwołane będzie po wypuszczeniu listów zastawnych za summę Złp. 40,000,000 (1).

---

(1) W zastosowaniu się do tego przepisu, Rada Administracyjna pod d. 30 Czerwca 1827 r. (D. P., T. XI, str. 529) postanowiła:

Art. 1. Pierwsze zebranie właścicieli listów zastawnych w Warszawie dla dopełnienia czynności artykułem 195 Prawa Sejmowego wskazanych, nastąpić ma w r. 1827 w terminie 15 Września artykułem 180 tegoż prawa oznaczonym; następne zaś zebrania, stosownie do powołanego artykułu, odbywać się będą co dwa lata.

Art. 2. Jeshby dzień na zebranie właścicieli listów zastawnych naznaczony, był świątecznym, zebranie dnia następnego, czynności swoje rozpocznie.

Art. 3. Urzędnik Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie może być wybranym na Urzędnika Komitetu właścicieli listów zastawnych, jeśli zaś Członek Komitetu właścicieli listów zastawnych powołany zostanie na urząd w Towarzystwie, pierwsze jego urządowanie tém

189. Do ogólnego zebrania właściciele listów zastawnych, należec może kazdy okaziciel summy Złp. 10,000 w tychże listach, jeżeli jest w księdze obywatelskiej zapisany. Rząd i instytutu głosu na tych zebraniach mieć nie będą.

190. Zebraniom właściciele listów zastawnych przewodniczyć będzie Minister Przychodów i Skarbu.

191. Okaziciel Złp. 10,000 w listach zastawnych, będzie mieć prawo na zebraniach do dania jednej kréski; okaziciel listów na summę Złp. 50,000 mieć będzie prawo do dania dwóch krések; okaziciel listów na Złp. 100,000 mieć będzie prawo do dania czterech krések, okaziciel zas listów zastawnych na summę Złp. 200,000 i więcej, mieć będzie prawo do dania ośmiu krések.

192. Zebranie właściciele listów zastawnych stanowi większością krések głosnych; na przypadek zas równości krések, okaziciel najwyższej summy w listach zastawnych rzecz rozstrzygnie. Na przypadek, jesliby kilku najwyższych właściciele listów zastawnych, równą w Dyrekeyi okazali summę, los oznaczy tego z nich, który kwestyą rozwiąze.

193. Od dnia 10 do 14 Września, każdy właściciel listów zastawnych poda Dyrekeyi Głównej Towarzystwa ilość posiadanych listów, wraz z konsygnacją zawierają-

---

samém ustaje i miejsce jego zastąpi, najwięcej po nim krések mający.

Art. 4. Przepisy do zachowania przy udowodnieniu kwalifikacyi okazicieli listów zastawnych, tudzi z urzędzenia potrzebne dla wyznaczenia miejsca posiedzeń zebrania właściciele listów zastawnych, Dyrekeya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych i Policji, w czém do ktorej będzie należało, wydać są obowiązane.

jącą ich numera, litery i summy, imię i nazwisko, oraz miejsce zamieszkania właściciela; po czém wydany mu zostanie bilet wnijscia na zgromadzenie, z oznaczeniem liczby krések, do jakiej mu nadają prawo posiadane listy.

194. Ażeby zebranie było prawne, powinno być złożone przynajmniej ze stu krések.

195. Najpiérwsze zebranie właścicieli listów zastawnych, wybierze Prezesa i czterech Radców Komitetu właścicieli listów zastawnych; nastépane zaś słuhać będą zdania sprawy tegoż Komitetu, i wybierać po dwóch Radców tegoż Komitetu, a co lat cztery Prezesa, na miejsce wychodzących.

196. Po każdym zebraniu właścicieli listów zastawnych, Minister Prezydujący złoży Rządowi protokół posiedzenia, którego tresc przedstawioną zostanie Królowi.

197. Jesliby na piérwszym terminie do zebrania właścicieli listów zastawnych, liczba krések artykułem 194 przepisana zebraną być nie mogła, natenczas zebranie właścicieli listów zastawnych do nastépnego roku odłożoném zostanie; i tak nastépnie aż do zebrania przepisanej liczby krések. Jesliby zas po wybraniu Komitetu właścicieli listów zastawnych, w którym roku, zebranie to nie miało liczby krések ustanowionój artykułem 194, natenczas dawny Komitet pozostanie w urzędowaniu, aż do nastépnego terminu zebrania właścicieli listów zastawnych; jesliby zas i w tym terminie nie było dostatecznej liczby krések, natenczas Minister Przychodów i Skarbu Komitet rozwiąże. Gdyby zas późniój właściciele listów zastawnych w liczbie stu krések, uznali na nowo potrzebę wybrania Komitetu właścicieli listów zastawnych, żądać będą od Dyrekcyi Towarzystwa poświadczenia, jako są posiadaczami odpowiedniej summy

w listach zastawnych, i prosie będą Rządu, o zwołanie ogólnego zebrania właścicieli listów zastawnych, co im odmówioném nie zostanie. Za umniejszeniem zaś w obiegu listów zastawnych koloru białego aż do summy 10,000,000 Złp, Komitet właścicieli listów zastawnych ostatecznie rozwiązany zostanie, archiwum zaś jego złożoném będzie w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu.

TYTUŁ VIII.

Przepisy Ogólne.

198. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie rozpocznie się od d. 12 Czerwca 1826 r., i od téj daty opłaty wszelkie przez stowarzyszonych wnoszone, oraz wypłaty właścicielom listów zastawnych prawem niniejszém zawarowane, uskuteczniane będą.

199. Dobra narodowe Towarzystwu zastawione urządzoną mieć będą hypotekę, i tym celem Król wyda oddzielne postanowienie, wymieniające, które dobra z ich przyległościami do hypoteki należeć mają, i jakie prawidła w pierwszym uregulowanu téjże hypoteki zachowane być winny. Księgi zaś i wykazy hypoteczne dla dóbr Narodowych Towarzystwu zastawionych, też same działy mieć będą, jakie Prawem Sejmowém Hypoteczném z r. 1818 dla dóbr prywatnych przepisaniem zostały (1).

---

(1) Oddzielne postanowienie, o którém artykuł niniejszy wspomina, wydane zostało w d. $\frac{12}{31}$ Stycznia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 61) w téj osnowie:

Art. 1. Dobra Narodowe w oddzielném postanowieniu Naszém pod dniem dzisiejszym wydaném (D. P., T. XI, str. 69), wyszczególnione, z którymi Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu

200. Właściciele dóbr wchodzący do Towarzystwa po terminie Bożego Narodzenia 1826 roku, oprócz dopełnienia a form prawem niniejszém przepisanych, obo-

---

wnijdzie do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, mieć będą urządzoną hypotekę.

Art. 2. Regulacya hypoteki dóbr w mowie będących, w miarę ządania Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, przedsięwzięta zostanie przez Trybunał, względem położenia kazdych z osobna dóbr właściwy, który zarządzi wywołanie dóbr uregulować się mających, wraz z wyszczególnionemi przyległościami, wyznaczając termin trzechmiesięczny prekluzyjny.

Art. 3. Celem ustalenia własności dóbr ze strony Skarbu Publicznego, Delegowany od Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, złoży do zbioru dokumentów kazdey księgi wieczystej szczególne upowaznienie onemuż od téjże Kommissyi dane, tudzież w kopjach wierzytelnych, obecne postanowienie, oraz postanowienie Nasze w artykule pierwszym powołane. Z mocy takowego zbioru dokumentów, uregulowanie hypoteki nastąpi.

Ktokolwiek sądziłby mieć prawo do własności dóbr, przez Skarb do regulacyi hypotecznej podanych lub jakie prawo rzeczowe, ściągające się do tychże dóbr, może i powinien się zgłosić w czasie oznaczonym przez Trybunał, z zachowaniem form Prawem Sejmowém Hypoteczném z r. 1818 wskazanych, oraz pod prekluzją, témże prawem przepisaną.

Art. 4. Żadne reklamacye przeciw inkameracyi dóbr, na mocy urzędzeń jakie nastąpiły za Rządu Pruskiego, Austryackiego, oraz na mocy prawa na Sejmie Księstwa Warszawskiego, dnia 23 Grudnia 1811 r. uchwalonego, ani też kompetencye do hypoteki przyjętemi nie będą i rozpoznawaniu sądowemu nie ulegają. Niemniej, żadne inne pretensye,

wiązani będą zaś czyje w monecie brzęczącej po jednym od sta za każdą upłynioną ratę, z procentem złożonym w sposób wskazany tabelłą dołączoną do artykułu 18,

---

- prócz wymienionych w artykule 3, do hipoteki przyjmowanemi być nie mają.

Art. 5. Czynność rozpoznania i zatwierdzenia aktów regulacyi, ma być ukonczoną najdalej w dniach czterech, od upłynienia terminu prekluzyjnego przez Trybunał oznaczonego.

Art. 6. Odwołanie się od decyzji Wydziału Hipotecznego do Sądu Appellacyjnego służyć będzie stronom do dni tygodziestu, rachując od dnia upływnego terminu prekluzyjnego przez Trybunał oznaczonego.

Art. 7. Strona odwołująca się od decyzji, obowiązana będzie appellacyą w przeciągu czasu do jej założenia dozwolonego, w księdze wieczystej objawić: jeżeli zaś to nie nastąpiło, decyzja ta będzie uważaną za prawomocną względem aktów po upłynieniu tego terminu w księdze zawartych i do niej wniesionych.

Art. 8. W instancyi appellacyjnej zachowane będą przepisy summarycznego postępowania. Strona zyskująca wyrok, winna tenże wręczyć przeciwnej stronie, nim go wnieśnie do hipoteki.

Art. 9. Po uregulowaniu hipoteki, oprócz zaciągnięcia listów zastawnych, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu nie jest mocną, bez Naszego zezwolenia, obciążać hipotecznie dóbr, o których mowa, żadnym innym ciężarem.

Pretensye trzecich osób, z którymi też osoby, z mocy artykułu 3 niniejszego postanowienia w czasie regulacyi zgłosić się mogły, a które dla ich nie zgłoszenia się prekludowane zostały, nie mogą, po nastąpisznej prekluzyi do hipoteki szczególnych dóbr, do których się ściągają, inaczéj być wnoszonymi, tylko z warunkiem i skutkami w artykule 154 Prawa Sejmowego o Hypotekach z r. 1818

jako fundusz przeznaczony na umorzenie długu Towarzystwa (1). Termin ostateczny dla wnijsia do Towarzystwa naznacza się do d. 12 Czerwca 1833 r., po którym nikt już więcej do Towarzystwa przyjętym nie zostanie

201. Listy zastawne zajmują w Hypotece najpierwsze miejsce w Dziale IV ksiąg wieczystych.

202. Wypłata listami zastawnymi w żadnym przypadku nie rozciąga się do długów, jakie zahypotekowane będą po dniu ogłoszenia niniejszego prawa; chybaby wypłata niemi wyraźnie umówioną była; prócz zastrzeżenia artykułem 11 objętego, co do Województwa Krakowskiego.

203. Kancellarye Ziemskie, Regenci i Wydziały Hypoteczne, przyjmowac będą akta przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego w myśl artykułu 41, zaciągac w księgi hypoteczne ostrzeżenia, i wydawac wyciągi, stosownie do artykułu 42; oraz, na wezwanie właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, przyjmowac zahypotekowanie należności Towarzystwa, i uskuteczniac poswiadczenia na listach zastawnych, stosownie do artykułu 66; utrzymywac osobną księgę listów zastawnych, do zapisywania summy, numeru, i litery poswiadczanych listów

---

przepisanemi, a żadne inne pretensye do Skarbu, z jakiegobądź tytułu pochodzące, do hypoteki dóbr Narodowych wcale wnoszonemi byc nie mogą.

Art. 10. Wskazawszy, w dopełnieniu artykułu 199 Prawa o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, prawidła względem uregulowania hypoteki dóbr Narodowych, mieć chcemy, aby wszelkie inne przepisy hypoteczne względem tychże dóbr zachowane były.

(1) Postanowieniem z d. ¹⁴/₃₆ Stycznia 1826 r. (D. P., T. XI, str. 67) otwarty został dla Towarzystwa Kredytowego w Banku Polskim kredyt na milion złotych Polskich.

zastawnych; i uskuteczniać w moc artykułu 67 wymaganie długów, dla spłacenia których listy zastawne do depozytu złożone zostały. Zgola, wszelkie czynności z przepisów niniejszego prawa wynikające, dopełniać są obowiązane, i za każdą przewłokę odpowiedzialni będą. Księgi sznurowe parafowane listów zastawnych, przez Dyrekcyą Główną Towarzystwa, Wydziałowi Hypotecznemu dostarczone zostaną. Kancellarye Ziemskie, Wydziały Hypoteczne Kommissarze Obwodowi i Kassyerowie, obowiązani są do dnia 1 Stycznia 1827 r. załatwiać bezpłatnie przystępującym do Towarzystwa, żądane od nich formalności. Wszelkie ekstrakty, świadectwa i inne dowody składane przez przystępujących do Towarzystwa, uwalniają się nawet do tegoż terminu od opłaty stępla; od dnia zaś 1 Stycznia 1827 r., właściciele dóbr przystępujący do Towarzystwa, wszelkie koszta oraz opłaty stępla stosownie do przepisów ponosić będą. Pisarze Kancellaryi i Rejenci za czynności do 1 Stycznia 1827 r. bezpłatnie odbywane, ryczałtowo od Rządu wynagrodzeni zostaną (1).

---

(1) Przy rozporządzeniu swém z d. 19 Lipca 1825 r. Nr. 8283, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości zakomunikowała Trybunałom wydaną przez siebie *Instrukcyę w skutek prawa o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego, dla Zwierzchności Hypotecznych, oraz Pisarzy i Rejentów Kancellaryj Ziemiańskich* wydaną, wyjaśniając w niej, że główne attribucye i obowiązki są wskazane w samém prawie, a mianowicie dla Zwierzchności Hypotecznych w art. 64, 66, 67, 92, 129, 136, dla Pisarzy Kancellaryi Ziemiańskiej w art. 42 i 61, dla Rejentów w art. 41, 42 c, 66, 67, 68, 69, 73, 74, 91.

Co się wreszcie tyczy taksy za czynności, z powodu prawa o Towarzystwie Kredytowém załatwiane, ta wskazana jest w postanowieniu Rady Administracyjnej z dnia 7 Czerwca 1827 r. (T. II, str. 829 i 819 niniejszego dzieła).

204. Zastawnik w teuczasa tylko do przyjęcia listów zastawnych jest obowiązany, gdy całkowita jego należność hipoteczna, na dobrach mu zastawionych oparta, zaspokojoną przez to zostanie.

205. Przy spłacaniu długów hipotecznych, summy mniejsze od 200 Złp. nie dające się objąć listami zastawnemi, dłużnicy zapłacić winni gotowizną wierzycielom swoim.

206. Przez uzupełnienie przepisu artykułu 42 wchodzący do Towarzystwa Kredytowego, do spłacenia wszelkich długów zapisanych na dobrach, z którymi do Towarzystwa przystąpił, uzyskuje mocą prawa niniejszego zwłokę czasu zakieślonego do utworzenia Towarzystwa, z warunkiem regularnego opłacania wierzycielom przypadających procentów. Wszelako, jeżeli wierzyciel egzekucją sądową przed ogłoszeniem niniejszego prawa w drodze subhastacyjnej rozpoczął, i przygotowawcze przysądzenie już nastąpiło, wówczas dłużnikowi wtedy tylko służyć może zwłoka czasu, niniejszym artykułem zastrzeżona, jesliby zapłacił subhastującemu zaległe procenta, i wyłożone przez niego, a przez Sąd oznaczone kosztą. Jesliby zaś subhastacya tak daleko już była posuniętą, iżby przepis artykułu 706 Kodexu Postępowania Sądowego dopełnionym już został, dłużnik żadnej zwłoki uzyskać nie może, i bieg subhastacyi wstrzymanym nie zostanie.

207. Listy zastawne uwalniają się niniejszém od opłaty stempla; wszelkie zaś korespondencye Władz Towarzystwa, tudzież osób interesowanych z temiż Władzami, od opłaty stempla i portoryi.

208. W przesyłaniu pocztą funduszków Towarzystwa z Dyrekeyi do Dyrekeyi, też same przepisy zachować się winny, jakie w przesyłaniu pieniędzy skarbowych mają miejsce.

209. Rząd, na wydatki przy zawiązaniu Towarzystwa potrzebne, udzieli funduszków w sposobie pożyczki, które Dyrekcya Główna z pierwszych wpływów artykułami 29 i 30 zastrzeżonych, powróci bez procentu.

210. Artykuł 67 Prawa Hypotecznego co do dzierżawy, zastosowanym będzie, i w dochodzeniu należności Towarzystwa; gdyby więc dzierżawca nie zapłacił należności przypadającej z dóbr Towarzystwu zastawionych, wówczas przeciw niemu służyć środki egzekucyjne artykułami 85, 86 i 87 prawa niniejszego zastrzeżone. — Przypisek do art. 67 Usta. Hyp. z r. 1818 (T. II, str. 94 niniejszego dzieła).

211. Towarzystwo Kredytowe i jego Dyrekcye, do żadnej klasyfikacji i zbiegu innych wierzycieli pociąganiem być nie mają; owszem egzekucye z wyroków sądowych lub akt urzędowych na rzecz innych wierzycieli, oraz subhastacye z czyjegobądźkolwiek powództwa czynione, nie tamują opłat Towarzystwu należnych; dobra zaś nie inaczej przez subhastacyą przysądzonemi być mogą nowemu ich nabywcy, aż za przyjęciem przez niego obowiązku, wnoszenia do Towarzystwa przypadających opłat, lub po zaliczeniu do Kassy Towarzystwa pozostałej należności listami zastawnemi (1).

---

(1) W razie subhastacyi dóbr długiem Towarzystwa Kredytowego obciążonych, Prokuratorowie są w obowiązku jak najmocniej przestrzegać przepisu w artykule tym podanego i stosowne do Sądu czynić wnioski o wstrzymanie przysądzenia aż do uczynienia zadość przepisowi w ar. 211 pr. o T. K. Z. podanemu.

K. R. S. d. 6 Czerwca 1827 r. Nr. 6044.

Dyrekcye Towarzystwa Kredytowego do klasyfikacjiywane być nie powinny, lecz Delegowani do sporządzenia planu klasyfikacyjnego obowiązani są z urzędu przestrzegać, aby

212. Falszujący bądź listy zastawne bądź kupony, oddawani będą do Sądów Kryminalnych, i ulegną karom przepisanyom dla falszujących monetę, stosownie do Księgi I, Działu XII, artykułu 104 i następnych Prawa Karnego. — K. K. G. i P. 858—864.

213. Władze i Urzędnicy Sądowi, oraz Prokuratorowie przy wszelkich procesach, egzekucyach i subhastacyach, niemniej wszelkie inne Władze krajowe w czém do kogo należy, do przepisów prawa niniejszego ściśle stosować się winni; na przypadek zaś oporu i nieposłuszeństwa rozporządzeniom Władz Towarzystwa w zakresie prawa niniejszego wydanym, Władze Administracyjne pomoc im udzielić są obowiązane.

214. Towarzystwo rozwiąże się nieochybnie na dniu 22 Czerwca 1854 r.; do którego to czasu całkowita pożyczka w Towarzystwie zaciągnięta, oraz wszystkie wypuszczone listy zastawne umorzonymi być muszą (1).

215. Na uwiadomienie Komitetu Towarzystwa, że wszystkie listy zastawne z obiegu wydobyte zostały,

pożyczka Towarzystwa Kredytowego zamieszczoną była w planie klasyfikacyjnym podług tego jak jest w Wykazie Hypotecznym zabezpieczoną, oraz aby na nowonabywcę włożony był obowiązek spłacenia zaległych i uiszczania dalszych rat Towarzystwu Kredytowemu od udzielonej na te dobra pożyczki przypadających.

K. R. S. d. $\frac{3}{12}$ Lutego 1855 r. Nr. 22421.

(2) Na zasadzie praw z d. $\frac{2}{21}$ Kwietnia 1838 r. (D. P., T. XXI, str. 409), z d. $\frac{8}{20}$ Kwietnia 1853 r. (D. P., T. XLVI, str. 105), i z d. $\frac{10}{22}$ Maja 1860 r. (D. P., T. LV, str. 5) udzielane były od r. 1838 pożyczki w nowych listach zastawnych, od r. 1853 pożyczki w listach zastawnych trzeciego okresu, a od r. 1860 pożyczki w listach zastawnych Seryi drugiej, Okresu trzeciego.

Rząd wyznaczy Kommissyą, dla ostatecznego przejrzenia ksiąg Dyrekeyi Głównej i Komitetu Towarzystwa. Kommissya ta, po przekonaniu się czyli wszystkie listy zastawne umorzonymi zostały, złoży rapport Rządowi, ze spisem szczegółowym wszystkich listów zastawnych i kuponów, na umorzenie których fundusze w depozycie znajdować się będą. Wtedy Rząd postanowi rozwiązanie Towarzystwa, poleci ogłoszenie numerów i summ listów zastawnych i kuponów, dla których fundusze w depozycie pozostały, i o tém wszystkiém rapport Królowi złoży. Król rozkaże wymazać z hypotek długi zapisane w księgach wieczystych na rzecz Towarzystwa, i o tém wszystkiém sprawę najpiérwшему Sejmowi zdać poleci (1).

---

(1) Podług Ukazu z d. $15/27$ Marca 1855 r. (D. P., T XLIX, str. 239).

Mają być wymazane z hypoteki dóbr ziemskich w Królestwie Polskiem, — te pożyczki w piérwszym Okresie trwania Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, od tegoż Towarzystwa zaciągnione, których, właściciele dóbr rzeczonych, w drugim Okresie trwania Towarzystwa nie odnowili.

Wydziały Hypoteczne, postanawiając wykręślenie z wykazów wierzytelności Towarzystwa Kredytowego Piérwszego Okresu, nie odnowionej w drugim Okresie, powinny mieć na uwadze, iż wykręślenie to na żądanie strony interesowanej może nastąpić dopiero wtenczas, gdy złożoném będzie świadectwo właściwej Dyrekeyi Szczegółowej, iż z tytułu pożyczki piérwszego okresu zadna też dobra nie obciąża zaległość.

K. B. S. d. $6/12$ Lipca 1855 r. Nr. 12921.

Wykaz

w jakim sposobie, zaciągniony od Towarzystwa Kredytowego dług złotych Polskich dwieście wynoszący, w przeciągu lat 28 zaspokojonym będzie.

(Odnosi się do art. 18 pr. o T. K. Z. z r. 1825).

Rok	R a t a	Płaci dłużnik			Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik winien kapitał
		Na Ad- mini- strację	Na pro- wizyą	Na ka- pitał		
Złote Polskie i grosze						
1826	Grudniowa	— 6	4,	2,	2,	198,
1827	(Czerwcową	— 6	3,96	2,04	4,04	195,96
	(Grudniową	— 6	3,92	2,08	6,12	193,88
1828	(Czerwcową	— 6	3,88	2,12	8,24	191,76
	(Grudniową	— 6	3,84	2,16	10,40	189,60
1829	(Czerwcową	— 6	3,80	2,20	12,60	187,40
	(Grudniową	— 6	3,74	2,26	14,86	185,14
1830	(Czerwcową	— 6	3,70	2,30	17,16	182,84
	(Grudniową	— 6	3,66	2,34	19,50	180,50
1831	(Czerwcową	— 6	3,60	2,40	21,90	178,10
	(Grudniową	— 6	3,56	2,44	24,34	175,66
1832	(Czerwcową	— 6	3,52	2,48	26,82	173,18
	(Grudniową	— 6	3,46	2,54	29,36	170,64
do przeniesienia		2 18	48,64	29,36	—	—

Rok	Rata	Płatność			Ubywa zatem kapitału	Został dłużnik wimien kapitał	
		Na Ad min stracja	Na dro wizyą	Na ki pitał			
Złote Polskie i Grosze							
	z przeniesienia	2	18	48,64	29,36	—	—
1833	(Czerwcową Grudniową)	—	6	3,42	2,58	31,94	168,06
		—	6	3,36	2,64	31,58	165,42
1834	(Czerwcową Grudniową)	—	6	3,30	2,70	37,28	162,72
		—	6	3,26	2,74	40,02	159,98
1835	(Czerwcową Grudniową)	—	6	3,26	2,80	42,82	157,18
		—	6	3,14	2,86	45,68	154,32
1836	(Czerwcową Grudniową)	—	6	3,08	2,92	48,60	151,40
		—	6	3,02	2,98	51,58	148,42
1837	(Czerwcową Grudniową)	—	6	2,98	3,02	54,60	145,40
		—	6	2,90	3,10	57,70	142,30
1838	(Czerwcową Grudniową)	—	6	2,81	3,16	60,86	139,14
		—	6	2,50	3,20	64,06	135,94
1839	(Czerwcową Grudniową)	—	6	2,77	3,28	67,34	132,66
		—	6	2,66	3,34	70,68	129,32
1840	(Czerwcową Grudniową)	—	6	2,58	3,42	74,10	125,90
		—	6	2,52	3,48	77,58	122,42
1841	(Czerwcową Grudniową)	—	6	2,44	3,56	81,14	118,86
		—	6	2,38	3,62	84,76	115,24
	do przeniesienia	6	6	101,30	84,76	—	—

Rok	Rata	Płaci dłużnik			Ubywa zatem kapitału	Zostaje dłużnik winnen kapitał	
		Na Ad mini- stracja	Na pro wizya	Na ka pitul			
Złote Polskie i grosze							
	z przeniesienia	6	6	101,30	84,76	—	—
1842	(Czerwcową	—	6	2,30	3,70	88,46	111,54
	(Grudniową	—	6	2,24	3,76	92,22	107,78
1843	(Czerwcową	—	6	2,16	3,84	96,06	103,94
	(Grudniową	—	6	2,08	3,92	99,98	100,02
1844	(Czerwcową	—	6	2,00	4,00	103,98	96,02
	(Grudniową	—	6	1,92	4,08	108,06	91,94
1845	(Czerwcową	—	6	1,84	4,16	112,22	87,78
	(Grudniową	—	6	1,76	4,24	116,46	83,54
1846	(Czerwcową	—	6	1,68	4,32	120,78	79,22
	(Grudniową	—	6	1,58	4,42	125,20	74,80
1847	(Czerwcową	—	6	1,50	4,50	129,70	70,30
	(Grudniową	—	6	1,40	4,60	134,30	65,70
1848	(Czerwcową	—	6	1,32	4,68	138,98	61,02
	(Grudniową	—	6	1,22	4,78	143,76	56,24
1849	(Czerwcową	—	6	1,12	4,88	148,64	51,36
	(Grudniową	—	6	1,02	4,98	153,62	46,38
1850	(Czerwcową	—	6	0,92	5,08	158,70	41,30
	(Grudniową	—	6	0,02	5,18	163,88	36,12
do przeniesienia		9	24	100,80	16,80	—	—

Rok	R a t a	Płaci dłużnik			Ubywa zatém kapitału	Zostaje dłużnik w mien kapitał			
		Na Ad mini- stiacją	Na pro wizją	Na ka- pitał					
Złote Polskie i grosze									
	z przeniesienia	9	24	136	18	163	88	—	—
1851	(Czerwcową	—	6	0,72	5,28	169,16	30,84		
	(Grudniową	—	6	0,62	5,38	174,54	25,46		
1852	(Czerwcową	—	6	0,50	5,50	180,04	19,96		
	(Grudniową	—	6	0,40	5,60	185,64	14,36		
1853	(Czerwcową	—	6	0,28	5,72	191,36	8,64		
	(Grudniową	—	6	0,18	5,82	197,18	2,82		
1854	(Czerwcową	—	6	0,06	5,94	203,12	—		
Ogół		11	6	132,94	203,12				
Dłużnik nadpłaca				3,12	Ktoremu Komitet Towarzystwa rozrządzi stosownie do art 164				

INSTRUKCYA

DLA DYREKCYJ SZCZEGÓLOWYCH TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO (1).

(Zatwierdzona postanowieniem Ks. Namiestnika w d. 14
Majca 1826 r. wydanem, a ogłoszonem w d. 5 Maja t. r.
(D. P., T. XI, str. 82—264).

TYTUŁ I.

O Dyrekcyach Szczegółowych w ogólnosci.

§ 1 *Dyrekcye Szczegółowe* są Władzami wykonawczemi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i zostają pod bezpośrednim kierunkiem Dyrekcyi Głównej tegoż Towarzystwa.

Obowiązkiem Dyrekcyów jest, stosować się ściśle do przepisów prawa Sejmowego z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim (T. III, str. 3 niniejszego dzieła), oraz do przepisów niniejszej Instrukcyi.

§ 2 Członki Dyrekcyi Szczegółowej na zebraniu ogólnem wybiani, po zatwierdzeniu przez Dyrekcyę

---

(1) Instrukcyja ta jest wypływem rozporządzeń podanych w art. 144 Pr. o T. K. Z. z r. 1825 (T. III, str. 55 niniejszego dzieła)

Główną czynności wyborowych tegoż Zgromadzenia, oraz po złożeniu zaświadczenia swego wyboru podpisanego przez Prezesa zebrania, zajmą swe miejsca; i jesliby, dla skończonego urzędowania Prezesa Dyrekcyi Szczegółowej, innego natomiast wybrac należało, Członki przystąpią do takowego wyboru. — § 1 pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 4).

§ 3. Prezes nowo wybrany wykona przysięgę przed Prezesem Kommissyi Wojewódzkiej podług roty następującej:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż w pełnieniu obowiązków Prezesa Dyrekcyi Szczegółowej Okręgu Województwa N. nie tylko sam, jak najściślej przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniej przepisy Instrukcyj w moc tegoż prawa wydanych, wypełniać będę, nie uważając się żadnym względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiscią, prosbami, ale nadto zaręczam, iż dołożę całej méj usilności, aby też przepisy prawa, Instrukcyi, przez każdego w Dyrekcyi Szczegółowej Województwa N. kierunkowi memu powierzonyj, ściśle wykonywanemi były, abym poświęcając czas, pracę, i siły moje, przeznaczeniu urzędowania mego, zachował w całym jego ciągu wierne świadectwo nie nadwreżonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męko.“

§ 4. Członki Dyrekcyi nowo przybywający wykonają przysięgę przed Prezesem téjże Dyrekcyi podług roty następującej:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu; iż pełniąc powierzony mi Urząd Członka Dyrekcyi Szczegółowej Województwa N., do któ-

rego zaufaniem Stowarzyszonych właścicieli dóbr ziemskich powołany zostałem, nie tylko jak najściślej przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniej przepisy Instrukcyj w moc tegoż prawa wydanych, wykonywać będę, nie uwodząc się żadnym dla którejkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawością, prosbami, ale nadto zaręczam, iż poświęcając czas, pracę, i siły moje, przeznaczeniu tegoż urzędowania, tak toż urzędowanie sprawować będę, iżbym w całym ciągu jego zachował wierne świadectwo nie nadwężonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż, i niewinna Syna Jego Męko.“

§ 5. Dyrekcyja Szczegółowa wszelkie polecenia Dyrekcyi Głównej, w zakresie Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, i niniejszej Instrukcyi wydane, skutecznie i niezwłocznie jest obowiązana.

Przełożenia, jakieby z powodu wydaniej decyzyi uczynić za potrzebne uznała, nie mogą wstrzymywać wykonania poleceń Dyrekcyi Głównej.

§ 6. W przedmiotach ściągających się do ogólnego dobra Towarzystwa, lub w rzeczach wymagających zmiany trwających urządzeń, Dyrekcyje Szczegółowe, czynić powinny przełożenia do Dyrekcyi Głównej i mogą jej podawać stosowne projekta.

TYTUŁ II.

Przepisy do zachowania przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i oznaczaniu wysokości pożyczki.

§ 7. Dyrekcye Szczegółowe w miarę, jak otrzymywac będą akta przystąpienia, zajmą się ich roztrząsaniem porządkiem numerów, celem wczesnego przeswiadczenia się, czyli wszystkie formalności przez przystępującego uskutecznione zostały. Gdzieby zas zachodziły uchybienia, Dyrekcye takowe, celem ich sprostowania, wczesnie właścicielom wskazać powinny.

§ 8. Przy roztrząsaniu aktów przystąpienia, wypisanych z ksiąg wieczystych, Dyrekcye pilnie uważać będą, czyli takowe akta zeznane zostały przed właściwą Kancellaryą Ziemską w formie i treści artykułem 41 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim przepisanej. Jeżeli takowy akt zeznany jest przez osoby wyręczające właściciela, jako to opiekuna, kuratora, lub umocowanego od Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, Dyrekcye przeswiadczą się czyli ci do działania dostatecznie i prawnie byli upowaznieni.

§ 9. Stosownie do brzmienia art. 5 Prawa Sejmowego lit. A. Dyrekcye uważać będą; czyli wykaz opłaconego do Skarbu podatku ofiary poswiadcza, jak wysoki takowy podatek przywiązany był do dóbr w roku ogłoszenia prawa, to jest w roku 1825.

§ 10. Dyrekcye przy roztrząsaniu wykazów hypotecznych jak najscisłej uważać powinny, czyli dobra ziemskie Towarzystwu zastawiane, posiadane są prawem własności zupełnej, i czyli nie ulegają takiemu

ograniczeniu, któreby przeszkadzało do regularnego wnoszenia opłat Towarzystwu przypadac mających. — Gdzieby zas zachodziły sciesnienia własności, w takim razie Dyrekcyje wtedy tylko akta przystąpienia do Towarzystwa przyjmą, jeśli właściciel złoży formalne i bezwarunkowe zezwolenie tego, komu służy prawo własności ograniczające, a to dla uzyskania pierwszeństwa w hipotece dla opłat Towarzystwa przypadac mających. W każdym atoli razie protestacyje co do praw własności, dożywocia, zastawy, gdzieby te ostatnie w całości spłaconemi być nie mogły, oraz inne podobne ograniczenia nie tamują zaciągnięcia pożyczki u Towarzystwa, na spłacenie długów hipotecznych, wyższą datę zaingrossowania w Dziale IV ksiąg wieczystych mających nad datę prawa własności ograniczającego. Wtedy Dyrekcyje nie mają wymagać zezwolenia tego, komu służy takowe prawo, i obowiązane są przyjąć akt przystąpienia z żądaniem pożyczki na spłacenie długów, nie wątpliwie z dóbr, ktokolwiek byłby ich właścicielem, należących się.

§ 11. Jeżeli pożyczka od Towarzystwa na zaspokojenie w całości zastawnika nie wystarcza, Dyrekcyje wtedy tylko przyjmą akt przystąpienia do Towarzystwa właściciela chcącego spłacić zastawę, jeśli ten albo złoży do depozytu Dyrekcyi Głównej dostateczną sumę w gotowiznie lub listach zastawnych, któraby złączona z zamierzoną pożyczką, wierzytelności zastawnika wyrównywała, albo złoży deklaracją zastawnika, iż listy zastawne na opłacenie w części należytosci swojej przyjmie, lub téż, że na zaciągnięcie listów przed swoim prawem zastawy, dla spłacenia pomniejszych długów, gdzie te mają miejsce, zezwala.

§ 12. Opłaty wieczyste, jako to, dziesięciny dla kościołów, służebności i t. p. w Dziale III ksiąg wieczy-

stych umieszczone, rozważnie ocenione być powinny, i na dobra ciężarom takowym podległe, Dyrekcyę taką tylko pożyczkę udzielać będą, iżby należności Towarzystwu przypadające, w najniepomysłniejszych nawet czasach z pewnością wpływać mogły.

§ 13. W dobrach gracyalnych, to jest takich, które Rząd różnym donataryuszom prawem własności, z obowiązkiem jednak opłaty kanonu nadał, chociażby takowy kanon był mało znaczący, Dyrekcyę atoli zawsze żądać będą, aby właściciel złożył zezwolenie Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu.

§ 14. Sukcesorom beneficyalnym. na których tytuł własności dóbr jest uregulowany, przystąpienie do Towarzystwa, w takim tylko razie tamowane być nie może, gdy sukcesor w tym tylko celu przystępuje, aby Dyrekcyę w moc artykułu 12 Prawa Sejmowego spłacić długi hipoteczne spadku w Dziale IV ksiąg wieczystych przed dniem ogłoszenia Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim na tychże dobrach zapisane.

§ 15. Gdy Prawo Sejmowe o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim jednych tylko zastawników uwalnia od przyjęcia listów zastawnych, wtedy, gdy należność ich hipoteczna na dobrach im zastawionych spłaconą w całości przez to nie zostanie, przeto w myśl Prawa Sejmowego, a szczególnie art. 67, 201, 204, żądane inne długi hipoteczne w Dziale IV ksiąg wieczystych przed dniem ogłoszenia Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim zamieszczone, czyli na ich spłacenie pożyczka w listach zastawnych w zupełności wystarcza, albo nie, czyli termin odebrania summy hipotekowanej upłynął, albo jeszcze nie nadszedł, nie mogą tamować zaciągnięcia pożyczki w listach zastawnych na spłacenie tychże długów hipotecznych i zapi-

sania takowej pożyczki do ksiąg hipotecznych na pierwszym miejscu.

§ 16. Przy roztrząsaniu aktów przystąpienia, Dyrekcyje zwróca uwagę, czyli właściciel dopełnił przepisu artykułu 44 Prawa Sejmowego, mianowicie, czyli doręczył akt przystąpienia wierzycielom swoim hipotecznym, z wymienieniem wysokości listów zastawnych, w jakiej wygotowanie ich proponuje. Doręczenia te przez Woznych Sądowych osobie, lub w zamieszkanu obianém, i w księgach hipotecznych zapisaném, lub, w braku takowego zapisania, podług artykułu 69 Kodeksu Postępowania Sądowego, ze strony właściciela dopełnione być winny tym, na których imię wierzytelność listami zastawnymi spłacie się mająca w Wykazie Hipotecznym głównie jest zapisana; jeżeli bowiem na tych wierzytelnościach są subintabulacje, ostrzeżenia, i t. p., rzeczą jest pierwotnego lub głównego wierzyciela otrzymać zawiadomienie komunikować współinteressantom. W każdym atoli razie, Dyrekcyje odmawiać nie będą udzielenia wiadomości subintabulowanym wierzycielom o wysokości żądanych listów, czyli to przez właściciela czyli przez głównych wierzycieli, i do odmian przez nich żądanych przed wydaniem decyzji, tak pod względem koloru, jako i wysokości listów zastawnych, stosować się będą.

Co zaś do summ Instytutów Świeckich i Duchownych, wręczenia, gdzieby te jeszcze Kommissyom Rządowym lub Prokuratoryi Jeneralnej złożone nie były, uskutecznić należy Kommissyom Wojewódzkim.

§ 17. Szczególnym jest obowiązkiem Dyrekcyów uważnie roztrząsać i śledzić istotny szacunek dóbr Towarzystwu zastawionych, czyli to prywatnych, czyli Rządowych, i taką tylko udzielać na nie pożyczkę, jaka by zupełne miała bezpieczeństwo, i od jakiej opłaty pra-

wem Sejmowém postanowione z pewnością i regularnie wpływały mogły.

§ 18. Szacunek dóbr w hipotece zapisany, rozmiary i taksy gdzie takowe egzystują, kontrakty kupna i przedazy, kontrakty dzierżawne, administracyjne i t. p., uwazane i roztrząsane tak co do swój treści, jako téż osób, z któremi i czasu, w którym były zawarte, dac mogą częstokrot objasnienie o wartosci dóbr Towarzystwu zastawionych. Członek zatém Dyrekcyi Szczegółowej Referent, powinien, gdy tego zajdzie potrzeba, akta hypoteczne czyli księgi ziemianskie takowych dóbr przejrzeć, i z nich wyciągnąc wiadomosci, z jakichby Dyrekcyja uzytek zrobic mogła.

§ 19. Niemniej, gdzie tego zajdzie potrzeba, Członek Dyrekcyi Referent udac się także powinien do Wydziału Skarbowego Kommissyi Wojewódzkiej, i, bądź od Kommissarza Skarbowego, bądź od Referentów, zasięgnąc wiadomosc czyli właściciele dóbr, na które pożyczka ma byc udzielona, nie uskarzali się na przeciążenie podatkiem ofiary, i jaki skutek odniosły ich przedstawienia? niemniej, czyli podatki z dóbr prywatnych, lub dzierzawy z dóbr narodowych, regularnie były wnoszone, lub czyli dobia podlegały w téj mierze egzekucyom, sekwestracyom i administracyom, lub wydzierżawieniom, i jak dalece srodki te skutecznemi się okazały. Wiadomosci takowe Referent w rapport stosowny zebrać i Dyrekcyi Szczegółowej przy wnoszeniu interesu na sessyą przedstawić winien.

§ 20. Podobnymże sposobem Referent przejrzawszy rejestra bierzeze podatku ofiary z r. 1825, przekona się, czyli dobra, na które pożyczka ma byc udzielona, nie opłacają wyzszezo podatku ofiary nad zwyczajny ziemski 24 grosza zwany. A jeżeliby w istocie opłacały wyższy podatek, doniesie o tém przy przedstawieniu intere-

su Dyrekcyi Szczegółowej, która ztąd może mieć słuszny powód do zniżenia szacunku dóbr w myśl artykułu 6 Prawa Sejmowego, lub przynajmniej dokładniejszego sledzenia stanu i istotnej dóbr wartosci, tak, izby pewnosc Towarzystwa w niczém na niebezpieczenstwo narazoną nie była.

§ 21. Lubo, podług artykułu 34 Prawa Sejmowego, dobra narodowe do jednej Dyrekcyi Szczegółowej należące, solidarnie za opłaty Towarzystwu przypadające odpowiadają, gdy atoli ta solidarnosc, stosownie do artykułu 96 tegoz prawa, dopóty tylko trwa, dopóki dobra nie staną się własnością prywatną, z tego zatém powodu Dyrekcyje Szczegółowe na kazde pojedyncze dobra Rządowe, jedną księgą hipoteczną objęte, oddzielną ustanowią pożyczkę, stosownie do artykułu 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego i taką od którejby opłaty z tychze tylko dóbr, w kazdym razie z pewnoscią ściągnięte byc mogły.

§ 22. Jesliby Dyrekcyja Szczegółowa otrzymała od którego ze stowarzyszonych zawiadomienie, iz dobra Towarzystwu zastawione, z mocy zasady Prawem Sejmowém przepisanej, zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa w stosunku do ich wewnętrznej wartosci zaciągnąby mogły, a o ich szacunku i bezpieczeństwie pożyczki z innych źródeł, nie miała dostatecznego przekonania, zesle jednego z Członków swoich na miejsce, dla wybadania rzeczywistego dóbr tych szacunku; Delegowany w działaniu swoim wezmie za zasadę opis dóbr przez właściciela podany, jezeli takowy złożony został, uzupełni go i sprawdzi w czém wypadnie, rejestra i rachunki gospodarskie przejrzy i o istotnym dochodzie przekona się, nie przestając nigdzie na dowolnym właściciela podaniu, ale o wszystkiém przeswiad-

czając się naocznie, lub zdanie swoje na gruntownych opierając dowodach.

§ 23. Jeżeli który z właścicieli żądać będzie podwyższenia szacunku dóbr nad zasadę w artykule 5 Prawa Sejmowego oznaczoną, obowiązkiem jego będzie udowodnić, iż dobra istotnie taki jak utrzymuje mają szacunek. Powinien więc dostarczyć Dyrekcyi wszelkich objaśnień i dowodów, jakie od niego zażądane zostaną, a gdyby okazała się potrzeba zesłania Delegowanego na miejsce, właściciel ponosić będzie koszta ztąd wynikające.

§ 24. Jesliby kto przystępował do Towarzystwa z jedną częścią dóbr jedną też samą księgą hipoteczną inajęcych, a drugą część w téjże księdze będącą wyłączał, akt jego przystąpienia nie wprzód przyjęty być może, az właściciel o rozdział dóbr w księgach hipotecznych, o rozdział zaś podatku w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu postara się. Przy tém Dyrekcyę pilnie uważać będą, czyli rozdział ten nie nadwęża szacunku dóbr w tym sposobie, iżby żądana u Towarzystwa pożyczka, na niebezpieczeństwo narazoną być mogła. Lasy, oraz jakie bądź części majątku, lub dochody księgą hipoteczną objęte, chociażby te do podatku ofiary właściwie wliczonemi nie zostały, z pod odpowiedzialności Towarzystwu wyłączone być nie mogą.

§ 25. W oznaczaniu wysokości pożyczki na dobra czynszowe lub mające miasta w swym obrębie, Dyrekcyę jak najusiłniej czuwać są obowiązane, aby wyrachowanie szacunku tych dóbr z podatku ofiary nie było za wysokie, a nawet uważać będą czyli czynsz lub dochody miejskie ze zmianą czasu i urzędzeń od daty ustanowienia podatku ofiary zmniejszenia nie doznały, lub czyli takowym nadal nie ulegną, o ileby to przewidzieć można było.

§ 26. Przy oznaczeniu wysokości pożyczki na dobra gracyjne, kanon Skarbowi opłacające, Dyrekcyje szacunek tych dóbr ustanawiac będą podług zasady dla dóbr rządowych w artykule 5 i 6 Prawa Sejmowego przepisanej.

§ 27. Po załatwieniu wszelkich przepisanych formalności, oraz po dostatecznym zapewnieniu się o istotnym dóbr szacunku, Dyrekcyje Szczegółowe stosownie do art. 62 Prawa Sejmowego przystąpią do wydania decyzji, jak wielka pożyczka właścicielowi udzieloną być może, oraz jakiego rodzaju i w jakiej wysokości listy zastawne wystawione być mają. Decyzja ta podpisana być powinna przez Członków Dyrekcyi komplet składających.

§ 28. Gdy lista przystępujących do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zamykaną będzie w Dyrekcyi Głównej, z dniem 1 Lipca i 1 Stycznia celem przesłania jej każdemu z stowarzyszonych, wraz z oznaczeniem wysokości pożyczki na każde z dóbr Towarzystwu zastawionych, stosownie do art. 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego wydac się mogącej, wraz z wezwaniem, aby ciż stowarzyszeni interessowani ze względu na solidarną odpowiedzialność art. 23 tegoż prawa przepisaną, przed dniem 15 Września, i 15 Marca ostrzegli Dyrekcyje, jeśliby które z dóbr z mocy przyjętej zasady zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa zaciągnąć mogły; pizeto Dyrekcyje Szczegółowe póty z ostateczną decyzją wstrzymywac się będą, dopóki nie upłynie termin zakreślony stowarzyszonym do podawania wyz rzeczonych ostrzeżeń. — § 2 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P., T. XIII, str. 5).

§ 29. Gdyby bądź wierzyciele, bądź właściciele, żądali listów nie objętych art. 16 i 111 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja zadecyduje wygotowanie takich listów, jakie do

proponowanych przez nich ze względem na powyższe artykuły najwięcej się przybliżają.

§ 30. O zapadłej decyzji Dyrekcyja zawiadomi właściciela dóbr, i wezwie go, aby, w przeciągu dni 15 od daty wręczenia, złożył w Dyrekcyi Szczegółowej należność na wygotowanie listów zastawnych art. 29 Prawa Sejmowego postanowioną. Jesliby zas właściciel sądził się decyzją powyższą ucieżonym, i mniemał, iż szacunek dóbr za nisko ustanowiony został, i pożyczka za mała jest przyznana, a w przeciągu dni 15 oświadczył, iż na decyzji Dyrekcyi Szczegółowej nie przestaje, i od niej do Dyrekcyi Głównej odwołuje się, wtedy Dyrekcyja Szczegółowa obowiązana jest przyjąć od niego na piśmie takowe odwołanie się, wraz z powodami dla przedstawienia Dyrekcyi Głównej.

§ 31. Gdyby właściciel kosztów na wygotowanie listów w terminie oznaczonym nie złożył, Dyrekcyja Szczegółowa za pośrednictwem Kommissarza Obwodowego sciągnie takowe od niego przez egzekucyą administracyjną. Co zas do wysokości pożyczki, właściciel uważany będzie jako przestający na decyzji Dyrekcyi Szczegółowej.

§ 32. Po wydaniu decyzji względem wysokości pożyczki, Dyrekcyja Szczegółowa złoży stosowny raport Dyrekcyi Głównej, i dołączy do niego dowód wręczenia téjże decyzji właścicielowi, oraz akta szczególne dóbr, na które pożyczka ma być udzielona. — Rapport ten obejmować powinien wkrótkości, co Dyrekcyja Szczegółowa względem wysledzenia istotnego szacunku dóbr przedsięwzięła, i na jakich zasadach decyzję swoją oparła.

Jezeli decyzja wydana była większością głosów, i który z Członków zdanie swoje do oddzielnej na to przeznaczonéj księgi zapisał, wyciąg z téjże przez Pisa-

rza poswiadczony, do rapportu dołączyć należy. Również w tym raporcie umiesci Dyrekcyja Szczegółowa, objaśnienie na zarzuty, jakieby właściciel przeciwko jej decyzji stosownie do § 30 podał.

§ 33. Każdy z wierzycieli hipotecznych bez względu na porządek numerów ingrossacyjnych, mający prawo wypowiedzenia kapitału i chcący zmusić właściciela dóbr aby do Towarzystwa Kredytowego przystąpił, w podaniu swoim, które do Dyrekcyi Szczegółowej podług art. 73 Prawa Sejmowego uczyni, donieść powinien nazwisko właściciela terażniejszego, który, jeżeli jest małoletnim, przystępujący wymieni opiekunów lub kuratorów, i wskaże ich zamieszkanie.

§ 34. Jesliby żadne ograniczenia własności nie miały miejsca, lub jesliby prawo własności ograniczające, bądź z powodu późniejszego wpisu, bądź z innych przyczyn prawnych wierzytelnościom, które listami zastawnymi spłacone być mogą, w niczem nie ubliżało, lub, mimo sporu o własność dóbr, wierzytelności rzeczzone niewątpliwie z nich należały się, Dyrekcyja Szczegółowa uczynić powinna odezwę do właściciela, aby wierzyciela zaspokoił lub do Towarzystwa Kredytowego przystąpił. — Gdzieby zaś takie ograniczenia praw właściciela miały miejsce, któreby przez działanie Dyrekcyów z urzędu usunięte być nie mogły, wierzyciel pociągający dłużnika do Towarzystwa sam takowe przeszkody przedewszystkiem załatwić powinien.

§ 35. W żadnym przypadku nie może być dany wzgląd na zaprzeczenie długu przez właściciela dóbr, chyba gdyby takowe przez zapisanie protestacyi w hipotece jawnym uczynione zostało, a wtenczas zgłaszający się wierzyciel o zniesienie ostrzeżenia, drogą sądową postarać się, i wyrok w tej mierze prawomocny złożyć jest obowiązany.

* § 36 Wierzyciele, którzyby opóźnili się z pociągnięciem właściciela ziemi do stowarzyszenia Kredytowego Ziemskiego, tak, iż listy zastawne nie mogłyby być wygotowane aż po terminie Grudniowym 1826 r, opłatę art. 200 Prawa Sejmowego przepisaną, sami za właściciela wniesć będą w obowiązk, z wolnym do niego ięgi sem (1)

§ 37 Gdy dłużnik, mimo wezwania Dyrekcji Szczegółowej, ani aktu przystąpienia, ani dowodu, że wierzyciel zaspokoił, w terminie art 73 Prawa Sejmowego zakreślonym, nie złoży, Dyrekcya Szczegółowa wyznaczy Delegowanego, który w księgach hipotecznych zezna akt następującej treści.

„Ja N, działając w imieniu Dyrekcji Szczegółowej Województwa N, na mocy upoważnienia tejże z dnia N N. oświadczam: iż dobia N z przyległościami N N, położone w Województwie N, Powiecie N, Parafii N, należące do właściciela N, zamieszkałego w N, z mocy art 15 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiem, pociągnięte zostały przez wierzyciela N. do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i poddaję też dobia wszelkim obowiązaniom i ich skutkom, prawem Sejmowem z dnia 1/13 Czerwca 1825 r. przepisany, żądając zaciągnięcia do ksiąg hipotecznych na powyższe dobia ostuzezenia, jako zamierzonym jest stosownie do prawa wyz rzezonego zaciągnąć w listach zastawnych sumnę N “

„Nadto zą lam aktem niniejszym, aby, po wygo-

---

(1) Przepis ten a hylony, został paragrafem 3 i 4 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D P, T. XIII str 9).

towaniu listów zastawnych przez Dyrekcyą Główną, w miejscu powyższego ostrzeżenia zaingrosowano sumę temiz listami objętą, a mianowicie obowiązek regularnego opłacania od téjże summy w d. 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej grubiej, kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{86}/_{135}$ Złp. z czystej grzywny kolonskiej) po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr tu wyluczonych pod wszelkie zobowiązania prawem sejmowem z dnia $1/_{15}$ Czerwca 1825 przepisane.”

§ 38. W powyższym akcie zamieszczyć należy sumę przez wierzyciela jednego lub więcej żadaną, ze względu na stosunek wynikający z podatku ofiary, którego wykaz od Kommissarza Obwodowego Dyrekcyą ściągnie. To jednak nie przeszkadza, aby później Dyrekcyą, jeżeliby pożyczka w téj ilości za wysoka zdawała się, zmniejszyć takowój nie mogła. Skoro akt przez Delegowanego zeznany zostanie, Dyrekcyą Szczegółowa przedsięwznie przyzwoite środki celem ustanowienia szacunku dóbr podług prawideł, które przy przystąpieniu do Towarzystwa dobrowolnem wskazane zostały

§ 39. Obok tego działania, Dyrekcyą Szczegółowa, stosując się do artykułu 44 Prawa Sejmowego, oraz § 16 niniejszej Instrukcyi, uwiadomi wierzycieli hipotecznych, którzy listami zastawnemi spleconemi być mają, o pociągnięciu dóbr do Towarzystwa, zaproponuje im wysokość listów zastawnych i wezwie do oświadczenia się w przeciągu dwóch miesięcy, czyli takich lub innych listów żądają.

§ 40. Koszta na wygotowanie listów zastawnych, i

wszelkie inne aż do ich wystawienia zdarzyć się mogące, zastąpią Dyrekcyę; właściciel zaś do zwrotu takowych, przez Kommissarza Obwodowego drogą administracyjną zagnalony zostanie.

§ 41. Odwołanie się od powyższej decyzji Dyrekcyi Szczegółowej do Dyrekcyi Głównej, czyli to właściciela, czy wierzyciela, na którego żądanie dobra do Towarzystwa pociągnięte zostały, Dyrekcyę przyjmować będą, jeśli to odwołanie złożone zostanie w przeciągu dni 15 od dnia wręczenia interessentom takowej decyzji.

TYTUŁ III.

O wypuszczeniu listów zastawnych.

§ 42. Skoro Dyrekcyja Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównej listy zastawne wraz z kuponami i jej decyzją, Dyrekcyja Szczegółowa decyzję tę wpisze do księgi na ten przedmiot przeznaczonęj. Następnie komplet Dyrekcyi Szczegółowej nadesłane listy zastawne podpisze.

§ 43. Wyznaczy potem Dyrekcyja Szczegółowa Delegowanego, dla dopełnienia w Kancellaryi Ziemiańskiej formalności artykułem 64 Prawa Sejmowego przepisanych.

Delegowany, przybywszy do Kancellaryi Ziemiańskiej, zezna w właściwej księdze dóbr przed Rejentem wniosek, aby ostrzeżenie w skutek aktu przystąpienia zapisane, na istotną intabullacyą zamienione zostało. Intabullacya ta pożyczki od Towarzystwa zaciągnionęj jeszcze w tém samém miejscu zapisana być powinna, w którém znajdowało się ostrzeżenie, bez żadnej zmiany w porządku hipotecznym zapisanych wierzytelności.

§ 44. Wydział Hypoteczny, wydając decyzją względem zamiany ostrzeżenia na intabullacją, każdy list zastawny przez Delegowanego przyniesiony wciągnie kolejno do księgi na to przeznaczonój, i datę téj czynności, obok daty wygotowania listu zastawnego, w rubrykach stosownych zamieści.

§ 45. Po dopełnieniu przepisów w paragrafie poprzedzającym wskazanych, Wydział Hypoteczny zwróci listy zastawne Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowój, a Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiéj wyda mu wyciąg urzędowy wykazu hypotecznego, tak z ksiąg listów zastawnych, jako téż z ksiąg wieczystych. Delegowany o czynności téj rapport Dyrekcyi Szczegółowój złożyć, i listy zastawne do depozytu jéj oddać powinien, która takowe aż do wydania ich właścicielowi w depozycie swoim zachowa.

§ 46. Dyrekcyja Szczegółowa otrzymawszy wykaz hypoteczny, w którym ostrzeżenie przystąpienia do Towarzystwa na istotną intabullacją zamienione zostało, wiedzieć z tego wykazu będzie, komu listy zastawne z porządku długów hypotecznych wydane być mają. Przygotuje więc wezwanie do właściciela, w którym wymieni, komu w dniu przez nią naznaczonym, stosownie do artykułu 65 Prawa Sejmowego, listy zastawne z porządku hypotecznego wydane być mają, i wezwie go, również jak i rzeczonych wierzycieli do stawienia się na wyznaczony dzień w Kancellaryi Hypotecznój wraz z dowodami należność ich poświadczającami.

§ 47. Gdyby summa hypoteczna należała do niele-
tnich, Dyrekcyja w odezwie swój do opiekunów lub ku-
ratorów, wezwie ich, aby z dostatecznym upoważnieniem
do odebrania listów zastawnych na terminie stawili się.
Toż samo uczyni, gdyby inne prawne przeszkody wy-

płacenia summy do rąk samego właściciela nie dozwalały.

§ 48. Jeśli na summie w wykazie hipotecznym umieszczone są subintabulacje, ostrzeżenia i t. p. albo, gdyby summa należała do kilku wierzycieli, równe pierwszeństwo mających, a listy zastawne na zaspokojenie wszystkich nie wystarczały, Dyrekcyja wezwac powinna wszystkich interessentów nie tylko do stawienia się, ale i do porozumienia między sobą, wiele który z nich listów zastawnych otrzymać może.

§ 49. Gdyby w rządzie wierzytelności hipotecznych, mających być spłaconemi przez Dyrekcyją Szczegółową, znajdowały się summy mniejsze od 200 Złp. lub summy końcowe niedające się objąć listami powyższej wartości, Dyrekcyja Szczegółowa w odezwie §§ 46, 47 i 48 przepisanej, oznaczy, stosownie do artykułu 205 Prawa Sejmowego, jaką summę monetą brzęczącą właściciel wierzycielom swoim zapłacić jest obowiązany, pod egzekucyją administracyjną w razie uchybienia, i wezwie go, aby takową w dniu naznaczonym zaliczył. Niemniej, dla ułatwienia ostatecznych rozrachunków, w odezwie do wierzycieli, Dyrekcyja wymieni jaką ilość z rzeczonych summ w monecie bieżącej ci swoim subintabulowanym wierzycielom zaliczyć będą obowiązani.

§ 50. Gdy summa w wykazie hipotecznym umieszczona, i listami zastawnemi spłacić się mająca, nie jest obliczona na monetę krajową, Dyrekcyja wezwie interessentów, aby się względnie ewaluacyi wczesnie przed terminem porozumeli.

§ 51. Powyższe wezwanie Dyrekcyja doręczyć poleci interessentom przez woznego sądowego, i dopilnuje, aby wręczenie to na dni 30 przed oznaczonym terminem istotnie skutecznonem zostało.

§ 52. Dyrekcyja Szczegółowa wyznaczy potem Delegowanego do stawienia się przed księgami hipotecznymi, dla wydania komu należy listów zastawnych w zamian za długi hipoteczne, celem oczyszczenia i zajęcia, stosownie do artykułu 12 i 201 Prawa Sejmowego, najpóźniejszej hipoteki na dobrach Towarzystwu zastawionych, trzymając się jak najściślej przepisów prawa. Gdy zaś Towarzystwo o tyle tylko może zając pierwszą hipotekę, o ile spłaci listami zastawnymi wierzytelności, pierwsze miejsce w hipotece mające, przeto Delegowany Dyrekcyi Szczegółowej, w myśl art. 11 i 66 Prawa Sejmowego, spłacać będzie tylko kapitały z porządku w wykazie hipotecznym umieszczone.

§ 53. Jesliby, z powodu zmiany stanu hipotecznego, lub innych jakich przyczyn, listy zastawne znalazły się być niestosownemi do wysokości i rodzaju summ w hipotece zapisanych, i gdyby wierzyciele do przyjęcia listów zastawnych obowiązani, między sobą porozumieć się nie chcieli, Delegowany, w moc artykułu 67 Prawa Sejmowego, oświadczy gotowość swą do zapłacenia niemi należności wzmiankowanych wierzycieli, i Wydział Hipoteczny postąpi podług przepisów powyższego artykułu. Tym sposobem listy zastawne, stając się własnością stron w sporze będących, odesłane zostaną do Dyrekcyi Głównej dla ich odmiany na inne, na koszt tego czyjś winie przypisać to będzie należało.

§ 54. Gdyby zaszedł jakikolwiek spór między Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowej i jednym tylko interesentem do odebrania listów zastawnych zgłaszającym się, a Wydział Hipoteczny, w moc artykułu 68 Prawa Sejmowego, nie uznał ważności zarzutów przez Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowej czynionych, i wyrzekł, iż listy zastawne mogą być wydane, Delegowany nie-

zwłocznie decyzją Wydziału Hypotecznego skutecznie powinien.

§ 55. Niemniej, jesliby spór zaszedł z tego powodu, izby do listów zastawnych więcej jak jedna osoba sądziła mieć prawo, a Wydział Hypoteczny, w moc artykułu wyżej cytowanego, stanowczo wyizekl, czyli i komu listy zastawne wydane byc mają, Delegowany i do téj decyzyi zastosuje się.

§ 56. Jesliby zas interessenci do listów zastawnych prawo roszczący byli obecni, i oswiadczyli, iz listów zastawnych przyjąc nie chcą, i na decyzyi Wydziału Hypotecznego nie przestają, listy zastawne uwazane będą jako rzecz sporna i na koszt i risico wzbianających się od ich przyjęcia, lub spór wiodących, w mysl artykułu 67 i 68 Prawa Sejmowego, do depozytu Dyrekcyi Głównej odesłane zostaną.

§ 57. Czyli tym sposobem listy zastawne, bądź dobrowolnie przez Delegowanego, bądź w skutek decyzyi Wydziału Hypotecznego wydane, lub, dla zachodzących sporów do depozytu Dyrekcyi Głównej odesłane zostaną, Wydział Hypoteczny intabulacya pozycyki dotąd pod numerem, w którym akt przystąpienia zeznany został, zapisaną, na piérwszą hypotekę w Dziale IV wykażu hypotecznego przenieśc powinien.

§ 58. Gdyby wezwani wierzyciele do przyjęcia listów zastawnych wspólnie z właścicielem stawili się w Dyrekcyi Szczegółowej przed terminem nawet przez nią naznaczonym, Dyrekcyja obowiązana będzie wyznaczyc natychmiast Delegowanego dla wręczenia tychże listów rzeczonym wierzycielom przed księgami wieczystemi.

TYTUŁ IV.*Pobór opłat od stowarzyszonych.*

§ 59. Opłaty zwyczajne należące od stowarzyszonych są:

- a) Opłata na wygotowanie listów zastawnych.
- b) Opłaty po trzy od sta w każdym półroczu na prowizye, i umorzenie kapitału, z dodatkiem po jednym groszu od każdego złotego na administracyą.

§ 60. Opłata na wygotowanie listów zastawnych, bądź dobrowolnie złożona, bądź przez egzekucyą ściągnięta, po wydaniu na to kwitu przez Dyrekcyą Szczegółową i zapisaniu do Dziennika wpływów, niezwłocznie do Dyrekcyi Głównej odesłaną być ma, co w Dzienniku wydatków zapisac, i do akt specjalnych kwit z poczty dołączyć należy. Dyrekcyą Szczegółową w Warszawie w miejsce kwitu pocztowego dołączy kwit odbierającego ekspedycyą w Dyrekcyi Głównej.

§ 61. Dla uskutecznienia poboru procentów na prowizye i umorzenie kapitału, każda z Dyrekcyj Szczegółowych otrzyma od Dyrekcyi Głównej przed terminem poboru każdego półroczu księgę sznurową kwitów, obejmującą:

- 1° Wyszczególnienie należności od każdego właściciela, w terminie tym opłacić się mianej, wraz z dodatkiem grosza jednego od każdego złotego na administracyą.
- 2° Miejsce na zapisanie w jaki sposób właściciel uiszcza opłatę, to jest, czyli gotowizną, czyli kuponami, i
- 3° Kwit do wycięcia.

§ 62. Podług téj księgi Dyrekcya Szczegółowa od dnia 1 do 12 Czerwca, i od dnia 1 do 12 Grudnia, i w dniu 13 tychże miesięcy, odbierać będzie należne od stowarzyszonych opłaty, w komplecie na posiedzeniu.

Wnoszona opłata, po zapisaniu do dziennika, wciągnięta będzie do księgi sznurowej, w której kwit dla właściciela zapełnić, podpisać, wyciąć i wnoszącemu opłatę oddać należy.

§ 63. Jeżeli opłata wnoszona jest kuponami, uważać należy, aby te były z bieżącego półrocza, to jest takie, które w dniu 22 tegoz miesiąca, w którym się pobór odbywa, wypłacone być mają, i dopełnić ściśle przepisów w artykule 79 i 80 Prawa Sejmowego zawartych.

§ 64. Od dnia 1 do 13 Czerwca lub Grudnia zadne cząstkowe opłaty przyjmowane być nie mogą, i właściciel obowiązany jest uscić całkowitą należność tak, jak jest w księdze sznurowej umieszczona.

§ 65. Gdy można przewidzieć, iż pobór opłat powyższych z trudnością dałby się skutecznie, gdyby wszyscy stowarzyszeni dopiero w ostatnich dniach poboru zgłaszali się, przeto Dyrekcya Szczegółowa przeznaczy raz na zawsze dzień dla każdego dóbr w którym do opłaty właściciel stawic się będzie obowiązany, i o tém go zawiadomi. Rozkład ten dni tak ma być ułożony, iżby dni późniejsze odlegle mieszkającym, a początkowe mieszkającym najbliżej były przeznaczone.

§ 66. Gdyby w naznaczonym terminie właściciel dóbr nie stawik się, zgłosik się jednak przed terminem prekluzyjnym, opłata od niego wprawdzie przyjętą zostanie, ale dopiero po ułatwieniu osób na ten dzień przeznaczonych.

§ 67. Jeżeli w dniu 13 Czerwca lub Grudnia od wszystkich kontrybuentów dla braku czasu, pieniądze nie będą mogły być odebrane, zgłaszający się będą mo-

gli, dla uniknienia kary egzekucyjnej, złożyc pieniądze w workach do depozytu Dyrekcyi. Worki te opatrzone być winny stosownemi etykietami i złożone być mają do oddzielnej skrzyni; właściciele na przygotowanym arkuszu papieru zapiszą swoje nazwisko i sumę jaka się w workach ma znajdowac, a jeden z Członków Dyrekcyi ilość worków zanotuje. Dyrekcyja Szczegółowa w późniejszych dniach przedsięwzmie przerachowanie tych pieniędzy, i kwit właścicielowi wyda.

§ 68. W końcu posiedzenia dnia 13 Czerwca lub Grudnia, Dyrekcyja Szczegółowa zamknie księgę poboru, podsumuje rubrykę wpływu, która, porównana z rubryką należności, wykaze co w ogóle na stowarzyszonych zalega. Kwity zaś nie wycięte wskażą każdego w szczególności debenta.

§ 69. Podług tych niewyciętych kwitów, (wyłączając tylko osoby, które, stosownie do § 67, do depozytu nie rachowane pieniądze złożyły) ułoży Dyrekcyja Szczegółowa listę debentów, i, obliczywszy karę egzekucyjną, po pół od sta za jeden miesiąc, takowe przy każdym debencie w rubryce na to przeznaczonęj umiesci.

§ 70. Dyrekcyja Szczegółowa obowiązana jest, pod odpowiedzialnością, pierwszą wozową pocztą, która po dniu 13 odchodzić będzie, przesłać Dyrekcyi Głównej:

- a) Wszelkie pieniądze, jakie w terminie poboru za kwitami sznurowemi wniesione zostały.
- b) Te pieniądze, które z złożonych do depozytu przed odejściem poczty będą mogły być przerachowane, i formalnie odebrane.
- c) Listę zalegających właścicieli.
- d) Wyszczególnienie tych właścicieli, których pieniądze nierachowane w depozycie znajdują się.

Gdyby Dyrekcyja Szczegółowa tego nie dopełniła, a Dyrekcyja Główna, nie odebrała, w przyzwoitym cza-

sie pieniędzy, pożyczkę u Skarbu lub Banku zaciągnąć była przymuszona, Członki Dyrekcyi Szczegółowej w kadencyi téj zasiadający, prowizyą od takowej pożyczki opłacie będą w obowiązku.

§ 71. Pieniądze podług § 67 do depozytu złożone, w ciągu dni osmiu od daty złożenia przeliczone i formalnie odebrane być winny. Gdyby po przerachowaniu okazało się, iż właściciel całkowitej należności nie wniósł, Dyrekcyja Szczegółowa uważać go będzie jako zalegającego w opłacie za całkowitą należność, od dnia 13 miesiąca Czerwca lub Grudnia, i karę za cały miesiąc obliczy.

§ 72. Przerachowane pieniądze, i lista dodatkowa debentów, w myśl paragrafu poprzedzającego ułożyć się winna, przesłane być mają Dyrekcyi Głównej drogą wozową pocztą po dniu 13 Czerwca lub Grudnia z miejsca urzędowania Dyrekcyi odchodzącą, pod tąż samą odpowiedzialnością jaka jest w § 70 postanowiona.

§ 73. Na rachunek zaległości, debenci mogą wnosic cząstkowe za kwitami tymczasowemi upłaty, lecz kwit sznurowy dopóty wycięty i oddany im być nie może, dopóki całkowita należność uszczona nie zostanie. — Cząstkowe upłaty nie mają także wpływu na rachunek kar egzekucyjnych, które od całej zaległości liczone być powinny, dopóki należność w zupełności wniesioną nie będzie. (1)

§ 74. Kary egzekucyjne pobierane będą za oddzielne kwitami, których księgi sznurowe Dyrekcyje Szczegółowe od Dyrekcyi Głównej otrzymają.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 9 prawa o T. K. Z z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 115).

§ 75 Pieniądze pobrane od właścicieli lub wniesione przez administratorów i dzierżawców, po terminie prekluzyjnym do dnia 13 inclusive każdego miesiąca, Dyrekcya Szczegółowa przesyłać winna Dyrekcji Głównej pierwszą wozową pocztą po dniu 13 każdego miesiąca, dołączając zawsze tak wyszczególnienie opłacających, jako téż listę debentów, którzy się jeszcze w zupełności nie uisili, z obliczeniem kary egzekucyjnej za miesiąc następny.

TYTUŁ V.

Wyплаты procentów i kapitalów właścicielom listów zastawnych.

§ 76. Właścicielom listów zastawnych, żądającym pobierać przypadające im procenta w którejkolwiek Dyrekcji Szczegółowej, oraz właścicielom tychże listów do umorzenia przypadających żądającym, aby summa im należna w jednej z tychże Dyrekcji wypłaconą została, Dyrekcya za odebraniem od nich stosownej na piśmie odezwy, przed dniem 20 Maja i 20 Listopada na zatrzymane kupony i listy zastawne w moc art. 76 i 77 prawa Sejmowego wydawac będą rewersa z księgi na ten przedmiot przez Dyrekcją Główną im nadesłanej. Rewersa te w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach podpisywane będą przez komplet Dyrekcji i Kassjera, po czém wycięte zostaną nozyczkami w gzygzak na ten cel przygotowanemi oraz oddzielone od siebie takimiż nozyczkami. Dyrekcya jeden z tych rewersów wręczy właścicielowi kuponów lub listu zastawnego, drugi zaś odesle téj Dyrekcji Szczegółowej, przez którą wypłata ma nastąpić. Jesliby okaziciel listu zastawnego, na którym

przelew jeden lub więcej zapisany został, nie był znajomy Członkom Dyrekcyi, Dyrekcyja żądać będzie, aby rzeczony okaziciel stawił dwóch osiadłych i znajomych jój mieszkanców, poswiadczających, iż okaziciel jest osobą, której służy przelew.

§ 77. Przy wypłatach stosownie do art. 83 i 84 Prawa Sejmowego, Dyrekcyje jak najusilniej starac się będą aby te uskutecznić bez najmniejszej zwłoki i z jak największą dogodnością dla okazicieli listów zastawnych i kuponów lub rewersów wydanych w ich miejsce przez te Dyrekcyje. Na ten koniec od dnia 22 Czerwca i 22 Grudnia aż dopóki wszystkie wypłaty uskutecznione nie zostaną, Dyrekcyje codziennie zrana i po południu, wyjąwszy święta uroczyste, posiedzenia swoje odbywać powinny.

§ 78. Rewersa Dyrekcyje jak najstaranniej porównywać będą z zawiadomieniami na ten cel im nadesłanemi, lub z własnymi księgami, jeśli te rewersa przez nie same wydane zostały; i jeśliby okazywane rewersa znalazły się być fałszywemi, lub jeśliby dochodzenie fałszerzy listów zastawnych lub kuponów przez Dyrekcyją Główną nakazanem zostało, Dyrekcyja wyznaczy Delegowanego do zrobienia śledztwa; poczem Pisarz obowiązany będzie pilnować sprawy w sądach i starac się o rychłe jój odsądzenie. Jeśliby wynikła potrzeba poszukiwania fałszerzy w kilku Województwach, Dyrekcyje Szczegółowe nawzajem sobie w téj mierze pomagać winny.

TYTUŁ VI.*O ściąganiu zaległości.***ROZDZIAŁ I.***O ściąganiu zaległości z dóbr prywatnych.***PODDZIAŁ I.***Kary egzekucyjne i zesłanie egzekutora.*

§ 79. Po upływnieniu dnia 13 Czerwca lub Grudnia, wygotuje Dyrekcyja Szczegółowa przestrożę do dóbr każdego zalegającego właściciela, i takową przez właściwego Kommissarza Obwodu na gruncie dóbr doręczyć poleci.

Przestroga.

Do dóbr N. w Obwodzie N., Powiecie N., Parafii N., iz opłata Towarzystwa Kredytowego w terminie N. (Czerwcowym lub Grudniowym) wniesioną nie została.

Należność ta wynosi	Złp. — gr. —
Do której doliczając karę po pół od sta podług art. 85 Prawa Sej- mowego	Złp. — gr. —
<hr/>	
Należy się razem . .	Złp. — gr. —

Wezwany zatem zostaje właściciel lub posiadacz dóbr wspomnianych, aby powyższą należność Dyrekcyi Szczegółowej Województwa N. w ciągu jednego miesiąca od daty dzisiejszej zapłacił; po u-

upłynieniu albowiem bezskutecznie dnia 13 miesiąca N. (Lipca lub Stycznia), oprócz należności powyższej, karę po jednym od sta od zalegającej początkowo opłaty, wniesc będzie obowiązany.

Działo się w N. dnia 13 Mca N. (Czerwca lub Grudnia) roku N.

Dyrekcya Szczegółowa Województwa N.

§ 80. Po upłynieniu bezskutecznie dnia 13 Lipca lub Stycznia, Dyrekcya Szczegółowa poleci podobnym sposobem doręczyć na gruncie dóbr drugą przestrożę z zagrożeniem zesłania egzekucyi, gdyby opłata w ciągu miesiąca od daty pierwszej przestrogi wniesioną nie została.

Przestroga.

Do dóbr N. w Obwodzie N., Powiecie N., Parafii N, iz opłata do Towarzystwa Kredytowego w terminie N. wniesioną nie została.

Należność ta wynosi . . . . Złp. — gr. —

Do której doliczając karę po pół od sta za miesiąc N. (Czerwiec lub Grudzien) . . . . . Złp. — gr. —

Jako téż karę za miesiąc (Lipiec lub Styczeń). . . . . Złp. — gr. —

Należy się razem . . Złp. — gr. —

Wezwany zatem zostaje właściciel lub posiadacz dóbr wspomnianych, aby należność powyżej wypisaną Dyrekcji Szczegółowej Województwa N. w ciągu jednego miesiąca od daty dzisiejszej zapłacił; po upłynieniu albowiem bezskutecznie dnia

13 Mca N. (Sierpnia lub Lutego) oprócz należności powyższej nie tylko karę po jednym od sta za następny miesiąc opłacić będzie obowiązany, ale nadto zesłany będzie do dóbr Egzekutor, a właściciel lub posiadacz, oprócz dawania muzywności, opłaci egzekutnego dziennie po jednym złotym, poczynając od dnia 13 miesiąca N. (Sierpnia lub Lutego).

§ 81. Przestrogi paragrafami poprzednemi przepisane, chociażby w swoim czasie na gruncie dóbr dołączone nie zostały, nie mogą tamować kroków dalszej egzekucyi, gdyż właściciel lub posiadacz dóbr z samego prawa wiedzieć powinien o skutkach, jakie nieuiszczenie się z należnej Towarzystwu opłaty za sobą pociąga. Dla tego po upłynieniu bezskutecznie dnia 13 Sierpnia lub Lutego, Dyrekcyja Szczegółowa wyszła do dóbr Egzekutora, którego opatrzy w palet egzekucyjny:

Palet egzekucyjny.

Do dóbr N. w Obwodzie N., w Powiecie N., Parafii N., dlaściągnięcia opłaty dla Towarzystwa Kredytowego wraz z karą egzekucyjną, które wynoszą, jako to: opłata z terminu N. N. (Czerwca lub Grudnia) . . . . . Złp. — gr. —

Kara egzekucyjna za jeden miesiąc N. (Czerwiec lub Grudzien) po pół od sta. . . . . Złp. — gr. —

Takaz kara za dwa następujące miesiące po jednym od sta na miesiąc . . . . . Złp. — gr. —

Razem . Złp. — gr. —

Oprócz tego należy się egzekutorowi zywność i po złotym polskim jednym dziennie od dnia N., i gdyby bądź jedno, bądź drugie, odmówione mu w dobrach zostało, udac się może do Kommissarza Obwodu, który właściciela do zadosyc uczynienia obowiązku przez egzekucyą zagnalic powinien.

§ 82. Termin, od którego egzekutorowi opłata po jednym złotym Polskim dziennie uiszczoną być ma, Dyrekcyja Szczegółowa tak oznaczy, aby ten wynagrodzony był po złotym Polskim jednym za każdy dzień podróży.

§ 83. Na egzekutorów wyznaczy Dyrekcyja Szczegółowa osoby cywilne, któreby się obowiązku tego za opłatą prawem postanowioną podjęły.

§ 84. Gdyby egzekutorowi odmówioną była w dobrach zywność lub opłata egzekutnego, ten uda się do Kommissarza Obwodowego, który przez egzekucyę administracyjną właściciela lub posiadacza do dopełnienia powyższego obowiązku zagnalic jest obowiązany.

§ 85. Egzekutor zostawac będzie ciągle w dobrach, dopóki albo właściciel lub posiadacz, nie okaże mu kwitu z opłaconej w Dyrekcyi Szczegółowej należności, albo téż administracya do dóbr zaprowadzoną nie będzie.

PODDZIAŁ II.

Zaprowadzenie Administracyi. (1)

*§ 86. Gdyby, mimo wysłanej do dóbr egzekucyi, dobra Towarzystwu zastawione w dniu najdalej 13 miesią-

---

(1) Stosownie do artykułu 1 postanowienia Rady Administracyjnej z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. »Administracya

ca Wrzesnia lub Marca nie uiszczyły się z należnych opłat, zesłana być ma do nich, podług artykułu 86 Prawa Sejmowego, *administracya*.

* § 87. Tym celem Dyrekcyja Szczegółowa wyznaczy Delegowanego, bądź ze składu Członków Dyrekcyi do kadencyi nie należących, bądź innego Członka Towarzystwa, zakommunikuje mu wykaz zaległości i kar egzekucyjnych z obliczeniem tychże na każdy miesiąc, aż do najbliższego miesiąca Czerwca; przesle mu także z akt specjalnych opis stanu dóbr złożony przez właściciela, jeżeli ten podany został, i niezwłocznie zjechać do dóbr poleci.

* § 88. Delegowany rozpocznie czynności swoje na miejscu od spisania zapasów zboża, wódki i innych produktów, i oznaczy, wiele z nich zbywa od potrzeby gospodarskiej i co natychmiast spieniężone być może.

* § 89. Opiszę dalej wszystkie gotowe intraty, jako to: od czynszowników, karczmarzy, młynarzy i t. p.

* § 90. Następnie przystąpi do opisu stanu dóbr co do budowli, zasiewów i t. p. Przyczem badac będzie, czyli nie zachodzi przypadek art. 33 Prawa Sejmowego przewidziany, mianowicie, czyli właściciel, dóbr i lasów dobrowolnie nie zniszczył i dochodu dóbr nie zmniejszył, tak, izby do odpowiedzialności w myśl pomienionego przepisu prawa mógł być pociągnięty.

* § 91. Zasięgnie dalej wiadomości i do protokołu zapisze, czyli i jakie zalegają podatki, dziesięcina lub inne uprzywilejowane opłaty.

dłużnych dóbr na rzecz Towarzystwa Kredytowego za ratę Czerwcową i wydzierzawienie trzecieletnie z ratą Grudniową, odtąd miejsca nie mają; skutkiem więc tego § 86—109 i 110—126 uchylone zostały.

* § 92. Po tych czynnościach lub i wcześniej, jeśliby takowe dłuższego wymagały czasu, Delegowany przystąpi do wybrania i ustanowienia *Administratora*.

Tym byc nie może ani właściciel, ani posiadacz dóbr do opłaty obowiązany, ani nikt z blizkich ich krewnych. Jeżeli jednak właściciel lub posiadacz przedstawi osobę znaną Delegowanemu z konduity, zdolności i odpowiedzialności, administracya poruczona jój byc może.

* § 93. Administrator wykona przed Delegowanym przysięgę: iż poruczoną mu administracyę, jak dobry ojciec rodziny prowadzić, wszelkiej gorliwości w pełnieniu tych obowiązków, i ściąganiu należności dla Towarzystwa dokładać, oraz rejestra i rachunki z sumienną rzetelnością prowadzić będzie.

* § 94. Zwoła następnie Delegowany officyalistów, służących i włóscian, i tymże posłuszeństwo dla Administratora zaleci; tym zaś, którzy gotowe opłaty wnosic są obowiązani, nakaże, aby takowe tylko do rąk Administratora wnosili.

* § 95. Jeśli w pobliskosci znajduje się który z Członków Towarzystwa, Delegowany poruczy mu zwierzchni dozór nad administratorem i o tém tegoz zawiadomi.

* § 96. Przy całej téj czynności Delegowany, jeźliby jakiej posługi potrzebował, użyć do niej może egzekutora w dobrach dotąd zostawac mającego; po zaprowadzeniu zaś administracyi, onemuż ustąpić z dóbr poleci.

* § 97. Koszta administracyi ustanawiają się jak następuje: Jeżeli Delegowany jest Członkiem Dyrekcyi Szczegółowej, wynagrodzenie liczyć mu się będzie za czas podróży i czynności w stosunku rocznej pensyi etatem przeznaczonój,—jeźliby zaś nie był Członkiem Dyrekcyi, po Złp. dziewięć dziennie; oprócz tego dla piszącego protokół, jeźliby był koniecznie potrzebny, przeznacza się po złotych trzy na dzień.

Dla Administratora wyznaczy Delegowany, z zastrzeżeniem zatwierdzenia Dyrekcyi Szczegółowej, wynagrodzenie, w miarę obszerności dóbr i rodzaju gospodarstwa, od dwiescie do tysiąc dwiescie złotych Polskich rocznie i ordynaryą stosowną do zwyczajów miejscowych.

Wynagrodzenie to liczone będzie kwartalnie. Ordynaryą z góry, zaś wynagrodzenie pieniężne decursive pobierać będzie Administrator z dochodów administracyi. Gdyby nawet administracya wcześniej ukończyła się, Administrator jednak za cały kwartał zapłacony być ma.

* § 98. Delegowany czynności swoich spisze dokładny protokół i ten Dyrekcyi Szczegółowej do dalszej decyzji przesła, Administratorowi zaś wyda zaświadczenie jego ustanowienia i doręczy mu wyrachowanie zaległości. Co się tyczy zapasów zbywających od potrzeby gospodarstwa, Delegowany zostawi Administratorowi dyspozycyę, wiele z nich i w jakim sposobie ma być spieniężone, i to rozporządzenie Członkowi Towarzystwa dozór nad Administratorem mającemu, zakommunikuje.

* § 99. Administrator zarządzać będzie w zupełności dobrami; właściciel lub posiadacz pod żadnym względem przeszkadzać ani do zarządu mieszac się nie powinien.

Jezeliby właściciel lub posiadacz dóbr był Wójtem Gminy, a to biegowi administracyi przeszkadzać miało, Dyrekcyja Szczegółowa znieś się z Kommissyą Wojewódzką, aby zastępstwo urzędu Wójtowskiego w osobie Administratora¹ było uregulowane.

* § 100. Obowiązkiem będzie Administratora spieniężyć naprzód zapasy, jakie Delegowany od potrzeby gospodarskiej uznał za zbywające, stosownie do wydaney przez niego decyzji.

Jeżeli z téj przedaży zaległosc wraz z kosztami administracyi zaspokojona zostanie, Administrator, przy przesłaniu pocztą pieniędzy, złoży o tém stosowny rapport Dyrekcji Szczegółowej, która go do oddania dóbr właścicielowi lub posiadaczowi upowazni.

* § 101. Gdyby, mimo spieniężenia zapasów, zaległosci jakie pozostawały, Administrator pozostanie w dobrach aż do ich wydzierżawienia.

* § 102. W ciągu administracyi obowiązkiem będzie Administratora znosić się z Członkiem zwierzchni dozór mającym i zdawać mu tygodniowe rapporta; szczególniej spieniężenie produktów skuteczniac winien podług jego dyspozycyi i tylko za jego upowaznieniem czynić może piéniężne wydatki. Dyrekcji Szczegółowej zdawać będzie Administrator rapport co miesiąc w dniu piérszym kazdego miesiąca i przesyłać jéj wpływy, jakie przez tenże czas odbierze.

* § 103. Członek Towarzystwa dozór nad administracyą mający, doniesić także powinien Dyrekcji Szczegółowej, co miesiąc, o sprawowaniu się i gospodarstwie Administratora.

* § 104. Po ukonczeniu administracyi, jako téż w koncu kazdego roku gospolarskiego, Administrator złoży Dyrekcji Szczegółowej rachunek wraz z dowodami, które Dyrekcyja roztrząśnie i zadecyduje. Właścicielowi służy prawo przejrzania tych rachunków w Dyrekcji Szczegółowej, i podania przeciwko nim monitów, które Dyrekcyja rozpozna i stosowną wyda decyzję, na której jesliby właściciel przestawać nie chciał, odwołać się może do Dyrekcji Głównej, a od decyzji téj ostatniej do Komitetu Towarzystwa, w przeciągu miesiąca od dnia wręczenia mu kazdej z powyższych decyzyj.

* § 105. Administrator Towarzystwa uważany będzie jako Urzędnik i dla tego rachunki Administratora nie

podlegają rozpoznaniu sądowemu; jeżeli jednak Dyrekcyja Szczegółowa, lub wyższe Towarzystwa władze uznają Administratora winnym zrzędzenia szkody, przez grubą opieszałość, mogą zostawić właścicielowi wolność poszukiwania na majątku jego szkód zrzędzonych drogą cywilnego procesu. Jeżeliby zaś uznały Administratora być winnym malwersacyi, oddać go mogą pod sąd kryminalny.

* § 106. Gdyby Delegowany przy zaprowadzeniu administracyi, lub Administrator w wykonaniu swoich obowiązków, doznał jakowej przeszkody od osób trzecich, udać się może po pomoc do Kommissarza Obwodowego, który mu takową niezwłocznie udzielić powinien.

* § 107. W przypadku zaległości podatkowych, lub innych opłat uprzywilejowanych gdyby w dobrach Towarzystwu zastawionych sekwestracya skarbowa była zaprowadzona, Delegowany, ustanawiając administracyą, zniesie się z Kommissarzem Obwodowym, i albo obowiązek Administratora Towarzystwa Sekwestratorowi skarbowemu poruczy, albo téż Sekwestrator ustąpi miejsca Administratorowi, który przedewszystkiém należność skarbową z dochodów dóbr zaspokoic starac się będzie

* § 108. Jeżeliby Władze Skarbowe były w konieczności, dobra Towarzystwu zastawione, za zaległości podatkowe w dzierżawę wypuścić, zniesą się z Dyrekcyją Szczegółową, która udzieli wiadomości, jakie są obowiązki dóbr względem Towarzystwa; obowiązki te Władza Skarbowa do warunków licytacyi przez siebie zamierzonej zamiesci, i takowe na pluslicytanta włożyć powinna.

* § 109. Ze strony egzekucyj prywatnych o długi osobiste właściciela dóbr, lub w Dziale IV wykazu Hypo-

tecznego zapisane, nie może być żadnej przeszkody, gdyż listy zastawne mają pierwszą hypotekę i należność dla Towarzystwa ściągana być powinna drogą administracyjną. Jakikolwiekby więc były na gruncie zajęcia bądź na subhastacyą, bądź na wydzierżawienie, albo téż zapowiedzenia opłat gotowych za długi pomienione, Dyrekcyja Szczegółowa, stosownie do art. 211 Prawa Sejmowego, pilnować będzie, aby należne Towarzystwu wpływy tamowane nie były, i na ten koniec od Dyrekcyi Głównej stósownie otrzyrna przepisy.

PODDZIAŁ III.

Wydzierżawienie dóbr.

* § 110. Jeżeli należne Towarzystwu opłaty do dnia 13 Kwietnia uiszczone w zupełności nie zostaną, Dyrekcyja Szczegółowa oznaczy termin do licytacyi wydzierżawienia dóbr, ułoży warunki dzierżawy i wyda obwieszczenia, w których celniejsze warunki, a mianowicie w art. 87 Prawa Sejmowego wymienione, umieszczone być powinny, inne zaś pomniejsze warunki każdemu do przeczytania w Dyrekcyi Szczegółowej zostawione być mają.

* § 111. Warunki tak układać należy, aby dzierżawca, ani z powodu nie odebrania dóbr w przyzwoitym stanie, ani z jakiegokolwiekbądź tytułu, w ciągu dzierżawy żadnych nie mógł rościć pretensyj. Oznaczyć także należy wadium na przypadek niedotrzymania warunków licytacyi. Gdy w warunkach tych wyszczególnioną być powinna ilość zaległych podatków i należności uprzywilejowanych, o takowych wiadomości Dyrekcyja Szczegółowa od Władz właściwych zasiągnie, i za czym kwitem złożone być mają w warunkach opisać.

Obliczyć także należy, dla dopełnienia warunku lit. b w art. 87 Prawa Sejmowego, nie tylko należność Towarzystwu przypadającą wraz z procentami, ale i koszta egzekucyi i administracyi, jeżeliby te z dochodów dóbr ściągnięte nie zostały; niemniej, sposobem przybliżającym, koszta oddania dóbr w possessyą dzierżawcy, rachując za każdy dzień podróży i czynności, dla Delegowanego, jeżeliby był Członkiem Dyrekcyi Szczegółowej, wynagrodzenie w stosunku rocznej pensyi, a jeżeliby do składu Dyrekcyi nie należał, po złotych dziewięć dziennie; dla piszącego protokół, gdyby go było potrzeba, po złotych trzy na dzień.

Nakoniec zastrzedz należy, iż dzierżawca za wszelkie uchybienie opłat poddaje się egzekucyi administracyjnej Towarzystwa, i że spory wyniknąć mogące z tytułu dzierżawy nie do sądów iść mają, lecz rozstrzygane będą w drodze administracyjnej przez władze Towarzystwa.

* § 112. Termin do licytacji Dyrekcyą Szczegółową tak oznaczy, izby odbycie onej nie przeszkadzało innym jej czynnościom, mianowicie poborowi opłat i wypłatom; naznaczyć go więc wypada albo w koncu Maja, albo między 14 a 21 Czerwca.

* § 113. Z trzykrotnych obwieszczeń art. 87 Prawa Sejmowego przepisanych, pierwsze wydane będzie w srodku miesiąca Kwietnia, drugie w początku Maja, trzecie zaś przynajmniej na dni piętnastcie termin licytacji poprzedzać winno. — Art. 2 Dodatkowych Przepisów Postępowania z r. 1838 (D. P. T. XXI, str. 491).

* § 114. W terminie oznaczonym Dyrekcyą Szczegółową w komplecie na posiedzeniu przystąpi do odczytania warunków zgłaszającym się i zostawi im stosowny czas do namysłu. Następnie odbierze od zgłaszających się vadium warunkami ustanowione. Licytacja odbę-

dzie się przez spalenie świeczek tak urządzonych, iżby każda około jednej minuty paliła się. Podania licytantów zapisywane będą do protokołu, przybicie zaś nie nastąpi, az po spaleniu trzech świeczek jedna po drugiej, wśród których palenia się nikt wyżej nie postąpi.

Vadia tych osób, które się przy licytacji nie utrzymały, za pokwitowaniem w protokóle zwrócone im zostaną.

* § 115. Chociażby jeden tylko licytant zgłaszał się do dzierżawy, takowa przybita mu zostanie, za dopełnieniem powyższej formalności.

* § 116. Protokół licytacji podpisany być powinien przez utrzymującego się przy dzierżawie i przez komplet Dyrekcyi. Protokół ten nadto podpisany być ma przez właściciela dóbr lub posiadacza, jeśli ci obecni będą licytacji. Gdyby zaś nie byli obecni, lub podpisać nie chcieli, wzmianka o tém w protokóle uczynioną zostanie.

* § 117. Dzierżawcą być nie może, ani właściciel ani posiadacz dóbr, pod czas którego possessyi zeległy opłaty Towarzystwu przypadające.

* § 118. Kopja urzędowa protokołu licytacji oraz kopja pisma obejmującego warunki dzierżawy służyć będzie przybicie otrzymującemu za kontrakt dzierżawny. Powinny być podpisane przez Prezesa i Pisarza Dyrekcyi i nie wprzód licytantowi wydane zostaną, aż opłaci należność Towarzystwu przypadającą, którą to należność, po potrąceniu złożonego już vadium, utrzymujący się przy dzierżawie obowiązany będzie niezwłocznie, a najdalej w dni osm, Dyrekcyi Szczegółowej złożyć. Gdyby tego nie uskutecznił, oznaczony będzie jeszcze jeden termin licytacji na koszt jego i risico; a szkód ztąd wynikłych poszukiwanie zostawione będzie właścicielowi.

* § 119. Coby na licytacji postąpiono więcej nad należność Towarzystwu przypadającą i opłaty uprzywilejowane, dzierżawca obowiązany będzie wnosić w dwóch równych półrocznych ratach z góry właścicielowi lub komu z prawa wypadnie, i dlatego każdemu w tej mierze interessowanemu wydany być może na koszt jego, w kopii urzędowej przez Pisarza poświadczonj, protokół licytacji, dla poszukiwania w drodze zwyczajnej prawa, jeżeliby tego zaszła potrzeba.

* § 120. Po opłaceniu należności Towarzystwu, Dyrekcyja Szczegółowa wyznaczy jednego z Członków Dyrekcyi lub innego Członka Towarzystwa, który dzierżawcy dobra w posiadanie odda. Opisany będzie przytém stan dóbr, w jakim takowe dzierżawcy oddane zostają. Delegowany spisze w tej mierze stosowny protokół, i, stan obecny dóbr z opisem przy zaprowadzeniu administracyi porównawszy, różnicę, jakaby w tej mierze zachodziła, wymieni i przyczyny wybada.

* § 121. Delegowany wezwie jednego z Członków Towarzystwa w poblizkoscii mieszkających, do przyjęcia dozoru nad dobrami zadzierżawionemi. Obowiązkiem Członka dozoruującego będzie pilnować, aby dzierżawca warunków kontraktu dopełniał, przyzwolicie gospodarował, i dóbr nie niszczył, zjeżdżać więc powinien czasami do dóbr, a dzierżawca stosownych objaśnień w każdym czasie udzielać mu na żądanie jest obowiązany.

* § 122. Opis stanu dóbr, przy oddaniu dzierżawcy przez Delegowanego spisany, Dyrekcyja Szczegółowa w kopii Członkowi dozór nad dzierżawą mającemu zakomunikuje.

* § 123. Delegowany przy oddaniu dóbr w posesyją dzierżawcy przekona się, czyli właścicielowi, w myśl art. 90 prawa Sejmowego, pozostanie w dobrach dozwolone być może, i zdanie swoje w tej mierze Dyrekcyi Szczegółowej przedstawi.

Jesliby Dyrekcyja Szczegółowa uznała, iż właściciela w dobrach pozostawic nie może, wezwie go, aby się w dniach piętnastu wyprowadził, a gdyby tego nie dopełnił, uczyni stosowną odezwę do Kommissarza Obwodowego, który właściciela do wyprowadzenia się zagnać obowiązany będzie.

* § 124. Po zdaniu rapportu Dyrekcyi Szczegółowej przez Delegowanego, o oddaniu dóbr dzierżawcy, Dyrekcyja Szczegółowa przyzna temuż Delegowanemu wynagrodzenie, jakie, przy obliczeniu kosztów w warunkach licytacji w sposobie przybliżonym, na ten przedmiot ustanowione zostało.

* § 125. Jezeliby dzierżawca nie wniósł którejkolwiek raty dzierżawnej podług umowy, Dyrekcyja natychmiast exmitować go będzie, i, po dwukrotném ogłoszeniu warunków na koszt jego i risico, dobra przez licytacją wydzierżawione zostaną, aż do terminu pierwszém zadzierżawieniem zakreślonego.

* § 126. Spory z kontraktu dzierżawnego wyniknąć mogące nie należą pod żadnym względem do rozpoznania sądowego; strony interessowane zazalenia, jakieby w téj mierze miały, z mocy art. 93 prawa Sejmowego podawać powinny do Dyrekcyi Głównej.

Jesliby w drodze téj dzierżawca uznany został winnym odpowiedzialności za szkody zrządzone, gdy takowe szkody spadają jedynie na właściciela, jako dającego powód do wydzierżawienia przez swą nieregularność, właściciel i dzierżawca o ustanowienie ilości zrządzonych szkód odesłani zostaną do właściwego sądu.

PODDZIAŁ IV.

Sprzedaz dóbr (1).

§ 127. Gdy termin do wydzierzawienia naznaczony bezskutecznie upływie, Dyrekcyja Szczegółowa złoży Dyrekcyi Głównej rapport obejmujący wszystkie szczególne wykonywania i jej skutków, i wyłuszczy ile możności powody, dla których wydzierzawienie zamierzonego skutku nie odniosło. — Art. 1 pos. Rady Adm. z d 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 128. Skoro zas Dyrekcyja Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównej decyzją nakazującą wystawienie dóbr na subhastacyą, ogłosi warunki licytacji podług art. 91 prawa Sejmowego, i oznaczy termin do takowej subhastacyi. Art. 2 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerw. (10 Lip) 1860 r.

§ 129. Dla wyrachowania i wymienienia w warunkach licytacji opłat uprzywilejowanych, pierwszeństwo przed należnością Towarzystwa mających, tudzież za czyjemi kwitami te należności opłacone być mają, Dyrekcyja Szczegółowa zaraz po zdanyu Dyrekcyi Głównej raportcie, zasiągnie od kogo wypada stosownych wiadomości. Dla wyrachowania summy w tżecim warunku sprzedaży zamieszc się mającej, to jest zwrotu opłaconych przez właściciela procentów na umorzenie kapitału, na każde 200 złp. pożyczki u Towarzystwa zaciągnionój, wzięsac należy z tabelli do art. 18 prawa sejmowego dołączonój, z rubryki pod tytułem „*ubywa z kapitału*”

---

(1) Przepisy zawarte w § 127 do 147 włącznie, uległy w niektórych punktach modyfikacyom wprowadzonym przez postanowienie Rady Administracyjnej z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku, ktore tu niżej zamieszczone będą.

tału" tę ilość, która odpowiada ostatniej racie, jaką właściciel opłacił; i tak, jesliby np. dobra wystawiane były na sprzedaż w roku 1829, a właściciel opłacił tylko ratę Grudniową 1827 r., wpływy zaś z administracyi raty następnej pokryć nie były w stanie, wtedy wypada iż właściciel za każde złp. 200 opłacił w ogóle tylko złp. 6,12 czyli złp. szesc groszy $3\frac{3}{5}$.

§ 130. Przy ogłoszeniu warunków licytacji, Dyrekcyja obowiązana jest oznaczyć stosowne vadium na pokrycie kosztów, jakieby licytujący przez niedotrzymanie warunków mógł zrzucić, oraz zastrzedz, iż nabywca odbiera dobra z takimi prawami, jakie są zapisane w księdze hipotecznej, bez żadnej co do ich granic od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego ewikcyi. Nadto Dyrekcyja ogłosi, iż nabywca, nie czekając nawet zatwierdzenia Wydziału Hipotecznego, zaliczy Towarzystwu należność jemu przypadającą; co zaś do summy, jakaby nabywca nad warunki pierwszej sprzedaży w art. 91 wymienione, postąpił, takową złożyć będzie winien, po otrzymaniu wyroku kupno przysądżającego, do depozytu sądowego.

Termin do uiszczania się nabywcy z należności warunkami sprzedaży objętych, naznaczony być winien w dni najdalej 20 po terminie licytacji.

§ 131. Wyznaczy potem Dyrekcyja Szczegółowa Delegowanego, który, stosownie do art. 92 prawa Sejmowego, zezna w księgach hipotecznych oświadczenie, iż dobra zajęte zostaną na subhastacyą, i wymieni Regenta, przed którym licytacya odbywać się będzie.

* § 132. Jesliby dobra zajęte już były przez którego z wierzycieli, Dyrekcyja zawiadomi subhastującego wierzyciela, ile wynosi zaległość Towarzystwu przypadająca, i wezwie go, aby się stawił przed Wydziałem Hipotecznym w dniu przez nią naznaczonym, celem oświad-

czenia się czyli nie chce zapłacić przypadającej Towarzystwu zaległości z kosztami i procentami. Gdyby zaś wierzyciel w terminie przed Wydziałem Hypotecznym nie stanął, lub stanąwszy, zaległości Towarzystwa nie zaspokoił, Delegowany złoży Wydziałowi Hypotecznemu dowód wręczenia subhastującemu wierzycielowi powyższego wezwania, a wtedy Wydział Hypoteczny obowiązany będzie zapisać do wykazu hypotecznego ostrzeżenie, w skutek zaniesionego oświadczenia przez Delegowanego Dyrekcyi, i to zawieszac będzie postępowanie subhastacyjne sądowe, aż póki Towarzystwo, stosownie do przepisów mu służących, zaległości swojej nie ściąganie (1).

§ 133. Zaraz po podaniu raportu od Delegowanego wraz z wykazem hypotecznym ostrzeżenie obejmującym, Dyrekcyja Szczegółowa poda obwieszczenie sprzedaży do gazet Warszawskich i do Dziennika Wojewódzkiego i dopilnuje, aby takowe trzykrotnie co miesiąc powtórzone były, a ostatnie aby termin sprzedaży miesiącem poprzedzały. — Art. 10 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 134. Zaraz po podaniu do gazet pierwszego obwieszczenia, Dyrekcyja takowe wręczyć poleci, przez woznych Sądowych, wierzycielom oraz właścicielowi stosownie do § 16 wraz z wezwaniem, na tychże obwieszczeniach, czyliby za wspólném zręceniem się w przeciągu miesiąca od daty wręczenia im tego aktu, nie podali środków zaspokojenia należności Towarzystwa. — Art. 7, 8, 9, pos. Rady Adm. z d. 23 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku.

---

(1) Przepis ten zmieniony został artykułem 14 prawa o Towarzystwie Kredytowém z r. 1853. (D. P. T., XLVI, str. 121)

§ 135. Dyrekcyja Szczegółowa takie tylko propozycye wierzycieli jednego lub więcej za godne uwagi osądzi i do decyzji Dyrekcyi Głównej przesle, któreby, nie sprzeciwiając się przepisom prawa, zapewniały bezzwłoki Towarzystwu powrót wszelkich zaległości, kar exekucyjnych i kosztów, az do terminu Czerwcowego tego roku, w którym się licytacya ma odbywac.

§ 136. W terminie oznaczonym, Regent skoro złożone mu zostaną Gazety i Dzienniki powyższe obwieszczenia obejmujące, tudzież dowody doięczenia ich wierzycielom, przystąpi do odbycia licytacyi podług przepisów art. 92 prawa Sejmowego.

Za przywołaniem licytacyi, zgłaszającym się czas do namysłu zostawi; od kazdego z mających chęć licytowania odbierze vadium w warunkach oznaczone i to w protokóle zapisze.

Licytacya odbędzie się podług przepisu artykułu 707 i 708 Postępowania Sądowego. Po przybicciu zas dóbr najwięcej dającemu, Regent wyda vadium każdemu z tych, którzy się przy kupnie nie utyzymali, a protokół wraz z Delegowanym oraz z właścicielem dóbr, jesli ten będzie obecnym, i nabywcą, podpisze.

§ 137. Po odbyciu licytacyi Delegowany złoży raport Dyrekcyi Szczegółowej, która przystąpi niezwłocznie do obliczenia należących Towarzystwu opłat, kar exekucyjnych i kosztów administracyi, oraz ustanowi koszta sprzedaży dóbr, jako to:

1° Regentowi za przyjęcie aktu oswiadczenia, iz dobra na sprzedaz są wystawione, i za protokół licytacyi.

2° Pisarzowi Kancellaryi Ziemianskiej za wykaz hypoteczny, ostrzezenie wystawienia dóbr na sprzedazy obejmując.

- 3° Redakcyi Gazet i Dziennika Wojewódzkiego, za umieszczenie w tych pismach wyz rzeczonych obwieszczen.
- 4° Woznym za doręczenie tych obwieszczen i wezwan tak wierzycielom hypotecznym jako i właścicielowi.
- 5° Delegowanemu za oddanie dóbr w possessyą nowemu nabywcy.

§ 138. Powyższe koszta równie jak i należności Towarzystwu przypadające, opłacić powinien nabywca w Dyrekcyi Szczegółowej, z summ w warunku trzecim i czwartym sprzedaży w artykule 91 prawa Sejmowego wymienionych, w gotowiznie, na co Dyrekcyja Szczegółowa wyda kwit nabywcy z wymienieniem, iż ten dopełnił warunków licytacji, o ile te do Towarzystwa się sciągały. Resztę należności pozostającej z summ w warunku trzecim i czwartym artykułu powyższego prawa Sejmowego wymienionych, nabywca opłaci do depozytu sądowego, bądź w gotowiznie bądź w listach zastawnych, stosownie do § 130, wraz z summą, jaką, stosownie do tegoż paragrafu, nad warunki artykułu 91 prawa Sejmowego postąpił. Koszta dla urzędników Sądowych przypadające, ciz urzędnicy likwidować powinni; Prokurator zaś Królewski likwidacyę ich poswiadczy. Inne koszta Dyrekcyja Szczegółowa sama ustanowi i opłatę ich kwitami interessentów udowodni.

§ 139. Regent nie może odmawiać odbycia licytacji z powodu niedostatecznych doręczeń lub obwieszczen w niewłaściwym czasie wydanych; rozpoznanie tego należy, po odbyciu licytacji, do Wydziału Hypotecznego, do którego właściciel lub strona interessowana stosownie w téj mierze przełożenie uczynić może. Zaskarżenie to powinno być podane w dniach trzech po odbyciu licytacji, i pod żadnym względem przyjęte być nie może po

wydaniu decyzji przez Wydział Hypoteczny, względem przepisania tytułu własności.

§ 140. Gdyby zas Wydział Hypoteczny przepisanie tytułu własności na nabywcę, z powodu niedopełnienia formalności, odrzucił, Dyrekcya Szczegółowa uczyni o tém rapport Dyrekcji Główniej.

Wnoszący zaś spór o niedopełnienie przez Dyrekcję formalności ustępem 4 artykułu 92 prawa sejmowego przepisanych, jesliby z takowym upadk, odpowiedzialny będzie Towarzystwu za wszelkie ztąd wynikłe koszta, niemniej kary exekucyjne przez ten czas narosłe, które od niego drogą administracyjną ściągnięte być powinny. Przeciwnie, jesliby pretensya jego za słuszną uznaną została, odpowiedzialność za niedopilnowanie formalności spada na ten komplet Dyrekcji Szczegółowej, który zachowania formalności nie dopilnował, z wolnym regressem do osoby, która istotnego uchybienia stała się przyczyną.

§ 141. Jeżeli nabywca w terminie oznaczonym nie wniesie opłat przypadających Towarzystwu, Dyrekcya Szczegółowa przez Delegowanego zrobi przed Regentem, sprzedaż odbywającą, w księgach hypotecznych oświadczenie, iż dobra na powtórna sprzedaż na koszt i risico nowego nabywcy wystawia. Sprzedaż ta uskuteczniiona będzie w tymże samym sposobie co i poprzednia, z tą różnicą, iż obwieszczenia tylko dwukrotnie do gazet i Dziennika Wojewódzkiego podane będą (1).

---

(1) Przepis zawarty w § 141 niniejszej Instrukcji uzupełniony został postanowieniem Rady Administracyjnej z d. 24 Lutego (8 Marca) 1847 r. (D. P. T. XXXIX. str. 11) w tej osnowie.

Art. 1. Jeżeli nabywca dóbr ziemskich, przez właściciela Dyrekcją Szczegółową Towarzystwa Kredytowego

§ 142. Po przepisaniu tytułu własności przez Wydział Hypoteczny na nowego nabywcę, złożyć tenże powinien wykaz hypoteczny Dyrekcyi Szczegółowej, która wy-

---

Ziemskiego, w drodze wywłaszczenia, na sprzedaż wystawionych, wniesie wszelkie opłaty przypadające temuż Towarzystwu, lecz nie dopełni dalszych warunków licytacji, w terminie oznaczonym w § 130 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 r., wówczas może być odbyta nowa sprzedaż tych dóbr, na koszt i odpowiedzialność nabywcy.

Art. 2. Tym celem poprzedni właściciel, oraz każdy wierzyciel, na dobrach hypotecznie ubezpieczony, mocen jest w właściwej księdze wieczystej uczynić oświadczenie, że dobra na nową sprzedaż, na koszt i odpowiedzialność nabywcy, wystawia.

Po zatwierdzeniu wniosku jego przez Wydział Hypoteczny, Rejent, przed którym poprzednia sprzedaż dopełnioną została, lub jego właściwy zastępca, ogłosi *relicytacyą*.

Obwieszczenia tylko dwukrotnie do Gazety Rządowej i Dziennika Gubernialnego podane będą.

Wszelkie terminy i formalności, przez popierającego nową sprzedaż, zachowane być powinny, przy relicytacyi, te same, jakie są przepisane przy sprzedażach dóbr w drodze wywłaszczenia, na rzecz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, dla Dyrekcyi Szczegółowych.

Licytacya zaczynać się będzie od szacunku, przez nabywcę postąpionego, z potrąceniem opłat uiszczonych przez niego Towarzystwu Kredytowemu.

Art. 3. Jeżeli nabywca, na którego koszt i odpowiedzialność sprzedaż przedsięwzięto, chce się załonić od dalszych jej skutków, w takim razie, najpóźniej na dzień jeden przed powtórniem ogłoszeniem w Gazecie Rządowej, powinien:

- a) wnieść resztę summy szacunkowej, przy poprzedniej sprzedaży zaofiarowanej, do depozytu Banku;
- b) dopełnić i innych warunków takowej sprzedaży;
- c) zaspokoić wszelkie koszta rozpoczętej relicytacyi, i

znaczy Delegowanego dla oddania mu w possessyą dóbr nabytych. Protokół oddania w possessyą dóbr, Delegowany przesłać powinien Dyrekcji Szczegółowej, któ-

d) odpowiednie dowody złożyć, przy wniosku, przed Rejentem, który przyjął akt ządania relicytacyi lub przed jego właściwym zastępcą.

Z dniem powtórnego ogłoszenia, żadne już zaofiarowanie, przez nabywcę, na którego odpowiedzialność nowa sprzedaż przedsięwzięto, przyjętém nie będzie.

Art. 4. Gdyby właściciel dóbr, wierzyciele, lub inne osoby interessowane, uważali się przy nowej sprzedaży pokrzywdzonymi, winni, najdalej w dniach 3^{ch} po odbyciu takowej sprzedaży, wnioski swe w tej mierze do księgi wieczystej podać. Wydział Hypoteczny, albo w myśl ustępu 4 artykułu 92 Prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku, i § 130 Instrukcyi dla Dyrekcji Szczegółowych z dnia 14 Marca 1826 roku, rozpozna takowe wnioski, albo téż, według swego uznania i natury tychże wniosków, ocenienie ich drodze sądowej pozostawi.

Art. 5. Nabywca, przeciw któremu sprzedaż dokonana została, odpowiada pod przymusem osobistym, według przepisów Postępowania Sądowego Cywilnego, za różnicę pomiędzy summą szacunkową, za którą dobra powtórnie sprzedane zostały, a postąpiionym przez siebie szacunkiem. Gdyby szacunek wyższy nad poprzedni był postąpiiony, przewyżka należeć będzie do wierzycieli hypotecznych, a w razie ich zaspokojenia, do właściciela, przez Władze Towarzystwa wywłaszczonego.

Jednakże z szacunku na powtórną sprzedaż postąpiionego, o ile takowy, po dopełnieniu wszelkich warunków pierwszej sprzedaży i zaspokojeniu kosztów powtórną, wystarczy, powrócone zostaną przedewszystkiém poprzedniemu nabywcy:

a) należności uprzywilejowane, w artykule 41 i 44 Prawa o hypotekach z roku 1818 wymienione, jeżeli przez niego, w skutku warunków sprzedaży, zapłacone zostały;

ra o całej subhastacyi, Dyrekcyi Głównej raport uczyni.

§ 143. Jesliby na terminie pierwszej subhastacyi, lub, w razie niedopełnienia warunków przez nowego nabywcę, na powtórnej sprzedaży nikt nie postąpił summ warunkami objętych, ani téż administracya przez ciąg roku następnego nie zaspokoila należności Towarzystwa, kar i kosztów, Dyrekcyja Szczegółowa złoży o tém dokładny raport Dyrekcyi Głównej. — Art. 23 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 144. Skoro Dyrekcyja Szczegółowa otrzyma od Dyrekcyi Głównej decyzją nakazującą wystawienie dóbr na powtórna subhastacyą, przystąpi do ułożenia warunków artykułem 91 prawa sejmowego pod literami *a*, *b*, *c*, przepisanych, i wystawi dobra na subhastacyą podług form i przepisów powyższemi paragrafami dla pierwszej

- b) zaległości Towarzystwa Kredytowego, jakie do chwili poprzedniej sprzedaży należały się i były przezeń uiszczone;
- c) część pożyczki Towarzystwa Kredytowego, jaka, skutkiem wypłat, po nabyciu dopełnionych, umorzona została.

Art. 6. Wszelkie koszta powtórnej sprzedaży, a mianowicie te, o których w §§ 137 i 138 Instrukcyi dla Dyrekcyj Szczegółowych z dnia 14 Marca 1826 roku jest mowa, stosownie do istniejących przepisów o taxach dla Urzędników Sadowych, Prokurator Królewski przy Trybunale właściwym poświadczy.

Art. 7. Nowy nabywca w drodze rehelytacyi mocen będzie, na zasadzie wyroku przysądżającego, objąć w posiadanie dobra nabyte, skoro tylko za decyzją Wydziału Hypotecznego tytuł własności na tegoz przepisanyum zostanie. Wyrok przysądżający będzie miał moc exekucyjną, z wszelkimi skutkami prawnemi wyroków, przez Sądy Cywilne Królestwa wydawanych.

sprzedaży naznaczonych. — Art. 23 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

Dla dopełnienia warunku lit. b, Dyrekcyja Szczegółowa obliczy opłaty Towarzystwu przypadające, kary exekucyjne i koszta administracyi, o ile te z dochodów zaspokojone nie zostały, tudzież koszta pierwszej sprzedaży; nadto Dyrekcyja obliczy sposobem przybliżonym koszta sprzedaży nastąpić mającej, az do oddania dóbr w possessyą nowemu nabywcy.

§ 145. Jeżeli dobra, podług artykułu 91 prawa sejmowego na własność Towarzystwu zostaną przysądzone, Dyrekcyja Szczegółowa, otrzymawszy stosowny wykaz hipoteczny, wyznaczy Delegowanego, który dobra w possessyą obejmie, i albo dawnego administratora utrzyma, albo nowego ustanowi.

§ 146. Dyrekcyja Szczegółowa zrobi o tém wszystkiém rapport Dyrekcyi Głównej, i dalszej od niej decyzyi oczekiwać będzie, czuwając zawsze nad administratorem i dochodami z dóbr podług przepisów §§ 95, 102, 103 i 104 objętych.

§ 147. Skoro dobra na własność Towarzystwu przysądzone zostaną, Dyrekcyja Szczegółowa pilnie uważać będzie, czyli nie zachodzi przypadek art. 33 prawa sejmowego przewidziany, mianowicie dobrowolnego dóbr przez właściciela spustoszenia. Na ten przypadek Dyrekcyja Szczegółowa zesle Delegowanego na miejsce, który wybada istotny stan rzeczy, i dowody do poparcia processu służyć mogące zbierze; poczem Dyrekcyja Szczegółowa przesle też dowody wraz z opinią swą Dyrekcyi Głównej, i, skoro jęj decyzyą otrzyma, proces prowadzić będzie w drodze sądowej, przez obrońcę od Dyrekcyi Szczegółowej ustanowionego, którego stosowną zaopatrzy Instrukcyą.

ROZDZIAŁ II.

O ściąganiu zaległości z dóbr Rządowych.

§ 148. W przypadku, gdyby opłaty z dóbr rządowych Towarzystwu zastawionych, w dniu 13 Czerwca lub Grudnia wniesionemi nie zostały, Dyrekcyja Szczegółowa obliczy karę exekucyjną pół od sta za jeden miesiąc, i zrobi przedstawienie do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, z wyrażeniem nadto kar exekucyjnych, jakieby Towarzystwu w dniu 13 Lipca, lub Stycznia, jako téż w dniu 13 Sierpnia, lub Lutego przypadaly, i oznajmi tejże Kommissyi, iż jeżeli należność Towarzystwu przypadająca, tak wyrachowana w Dyrekcyi Szczegółowej, najdłuż w dniu 13 Sierpnia lub Lutego wniesiona nie zostanie, zamierza zająć w administracyą i wystawic na sprzedaz dobra, które wymieni.

§ 149. Gdy dobra rządowe Towarzystwu zastawione, w okręgu jednej Dyrekcyi Szczegółowej położone, solidarnie odpowiadają za opłaty od nich przypadające, przeto Dyrekcyja Szczegółowa, w przypadku nieuiszczenia się którychkolwiek dóbr, przeznaczyć może na zajęcie inne, nawet te, z którychby opłata uiszczona została. Dyrekcyja Szczegółowa wybierac powinna do zajęcia takie dobra, które same w sobie najmniej bezpieczeństwa Towarzystwu przedstawiają.

§ 150. Kopią przedstawienia, jakie Dyrekcyja Szczegółowa do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu uczyni, przesłać powinna Dyrekcyi Głównej i złożyć jej raport o odpowiedzi, jaką od Kommissyi Rządowej odbierze.

§ 151. Jeżeli zaległość w dniu 13 Sierpnia lub Lutego wniesiona nie zostanie, Dyrekcya Szczegółowa zaprowadzi do dóbr, w przedstawieniu swoim do Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu wymienionych, administracyą, sposobem przepisany dla zajęcia w administracyą dóbr prywatnych.

§ 152. Gdy, mimo zajęcia dóbr w administracyą, zaległość w przeciągu dwóch miesięcy nie została opłaconą, Dyrekcya Szczegółowa, uczyniwszy o tém rapport Dyrekcyi Głównej, wystawi dobra na sprzedaż, podług formalności przepisanych dla dóbr prywatnych przy drugiej subhastacyi.

Obwieszczenia o licytacji wręczone być powinny Prezesowi Kommissyi Wojewódzkiej.

§ 153. W przypadku dobrowolnej sprzedaży dóbr narodowych Towarzystwu zastawionych, nabywca, poczynając od pierwszej raty po dacie kontraktu, odpowiedzialny jest, stosownie do artykułu 96 prawa Sejmowego, za opłaty Towarzystwu należne, tak jak każdy inny stowarzyszony właściciel prywatny; kupujący atoli nie wprzód wnijsć może w posiadanie dóbr nabytych, aż póki zaległości z tychże dóbr, jesliby jakie były, zaspokojone nie zostaną.

TYTUŁ VII.

O żądaniu ulgi z powodu klęsk nadzwyczajnych.

§ 154. Właściciel, lub posiadacz dóbr prywatnych Towarzystwu zastawionych, chcący uzyskać ulgę w opłaceniu rat Towarzystwu przypadających, z powodów w art. 97 prawa Sejmowego wymienionych, jeśli się zgłosi do Dyrekcji Szczegółowej na piśmie w przeciągu

dni 15 po wydarzonej klęsce, Dyrekcya zesle na miejsce jednego z Członków, który troskliwie badac jest obowiązany, czyli wydarzona klęska nie z winy właściciela pochodzi, szczególnie w przypadku ognia, lub pomoru bydła. W obu tych przypadkach, Dyrekcya pilnie uważać będzie, czyli przez właściciela zachowane były przyzwoite środki ostrożności i przepisy policyjne.

§ 155. Dla ustanowienia ilości szkody i porównania jej z dochodem dóbr, Delegowany przybierze biegłych w sztuce, przysięgę od nich, jako szkodę i dochód z dóbr rzetelnie ocenią, odbierze, i zdanie ich do protokołu swego zapisze.

§ 156. Spisany protokół czynności całej, Delegowany złoży z opinią swą, przy raporcie, Dyrekcyi Szczegółowej, która rzecz całą wraz z opinią swą i aktami do decyzji Dyrekcyi Głównej przedstawi.

TYTUŁ VIII.

O obowiązku stowarzyszonych zabezpieczenia budowli w kassie ogniowej.

§ 157. Gdyby, po przesłaniu listów zastawnych do Dyrekcyi Szczegółowej dla właściciela dóbr, czyli to dobrowolnie do Towarzystwa przystępującego, czyli przez wierzycieli pociąganego, tenże w przeciągu jednego miesiąca nie złożył dowodu zabezpieczenia w Towarzystwie ogniowym, stosownie do art. 24 prawa Sejmowego, budynków w dobrach zastawionych, a mianowicie dworskich i folwarcznych, niemniej karczem, młynów i t. p., Dyrekcya Szczegółowa wezwie Kommissarza Obwodowego, aby zesłał Budowniczego na

miejsce, i takowemu taxę i rozmiar budowli sporządzić polecił, a następnie, dopełniwszy przepisów, urządzeniami Towarzystwa Ogniewego wskazanych, przedstawił właściciela tych dóbr do zapisania go na liście członków Towarzystwa Ogniewego. — § 5 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 9).

§ 158. Koszta ztąd wynikłe Kommissarz Obwodowy ściągnie od właściciela, lub z jego dóbr, przez exekucyą administracyjną.

§ 159. Kommunikowana będzie Dyrekcyi Towarzystwa Ogniewego co pół roku lista właścicieli ziemskich, którzy do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przystąpili, lub z niego, stosownie do artykułu 25 prawa Sejmowego, w zupełności wystąpili, celem postawienia jój w możności niedozwolenia wyjścia ze swego Towarzystwa właścicielowi ziemskiemu póty, póki tenże w Towarzystwie Kredytowém Ziemskiem zostawać będzie.

TYTUŁ IX.

O obowiązku stowarzyszonych prowadzenia przyzwoitego w dobrach gospodarstwa.

§ 160. Dyrekcyja Szczegółowa, ze względu na przepis artykułu 98 Prawa Sejmowego, starać się powinna, wszelkimi środkami jakie za przyzwoite uzna, zasięgać wiadomości, czyli w dobrach Towarzystwu zastawionych gospodarstwo przyzwoicie i porządnie jest prowadzone, i czyli zaniedbanie w tój mierze niebezpieczeństwem dla Towarzystwa nie zagraża.

§ 161. Oprócz tego każdy z stowarzyszonych właścicieli, będąc solidarnie odpowiedzialny, z własnego interesu obowiązany jest donieść Dyrekcyi Szczegółowej,

jeżeliby spostrzegł, iż w dobrach innego właściciela, bądź z powodu oddalenia się jego, bądź z innych przyczyn, gospodarstwo jest zaniedbane, tak, iż z tego złych nadal skutków dla Towarzystwa obawiać się trzeba.

§ 162. Jeżeliby, z powodu powziętej wiadomości o złém gospodarstwie, Dyrekcyja Szczegółowa znalazła potrzebę zesłać Delegowanego na miejsce, i, po zdaniem przez niego raporcie, właściciela winnym uznała, koszta ztąd wynikłe właściciel ponieść winien będzie; jeżeliby zaś uznanem było, iż nie ma powodów obawy, koszta z etatu Dyrekcyi zaspokojone zostaną.

§ 163. W raporcie, który, podług artykułu 98 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja Szczegółowa w tym przedmiocie Dyrekcyi Głównej uczyni, ma wyłuszczyć przyczyny zaniedbanego gospodarstwa i przedstawić opinią względem środków, jakieby, dla zapobieżenia temu nadal, przedsięwzięte być mogły.

TYTUŁ X.

O wystąpieniu z Towarzystwa.

§ 164. Skoro kto akt przystąpienia w księgach hipotecznych zeznał, ostrzeżenie, które w skutek takowego aktu w wykazie hipotecznym zamieszczone zostało, inaczéj wymazaném być nie może, jak tylko za zezwoleniem Dyrekcyi Głównej; przeto jeżeliby właściciel, po zeznaniu aktu przystąpienia, zmienił zamiar, i do Towarzystwa należeć nie chciał, a o to do Dyrekcyi Szczegółowej stosownie zrobił przedstawienie, Dyrekcyja ta prośbę jego przesła do Dyrekcyi Głównej. Niemniej, jeżeliby która z Dyrekcyj Szczegółowych, odmówiła dla jakichbądź przyczyn przyjęcia aktu przystąpienia, okoli-

czność tę przedstawi Dyrekcji Głównej, i do jej decyzji stosować się będzie.

§ 165. Jesliby zaś Władze Towarzystwa nie odmawiały przystępującemu pożyczki, a ten, po zeznaniu aktu przystąpienia, dalszych formalności nie dopełniał, ani wymazania osiżezzenia nie domagał się, po dwukrotnej przestrodze i wezwaniu, aby albo formalności potrzebne dopełnił, albo opłatę po dwa od sta od żądanej, az do wysokości udzielić mu się mogącej pożyczki, uiszczył, gdyby temu zadosyc nie uczynił, Dyrekcya na koszt jego dopełni formalności potrzebnych do wystawienia listów zastawnych, sposobem przepisany dla pociągania właścicieli przymuszonych przez wierzycieli do wnjścia do Towarzystwa Kredytowego.

§ 166. Gdy prawo dozwala spłacic w całości lub w części dług od Towarzystwa zaciągniony, czyli to w Dyrekcji Szczegółowej, czyli w Dyrekcji Głównej, jesliby przeto właściciel udał się o to do właściwej Dyrekcji Szczegółowej, Dyrekcya ta ustanowi opłatę, którą właściciel, stosownie do artykułu 25 i 81 Prawa Sejmowego, w listach zastawnych złożyć winien, podług tabeli do artykułu 18 Prawa Sejmowego dołączonej, biorąc takąw na każde dwiescie złotych z ostatniej rubryki w takiej summie, która odpowiada opłacie raty, jaką właściciel przed zgłoszeniem się do wystąpienia uiszczył; np. jezeli zgłasza się po opłaceniu raty Czerwcowej 1830 roku, złożyć powinien w listach zastawnych, 182,84 czyli złotych polskich sto osmdziesiąt dwa, groszy dwadziescia pięć i jedna piątych, na każde dwiescie złotych; nadto, stosownie do artykułu 25 Prawa Sejmowego, Dyrekcya od wychodzącego sciągnie dwa od sta monetą brzęczącą, od summy mającej się wymazac z hypoteki, i otrzymane pieniądze, tudzież listy zastawne, po zapisaniu do dziennika wpływów i wypłat, odesle natychmiast

Dyrekcji Głównej; skoro zaś otrzyma od niej polecenie wymazania z hypoteki summy umorzonej, wyznaczy Delegowanego do zeznania kwitu przed księgami wieczystymi, który, przy zeznaniu tegoż kwitu, odebrać powinien od właściciela rewers Dyrekcji na złożone listy zastawne i pieniądze, stosownie do artykułu 81 Prawa Sejmowego wydany.

§ 167. Opłatę dwa od sta w gotowiznie od summy z hypoteki wymazującej się przez występującego z Towarzystwa złożoną, Dyrekcya Szczegółowa przesła do Dyrekcji Głównej, dla złączenia z funduszem z kar egzekucyjnych i oszczędzen z kosztów administracyi Towarzystwa, celem postąpienia podług przepisów artykułu 163 Prawa Sejmowego.

§ 168 Listy zastawne, które wychodzący z Towarzystwa właściciel, podług powyższych przepisów składa, uważane będą jak gdyby były wykupione gotowizną, i postąpiono z nimi będzie podług przepisów o umorzeniu listów zastawnych zapłaconych.

TYTUŁ XI.

Przepisy ogólne. (1)

§ 169. Dyrekcye Szczegółowe na zasadzie art 213 Prawa Sejmowego, udawać się mogą o pomoc w wykonaniu tegoż prawa i mniejszej Instrukcyi do Kommissyi Wojewódzkich, Kommissarzy Obwodowych, Burmi-

---

(1) Przepisy o *sporach jurydykcyjnych* z Władzami Towarzystwa Kredytowego, podane są w § 9 Pos. Rady Adm. z d 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XII, str. 12).

strzów, Wójtów, którzy odezwy ich bez zwłoki załatwiać są obowiązani. Do wyższych władz czynić powinny przełożenia za pośrednictwem Dyrekcyi Głównej, i tylko z powodu opłat z dóbr rządowych Towarzystwu należnych, Dyrekcyę Szczegółowę z Kommissyą Rządową Przychodów i Skarbu korrespondować mogą.

§ 170. Dyrekcyę Szczegółowę składać mają Dyrekcyi Głównej rapporta w terminach przez tęż Dyrekcyą oznaczonych, o wszystkich czynnościach swoich, oraz przesyłać jej listę właścicieli do Towarzystwa przystępujących. — § 6, 7 i 8 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 10).

§ 171. Dla dopełnienia artykułu 99 Prawa Sejmowego, Dyrekcyę Szczegółowę przed każdym zebraniem okręgowym przygotowują rapport z swoich czynności, który obejmować powinien:

- a) Wykaz właścicieli stowarzyszonych z rozróżnieniem tych, którzy dopiero akt przystąpienia zeznali, i tych co już listy zastawne uzyskali, niemniej wszystkie zmiany zaszłe z powodu wystąpienia z Towarzystwa.
- b) Wyjasnienie wpływów na prowizye i umorzenie kapitału, z wyszczególnieniem zaległości, i co dla ściągnięcia każdej z nich, przedsięwziętém zostało.
- c) Wykaz puszczonego w obieg listów zastawnych w Województwie, z rozróżnieniem każdego z ich gatunków, i czyli te istotnie w obieg weszły, lub, dla zachodzących sporów, do depozytu Dyrekcyi Głównej odesłane zostały.
- d) Wykaz umorzonych listów zastawnych i dowody w tej mierze w skutek artykułu 136 Prawa Sejmowego do Dyrekcyi Głównej nadesłane.

Kopia tego raportu, Dyrekcyi Głównej ma być przesłana.

§ 172. Nadto Dyrekcyje Szczegółowe złożyc powinny na zebraniu stowarzyszonych księgi kassowe, do wolnego przejrzania każdego z Członków Towarzystwa.

INSTRUKCYA

DLA DYREKCYI GŁÓWNEJ TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

TYTUŁ I.

O Dyrekcyi Głównéj w ogólności.

§ 173. *Dyrekcya Główna* jest naczelną władzą wykonawczą Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, obowiązana jest, nietylko ściśle dopełniać przepisy Prawa Sejmowego z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, oraz przepisy niniejszój Instrukcyi, ale nadto pilnować powinna, aby podwładne jój Dyrekcye Szczegółowe we wszystkiém stosowały się do przepisów tegoż prawa i Instrukcyi powyżéj dla nich wydanej; zgoła obowiązkiem jój jest, starać się najusilniéj regularnością wypłat, o utrzymanie listów zastawnych, mieć zawsze na względzie dobro ogólne Towarzystwa, i tak stowarzyszonym jako i posiadaczom listów zastawnych ściśle sprawiedliwość wymierzać.

§ 174. Członki Dyrekcyi Głównéj na zebraniu okręgowém wybrani, po przełożeniu zaświadczenia swego wyboru, podpisanego przez Prezesa zebrania, oraz po przejrzaniu i zatwierdzeniu przez Dyrekcyą Główną czynności wyborowych tegoż zgromadzenia, wykonają przed Prezesem przysięgę, podług roty następującej:

„Ja N. przysięgam Panu Bogu Wszechmogącemu, iż, pełniąc powierzony mi urząd Członka Dyrekcyi Głównej, do którego zaufaniem stowarzyszonych właścicieli dóbr ziemskich powołany zostałem, nietylko jak najściślej przepisy Prawa Sejmowego o ustanowieniu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, niemniej przepisy Instrukcyj, w moc tegoż prawa wydanych, wykonywać będę, nie uwodząc się dla którejkolwiek strony względem, przyjaźnią, wdzięcznością, zemstą, nienawiścią, prośbami, ale nadto zaręczam, iż w pełnieniu tém poświęcę czas, pracę, i siły moje, przeznaczaniu tegoż urzędowania, tak iżbym w całym ciągu jego zachował wierne świadectwo nienadwerżonego sumienia. Tak mi Boże dopomóż i niewinna Syna Jego Męko.”

TYTUŁ II. (1)

O wystawieniu listów zastawnych.

§ 175. Dla zachowania jednostajności i porządku, Dyrekcyja Główna na dniu pierwszym Lipca i pierwszym Stycznia zamykać będzie listę Członków w upłynionym półroczu do Towarzystwa przystępujących; gdy zaś każdy ze stowarzyszonych, ze względu na solidarną odpowiedzialność, interessowany jest do ostrzeżenia Władz Towarzystwa, jeśliby pożyczka na dobra jakie, podług zasady

---

(1) W paragrafie 10 do 15 włącznie Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 13) zamieszczone są przepisy dodatkowe, do rozporządzeń zawartych w niniejszym Tytule Drugim odnoszące się.

Prawa Sejmowego udzielona, zupełnego nie miała bezpieczeństwa, przeto Dyrekcyja Główna, za pośrednictwem Kommissarzy Obwodowych, komunikować będzie każdemu ze stowarzyszonych przed dniem 15 Lipca i Stycznia wykaz dóbr, tak prywatnych jako i rządowych Towarzystwu zastawionych, z wymienieniem summy w listach zastawnych, na każde z tych dóbr żądanej, oraz summy podług zasady w art. 4, 5 i 6 Prawa Sejmowego najwyżej na też dobra przypadac mogącej, wzywając Członków Towarzystwa, iż ktokolwiekby wiedział, że wymienione w spisie dobra, z mocy przyjętej zasady, zbyt wygórowaną pożyczkę od Towarzystwa zaciągnąćby mogły, aby chciał o tém Członków właściwej Dyrekcyi Szczegółowej przed dniem 15 Wrzesnia i 15 Marca zawiadomic. — § 10 Post. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 13).

§ 176. Dyrekcyja usiłować będzie, aby dla tych właścicieli, którzy spisem po dzień 1 Stycznia 1826 r. objęci będą, o ile ci potrzebne formalności ułatwią, listy zastawne na termin Czerwcowy 1826 r. wygotowane być mogły.

Dyrekcyja Główna starać się powinna o wczesne przysposobienie tego wszystkiego, cokolwiek potrzebném będzie do wygotowania listów zastawnych i ich kuponów. — § 10 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 roku (D. P. T. XIII, str. 13).

§ 177. Machiny, platy, stęple, narzędzia i materiały, zostawac powinny pod ściśłym dozorem jednego z Radców Dyrekcyi, który każdy arkusz tak pergaminu jako i papieru na kupony perceptować i wydatek jego poleceniami Dyrekcyi usprawiedliwić powinien. Arkusze na próby użyte powinny być później zniszczone na posiedzeniu Dyrekcyi, czego protokół spisać należy.

§ 178. Listy zastawne dla Instytutów wybijane będą na pergaminie złotym. — Art. 1 Post. Rady Adm. z d. 10/12 Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 169).

§ 179. Listy zastawne pod lit. *A* na złotych polskich dwadzieścia tysięcy i pod lit. *B* na złotych pięć tysięcy i kupony do nich należące będą rytowane na blachach miedzianych; inne zaś pod lit. *C*, *D*, *E*, na złotych polskich tysiąc, złotych pięćset i złotych dwiescie, niemniej kupony do nich, będą odbite sposobem typograficznym, odwrotna zaś strona kuponów będzie litografowana. Przystęp, tak na listach jako i na kuponach, zwłaszcza we wszystkich miejscach przecinac się mających, wygniatane będą w walcowni znaki giloszowane i napisy białe.

§ 180. Dla rozpoznania w czasie listów zastawnych i kuponów fałszywych, będą oprócz wodnych znaków wpapierze, różne znaki ostrożności, tak w literach i ozdobach drukarskich, jako i doborze gatunku atramentów i tuszów.

§ 181. Znaki te na dwie klasy podzielone być mają: jedne wymagac będą, scislejszego sekretu, drugie większej liczbie osób mogą być wiadome. Obydwóch klas tych znaków spisane będą protokoły w dwóch egzemplarzach, i, po zapieczętowaniu na posiedzeniu Dyrekcyi, jeden egzemplarz każdego protokołu oddany będzie Prezesowi, drugi w kassie pod trzema kluczami złożony być winien.

§ 182. Protokół znaków mniej sekretnych może być otwarty w razie potrzeby przez samego Prezesa, dla zrobienia z niego stosownego użytku. Protokół znaków sekretniejszych nie może być odpieczętowany, tylko za decyzją Dyrekcyi, w potrzebie giuntowniejszego sprawdzenia listów zastawnych i kuponów o fałsz podejrzanych.

§ 183. Odbijanie listów zastawnych i kuponów, odbywac się ma zawsze w obecności jednego Członka Dyrekcyi Głównéj. Platy i stęple, po ukonczeniu fabryki, zostawac będą w depozycie pod trzema kluczami, Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi.

§ 184. Odbite listy i kupony, pod nieodstępny dozorem oprawne byc powinny w księgi, z których następnie, po ich opatrzeniu numerem porządkowym i uzupełnieniu podpisów, wycinane będą. Księgi te takż pod trzema kluczami, to jest, Prezesa i dwóch Członków Dyrekcyi zostawac mają.

§ 185. Po wydaniu przez Dyrekcyą Główną decyzyi, wiele dla zgłaszającego się właściciela i jakich listów zastawnych ma być wygotowano, decyzya ta, stosownie do art. 109 Prawa Sejmowego, wpisana będzie w całej rozciągłości do księgi na to przeznaczonéj, która przez Pisarza utrzymywana byc powinna. Księga ta stanowić będzie główną kontrolę buchhalteryi; do niéj dołączony byc powinien oddzielny alfabetycznie utrzymywany i na Województwa podzielony skorowidz. — § 12 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 15).

§ 186. Przy wydawaniu decyzyi na ilość pożyczki w listach zastawnych, na rodzaj i wysokość tychże listów, Dyrekcyja przekonywac się powinna czyli Dyrekcyja Szczegółowa zastosowała się ściśle do żądania w téj mierze stron interessowanych.

§ 187. Po wydaniu decyzyi i zapisaniu jéj do księgi, Dyrekcyja zawiadomi o niéj właściciela, i dowód wręczenia takowego zawiadomienia do akt dołączy; właściciel zaś któryby się sądził byc takową decyzją uciążonym, jeśli w przeciągu dni piętnastu złoży od daty doręczenia mu decyzyi w Dyrekcyi Głównéj, odwołanie się do Komitetu Towarzystwa, tak Dyrekcyja stosownie objaśnienie przy raporcie wraz z odwołaniem się właści-

ciela i aktami najdalej w dniach dziesięciu Komitetowi Towarzystwa przesłać jest obowiązana. Odwołanie się to atoli właściciela od decyzji Dyrekcyi Głównej do Komitetu, nie wstrzymuje wygotowania listów zastawnych na tę wysokosc pożyczki, jaka przez Dyrekcyę Główną przyznana zostanie, i żadne odwołanie się od decyzji Dyrekcyi Głównej co do wysokosci listów zastawnych miejsca mieć nie może. — § 12 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 15).

§ 188. Księga do zapisywania decyzjów Dyrekcyi Głównej zamykana będzie w każdym półroczu w takim czasie, aby listy zastawne, względem których decyzja zapadła, wczesnie Dyrekcyom Szczegółowym przesłane i rejestra biercze dla tychże Dyrekcyjów przed 1 Czerwca i 1 Grudnia ułożone być mogły.

§ 189. Po wydaniu decyzji względem wygotowania listów zastawnych, księga przygotowanych listów zastawnych i kuponów wydana będzie temu kompletowi Dyrekcyi, który na nich podpisy swoje ma zamieścić. Przy czém położony będzie na dole kazdego listu zastawnego numer, pod którym list zastawny w księdze przeznaczonój do zapisywania decyzjów umieszczony został.

§ 190. Listy zastawne i kupony wycięte będą z księgi w gzygzak nożyczkami umyślnie do tego przygotowanemi; poczém wydane zostaną Referentowi za kwitem a księgi do depozytu niezwłocznie zwrócić należy.

§ 191. Tak wygotowane listy zastawne odesłane zostaną Dyrekcyi Szczegółowej wraz z wyciągiem decyzji Dyrekcyi Głównej.

§ 192. Jesliby Dyrekcyja Główna odmówiła właścicielowi, pożyczki, bądź z powodu nieudowodnienia tytułu własności, bądź dla braku zezwolenia tych, którym służą ograniczające prawa, lub z innych jakich powo-

dów, a właściciel na decyzji téj poprzestawał, wtedy Dyrekcyja Główna wyda mu upoważnienie do wymazania z hypoteki ostrzeżenia zapisanego na rzecz Towarzystwa w skutku aktu przystąpienia.

Jesliby zaś Władze Towarzystwa nie odmawiały przystępującemu pożyczki, a ten, po zeznaniu aktu, dalszych formalności nie dopełniał, ani wymazania ostrzeżenia nie domagał się, Dyrekcyja Główna poleci Dyrekcyi Szczegółowej postąpić podług § 165 Instrukcyi jéj służącej.

TYTUŁ III.

Pobór opłat od stowarzyszonych. (1)

§ 193. Czuwanie nad regularnością wpływów od stowarzyszonych, tudzież nad ich ściąganiem we właściwej porze, w razie zaległości, stosownie do przepisów prawa i niniejszych Instrukcyj, jest jednym z najcięższych obowiązków Dyrekcyi Głównéj.

§ 194. Dyrekcyja przed terminem poboru każdego półrocza przesyłać będzie Dyrekcyom Szczegółowym księgę sznurową kwitów poborowych, tudzież księgę sznurową kwitów na kary egzekucyjne.

§ 195. Dyrekcyja Główna wyda Dyrekcyom Szczegółowym przepisy do zachowania przy zarządzaniu egzekucyi do dóbr Towarzystwu zastawionych, za zaległości na rzecz tegoż Towarzystwa przypadające, podczas gdy takowa egzekucya znajduje już w dobrach egzekucyą skubową lub z wyroków sądowych zesłaną, stosując się

---

(1) Tu odnosi się § 16 Pos. Rady Adm. z dnia 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 18).

do ogólnego urzędzenia w téj mierze wydać się mającego.

§ 196. Gdyby za zaległości Towarzystwu przypadające stosownie do artykułu 91 Prawa Sejmowego wynikała potrzeba wystawienia dóbr na subhastacyą, Dyrekcyja Główna, po roztrząśnieniu przyczyn, dla których wydzierżawienie do skutku przyjść nie mogło, wyda decyzją upoważniającą Dyrekcyją Szczegółową do wystawienia dóbr na subhastacyą, przy czém pilnować powinna, aby, stosownie do brzmienia tegoż artykułu oraz § 134 Instrukcyi dla Dyrekcyj Szczegółowych, też Dyrekcyje wręczyły obwieszczenia wierzycielom na tychże dobrach opartym; jesliby zas wierzyciele podali środki zaspokojenia należności Towarzystwa, Dyrekcyja Główna pilnie roztrząsać będzie czyli te zapewniają Towarzystwu bez żadnej przewłoki powrót wszelkich zaległości, kar egzekucyjnych, kosztów aż do terminu Czerwcowego tego roku, w którym się licytacya ma odbywać.

Uważac także Dyrekcyja powinna, czyli propozycye te pod względem przepisów prawa i stosunków wierzycieli przyjęte być mogą. — Art. 1 i n. Pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

§ 197. Gdyby na terminie subhastacyi nikt nie postąpił summ warunkami objętych, ani administracya przez ciąg roku następnego nie zaspokoiła należności Towarzystwa z kosztami i procentami, Dyrekcyja Główna, w skutek otrzymanego w téj mierze rapportu od Dyrekcyi Szczegółowej, po rozważeniu przyczyn niedojścia subhastacyi, wyda decyzją upoważniającą też Dyrekcyją Szczegółową do wystawienia dóbr na powtórna subhastacyą.

§ 198. Gdyby Dyrekcyja Główna otrzymała rapport od Dyrekcyi Szczegółowej, iż Wydział Hypoteczny przepisania tytułu własności na nabywcę, z powodu nie-

dopełnienia formalności przepisanych, odmówił, albo upowazni też Dyrekcyą Szczegółową do założenia appellacyi od decyzji Wydziału Hypotecznego do właściwego sądu, albo poleci odbycie nowęj licytacyi na koszt tego kompletu Dyrekcyi Szczegółowej, który dopełnienia formalności nie dopilnował, z wolnym jednak regie- sem do osoby, która istotnego uchybienia stała się przy- czyną.

§ 199. Gdy, z mocy artykułu 93 Prawa Sejmowego właściciele, wierzyciele, i inni interessenci, czujący się być pokrzywdzonymi, czyli podczas administracyi, czy przy wydzierżawieniu, czy nakomec przy subhastacyi, zanosic o to mają skargę do Dyrekcyi Głównej; Dy- rekcyą przeto, zasiągnąwszy potrzebnych wiadomosci od właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, skargi te jak najpil- nięj roztrzasac i decyzye stosowne wydawac będzie.

Jesliby Dyrekcyą uznala administratora winnym zrzą- dzenia szkody przez grubą opieszałość, wolność poszu- kiwania szkód zrzządzonych, drogą cywilnego postępo- wania właścicielowi zostawic może. Jesliby zas admini- stratora uznala być winnym malwersacyi, odda go pod sąd kryminalny. Gdyby zas dzierzawca uznany został winnym odpowiedzialności właścicielowi, wówczas wła- sciciel i dzierzawca o ustanowienie ilości zrzządzonych szkód odesłani zostaną do właściwego sądu.

TYTUŁ IV. (1)

Losowanie dla umorzenia listów zastawnych.

§ 200. W myśl artykułu 115 Prawa Sejmowego, utrzymywana będzie *księga zgłaszających się właścicielei*

---

(1) Tu się odnosi § 17 i 18 Postanowienia Rady Admini- stracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 19).

listów zastawnych, koloru białego, którzy zechcą, aby listy ich do losowania należały.

Z dniem 20 Marca i 20 Wrzesnia, księga ta będzie zamknięta, ogół zebrany Buchhalter porówna z dochodem wpłynąć mającym na przedmiot umorzenia listów zastawnych i rezultat ztąd wynikający przedstawi do decyzji Dyrekcyi Głównej, wraz z wyciągiem obejmującym numera, litery, summy listów zastawnych, z którymi się właściciele zgłosili, oddzielając każdy gatunek listów podług lit. A. B. C. D. E. Takowy wyciąg niezwłocznie do pism publicznych podany być powinien. — § 17 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 19).

§ 201. Jesliby ze względu na artykuły 116, 117 i 118 Prawa Sejmowego losowanie nastąpić miało, Dyrekcyja Główna uczyni odezwę do Komitetu właścicieli listów zastawnych, aby wyznaczył jednego lub więcej Delegowanych, którzyby całej czynności losowania przytomnemi byli. Dyrekcyja okaże tym Delegowanym rachunki i tabelle numerów listów zastawnych, do losowania przygotowanych, i takowe numera w obecności tychże Delegowanych, na posiedzeniu Dyrekcyi wkładane być mają protokularnie do przygotowanego na to koła. Koło to następnie zostanie zamknięte na trzy klucze, z których jeden mieć będzie Prezes, drugi Członek Dyrekcyi, a trzeci Delegowany od Komitetu, i opatrzone będzie pieczęciami prywatnemi tychże osób oraz pieczęcią Dyrekcyi Głównej. Tym sposobem przygotowane koło oczekiwać będzie dnia losowania.

§ 202. W dniu 1 Kwietnia i 1 Października na posiedzeniu publiczném Dyrekcyi Głównej i w obecności Delegowanych od Komitetu właścicieli listów zastawnych, koło to odpieczętowane i odemknięte zostanie, i dziecię wyciągać będzie z niego numera listów zastawnych, aż

do wysokości summy na ten przedmiot w bieżącym półroczu przypadającej, ze względu na artykuł 119 Prawa Sejmowego.

§ 203. Dopóki Komitet właścicieli listów zastawnych nie zbierze się, Dyrekcyja Główna uprosi trzech Obywateli zaufanie publiczne mających, i z którychby każdy przynajmniej 10,000 złp. w listach zastawnych posiadał, aby ci przy powyższem losowaniu obecnymi być chcieli.

§ 204. Gdyby jednak bądź Delegowany od Komitetu właścicieli listów zastawnych, bądź Obywatele, w myśl paragrafów poprzedzających zaproszeni, do czynności losowania nie przybyli, Dyrekcyja Główna wzmiankę o tém w protokóle uczyni, po czém losowanie skutecznie sama jest mocną i obowiązującą.

TYTUŁ V. (1)

Wypłata listów zastawnych i kuponów, tudzież ich umorzenie.

§ 205. Dyrekcyja Główna przesła Dyrekcyjom Szczegółowym *księgę* podług załączonego wzoru, *obejmującą rewersa* do wycinania dla właścicieli listów zastawnych i kuponów, żądających aby summa im należna, w jednej z Dyrekcyj Szczegółowych wypłacona im była.

§ 206. Skoro Dyrekcyja Główna, czyli to wprost czyli przez pośrednictwo Dyrekcyj Szczegółowych, otrzyma na piśmie żądania wypłaty w jednej z Dyrekcyj Szczegółowych, bądź listów do umorzenia losowaniem prze-

---

(1) Tu się odnosi § 19 i 20 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 20).

znaczonych, bądź kuponów półrocznych prowizyj, upowazni właściwą Dyrekcyą Szczegółową do zatrzymania potrzebnej na to summy z wpływów przypadających, w ściśłym zastosowaniu się do art. 121 Prawa Sejmowego i pilnie przestrzegac powinna, aby żądania interesentów w tym względzie najmniejszego zawodu nie doznały.

§ 207. Od dnia 22 Czerwca i Grudnia, aż dopóki wszystkie wypłaty uskutecznione nie zostaną, Dyrekcyą Główna codziennie zrana i popołudniu, wyjąwszy święta uroczyste, posiedzenia swoje odbywac powinna.

§ 208. Gdyby mimo tego trudność była zaspokojenia wszelkich osób, po wypłatę zgłaszających się, Dyrekcyą Główna podzielic się może na stosowną ilość *Oddziałów*, celem prędszego uskutecznienia przypadających wypłat. Rachmistrze lub inne wyznaczone do tego przez Dyrekcyą osoby zastąpić mogą przy takowych Oddziałach miejsce Buchhaltera.

§ 209. Dla krótkosci czasu przeznaczonego na wypłaty, posiadacze listów zastawnych lub kuponów, którzyby w właściwém półroczu nie zgłosili się po należne im wypłaty, gdyby się później po takowe stawili, nie wprzód otrzymają należności swe z kassy depozyt owęj aż Dyrekcyą zaspokoi wypłaty bieżące.

§ 210. Dla uniknienia podstępu, Dyrekcyą Główna podczas uskutecznienia wypłat mieć powinna pod ręką:

- a) Wykaz listów zastawnych znajdujących się w depozycie Dyrekcyi Głównej.
- b) Wykaz listów lub kuponów, na które, z powodu uszkodzenia, wydane są duplikaty, tryplikaty etc.
- c) Wykaz listów i kuponów ogłoszonych do umorzenia z powodu ich zatracenia, lub uszkodzenia, i gdyby kto po wypłatę z takimi samymi listami się zgła-

szął, Dyrekcya postąpi, jak tego przepisy prawa wymagają.

§ 211. Po rewizyi Kassy Dyrekcyi Głównej w myśl art. 135 Prawa Sejmowego przedsięwziętej, ułożona będzie Tabella półrocznych rachunków, która obejmować powinna obraz stanu tak czynnego, jak biernego Towarzystwa, wraz z objaśnieniami, do łatwego jój przez każdego z stowarzyszonych rozumienia posłużyć mogącemi.

§ 212 Po wyznaczeniu Delegowanych od Komitetu Towarzystwa i Komitetu wierzycieli, w myśl artykułu 136 Prawa Sejmowego, Dyrekcya Główna oznaczy dzień, w którym listy zastawne i kupony zapłacone, umorzone być mają

Posiedzenie to będzie publiczne, i wiadomość o niem przez gazety ogłosić należy.

Następnie Dyrekcya Główna przesła odcięte połowy listów zastawnych do Dyrekcyj Szczegółowych, poleci im okazać je przez Delegowanego Wydziałowi Hypotecznemu, dla zapisania w księdze w Kancelaryi Ziemiańskiej utrzymywanej, iż zostały umorzone, i zachować też w szafie na to przeznaczonój.

TYTUŁ VI. (1)

Wymiana listów zastawnych uszkodzonych lub ztraconych na nowe, białych na kolorowe, oraz większych na mniejsze i przeciwnie.

§ 213. Właściciel listu zastawnego, który się zgłasza po wymianę listu uszkodzonego, lub ztraconego, powi-

---

(1) Tu się odnosi § 21 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 22) i art. 48 Postanowienia tejże Rady z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r.

men wymienić w nocie o to podanej swoje nazwisko, stan i zamieszkanie.

§ 214 Jeżeli uszkodzenie jest tego rodzaju, iż sumę i numer listu lub kuponu, wyraźnie widzieć można, i okazywany list zastawny, lub kupon nie podlega żadnemu zarzutowi fałszu, postąpiono być powinno, podług art. 123 Prawa Sejmowego. Po zapisaniu zaś stosownej decyzji w księdze paragrafem 185 oznaczonej, oraz po wymazaniu dawnego listu z księgi w Kancellaryi Ziemianskiej utrzymywanej, i zapisaniu do niej nowego listu w rubryce na to pizeznaczonęj, takowy wydany będzie zgłaszającemu się po wymianę — § 21 Pos. Rady Adm z d 1 Grudnia 1829 r. (D P. T XIII, str. 22).

§ 215 Tymże samym sposobem postąpiono zostanie, gdy właściciel listu zastawnego opatrzonego pizelewem chce go wymienić na list, na okaziciela, lub gdy białe, chce zamienić na kolorowe, lub nakoniec gdy chce zamienić listy zastawne większe na mniejsze i przeciwnie, z tą atoli uwagą, iż listy mniejsze na większe, wtedy tylko zamienione być mogą, gdy wszystkie te listy, które jeden większy składac mają, pochodzą z jednego Województwa. Nadto, gdy koszta istotne na wygotowanie listów zastawnych, większe są od tych, jakie artykułem 29 Prawa Sejmowego oznaczone zostały, przeto wymiana listów zastawnych mniejszych na większe i nawzajem wtedy tylko nastąpić może, gdy okaziciel zapłacić zechce istotne koszta wygotowania tychże listów, podług uznania Komitetu Towarzystwa, w skutku wyrachowania i przedstawienia Dyrekcji Głównej.

§ 216 Gdy przeciwnie list lub kupon tak jest uszkodzony, iż numeru nie można rozpoznać, lub gdy list lub kupon został zatracony lub uszkodzony, zgłaszający powinien wymienić numer i sumę, jakie miały listy, których zamiany żąda.

§ 217. Dyrekcyja Główna wyznaczy wtenczas Delegowanego dla zrobienia sledztwa, lub uskutecznienie takowego Dyrekcyi Szczegółowej poleci.

W sledztwie tem, zgłaszający się udowodnic powinien swiadkami, lub innemi dowodami prawnemi, iz był istotnym właścicielem listów, lub kuponów, których wymiany żąda, i ze listy te takimi były opatrzone numerami, jak podał.

§ 218. Jesli Dyrekcyja Główna, po roztrząszeniu tego sledztwa, uzna, iz zgłaszający się powyższą okolicznosc dokładnie udowodnił, wezwie go o złożenie kosztów na wystawienie nowych listów, i przystąpi do dopełnienia formalnosc artykułem 124 przepisanych.

§ 219. Skoro dawne listy zastawne zwrócone zostaną Dyrekcyi Główniej po zaciągnienu nowych do księgi w Kancellaryi Ziemińskiej utrzymywanej, przyłączone będą do tych, które, z powodu wypłacenia, do umorzenia są przeznaczone, i wraz z temiz Komitetowi Towarzystwa przesłane zostaną.

§ 220. Utrzymywany będzie w Dyrekcyi Główniej *Wykaz numerów listów zastawnych lub kuponów*, wymienionych na nowe, i co pół roku, wszystkim Dyrekcyom Szczegółowym komunikowany byc winien.

TYTUŁ VII. (1)

P r z e p i s y   o g ó ł n e.

§ 221. *Zdanie sprawy*, które podług artykułu 136, 162 i 175, Dyrekcyja Główna obydwom Komitetom składać jest obowiązana, obejmować powinno:

---

(1) Tu się odnosi § 22 do 39 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 23).

- a) Wykaz właścicieli stowarzyszonych z rozróżnieniem tych, którzy dopiero akt przystąpienia zeznali, i tych którzy listy zastawne już uzyskali, niemniej wszelkie zmiany z powodu wystąpienia z Towarzystwa.
- b) Wyjasnienie wpływów na prowizyą i umorzenie kapitału z wyszczególnieniem zaległości, i co dla osiągnięcia każdej z nich przedsięwzięto.
- c) Wykaz puszczonech w obieg listów zastawnych z rozróżnieniem każdego ich gatunku, niemniej wszelkich zmian, z powodu wymiany tychże listów.
- d) Wszelkie działania dotyczące losowania listów zastawnych.
- e) Rachunki z wypłaty listów zastawnych i kuponów wraz z obrazem kasy depozytowój.
- f) Nakoniec rachunki z obrotu funduszków na administracyą. Zgoła wszystko to, coby Komitety przekonać mogło, iż Dyrekeya Główna, jak ściśle pilnuje, izby stowarzyszeni powinności swoje wypełniali, tak troskliwie czuwa, aby regularność wypłat posiadaczom listów zastawnych nigdy uchybioną nie została. Rapport z półrocznych czynności, który Dyrekeya, w moc artykułu 142 Prawa Sejmowego składac Rządowi jest obowiązana, obejmować powinien także powyższe szczegóły i wiadomości. — § 23 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 24)

§ 222. Oprócz półrocznych rachunków, Dyrekeya Główna złoży w koncu każdego roku Komitetowi Towarzystwa i Rządowi osobny rachunek z dowodami z funduszków na administracyą, tak co do percepty, jako też wydatków swoich i wszystkich Dyrekeyj Szczegółowych. Tudzież wydatki na wygotowanie listów zastawnych, po ukonczeniu téj czynności obliczy i porówna

z dochodem na ten przedmiot przeznaczonym, i o tém rachunek wraz z dowodami przesła Komitetom i Rządowi. — § 24 Pos. Rad. Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 27).

§ 223. W uskutecznieniu artykułu 141 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja Główna wyznaczać będzie Delegowanych do zrobienia półrocznych rewizyj ksiąg Dyrekcyj Szczegółowych, którzy razem przedsięwzją rewizyją rachunków. Delegowani do téj czynności opatrzeni być winni stosowną instrukcyą. Delegowanych Dyrekcyja Główna zmieniać będzie tak, aby nie zawsze jedni do tegoż Województwa byli wyznaczani. — § 25 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 27).

§ 224. Dyrekcyja Główna, wydając polecenie Dyrekcyjom Szczegółowym, oznaczać powinna stałe terminy, za których uchybienie, niemniej za wszelkie opóźnienie, niedokładności i t. p., może im udzielać napomnienia, wypłatę pensyi wstrzymać, albo téż na koszt winnych zesłać Delegowanego, dla uskutecznienia zaniedbanych czynności. Jeśli to zamierzonego skutku nie odniesie, Dyrekcyja Główna przedstawi rzecz Komitetowi.

§ 225. Gdyby który z Członków Dyrekcyi Szczegółowej dopuścił się większych uchybień, zdrożności, lub występku w urzędowaniu, tudzież w przypadkach gdzieby uchybienia Członków Dyrekcyi Szczegółowej zrzędziły Towarzystwu szkody, Dyrekcyja Główna zarządzić powinna stosowne śledztwo, a gdyby z niego okazało się, iż zachodzi potrzeba zawieszenia w urzędzie, złożenia z niego Członka Dyrekcyi, oddania pod sąd, lub poszukiwania w drodze sądowej na majątku jednego z niéj, lub całego kompletu Dyrekcyi Szczegółowej z zrzędzonej szkody, Prezes zwołać powinien *Ogólne zebranie* Dyrekcyi Głównéj, która w komplecie najmnieéj dziewięciu osób, z mocy artykułu 37 i 132 Prawa Sejmowe-

go decyzją wydać jest obowiązana. — § 26 i 27 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 29) (1).

§ 226. Względem funduszków z poboru na wygotowanie listów zastawnych i administracją oszczędzonych, z kar egzekucyjnych, tudzież opłaty po dwa od sta od

(1) Postanowieniem Ks. Namiestnika z d. 14 Marca 1826 r. zatwierdzoną została *Organizacya Wewnętrzna Dyrekcji Głównej tudzież Dyrekcjiów Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego*. W Organizacyi téj, co do oddania pod sąd i uwolnienia urzędników i officyalistów tegoż Towarzystwa, wskazane są w art. 12 i 120 następujące przepisy:

Art. 12. Urzędnicy i Officyaliści Dyrekcji Głównej zostają pod bezpośrednim zarządem téj Dyrekcji, która ich, w razie przewinienia, napominać, karami pieniężnymi obciążać i w urzędowaniu zawieszać może; lecz oddalenie ich lub oddanie pod sąd kryminalny nie może być wyrzeczone jak w komplecie dziewięciu osób i do decyzji Komitetu Towarzystwa przedstawione.

Za uchybienia Kancelistów, Prezes sam może na nich kary pieniężne porządkowe rozciągać. Względnie złożenia ich z urzędu lub oddania pod sąd kryminalny, Dyrekcya w zwyczajnym komplecie ostatecznie stanowić będzie. Woźnych i posługaczy, w razie złego ich sprawowania się, sam Prezes oddalać będzie mocen.

Art. 120. Urzędnicy i Officyaliści Dyrekcji Szczegółowej zostają pod bezpośrednim zarządem tejże Dyrekcji, która ich, w razie przewinienia, napominać, karami pieniężnymi obciążać i w urzędowaniu zawieszać może; lecz oddalenie ich lub oddanie pod sąd kryminalny, nie może być wyrzeczone jak w komplecie najmniej pięciu osób i do decyzji Dyrekcji Głównej przedstawione.

Za uchybienia Kancelistów, Prezes sam może na nich kary pieniężne porządkowe rozciągać: względnie złożenia ich z urzędu lub oddania pod sąd kryminalny, Dyrekcya w zwyczajnym komplecie ostatecznie stanowić będzie.

Woźnego i posługacza, w razie złego ich sprawowania się, sam Prezes oddalać będzie mocen.

wychodzących z Towarzystwa, Dyrekcya Główna uczyni do Komitetu Towarzystwa przełożenie, w jakiby najkorzystniejszy sposób dla Towarzystwa fundusze te użyte być mogły.

§ 227. Gdyby fundusze przez Rząd z mocy artykułu 209 Prawa Sejmowego, Dyrekcji Główniej zaliczone, z wpływów rocznych powrócone być nie mogły, takowe z wpływów i oszczędności lat dalszych Dyrekcya Główna Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu powróci.

§ 228. Przy przesyłaniu pocztą gotowych pieniędzy z Dyrekcji Główniej do Dyrekcyj Szczegółowych i nawzajem, opłacać należy porto tak jak od pieniędzy skarbowych; wszelkie inne korespondencye i należące do nich listy zastawne i kupony, w myśl artykułu 207 Prawa Sejmowego, wolne są od opłaty portoryi. — Art. 124 i 207 Pr. o T. K. Z. z r. 1825 (1).

(1) Chcąc ułatwić obieg listów zastawnych i kuponów Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego przez pośrednictwo poczt krajowych, Rada Administracyjna na posiedzeniu swém z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 436) postanowiła:

Art 1. Listy zastawne, lub kupony, przesyłane być mogą pocztą pod ogólnym bezwarunkowym zaręczeniem ze strony Dyrekcji Poczt, za bezpieczeństwo przesyłających się listów zastawnych lub kuponów Tytułem 4 Organizacyi Pocztowej z dnia 8 Lipca 1817 r. (D. P. T. III, str. 332) zapewnionej

Art 2 Oddający Urzędowi Pocztowemu lub Stacyi Pocztowej listy zastawne lub kupony, dla przesłania ich pocztą, złożyc повинien temuż Urzędowi i Stacyi deklaracyą na piśmie, obejmującą summę, numera i litery przesyłających się listów zastawnych lub kuponów. Urząd Pocztowy lub Stacya Pocztowa wyda oddawcy rewers zawierający także wszystkie powyższe szczegóły, z zapewnieniem, iż, w przypadku zraty tych listów lub kuponów,

§ 229. Na każde zebranie ułoży Dyrekcyja Główna z Członków Towarzystwa listę mających prawo głoso-

---

okaziciel rewersu pocztowego, mieć będzie powrócone duplikaty, stosownie do art. 124 i 125 Prawa Sejmowego o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiem. Jeśliby zaś podległy zatracie kupony bieżącego półrocza lub listy zastawne losem do umorzenia przeznaczone, okaziciel rewersu pocztowego mieć sobie będzie powróconą całkowitą ich wartość pieniędzmi gotowemi w terminie, w którym wypłata za nie w Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nastąpić miała.

Art. 3. Oprocz Władz Towarzystwa uwolnionych § 228 postanowienia z dnia 14 Marca 1826 r., każdy inny oddający na pocztę listy zastawne, nie wyłączając Władz, Urzędów i Kass publicznych, oprocz opłaty portoryi od korespondencyi i za rewers, stosownie do Postanowienia organicznego pocztowego z dnia 8 Lipca 1817 r. Tytułu II (D. P. T. III, str. 297) opłacać od nich będzie porto od każdych stu złotych imiennój ich wartości od 5 do 5 mil po jednym groszu polskim, od jednéj mili do pięciu, choćby z frakcyą mili, rachować się będzie za całkowite mil pięć, od sześciu do dziesięciu mil z frakcyą za całkowite mil dziesięć, od jedenastu do piętnastu mil z frakcyą za całkowite mil piętnaście i t. d.

Art. 4. Kupony dołączone do właściwych listów zastawnych nie podlegają osobnej opłacie, i porto obliczone tylko będzie od wartości imiennej listów zastawnych, jeżeli zaś kupony przesyłane będą osobno, opłata od nich rachowaną będzie podług taksy w artykule następnym.

Art. 5. Od kuponów kwoty dziesięciu złotych nie przenoszącej, rachowane być ma porto listowe, i opłata na rewers, stosownie do Postanowienia Organicznego Poczтового Xięcia Namiestnika Krolewskiego z dnia 8 Lipca 1817 r. (D. P. T. III, str. 297), od transportu nad dziesięć złotych do stu złotych włącznie, jak od stu złotych listów zastawnych imiennój wartości; od transportu nad sto złotych do dwóch set złotych włącznie, jak od dwóch set

wania, i oddzielną tych, którzy, w myśl artykułu 47 Prawa Sejmowego, mogą być wybranymi na urzędy.

§ 230. Przy udeterminowaniu wysokości długów hipotecznych, celem ułożenia listy Członków mogących być wybranymi na urzędników Towarzystwa, ze względu na artykuł 47 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja Główna kaucyje, ewikyje i protestacye, wtedy tylko za dług uważać będzie, jeśli pierwsze za popełniony defekt, do odpowiedzialności pociągnięte, dwie zaś ostatnie jeśli w liquidum pewne egzekucyi ulegające zamienione i jako takie wykazami hipotecznymi objęte zostały.

§ 231. Również posagi, zapisy dla żon, przez mężów czynione, i nawzajem, oraz zapisy na rzecz rodziców, lub na rzecz dzieci, Dyrekcyja policzać nie będzie na zwiększenie masy tychże długów.

§ 232. Mężowie właściciele dóbr, będący z prawa właścicielami dochodów żon swoich, nietylko głosującymi na zebraniach w ich zastępstwie, ale nawet, skoro długi hipoteczne połowy szacunku dóbr żon ich nie przenoszą, na urzędników Towarzystwa wybranymi być mogą.

* § 233. W myśl artykułów 179 i 182 Prawa Sejmowego, wdowom, rczwódkom i pannom doletnim należącym do Towarzystwa Kredytowego, i chcącym mieć udział w wyborach, wolno jest obrać sobie zastępców osiadłych

złotych, nad dwieście do trzysta złotych włącznie, jak od trzechset złotych listów zastawnych i t. d.

Oplata za rewers, i od korespondencyi do kuponów osobno przesyłanych, taka sama jak przy listach zastawnych w artykule 3 wskazane dodawać się ma.

Art. 6. Dalsze wszelkie przepisy ogólne Organizacyi Pocztowej z dnia 8 Lipca 1817 r. służyć będą i przy przesyłaniu pocztą listów zastawnych lub kuponów Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego.

z pomiędzy Obywateli, w księgę obywatelską zapisanych, i przez tego znajdować się na zebraniach; tytuł ten atoli nie nadaje prawa takowym zastępcom być wybranemi na urzędników Towarzystwa, chyba że im służy prawo artykułami 47 i 183 Prawa Sejmowego, zastrzeżone. — § 31 Pos. Rady Adm. z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 32). (1).

§ 234. Przygotowane listy Członków Towarzystwa mogących się znajdować na zebraniach i na nich głosować, oraz Członków mogących być wybranemi na urzędników Towarzystwa, Dyrekcyja Główna pzesła Prezesom zebrań wraz z stosowną Instrukcyą na ręce Prezesa Kommissyi Wojewódzkiej.

§ 235. Gdy artykuł 183 dozwala wybierać w części urzędników Towarzystwa z Członków tegoż Towarzystwa w innych okręgach zamieszkałych, a nawet z Obywateli osiadłych, choćby nie Członków Towarzystwa, jeśli ci zgodzą się na przyjęcie urzędu; przeto, dla postawienia zebrania w możności sążenia, czyli Członek Towarzystwa na urzędnika proponowany, może być obranym ze względu na artykuł 47 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja pzesła każdemu z Prezesów listy właścicieli ziemi we wszystkich Województwach do Towarzystwa przystępujących, z tém nadmienieniem, iż gdy stosownie do artykułu 186, Członek Towarzystwa we własnym tylko okręgu na urzędnika wybrany, wymówić się nie może od urzędowania, wyjąwszy przypadki, tymże artykułem zastrzeżone, tedy Członek Towarzystwa do innego okręgu należący nie wprzód wybrany być może, aż przedstawiający go na urzędnika złoży oświadczenie

---

(1) Artykuł ten uchylony został artykułem 16 pr. o T. K. Z. z r. 1853 (D. P. T. XLVI, str. 125).

na piśmie, jako zgadza się na przyjęcie urzędu. Dyrekcyja wezwie nadto Prezesa, aby, po rozwiązaniu zebrania, zawiadomił Prezesów zebrań w innych Województwach z porządku przypadających, którzy z Członków Towarzystwa na zebraniu pod jego przewodnictwem odbytém, na urzędników wybrani zostali, a to celem uniknienia, izby tenże sam Członek w kilku miejscach na urzędnika wybranym nie został. Dyrekcyja zastrzeże nadto, iz właściciel ziemi w służbie publicznej zostający, taki tylko na urzędnika wybranym być może, który złoży na to pozwolenie od swój właściwej władzy; co zas do obywateli nie Członków Towarzystwa, Prezesi zebrań pilnie dostrzegac są obowiązani, aby względem nich artykuły 47 i 183 jak najscisłej zachowanemi były.

* § 236. Prezes zebrania po ukończeniu czynności spisany protokół przesłać powinien Dyrekcyi Głównej, która, jesliby wczynnościach wyborowych nic nie znalazła prawu przeciwnego, wybory zatwierdzić jest mocną. Jesliby zas, po przejrzaniu czynności wyborowych zebrania, znalazła w nich co prawu przeciwnego, przedstawi Rządowi protokół wyborowy, i prosić będzie o skasowanie czynności zebrania. Jesliby Rząd takowe skasował, zaden z wybranych urzędników do sprawowania urzędu przypuszczonym być nie może (1).

§ 237. W dopełnieniu artykułu 193 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja Główna przegłądać będzie listy zastawne okazywane przez Obywateli, którzyby do zebrania właścicieli listów zastawnych należeć chcieli, i urządzi stosowną kontrollę, aby za temi samemi listami zastawne-

---

(1) Przepis ten zniesiony został paragrafem 36 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r (D. P. T. XIII, str. 35).

mi, dwie lub więcej osób, biletów wnijscia nie uzyskały.

§ 238. W rzeczach, gdzie idzie o wykonanie lub zastosowanie egzystujących urządzeń, chociażby wątpliwości zachodziły, Dyrekcya, w myśl artykułu 146 Prawa Sejmowego, decyzją wydac jest mocna, z wolnym odwołaniem się stron interessowanych do Komitetu Towarzystwa. W wątpliwościach tylko ogólnego interessu, lub potrzeby zmian trwających urządzeń, odnosic się powinna do tegoż Komitetu.

§ 239. Dyrekcya mocną jest wydac Dyrekcjom Szczegółowym przepisy i objaśnienia zgodne z prawem i niniejszą Instrukcją, celem ujednostajnienia prawideł postępowania we wszystkich Dyrekcjach Szczegółowych.

§ 240. Skoroby doswiadczenie okazało, ze niniejsze Instrukcye oraz wewnetrzna organizacya Dyrekcjów, w skutek art. 144 Prawa Sejmowego wydane, zawierają w sobie niedogodności, Dyrekcya Główna wymieni takowe w przełożeniu do Komitetu i zaproponuje stosowne zmiany dla zrobienia z nich użytku, przy dopełnieniu przepisu art. 159 Prawa Sejmowego, w ogólnosci zaś Dyrekcya Główna w każdym przypadku, w którymby dla dobra ogólnego wpływ Komitetów potrzebnym być uznała, stosowne do tych przedstawienie uczynic może. — Postanowienie Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. (D. P. T. XIII, str. 3).

§ 241. Dyrekcye na zasadzie art. 213 Prawa Sejmowego udawac się mogą po pomoc w wykonaniu tegoż prawa i niniejszej Instrukcyi, tak do Kommissyj Wojewódzkich jako i do Kommissyj Obwodowych, Burmistrzów i Wójtów, a władze te odezwy ich bez zwłoki załatwiac są obowiązane. W stosunkach z sądami Pro-

kuratorowie Kiołewscy czynic będą Dyrekyom potrzebne ułatwienia.

§ 242. Władze administracyjne, Władze i Urzędnicy Sądowi oraz Prokuratorowie, w czém do kogo należy, do przepisów niniejszych Instrukcyj najscislój stosować się są obowiązani.

§ 243. Celem zapewnienia jednostajności działań Władz Towarzystwa z Władzami Sądowemi, Dyrekyą Główną obowiązana będzie znosić się z Komisssją Rządową Sprawiedliwosci w przedmiotach, w których zachodzić będą stosunki sądowe.

**INSTRUKCYA,
DLA WYDZIAŁÓW HYPOTECZNYCH,
PISARZY I REJENTÓW
KANCELLARYJ ZIEMIAŃSKICH.**

(Zatwierdzona Postanowieniem Księcia Namiestnika z dnia 25
Kwietnia 1826 r. wydaném, a d. 31 Maja t. r. ogłoszoném.—
D. P. T. XI, str. 267—331).

---

§ 1. *O terminach do wpisania należności Towarzystwa w miejsce ostrzeżenia.*

* Pierwszą z porządku czynnością hipoteczną Towarzystwa Kredytowego jest, aby postarać się o istotną ingrossacyą pożyczki w miejsce zeznanego przez właściciela ostrzeżenia.

W tym celu, po załatwieniu wszelkich przeszkód, jeżeli się jakie przy roztrząszeniu aktu przystąpienia okazały, i po odebraniu decyzji Dyrekcji Głównej, wysokosc pożyczki oznaczającej wraz z listami zastawnemi i kuponami, Prezes Dyrekcji Szczegółowej przesyła Prezydującemu w Wydziale Hipotecznym listę dóbr,

na których pożyczka dla Towarzystwa ma być zabezpieczoną, dla wspólnego umówienia terminów, do uskutecznienia intabulacyi i przeznaczenia na każdy termin stosownej podług uznania liczby nieruchomości.

Idąc porządkiem téj listy, Pisarz Kancellaryi Ziemianskiej przygotowuje wczesnie potrzebne księgi hipoteczne dla Rejenta. Tym samym porządkiem będą akta w księgach wpisywane, i dalsze czynności odbywane, aż do wciągnięcia listów zastawnych w osobną księgę podług art. 64 prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. utrzymywac się mianą (1).

§ 2. *O zeznaniu Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowej i jego wnioskach.*

Stanąwszy Delegowany Dyrekcyi Szczegółowej przed aktami wieczystymi w oznaczonych terminach, zezna, iż Towarzystwo Kredytowe, przyjmując przystąpienie właściciela dóbr do swego Towarzystwa, oznaczyło pożyczkę w ilości NN., okaże Rejentowi listy zastawne, wraz z decyzją Dyrekcyi Głównej, czyli aktem wygotowanie listów zastawnych i wysokość pożyczki poswiadczającym, złoży też decyzją do zbioru dokumentów księgi wieczystej, a listy zastawne przy sobie dla dalszej operacyi zachowa.

Listy do jednej hipoteki ściągające się, powinny być osobno złączone, aby się z innymi nie pomieszały.

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 7 Postanowienia Ks. Namiestnika z dnia $\frac{10}{22}$ Czerwca 1860 roku (D. P. T. LV, str. 179).

* Następnie uczyni Delegowany Dyrekeyi wnioszek, aby ostrzezenie na istotny wpis pożyczki od Towarzystwa, zamienionóm zostało, aby umieszczonym był wpis w rubryce długów własność obciążających pod tym samym numerem, gdzie znajduje się ostrzezenie, albo gdyby już późniejsze wpisy nastąpiły, po ostatnim wpisie, nie dając jednak temu nowemu wpisowi osobnego numeru, ale odwołując się do numeru ostrzezenia, w którego miejsce sam wpis wstępuje. Przypuszczając, iż pożyczka Towarzystwa wynosi 40,000 złp. iż ostrzezenie wpisane było pod Numerem 3, a po nim nastąpiły wpisy N° 4 i 5, po których dopiero umieszczoną być ma zamiana ostrzezenia na intabulacyą, wypadnie zaproponować do wykazu hipotecznego treść następującą:

„40,000 złp. ad 3. Summa czterdziestu tysięcy złotych polskich w listach zastawnych, dla Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego, która to pożyczka przez decyzją Dyrekeyi Głównéj z d. 11 Marca 1826 r. dla właściciela dóbr będąc zapewniona, na żądanie Delegowanego Dyrekeyi Szczegółowéj, przy okazaniu listów zastawnych pod datą 11 Maja 1826 r, do księgi oświadczone, wpisuje się w miejscu ostrzezenia pod Numerem 3 na dniu 11 Pazdziernika 1825 roku wniesionego, z tém wyraźnym nadmienieniem, iż właściciel zobowiązał się od summy temiz listami zastawnemi objętéj, regularnie płać od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnéj grubéj kurs w kraju mającéj (licząc na stopę wartości rzeczywistéj srebra $86\frac{46}{100}$ złotych polskich z czystéj grzywny Kolońskiéj) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat dwadzieścia osm, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszel-

kie zobowiązania Prawem Sejmowem z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane" (1).

§ 3. *O decyzji Wydziału Hypotecznego i jej ogłoszeniu.*

Akt w paragrafie drugim wzmiankowany, przedstawionym będzie przez Pisarza Kancellaryi Ziemianskiej Wydziałowi Hypotecznemu, który względem żądanej zamiany ostrzeżenia na intabulacyą, wyda, albo tego samego, albo najdalej następnego dnia decyzyą, i takową zaraz ogłosi Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowej, obowiązany z urzędu, bez osobnego na to wezwania, pilnować téj publikacyi.

Po zatwierdzeniu aktu, Delegowany wręczy Wydziałowi Hypotecznemu listy zastawne, celem ich zaciągnięcia do osobnej księgi.

§ 4. *O zapisaniu listów zastawnych do osobnej księgi.*

Wydziały Hypoteczne odbiorą przygotowane przez Dyrekcyą Główną Towarzystwa, w rubryki właściwe opatrzony, i w tejsze Dyrekcyi zaparafowane *księgi listów zastawnych*, które, podług art. 64 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, mają być utrzymywane

---

(1) Przepis co do zamiany ostrzeżenia o przystąpieniu do Towarzystwa Kredytowego, na czysty intabulat, uchylony został artykułem 7 Postanowienia Księcia Namiestnika z dnia $\frac{16}{13}$ Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 179).

w Kancellaryi Ziemiąńskiej, odbiorą oraz oddzielną do listów zastawnych pieczęć. W księgi te w przytomności Delegowanego Dyrekcji zaciągnięte będą listy zastawne przez Wydział Hypoteczny ręką Pisarza Kancellaryi Ziemiąńskiej, lub innej do tego dobranej osoby, a to w ten sposób.

- 1° Numer biegnący Wydziału Hypotecznego, to jest Numer biegnący w księdze listów zastawnych przez Wydział utrzymyw iniej.
- 2° Numer decyzji Dyrekcji Głównej, na dole listu zastawnego umieszczony.
- 3° Numer listu zastawnego na górze tegoż znajdujący się.
- 4° Data wystawienia listu zastawnego, to jest data decyzji Dyrekcji Głównej.
- 5° Data wpisania listu zastawnego do księgi hypotecznój, to jest data decyzji Wydziału Hypotecznego, zamianę ostrzeżenia na wpis zatwierdzającój.
- 6° Data podpisania listu zastawnego przez Wydział Hypoteczny, które to podpisanie nastąpi dopiero w czasie art. 66 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 r. przepisany, w miejscu na samym liście po lewój stronie odbitem, w słowach:

List ten zaciągniętym został w księdze listów zastawnych Województwa .... na karcie ..... pod Numerem .....

Podpis Wydziału Hypotecznego na samym liście zastawnym nastąpi nie w czasie wciągania tych listów do księgi, ale w czasie ich wypłaty, a zatém i rubryka 6 zostanie aż do tego czasu niezapełniona; również wstrzyma się Wydział z wycisnieniem pieczęci. Wydział Hypoteczny zapisze na samym liście zastawnym zaraz w dniu wciągnięcia jego do Księgi tylko Numer bie-

gnący sub 1 wzmiankowany, i kartę Księgi listów zastawnych. W księdze téj znajduje się osobne miejsce do zapisania protokołu całej czynności wciągnięcia listów zastawnych i pokwitowania, które zeznac powinien Delegowany Dyrekcyi, z odebranych napowrót od Wydziału Hypotecznego listów zastawnych. Wzór do tego protokołu będzie Wydziałom Hypotecznym przesłany przez Kommissyą Rządową Sprawiedliwosci.

§ 5. *O wydaniu wyciągu z wykazu hypotecznego i z księgi listów zastawnych.*

Pisarz Kancellaryi Ziemianskiej wciągnąwszy do Wykazu hypotecznego, podług decyzyi Wydziału, treść aktu zamiany ostrzeżenia na intabulacyą pożyczki od Towarzystwa, udzieli Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowej z Księgi wieczystej wyciąg urzędowy wykazu, a z Księgi listów zastawnych, wyciąg urzędowy wciągnięcia do niej tychże listów.

Po nastąpnój intabulacyi pożyczki, Pisarz Kancellaryi Ziemianskiej, sporządzając wyciąg wykazu hypotecznego, dla kogobądź wydawanego, mieścić już w nim nie będzie ostrzeżenia, lecz pod tym samym Numerem gdzie było ostrzeżenie, umiesci nastąpniony wpis pożyczki.

I tak w przypadku przewidzianym w § 2, gdzie intabulacya pożyczki nastąpiła po Numerze 5, a ostrzeżenie wpisaniem było pod Nr. 3, umiesci intabulacyą pod Nr. 3, wypuszczając słowo ad 3 w oryginale, jedynie dla wskazania porządku zapisane.

§ 6. *O terminach do zeznawania kwitów, do ogłaszania decyzji Wydziału Hypotecznego i do istotnej listów zastawnych wypłaty.*

Na powyższych czynnościach skonczyło się pierwsze działanie Towarzystwa, którego celem było uzyskać dla listów zastawnych hypotekę.

Następuje teraz drugie działanie, którego dążeniem jest uzyskać pierwsze w hipotece miejsce, przez zaspokojenie wierzycieli, toz miejsce zajmujących. Nie może się toz działanie odbywać porządkiem listy podług § 2 ułożonej, z powodu różnej odległości zamieszkania, wezwac się mianych właścicieli i wierzycieli. Z tego powodu Dyrekcyja Szczegółowa, wyrachowawszy przy każdej nieruchomości dzień tak daleki, aby interessent najodleglej mieszkający, podług § 51 Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa z dnia 14 Marca 1826 r, miał od daty wręczenia trzydziestu dni czasu do stawienia się, zaprojektuje dwa terminy, jeden do zeznawania kwitów, drugi, na dwa dni późniejszy, do ogłoszenia decyzji Wydziału Hypotecznego, tudzież do odebrania listów zastawnych, i listę dóbr, podług porządku terminów ułożoną, Wydziałowi Hypotecznemu przesle.

Prezesa Wydziału Hypotecznego i Dyrekcyi Szczegółowej, ułożą się względem tych terminów, a podług porządku tej nowej listy, odbywane będą dalsze czynności hypoteczne.

Dzień środkowy, między jednym a drugim terminem przeznaczają się dla Wydziału Hypotecznego mającego się w tym dniu zatrudnić wydawaniem decyzji względem aktów dnia poprzedzającego, dla Towarzystwa sporządzonych.

§ 7. *O wezwaniu właścicieli i wierzycieli do tychże terminów.*

Do stawienia się w obydwóch terminach, wezwaniemi będą przez Dyrekcyą Szczegółową:

- 1° Właściciel, pod zagrożeniem: iż, pomimo niestawienia się jego, odbytemi będą czynności Towarzystwa z wierzycielami, i decyzya Wydziału Hypotecznego uważaną będzie względem niego za prawomocną.
- 2° Wierzyciele, pod zagrożeniem: iż, w przypadku nie stawienia się w pierwszym terminie, Delegowany Dyrekcyi wnosic będzie, aby wykresleni zostali, jako właściciele summ, a w to miejsce, aby zapisaną została należność Towarzystwa; w przypadku zaś niestawienia się w drugim terminie, iż decyzya Wydziału uważaną będzie względem nich za prawomocną, a wypłata nastąpi przez złożenie do depozytu Dyrekcyi Głównej listów zastawnych, na ich spłacenie przeznaczonych.
- 3° Jeżeliby właścicielowi dóbr część jaka listów zastawnych dostać się miała, natenczas wezwanym będzie na termin, z zagrożeniem co do pierwszego terminu jak wyżej, tu licząc iż właściciel względem listów zastawnych jemu przypadających, uważanym będzie za kwitującego; a w przypadku niestawienia się w drugim terminie, iż decyzya Wydziału uważaną będzie względem niego za prawomocną i wypłata nastąpi, przez złożenie do depozytu Dyrekcyi Głównej przeznaczonych dla niego listów zastawnych.

Wręczenie tych wezwan uskutecznióm będzie podług przepisu § 51 Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa. (T. III, str. 100 nin. dzieła).

§ 8. *O złożeniu listów zastawnych przed Wydziałem Hypotecznym.*

W dniu do zeznawania kwitów przeznaczonym, Delegowany Dyrekcyi uda się wspólnie z Rejentem do Wydziału Hypotecznego, złoży wyciąg z Księgi listów zastawnych dotyczący się dóbr, których właściciele i wierzyciele na dzień ten wezwani zostali, złoży oraz stosujące się do tych dóbr listy zastawne i kupony. Wydział, przekonawszy się o tożsamości listów zastawnych, zwróci wyciąg wraz z listami zastawnymi i kuponami Delegowanemu, polecając zarazem Rejentowi przyjęcie aktu pokwitowania w obecności Delegowanego, w którym to akcie Rejent uczyni wzmiankę o dopełnieniu formalności niniejszym paragrafem objętój.

§ 9. *O zeznawaniu kwitów oraz o wnioskach stron interessowanych.*

Ponieważ Towarzystwo wtenczas dopiero uskutecznia wypłatę, kiedy osoby mające odebrać listy zastawne już z ich odebrania pokwitowały, kiedy należność Towarzystwa już w pierwsze miejsce hipoteki wpisana została, i kiedy Wydział Hypoteczny całą tę czynność zatwierdził; zaczyna się więc to stopniowe działanie, w pierwszym terminie od pokwitowania i zapisania wpływających ztąd wniosków stron.

Gdy Księga hypoteeczna jest oryginałem, a w niej samej znajdują się dowody wiarygodności, do Księgi wpisanych, przeto Rejent żądać tylko będzie dowodów do zmian w hipotece jeszcze nie zapisanych *np* gdyby w miejsce zapisanego wierzyciela stawiał się cessionaryusz, którego cessya jeszcze do hipoteki nie została wciągnięta. W ogólnosci skutkiem wniosków stron będzie, albo wykreslenie niektórych wiarygodności i Numerów z hipoteki, albo, zostawując też Numera, zapisanie zmiany właścicieli summ i warunków pożyczki. Rozróżnić należy wykreslenie samej wiarygodności od wykreslenia właścicieli tychże wiarygodności i warunków pożyczki. Pierwsze uskutecznia się przez zapisanie wzmianki w rubryce wykreslenia; drugie wypływa z samej redakcyi nowego wpisu w rubryce zlewków lub subonracyj.

Nie gaśnie w tém drugiem działaniu, ani numer ani wiarygodność, zmienia się tylko właściciel wiarygodności, zmienić się mogą i jej warunki; wszakże, zachowanie numeru, a nawet i daty, pod którą wiarygodność jest zapisana, staje się potrzebnem dla nowego nabywcy, aby co do pierwszeństwa utrzymał się przy prawach swego poprzednika.

Postępowanie w terminie do zeznawania kwitów będzie rozmaite, podług rozmaitości przypadków.

Że zas niepodobna jest wszystkich objąć, przeto umieszczają się w Instrukcyi tylko przepisy na przypadki najczęściej zdarzyc się mogące.

a. *O summach 200 złp. niedochodzących oraz o summach końcowych mniej jak 100 złp. wynoszących.*

Dłużnik obowiązany jest listami zastawnemi spłacić się mogące długi, jako to 200 złp. niedochodzące, lub

kwoty końcowe mniejsze jak 100 złp. w terminie pokwitowania zapłacić gotowizną, co gdy nastąpi, ma prawo żądać, aby takowe kwoty z hipoteki wykreslonemi były; nie może jednak miejscem przez nie zajętem dysponować, gdyż w to miejsce wstępuje zaraz summa Towarzystwa.

Przypusciwszy, iż pożyczka od Towarzystwa 12,000 złp. a długi spłacić się miane wynoszą:

Nro 1. 180 złp.

Nro 2. 5,090 złp.

Nro 3. 7,000 złp.

W takim razie wypada zapłacone przez właściciela:

Nro 1. 180 złp.

Nro 2. 90 złp.

przez zapisanie wzmianki w rubryce wykresleń wymagać, i do wykazu względnie summy dla Towarzystwa do rubryki zlewków zaproponować następującą treść:

„Nro 2 i 3. 12,000 złp. Summa dwanaście tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w skutek intabulacji na dniu 30 Kwietnia 1826 r. pod Nro 8 uskutecznionej, tudzież w skutek aktu z dnia 10 Czerwca 1826 r. w Księdze wieczystej zeznanego, od której to summy właściciel zobowiązał się płacić od dnia 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej grubiej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{16}{125}$ złotych polskich z czystej grzywny Kolońskiej) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowem z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.

„Summa ta, stanowiąca jedną całość, zajmuje miejsce dwóch summ dawniej w hipotece pod Nrem 2 i 3, i pod datami 7 Lipca 1822 r. tudzież 1 Maja 1824 r. umieszczonych, jako to:

„Ner 2, pięć tysięcy złotych polskich z większej summy 5,090 po upłaceniu 90 złp. pozostałe.

„Ner 3, siedm tysięcy złotych polskich.”

Jeżeliby się z woli stron wyżej wzmiankowane 180 i 90 złp. w hipotece pozostac miały, nie może to inaczej nastąpić jak z ustąpieniem pierwszeństwa dla Towarzystwa Kredytowego.

W przypadku niestawienia się wierzycieli do odebrania rzeczonych kwot i pokwitowania z nich, złożone będą pieniądze do depozytu Dyrekcji Głównej na ręce Delegowanego Dyrekcji Szczegółowej, a Wydział Hypoteczny nakaze ich wykreslenie.

Dotychczasowa intabulacya na rzecz Towarzystwa Nro 8 zapisana, wykresloną będzie przez uczynienie wzmianki w rubryce wykreslen.

b. O zeznaniu kwitów przez wierzycieli i właściciela.

Właściciel, dla którego część listów zastawnych przypadnie, powinien również z ich odebrania kwitować. Przypusciwszy, iż pożyczka od Towarzystwa wynosi 40,000 złp, iż intabulacya dla Towarzystwa nastąpiła Nro 2do, iż ją poprzedza sub Nro 1. summa spłacic się mająca listami zastawnymi 30,000 złp, proponować należy treść do wykazu hypotecznego w rubryce zlewków następującą:

„Ner 1 i 2.—40,000 złp. Summa czterdziści tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa, w skutek intabulacyi na dniu 30 Kwietnia 1826 roku pod Nrem 2

zapisanej i w skutek aktu z d. 10 Czerwca 1826 r. do Księgi wieczystej zeznanego, od której to summy zobowiązał się właściciel płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej grubej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{6}{126}$ złotych polskich z czystej grzywny Kolonskiej) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umódrzenie kapitału, przez ciąg lat 28, z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Pławem Sejmowem z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 i. przepisane.

„Summa ta, stanowiąca jedną całość, zajmuje miejsce dwóch summ dawniej w hipotece pod datami 2 Grudnia 1824 r. i 30 Kwietnia 1826 roku umieszczonych jako to:

„Ner 1. 30,000 złp.

„Ner 2. 10,000 złp., pochodzącej z większej summy 40,000 złp. po wykresleniu 30,000 złp. pozostałej.

Pod N. 2 w rubryce wykreslen zapisze się ubytek 30,000 złp.

e. *O zeznawaniu kuitów przez wierzyciela, którego summa w części tylko listami zastawnymi zaspokojoną być może.*

Ponieważ tylko possesor zastawny, podług art. 204 prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca roku 1825, może odmówić przyjęcia listów zastawnych, jeżeli całkowita jego należność zaspokojoną nie będzie i gdy, podług art. 201 tegoż prawa, listy zastawne zajmują w hipotece najpierwsze miejsce w Dziale IV; w przypadku więc tym, kiedy wierzyciel nie będący possessorem zastawnym, w części tylko zaspokojonym będzie listami zastawnymi, przypu-

sciwszy, iż dług jego sub N 1 zapisany, wynosi 100,000 złp. a Towarzystwo tylko 60,000 złp. pożyczą, iż intabulacya dla Towarzystwa znajduje się pod N 8, wypada do wykazu pod rubryką zlewków, taką zapropowac tresce

„N. 1 a) 60,000 złp. Summa szeszedziesiąt tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętych została od Towarzystwa w skutek intabulacyi na dniu 28 Kwietnia 1826 roku pod N. 8 zapisanej, tudzież w skutek aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księdze wieczystej zeznanego, od której to summy właściciel zobowiązał się płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej grubiej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{16}{125}$ złotych polskich z czystej gazywny Kolonskiej) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z podaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowem z d $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. przepisane.

„Summa ta 60,000 przez Towarzystwo, listami zastawnemi z zastrzeżeniem pierwszeństwa wierzycielowi zapłacona, wstępuje w pierwsze miejsce summy większej 100,000 złp. pod N. 1 i datą 20 Lipca 1799 roku do Księgi hipotecznej Pruskiej zapisanej, i do nowej Księgi wieczystej pod tymże samym Numerem przeniesionej.

„b) 40,000 złp. Summa czterdzięci tysięcy złotych polskich, drugie miejsce zajmująca po upłaceniu 60,000 złp. listami zastawnemi, z większej summy 100,000 złp pozostała, którą właściciel dóbr od Franciszka Stolewskiego zaciągnął, z obowiązkiem jej zwrotu za półrocznym wypo-

wiedzeniem i płacenia corocznie na dniu 24 Czerwca po $\frac{5}{100}$ prowizyi, która to summa zaciągnięta pod Numerem 1 i datą 20 Lipca 1799 roku do Księgi hipotecznej Pruskiej, przeniesioną została pod tym samym Numerem do nowej Księgi wieczystej”

Ponieważ pod lit. *b* następuje tylko zmiana, co do ubytku summy i pierwszeństwa, z innych więc względów wypada dosłownie wpisać treść, dawniej w hipotece zapisaną z wyrażeniem nawet Numeru i daty dawnego wpisu.

Intabulacja pod Nrem 8 dla Towarzystwa zapisana wykresli się w rubryce wykreslen.

d O zeznawaniu kwitu w przypadku ustąpionego pierwszeństwa.

W razie ustąpienia pierwszeństwa, osoba, dla której pierwszeństwo ustąpieniem zostało, obowiązana jest zeznać kwit, i wyrażona będzie data, pod którą ustąpienie pierwszeństwa do hipoteki wciągnięciem zostało. Jeżeli dla ustępującego jeszcze pozostanie się jaka summa, postąpić z nią należy, jak pod lit. *c* przepisano.

Gdyby pożyczka Towarzystwa pod Nrem 3 intabulowana złotych polskich 20,000, dług na pierwszym miejscu zapisany 70,000 złp. wynosiły, a dług na drugim miejscu będący, dla którego ustąpieniem zostało pierwszeństwo 20,000 złp, w takim przypadku wykaz hipoteczny musiałby w rubryce zlewków taką w sobie obejmować treść:

„N 1 *a*) 20,000 złp. summa dwadzieścia tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego, w moc intabulacji na dniu 24 Kwietnia 1826 roku pod

Nrem 3 zapisanej, i w skutku aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księżdzie wieczystej zeznanego, od której to summy właściciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{46}/_{125}$ złotych polskich z czystej grzywny Kolonskiej) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka sciąża, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowem z d. $1/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane.”

„Summa ta 20,000 złp. wstępuje w pierwsze miejsce summy większej 70,000 złp. pod Nro 1 na dniu 4 Maja 1822 roku zapisanej, a to przez zapłacenie dwudziestu tysięcy złotych polskich listami zastawnemi wierzycielowi pod liczbą 2 zapisanemu, dla którego wierzyciel pod liczbą 1 umieszczony ustąpił pierwszeństwa, które to ustąpienie pierwszeństwa, wciągnięciem zostało do hipoteki d. 10 Grudnia 1825 roku.

„b) 50,000 złp. Summa pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich drugie miejsce zajmująca, po ustąpieniu pierwszeństwa summie 20,000 złp. z większej summy 70,000 złp. pozostała (resztę wypisać z dawnego wykazu i w końcu wymienić, iż summa ta pod Ner 1 na dniu 4 Maja 1822 roku do ksiąg wieczystych w ciągniętą została).”

Wpis ten pociąga za sobą wykreslenie intabulacji dla Towarzystwa pod Ner 3 wciągniętej.

Co wypada uczynić z summą 20,000 złp. dla wierzycieli Nro 1 ubyłą, to nie należy do operacji Towarzy-

stwa i zawisło od układów jakie zaszły między wierzycielami Nro 1 i 2.

e. *O zeznawaniu kwitów w przypadku zapisanych protestocyj lub kaucyj.*

Kaucya obejmowac będzie pewną summę pieniężną; toż samo i protestacya niesciągająca się ani do własności, ani do służebności, lecz mająca tylko na celu należność pieniężną lub na pieniądze oszacowaną. Takowe należności mogą być, jak każdy dług hipoteczny, listami zastawnymi spłacone. Kwestya tylko zachodzi kto ma kwitowac i komu mają być listy zastawne wydane?

Z protestacyi kwitowac powinni: właściciel, przeciw któremu protestacya jest zanesiona, i osoba, dla której protestacya ta służy. Z kaucyi powinien kwitowac właściciel kaucyą zapisujący, i osoba lub władza, dla której zabezpieczenia taz kaucya jest zapisana.

Jezeli kwitujący zgodnie się nie ułożą komu listy zastawne mają być wydane, wtedy złożone będą do depozytu Dyrekcyi Głównej Towarzystwa.

Jezeli kaucya pod Ner 1 zapisana wynosi 6,000 złp. a szacunek protestacyi pod Ner 2 umieszczonej, podany jest na 26,000 złp., summa zas dla Towarzystwa pod Ner 3 zainstabulowana, czyni 32,000 złotych polskich, natenczas tresc do wykazu pod rubryką zlewków zapisac się miana, byłaby następująca:

„Ner 1 i 2. — 32,000 złp. Summa trzydziesti dwa tysiące złotych polskich, w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w skutek intabulacyi w dniu 19 Kwietnia 1826 r. pod liczbą 3 zapisanej, tudzież w skutek aktu na dniu 10 Czerwca 1826 roku w Księdze wieczystej zeznanego, od której to summy listami zastawnymi

objętej, właściciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej grubiej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{46}{195}$ złotych polskich z czystej gazywny Kolonskiej) po dwa od sta na procent a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmovém z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane.

„Summa ta 32,000 złp. składająca jedną całość, wstępuje w miejsce dwóch summ pod liczbami 1 i 2 i pod datami 14 Czerwca i 1 Lipca 1823 roku dawniej w hipotece zapisanych, to jest:

„N° 1 kaucyi w ilości 6,000 złp.

„N° 2 protestacyi względem należytosci wynoszącej 26,000 złp.”

Wpisując pod Ner 1 i 2 pożyczkę Towarzystwa, należy ją wykieslic pod N° 3.

Jezeli kaucya lub protestacya, są nieograniczone co do ilości pieniężnej, natenczas pod numerem, pod którym są do hipoteki zaciągnięte, zrobione będą oddziały: a. b,—i pod literą a. zapisze się należnosc Towarzystwa, pod lit. b. pozostanie kaucya lub protestacya.

W takim jednak przypadku listy zastawne złożone być powinny do depozytu Dyrekcyi Głównej, i wydane być nie mogą, jak za porozumieniem się wszystkich stron interessowanych, to jest, właściciela, osoby na rzecz której kaucya lub protestacya są zapisane, i wierzycieli, miejsce po kaucyi lub protestacyi w hipotece zajmujących; albo téz w skutku wyroku prawomocnego między temiz stronami zapadłego.

§ 10. *O niestawieniu się właściciela lub wierzycieli.*

Jezeli właściciel nie jest wezwany do stawienia się razem w charakterze kwitującego, działanie między Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowej a wierzycielami odbywać się będzie pomimo jego niebytności.

Jezeli zaś miał się stawic razem jako kwitujący, wtedy niestawienie się jego, równie jak niestawienie się wierzyciela lub wierzycieli, ten pociąga za sobą skutek, iż Delegowany, okazawszy wygotowane dla niestawających listy zastawne, wymieniwszy numera, litery i summę każdego z listów rzeczonych i oświadczywszy wreszcie swą gotowosc czynienia wypłat, wnosic będzie: aby, w dopełnieniu art. 67 Prawa Sejmowego z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, Wydział Hypoteczny należnosc Towarzystwa w pierwszym miejscu hipoteki zapisać polecił, z wykresleniem wierzyciela lub wierzycieli, pierwszeństwo mających i przez Towarzystwo listami zastawnemi spłacających się.

W zaproponowaniu treści do wykazu hipotecznego, stosować się należy do wzorów wyżej umieszczonych.

Na poparcie swego wniosku złoży Delegowany do zbioru dokumentów Księgi wiezysztój, wezwania do niestawających wydane, z dowodem ich wręczenia.

§. 11. *O sporach między stawającemi.*

Gdy już czynnosc Towarzystwa, aż do wezwania wierzycieli o zeznanie kwitów doszła, nie mogą już spory o to wchodzić, czy właściciel mocen jest przystąpić do Towarzystwa i zaciągać listy zastawne lub nie? lecz o to

tylko, czy zgłaszający się do odebrania listów zastawnych i pokwitowania Towarzystwa, jest ulegitymowany lub nie? albo, gdy się więcej osób do ich odebrania zgłasza, lub jeden drugiemu ich odebranie tamuje, komu też listy wydane być mają, wreszcie i o to, że wierzyciel do przyjęcia listów zastawnych, podług Prawa Sejmowego z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku obowiązany, przyjmując ich nie chce.

Jedne z tych kwestyj należeć będą do zwyczajnej drogi sądowej, tych Wydział Hypoteczny rozwiązywać nie jest mocen, mając tylko atrybucyą homologacyi; drugie rozwiązaniem będą w drodze i formie homologacyi przez zatwierdzenie aktu, lub odmówienie zatwierdzenia, jak *np.* spór przewidziany art. 67 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, albo spór o legitymacyą *np.* opiekuna, czy złożone przez niego dowody są dostateczne.

Lecz spory te, czy ich rozwiązanie należy do drogi prawa, czy też przez Wydziały Hypoteczne sposobem homologacyi aktu załatwione zostaną, nie mają żadnego wpływu na stosunki Towarzystwa. Towarzystwo składa, podług art. 68 prawa często wzmiankowanego, listy zastawne, dla wierzycieli wygotowane, do depozytu Dyrekcyi Głównej, a te listy staną się własnością stron spór wiodących. Też strony tracą przez to własność summ w hipotece zapisanych, a Towarzystwo wpisuje się w miejsce przez wzmiankowane summy zajęte, nie już w moc pokwitowania przez wierzycieli artykułem 66 prawa przewidzianego, lecz w moc wypłaty przez złożenie summ do depozytu artykułem 68 nakazanój. W każdym więc razie powinno nastąpić wykreslenie wierzycieli i wpisanie w ich miejsce należności Towarzystwa, i w tym celu powinna być podana propozycya do treści w wykazie umieścić się mianój. Jeżeli z decyzyi

Wydziału wypadnie listy zastawne osobie wydać, wtenczas Delegowany to uskuteczni, jeżeli zaś wypadnie złożyć je do depozytu, wtenczas Delegowany Dyrekcyi Szczegółowej zatrzyma je, dla złożenia ich do depozytu Dyrekcyi Głównej.

§ 12. *O decyzji Wydziału, jej ogłaszaniu i istotności listów zastawnych wypłacie.*

Wydział Hypoteczny wyda w dniu następującym po przyjęciu przez Rejenta aktu, decyzję swą i takową nazajutrz ogłosi, do której to publikacyi, interessenci już poprzedniczo wezwanemi zostali.

Strony zaraz po publikacyi powinny oświadczyć, czy na tej decyzji przestają, lub od niej odwołują się, gdyż na tém zachacza się czynność Delegowanego Dyrekcyi, czy ma listy zastawne oddać stronie, lub je do depozytu złożyć.

W razie nawet odwołania się, wpisanie do hypoteki należności Towarzystwa i wykreslenie spłacających się listami zastawnymi wierzycieli wstrzymaniem nie będzie, gdyż wtenczas ich zapłata uskuteczni się przez złożenie listów zastawnych, będących już ich własnością, do depozytu Dyrekcyi Głównej.

Odwołanie się, może mieć tylko ten skutek dla strony, że, gdy, podług decyzji Wydziału, wypadło listy zastawne złożyć do depozytu, strona zyskująca w wyższej instancji pomysłniejszą dla siebie decyzją, może też listy w skutku tej decyzji prawomocnej z depozytu odebrać.

Listy zastawne, które stronom w terminie publikacyi przez Delegowanego wypłacone będą, mają być w tymże terminie, przy samém uiszczeniu wypłaty przez Wy-

dział Hypoteczny, ręką Prezydującego i Pisarza podpisane, pieczęć Wydziału na nich wycisniętą, i data ich podpisania w Księdze listów zastawnych, w przeznaczonęj na to rubryce zanotowaną.

Ponieważ pierwsze pokwitowanie, działo się tylko dla formy, aby wierzyciele, mający pierwsze w hypotece miejsce, mogli być wykresleni, a Towarzystwo w ich miejsce wpisaniem, przeto pokwitowanie z istotnego odebrania listów zastawnych nastąpi w terminie publikacyi, w akcie, w Księdze wieczystej zapisac się mianym.

Jeżeli wierzyciel w pierwszym terminie zeznał kwit, a w drugim terminie do odebrania listów nie stanął, natenczas złożone będą również do depozytu też listy.

W tych wszystkich przypadkach, gdzie w terminie publikacyi listy zastawne nie oddadzą się stronom, lecz złożone będą do depozytu, podpis Wydziału Hypotecznego na nich, wycisnienie pieczęci i wyrażenie w Księdze listów zastawnych dnia, w którym podpis nastąpił, wstrzymanem będzie, aż do istotnego ich wydania stronom.

Listy zastawne, do depozytu Dyrekcyi Głównej składać się mające, wymienione będą w protokóle przez numera, litery i summę, każdego z nich; również wymienić należy ich właściciela lub właścicieli, a jeżeli spór zaszedł—strony spór wiodące, i przyczyny złożenia tychże listów do depozytu, tak aby każdy mógł łatwo trafić do swęj własności i Dyrekcyja Główna wiedziała, jakie przeszkody uprzątnione być powinny, nim wydanie z depozytu nastąpi.

Wydanie nastąpić nie może, jak tylko przed Wydziałem Hypotecznym, w celu dopełnienia zawieszonych jeszcze czynności potrzebnych do wypuszczenia listów w obieg, oraz w celu zachowania śladu w Księgach

wieczystych, iż listy zastawne do rąk właścicieli oddanemi zostały.

§ 13. *O wyciągach z wykazu hypotecznego.*

Pisarz Kancellaryi Ziemiańskiej obowiązany jest, podług decyzji Wydziału Hypotecznego, w czasie jak najprędzszym wpisać do wykazu należność Towarzystwa i wykreslenie wierzycieli przez Towarzystwo zaspokojonych.

Wydając wyciąg tego wykazu baczny być powinien na zachowanie przyzwoitego w nim porządku; wierzytelności, które w rubryce wykresleń zapisane są, jako wykreslone, nie powinien już w wykazie mieścić, lecz numerów pod którymi zaciągnięte są wpisy, przeistaczać dla tego nie może.

Numer nawet wykreslonój już należności, zostaje się z dodaniem tylko, iż wierzytelność została wykresloną.

Również, gdy nastąpił wpis dla Towarzystwa, nie powinien już w wyciągu umieszczać dawnych wpisów, znajdujących się w rubryce długów i zlewków, lecz tylko nowy wpis.

Tu zachodzi własnie wielka różnica między czynnościami Towarzystwa i zwykle zachodzącemi zlewkami; przy zwyczajnych zlewkach należność sama, jak jest zapisaną w rubryce długów, nie zmienia się, tylko właściciel należności.

Zlewki zapisuje się w wykazie pod rubryką zlewków, a w ekstrakcie wykazu umieszcza się dług, i numer długu, a pod tym samym numerem i długiem wpisuje się zlewki.

Przeciwnie w działaniach Towarzystwa zostaje się tylko numer długów, i przywiązane do tego numeru pierwszeństwo, lecz warunki pożyczki się zmieniają.

Wierzyciele spłaceni przelewają tylko swe pierwszeństwo na Towarzystwo, ale nie przelewają wauunków pozyczki. Czynność wierzycieli i właścicieli z Towarzystwem, jest czynnością nową, zmieniającą postać dawniejszego wpisu. Dlatego w ekstrakcie wykazu, tylko ta nowa czynność umieszczoną być może.

Ponieważ zdarzyć się może, iż zmiana ściągająca się do pewnego numeru, nie może być w oryginale pod tym samym numerem, dla braku miejsca, zapisaną, ale niżej po innych numerach, z odwołaniem się zawsze do właściwego numeru. Pisarz, wydając wyciąg, powinien ją tam mieszcic, gdzieby była zapisaną, gdyby miejsce wystarczało.

§ 14. *O postępowaniu w przypadkach, kiedy dłużnik zmusza właściciela dóbr do wnijsia do Towarzystwa Kredytowego.*

Jezeli wierzyciel zmusza właściciela dóbr, aby przystąpił do Towarzystwa Kredytowego, natenczas postępowanie będzie takie same, jak powyżej przepisano, z wyjątkami w prawie z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku przepisane i w Instrukcyi dla Dyrekcyi Towarzystwa z dnia 14 Marca 1826 roku rozwiniętymi. — Art 73—75 pr. o T. K. Z. z r. 1825, oraz § 33—41 Instr. z d. 14 Marca 1826 r. (T. III, str. 26 i 95 nin. dzieła).

§ 15. *O skróceniu postępowania w przypadku, gdzie sam tylko właściciel odbierze listy zastawne.*

W tych przypadkach, w których sam tylko właściciel odbierze listy zastawne, mogą się Delegowany Dyrekcyi

Szczegółowój i właściciel stawic przed Księgami wieczystemi, bez wyznaczenia terminu i całą czynność w skróconym sposobie odbyc.

Delegowany złoży decyzją Dyrekcyi Głównój, wysokość pożyczki oznaczającą i okaze listy zastawne; właściciel pokwituje z ich odebrania, wszystko to objętem będzie w jednym akcie.

Poczem nastąpi decyzja Wydziału i jej publikacja, a przy publikacji wpisanie listów zastawnych do osobnej Księgi, zapełnienie rubryk tejże Księgi, zaliczbowanie i podpisanie listów zastawnych, tudzież przyciśnienie na nich pieczęci Wydziału i oddanie tychże listów do rąk właściciela dóbr.

Pamięć téj drugiej czynności zachowaną będzie w dwóch aktach: w jednym który się zapisze w Księdze wieczystej; w drugim, który się zapisze w Księdze listów zastawnych. W téj drugiej Księdze nie pisze się, że listy zastawne napowiót Delegowany Dyrekcyi odebrał, lecz że je odebrał sam właściciel, który z nich nie w téj Księdze, ale w Księdze wieczystej pokwitowanie zeznać powinien.

Do wykazu hipotecznego zaprononować należy w rubryce długów, w której zapisaném jest N° 1 ostrzeżenie, treść następującą:

„N° 1.—50,000 złp. Summa pięćdziesiąt tysięcy złotych polskich w listach zastawnych od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zaciągnięta w skutek ostrzeżenia na dniu 1 Pazdziernika 1825 roku pod N° 1 zaciągniętego, w skutek decyzji Dyrekcyi Głównój na dniu 15 Marca 1826 roku wydanój i kwitu przez właściciela na dniu 28 Czerwca 1826 roku zeznanego, od której to summy wstępującój w miejsce ostrzeżenia, zobowiązał się właściciel płacic regularnie od 1 do 12 Czerw-

ca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej grubej, kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{16}/_{135}$ złp. z czystej grzywny Kolońskiej) po dwa od sta na procent, i jeden od sta na umowienie kapitału, przez ciąg lat dwudziestu osmiu z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka sciąża pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowem z dnia $1/_{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane.”

§ 16. *O skróconém postępowaniu w przypadkach, kiedy właściciel, wierzyciele i Delegowany Dyrekcji stawają bez wezwania przed Księgami wieczystemi.*

Jeżeli właściciel, wierzyciele i Delegowany Dyrekcji, nie czekając wyznaczenia terminów, dobrowolnie przed aktami wieczystemi stawają, czynność ma być w takim samym skróconym sposobie, jak w § 15 przepisano, odbyta.

§ 17. *O postępowaniu przy pożyczkach na dobra Narodowe od Towarzystwa zaciąganych.*

Przy pożyczkach na dobra Narodowe nie potrzebną jest tymczasowa intabulacja, która jest krokiem przygotowawczym do wezwania wierzycieli hipotecznych, których na dobrach Narodowych nie masz.

Skrócona więc czynność hipoteczna przy pożyczkach na dobra Narodowe na tém zasadzać się będzie:

Po uregulowaniu hipoteki dóbr Narodowych, stawia się przed Księgami wieczystemi Pełnomocnik Skarbu i

zezna akt przystąpienia do Towarzystwa, poczem ostrzeżenie do hipoteki wciągniętem zostanie. Po wydaniu decyzji Dyrekcyi Głównej i wystawieniu listów zastawnych:

- a) Delegowany Dyrekcyi Szczegółowej złoży do zbioru dokumentów Księgi wieczystej, decyzją Dyrekcyi Głównej, wygotowanie listów zastawnych i wysokość pożyczki poświadczającą, i okaże listy zastawne.
- b) Pełnomocnik Skarbu zezna zaraz kwit z odebranych listów zastawnych, wymieniając Numer, litery i summę każdego listu zastawnego.
- c) Akt przez Rejenta przyjęty, przedstawionym będzie Wydziałowi, celem wydania decyzji, po jej publikacji nastąpią dalsze działania, jak jest przepisano w § 15.

Do wykazu pod rubryką długów zaproponowaną będzie treść następująca:

N° 1.—100,000 złp. Summa sto tysięcy złotych polskich w listach zastawnych zaciągniętą została od Towarzystwa Kredytowego w moc prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku i Postanowienia Królewskiego z d. $\frac{12}{24}$ Stycznia 1826 r, tudzież w skutek decyzji Dyrekcyi Głównej Towarzystwa na dniu 12 Lipca 1826 roku zapadłej i zobowiązania się Skarbu, jako właściciela dóbr, i pokwitowania z odebranych listów zastawnych, w dniu 1 Sierpnia 1826 roku zeznanego, od której to summy właściciel zobowiązał się regularnie płacić od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{16}{100}$ złotych polskich z czystej grzywny Kolonskiej) po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie

kapitału przez ciąg lat 28 z poddaniem dóbr, do których się niniejsza hipoteka ściąga, pod wszelkie zobowiązania Prawem Sejmowém z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku przepisane."

§ 18. *O wpisaniu listów zastawnych zamienionych do Księgi listów zastawnych, tudzież o zapisaniu w niej umorzenia listów zastawnych.*

Skoro Dyrekeya Główna, w myśl artykułu 123 i 124 prawa, tudzież §§ 214, 215, 218 Instrukeyi z d. 14 Marca r. b., wyda decyzją stanowiącą wygotowanie nowych listów zastawnych w miejsce umorzonych, i Delegowany Dyrekeyi Szczegółowój przedstawi Wydziałowi Hypotecznemu, tak decyzją Dyrekeyi Głównój, jako téż nowo wygotowane listy zastawne, Wydział Hypoteczny spisze w Księdze listów zastawnych stosowny protokół, przedstawione listy zastawne w przepisany już wyżej sposobie do niej zaciągnie, położy na nich numer bieżący i kartę Księgi, i, podpisami swemi i pieczęcią opatrzywszy, Delegowanemu zwióci.

Że zas w decyzyi Dyrekeyi Głównój, wymienione będą listy zastawne umorzone, w miejsce których nowe wygotowane zostały, i powód, dla którego umorzenie nastąpiło, jako to, dla zmiany uszkodzonych na nowe, białych na kolorowe, i t. p.; przeto przy numerze, pod którym dawny, to jest umorzony list zastawny zapisany był, w rubryce wymieniającój powody umorzenia, w tymże samym wierszu Prezydujący w Wydziale Hypotecznym położy datę decyzyi Dyrekeyi Głównój, i takową wraz z Pisarzem Kancellaryi Ziemiańskiej zacyfruje. W rubryce zas pod napisem, *wysokość umorzonego li-*

stu zastawnego, położyć należy sumnę, na którą umorzony list zastawny był wystawiony. Czynności tej spisany będzie oddzielny protokół, podpisze go Delegowany Dyrekcyi, i Wydział Hypoteczny, a Pisarz kopią Delegowanemu wydać powinien.

Jeżeli list zastawny umorzony został z powodu wylosowania, Dyrekcyja Szczegółowa, za upoważnieniem Dyrekcyi Głównej, przedstawi przez Delegowanego Wydziałowi Hypotecznemu, stosownie do artykułu 136 prawa, albo połowę umorzonego listu zastawnego albo dowód depozytowy, iż pieniądze, dla niezgłoszenia się właściciela listu zastawnego, w Dyrekcyi Głównej pozostają. W każdym z tych przypadków, Prezydujący Wydziału Hypotecznego, datę wylosowania listu zastawnego w upowaznieniu Dyrekcyi Głównej wymienioną, w Księdze listów zastawnych w rubryce pod napisem, „*umorzenie listu z powodu wylosowania,*” zapisze i wraz z Pisarzem zacyfruje; w rubryce zaś pod napisem, „*wysokość umorzonego listu zastawnego,*” sumnę tymże listem objętą położy. Nadto w przypadku pierwszym, zapisawszy na okazanej sobie połowie listu zastawnego, iż umorzenie w Księdze listów zastawnych jest zanotowane, zwróci takową Delegowanemu: w drugim zaś przypadku dowód depozytowy u siebie zatrzyma.

Czynności tej spisany będzie oddzielny protokół, jak już wyżej przepisano.

Protokoły te, również jak doczyty i upowaznienia Dyrekcyi Głównej, przez Delegowanego Dyrekcyi Szczegółowej składane, zbierane będą w Wydziale Hypotecznym w oddzielny fascykuł, który stanowić będzie zbiór dowodów do Księgi listów zastawnych. Składane tam będą i dowody depozytalne na wylosowane a nie wypłacone listy zastawne; skoro jednak właściciel takiego

listu zastawnego pieniądze z depozytu Dyrekcyi Głównej odbierze i Wydziałowi Hypotecznemu połowa takowego listu, po dopełnieniu formalności artykułem 136 prawa wskazanój, zostanie przedstawiona, dowód depozytowy wydany będzie Delegowanemu Dyrekcyi Szczegółowej, a w to miejsce protokół, który z tego powodu spisać należy, załączony do fascykułu być powinien.

DODATKI I ODMIANY INSTRUKCYI
DLA
DYREKCYJ SZCZEGÓŁOWYCH
TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

(Postanowienie to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnej z d. 1 Grudnia 1829 r. a ogłoszone zostało d. 3 Lutego 1830 r. — D. P. T. XIII, str. 3 — 56).

W TYTULE I.

O Dyrekcyach Szczegółowych w ogólnosci.

§ 1. Gdyby Dyrekcyja Szczegółowa pozbawioną została którego z Członków swoich, dla zapełnienia wakującej posady przedstawi Dyrekcyi Głównej najmniej dwóch kandydatów.

W przypadku śmierci lub innych przeszkód w urzędowaniu Prezesa Dyrekcyi Szczegółowej, taż Dyrekcyja doniesie o tém Dyrekcyi Głównej. Gdy zaś otrzyma upoważnienie do wybrania z grona swego nowego Prezesa, uskuteczni to na posiedzeniu, na które wszystkich

swych Członków powoła, a na którym do ważności wyboru najmniej pięciu Radców obecnych być winno.

W TYTULE II.

Przepisy do zachowania przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, i oznaczeniu wysokości pożyczki.

§ 2. Zamiast obowiązku włożonego § 28 Instrukcyi dotychczasowej, Dyrekcyja Szczegółowa, otrzymawszy akt przystąpienia, stosownie do art. 42 Prawa Sejmowego składany, ułoży obwieszczenie obejmujące wyszczególnienie dóbr w akcie przystąpienia wymienionych, ilość opłacanego z nich podatku ofiary, wysokość pożyczki na nie, stosownie do art. 4. 5. i 6. Prawa Sejmowego przypadającej, tudzież pożyczki przez właściciela żądanej, i takowe obwieszczenie poda do Dziennika Wojewódzkiego, oraz prześle je właściwemu Trybunałowi, Wydziałowi Hypotecznemu, każdój z Dyrekcyj Szczegółowych i Dyrekcyi Głównej, tak dla niej jako i dla Komitetu Towarzystwa, tudzież dla Komitetu właścicieli listów zastawnych.

Ztakowych obwieszczeń, wywieszonych na widok publiczny w miejscach posiedzeń tak Dyrekcyj Szczegółowych jako też wszelkich Władz, którym przesłane zostały, Stowarzyszeni, solidarnie jedni za drugich z mocy art. 23 Prawa Sejmowego odpowiadający, powziąć będą mogli wiadomość o wysokości szacunku dóbr ustanowionej podług Prawem Sejmowem przepisanej, i jeżeliby sądzili, że udzielić się mająca na te dobra pożyczka zbyt byłaby wygórowaną, w stosunku do ich

istotnego szacunku, zawiadomić o tém mogą w przeciągu tygodni czterech właściwą Dyrekcyę Szczegółową, lub, w ciągu tygodni pięciu, Dyrekcyę Główną: przed upłynieniem zaś tygodni czterech od daty ogłoszenia obwieszczenia w Dzienniku Wojewódzkim, Dyrekcyja Szczegółowa decyzji względem wysokości udzielić się mającej pożyczki wydawać nie jest mocną.

Te same formalności zachowane zostaną, w razie otrzymanego przedstawienia o rozdział pożyczki na dobra.

§ 3. Gdyby właściciel dóbr, czyli to dobrowolnie, czyli téż przymuszonym sposobem do Towarzystwa Kredytowego przystępujący, nie zapłacił, stosownie do art. 200 Prawa Sejmowego, w całości lub części procentu amortyzacyjnego za raty upłynione, Dyrekcyja Szczegółowa przedstawi Dyrekcyi Głównej prośbę interesenta z opinią swą względem rozdziału należności ztąd przypadającej na raty, które właściciel wraz z procentem w stosunku 5% rocznie obok zwyczajnych półrocznych opłat uiszczać będzie obowiązany pod egzekucyą, i stopniowaniem kar Władzom Towarzystwa służącym. Liczba rat, na które opłata ma być rozdzieloną, nie może przenosić liczby półroczów od zawiązania Towarzystwa do daty decyzji Dyrekcyi Szczegółowej upłynionych; wolno atoli będzie właścicielowi przyspieszyć spłacenie przypadającej od niego należności.

§ 4. Gdy przez powyższy przepis wpływ funduszu amortyzacyjnego zapewnionym zostaje, przeto przepis § 36 dotychczasowej Instrukcyi, ściągający się do wierzycieli hipotecznych, pociągających dobra do stowarzyszenia, tém samém ustaje.

W TYTULE VIII.

*O obowiązku stowarzyszonych zabezpieczenia budowli
w kasie ognowej.*

§ 5. W przypadku potrzeby większego ubezpieczenia pożyczki przez Towarzystwo udzielonej lub udzielac się mającej, na dobra w których intraty głównie są na czynszach oparte, lub gdzie zachodzi brak lasu i innych materiałów, do utrzymania w dobrym stanie zabudowan, Dyrekcyja Szczegółowa uczyni wniosek do Dyrekcyi Głównej o pociągnięcie w podobnych dobrach ich właścicieli do podania i zabudowan włoscianskich do Towarzystwa Ogniwego, otrzymawszy zaś decyzją Dyrekcyi Głównej w wykonaniu jej postąpi podług przepisów § 157 dotychczasowej Instrukcyi.

W TYTULE IX.

Przepisy ogólne.

§ 6. Dla ułatwienia czynności zebran okręgowych, Dyrekcyje Szczegółowe ułożą dokładny spis stowarzyszonych swojego okręgu, i takowy z wypełnieniem rubryk, podług wzoru przez Dyrekcyę Główną sobie wskazanego, i uwagami, jakie za potrzebne uznają, przesła Dyrekcyi Głównej przed dniem 31 Grudnia 1829 r. i następnie przesyłać będą co lat dwa.

§ 7. Dyrekcyje Szczegółowe, otrzymawszy od Dyrekcyi Głównej listę Członków na zebraniu okręgowém prawo głosowania mających, tudzież listę Członków mogących być wybranymi na urzędników Towarzystwa,

obowiązane są natychmiast na drzwiach Kancellaryi wywiesić egzemplarz tak jednej jak i drugiej listy dla wolnego przejrzenia Stowarzyszonym, aby ci, znajdując się na nich opuszczonemi lub mylnie zamieszczonemi, mogli do Dyrekcyi Głównej, a w razie niepoprzestania na jej decyzji, do Komitetu Towarzystwa z przyzwoitemi dowodami się zgłosić.

§ 8. Dyrekcyja Szczegółowa obowiązana jest dostarczyć Prezesowi Zebran, materiałów pismiennych, tudzież na żądanie Prezesa przeznaczyć powinna Kancelistów do przepisywania ekspedycyj pod kierunkiem Sekretarza zebrania.

§ 9. Gdyby przed władzę bądź sądową bądź administracyjną wyniesionym był spór w przedmiocie, który, z mocy Ustawy Sejmowej, do wyłącznego rozpoznania Władz Towarzystwa należy, Prezes Dyrekcyi Szczegółowej, której przedmiot dotyczy, ostrzeże Władzę, przed którą spór wyniesiony, o jej niewłaściwości, z oznajmieniem, że, w razie uznania się właściwą, spór jurysdykcyjny wywołany będzie. Na przypadek bezskuteczności tego ostrzeżenia, Dyrekcyja Szczegółowa wyrok władzy sądowej, albo decyzją władzy administracyjnej, właściwość swą uznającą, przesła wraz z aktami Dyrekcyi Głównej dla przedstawienia Ministrowi Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu w terminie oznaczonym artykułem 33 Statutu Organicznego dla Rady Stanu, celem postąpienia jak z prawa wypadnie.

DODATKI I ODMIANY W INSTRUKCYI

D L A

DYREKCYI GŁÓWNEJ

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

W TYTULE II.

O wystawieniu listów zastawnych.

§ 10. W miejscu obowiązków paragrafami 175 i 176 dotychczasowej Instrukcyi przepisanych.

Dyrekcya Główna, otrzymawszy od Dyrekcji Szczegółowej decyzją, przyznającą pożyczkę lub jej rozdział, z zachowaniem wszelkich formalności Instrukcyą dla Dyrekcji Szczegółowych przepisaną objętych, pizekonna się, czyli termin ogłoszenia i podania do wiadomości publicznej już upłynął, i nie wprzód wyda swą decyzją, aż po upłynieniu tygodni pięciu od daty powyższego ogłoszenia.

§ 11. Ilekroć Dyrekcya Główna w skutku § 3 niniejszej Dodatkowej Instrukcyi przyzna pożyczkę na dobra z rozłożeniem na raty procentu amortyzacyjnego, wówczas w razie potrzeby zaciągnięciem sposobem pożyczki od Banku Polskiego ilość odpowiednią wysokości rat amortyzacyjnych, i takową Bankowi z procentem w stosunku 5% rocznie w terminach właściwych powróci.

§ 12. Jeżeli, w skutku zaniesionego do Komitetu Towarzystwa rekursu, zapadnie decyzja Komitetu, wyższą pożyczkę na dobra jakie przyznająca, Dyrekcyja Główna takową decyzją do Księgi swój, przepisanej artykułem 109 Prawa Sejmowego i 185 dotychczasowej Instrukcyi, dosłownie wpisze, po czém stosownie do tegoż paragrafu postąpi.

§ 13. Nadsyłane przez Dyrekcyę Szczegółową, stosownie do artykułów 67 i 68 Prawa Sejmowego, listy zastawne i kupony, tudzież należącą do nich gotowiznę, Dyrekcyja Główna oddawac jest obowiązana do Banku dnia dwudziestego każdego miesiąca; skoro zaś Dyrekcyja Główna, stosownie do artykułu 69 Prawa Sejmowego, otrzyma prosbę o zwrot z depozytu listów zastawnych, i uzna ze żądaniu właściciela nic na przeszkodzie nie staje, wezwie Bank, aby listy zastawne z kuponami i należącą do nich gotowizną, po strąceniu z nich kosztów depozytowych, niezwłocznie zwrócił. Odebrany z Banku depozyt Dyrekcyja Główna przesle Dyrekcyi Szczegółowej dla uskutecznienia wypłaty, stosownie do przepisów prawa. Koszta za przesłanie gotowizny pocztą przy wypłacie od właścicieli listów zastawnych ściągnięte byc powinny.

§ 14. Gdy mający prawo do części depozytu, w skutek przepisu art. 67 i 68 Prawa Sejmowego do Dyrekcyi Głównej odesłanego, takowe udowodni i zażąda odebrania téj części, Dyrekcyja Główna, jeżeli listy zastawne dla summy w mowie będącej wystawione dadzą się w całości wydzielic, część żadaną do Dyrekcyi Szczegółowej przesle, i wypłatę podług przepisu paragrafu poprzedzającego uskutecznic poleci.

W razie gdyby listy zastawne rozdzielone byc nie mogły, strona wydania części z deponowanej summy żadająca, wtedy skutek żądania swego otrzymać może, gdy

opłaci kosztu wygotowania stosownej ilości i jakości listów zastawnych, w miejsce tych, które, jako do tej wypłaty niestosowne, umorzone być muszą.

§ 15. Gdyby summa jaka w depozycie zostająca była tej natury, iż kapitał czyli listy zastawne do jednej, a procent czyli kupony do innej osoby należą i względem osoby, której procent przynależy, sporu nie było, lub takowy wyrokiem prawomocnym rozstrzygnięty został, winna będzie Dyrekcyja Główna, po przekonaniu się o takowym stanie rzeczy, stronie, której procent przynależy, kupony od zdeponowanych listów zastawnych z upłynionych półroczów, za podniesieniem ich z Banku, wydać, lub stronę do odebrania ich wprost z Banku upowaznić.

W TYTULE III.

Pobór opłat od stowarzyszonych.

§ 16. Dyrekcyja Główna, otrzymawszy przedstawienie Dyrekcyi Szczegółowej, względem ulgi artykułem 97 Piawa Sejmowego stowarzyszonym dozwolonej, winna będzie w dniach 15 od nadejścia podobnego przedstawienia wydać swoją w tej mierze decyzją. Fundusz na pokrycie czasowego niedoboru, z przyznanej ulgi wynikającego, Dyrekcyja Główna w razie potrzeby sposobem pożyczki od Banku zastąpi, i wtedy zyskujący ulgę procent w stosunku 5% rocznie opłacać będzie obowiązany.

W TYTULE IV.

Losowanie dla umorzenia listów zastawnych.

§ 17. Dyrekcyja Główna uważać jest obowiązana, aby przy układaniu, stosownie do § 200 dotychczasowej In-

strukeyi, wykazu numerów do losowania należec mających, nie zostały zamieszczone w tym wykazie numerów tych listów zastawnych, które, bądź w Dyrekcyach Szczegółowych do daty ostatniego ich przed dniem 20 respective Marca i Wrzesnia i raportu pozostają, bądź w skutek artykułów 67 i 68 Prawa Sejmowego są do depozytu złożone, i takowe, gdyby się znalazły, wypusci.

§ 18. O wysokosci funduszu amortyzacyjnego do losowania przypadającego, Dyrekcyja Główna zawiadomi Komitet Towarzystwa, i wezwie go o wyznaczenie Delegowanych, azeby losowaniu obecnemi byc mogli.

W T Y T U L E V.

Wypłata listów zastawnych i kuponów tudzież ich umorzenie.

§ 19. W razie dopełnionego już potrącenia, stosownie do art 131 Prawa Sejmowego, należytosci za kupony biakujące do wylosowanego listu zastawnego, Dyrekcyja Główna należytosc zatrzymaną okazicielowi kuponów w każdym czasie wypłacic jest obowiązana. Jezeliby zas kto zgłosił się po wypłatę kuponów od wylosowanego listu zastawnego, przez Dyrekcyę Główną jeszcze nie wykupionego, taz Dyrekcyja mocna jest tylko wypłacic takowe kupony za upłynione półrocza.

§ 20. Wszelkie summy tak za wylosowane listy zastawne jako téz kupony upłynionego półrocza, z dniem 19 Lipca i 19 Stycznia nie odebrane, powinny byc nadaléj w dni 10 do Banku na pizekaz wniesione, wyjąwszy summę 100,000 złp na bieżące dla interessentów wypłaty, które Dyrekcyja Główna w Kasie swéj pozostawic jest mocną. Z dopełnienia w tym sposobie prze-

pisu art. 134 Prawa Sejmowego, Dyrekcyja Główna przy rewizyi kassy, kwitami Banku przed Delegowanemi z Komitetów obudwóch usprawiedliwic się powinna. Następnie przynajmniej raz na miesiąc w dniu 20 każdego miesiąca fundusze w Kassie jój znajdujące się a przenoszące złp. 100,000 Dyrekcyja Główna do Banku odesle. W razie zas umniejszenia summy 100,000 złp. żądac może od Banku jój dopełnienia (1).

W TYTULE VI.

Wymiana listów zastawnych uszkodzonych lub zatraconych na nowe, białych na kolorowe, większych na mniejsze i przeciwie.

§ 21. Listy koloru żółtego wtedy tylko na białe zamienione być mogą, kiedy, czyli to właściciel dóbr, czyli też wierzyciel prywatny, przed ich odebraniem z Kancellaryi Hypotecznej oświadczą, że listy żółte na białe zamienione mieć pragną. Koszta wymiany takowych listów, jako téż wszelkich wymian §§ 214, 215 i 216 w dotychczasowej Instrukcyi dla Dyrekcyi Głównej dozwolonych, stosownie do przepisu art. 123 Prawa Sejmowego, przez stronę, na której żądanie lub przez której winę nastąpiły, opłacane będą.

---

(1) Przepis w paragrafie tym podany uległ zmianie przez art. 7 pr. o T. K. Z z r. 1853 (D P. T. XLVI, str. 115).

W TYTULE VII.

Przepisy ogólne.

§ 22. Dyrekcya Główna przesyłać będzie Komitetowi Towarzystwa co dwa miesiące i częściej, jesliby tego żądał:

- 1° Wykaz obrotu listów zastawnych.
- 2° Wykaz przyznanych w upłynionym miesiącu pożyczek na dobra, z którymi do Towarzystwa przystąpiono.
- 3° Szczegółowy wykaz zalegających w opłacie stowarzyszonych, a ulegających egzekucyi stosownie do art. 86 Prawa Sejmowego, z rozróżnieniem rat i wyjaśnieniem jak dalece środki egzekucyi rozciągnięte zostały.

Wykazy te najdalej z dniem 10 każdego respective następnego miesiąca składane być mają.

§ 23. Na wstępie zdania sprawy, które Dyrekcya Główna z mocy art. 136 Prawa Sejmowego, składać jest obowiązana, zamiesci treść uwag i postrzeżeń Komitetu nad poprzedzającym sprawozdaniem uczynionych, i o rezultacie ztąd wynikłym zawiadomi.

Do wykazów zas i szczegółów, które, wedle przepisu § 221 dotychczasowej Instrukcyi, sprawozdanie przez Dyrekcya Główną Komitetowi składane obejmować powinno, też Dyrekcya na żądanie Komiteu dołączać będzie:

- 1° Wykaz dóbr, które w ciągu upłynionego półrocza decyzjami Dyrekcyi Głównéj ulgę z powodu doznanych klęsk uzyskały, z wymienieniem wysokości opłaty na raty rozdzielonéj, i czasu na jaki rozłożona została.

- 2° Wyszczególnienie funduszków wpłynionych od wstępujących z Towarzystwa z mocy art. 25 Prawa Sejmowego, tudzież przypadających kar od zalegających w opłacie stosownie do art. 85 Prawa Sejmowego.
- 3° Treść Decyzji Dyrekcji Główniej, w skutek raportów Delegowanych przez tę Dyrekcyą podług przepisów art. 141 Prawa Sejmowego do Dyrekcyów Szczegółowych wysyłanych.
- 4° Wykaz rodzaju listów zastawnych i wysokości summ, które z jakiegobądź powodu umorzone, i z Ksiąg przy Wydziałach Hypotecznych utrzymywanych wykreslone zostały.
- 5° Wykaz zaciągnionej od Banku lub Rządu pożyczki i jej zwrotów.
- 6° Wykaz depozytów, w skutku artykułów 67 i 68, tudzież 127 i 134 Prawa Sejmowego do Kasy Dyrekcji Główniej złożonych, i następnie do Banku przeniesionych oraz summ, które, bądź na kaucyą urzędników, bądź jako własność Towarzystwa, w Kassie Dyrekcji Główniej się znajdują, lub do Banku są oddane.
- 7° Wiadomość o processach, czyli to z powództwa Władz Towarzystwa, czyli przeciw nim wytoczonych.

§ 24 Rachunki roczne z administracji § 222 dotychczasowej Instrukcyi przepisane, składane być powinny tak Komitetowi jako i Rządowi najdalej do dnia 15 Lipca następnego roku. Dowody wszelkie przesyłane zostaną Komitetowi, Rządowi zaś wtedy, gdy tego zażąda

§ 25. Gdy Komitet Towarzystwa, w celu sprawdzenia zdania sprawy lub złożonych sobie rachunków, zesle Delegowanego dla przejrzenia ksiąg rachunkowych i kassowych, tak Dyrekcji Główniej jako téż i Dyrekcji

Szczegółowych, Dyrekcyje te okazac je są obowiązane, i udzielic wszelkich dowodów i objaśnien, jakichby Komitet potrzebował.

§ 26. W przypadku znaczniejszych uchybien lub przestępstw w urzędowaniu popełnionych przez Radców Dyrekcyi Głównej, lub w razie niezjeżdżania się na kadencyje, i zaniedbywania się w dopełnieniu przyjętych obowiązków, Prezes winien zwołać Ogólne zebanie Dyrekcyi Głównej, które najmniey w komplecie dziewięciu osób względem zawieszenia w urzędzie, złożenia z urzędu, oddania pod sąd, i poszukiwania na majątku wirnego, w drodze sądowej, zrządzonej Towarzystwu szkody, decyzyą wyda. Jeżeliby decyzya Dyrekcyi Głównej Radcę od odpowiedzialności uwalniała, a nie zapadła większością przynajmniey dwóch trzecich części głosów obecnych Członków, wtenczas rzecz do ostatecznego zawyrokowania Komitetowi Towarzystwa przedstawioną będzie. — § 225 Instr. z d 14 Marca 1826 r. z dopiskiem (T. III, str. 158 i 159 nin. dzieła)

§ 27. Prezes Dyrekcyi Głównej zawiadomic powinien Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym o posiedzeniu, na którym przedmioty paragrafem poprzedzającym i paragrafem 225 dotychczasowej Instrukcyi objęte, roztrząsane będą, aby ten, jeżeli tego uzna potrzebę, posiedzeniu temu był przytomny. Jeżeliby urzędnik Towarzystwa lub Prokurator Jeneralny od decyzyi Dyrekcyi Głównej do Komitetu się odwołał, akta tego przedmiotu dotyczące Komitetowi przesłane zostaną. — § 225 Instr. z d 14 Marca 1826 r z dopiskiem. (T. III, str. 158 i 159 nin. dzieła).

§ 28 Funduszami z mocy art 29 i 30 Prawa Sejmowego do Kassy Dyrekcyi Głównej wily, jżycemi, taz Dyrekcyja opędzuc będzie wydatki tem z artykułami wskazane i nie wprzód zwracac zacznie Rządowi pożyczkę od nie-

go, stosownie do artykułów 31 i 209 Prawa Sejmowego zaciągnięną, aż gdy fundusze te od bieżących wydatków administracyjnych zbywać będą. Względem zaś wszelkich innych funduszków Towarzystwa, o ileby te na opłacenie procentów od pożyczek w Banku zaciągniętych przez nią obrócone nie były, niemniej też względem umorzeń rachunkowych, Dyrekcyja Główna rzecz Komitetowi przedstawić jest obowiązana, i do decyzji jego stosować się będzie.

§ 29. Przed dniem 15 Lutego 1830 roku i następnie co lat dwa Dyrekcyja Główna przesyłać będzie Dyrekcyjom Szczegółowym zatwierdzone przez siebie listy stowarzyszonych tak głosujących jako i wybieralnych. Reklamacye zaś przeciw wydarzyć się mogącym pomyłkom lub opuszczeniom na tych listach, powinny być podawane za pośrednictwem Dyrekcyi Szczegółowej, lub wprost do Dyrekcyi Głównej, tak, ażeby przynajmniej na dni 15 przed terminem na zebrania stowarzyszonych przeznaczonym, Dyrekcyi Głównej oddane zostały. Później czynione przedstawienia rozpoznawane nie będą.

§ 30. Najdalej na dni 15 przed terminem zebrania, Dyrekcyja Główna przesyła Dyrekcyjom Szczegółowym Instrukcyę dla Prezesów zebran, celem doręczenia ich tymże Prezesom.

§ 31. Mężatki nie mogą być reprezentowane na zebraniach, tylko przez mężów swoich. Żony zaś w rozłączeniu prawnym z mężami będące, mogą mieć udział w wyborach przez zastępców stosownie do przepisu § 233 dotychczasowej Instrukcyi. Nikt na zebraniu dwóch lub więcej głosów mieć nie może (1).

---

(1) Przepis paragrafem tym objęty uchylony został w części art. 16 prawa o T. K. Z. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 125).

§ 32. Posłowie i Deputowani na Sejm, Radcy Wojewódzcy, Sędziowie Pokoju i Wójei Gmin, tudzież inni urzędnicy nie etatowi, pozwolenia do sprawowania urzędu w Towarzystwie od władzy właściwej nie potrzebują. Jeśli zaś są zarazem i Członkami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, uwalniać się nie mogą od urzędowania w témże Towarzystwie, skoro nie mają do tego powodów artykułem 186 Prawa Sejmowego przewidzianych.

§ 33. Gdy art. 183 Prawa Sejmowego mieć chce, aby przynajmniej trzech Radców do każdej Dyrekcyi Szczegółowej z pomiędzy Obywateli stowarzyszonych właściwego Okręgu wybierano, wrazie zatém, gdzieby przez nowe wybory skład której Dyrekcyi Szczegółowej nie zawierał w sobie trzech Radców z pomiędzy stowarzyszonych właściwego Okręgu, wybór tych nie stowarzyszonych, którzy najmniej kresek za sobą mieli, będzie nieważny, i miejsca ich za wakujące uważane zostaną.

§ 34. Członek Towarzystwa lub Obywatel nie stowarzyszony, do więcej jak jednego urzędu Towarzystwa na różnych zebraniach powołany, powinien zawiadomić Dyrekcyą Główną przed dniem 15 Czerwca, przy którym urzędzie pozostać pragnie. Jeżeliby zaś nie złożył takowego zawiadomienia, wybór wczesniejszy za obowiązujący go uważany będzie.

§ 35. Zebranie okręgowe stowarzyszonych wtedy jest ważnem, jeśli się odbyło podług przepisu artykułu 181 Prawa Sejmowego, tudzież podług Instrukcyj dla Prezesów zebranych.

Wybór zaś Urzędnika Towarzystwa będzie nieważny:

- a) gdy wybrany w chwili wyboru nie posiadał któregobądź z warunków wybieralności;
- b) gdy udowodnione mu zostanie, że datkiem, lub

obietnicą, lub innemi nieprzyzwoitemi środkami uzyskiwał kreski.

§ 36. Paragraf 236 dotychczasowej Instrukcyi następnie zostaje zmienionym:

Prezes zebrania po ukonczeniu takowego zebrania, spisany protokół przelać powinien Dyrekcyi Główniej, która, jeżeliby w czynnościach wyborowych nie znalazła prawu przeciwnego, wybory ostatecznie zatwierdzi. Jeżeliby zaś, po przejrzeniu protokołu zebrania, znalazła, że takowe w części lub w całości przeciw prawu i Instrukcyom się odbyło, wybory pojedyncze skassować jest mocną, od jakowej decyzji służyć będzie prawo interesentowi odwołania się do Komitetu Towarzystwa w przeciągu dni 30, w razie zaś dostreżonych nieregularności pociągających za sobą potrzebę skassowania całkowitej czynności zebrania, Dyrekcyja Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa protokół tegoż zebrania z wnioskiem o jego skassowanie.

§ 37. W razie skassowania czy to całych zebrań, czy pojedynczych wyborów, urzędnicy, których skassowanie dotyczy, z tytułu tych wyborów do sprawowania urzędu przypuszczonemi być nie mogą, i w takim razie, jak najmniej w razie zawakowania z innych powodów urzędu Rady Dyrekcyi Główniej, lub której Dyrekcyi Szczegółowej, Dyrekcyja Główna przedstawi Komitetowi Towarzystwa najmniej po dwóch kandydatów do zanominowania na te miejsca, w myśl art. 158 Prawa Sejmowego. Kandydaci przez Dyrekcyją Główną przedstawieni, powinni być właścicielami dóbr Towarzystwu zastawionych, mieć prawo być wybranymi i stowarzyszonymi Okręgu, w którym wakuje posada mająca być zapełniona.

§ 38. Przełożenia Dyrekcyj Szczegółowych w moc przepisu § 6 dotychczasowej Instrukcyi czynione, Dy-

rekeya Główna komunikowac będzie Komitetowi Towarzystwa z opinja swoją. Jeslby zas uznała potrzebę zaprowadzenia jakowych zmian, ułatwiających postępowanie wewnętrzne, czy to jój własne, czy Dyrekcyj Szczegółowych, przedstawi je Komitetowi Towarzystwa, który gdy je zatwierdzi, starą się obowiązućcemi.

§ 39. We wszystkich przedmiotach dobra Towarzystwa się dotyczących, mocna jest Dyrekeya Główna udawac się do Władz Naczelných Krajowych. Przedstawienia swe do Namiestnika Królewskiego Dyrekeya Główna zanosic będzie przez posrednictwo właściwego Ministra; Komitetowi zas Towarzystwa przedstawienia te w kopii zakommunikowac, i o ich skutku doniesc mu powinna.

I N S T R U K C Y A

DLA KOMITETU

TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO.

TYTUŁ I.

O Komitecie w ogólnosci.

§ 40. Komitet ma dozór i kontrolę nad władzami wykonawczemi Towarzystwa Kredytowego, i stanowi ostatecznie, podług prawa i niniejszój Instrukcji, w przedmiotach pod rozpoznanie lub rozsądzenie jego przychozdzących.

§ 41. Radcy Komitetu na zgromadzeniach okręgowych do urzędowania wybrani, po zatwierdzeniu przez

Dyrekcją Główną czynności zebrania, nim przystąpią do pełnienia obowiązków, złożyc powinni Komitetowi zaświadczenie swego wyboru podpisane przez Prezesa zebrania, Assessorów i Sekretarza, po czém złożą oświadczenie, stosownie do przepisu art. 150 Prawa Sejmowego.

§ 42. Komitet wybierze z grona swego na lat dwa jednego Radcę do trzymania pióra na posiedzeniach. Radca ten wypełniać będzie polecenia z urzędu sobie przez Komitet lub przez Prezesa dane, oraz będzie Prezesowi pomocą we wszystkich jego czynnościach.— Art. 10 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838. (D. P. T. XXI, str. 505).

§ 43 Radcy Komitetu podzielą się na trzy kadencye, każda po cztery miesiące trwac mająca. Kadencye te losem roztrzygnięte zostaną, a za nieprzytomnych Prezes losy wyciągać będzie. Formalność ta, jako téż wybór Radcy pióro trzymającego, uskutecznione być winny w dniu 1 Sierpnia roku tego, w którym wybory normalne nastąpiły.

§ 44. Radcy Komitetu właściwej kadencyi pobierac będą płacę za cały czas urzędowania w stolicy, stosownie do art 153 tegoż prawa. Wynagrodzenie zas na kosztą podróży, w tymże artykule wymienione, w ten sposób udzielaném będzie, że czas na podróżach zjezdnych i powrotnych strawiony, licząc mil osm za jeden dzień czynnego urzędowania, poczytany i do stosunkowej płacy zarachowanym zostanie Radcy do kadencyi nie należący, którzyby na posiedzeniach znajdowac się chcieli, mieć będą głos doradczy i żadnej płacy pobierac nie będą, chybaży zastępowali którego z Radców właściwej kadencyi.

TYTUŁ II.*O Prezesie Komitetu Towarzystwa.*

§ 45. Prezes Komitetu, oddalając się ze stolicy na czas nie przechodzący dni 28, zawiadomic powinien Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, i doniesć mu przez kogo z Radców Komitetu zastąpionym będzie; dłużej jak na dni 28 oddalać się nie może ze stolicy bez pozwolenia Namiestnika.

§ 46. Na przypadek śmierci, choroby ciężkiej, lub innej przyczyny pozbawiającej Prezesa Komitetu możności pełnienia obowiązków, Radca pióro tymczasem zawiadomi o tém Radcę najstarszego wiekiem we właściwej kadencji, aby do stolicy zjechał dla zastąpienia Prezesa, aż do najbliższego zebrania się Komitetu, na którym pod przewodnictwem najstarszego wiekiem z całego grona obecnych Radców Komitetu nastąpi wybór Prezesa na czas poprzednikowi jego do urzędowania pozostający, o wyborze tym Prezydujący posiedzenia zawiadomic natychmiast powinien Ministra Prezydującego w Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu, dla postawienia go w możności odebrania od nowo obranego Prezesa zobowiązania artykułem 150 Prawa Sejmowego przepisanego; po którym zainstalowaniu, Prezes urzędowanie swoje objąć będzie mocen.

§ 47. Prezes mocen jest udzielić Radcy Komitetu w kadencji zasiadającemu pozwolenie oddalenia się za urlopem, jeśli przez to komplet artykułem 152 Prawa Sejmowego przepisany, zerwany nie zostanie, lub jeśli oddalający się Radca złoży na piśmie oświadczenie innego Radcy zastępstwo przyjmującego. Na przypadek zaś niemożności pełnienia obowiązków przez Radcę pió-

ro trzymającego, Prezes Komitetu wyznaczy zastępcę z pomiędzy innych Radców, az do najpierwszego zebra-
nia się Komitetu, na którym wybór nowy nastąpi.

§ 48. Prezes Komitetu, odbierając przychodzące rap-
porta, przedstawienia, tudzież zazalenia, załatwiac będą-
dzie wszelkie wynikające z nich czynności przygotowaw-
cze, tak aby przedmioty do decyzji Komitetu przedsta-
wić się mające, były dostatecznie wyjaśnione i potrze-
bnemi dowodami wsparte. Na ten koniec żądać może
od Dyrekcyi Głównej raportów i objaśnień, tak co do
jej własnych czynności, jako i co do czynności Dyrek-
cyj Szczegółowych, a nawet wyznaczyć jest mocen De-
legowanych dla zebrania tychże objaśnień.

§ 49. Prezes Komitetu również wyznaczyć może De-
legowanych z Radców właściwej kadencji, tak do assy-
stowania rewizyi kassy, którą Dyrekcyja Główna, stoso-
wnie do art. 135 Prawa Sejmowego, przedsiębrać jest
obowiązana, jako téż do czynności losowania numerów
listów zastawnych.

§ 50. Prezes Komitetu lub jego Zastępca przynaj-
mniej na dni 15 naprzód zawiadomic powinien wszyst-
kich Radców Komitetu o terminie posiedzenia, na któ-
rém odbywać się mają następujące czynności:

- a) Wybór Prezesa lub Rady pióro trzymającego.
- b) Decyzya względem złożenia z urzędu, oddania pod
sąd, lub pociągnięcia do odpowiedzialności mająt-
kowej, którego z Urzędników Towarzystwa.
- c) Decyzya względem użycia funduszków pod zarzą-
dem Komitetu będących, w myśl art. 145 Prawa
Sejmowego.
- d) Roztrzygnięcie wniosku Dyrekcyi Głównej wzglę-
dem skassowania całkowitych zebran.
- e) Decyzya względem ostatniego rozwiązania Towa-
rzystwa.

Niemniej téz Prezes zawiadomic powinien na dni 15 naprzód wszystkich Radców Komitetu, i ilektoć większosc głosow kompletu kadencyjnego na posiedzeniu, lub Prezes Dyrekcyi Głównej w interesie ogółu Towarzystwa, takowego zawiadomienia żądać będą

W przedmiotach, o których mówi paragraf niniejszy, wszyscy Rady Komitetu na posiedzeniu obecni, mają głos stanowczy.

§ 51. W razie gdyby który Radca Komitetu zaskarżony był o uchybienie lub nadużycie w urzędowaniu, Prezes zarządziwszy, jeżeli się potrzeba okaze, stosowne śledztwo, wtedy tylko zawiadomi o tém wszystkich Radców, w terminie stosownie do przepisu paragrafu poprzedzającego, gdy przedmiot wniesiony przez niego na zwyczajny komplet kadencyonalny, przez tenże komplet uzasadnionym uznany zostanie.

§ 52. Skoro Prezes uzna czynności będące przedmiotem zebrania Komitetu załatwionemi, posiedzenie odroczy.

TYTUŁ III.

Oczynnościach i obowiązkach Komitetu Towarzystwa.

§ 53. Komitet Towarzystwa na posiedzeniach swych w terminach artykułem 155 Prawa Sejmowego oznaczonych, lub na posiedzeniach zwołanych przez Prezesa

- a) Przejrzy wszelkie rapporta Dyrekcyi Głównej, i sprawdzi, czyli to sam przez siebie, czyli przez Delegowanych z grona swego, sprawozdanie Dyrekcyi Głównej, tudzież rachunki roczne administracyjne Władz Towarzystwa.
- b) Rozpozna rapporta Radców swoich Delegowanych, czyli to w skutku otrzymanych zażaleń na Władze

Towarzystwa, czyli do rewizyi kass, losowania i umorzenia listów zastawnych, i zarządzić może dopełnienie sledztwa lub wyjasnien tam, gdzieby tego uznał potrzebę.

- c) W razie otrzymanego od Dyrekcyi Głównej, w mysl § 37 niniejszego Postanowienia, wniosku o skassowanie całkowitej czynnosci zebrania, przedstawienie to roztrząśnie i nie inaczej odrzucic moze wnioski Dyrekcyi Głównej, i zatwierdzic toz zebranie, jak tylko większością dwóch trzecich części głosów obecnych na posiedzeniu Członków Komitetu. Jesli zas wyz izeczona większość nie będzie przeciwną wnioskowi Dyrekcyi Głównej, zebranie za skassowane uwazane będzie.
- d) Gdyby który z Członków Dyrekcyów lub z Radców Komitetu, prosił o uwolnienie od urzędowania, dla powodów w ciągu tegoz urzędowania zdarzonych, a w art. 158 i 186 Prawa Sejmowego przewidzianych, prosbę jego roztrząśnie i decyzją swą wyda.
- e) Za otrzymaniem od Dyrekcyi Głównej listy kandydatów na wakujące posady Radców w Dyrekcyach Szczegółowych i Dyrekcyi Głównej, tudziez w przypadku zawakowania posady w Komitecie Towarzystwa, gdy uzna potrzebę zapełnienia tych posad, zanominuje na wakujące miejsca stosownie do art. 158 Prawa Sejmowego.
- f) Na przedstawienie Dyrekcyi Głównej o stratach wynikłych z powodu podwyższenia pozyczki przez Komitet Towarzystwa, rozpozna czyli wszystkie srodki egzekucyi wyczerpane zostały, oznaczy wysokosc téj straty, i wskaże na których z Członków swoich poszukiwane byc mają sposobem art. 157 Prawa Sejmowego przepisany.

Decyzje swe zapadłe we wszystkich powyższych przedmiotach Komitet przesła Dyrekcji Główniej.

§ 54. Gdyby pod rozstrzygnięcie Komitetu przychodził przedmiot, do którego by poprzedniej decyzji wpływał z urzędu który z obecnych jego Członków, lub był do niej w jakikolwiek sposób interessowany, takowy Członek w czasie gdy przedmiot ten przedstawiany będzie, na posiedzeniu znajdować się nie może.

§ 55. Jesliby Komitet z przedstawionych sobie sprawozdań i rachunków Dyrekcyją Główną w ciągu najwięcej lat dwóch nie pokwitował, lub w tymże czasie nie ustanowił defektów i nie wskazał urzędników, na których takowe mają być poszukiwane, Dyrekcyja Główna za pokwitowaną uważaną będzie.

§ 56. Gdyby Komitet, stosownie do artykułu 91 Prawa Sejmowego, zadecydował sprzedaż dóbr za zaległości na własność Towarzystwa zajętych, i z tej sprzedaży straty dla Towarzystwa wynikły, któreby z winnych ściąganiem być nie mogły, Komitet takowe straty z funduszków własnością Towarzystwa będących zastąpić poleci; w braku zaś tych, wezwie Dyrekcyją Główną, izby w ściąganiu brakującej ilości podług przepisu art. 23 Prawa Sejmowego postąpiła.

PYTUL IV.

Przepisy ogólne.

§ 57. Członkom, urzędnikom i officyalistom wszystkich Władz Towarzystwa nie może być zajęta, jak tylko czwarta część przypadającego im wynagrodzenia. — Wszelkie zaś areszta na znajdujące się w kassach Dyrekcyj Szczegółowych lub Dyrekcyi Główniej, lub przez

tę ostatnią do depozytu Banku odesłane należności i fundusze pojedyncze, doręczane być winny Prezesowi właściwej Dyrekcji i jej Kassyerowi, który, w myśl art. 562 Kodexu Postępowania Sądowego, oryginał aresztu zawidy mować powinien. Władze Towarzystwa nie są obowiązane do składania deklaracji względem przyaresztowanych funduszów, lecz Prezesi tych Władz powinni, podług artykułu 569 rzeczonego Kodexu, wydać stronom interesowanym zaświadczenia, czyli i jaka summa osobie, do której jest pretensya, przypada.

§ 58 Władze Administracyjne, Władze i Urzędnicy Sądowi, Prokuratorowie Królewscy do przepisów niniejszej Instrukcji, o ile się ich dotyczy, stosować się są obowiązani.

§ 59. Przepisy dodatkowe do niniejszej Instrukcji, którychby doswiadczenie wskazywało potrzebę, Komitet mocen będzie Radzie wraz z powodami na ręce Ministra Przychodów i Skarbu przedstawić.

Prawo o udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Zapadło d. $\frac{9}{21}$ Kwietnia 1838 r., — a ogłoszone d. 26 Maja (7 Czerwca) t. r. — D. P. T. XXI, str 409 do 485).

ROZDZIAŁ I.

Główne zasady.

1 Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, prawem z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku w Królestwie Polskiem utworzone, mocne będzie przystąpić do udzielenia pożyczek w nowych listach zastawnych.

2 Pożyczki w nowych listach zastawnych udzielone, umozione będą w ciągu lat 28, poczynając od włącznie drugiego półrocza 1838 r., a kończąc z włącznie pierwszym półroczem 1866 r.

3 Pożyczki w nowych listach zastawnych udzielane być mogą na dobra ziemskie, tak rządowej, jak prywatnej własności:

1° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu dotąd zastawione nie są, a opłacają podatku stałej ofiary najmniej pięćdziesiąt złotych.

2° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu są zastawione, a otrzymały mniejszą pożyczkę od téj,

jaką, podług artykułów 5 i 6 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r., otrzymać mogły.

3° Które Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu są zastawione, a zobowiązaniom, prawem z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. nałożonym, po włącznie półrocze pierwsze 1838 r. w pełni zadosyć uczyniły.

4. Na dobra w poprzedzającym artykule pod liczbą 1° wymienione, udzielaną być może pożyczka, aż do wysokości w artykule 4 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. oznaczonej. Pożyczka takowa zwać się będzie *nową*.

Na dobra pod liczbą 2° wymienione, udzieloną być może pożyczka, aż do wysokości, artykułami 5 i 6 Prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. oznaczonej. Pożyczka takowa zwać się będzie *dotatkową*.

Na dobra pod liczbą 3° wymienione, udzieloną być może pożyczka aż do wysokości części, jaka z pożyczki pierwotnie zaciągniętej po włącznie pierwsze półrocze 1838 roku, rzeczywiście umorzona została. Pożyczka takowa zwać się będzie *odnowioną*.

5. Rząd oznaczy na które z dóbr rządowej własności pożyczka w nowych listach zaciągniętą być może.

6. Pożyczki w nowych listach zastawnych zaciągnięte, spłacone będą wnoszeniem opłat w artykule 7 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. wskazanych, to jest, po 4% na prowizyą, a po 2% na umorzenie kapitału.

7. Nowe listy zastawne wystawione będą podług wzoru pod lit. A. załączonego, w kolorach i na summy jak dawne listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. (1)

(1) Wzór, o którym tu mowa, nie został dołączony do niniejszego dzieła; przedstawianie bowiem formy listów zastawnych i kuponów zdaje się być mniej potrzebnym, gdyż papiery te ogółowi kraju dobrze są znane.

8. Do nowych listów zastawnych dołączone będą kupony półrocznych procentów na lat dziewięć, podług wzoru pod lit. B. załączonego. Przed rozpoczęciem pierwszego półrocza 1847 roku, Rząd oznaczy ilość nowych kuponów, okazicielom listów zastawnych wydać się mających, oraz sposób i terminu tegoż wydania (1).

9. Nowe listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego służyć będą, równie jak dawne listy zastawne, w imienną ich wartości, do wypłaty wszelkich długów po dzień $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, a w gubernii Krakowskiej po dzień 20 Grudnia 1825 (1 Stycznia 1826) roku do hipoteki wpisanych.

10. Nowe listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego służyć będą do wypłaty wszelkich długów po terminie, w poprzedzającym artykule wzmiankowanym, do hipoteki wpisanych:

1° *W imienną wartość:*

a) jeżeli wierzyciel na przyjęcie zapłaty w listach zastawnych zezwolił;

b) jeżeli pożyczka udziela się skutkiem pociągnięcia dóbr przez wierzyciela hipotecznego i przypada właśnie na spłacenie wierzytelności, dla której pociągnięcie nastąpiło.

2° *Z dopłatą w monecie brzęczącej różnicy kursu między imienną a obiegową tychże listów wartością:*

a) jeżeli właściciel dóbr pożyczki żądający, zobowiąże się, przy wypłacie w hipotece listów zastawnych, dopłacić wzmiankowaną powyżej różnicę i zarazem złożyć, tytułem rękojmi, w kassie Towarzystwa 2°/o od summy wypożyczyć się mającej;

---

(1) Tu stosuje się też sama uwaga, jaka przy powyższym artykule 7 zamieszczoną została.

b) jeżeli pożyczka udziela się skutkiem pociągnięcia dóbr przez wierzyciela hipotecznego, i przypada z kolei wpisów na zaspokojenie wierzytelności poprzedzającej należność wierzyciela pociągającego, ten zaś ostatni przyjmuje zobowiązanie i złoży rękojmią w punkcie 2° pod lit. a niniejszego artykułu oznaczone.

Rękojmia takowa, po dopełnieniu w mowie będącego zobowiązania, zwróconą będzie składającemu ją właścicielowi lub wierzycielowi; w przeciwnym razie przechodzi na własność Towarzystwa.

11. Pisy spłatach wierzytelności w artykule poprzednim wyrażonych, o wartości obiegowej listów zastawnych stanowić będzie świadectwo Giełdy Warszawskiej, obejmujące kurs, po jakim listy zastawne kupowano, w dniu najbliższym poprzedzającym datę decyzji ostatecznie pożyczkę przyznającej.

ROZDZIAŁ II.

Przepisy do zachowania przy udzielaniu pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

12. Ostateczny termin dla przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, zamiarem otrzymania pożyczki w nowych listach zastawnych, naznacza się na dzień $\frac{19}{31}$ Grudnia 1840 r.

13. Właściciele dóbr żądający otrzymać pożyczkę nową lub dodatkową, wchodząc do Towarzystwa po dniu 19 Wrzesnia (1 Października) 1838 r., obowiązani będą za każdą upłynioną półroczną ratę, od włącznie drugiego półrocza 1838 roku, wnieść w monecie brzę-

czącej, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta z procentem złożonym w sposób wskazany tabelłą, do artykułu 18 Prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku dołączoną (1).

Rozkład opłaty tej na raty przez Dyrekcją Główną dopuszczony być może jedynie w razie zupełnego bezpieczeństwa. Właściciele dóbr żądający otrzymać pożyczkę odnowioną, wchodząc do Towarzystwa po dniu 19 Września (1 Października) 1838 r., obowiązani równie będą za każdą upłynioną półroczną ratę od włącznie drugiego półrocza 1838 r. wnieść w monecie brzęczącej, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta z procentem złożonym w sposób wskazany tabelłą, do artykułu 18 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. dołączoną (1); lecz natomiast otrzymają w nowych listach zastawnych pożyczkę w summie odpowiadającej części długu rzeczywiste umorzonego aż do półrocza, w którym taz pożyczka przyznana została.

14. Właściciel dóbr: żądający zaciągnąć pożyczkę nową i umorzyć takową w terminie artykułem 214 Prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. naznaczonym, to jest, w 1854 roku, obowiązany będzie, za każdą upłynioną półroczną ratę, poczynając od terminu związania się Towarzystwa, to jest od 1826 r., wnieść w monecie bieżącej, na fundusz amortyzacyjny, po jednym od sta, z procentem złożonym w sposób wskazany tabelłą do art. 18 wzmiankowanego Prawa dołączoną (1).

15. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę nową, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemską akt przystąpienia następującej treści:

---

(1) Tabella ta znajduje się w Tomie III na str 79 i nast nin. dzieła.

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencji z daty N., lub téż uchwały Rady familijnej z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N., z przyległościami N. N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N. i poddaję się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca roku 1825 i $\frac{9}{24}$ Kwietnia 1838 r. przepisany, zezwalając na zaciągnięcie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do praw wzwyż rzeczonych, zaciągnąć w listach zastawnych sumnę N. Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyрекcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zapisano do wykazu hypotecznego sumnę temiz listami objętą, a mianowicie: obowiązek regularnego opłacania od teje summy od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej, grubej, kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{\frac{86}{125}}$ złotych z czystej grzywny Kolońskiej), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, przez ciąg lat 28 do roku 1866 (gdzie żądanie pożyczki ma miejsce w myśl artykułu poprzedzającego, pisac rok 1854 w miejsce 1866), z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{24}$ Kwietnia 1838 r. przepisane.”

16. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *dotatkową*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemianką akt przystąpienia następującej treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencji z daty N., lub téż uchwały Rady familijnej z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dobrami N. z przyległościami N., położonemi w parafii N,

powiecie N., obwodzie N., gubernii N., i poddają się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{24}$ Kwietnia 1838 r. przepisany, zezwalając na zaciągnięcie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do praw wzwyż rzeczonych, zaciągając w listach zastawnych sumę N., a to tytułem dodatkowej pożyczki. Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zapisano do wykazu hypotecznego, iż, oprócz obowiązków już przyjętych względnie pożyczki w summie N., pierwotnie z Towarzystwa zaciągniętej, obowiązuję się nadto od pożyczki dodatkowo udzielić się mającej regularnie opłacać od dnia 1 do 12 Czerwca, i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej, grubej, kurs w kraju mającej (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{\frac{86}{125}}$ złotych z czystej grzywny Koloskiej), po dwa od sta na procent, i jeden od sta na umorzenie kapitału przez lat 28 do roku 1866, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{24}$ Kwietnia 1838 roku przepisane.”

17. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *odnowioną* zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującej treści:

„Ja N., zamieszkały w N, działający w imieniu własnym (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub też uchwały Rady familijnej z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami N., z przyległościami N., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., i zezwalam na zaciągnięcie do ksiąg hypotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z dnia $\frac{9}{24}$ Kwietnia 1838 r., zaciągając pożyczkę listami zasta-

wnemi w summie N. jako odpowiadającój dotychczasowemu umorzeniu długu pierwiastkowo zaciągniętego, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku i $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r. przepisany.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia zamieszczone było, iż, z powodu odnowionėj pożyczki, obowiązek pierwotnie zaciągniiony względem całkowitéj wierzytelności złotych N., a mianowicie, regularnego opłacania od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej, grubėj, kurs w kraju mającej, (licząc na stopę wartości rzeczywistėj srebra $86^{\frac{86}{115}}$ złotych z czystej grzywny Kolonskiej), po dwa od sta na procent, a jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28, a mianowicie, po rok 1854 trwac mający, aż do r. 1866 rozciągam, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 roku objęte.”

§ 13. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę nietylko *dotatkową*, ale razem i *odnowioną*, zezna przed właściciwą Kancellaryą Ziemiańską akt przystąpienia następującój treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własném (lub w imieniu N., na mocy plenipotencyi z daty N., lub uchwały Rady familijnėj z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemiańskiego z dobrami N., z przyległosciami NN., położonemi w parafii N., powiecie N., obwodzie N., gubernii N., zezwalając na zaciągnięcie do ksiąg hypotecznych ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z d. $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 roku, zaciągnąć listami zastawnemi nietylko pożyczkę *dotatkową* w summie N., ale nadto pożyczkę *odnowioną*

w summie N., jako odpowiadającą dotychczasowemu umorzeniu długu pierwiastkowo zaciągniętego, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r. przepisany.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyrekcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia, zamieszczone było, że przyjmuję obowiązek nie tylko od pożyczki dodatkowej opłacać regularnie od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku w monecie srebrnej, grubiej, kurs w kraju mającej, (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86\frac{86}{135}$ złotych, z czystej gziwy Koloniskiej), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału przez ciąg lat 28 aż do r. 1866, lecz nadto, z powodu zaciągnięcia pożyczki odnowionej, tenże sam obowiązek względnie pożyczki pierwotnej w summie N. przyjęty i do roku 1854 trwać mający, rozciągamy aż do r. 1866, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r. objęte.”

19. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *odnowioną w ilości mniejszej od części umorzonej*, zezna przed właściwą Kancellaryą Ziemską akt przystąpienia następującej treści:

„Ja N., zamieszkały w N., działający w imieniu własnym (lub w imieniu N., na mocy plenipotencji z daty N, lub też uchwały Rady familijnej z daty N.), przystępuję do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, z dobrami N., z przyległościami N., położonemi w parafii N., powiecie N, obwodzie N, gubernii N, zezwalając na zaciągnięcie do ksiąg hipotecznych na powyższe dobra ostrzeżenia, jako zamierzam, stosownie do prawa z dnia $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r., zaciągnąć listami zastawnymi po-

zyczkę w summie N. w miejsce summy N. z pierwiastkowo zaciągniętej pożyczki już umorzonej, poddając się wszelkim zobowiązaniom i ich skutkom prawami z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. oraz $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 roku przepisany.

„Nadto zezwalam aktem niniejszym, aby, po wygotowaniu listów zastawnych przez Dyрекcyę Główną, w miejsce powyższego ostrzeżenia i w zamian kapitału pierwiastkowo na rzecz Towarzystwa zapisanego, wniesiona była summa N, jako odpowiadająca części długu dotąd nieumorzonej, łącznie z summą dopozyczoną, przyjmując obowiązek regularnego opłacania od tak ustanowionej całkowitej na rzecz Towarzystwa wierzytelności, przez ciąg lat 28 do r. 1866, w terminach od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia każdego roku, w monecie srebrnej, grubiej, kurs w kraju mającej, (licząc na stopę wartości rzeczywistej srebra $86^{86}/_{125}$ złotych z czystej grzywny Kolonskiej), po dwa od sta na procent i jeden od sta na umorzenie kapitału, z poddaniem dóbr tu wyliczonych pod wszelkie zobowiązania, prawami z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. i $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r. przepisane.” — Art. 13 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838, (D. P. T. XXI, str 511).

20. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa przez wierzycieli hipotecznych, Delegowany z Dyrekcyi Szczegółowej zezna akt pociągnięcia dóbr do Towarzystwa, w formie § 37 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 r. (1) przepisanej, odpowiednio rodzajowi i wysokości udzielić się mającej pożyczki.— Art. 11 i 12 Dodatkowych przepisów postępowania z r. 1838, (D. P. T. XXI, str. 507).

21. Na dobra ziemskie płacące ofiary stałej od 50 do 100 złotych, pożyczka w ten czas tylko przyznana być może,

---

(1) Tom III str. 96 nin. dzieła.

- 1° Gdy dobra te mają osobną uregulowaną księgę hipoteczną gubernialną, i posiadają ogólnę rozległości na jednej wsi, najmniej szesc włók miary nowéj polskiej.
- 2° Gdy wzmiankowana rozległość, równie jak możność ciągnięcia z dóbr dochodu, zabezpieczającego w każdym razie opłaty Towarzystwu należne, wspartą będzie opisem stanu dóbr przez właściciela podanym, a poswiadczonym za rzetelność pod odpowiedzialnością przez dwóch właścicieli dóbr bliskich stowarzyszonych, których Dyrekcya Szczegółowa wskaże. W razie niedopełnienia tego, pożyczka, bez Delegacyi z Dyrekcyi Szczegółowéj, nie będzie mogła być przyznana.

22 Przy obliczaniu części umorzonej długu, dla ustanowienia wysokości pożyczki odnowionéj, jeżeli wyznikną kwoty z dziesiętnemi na końcu liczbami, nie dające się pokryć listem zastawnym, właściciel dóbr otrzymujący pożyczkę, obowiązany być ma, tego rodzaju kwoty końcowe, przy kapitale nieumorzonym pozostające, spłacić w gotowiznie, a natomiast otrzyma odpowiednie wynagrodzenie w liście zastawnym, dla zrównania summy pierwotnego długu, lub zaokrąglenia pożyczki. Gotowiznę ztąd pochodzącą, włączać będzie Dyrekcya Główna do funduszu najpierwszego, po udzieleniu pożyczki, losowania.

23. W przyznawaniu pożyczek dodatkowych i odnowionych, Władze Towarzystwa szczególną obróćą uwagę na stan dóbr i dotychczasową ich wypłacalność, i według tego mocne są żądana pożyczkę w całości lub w części przyznać, lub jéj zupełnie odmówić.

24. Dobra, na które udzieloną jest pożyczka dodatkowa, mogą, według życzenia właściciela, z dawną pożyczką pozostać w amortyzacyi kończącej się w roku

1854, z dodatkową zas należąc do amortyzacji kończącej się w roku 1866, zarówno z dobrami nową pożyczkę zaciągającami, lub też złączwszy część dawnego długu dotąd nieumorzoną z pożyczką dodatkowo zaciągającą się, przejść z długiem w ten sposób zogółowanym do nowego rozkładu amortyzacji w roku 1866 kończącej się. Dobra, na które udzielona jest pożyczka odnowiona, bez względu czy pożyczkę dodatkową dobiorą lub nie, przejdą z reszta nieumorzoną pierwotnej pożyczki łącznie z pożyczką odnowioną do nowego rozkładu amortyzacji w roku 1866 kończącej się, zarówno z dobrami nową pożyczkę zaciągającami.

25. Dobra już stowarzyszone, pożyczki w nowych listach zastawnych nie zaciągające, nie należą do solidarniej odpowiedzialności za dobra, które tę pożyczkę zaciągnęły; te zaś ostatnie dobra pozostają aż po rok 1854 w solidarniej odpowiedzialności za pożyczki dotąd z Towarzystwa otrzymane.

26. Właściciel dóbr zadający pożyczki odnowionej, obowiązany jest opłacić na raz jeden dwa od sta od summy pierwotnie zaciągniętej i w hypotecę na rzecz Towarzystwa zapisanej. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa, obowiązek ten ciążyc będzie pociągającego wierzyciela z wolnym do właściciela regressem, przy wykonywaniu którego Władze Towarzystwa obowiązane są udzielić zależną od nich pomoc. Opłata powyżej wspomniana może być żądającym tego rozłożoną na cztery półroczne raty z procentem po 4°/_o. — Art. 29 pr. o Tow. Kred. z r. 1838, (T. III, str. 235 nin. dzieła). (1).

---

(1) Modyfikacja tego przepisu podana jest w ar. 21 pr. o Tow. Kr. z r. 1853. (D. P. T. XLVI, str. 131).

ROZDZIAŁ III.*O dawnych i nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.*

27. Wypłata kuponów, losowanie listów zastawnych, oraz wypłata tych, które losem do umorzenia są naznaczone, uskuteczniane będą względem dawnych i nowych listów zastawnych w wysokości, sposobie i terminach, prawami z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. oraz obecnym oznaczonych. Losowanie dawnych i nowych listów zastawnych odbywać się będzie oddzielnie. Fundusz umorzenia odpowiadać winien ilości tak pierwszych jak drugich listów zastawnych istotnie w obiegu będących, i wyrachowanym będzie stosownie do tabelli, dołączonej do art. 18 Prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku (1).

28. Dopóki dawne listy zastawne Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z obiegu wycofane nie będą, Bank Polski obowiązany będzie w każdym półroczu wniesć do kassy Dyrekcji Głównej w gotowiznie taką sumę, jaka w stosunku do ilości rzeczonych listów w obiegu będących potrzebną się okaże, tak aby przepisowi artykułu poprzedzającego ściśle zadosyć się stało. Za pewność i niezawodność tych zaliczeń Skarb Królestwa Polskiego jest odpowiedzialnym, i skutkiem tego aż do zupełnego wycofania z obiegu dawnych listów zastawnych ta tylko część z zarobków Bankowych do Skarbu Publicznego corocznie przelewana będzie, jaka, po dopełnieniu obowiązku niniejszym artykułem wkładającego się, swobodną pozostanie.

---

(1) Tabella ta znajduje się w T. III na str. 76 nin. dzieła.

29. Dla ułatwienia Bankowi Polskiemu wywiązania się z obowiązku powyższym artykułem nałożonego, użyte będą następujące środki:

- 1° Summa ogólna z opłat artykułem 26 Prawa obecnego postanowionych, oddaną będzie Bankowi Polskiemu.
- 2° Bank Polski obróci ją na wycofanie z obiegu dawnych listów zastawnych drogą dobrowolnej wymiany tychże na nowe listy zastawne. Tym koncem Bank Polski za złożone przez siebie w każdym półroczu w kassie Dyrekcyi Głównej dawne listy zastawne, otrzymać powinien nowe listy zastawne, najdalej za trzy miesiące od daty złożenia. Zamianę tę uskuteczni Dyrekcyja Główna w sposobie artykułem 123 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku przepisany, bez oznaczenia jednak wyrazem *duplikat* nowych listów i bez żądania opłaty za ich wygotowanie. Podobną zamianę uskuteczniac będzie Dyrekcyja Główna na żądanie każdego posiadacza dawnego listu zastawnego.
- 3° Wolno będzie Bankowi żądać zamiany dawnych listów zastawnych koloru złotego, na nowe listy zastawne koloru białego.
- 4° Wolno oraz będzie Bankowi żądać zamiany dawnych listów zastawnych, złożonych do depozytu w moc art. 67 Prawa z d. 1/13 Czerwca 1825 roku, niemniej wszelkich depozytów sądowych i administracyjnych w takichże listach zastawnych na nowe listy zastawne, za doliczeniem przez tenże Bank na rzecz interessowanych do depozytu osób z funduszków w punkcie 1-m niniejszego artykułu wskazanego (1), różnicy kursu, jeżeliby jaka między da-

---

(1) Należy czytać *wskazanych*.

wnemi a nowemi listami zastawnemi zachodzić miała, podług notowania na Giełdzie Warszawskiej z przyjęcia dni 15 żądanie zmiany poprzedzających (1). Zamiana ta jednak miejsca mieć nie może, jeżeli interesowany do depozytu oświadczy w przeciągu 6 miesięcy od daty ogłoszenia niniejszego Prawa, iż na takową nie zezwala.

- 5° O ile zaliczenia, w moc artykułu 28 następować mające, obrócone zostaną na umorzenie dawnych listów zastawnych, Bank otrzyma od Dyrekcyi Głównej odpowiednią summę w nowych listach zastawnych, w imiennój tychże wartości.
- 6° Gdyby fundusz punktem 1-m niniejszego artykułu wskazany, na wycofanie z obiegu dawnych listów zastawnych przeznaczony, okazał się przewyższającym rzeczywistą potrzebę, Bank przewyżkę taką, za wytrąceniem wszelkich kosztów w mo- wie będącą operacją zrzadzonych, Towarzystwu powróci. Gdyby zas okazał się niedostatecznym, Bank niedostatek takowy pokryje z zarobków swoich corocznie do Skarbu Publicznego wnosić się powinnych. Tym końcem utrzymywany będzie oddzielny rachunek z obrotu wzmiankowanego funduszu, z wolnym dla Władz Towarzystwa przeglądem.

---

(1) W miejsce wyrazów *z przyjęcia dni 15*, należy czytać *w przecięciu z dni 15*.

ROZDZIAŁ IV.

Przepisy ogólne.

30 Na kosztą wygotowania nowych listów zastawnych wraz z kuponami, Członki Towarzystwa, pożyczkę otrzymujący, zapłacą na raz jeden:

- a) od listów na złp. 200 i 500 po złotych dwa;
- b) od listów wyżej wartości, od każdego tysiąca po złotych trzy.

31. Udzielanie pożyczek w nowych listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, rozpocząć się może z dniem 19 Kwietnia (1 Maja) 1838 r.

32. Wolną będzie Dyrekeya Główna od podawania do pism publicznych wykazu numerów nowych listów zastawnych do losowania podanych. Wszakże wykaz takowy w właściwym czasie uformowany zostawac będzie w Dyrekeyi, wolny dla przejrzenia kazdemu z interessowanych. — Art. 120 pr o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III, str. 47 nin. dzieła).

33. Na sumny Instytutowe, jakie nowemi listami zastawnemi do splacenia przypadną, wydane będą listy zastawne koloru zółtego, które dopóty do losowania dopuszczone nie zostaną, dopóki zachodzie będą zgłaszania się właścicieli listów zastawnych koloru białego. — Art. 116 pr. o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III str. 46 nin. dzieła). — Art. 1 pos. Rady Adm. z d. ¹⁰/₃₂ Czerwca 1860 r. (D. P. T. LV, str. 171).

34. Az do zupełnego wycofania z obiegu dawnych listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, zadne nowe wypuszczenie listów zastawnych podobne obecnemu, w Królestwie Polskiem miejsca mieć nie

będzie.—Art. 23 pr. o Tow. Kred. z r. 1853 (D. P. T. XLVI str. 133) i Ar. 1 takiegoż pr. z r. 1860, (D. P. T. LV str. 11).

35. Wszelkie rozporządzenia Prawa z d. 1/13 Czerwca 1825 r. i Instrukcyów w rozwinięciu onego wydanych, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego Prawa, oraz skutkiem osobnego postanowienia daty dzisiejszej, też przepisy uzupełniającego, rozciągają się na działania Towarzystwa, tyczące się udzielania pożyczek w nowych listach zastawnych. Komitet Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, po zasięgnięciu opinii Dyrekcyi Głównej lub na wnioski tejże Dyrekcyi, mocen będzie w swoim czasie ponieść do zatwierdzenia Rządu dodatkowe instrukcye, jakieby, przy wprowadzeniu w wykonanie obecnego Prawa, lub później, okazały się potrzebnymi.

Dodatkowe przepisy postępowania dla Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Prawo to zapadło d. $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r., a ogłoszone d. 26
Maja (7 Czerwca) t. r.— D. P. T. XXI, str. 487—528).

ODDZIAŁ PIERWSZY.

O czynnościach Dyrekcjiów Szczegółowych.

* 1. W trzecim miesiącu zalegającej Towarzystwu należności na dobrach onemu zastawionych, Dyrekcye Szczegółowe, w miejsce zsyłania egzekutorów, w myśl artykułu 85 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, poprzestaną na policzeniu samego egzekutnego po groszy piętnastcie dziennie, od pożyczek aż do włącznie 10,000 złp.; po złotemu zaś dziennie od wyższych pożyczek. Egzekutne takowe opłacać będą dłużnicy do dnia uiszczenia egzekwowanej należności, a najdłużej za dni 30. Summy z egzekutnego uzbierane należec będą do funduszów zostających pod dyspozycją Komitetu Towarzystwa, w myśl artykułu 163 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku (1).

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 10 pr. o Tow. Kr. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 117).

* 2. Zaprowadzenie administracyi za zaległość tylko raty Grudniowej, odtąd miejsca mieć nie będzie, lecz Dyrekcya Szczegółowa przystąpi wprost do działań mających poprzedzić wydzierżawienie przed następującym terminem Sto Janskim. Przy wydzierżawieniu za tę ratę, jak również przy wydzierżawieniu za ratę Czerwową lub dawniejsze, (jeżeliby się przed tą ostatnią ratą zaprowadzona Administracya bezskuteczną okazała), trzykrotne w dziennikach o dzierżawie obwieszczenia, artykułem 87 Prawa z roku 1825 i paragrafem 113 Instrukcyi wskazane, już od dnia $\frac{1}{13}$ Marca poczynac się mogą, tak aby termin samój licytacji dzierżawnej przypadł wczesnie przed dniem $\frac{1}{24}$ Czerwca. — Art. 86 pr. o Tow. Kr. z r. 1825 (T. III str. 31 nin. dzieła). (1).

* 3. Dziedzice, wierzyciele lub inni interessowani, czujący się być pokrzywdzonymi przy wydzierżawieniu dóbr na rzecz Towarzystwa dokonaniem, skargę o toż pokrzywdzenie, w miejsce podania do Dyrekcyi Głównej w myśl artykułu 93 Prawa z roku 1825, będą odtąd obowiązani zadyktowac do protokołu licytacji, a Dyrekcya Szczegółowa jest w obowiązku skargę wniesioną rozpoznać i takową wraz z opinią do decyzji Dyrekcyi Głównej bezwzględnie przedstawić (2).

* 4. Przy peryodycznych wyborach na urzędy do Władz Towarzystwa, nikt przypuszczony nie będzie jako zastępca w głosowaniu za wdowy, rozwódki, lub panny

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 1 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 roku, które tu zamieszczone jest niżej.

(2) Ponieważ wydzierżawianie dóbr w poszukiwaniu zaległości na rzecz Towarzystwa Kr. uchylone zostało artykułem 1 pos. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r., przeto i artykuł niniejszy utracił moc obowiązującą.

doletnie, dziedziczące dobra stowarzyszone w okręgu Dyrekcji Szczegółowej, kto przy tychże wyborach nie złoży aktu w formie prywatnej sporządzonego, nadającego mu na ten szczególny raz prawa do tegoż zastępstwa i poswiadczonego za rzeczywistość przez dwóch stowarzyszonych tegoż samego okręgu. — Art 182 pr. o Tow. Kr. z r. 1825. — § 233 Instr. z r. 1826, i § 31 Pos. Rady Adm. z r. 1829 (T. III, str. 65, 162 i 210 niniejszego dzieła). (1).

5. Własności ziemskie gminne, pod solidarnym zobowiązaniem posiadane, stowarzyszone i łącznie za pożyczkę przez Towarzystwo na nieruchomość tę udzieloną odpowiedzialne, mieć będą na zgromadzeniach Stowarzyszonych jeden głos, objawiony przez osobę upoważnioną według przepisu poprzedzającego artykułu 4.

ODDZIAŁ DRUGI.

O czynnościach Dyrekcji Głównej.

6. Celem osiągnięcia tém większej dokładności w rezultatach rachunkowej służby Towarzystwa, Dyrekcja Główna zdawac będzie odtąd sprawę z czynności swoich o dni 20 później, nizeli dotychczas, a mianowicie: w dniu $\frac{8}{30}$ Lutego i $\frac{8}{30}$ Sierpnia każdego roku. Następnie zaś sprawozdania te przesłane przez pośrednictwo Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissji Rządowej Przychodów i Skarbu Radzie Administracyjnej wchodzić będą do ogólnego rysu administracji krajowej.

---

(1) Przepis ten uchylony artykułem 16 pr. o Tow. Kr. z r. 1853, (D. P. T. XLVI, str. 125).

wój, składanego Nam przez Namiestnika Królestwa, w myśl artykułu 60 Organizacji Rady Stanu. — Art. 136, 162 i 175 pr. o Tow. Kr. z r. 1825, (T. III, str. 53, 60 i 62 nin. dzieła).

7. Jakkolwiek, wedle art. 143 Prawa z r. 1825, wydawanie okazicielom listów zastawnych kuponów nowej zmiany, odbywać się winno przy wypłacie ostatniego kuponu zmiany poprzedniej; Dyrekcya Główna wszakże, dla uniknienia doswiadczonych przy pierwszej zmianie niedogodności, może doręczanie kuponów w zmianach następnych rozpoczynać w ciągu półrocza poprzedzającego wypłatę ostatniego kuponu.

8. Fundusz artykułem 163 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku wskazany, jaki z ukonczonym poborem raty Czerwcowej 1838 roku okaże się, oddzielony być ma w księgach rachunkowych, jako zebrany z dóbr pierwotnie stowarzyszonych. Oddzielone również będą summy oszczędzone z następnych wpływów do tegoż funduszu, jako wspólnych i dobrom na które pożyczki w nowych listach zastawnych udzielone zostaną, z dniem zaś 31 Maja (12 Czerwca) 1854 r. właściciele dóbr, które pożyczek z mocy Prawa z dnia dzisiejszego (1) nie zaciągnęły, mogą żądać obliczenia na swoją korzyść takiej części z *respective* wspomnianych funduszy, jaka w stosunku wierzytelności ich z hipoteki wymazującej się do ogółu pożyczek w dawnych i nowych listach zastawnych przypadnie. Wszakże koszta na pierwsze zaprowadzenie Towarzystwa wyłożone, obciążać będą stosunkowo ogół wierzytelności pochodzącej z pożyczek udzielonych w dawnych i nowych listach zastawnych. — Art. 18 pr. o Tow. Kr. z r. 1853. (T. III, str. 253 nin. dzieła).

---

(1) T. III, str. 221 nin. dzieła.

ODDZIAŁ TRZECI.

O czynnościach Komitetu Towarzystwa.

9. Z powodu odmienionego art. 6 niniejszego Postanowienia terminu półrocznych sprawozdań Dyrekcyi Głównej, Komitet Towarzystwa odtąd zbierać się będzie nie w terminach artykułem 155 Prawa z r. 1825 przepisanych, lecz na dzień $\frac{3}{4}$ Lutego i $\frac{2}{4}$ Sierpnia każdego roku.

10. Ilekroć przewidywane czasowe zmniejszenie się czynności Komitetu Towarzystwa, dozwoli się obejść bez Rady pióro trzymającego, mocen będzie Komitet wstrzymać się na czas niejaki od wyboru tegoż Rady, i w tém zdarzeniu obowiązki rzeczonoego Rady pełnić będzie Sekretarz Komitetu. — § 42 Post. Rady Adm. z r. 1829. (T. III, str. 214 nin. dzieła).

ODDZIAŁ CZWARTY.

O stosunkach z Zwierzchnością hipoteczną i innymi Władzami Sądowymi.

11. Z aktu mającego na celu przybranie odnowionój pożyczki, czyto przez właściciela dóbr, czy też przez delegowanego Członka Dyrekcyi Szczegółowój na żądanie wierzyciela zeznanego, ostrzeżenie właściwego dla Towarzystwa miejsca, zajmować będzie w Dziale IV Wykazu hipotecznego numer z kolei przypadający. Ostrzeżenie to pozostanie aż do rzeczywistego udzielenia pożyczki, lub stanowczego jój odmówienia. — Art. 20 pr. o Tow. Kred. z r. 1838, (T. III, str. 230 nin. dzieła).

12. Skoro pożyczka, o której w poprzedzającym artykule mowa, wyplaconą zostanie i ostrzeżenie zamieni się na wpis hipoteczny, nie zwiększa ona wierzytelności pierwiastkowej dla Towarzystwa zapisanej, lecz ją tylko w miejsce części już umorzonej uzupełnia; dla tego też Rejenci Kancellaryi Ziemskiej przygotowywać będą treści do wykazu hipotecznego w osnowie następującej:

Ad 1. Stosownie do aktu odnowienia pożyczki z dnia N, oraz aktu jej wypłaty z dnia N, właściciel dóbr tych, po uzyskaniu w listach zastawnych summy N., od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, jako odpowiadającej części pierwiastkowego długu dotąd umorzonej, spłacił nią wierzytelności pod Nr. NN., intabulowane i zobowiązał się na nowo przez ciąg lat dwudziestu osmiu do włącznie pierwszego półrocza 1866 roku, opłacać dwa razy w roku, od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia, po dwa od sta na procent, a po jednym od sta na umorzenie kapitału uzupełnionego, summę N. wynoszącego.

Projekt takowy, po zatwierdzeniu przez Zwierzchność hipoteczną, zapisany będzie pod Nr. 1 Działu IV Wykazu hipotecznego przy wpisie pożyczki z Towarzystwa Kredytowego dawniej udzielonej. — Art. 20 pr. o Tow. Kred. z r. 1838. (T. III, str. 230 nia. dzieła).

13. Jeżeli pożyczka odnowiona, udzieloną będzie w mniejszej ilości od części pierwiastkowego długu, już umorzonej, wówczas reszta nieumorzona z pożyczką odnowioną stanowić będą ogół długu i w takim razie Rejent Kancellaryi Ziemskiej uformuje treść do wykazu hipotecznego w następnej, na przykład przytaczającej się, osnowie (przyпуска się, że pod Nr. 1 zapisana jest summa złotych 100,000 pierwiastkowej pożyczki):

Ad 1. Stosownie do aktu odnowienia pożyczki z dnia N, oraz stosownie do aktu wypłaty z dnia N., właściciel dóbr tych pozyskał od Towarzystwa Kredytowego Ziem-

skiego w listach zastawnych summę złp. 15,000 w miejsce summy złp. 30,000, rzeczywiście już z kapitału pierwotnie w summie złp. 100,000 zaciągniętego umorzony. Pożyczką tą spłacił wierzytelności pod Nr. NN. intabulowane i zobowiązał się na nowo przez ciąg lat 28, do włącznie pierwszego półrocza 1866 roku, opłacać dwa razy w roku od 1 do 12 Czerwca i od 1 do 12 Grudnia po dwa od sta na procent, a po jednym od sta na umorzenie kapitału rzeczywiście teraz dłużnego, a do summy złp. 85,000 zmniejszonego. — Art. 19 pr. o Tow. Kred. z r. 1838. (T. III, str. 229 nin. dzieła).

14. Przy wypłatach pożyczek pierwotnie do depozytu odesłanych, a ztamtąd, w myśl artykułu 69 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, zwracających, Wydziały Hypoteczne po Trybunałach Cywilnych 1ej Instancyi, obok dopełnienia form artykułem 66 tegoż Prawa wskazanych, rozpoznawać będą, podług przepisów dla summ hypotecznych, legitymocyje stron, i zatwierdzać kwity; poczem wraz z Delegowanym Dyrekcyi Szczegółowej przystąpią do wypłaty depozytu. — Art. 67 i 68 pr. o Tow. Kred. z r. 1825. (T. III, str. 24 nin. dzieła).

15. Przepisy zawarte w artykule 92 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, względem zawiadomienia wierzycieli hypotecznych przez wręczenia urzędowe, o zajęciu dóbr na sprzedaż, stanowiące przedział miesiąca czasu między obwieszczeniami o takowej sprzedaży, tudzież dotyczące uregulowania i przeniesienia tytułu własności dóbr na nowego nabywcę, zmieniają się i uzupełniają jak następuje:

- a) Obowiązek zawiadomienia wierzycieli hypotecznych za pośrednictwem urzędowych wręczeń, o terminie do sprzedaży dóbr oznaczonym, ściąga się tylko do wierzycieli objawionych w księdze wieczystej do dnia zapisanego ostrzeżenia przez Dele-

wanego Dyrekcyi Szczegółowej Członka o zajęciu dóbr na przedaz.

- b) Wszelkie doręczenia są ważne, skoro skutecznie będą w miejscu obranego lub rzeczywistego zamieszkania właścicieli i wierzycieli. Równie ważnemi są wręczenia niewiadomym z księgi wieczystej co do imienia i nazwiska spadkobiercom, gdy dopełnione zostaną w obranym lub rzeczywistym zamieszkanu ich spadkodawcy.
- c) Przedział czasu miesięczny, między każdym z trzech obwieszczeń w pismach publicznych umieszczonych, tudzież między ostatniem obwieszczeniem a terminem do sprzedaży publicznej oznaczonym, powinien być najmnieją trzydziesto-dniowy.
- d) Skoro nowy nabywca dóbr wszystkim warunkom kupna zadosyć uczyni, jeżeli decyzja Zwierzchności hipotecznej, stanowiąca przepisanie tytułu własności dóbr na nowego nabywcę, ani przez poprzedniego właściciela, ani przez którego z wierzycieli w przeciągu trzech miesięcy od jej ogłoszenia zaskarżoną nie będzie i appellacja w księdze wieczystej objawiona nie zostanie, Zwierzchność hipoteczna, za przedstawieniem sobie dowodu depozytowego przekonującego, że reszta szacunku dóbr, po zaspokojeniu należności Towarzystwa, do depozytu złożona została, lub poswiadczeniu Dyrekcyi Szczegółowej, że dobra za samą należność Towarzystwa nowo-nabywcy są przysądzone, obowiązana będzie wykreslic z wykazu hipotecznego wszelkie długi, oprócz długu Towarzystwa Kredytowego, niemnieją wszelkie ciężary i ostrzeżenia, późniejsze od tegoż długu mające wpis. Klasyfikacja wierzycieli odbywać się będzie, w oddzielnój dro-

dze na szacunku dóbr do depozytu złożonym. —
Art. 30 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca)
1860 r. — (D. P. T. LVI, str. 115).

16. Sprawy dotyczące praw Towarzystwa, aby z poświęciem były rozstrzygane, Prezydujący w Sądach dopilnować, a Prokuratorowie wnioski czynić są obowiązani.

17. Władze Towarzystwa w sprawach z powództwa onego wnoszonych, pozyskiwać mają prenotacje stępla, a nadto zwalniają się od opłacania kosztów sądowych, które tylko przy wyroku ustanowione od strony przeciwnój, lub, w miarę rodzaju sprawy, z dóbr, których się dotyczą, ściągnione będą drogą zwyczajną.

ODDZIAŁ PIĄTY.

Przepisy Ogólne.

18. Urzędnik Towarzystwa, którego dobra Towarzystwu zastawione, za zaległości zajęte w administracją lub ogłoszone na wydzierżawienie zostaną, przestaje urzędować, a Dyrekcya Główna obowiązana przedstawić go Komitetowi Towarzystwa, do udzielenia uwolnienia od obowiązków. — Art. 17 pr. o Tow. Kred. z r. 1853. (T. III, str. 252 nin. dzieła)

IV.

Prawo o udzielaniu pożyczek w listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego trzeciego okresu.

(Zapadło dnia $8/30$ Kwietnia 1853 r., — a ogłoszone dnia $18/30$ Czerwca t. r. — D. P. T. XLVI, str. 99 do 135).

---

1. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ustanowione w Królestwie Polskiem, prawem z dnia $1/13$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 3 nin. dzieła), przedłużone następnie Ukazem Najwyższym z dnia $9/31$ Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 221 nin. dzieła), upoważnionem zostaje do udzielania dalszych na dobra ziemskie pożyczek w Listach Zastawnych w trzecim okresie, który rozpocznie się od włącznie drugiego półrocza 1853 r. i trwać będzie do włącznie pierwszego półrocza 1881 r. czyli przez lat 28, a to na zasadach dotychczasowych, z odmianami wszakże jakie w artykułach poniższych wskazane zostają. Udzielanie pożyczek w listach zastawnych trzeciego okresu, rozpocząć się może z dniem 20 Kwietnia (1 Maja) 1853 r., skończyć się zaś ma z dniem $18/30$ Czerwca 1859 roku.

2. Listy zastawne trzeciego okresu wystawione będą

podług wzoru lit A załączonego(1), w kolorach i na summy jak listy zastawne poprzedniego drugiego okresu, z zastosowaniem wszakże do stopy mennicznej, zaprowadzonej w Królestwie Polskiem Ukazem z dnia $\frac{3}{15}$ Wrzesnia 1841 roku.— (D. P. T. XXVIII, str. 34).

Kupony półrocznych procentów dołączone będą do listów zastawnych podług wzoru lit. B, a na pierwszy raz dołączy się ich taka liczba, aby potem odnowienie onychże jednocześnie z odnowieniem kuponów od listów zastawnych drugiego okresu następowało. (1)

5. Dopóki listy zastawne drugiego okresu z obiegu wycofane nie zostaną, Towarzystwo uzupełniać będzie z własnych funduszków summe, jaka, w stosunku do ilości rzeczonych listów, na opłatę procentów od nich, i spłacenie wylosować się winnych potrzebną się okaże.

W tym celu, aby nieopóźnić czynności Towarzystwa, pozwala się Dyrekcji Głównej onego, zachowywać z powyższych funduszków w Kassie swojej summe do wysokości rs. 1,000,000. Summa na umorzenie listów zastawnych w każdym półroczu użyć się mająca, nie może być mniejszą od tego, co, według tabelli do art. 18 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku dołączonej (2), umorzona być powinno; wolno wszakże będzie Wyższym Władzom Towarzystwa, po poprzedniem odniesieniu się do Dyrektora Głównego Skarbu, zwiększyć tę summe, w miarę zamożności posiadanych przez Towarzystwo funduszków.

Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego zajmie się wycofaniem z obiegu listów zastawnych drugiego o-

(1) Wzory listów zastawnych, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

(2) Tabella ta znajduje się w Tomie III na str. 79 niniejszego dzieła.

kresu, drogą dobrowolnej wymiany tychże na listy zastawne trzeciego okresu, używając ku temu środków, jakie artykułem 29 Prawa z r. 1838 w ustępach 3, 4 i 5 (T. III, str. 234 nin. dzieła) dozwolone zostały Bankowi Polskiemu, dla wymiany listów zastawnych pierwszego okresu.

W spełnieniu tych obowiązków Dyrekcya Główna Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego może się posilkować pomocą i pośrednictwem Banku Polskiego, wszakże za uznaniem potrzeby przez Dyrektora Głównego Skarbu, i za poprzedniczą z Bankiem umową oddzielną.

4. Uchyła się przepis art. 31 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 11 nin. dzieła), stanowiący, iż Skarb udzielać będzie fundusz na zaspokojenie wydatków administracyjnych Towarzystwa, w razie niedostateczności poborów, na ten cel ustanowionych. Niedostateczność tych poborów, gdyby miała miejsce, uzupełnianą odtąd będzie z oszczędności na takichże poborach w latach poprzednich, a w razie dalszej potrzeby, z ogólnego majątku Towarzystwa.

5. Rozporządzanie funduszami na koszta administracyjne przeznaczonemi, należy do Władz Wyższych Towarzystwa, z obowiązkiem przedstawiania pod zatwierdzenie Rady Administracyjnej, etatów rocznych przychodów i wydatków administracyjnych, ułożonych ze względu na istotną potrzebę służby, i z uwagą na stan funduszu administracyjnego.

6. Art. 130 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 51 nin. dzieła), obejmujący w sobie przepis o wypłacie procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych, zmienia się w ten sposób, iż, w razie gdyby pobory z dóbr stowarzyszonych, nie wyrównywały należnościom jednocześnie do wypłaty przypadającym Towarzystwo niedostającą ilość zastępować będzie prze-

dewszystkiém funduszami własność jego ogólną stanowiącemi, a posiłkowo będzie mogło zaciągać pożyczkę od Banku.

7. Paragraf 20 Instrukcyi dla Władz Towarzystwa Kredytowego z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 205 nin. dzieła) zmienia się w sposób, iż Dyrekcya Główna tegoż Towarzystwa będzie mocną zatrzymywać w kassach swoich fundusze w tym paragrafie wymienione do wysokości rs. 150,000.

8. Za pozostawieniem w kassach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wzmiankowanych w art. 3 i 7 niniejszego Prawa summ, a które razem rs. 1,150,000 wynoszą, wszelkie fundusze i wpływy cyfrę tę przewyższające, złożone być mają w Banku Polskim na przekaz.

9. Poczynając od dnia 20 Maja (1 Czerwca) 1853 r., kary egzekucyjne od rat zalegających na stowarzyszonych, nie od całkowitej raty, choćby część jęj upłaconą była, liczone być mają, jak mieć chciał paragraf 73 Instrukcyi wydanej pod dniem 14 Marca 1826 r., dla Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego (T. III, str. 106 nin. dzieła); ale w razie częściowych wypłat, tylko w stosunku istotnej zaległości. — Art. 85 pr. o Tow. Kred. Ziems. z r. 1825 i art. 2 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (D. P. T. LVI, str. 73).

10. Należność pod tytułem egzekutnego z dóbr Towarzystwa w opłacie zalegających, w moc art. 1 przepisów dodatkowych do Prawa z r. 1838 (T. III, str. 221 nin. dzieła) dotąd pobierana, poczynając od włącznie raty czerwcowej 1853 r., wymaganą nie będzie.

11. Dobra stowarzyszone zajęte za narosłą zaległość, na wydzierżawienie lub przedaz, nie będą wolne wcześniej od tego środka egzekucyi, aż:

- 1) Cała zaległość do dnia zapłaty obliczona, kary egzekucyjne i koszta zaspokojone zostaną;

2) Obowiązki z art. 41 Prawa z r. 1818 o hipotekach wynikające, całkowicie spełnione będą.

12. Przepisane art. 92 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r., w ustępie 2gim (T. III, str. 36 nin. dzieła) zawiadomienia wierzycieli hipotecznych, o zamierzonej przez Towarzystwo sprzedaży dóbr, dopełniane będą co do kolonistów i innych osadników, prawa swoje w Dziale 3 wykazu hipotecznego zapisane mających, przez dołączenie jednego egzemplarza dla wszystkich kolonistów lub osadników w jednej wsi lub osadzie siedziby swe mających, na ręce Sołtysa wsi, lub osady. — Ar 9 post. Rady Adm. z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r. (D. P. T LVI, str. 93).

13 W razie postąpienia ceny dóbr stowarzyszonych wystawionych na sprzedaż wyższej o $\frac{1}{4}$ lub o taką część, jaka w prawie cywilnym przepisana będzie, nad tę cenę, za jaką już je zalicytowano, dozwala się wywołania powtórnej tych samych dóbr licytacji. Postępujący wyższą cenę, zapisze w ciągu dni osmiu od odbytej licytacji, oświadczenie stósowne w księdze wieczystej dóbr. Wypis tego oświadczenia, złoży właściwej Dyrekcyi Szczegółowej i dołączy vadium w wysokości warunkami licytacyjnymi oznaczonej. Dyrekcyja Szczegółowa oznaczy termin do powtórnej licytacji, na który zawezwie tak utrzymującego się na terminie pierwszym, jako też i postępujących nad osiągnięte licitum część wyżej oznaczoną; wezwania doręczone zostaną interesowanym w zamieszkaniaach prawnych przez nich na ten cel obrac się winnych w miastach, gdzie są Dyrekcyje Szczegółowe, wezwania takowe czyniące.

14. W razie zajęcia dóbr przez Towarzystwo Kredytowe na sprzedaż, gdy w jednymże czasie odbywać się będzie i postępowanie subhastacyjno-sądowe względem tych samych dóbr, toz postępowanie nie będzie za-

wieszzone, jak miec chciał paragraf 132 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 r., dla Władz Towarzystwa Kredytowego wydanej (T. III, str. 124 nin. dzieła), lecz natomiast:

- 1) Wierzyciele będą mogli wydzierżawienie lub sprzedaż dóbr dłużnika swego rozpoczynać i popierać, pomimo jednoczesnego wystosowania do tychże dóbr egzekucyi ze strony Towarzystwa.
- 2) Bez względu na dokonane wydzierżawienie, lub sprzedaż dóbr w drodze sądowej, Towarzystwo egzekucyą swoją do skutku doprowadzić ma prawo, jeżeli zaspokojenie exekwowanej przez niego należności, przed terminem na wydzierżawienie, lub sprzedaż z jego strony oznaczonym nie nastąpi, i przed właściwą Dyrekcyą Szczegółową udowodnione nie zostanie.

15 W zbiegu egzekucyi sądowej i Towarzystwa, dozor nieruchomości zajętych należec będzie do administratora przez Towarzystwo ustanowionego, z zachowaniem dla wierzycieli zastawionego dla nich art. 93 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 37 nin. dzieła), przejrzenia i zamontowania rachunków administratora.

16. Nie będą głosować na zebraniach: wdowy, rozwódki, seperatki i panny doletnie, ani opiekunowie i kuratorowie w zastępstwie małoletnich lub bezwłasnowolnych właścicieli dóbr stowarzyszonych; przez co ustają w swój mocy art. 182 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 65 nin. dzieła), i paragraf 233 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 r. (T. III, str. 162 nin. dzieła), tudzież paragraf 31 dalszej Instrukcyi z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 210 nin. dzieła), o ile ten ostatni tych osób dotyczy.

17. Osnowa art. 18 Przepisów dodatkowych do prawa Kredytowego z roku 1838 (T. III, str. 246 nin. dzieła) uzupełnia się tém, iż urzędnik wybieralny Towarzystwa,

przestający być właścicielem dóbr nadających mu prawo wybieralności, przedstawiony będzie przez Dyрекcyą Główną Komitetowi Towarzystwa, do udzielenia mu uwolnienia od obowiązków.

18. Fundusz art. 163 Prawa z dnia 1/3 Czerwca 1825 roku, i art. 8 Przepisów dodatkowych do Prawa z roku 1838 wskazany (T. III, str. 60 i 241 nin. dzieła), stanowić będzie własność ogólną Towarzystwa bez podziału na okresy. Z upływem okresu 2go, kończącego się w roku 1866, fundusz stanowiący ogólną własność Towarzystwa, nie będzie dzielony pomiędzy dobra stowarzyszone, którebyz mocy niniejszego prawa pożyczek nie zaciągnęły. Rozporządzenie powyższe nie ubliża prawu do udziału w tym funduszu, zapewnionemu art. 8ym Przepisów dodatkowych z roku 1838, właścicielom dóbr obciążonych pożyczką należącą do 1go okresu, kończącego się w roku 1854.

Po uregulowaniu stosunków właścicieli stowarzyszonych w tym okresie, przewyżka funduszu dwu procentowego, złożonego z mocy art. 26 prawa z roku 1838, dla wymiany dawnych listów zastawnych na nowe, powrócona Towarzystwu przez Bank z mocy ustępu 6 (a) art. 29 tegoż prawa, przelana zostanie do funduszu, ogólną własność Towarzystwa stanowiącego.

19. Skoro listy zastawne drugiego okresu z obiegu wycofane zostaną, Komitet Towarzystwa Kredytowego, za porozumieniem się z Dyрекcyą Główną, przedstawi Rządowi projekt w przedmiocie oznaczenia na przyszłość wysokości kapitału rezerwowego Towarzystwa, zastosowanego do summy udzielanych przez nie pożyczek, oraz w przedmiocie wskazania celów ogólnej użyteczności,

---

(a) W oryginalnym tekście opuszczona tu została liczba 6.

na które część funduszków Towarzystwa, po utworzeniu kapitału rezerwowego pozostająca, będzie mogła być użyta. (1)

---

(1) W wykonaniu podanego tu przepisu zapadło postanowienie Najwyższe z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 r. (D. P. T. LV, str. 33), ogłoszone pod d. ¹⁶/₂₈ Lipca t. r. w osnowie następującej:

Art. 1. Jak skoro listy zastawne 2 okresu z biegu wycofane zostaną i z wycofania ich złożony będzie Radzie Administracyjnej raport, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z summy rsr. 2,918,830, kop. 24¹/₂ stanowiącej, stosownie do sprawozdania za pierwsze półrocze 1859 r., rozporządzalny fundusz ogólnej własności Towarzystwa w gotowiznie, w listach zastawnych i rozmaitych zaliczeniach, zatrzymają tytułem kapitału rezerwowego summę 1sr. 1,649,430 zastosowaną na 3 od sta od wysokości wierzytelności Towarzystwa, resztę zaś tego rozporządzalnego funduszu Towarzystwa, to jest summę rsr. 1,269,400, kop. 24¹/₂ oddzielą na fundusz użyteczności ogólnej, artykułem 19 prawa z dnia ⁹/₂₀ Kwietnia 1853 roku wskazany.

Art. 2. Ułatwienie wieczystego czynszowania włościan w dobrach prywatnych wskazuje się jako cel użyteczności ogólnej, do którego obrotu funduszu 1sr. 1,269,400 kop. 24¹/₂ w art. 1 powołanego, zmierzać mają. Tym celem z funduszu tego Władze Towarzystwa udzielać będą pomoc kredytową dla tych tylko właścicieli dóbr Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu zastawionych, którzy złożą dowód, że przystępują do czynszowania włościan na zasadach Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia ¹⁶/₂₃ Grudnia 1858 roku. — (T. I, str. 523¹/₂ nin. dzieła),

Art. 3. Przyjmuje się za prawidło, że w żadnym razie ubytki na funduszu ogólnej własności Towarzystwa i na kapitale rezerwowym, nie mogą być pokrywane z funduszu użyteczności ogólnej. Procenta pobierane od obrotu tego funduszu wyłącznie na korzyść tegoż funduszu policzone będą.

Art. 4. Fundusz użyteczności ogólnej kontrolowany będzie w zupełnej oddzielności od wszelkiej innej własności Towarzystwa Kredytowego, a stan jego przy każdym półrocznym

20. Właściciele dóbr obciążonych pożyczką Towarzystwa należącą do okresu 1go umorzenia, kończącego się w roku 1854, którzyby przed upływem tego okresu chcieli zaciągnąć nową pożyczkę, na mocy niniejszego prawa, mogą żądać obliczenia na swoją korzyść części z funduszu ogólnego Towarzystwa, wedle art. 8go Przepisów dodatkowych do prawa z roku 1838 (T. III, str. 241 nin. dzieła) na nich przypadającej, przed terminem dnia 31 Maja (12 Czerwca) 1854 roku. tudzież potrącenia przyznanéj im ilości z rat kończącego się okresu.

21. Ustanowiona art. 26 prawa z dnia $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 roku opłata jednorazowa dwóch od sta, od pierwotnéj wysokości pożyczki przeniesionéj na następny okres, nie będzie wymaganą od właścicieli ziemskich, żądających z mocy niniejszego prawa, przedłużyć okres umorzenia swoich pożyczek. Wierzyciele dobra do Towarzystwa pociągający, nie będą również w obowiązku zaliczania téj opłaty.

22. Rachunkowość Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wynikająca z pożyczki dozwołonéj niniejszém prawem, odbywać się ma na zasadzie ogólnego przepisu art. 1go ukazu z dnia $\frac{3}{15}$ Wrzesnia 1841 roku (D. P. T. XXVIII, str. 34), na ruble, kopiejki, pół, i ćwierć kopiejki.

---

zamknięciu rachunków, podług artykułów 135 i 136 prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1823 roku, wykazany zostanie.

Art. 5. Komitet Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego za porozumieniem się z Dyrekcją Główną tegoż Towarzystwa, zajmie się ułożeniem Instrukcyi oznaczającey wysokość udzielać się mających stosownie do art. 2 pożyczek właścicielom dóbr, wysokość stopy procentowéj, środki zabezpieczenia, oraz stopniowego zwrotu tychże pożyczek i Instrukcyę rzeczoną przez pośrednictwo Dyrektora Głównego Skarbu, Radzie Administracyjnój do zatwierdzenia przedstawi.

23. Aż do zupełnego wycofania z obiegu Listów Zastawnych należących do 2go okresu umorzenia, kończącego się w roku 1866, żadne nowe wypuszczenie listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego podobne obecnemu, miejsca mieć nie będzie. — Art. 34 pr. o Tow. Kred. Ziem. z r. 1838. (T. III, str. 236 niniejszego dzieła). — (1).

24. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, i z dnia $\frac{9}{11}$ Kwietnia 1838 roku, tudzież Instrukcyj i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tychże praw, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego prawa, zachowują się w swój mocy.

---

(1) Nowe listy zastawne wypuszczone zostały na mocy ar. 1 pr. o Tow. Kred. Ziem. z r. 1860. (D. P. T. LV, str. 11).

Prawo o udzieleniu pożyczek Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w listach zastawnych Drugiej Seryi Okresu Trzeciego.

(Prawo to zapadło d. $10/22$ Maja 1860 r., a ogłoszone d. $16/28$ Lipca t. r.—D. P. T. LV, str. 11—31).

1. Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ustanowione prawem z dnia $1/13$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 3 nin. dzieła), odnowione następnie prawami z dnia $9/21$ Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 2° 1 nin. dzieła) i $8/20$ Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 247 nin. dzieła), upoważnione zostaje do udzielania na zasadach dotychczasowych, ze zmianami, jakie w artykułach poniższych są wskazane, pożyczek nowych i dodatkowych.

2. Pożyczki nowe i dodatkowe udzielane być mogą na takie dobra, których szacunek, podług artykułu 6go prawa z dnia $1/13$ Czerwca 1825 r. wynaleziony, okaże się być za niski i istotnej wartości dóbr nie odpowiadający. W takich razach Władze Towarzystwa szacunek dóbr ustanawiać są mocne, mnożąc podatek ofiary pięć razy wziętej przez 26, 27, a w żadnym razie nie więcej jak przez 50.

Przy udzielaniu dodatkowych pożyczek, które z po-

przednio udzielonemi, nie mogą przenosić $\frac{3}{5}$ części, ustanowionej tym sposobem wartosci dóbr, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego mają obowiązek:

1° Przekonywać się o rzeczywistej wartosci dóbr, postępując według przepisów, jakie tym celem przez Władze Towarzystwa Kredytowego zaprojektowane, przez Dyrektora Głównego Skarbu rozpoznane, a przez Radę Administracyjną Królestwa zatwierdzone zostaną i przestizegac, aby w żadnym razie udzielona pożyczka nie przenosiła połowy szacunku hipotecznego dóbr, lub połowy tax urzędowych już istniejących.

2° Tylko na takie dobra prywatne pożyczki udzielać, które processów graniczo-windykacyjnych z innymi dobrami nie mają; w razie zatem istnienia takich processów, Władze Towarzystwa, nawet przekonawszy się o istotnym szacunku dóbr, powiększenia pożyczki dopuszczającym, powinny udzielenie takiej zawiesić do czasu usunięcia tych sporów.

Wyjątki w tej mierze, tylko za dozwoleń Komitetu Towarzystwa w ogólnym zebraniu, na wniosek Dyrekcji Głównej, dozwolone być mogą.

3° Na dobra mające lasy nie urządzone i włościan odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa z d. $\frac{16}{18}$ Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), wieczyscie nie oczynszowanych, lub nie mające wcale włościan podchodzących, pod przepisy Najwyższego Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. (T. I, str. 511 nin. dzieła), udzielać pożyczki w stosunku szacunku, ustanowionego z pomnożeniem p' razy wziętej ofiary, najwyżej przez 40.

4° Na dobra, w których lasy urządzone zostaną i złożony będzie dowód zwniesienia do hipoteki planu

urządzonego już gospodarstwa lesnego, a w których niema włościan podchodzących pod Najwyższy Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r., lub w których włościanie nie będą oczynszowani, odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnej z d. $16/38$ Grudnia 1858 r., udzielac pożyczki z pomnożenia pięć razy wziętej ofiary, najwyżej przez 45.

5° W teje samej wysokości udzielac pożyczki na dobra, w których gospodarstwo lesne nie jest jeszcze urządzone, a włościanie po dacie postanowienia Rady Administracyjnej z dnia $16/38$ Grudnia 1858 r. lub przed tą datą, ale odpowiednio zasadom tego postanowienia, są już oczynszowani, lub oczynszowani zostaną, i kontrakta czynszowe do hipoteki wniesione mieć będą.

6° Na dobra, które mieć będą i lasy urządzone i włościan odpowiednio zasadom postanowienia Rady Administracyjnej z d. $16/38$ Grudnia 1858 r. oczynszowanych z kontraktami, do hipoteki wniesionemi, udzielac pożyczki z pomnożenia pięć razy wziętej ofiary, najwyżej przez 50. (1).

(1) W rozwinięciu rozporządzeń podanych w niniejszym artykule 2m, zapadło pod d. $10/22$ Czerwca 1860 r. wydane, a pod d. 21 Września (3 Pazdziernika) t. r. ogłoszone (D. P. T. LV, str. 93), postanowienie Rady Administracyjnej obejmujące w sobie następujące *Przepisy do sprawdzenia wartości dóbr, pożyczki w listach zastawnych serji drugiej okresu trzeciego otrzymac mających.*

TYTUŁ I.

Rozporządzenia ogólne.

Art. 1. Właściciel dóbr, żądający udzielenia pożyczki w listach zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziem-

5. Właściciel odstępujący od przyjętego gospodarstwa lesnego, pociągany będzie do wystąpienia z taką

skiego 2ój seryi okresu 3°, wyższej nad tę, jaką dozwala przyznać art. 6 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku (T. III, str. 4 nin. dzieła), obowiązany jest, oprócz dowodów dotychczasowemi przepisami wskazanymi, złożyć właściwej Dyrekcyi Szczegółowej, podług wzoru przez Władze Towarzystwa Kredytowego przepisane się winnego, *opis dóbr*, obejmować mający:

- 1° Ogólne wiadomości wykazujące wartość dóbr jako to:
  - a) rozległość całych dóbr włącznie z lasami, tudzież oddzielnie obszerność gruntów dworskich, włościańskich, pańszczyznianych i czynszowanych, a to z powołaniem się na mapę, jeśli takową posiada;
  - b) ogólną wartość, jaką właściciel dobrom nadaje, ze wskazaniem na jakimś ocenieniu lub dowodach wartość tę opiera;
  - c) opis rodzaju prowadzonego gospodarstwa, opis zabudowań, inwentarzy żywych i martwych, tudzież użytków do dóbr przywiązanych, a to z odwołaniem się, co do wartości zabudowań, do wysokości ich ubezpieczenia od ognia, zaś co do ruchomości gospodarskich, do takiegoż ubezpieczenia, jeśli na gruncie istnieje;
  - d) obliczenie szczegółów tak dochodu surowego (brutto), jako i wszelkich ciężarów, wydatków gruntowych, tudzież gospodarskich, z wykazaniem dochodu czystego.
- 2° Objasnienie szczegółów, od których, wedle art. 2 prawa z d. 10/22 Maja 1860 roku, zależéć będzie wysokość udzielić się mającej i ożyczki, jako to:
  - a) wskazanie szacunku hipotecznego, z powołaniem się na wykaz hipoteczny;
  - b) objaśnienie, czy istnieje taxa urzędowa dóbr, kiedy i przez kogo była sporządzona i gdzie się znajduje;
  - c) oświadczenie, czy istnieje jaki spór graniczno-windykacyjny z innymi dobrami na drogę sądową wprowadzony, w którym to wypadku złożyć potrzeba

częścią pożyczki Towarzystwa, izby pozostała jęj część,

szczególowy opis processu, wraz ze stosownemi ze strony właściciela wnioskami. Jezeli pożyczka żądana jest z zastosowaniem mnożnika wyższego od 40, a to wedle ustępow 4, 5 i 6 art. 2 prawa z dnia ¹⁰/₂₂ Maja 1860 r., w takim razie opis dóbr obejmować nadto powinien;

- d) doniesienie, czy gospodarstwo leśne jest urządzone lub czy właściciel obowiązuje się urządzenie to dopełnić w sposobie przepisany, przed wypłatą żądanej pożyczki;
- e) objasnienie, że grunta włościańskie podchodzące pod przepisy Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku (T. I, str. 511 nin. dzieła), znajdują się w wieczystém czynszowém posiadaniu włóścian, odpowiednio zasądom postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa z dnia ¹⁰/₂₈ Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), lub że czynność czynszowania jest rozpoczętą, a dokonaną lub uzupełnioną zostanie w sposobie przepisany przed wypłatą żądanej pożyczki.

Opis dóbr powinien być za rzetelność poświadczony przez dwóch Stowarzyszonych, mieszczących się na spisie upowaznionych w tym celu przez Dyrekcyę Szczegółową Członków Towarzystwa.

Art. 2. Szacunek hypoteczny, z jakiegobądź aktu pochodzący, taki tylko przez Władze Towarzystwa przy ustanawianiu wartości dóbr i oznaczaniu wysokości pożyczki na względ brany być powinien, którego wpis do księgi wieczystej nie jest dawniejszy jak na lat 12 przed datą prawa z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 roku.

Za taxy urzędowe dobr uważane być mogą te tylko oszacowania, które na zasadzie przepisów Skarbowych sporządzone i przez Władze Skarbowe sprawdzone zostały, nie dawniej także jak na lat 12 przed datą prawa z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 roku.

Gdy nie ma wcale szacunku hypotecznego lub taxy urzędowej, albo téz gdy, w myśl przepisów powyższych i-

bez względu na umorzenie, nie przechodziła téj wysoko-

---

stniejące, jako wcześniejsze (D. P. T. LVII, str. 421) od dnia ¹⁰/₂₂ Maja 1848 roku, nie mogą być brane na względ przy udzielaniu pożyczek, Władze Towarzystwa będą miały na względzie szacunek ustanowiony według niższego art. 33, za pośrednictwem szczegółowego sprawdzenia wartości dóbr, i będą przestrzegać, aby udzielane pożyczki połowy tak ustanowionego szacunku nie przenosiły.

Art. 3. Process graniczno-windykacyjny, mający stanowić przeszkodę do przyznania pożyczki, objawiony być powinien w Dziale 3 Wykazu hipotecznego, przed datą prawa z dnia ¹⁰/₂₂ Maja 1860 roku. Wszakże chociażby objawienia takiego w hipotece nie było, a Władzom Towarzystwa złożony zostanie przez kogobądź dostateczny, według uznania tychże Władz, dowod istnienia procesu graniczno-windykacyjnego, Władze te nie będą mogły przyznać pożyczki, aż do ukończenia procesu; co jednak nie ubliża przepisowi na przypadki wyjątkowe, zamieszczonemu w ustępie 2 art. 2 tegoż prawa. Processa graniczno-windykacyjne po dacie prawa z dnia ¹⁰/₂₂ Maja 1860 roku rozpoczęte, nie tamują przyznania pożyczek, lecz stać się tylko mają powodem dostosunkowego umiarkowania ich wysokości.

Art. 4. Dyrekcyja Główna ułoży, a Komitet Towarzystwa Kredytowego zatwierdzi, szczegółowe przepisy, odnoszące się do takiego urządzenia gospodarstwa leśnego, jakie nadawać ma prawo do otrzymania pożyczki z mnożnika wyższego jak 40 lub 45. Za główne w téj mierze zasady wskazuje się:

że Władze Towarzystwa obowiązane są czuwać nad wykonaniem przyjętych co do gospodarstwa leśnego zobowiązań, i

że będą ściśle oznaczone uchybienia, pociągać za sobą mające stosunkowe wystąpienie z pożyczką, art. 3 prawa z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 r. zastrzeżone.

Wykonany w duchu tych przepisów plan urządzenia gospodarstwa leśnego, winien być przez Dyrekcyję Szcze-

ści, jaką byłby uzyskał bez urządzenia lasów; a gdyby

---

gólową rozpoznany, a następnie obowiązek stosowania się do zatwierdzonego porządku leśnego, winien być wpisany do Działu 3 właściwej księgi hipotecznej, a to przed wypłatą pożyczki. Gdzie urządzenie lasów nastąpiło na skutek zaciągnięcia pożyczki hipotecznej ze Skarbu Królestwa lub Banku Polskiego, i jest już w hipotece objawione, tam Władze Towarzystwa, polegając na tém urządzeniu, mocne są udzielać pożyczkę stosunkowo podwyższoną, lecz i w tym razie mieć także będą obowiązek czuwania nad wykonaniem przyjętych co do gospodarstwa leśnego zobowiązań.

Art. 5. Przy udzielaniu na zasadzie ustępu 5 i 6 art. 2 prawa z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 r., pożyczek z mnożnika 45 lub 50, służyć będą zasady następujące:

- 1° Jeżeli w dobrach pożyczki żądających, znajdują się wieczyści czynszownicy, których kontrakty do hipoteki wniesione poprzedzają datę Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. (T. I, str. 511 nin. dzieła), albo zostały zawarte po dacie Ukazu tego, lecz przed datą postanowienia Rady Administracyjnej z dnia ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 523 nin. dzieła), o grunta pod Ukaz podchodzące, w takim razie osadnicy ci, o tyle tylko za oczyszczonych odpowiednio zasadom powołanego postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa, uważani być mogą; o ile nie są obowiązani odbywać żadnych dodatkowych robocizn, podróży, ani oddawać danin lub osepów.
- 2° Kontrakty wieczysto-czynszowe wyżej wzmiankowane, które obok czynszu zastrzegają dodatkowe robocizny, podróże, daniny lub osepny, mogą być poczytane za odnoszące się do ustępów 5 i 6 art. 2 prawa z d. ¹⁰/₂₂ Maja 1860 r. i odpowiednie zasadom postanowienia Rady Administracyjnej Królestwa z d. ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 r., jeżeli dodatkowym układem późniejszym, po dacie 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. sporządzonym lub sporządzić się mogącym,

jój nie zwracał, Władze Towarzystwa wystawią dobra

---

przed wypłata żądanej pożyczki, takowe robocizny, podróże, daniny lub osepny na opłatę pieniężną zamienione zostały, i jeżeli układ ten, po uzyskaniu zatwierdzenia Komitetu Gubernjalnego do czynszowania włościan na akt notaryalny zamieniony będzie, tudzież treść onego do Działu 3 Wykazu hipotecznego wniesiona.

- 3° Wszelkie kontrakty wieczysto-czynszowe o grunta pod Ukaz z r. 1846 podchodzące, zawarte po dacie 10/28 Grudnia 1858 r., o tyle tylko za należące do ustępów 5 i 6 art. 2 prawa z dnia 10/22 Maja r. 1860 uważane będą, o ile ulegną zatwierdzeniu Komitetu Gubernjalnego do czynszowania włościan, na akty notaryalne będą zamienione, i treść ich do Działu 3 Wykazu hipotecznego dobr pożyczki żądających, przed jój wypłatą zostane wniesiona.
- 4° Wypuszczenie w posiadanie wieczysto-czynszowe pewnej tylko części gruntów, podchodzących pod Ukaz z r. 1846, nie będzie poczytane dobrom pożyczki żądającym za podnoszące je do warunków ustępami 5 i 6 art. 2 prawa z dnia 10/22 Maja r. 1860 wskazanych. Dlatego żądający korzystać z tych warunków, obowiązani będą złożyć poświadczenie właściwej Delegacji Powiatowej do czynszowania włościan, przez Komitet Gubernjalny stwierdzone, przekonywające, że wszystkie grunta pod Ukaz rzeczony podchodzące, a w dobrach pożyczki żądających znajdujące się, są odpowiednio zasadom postanowienia z dnia 10/28 Grudnia 1858 r. wieczysto-czynszowane.

TYTUŁ II.

Sprawdzenie wartości dóbr.

Art. 6. Sprawdzanie rzeczywistej wartości dóbr żądających pożyczki wyższej nad dozwoloną art. 6 prawa z d.

na sprzedaż w sposób dla siebie przepisany, wkładając

1/13 Czerwca 1825 r. (T. III, str. 4 nin. dzieła), do jakiego Władze Towarzystwa, stosownie do art. 2 prawa z d. 10/22 Maja 1860 r., mają obowiązek, będzie albo *ogólne*, polegające na ocenieniu dowodów przez żądającego pożyczki złożonych i tych, jakie sama Dyrekcyja Szczegółowa zebrać i zbadać uzna możność i potrzebę, albo *szczególne*, które zasadać się będzie na zbadaniu na miejscu przez Delegacyę do tego wyznaczoną wartości dóbr żądających pożyczki i dochodu, jakie przynoszą.

Art. 7. Jeżeli wierzyciel dobra do Towarzystwa pociągający, nie składa opisu dóbr, o których mówi art. 1, wraz z dowodami do niego należącymi, tudzież jeżeli opis taki na wezwanie z urzędu Dyrekcyi Szczegółowej nie będzie jój dostarczony, w takim razie, za uznaniem tejże Dyrekcyi, zarządzone zostanie szczególne sprawdzenie wartości dóbr, w sposobie poniżej przepisany.

O D D Z I A Ł I.

Sprawdzenie ogólne wartości dóbr.

Art. 8. Dyrekcyja Szczegółowa mocna jest, zgodnie z przepisem § 22 Instrukcyi z d. 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 91 nin. dzieła), poprzestać na sprawdzeniu ogólném wartości dóbr, jeżeli wszyscy jój Członkowie do decyzji należący, oświadczają, że mają zupełne przekonanie o dostatecznym szacunku dóbr i bezpieczeństwie żądanej na nie pożyczki. Jeżeli jednak Dyrekcyja Szczegółowa pocztytuje za rzecz potrzebną bliższe usprawiedliwienie przedstawionego opisu dóbr, mocna jest żądać poprzednio złożenia sobie mapy z rejstrem pomiarowym, kontraktów dzierżawnych, kilkoletnich rachunków, lub innych dowodów; a gdyby te nie były w terminie przez nią wskazanym dostarczone, pożyczka udzieloną nie będzie, chyba że właściciel żądający pożyczki, zgodzi się na zarządzenie szczególnego sprawdzenia, dopełnić się winnego podług przepisów poniżej zamieszczonych.

na nabywcę obowiązek spłacania odpowiedniej części pożyczki.

Art. 9. Do uznania ogólnego sprawdzenia za dostateczne, Dyrekcya Szczegółowa przyjmować będzie skazówki następujące:

- 1° Jeżeli co do wartości w opisie dóbr podanej lub wynikającej z szacunku hipotecznego, albo z taryby urzędowej, nie nastroją się Dyrekcji Szczegółowej żadne wątpliwości, a po porównaniu wartości tej z ceną dóbr okolicznych w tym samym czasie istniejącą, okazuje się ona umiarkowana.
- 2° Jeżeli złożone kilkoletnie kontrakty dzierżawne lub inne dowody, wykazują czysty i niewątpliwy dochód, znakomicie przenoszący należności roczne Towarzystwu Kredytowemu przypadac mogące.
- 3° Jeżeli należności te nie dochodzą wysokości samych czynszów wieczystych bez liczenia dochodu z foli-warków.

Uznanie jednak sprawdzenia ogólnego za dostateczne nastąpić nie może:

- 1° Jeżeli wszelkie spłaty roczne, Towarzystwu Kredytowemu od żądanej pożyczki przypadac mające, przynoszą trzy piąte części dochodu czystego za niewątpliwy przyjętego.
- 2° Jeżeli przy istnieniu już dotychczas pożyczki Towarzystwa, wypłatność dóbr w latach upłynionych, uznana jest przez Dyrekcję Szczegółową za poddającą w wątpliwość dalszy regularny wpływ należności Towarzystwa.

Art. 10. W razie gdy Dyrekcya Szczegółowa uznała, że na ogólnym sprawdzeniu wartości dóbr poprzestać może, wszyscy Członkowie do decyzji wpływający, powinni w oddzielnym protokole przyzwolenie swoje z powodami objawić. Protokół ten w oryginale Dyrekcji Główniej ma być przedstawiony i w jej aktach zachowany.

4. Udzielanie pożyczek podwyższonych, wtedy dopiero rozpocząć się może, gdy, odpowiednio do art. 23

O D D Z I A Ł II

Sprawdzenie szczegółowe wartości dóbr

Art 11. Sprawdzenie szczegółowe nastąpić powinno:

- 1° Jeżeli którykolwiek z Członków Dyrekcyi Szczegółowej należący do decyzyi, nie zechce przystąpić do spisania protokołu przyzwolenia, o jakim mowa w poprzednim artykule.
- 2° Jeżeli wierzyciel dobra do Towarzystwa pociągający, lub właściciel żądający pożyczki, nie złoży Dyrekcyi Szczegółowej dowodów, o jakich mowa art. 7 i 8.
- 3° Jeżeli, pomimo decyzyi Dyrekcyi Szczegółowej, przyzwalającej na przyznanie pożyczki za ogólnem tylko sprawdzeniem i po dopełnieniu ogłoszeń w sposobie § 2 dodatkowej Instrukcyi z dnia 1 Grudnia 1829 r. (T. III, str. 198 nin dzieła), przepisany, następuje ze strony ktoregokolwiek ze Stowarzyszonych doniesienie, o niebezpieczeństwie zamierzonej pożyczki i doniesienie to za zasługujące na uwagę przez Dyrekcyę Szczegółową jest poczytane.
- 4° Jeżeli żądający pożyczki właściciel dobrsam szczegółowego sprawdzenia domaga się.
- 5° Jeżeli takie szczegółowe sprawdzenie zarządzone jest z polecenia Dyrekcyi Głównej lub Komitetu Towarzystwa; a wreszcie,
- 6° Jeżeli dobra nie będą miały ani szacunku w hipotece objawionego, ani tacy urzędowej, których powinna stac się ma granicą udzielania pożyczki.

Art. 12. Delegacya sporządzająca sprawdzenie szczegółowe, składać się ma z jednego Radcy Władz Towarzystwa, jako Przewodniczącego, i z dwóch stowarzyszonych, przez Dyrekcyę Szczegółową wezwanych. Nie mogą być do téj czynności wyznaczeni ci Stowarzyszeni, którzy złożony Dyrekcyi Szczegółowej opis dobr poświadczyli, ani Stowarzyszeni zostający w stosunkach blizkich pokrewień-

prawa z d. $\frac{8}{30}$ Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 256 nin. dzieła), wszystkie listy zastawne 2° okresu z obiegu wyco-

---

stwa lub powinowactwa z żądającym pożyczki. Do czynności potrzebujących szczegółowego rozpoznania lub ocenienia, Delegacya mocna jest przybierać biegłych, od których, za uznaniem Dyrekcyi Szczegółowej, przysięga odebrana być może

Art. 13. Przy rozpoczęciu czynności, Członkowie Delegacyi, przez podanie ręki Przewodniczącemu, złożą zaręczenie sumiennego działania, i protokoł aktu tego przesłany będzie Dyrekcyi Szczegółowej. Delegacya stanowi większością głosów.

Art. 14 Wysokość wynagrodzenia dla Delegowanych dwóch Stowarzyszonych, oddzielnie wskazana zostaje (1); wysokość zaś wynagrodzenia dla biegłych oznaczoną będzie przez Dyrekcyę Główną za zatwierdzeniem Komitetu Towarzystwa.

(1) Pizepis ten podany jest w art. 9 postanowienia Rady Administracyjnej z d. 28 Pazdziernika (9 Listopada) 1860 i, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 11 prawa o Towarzystwie Kredytowym z r. 1860

Art. 15. Wszelkie koszta ze szczegółowego sprawdzenia wartości dobr wynikające, tudzież wynagrodzenie dla Delegowanych i biegłych, ponoszone będą przez dobra, które pożyczki żądają. Należności dla Delegowanych i biegłych wnoszone być mają do kass Towarzystwa i jedynie z kass tych będą im wypłacane. Wierzyciele pociągający dobra do uzyskania pożyczki, powinni zgodnie z przepisami istniejącymi zaliczyć potrzebną na czynność sprawdzenia wartości dobr kwotę, w wysokości, jaką Dyrekcyja Szczegółowa oznaczy; w razie zaś nie przyjscia do skutku pożyczki, nie będą mieć prawa do zwrotów poniesionych kosztów.

Art. 16. Przed przystąpieniem do szczegółowego sprawdzenia wartości dobr, złożoną być winna Delegacyi mappa tych dobr wiarogodna wraz z należącym do niej rejestrem pomiarowym. W szczególnych tylko przypadkach, gdy by Dyrekcyja Szczegółowa przekonała się o nie-

fane zostaną i o wycofaniu tém, raport Radzie Administracyjnej złożonym będzie. Udzielanie pożyczek tych

---

możności złożenia mapy, albo uznała, że brakująca mapa, innemi dostatecznemi dowodami da się zastąpić, będzie mocna uczynić do Dyrekcyi Głównej przełożenie o zwolnienie tego przepisu, i do jej decyzji zastosuje się. Władze Towarzystwa będą mogły żądać sprawdzenia złożonej mapy przez patentowanego Jeometrę, albo nawet sporządzenia zupełnie nowego pomiaru dóbr, bądź ogołowego, bądź szczegółowego.

Sprawdzenie szczegółowe wartości dóbr obejmować ma:
 Sprawdzenie szacunku dóbr w kapitale, — i
 Sprawdzenie ich dochodu.

A. Sprawdzenie szacunku dóbr w kapitale.

Art. 17. Wykazujący się z zasady podatku ofiary, tudzież podany w opisie dóbr szacunek, porównany być powinien przez Delegacyę nie tylko z szacunkiem hypotecznym i z taksą urzędową, jeżeli takowe znajdują się, ale nadto z ceną sprzedana dóbr w tej okolicy istniejącą. Co do tej ceny Delegacya zważać powinna:

- a) Na gatunek gruntów dobra składających.
- b) Na sposób urządzenia stosunków z miejscowemi włóścianami.
- c) Na stan dobry lub niedostateczny zabudowań.
- d) Na układ gospodarstwa i mniej lub więcej zamożne umiærwienie gruntów.
- e) Na korzystne lub mniej dogodne położenie dóbr pod względem ludności i łatwości komunikacyi z miejscami handlowemi
- f) Na zamożność lub brak lasu i urządzenie w nim gospodarstwa leśnego, tudzież łatwość dostania opału.
- g) Na szczególne inne okoliczności, wazny wpływ na cene dóbr mieć mogące.

Art 18. Cenę sprzedaną dóbr, o której mówi poprzedzający artykuł, każdy z Członków Delegacyi winien, podług rozpoznanych dowodów, tudzież sumiennego przeko-

konczyć się będzie z dniem $^{19}/_{31}$ Grudnia 1863 roku; dla właścicieli jednak, którzy i po tym terminie zgłoszą

---

kania, oznaczyć liczebnie i usprawiedliwione swoje w tej mierze zdanie, z domieszczeniem objaśnień pod literami *a, b, c, d, e, f, g*, zamieszczonych w protokole zapisać. W razie roznicy zdań, średni wypadek summ przez Członków Delegacyi podanych, poczytany będzie za jej opinią.

B. *Sprawdzenie wartości dóbr.*

Art. 19. Sprawdzenie wysokości dochodów na zasadzie podatku ofiary oznaczonych, tudzież podanych w opisie dóbr, następować powinno przez porównanie z dowodami na gruncie pozyskać się mającemi, a wykazującemi rzeczywiste dochody z dóbr otrzymywane. W tym celu Delegacya zaządać ma przedewszystkiém od właściciela lub zarządu dóbr wszelkich rejestrów, kontraktów, rachunków, najmniej z trzech lat ostatnich, tabell prestacyjnych powinności włościańskich, spisów inwentarzy i innych dowodów stan i dochody dóbr wskazujących. Następnie Delegacya:

- a) porówna mapę i rejestr pomiarowy z miejscowością i przekona się, czy z pustych ról włościańskich, po dacie Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. powstałych, dwór rzeczywiście użytkuje, tudzież w jaki sposób.
- b) zbada stan zabudowań.
- c) zazada od właściciela lub zarządu dóbr, złożenia sobie następujących, za główne materyały do dalszego działania posłużyć mających, dowodów:
  - 1) Wykazu wysiewów z ostatnich lat trzech.
  - 2) Wykazu robocizny tak na gruncie znajdującej się, jakoteż do obrobienia miejscowego gruntu potrzebnej.
  - 3) Spisu inwentarza żywego i martwego w dobrach istniejącego.
  - 4) Wykazu podatków i wszelkich ciężarów do dóbr przywiązanych.
  - 5) Wykazu służby do zarządu i prowadzenia gospodar-

się z dowodami oczynszowania włościan, lub urządzenia gospodarstw lesnych, udzielanie pożyczek kończyć się będzie z dniem 1°/₃ Grudnia 1866 roku.

---

stwa użytéj, z wykazaniem ilości osób, tudzież wysokości pobieranego wynagrodzenia w pieniądzech i w naturze.

6) Wykazu wydatków w ciągu ostatnich lat trzech ponoszonych na wszelkie koszta gospodarskie i najem robotników.

Art. 20. Gdyby Delegacyi nastęrczyła się wątpliwość, co do wiarogodności złożonych jéj podług artykułu poprzedzającego dowodów, gdyby zachodził ich brak zupełny albo częściowy, gdyby wreszcie przedstawiała się potrzeba dokładniejszego stwierdzenia albo objaśnienia liczb lub okoliczności na ustanowienie dochodu wpływających; Delegacya winna będzie zbadać protokółarnie tak właściciela jako i ludzi miejscowych, lub inne osoby, potrzebne wiadomości dostarczyć mogące, od badanych przyjmować oświadczenie gotowości poparcia zeznań przysięgą, a tym sposobem ustalić wiarogodność lub uzupełnić niedostateczność tychże dowodów, i tak ustalone lub uzupełnione za zasadę do dalszego działania przyjąć. We wszystkich zaś szczegółach na wysokość dochodów wpływ mieć mogących, których Delegacya nie zdoła na zebranych dowodach oprzeć, obowiązana jest na zasadzie powziętych wiadomości i wedle miejscowej znajomości rzeczy, tudzież swego przekonania, stanowcze zdanie z dokładném usprawiedliwieniem każdej liczby i okoliczności w protokóle działań zamieścić. A gdyby który z Członków w zdaniu od innych się różnił, powinien zdanie swoje podobnie szczegółowém usprawiedliwieniem poprzeć.

Art. 21. Na podstawie dowodów, według art. 19 i 20 zebranych i uzupełnionych, Delegacya przystąpi do ustanowienia oddzielnie:

- 1) Dochodu surowego (brutto).
- 2) Wydatków gruntowych i gospodarskich.
- 3) Dochodu czystego (netto).

Art. 22. Przy ustanowieniu dochodu surowego, Delegacya oznaczy oddzielnie:

5. Umarzanie Listów Zastawnych wypuszczanych na pożyczki nowe i dodatkowe, stosownie do niniejszego

- 1) Przychody stałe.
- 2) Przychody niestałe i czasowe.
- 3) Przychody rolne czyli właściwe przychody gruntowe dworskie.
- 4) Przychody wyobrażone zbywającą od potrzeb gruntowych robocizną włościan pańszczyznianych.
- 5) Przychody z zakładów przemysłowych.
- 6) Przychody z lasów.

Art. 23. Do przychodów stałych zaliczają się czynsze długoletnie, za jakie poczytane będą czynsze zapewnione do końca okresu 3 Towarzystwa i niemniej czynsze wieczyste, tudzież daniny, osepny i dodatkowe posługi wnatrz przez włościan bądź czynszowych, bądź pańszczyznianych stale oddawane, które zamienione będą na pieniądze po cenach przez Delegację usprawiedliwionych, a co do osepów, po cenach w art. 25 wskazanych. Od summy czynszów długoletnich i wieczystych, tudzież innych stałych należności, na pieniądze obliczonych, Delegacya potrąci 5 od sta na niedobory.

Art. 24. Do przychodów niestałych i czasowych liczą się:

- 1) Dochody z propinacyi.
- 2) Dochód z czynszów, których trwanie nie jest zapewnione do czasu ukończenia okresu 3 Towarzystwa, dochód z dzierżaw czasowych, pojedynczych realności, lub oddzielnych źródeł przychodu, z rybołówstwa, z zakładów gospodarstw przemysłowych, jako to, młynów, wiatraków, tartaków, cegielni, kamieniołomów i t. p. o ile zakłady te, po opędzeniu potrzeb gruntowych, dochód przynoszą.
- 3) Wpływy przypadkowe, jako to, opłaty od pastwisk, targowe, mostowe, przewozowe, laudemnia, i t. p.

Pod względem ustanowienia dochodów niestałych i czasowych zamieszczają się dla Delegacyi następujące skazówki działania:

- 1) Jeżeli wysokość dochodu z propinacyi nie będzie mogła być oznaczona na zasadzie dowodów wedle art. 19 i 20 zebranych, w takim razie Delegacya winna uspra-

prawa udzielane, kończyć się będzie z upływem pierwszego półrocza 1881, to jest jednocześnie z umorzeniem

---

wiedliwić przyjęcie zaliczonego przez siebie zysku na garncu lub beczce, tudzież ilości trunków, jaka, przy względzie na ludność miejscową, a mianowicie liczbę znajdujących się dymów, będzie poczytana za mogącą być wyszynkowaną.

2) Długość zapewnionego trwania przychodów czasowych, do ustępów 2 i 3 odnoszących się, powinna, przy zaliczaniu do dochodów, tudzież przy ustanawianiu wysokości pożyczki, być brana na ścisłą uwagę.

Art. 25. Do przychodów rolnych należą właściwe użytki gruntowe, a mianowicie dochody:

- 1) Z gruntów ornych,
- 2) Z łąk,
- 3) Z ogrodów,
- 4) Z pastwisk,
- 5) Z inwentarza żywego.

Przy obliczaniu tych źródeł dochodu, Delegacya przyjmie za zasadę:

1) Że, dla ustanowienia w pieniądzech wartości płodów rolniczych z miejscowej produkcji w wykrytej ilości lub mierze otrzymywanych, brane będą ceny zbóż i wszelkich ziemiopłodów z punktów handlowych, będących zwykłym miejscem odbytu dla płodów z dóbr, sprawdzeniu poddanych. Te punkta handlowe będą przez Dyrekcyę Szezegółową Delegacyi przy jej wyznaczeniu wskazywane, ceny zaś przyjmować należy przecięciowe z ostatnich lat 12 wyłączając wszakże co do każdego gatunku ziemioprodu, jeden rok największej drożyzny i jeden rok cen najniższych, potrącając nadto koszta wywózki.

2) Że od przychodów z inwentarza żywego wskazanych, Delegacya potrąci 10⁰/₀ na niedobory i różnice cen.

3) Że przychody z gruntów w kontrowersie lub sporze granicznym będących wcale liczone nie będą.

4) Że gdyby którykolwiek ze szczegółów stanowiących przychody rolne, nie mógł być z dowodów w art. 19 i 20 wyrażonych przez Delegacyę stanowczo oznaczony; będzie ona w związku, przy usprawiedliwieniach tymże art. 20

Listów Zastawnych 3° okresu, na zasadzie prawa z dnia $\frac{8}{20}$ Kwietnia 1853 roku wypuszczonych, i dla

---

zastrzezonych, powoływać się na miejscowe gospodarskie doświadczenie, i na ogólne zasady nauki rolnictwa.

Art. 26. Wartość przewyżki robocizny od włości pańszczyznianych lub czynszowo-pańszczyznianych nad tę, jaka do obrobienia miejscowego gruntu jest potrzebna, o ile przewyżka ta lozysztynie użytą być może, policzoną zostanie do dochodów po cenach miejscowych i okolicznych, przez Delegację za właściwe uznanych i przez nią usprawiedliwionych.

Art. 27. Przychody z zakładów przemysłowych w dobrach znajdujących się, a to bądź rolniczo-przemysłowych, to jest takich, których utrzymanie sprowadza potrzebę stosowania do nich gospodarstwa, jako to, gorzeln, browarów, cukrowni, olearni i t. p., bądź czysto przemysłowych, jako to, kopalni, hut, zakładów kruszcowych i innych, wcale do dochodów dóbr liczone nie będą. Istnienie w dobrach zakładów rolniczo-przemysłowych wpływać tylko może, podług przepisu art. 30, jako miejscowa dogodność, na stosunkowe podwyższenie dochodu.

Art. 28. Przy obliczaniu dochodu z lasów, Delegacja przedewszystkiém sprawdzi, czy zapewniony jest dostateczny na potrzeby gruntowe gospodarskie użytek drzewa, dla przekonania się, czy, w razie przeciwnym, nie należy policzyć kosztu nakupno drzewa do wydatków gruntowych. Właściwy dochód z lasów przyjęty być może tam tylko, gdzie porządne gospodarstwo leśne jest przez Władze Skarbowe, lub stosownie do art. 4 niniejszego postanowienia, urządzone i utrzymywane. Co do lasów nie mających gospodarstwa urządzonego, dochód z nich nie może być liczony wyższy jak dochód z pastwiska w przestrzeni przez las zajętej.

Art. 29. Po ustanowieniu, stosownie do poprzedzających artykułów, dochodu surowego ze wszystkich źródeł przychodów dóbr, sprawdzeniu poddanych, Delegacja przystąpi do obliczenia wydatków gruntowych i gospodarskich, a mianowicie:

tego téz Listy obecnie wypuszczac s ę mające, tworzyć będą drugą Serię tegoz samego okresu 3°.

1° Zbierze ilość podatków i ciężarów publicznych z wyłączeniem opłat od zakładów rolniczo-przemysłowych w art. 27 wzmiankowanych.

2° Obliczy wydatki gospodarskie, jako to:

- a) Na zapłatę officialistów i służących folwarcznych, zamieniając wartość ordynaryi na pieniądze po cenach wskazanych w art. 25, a wartość żywienia i innych dogodności podług cen średnich miejscowych usprawiedliwionych.
- b) Na najem, w razie wykrytej jego potrzeby, po cenach miejscowych dostatecznie sprawdzonych.
- c) Na opał, gdyby miejscowy był niedostateczny.
- d) Na wszelkie inne miejscowe gospodarskie potrzeby.

3° Jeżeli Delegacya, przy sprawdzeniu stanu zabudowań, przekona się, że zachodzi potrzeba zupełnego przebudowania lub postawienia nieistniejących koniecznych gospodarskich dworskich zabudowań, obliczy koszt na to potrzebny po cenach średnich miejscowych i od kosztu tego 10% do wydatków gruntowych doda.

4° Na ubytek wartości i upadek inwentarza, na utrzymanie budowli, na niedobory w przychodach niestałych, tudzież na wszelkie nieprzewidziane wypadki, Delegacya od całego dochodu surowego potrąci, według swego usprawiedliwionego uznania, jedną dziesiątą do jednej szóstej części, czyli od 10% do 16²/₃ %.

Art. 30. Po potrąceniu wydatków gruntowych od dochodu surowego, Delegacya rozpozna jakie szczególne miejscowe okoliczności wpływać mogą na podniesienie lub zniesienie wykrytych dochodów w dobrach, sprawdzeniu poddanych, ze względu na położenie tym tylko dobrom właściwe. Takimi szczególnymi miejscowemi okolicznościami są:

1° Stan ogólny gospodarstwa, a mianowicie stopień umierzwień gruntów.

2° Wartość miejscowych zabudowań.

3° Brak budowli na osadach włościańskich, lub złych

Tym celem, od daty przyznania każdej pożyczki, do drugiej Seryi okresu 3° należącój, aż do włącznie pier-

---

stan, tam, gdzie utrzymanie takowych jest obowiązkiem właściciela dóbr.

4° Ludność w dobrach osiadła i okoliczna.

5° Łatwość komunikacyi lądem i wodą, tudzież korzyść odbytu ziemioplodów.

6° Bliskość zakładów przemysłowych.

7° Wszelkie inne okoliczności wyżej niewyrażone.

Miejscowe szczególne okoliczności mogą być przez Delegacyę uwzględnione, tylko do wysokości 10% dochodu surowego, już wydatkami gruntowemi pomniejszonego, a tak na zmniejszenie jako i na podniesienie onego; w pierwszym razie ustanowiony procent z niekorzystnego położenia dóbr wynikający, będzie od obliczonój poprzednio summy odjęty, w drugim razie, jako korzyść miejscową zwiększający, do summy téj dodany. Wszakże w dobrach, w których istnieją zakłady rolniczo-przemysłowe, w art. 27 wzmiankowane, Delegacya mocna będzie, poczytując tę okoliczność za szczególną miejscową dogodność, podnieść dochód surowy jeszcze o 5%, czyli w ogólności podwyższyć w takich przypadkach, dochód razem najwięcej o 15%. Po dokonaniu téj ostatniej czynności, Delegacya ustanowi dochód czysty z dóbr sprawdzeniu poddanych.

Art. 31. Każdy z Członków Delegacyi, powinien w protokóle czynności domieścić zdanie co do wysokości ustanowionego czystego dochodu, a gdyby w téj mierze różnił się z innemi Członkami, winien zdanie swoje przez szczegóły w protokóle tym usprawiedliwić.

TYTUŁ III.

Ustanowienie ostateczne rzeczywistój wartości dóbr.

Art. 32. Dyrekcyja Szczegółowa, za otrzymaniem dzieła Delegacyi, sprawdzenie szczegółowe szacunku dóbr dopełniającej, winna je dokładnie rozpoznać i, gdyby znalazła potrzebę uzupełnienia lub udokładnienia samejże

wszego półrocza 1881 roku, opłaty na procent i umorzenie zostaną pobierane w jednostajnej w każdym pół-

---

czynności lub dowodów, mocna jest żądać od Delegacyi dodatkowych objaśnień, a nawet nową Delegacyę na grunt zesłać. Gdyby Dyrekcyja Szczegółowa uznawała konieczność wzmocnienia wiarygodności złożonych dowodów, przez powołanie do przysięgi osób, które przed Delegacyą zeznania pod zaoferowanie przysięgi składały, odnieść się do właściwej Władzy Sądowej, ze wskazaniem roty, na którą przysięga ma być złożoną.

Art. 33. Następnie Dyrekcyja Szczegółowa przystąpi do ustanowienia tak szacunku dóbr w kapitale jako i czystego ich dochodu. W tym celu każdy z Członków Dyrekcyi Szczegółowej należący do decyzji, będzie obowiązany w właściwym protokole zapisać zdanie, co do wysokości każdej z tych dwóch summ, a gdyby nie zgadzał się z innymi Członkami, zdanie swoje szczegółowo usprawiedliwić. W razie rozności zdań, wyraz średni summ przez Członków podanych, przyjęty będzie za ostateczny.

Ustanowiony dochód z dóbr przez 20 rozmnożony, Dyrekcyja Szczegółowa porówna z ustanowionym szacunkiem dóbr w kapitale; wyraz zaś średni tych dwóch summ, przyjmie za rzeczywistą wartość dóbr pożyczki żądających.

Art. 34. Po ustanowieniu rzeczywistej wartości dóbr, w skutku szczegółowego ich sprawdzenia, albo jeżeli Dyrekcyja Szczegółowa podług przepisów Tytułu II Oddziału I poprzestaje na sprawdzeniu ogólnym; będzie mocna przystąpić do przyznania pożyczki, lecz przedewszystkiem porównać ją winna z szacunkiem hipotecznym lub z taxą urzędową, jeżeli takowe istnieją, w braku zaś ich, z wartością dóbr przez szczegółowe sprawdzenie ustanowioną, a to dla przekonania się, że zamierzona pożyczka, połowy tych szacowań nie przeniesie. Przed przyznaniem pożyczki, Dyrekcyja Szczegółowa obowiązana jest także zwrócić szczególną uwagę na to, czy wszystkie dowody, odnoszące się do urządzenia gospodarstwa leśnego i czynszowania włościan, mające usprawiedliwiać podwyższenie pożyczki, stosownie do ustępów 4, 5 i 6

roczu i tak ustosunkowanej wysokości, że Listy Zastawne okresu 3° drugiej seryi, wraz z należącemi do nich kuponami, znajdują się, za pośrednictwem tych opłat, umorzone spólcześnie, z ostatecznym umorzeniem listów Zastawnych tegoż okresu, na zasadzie prawa z dnia 8/20 Kwietnia 1853 roku wystawionych.

6. Postanowienie Rady Administracyjnej, oznaczy cechy zewnętrzne, odróżniać mające Listy Zastawne drugiej seryi od innych Listów Zastawnych 3° okresu, a zarazem wskaże ulepszoną formę, podług jakiej wystawiane być mają arkusze kuponów półrocznych prowizyjnych jednostajnie dla Listów Zastawnych 3go okresu obu seryj. Dołączanie kuponów do Listów Zastawnych drugiej seryi, następować będzie w takiej liczbie, aby odnawianie ich miało miejsce jednocześnie z odno-

---

art. 2 prawa z dnia 10/22 Maja 1860 r. (T. III, str. 258 nin. dzieła), są dostateczne, a w każdym razie zastrzedz, że wniesienie do Działu III Wykazu hipotecznego stosownych pod tym względem wpisów, nastąpi przed wypłatą pożyczki. O tych okolicznościach, Dyrekcya Szczegółowa w samej decyzji przyznającej pożyczkę, wzmiankować jest obowiązana.

Art. 35. Jeżeli z dowodów sobie złożonych, Dyrekcya Szczegółowa przekona się, że dobra pożyczki żądające, mają wytoczony proces gruniezno-windykacyjny, tamujący, stosownie do art 6. przyznanie pożyczki, winna dowody okoliczności tej dotyczące, starannie rozpoznać, a jeżeli uzna, iż żądanie właściciela, aby spór wytoczony nie przeszkadzał przyznaniu pożyczki, na wzgląd zasługuje, rzecz całą ze swemi wnioskami przedstawi Dyrekcyi Głównej, dla poniesienia jej do decyzji Komitetu Towarzystwa, w ogólném jego zebraniu, przyznanie zaś pożyczki do czasu wydania tej decyzji zawiesi.

wieniem kuponów od wszystkich Listów Zastawnych 3° okresu w biegu pozostających. (1)

7. Odpowiedzialność ogólna dóbr stowarzyszonych za pożyczki zaciągnięte w Listach Zastawnych drugiej seryi okresu 3°, stosowaną będzie według artykułów 23 i 24 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku (T. III, str. 9 nin. dzieła), jedynie do tych dóbr, które pożyczki w Listach Zastawnych tej seryi otrzymały.

8. Właścicielowi na zasadzie niniejszego prawa pożyczki zaciągającemu, wolno jest spłacić na raz zaległość amortyzacyjną za wszystkie półrocza ubiegłe od początku okresu 3° lub za tyle półroczy, ile mu się zdawać będzie; a stosownie do tego, wysokość rat do włącznie pierwszego półrocza 1881 roku, uiszczac się winnych, oznaczoną zostanie.

Spłata powyższej zaległości amortyzacyjnej, tudzież uiszczanie w jednej trzeciej części rat półrocznych bieżących, od pożyczki seryi 2 (a) okresu 3°, może mieć miejsce w Listach Zastawnych tejże Seryi w imiennej ich wysokości.

O ile dostarczona na tej drodze summa w Listach Zastawnych drugiej seryi, okaże się niższą od summy, jaka w najbliższej racie Czerwcowej lub Grudniowej do umorzenia przypadac będzie, wolno jest Dyrekcyi Głównej z funduszu umorzenia na to półrocze przeznaczonego, wykupować także Listy Zastawne drugiej seryi przed najbliższym terminem Czerwcowym lub Grudnio-

(1) Postanowienie Rady Administracyjnej, o którym tu mowa, wydane zostało w d. 10/22 Czerwca 1860 r. i zamieszczone jest niżej na str. 285 nin. dzieła.

(a) W oryginalnym tekście cyfra 2 przez pomyłkę jest tu opuszczona.

wym, a o ile tym sposobem nie zostanie w którym półroczu umorzona taka summa Listów Zastawnych, jaka, stosownie do artykułu 5, umorzona być winna, zarządzone będzie ich losowanie podług artykułu 114 prawa z dnia $\frac{1}{3}$ Czerwca 1825 roku. — (T III, str. 45 nin. dzieła).

9. Przy spłatach wierzytelności hipotecznych, pożyczkami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, o wartości obiegowej Listów Zastawnych, stanowić będzie w Okręgu Dyrekcji Szczegółowej Warszawskiej, Świadcstwo Giełdy Warszawskiej, obejmujące kurs, po jakim Listy Zastawne kupowano w dniu najbliższej poprzedzającej datę rzeczywistej wypłaty, a we wszystkich innych okręgach także Świadcstwo Giełdy, lub Gazeta Rządowa obejmująca ogłoszenie kursu tejże Giełdy, jaki najbliższej przed terminem rzeczywistej wypłaty mógł być wiadomym w miejscu, gdzie ta wypłata następuje.

10. Na dobra Rządowe, które podatku ofiary nie opłacają, a są pomierzone, urządzone i wyanszlagowane, udzielane być mogą pożyczki do połowy wysokości szacunku na zasadzie anszlagu dochodów wynalezionej.

11. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowym Ziemskim, tudzież Instrukcji i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tych praw, zachowują się w swą moc, o ile nie uległy zmianie, skutkiem niniejszego prawa. Dla udokładnienia zaś i uzupełnienia przepisów, dotyczących egzekucji należności Towarzystwu Kredytowemu przypadających, tudzież przepisów, względem poszukiwania Listów Zastawnych i kuponów, jakimkolwiek sposobem zatraconych (1); dla

---

(1) W postanowieniu Rady Administracyjnej z d. 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r (D P T LVI. str. 71) wskazane zostały przepisy

uporządkowania zarazem plac urzędników wybietalnych, ze względu na zaszłe już zmiany w uposażeniu innych urzędników Towarzystwa(1), Władze Towarzystwa przed-

---

dotyczące egzekucyi należności, Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu przypadających, tudzież poszukiwania listów zastawnych i kuponów zatiacych Postanowienie to zamieszczone tu zostaje niżej w całej swej osnowie.

(1) W wykonaniu rozporządzenia tego pod d. 28 Października (9 Listopada) 1850 i (D. P. T LV, sti 339) wydane, a pod dniem 16/28 Lutego 1861 r ogłoszone zostało postanowienie Rady Administracyjnej w tej osnowie

Art 1 Prezesi Dyrekcyow Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wyznaczają z pomiędzy Radców tychże Dyrekcyow zwykłym sposobem wybietalnych, a ile można najwięcej w nich czynnej służby liczących, po jednym Radcy do zasiadania w komplecie każdej z tychże Dyrekcyj, nie tylko w przypadających na nich w ciągu czci olecio kadencyach, ale w sposób stały przez cały przeciąg pozostającego czasu na jaki każdy z nich wyborem stowarzyszonych, do urzędowania powołanym został

W takim sam sposob Prezes Dyrekcyi Głównej wyznaczy dwóch Radców tejże Dyrekcyi, którzy zasiadać będą nie tylko w przypadających na nich kadencyach, ale również w sposób stały, jaki wyżej określonym został dla Radców Stałych w Dyrekcyach Szczegółowych

Ilekroć Rady Stałemu upłynie czas urzędowania, wyborami wskazany, Prezes właściwy przystąpi do nowego wyznaczenia Rady Stałego

Radca Stały Dyrekcyi po każdym ponownym wyborze, może być ponownie powołanym na Radcę Stałego

W razie przypadkowego opóźnienia a posady Rady Stałego w Dyrekcyi Szczegółowej, lub w Dyrekcyi Głównej, wyznaczony będzie w tenże sam sposob inny Radca do zasiadania stałego na czas pozostający

Art. 2. Radca pełniący obowiązki innego płatnego urzędowania, nie może być wybrany do stałego zasiadania w Dyrekcyi Głównej, lub w Dyrekcyach Szczegółowych.

stawia Dyrektorowi Głównemu Skarbu, do zatwierdzenia Rady Administracyjnej projektu zmian koniecznych,

---

Art. 3. Oprócz zwykłych obowiązków do urzędu Rady Dyrekcji Głównej przywiązanych, Rady, o jakich mowa w artykule pierwszym, kierować będą Wydziałami tejże Dyrekcji tudzież trudnić się wyłącznie corocznemi rewizjami Kass Dyrekcjów Szczegółowych, a to wszystko według oznaczenia przez Prezesa Dyrekcji Głównej.

Prezes tej Dyrekcji wyznaczy również, który z pomiędzy dwóch Radców Stałych ma go zastępować ua czas jego nieobecności.

Jeśliby zastępstwa takiego nie urządził, zastąpi go ten z pomiędzy dwóch Radców Stałych, który będzie starszy wiekiem.

Art. 4. Radca Stały Dyrekcji Szczegółowej zastępuje Prezesa tejże Dyrekcji w razie jego nieobecności lub choroby, i jest mu pomocą w kierowaniu służbą tejże Dyrekcji i ma przytém nadzór ciągły nad Kassą.

Art. 5. W razie potrzeby, Prezes Komitetu Towarzystwa, Prezes Dyrekcji Głównej, tudzież Prezesi Dyrekcjów Szczegółowych, przybierać będą do zasiadania kadencjami w komplecie tychże Władz jednego lub więcej Radców. Uznanie tej potrzeby należy do samych Prezesów.

Radcy Dyrekcji Głównej i Dyrekcjów Szczegółowych do kadencji nie należący, lub przez Prezesów nie przybrani, którzyby na posiedzeniach znajdować się chcieli, mieć będą głos doradczy i żadnej płacy pobierać nie będą, chybaby zastępowali którego z Radców właściwej kadencji.

Art. 6. Ile razy Prezes Dyrekcji Szczegółowej lub Prezes Dyrekcji Głównej uzna, że decyzja Dyrekcji większością głosów zapadła, przeciwna jest prawu i obowiązującym przepisom, a pomimo tego Dyrekcya Szczegółowa lub Dyrekcya Główna odstąpić od niej nie zechce, mocen jest wstrzymać jej wykonanie, pod obowiązkiem wszakże przedstawienia swęj protestacyi z powodami najdalej w ciągu dni trzech do Dyrekcji Głównej, jeśli idzie o wykonanie decyzyi zapadłej w Dyrekcji Szczegółowej, a do Komitetu Towarzystwa Kre-

jakie pod temi względami zaprowadzić wypadu w rozporządzeniach praw z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku, $\frac{9}{24}$

dytowego Ziemskiego, jeżeli idzie o wykonanie decyzji zapadłej w Dyrekcyi Głównej.

Decyzye przez Prezosaów w wykonaniu zawieszane, a w ciągu dni trzech do uznania właściwej wyższej Władzy nie poniesione, wchodzą w swoje wykonanie.

Toż samo mieć będzie miejsce, jeżeli na skutek uzyskanych objaśnień, Prezes odstąpi od swego zdania przed odniesieniem się do decyzji właściwej wyższej Władzy.

Art. 7. Pensye dla Urzędników wybieralnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego artykułem 153 Prawa z dnia $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 57 nin. dzieła), tudzież paragrafami 2 i 111 Organizacyi z d. 14 Marca 1826 r. oznaczone, ustanawiają się, poczynając od 1 Stycznia 1861 roku w sposób następujący:

Dla Prezesa Komitetu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, pensya stała roczna.	rs. 3000
Dla Radców Komitetu za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznej.	rs. 1500
Dla Radców Dyrekcyi Głównej za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznej	rs. 1500
Dla Radców Stałych tejże Dyrekcyi, pensya roczna i na pomieszkame	rs. 300
Dla Prezesa Dyrekcyi Szczegółowej w Warszawie, pensya stała roczna.	rs. 2000
Dla Rady Dyrekcyi Szczegółowej w Warszawie, za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznej	rs. 1200
Dla Rady Stałego tejże Dyrekcyi pensya roczna i na pomieszkame	rs. 300
Dla Prezesów innych siedmiu Dyrekcyj Szczegółowych pensya roczna.	rs. 1500
i mieszkame w naturze.	
Dla Rady każdej z tych siedmiu Dyrekcyj Szczegółowych za czas urzędowania w stosunku do pensyi rocznej.	rs. 1125
a dla Rady Stałego każdej z tych Dyrekcyj pensya roczna.	rs. 1125

Kwietnia 1838 i ⁶/₃₀ Kwietnia 1853 roku, tudzież Instytucyj i przepisów prawa takowe rozwijających.

---

1 na pomieszkanię 18. 225

Art 8 Pisy śledztwach o nadużycia winnych przepisu art. 37 Prawa z d ¹/₁₃ Czerwca 1825 r. (T III, str. 12 nin dzieła), oraz pisy wszelkiego rodzaju delegacyach przez Członków Władz Towarzystwa z urzędu odbywanych, Członkowie Władz Towarzystwa, oprócz likwidowania kosztów poczty §§ 22 i 129 Organizacyi z d 14 Marca 1826 r oznaczonych, mają prawo liczyć za czas podróży i czas przy czynności im poruczonej strawiony, wynagrodzenie w stosunku do pobieranej przez nich rocznej płacy

Art. 9 Stowarzyszeni do delegacyi, w myśli art. 14 Postanowienia Rady Administracyjnej z d ¹⁹/₂₃ Czerwca 1860 r (T III, str 268 nin. dzieła), o sprawdzaniu wartości dobi powoływani, mają być, pod względem likwidowania kosztów poczty i wynagrodzenia za czas na czynności spędzony, porównani z Radcami Dyrekcjiow Szezegełowych.

Art 10 Przepisy dotychczasowych praw i postanowień o Towarzystwie Kredytowem Ziemskiem, niniejszemu Postanowieniu przeciwne, przestają obowiązywać.

Przepisy dotyczące formy listów zastawnych Seryi 2ój Okresu 3° i kuponów, tudzież osnowy aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

(Prawo to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnej z d. ¹⁰/₃₂ Czerwca 1860 r., a ogłoszone d. 21 Września (3 Pazdźnika) t. r. — D. P. T. LV, str. 169—185).

---

1. Listy Zastawne 2ój Seryi Okresu 3°, wystawiane będą w kolorach i na summy jak dotychczasowe, podług wzoru pod lit. A załączonego (1), który dostatecznie odznacza cechy zewnętrzne odróżniające je od listów zastawnych na mocy Prawa z dnia ⁵/₃₀ Kwietnia 1853 r. wydawanych. Listy takie będą odtąd służyć i na spłacenie summ instytucyjnych.

2. Kupony półrocznych procentów od listów zastawnych 2ój Seryi 3° Okresu, dołączone będą podług wzoru

---

(1) Wzory listów zastawnych, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

lit. B (1). Na pierwszy raz dołączy się ich taka ilość, aby potem ich odnowienie następowało jednocześnie z odnowieniem kuponów od wszystkich listów zastawnych 3° Okresu.

3. Właściciel dóbr żądający zaciągnąć pożyczkę *nową* lub *dodatkową* w listach zastawnych Seryi 2^{ej} Okresu 3°, zezna w księdze wieczystej przed Rejentem akt następującej osnowy:

„Ja NN., zamieszkały w N., a zamieszkanie prawne do skutków aktu tego, w dobrach w tej księdze uregulowanych, w Okręgu N., Powiecie N., położonych, obierający, przystępuję z całemi dobrami N., w tej księdze uregulowanemi, do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, w zamiarze uzyskania na takowe pożyczki w listach zastawnych Seryi 2^{ej} Okresu 3° w summie rs. . . ., poddaję całe te dobra, ze wszystkimi ich przyległościami i przynależnościami, pod wszelkie zobowiązania i rozporządzenia przepisane w Ukazie Najwyższym z dnia ¹⁰/₂₃ Maja 1860 r., w Prawach przez tenże Ukaz w swój mocy zachowanych, tudzież we wszystkich Postanowieniach i Urządzeniach, rozwinięte tegoż Ukazu stanowiących, zezwalając, aby ostrzeżenie o tém wpisane zostało do Wykazu hipotecznego i aby, po przyznaniu i wypłacie pożyczki, takowa wpisana została do Wykazu hipotecznego w pierwszym miejscu (lub bezpośrednio) po dotychczasowych pożyczkach tegoż Towarzystwa.”

4. Z Aktu w artykule poprzednim oznaczonego, treść do Wykazu hipotecznego zaprojektowaną będzie w sposób następujący:

„Ostrzeżenie, iż właściciel dóbr . . . przez akt w księ-

---

(1) Wzory kuponów, jako powszechnie znanych, zostają tu pominięte.

dze wieczystej dnia . . . zeznany, przystąpił z dobrami w tej księdze uregulowanemi do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, żądając przyznania na nie, pożyczki nowej lub dodatkowej w listach Zastawnych Seryi 2ej Okresu 3o w summie rs . . . i poddał się zobowiązaniom i rygorom w prawie z dnia 10/12 Maja 1860 roku przepisany.

5. W razie pociągnięcia dóbr do Towarzystwa na żądanie wierzyciela, Delegowany Dyrekcyi Szczegółowej zezna w księdze następujący *akt pociągnięcia*:

„Ja NN., działając na mocy upoważnienia Dyrekcyi Szczegółowej N., oświadczam: iż dobra te na żądanie N., wierzyciela kapitału zahypotekowanego w pozycyi N., Działu IV Wykazu, pociągnięte zostają z urzędu do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, w zamiarze udzielenia na nie pożyczki w listach zastawnych Seryi 2ej Okresu 3o w summie rs. . . ; dla tego poddaję całe te dobra NN., w księdze niniejszej uregulowane, z wszelkimi ich przyległościami i przynależnościami pod wszelkie zobowiązania i przepisy objęte w Najwyższym Ukazie z d. 10/12 Maja 1860 r, w Prawach przez tenże Ukaz w swój mocy zachowanych, tudzież we wszelkich postanowieniach i urządzeniach rozwinięte tegoż Ukazu stanowiących, i żądam, aby ostrzeżenie o tém wpisane było do Wykazu hypotecznego, tudzież aby po wypłacie pożyczki, jeżeli przyznana będzie, takowa wpisana została do wykazu hypotecznego w pierwszym miejscu, lub bezpośrednio po dotychczasowych pożyczkach Towarzystwa.

6. Z aktu w artykule poprzedzającym oznaczonego treści do Wykazu zaprojektowaną będzie w sposób następujący:

„Ostrzeżenie, iż dobra w tej księdze uregulowane z wszelkimi ich przyległościami i przynależnościami

aktem w księdze wieczystej . . . zeznanym, pociągnięte zostały z urzędu do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w zamiarze udzielenia na takowe pożyczki w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° w summie rs . . . i z poddaniem ich pod zobowiązania i rygory Prawem z d. 10/21 Maja 1860 r. przepisane.'

7. Uchyła się przepis zawarty w art. 64 Prawa z roku 1825, a dotyczący zamiany ostrzeżenia dla zamierzonej pożyczki na czysty wpis, i spółczesnego zaciągnięcia przeznaczonych na tę pożyczkę listów zastawnych do księgi tychże listów w Kancellaryi Ziemskiej utrzymywanej; odtąd zaś Wydziały hipoteczne obowiązane będą numera listów zastawnych wprowadzać do kontroli swój przy zatwierdzaniu aktu wypłaty pożyczki podług art. 66 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku. — (T. III, str. 23 nn. dzieła).

8. Po zatwierdzeniu przez Wydział hipoteczny wypłaty, ostrzeżenie dla pożyczki zostanie z wykazu wykresloném, a pożyczka wpisana będzie do Działu IV w téj treści:

„Summa rub. sr. . . . tytułem pożyczki nowéj lub dodatkowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w listach zastawnych Seryi 2éj Okresu 3° udzieloną została na całe dobra w téj księdze uregulowane z wszystkimi ich przyległościami i przynależnościami przez decyzję Dyrekcyi Głównej z dnia . . . i w pisuje się tu w pierwsze miejsce (lub po pożyczkach dawnych tegoż Towarzystwa) w skutek aktu wypłaty z dnia . . . i decyzji Wydziału hipotecznego z dnia . . . z tą wzmianką, że dobra te, z tytułu téj pożyczki, poddane są wszystkim zobowiązaniom i rozporządzeniom przepisany w Najwyższym Ukazie z dnia 10/21 Maja 1860 r., w prawach przez tenże Ukaz w swój mocy zachowanych, tudzież w po-

stanowieniach i urządzeniach rozwinięcie tegoż Ukazu stanowiących.”

9. Po wypłacie pożyczki, będzie Dyrekcyi Szczegółowej złożony wypis wykazu hipotecznego dóbr obejmujący Działy I, II i III, a z IV Działu tylko pozycje zawierające wpisy, dotyczące pożyczek Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego.

IB.

Przepisy dotyczące egzekucyi należności Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu przypadających, tudzież poszukiwania listów zastawnych i kuponów zatraconych.

(Prawo to zapadło na posiedzeniu Rady Administracyjnej dnia 28 Czerwca (10 Lipca) 1860 r., a ogłoszone d. $\frac{1}{13}$ Stycznia 1861r.— D. P. T. LVI, str. 71—143).

---

1. Administracya dłużnych dóbr na rzecz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego za ratę Czerwcową i wdzierzawienie trzyletnie za ratę Grudniową, o jakich mówią art. 86 prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 r. (T. III, str. 31 nin. dzieła), i art. 2 Ukazu Najwyższego z dnia $\frac{9}{31}$ Kwietnia 1838 r. (T. III, str. 239 nin. dzieła), odtąd miejsca mieć nie będą. Natomiast gdy zaległość, pochodząca z jednej raty, zwiększoną zostanie zaległością drugiej raty, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego zarządzają sprzedaż przez licytację publiczną.

2. Po otrzymaniu upoważnienia od Dyrekcyi Głównej do wystawienia dóbr na sprzedaż, Dyrekcyja Szczegółowa ułoży warunki licytacyjne, z oznaczeniem terminu

przedaży nie wcześniej jak w ósmym miesiącu po dacie decyzji Dyrekcji Głównej, jednocześnie zaś zesła Delegowanego na grunt, celem dokonania treściwego protokółarnego opisu stanu dóbr. Kara za opóźnienie zapłaty, z mocy art. 85 prawa z d. $\frac{1}{13}$ Czerwca 1825 roku (T. I, str. 31 nin. dzieła), i art. 9 prawa z d. $\frac{8}{10}$ Kwietnia 1853 r. (T. III, str. 250 nin. dzieła), liczoną od stąd będzie w stosunku $\frac{1}{2}$ i $1\frac{0}{10}$ od sta na miesiąc, do daty decyzji Dyrekcji Głównej, upowazniającej do sprzedaży dóbr, a od téj daty kara takowa liczoną będzie w stosunku $\frac{1}{2}$ od sta.

3 Radca Dyrekcji Szczegółowej złoży do księgi wieczystej dłużnych dóbr.

- a) Wyciąg urzędowy decyzji Dyrekcji Głównej upowazniającej do sprzedaży.
- b) Warunki licytacyjne.

4. Wydział hipoteczny nakaże wpis do Działu III Wykazu hipotecznego, następującej treści: „Ostrzeżenie, iż dobra niniejsze wystawione są przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie na sprzedaż przed Rejentem N., w dniu N. odbyć się mającą, pod warunkami do księgi wieczystej złożonemi.” Decyzja Wydziału hipotecznego, nakazująca wpis takiego ostrzeżenia, nie ulega apellacyi.

5. Warunki sprzedaży osnowane będą podług następujących prawideł:

1° Przystępujący do licytacji, złoży vadium w gotowiznie lub Listach Zastawnych, z bieżącemi kuponami, w wysokości jaka przez Dyrekcyę Szczegółową stosownie do art. 28 oznaczoną zostanie i z upowaznieniem do spieniężenia Listów Zastawnych. Vadium nieutrzymującego się przy licytacji, będzie mu zaraz powróconém; Vadium zaś plus-licytanta, zatrzyma Dyrekcyja

Szczegółowa, a po upływie dni ośmiu, obróci na pokrycie należności podatkowych i innych uprzywilejowanych, z mocy art. 41 prawa hipotecznego z roku 1818, tudzież wszystkich zaległości Towarzystwa Kredytowego pod egzekucją będących i kosztów sprzedaży. Przewyżkę, jeżeli będzie, złoży do Banku Polskiego jako depozyt Sądowy.

2° Nabywca uisci szacunek w tym sposobie:

- a) Potrąci sumę wadialną.
- b) Potrąci należności podatkowe i inne uprzywilejowane z art. 41 ustępu 1, 2, 3 prawa hipotecznego z r. 1818, o ileby takowe oddzielnie uiscił.
- c) Potrąci pożyczkę Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w ilości, jaka w dacie sprzedaży, po zaspokojeniu zaległości, pozostaje do umorzenia.
- d) Resztę szacunku w dni najdalej 20 po licytacji złoży w depozyt Banku Polskiego w gotowiznie, lub Listach Zastawnych z bieżącemi kuponami, w imiennęj wartości pod rygorem relicytacji. Może wszelako potrącić i zatrzymać aż do klasyfikacji własną niesporną sumę hipoteczną, lub każdego wierzyciela hipotecznego, gdy ten przyzwolenie udzieli; w obu razach bez procentu i o tyle, o ile takowe summy na postąpionym szacunku korzystnie mieścić się będą. Oprócz szacunku, nabywca przejmie obowiązek zaspokajania wszelkich należności do gruntu przywiązanych, artykułem 41 prawa hipotecznego z r. 1818 wyszczególnionych, tudzież ciężarów wieczystych, w myśl art. 44 tegoż prawa, o ile te pierwszeństwo przed Towarzystwem Kredytowem mają.

3° Ciężary wszelkie i przychody regulują się do nabywcy od dnia sprzedaży, zaczął idzie, że podatki Skar-

bowe i raty Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu po dniu sprzedaży przypadające, wyłącznie nabywcę ciężycę będą.

4° Dobra wystawiają się na sprzedaż na podstawie Wykazu hipotecznego. Inwentarze żywe i martwe, o ile stanowią podług Kodexu Cywilnego nieruchomości do gruntu przywiązaną, uważane będą za przedane łącznie z dobrami. Nabywca winien przekonać się na gruncie o wszelkich szczegółach, i obejmie dobra w takim stanie, w jakim znajdować się będą. Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie będą w żadnym razie odpowiadać, ani za niedostateczność opisu stanu dóbr, ani za jakiegokolwiek pogorszenia i ubytki w dobrach lub inwentarzach, co jednak nie ma tamować nabywcy dochodzenia przeciw byłemu właścicielowi, lub osobom trzecim, wynagrodzenia szkód i ubytków, z ich winy po dacie opisu stanu dóbr wynikłych.

5° Nabywca usprawiedliwić winien przed Wydziałem hipotecznym wykonanie wszystkich warunków licytacyjnych, poczem nastąpi przepisanie na jego imię tytułu własności; skoro zaś złoży Dyrekcyi Szczegółowej Wykaz hipoteczny, przekonywający otakowém przepisaniu, będzie wprowadzonym w rzeczywiste posiadanie dóbr. Jeżeli całe dobra lub szczegółowe folwarki są w posiadaniu osoby trzeciej, jako to, dzierżawcy, zastawnika, lub użytkownika, sprzedaż niweczy prawa takiego posiadacza. Wprowadzenie dopełni Radca Dyrekcyi Szczegółowej, w formie krótkiego ogólnego protokołu, w którym oznajmi miejscowemu lub najbliższemu Wójtowi Gminy i mieszkańcom miejscowym, iż nabywca jest właścicielem dóbr, a jednocześnie nakaze ustąpić z dóbr byłemu właścicielowi, lub posiadaczom wyżej wyszczególnionym.

6° Licytacya rozpocznie się od summy, wyrównywającej szacunkowi dóbr z podatku ofiary, przez Władze

Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, przy udzielaniu ostatniej pożyczki, ustanowionemu.

7° Opócz postąpionego szacunku, nabywca poniesie kosztą przedaży i wprowadzenia w posiadanie, jako to:

- a) Wyciągów hypotecznych.
- b) Obwieszczeń i zawiadomień wierzycieli.
- c) Rejenta i Pisarza Kancellaryi Ziemianskiej.
- d) Stempla szacunkowego.
- e) Delegowanego Radcy za zjazd na grunt.
- f) Koszta processowe, jeżeli jakie wynikną.

6. Po zapisaniu w hipotece ostrzeżenia, art. 4 oznaczonego, Dyrekcya Szczegółowa sciągnie, od Pisarza Kancellaryi Ziemianskiej, wykaz zamieszkań właścicieli i osób, mających objawione prawa rzeczowe, bądź przez czyste wpisy, bądź ostrzeżenia lub zastżeżenia przed datą ostiżeżenia o przedaży Wykaz zamieszkań Pisarz Kancellaryi Ziemianskiej obowiązany jest dostarczyć Dyrekcji i Szczegółowej jak najspieszniej, pod odpowiedzialnością za zwłokę.

7. Na podstawie wykazu zamieszkań wzmiankowanego w art. 6, Dyrekcya Szczegółowa w sposobie dotychczasowym (przez Woznych Sądowych) zarządzi doręczenia krótkich zawiadomicń dla właścicieli i wierzycieli hypotecznych w treści: „iż dobra wystawione zostały na przedaz przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, iż warunki są do przejrzenia w księdze wieczystej i w Dyrekcji Szczegółowej” z domieszczeniem nadto wzmianki:

- a) O terminie licytacji.
- b) O cyfrze zaległości Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu w epoce zarządzenia przedaży.
- c) O wysokości vadii i summy od której rozpoczęta będzie licytacja.
- d) O nazwisku Rejenta, przed którym nastąpi przedaz.
- e) O tém, iż, w razie niedojścia do skutku przedaży

dla braku licytantów, druga i ostateczna sprzedaż od niższego szacunku odbyta będzie bez dalszych nowych doręczeń. Zawiadomienia powyższe doręczone być winny na dni najmniej 120 przed terminem sprzedaży.

8. Wręczenia dopełniane będą w rzeczywistém lub obraném zamieszkaniu właścicieli i wierzycieli, dla niemających jawnego zamieszkania z hypoteki w Biurze Prokuratora Królewskiego przy Trybunale Cywilnym właściwym, i przez wywieszenie na tablicy izeczonego Trybunału, stosownie do art. 69 Nr. 8 Kodexu Postępowania Sądowego. W razie nawet ogłoszonego postępowania spadkowego po właścicielu lub wierzycielu, co w żadnym razie ani na chwilę nie może tamować biegu egzekucyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wręczenia uskuteczniane będą stosownie do ostatniego ustępu art. 447 K. P. S. w sposób zbiorowy, bez wymienienia imion i nazwisk sukcesorów, albo w rzeczywistém lub obraném zamieszkaniu spadkodawcy, gdy takowe z księgi wieczystej jest wiadome, albowi też w przeciwnym razie, stosownie do art. 69 Nr. 8 K. P. S. Zawiadomienia dla niewiadomych z pobytu będą nadto raz jeden ogłoszone w pismach publicznych w art. 10 wymienionych, na dni 120 najmniej przed terminem sprzedaży.

9. Przepis art. 12 prawa z d. $\frac{8}{30}$ Kwietnia 1853 roku (T. III, str. 251 nin. dzieła), o doręczeniach dla kolonistów i innych osadników jawnych z Działu III Wykazu hypotecznego objasnia się w tém, iż nie potrzeba wymieniać imion inazwisk pojedynczych osadników.

10. Dyrekcyja Szczegółowa umieści krótkie ogłoszenia w pismach publicznych o sprzedaży, z wymienieniem szczegółów okreslonych w art. 7. Ogłoszenia te dokonane będą trzykrotnie w przerwach 14 do 21 dniowych w Gazecie Rządowej, w Dzienniku Gubernialnym i

w jednej z gazet w Warszawie wychodzących, podług wskazania Dyrekcyi Głównej.

11. Lista dóbr wystawionych na sprzedaż, umieszczona będzie na tablicy tym celem urządzić się winnej, w miejscu posiedzeń właściwej Dyrekcyi Szczegółowej.

12. Na dni najmniej sto, przed terminem na sprzedaż oznaczonym, Radca Dyrekcyi Szczegółowej złoży do księgi wieczystej:

- a) Oryginały doręczonych zawiadomien.
- b) Egzemplarze pism publicznych; a przy stosownym wniosku przed Rejentem do sprzedaży wyznaczonym, lub w Kancellaryi jego przed Rejentem, któryby go zastępował, żądać będzie poświadczenia przez Wydział hipoteczny, że formy sprzedażne dopełnione zostały.

13. Właściciel i wierzyciele hipoteczni mogą, nie później jednak jak na dni 95 przed terminem na sprzedaż oznaczonym, stawić się przed Rejentem wyznaczonym do odbycia przedazy, lub w jego Kancellaryi przed Rejentem któryby go zastępował, i zadyktować do księgi wieczystej zarzuty, jakieby mieli co do form ogłoszeń i doręczeń. Przy takim wniosku, każdy interessowany winien obrac zamieszkanie w miejscu, gdzie zasiada Dyrekcyja Szczegółowa sprzedaż prowadząca, pod rygorem nieważności i bezskuteczności zgłoszenia się. Tym celem księga wieczysta dłużnych dóbr od chwili spisania wniosku wzmiankowanego w art. 12 znajdować się winna w Kancellaryi Rejenta wyznaczonego do odbycia przedazy. Z upływem dnia 95 przed terminem na sprzedaż oznaczonym, Rejent, pod odpowiedzialnością za najmniejszą zwłokę, przedłoży księgę wieczystą pod decyzję Wydziału Hipotecznego.

14. Wydział hipoteczny w ciągu dni 8 od daty przedłożenia mu księgi wieczystej, pod odpowiedzialnością

za zwłokę, wyda decyzję, w której, albo poświadczy spełnienie form przedaznych, albo zniesie postępowanie już dokonane. Wydział hipoteczny wtenczas tylko z urzędu może zniesć postępowanie przedazne, gdy formy w art. 7 w ustępie ostatnim, oraz w art. 10 i 12 przepisane, dopełnione nie zostały.

15. Od decyzji Wydziału hipotecznego w artykule poprzedeżającym wymienionój, służy odwołanie się przed Sąd Appellacyjny w ciągu dni 8 od jój zapadnięcia i tylko temu z interessowanych, który zgłosił się do księgi wieczystój i zadyktował spór przeciw przedazy; Dyrekcya zas Szczegółowój służy termin 20 dniowy od zapadnięcia decyzji.

16. Pozew przed Sąd Appellacyjny wydanym będzie z terminem 24-godzinnym, z dodaniem dnia jednego na każde 42 wioist odległości. Objawiający appellacyą winien jednocześnie złożyć do księgi wieczystój odpis pozwu doręczonego stronie przeciwnój, bez czego Pisarz Kancellaryi Ziemianskiój winien wprost odmówić objawienia appellacyi. Sąd Appellacyjny sędzi sprawę z rejestru terminów skróconych przed wszystkiemi innymi, ocznie lub zroczenie. Przeciwnko takim wyrokom nie służy ani oppozycya zwyczajna ani oppozycya trzeciego.

17. Skarga do IX Departamentu Rządzącego Senatu na wyrok Sądu Appellacyjnego, zanesioną będzie przez Dyrekcję Szczegółową w ciągu dni 20, przez innych interessowanych w ciągu dni 10, od daty zapadnięcia wyroku. Skarga nie może być przyjętą, jezeli do niój nie będą dołączone akta wraz z summaryuszem dokumentów.

18. W ciągu dni 10 po podaniu skargi zestony Dyrekcji, a w ciągu dni 5 po jój podaniu przez innych interessowanych, będzie doręczoną kopia skargi wraz z kopią summaryusza dokumentów, świadectwa Starszego Pisarza o podaniu skargi i zapozwem przed Senat Rząd-

dzący, z terminem 24-godzinnym. Doręczenie to nastąpi dla powołanych przez Dyрекcyę Szczegółową w zamieszkanu ich Obronce działającego w Sądzie Appellacyjnym, a dla niestawających w tymże Sądzie, w zamieszkanu obraném stosownie do art. 13. W tym ostatnim przypadku, dodany będzie do terminu, dzień jeden na każde 42 wiorst odległości; ze strony zaś innych skarżących, doręczenie nastąpi w biurze Dyrekcyi Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Warszawie.

19. Z upływem terminu pozwu, powołany winien ustanowić Obroncę, który, w przeciągu następnych dni 8, bez zadnego wezwania i bez względu na opóźnione ustanowienie, jest obowiązany doręczyć odpowiedź na skargę. Po upływie tych dni 8, lub po doręczeniu wcześniejszém odpowiedzi, sprawa wniesioną będzie na wokandę do rejestru terminów stałych bez porządkowania, po wylosowaniu przez Przewodniczących, przywołaną będzie w Wydziale na który przypadnie, przed wszystkiemi innemi. Przeciwno stronom, które nie ustanowiły Obronców, lub odpowiedzi nie doręczyły, nie będzie potrzeba wyjednywać postanowienia oddzielnego co do prekluzyi, lecz za przywołaniem sprawy przedewszystkiém zaoczność udowodnioną i przez Senat uznaną będzie.

20. Jeżeliby Wydział hipoteczny unieważnił postępowanie predażne z urzędu, odwołanie Dyrekcyi Szczegółowej przed Sąd Appellacyjny lub, w razie potwierdzenia decyzyi, przed Senat Rządzący, nastąpi przez illacyę, bez możności wchodzenia do takowej rozprawy, kogo-kolwiek bądź z interessowanych w drodze interwencyi.

21. Opozycya trzeciego przeciw wyrokom Rządzącego Senatu, o których w powyższych artykułach jest mowa, jest niedopuszczalną. Wrócenie do processu z jakiegobądź powodu w Senacie Rządzącym i Sądzie Appellacyjnym, tudzież wyroki połączenia w Sądzie Appellacyj-

nym, w takich sprawach również miejsca mieć nie mogą.

22. Nikt z interessowanych nie może odwoływać się od decyzji Wydziału hipotecznego lub od wyroku Sądu Appellacyjnego, przed iz znoszących, skoio Dyrekeya Główna oznajmi wolę poprzestania na decyzji Wydziału hipotecznego, lub na wyroku Sądu Appellacyjnego.

23. Gdy nikt nie zgłosi się z chęcią kupna, w terminie sprzedaży, Rejent spíše protokół w osnowie, „ze sprzedaż spełzła dla biaku licytantów.” Protokół ten nie wymaga potwierdzenia Wydziału hipotecznego. Dyrekeya Szczegółowa złoży o tém raport Dyrekeyi Głównej, a po otrzymaniu na ten cel upowaznienia, zarządzi przedaz drugą czyli ostateczną, od zniżonego szacunku podług formalności ponizój przepisanej.

24. Dyrekeya Szczegółowa oznaczy termin drugiej przed iz, nie wcześniej jak w dni 60 po spełnieniu pierwszej, i ułoży warunki licytacyjne, stosownie do art. 5, z takimi odmananiami:

1° Że licytacya rozpoczynać się będzie od zniżonego szacunku, czyli od summy wyrównywającej téj ilości pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, jaka, po zaplaceniu zaległości, pozostanie do umorzenia, z doliczeniem nadto:

- a) Trzyletnich podatków Skarbowych tudzież ciężarów uprzywilejowanych, z mocy art: 41 ustępu 1, 2 i 3 prawa Hipotecznego z r. 1818, o ile takowe zalegać będą.
- b) Zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego obliczonych po datę drugiej przedazy.
- c) Kosztów pierwszej i drugiej przedazy.

2° Że domieszczonóm będzie, iz, gdy nikt nie zgłosi się z chęcią kupna, dobra na własność Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przysądzone zostaną. Jednocześnie zas, sposobem określonym w art. 3 i 4, Dyrekeya Szcze-

gółowa zarządzi objawienie o drugiej sprzedaży w Dziale III Wykazu hipotecznego w kolumnie zlewków, obok ostrzeżenia o pierwszej sprzedaży.

25. Na dni najmniej 20 przed terminem oznaczonym do drugiej i ostatecznej sprzedaży Dyrekcyja Szczegółowa umieści jednorazowe ogłoszenia w pismach publicznych, w sposobie w art. 10 określonym, z domieszczeniem wzmianki, „że sprzedaż pierwsza spełzła dla braku licytantów.”

26. Na dni najmniej 5 przed terminem oznaczonym do drugiej sprzedaży, Radca Dyrekcyi Szczegółowej złoży do księgi wieczystej egzemplarze pism publicznych, przekonywające o dopełnionych ogłoszeniach; poczem Wydział hipoteczny, pod odpowiedzialnością za zwłokę, wyda, przed terminem na sprzedaż oznaczonym, decyzję w ostatecznej instancyi, w której albo poświadczy spełnienie form drugiej sprzedaży, albo zniesie postępowanie dokonane. W pierwszym przypadku sprzedaż ostateczna w dniu oznaczonym odbędzie się; w drugim Dyrekcyja Szczegółowa zarządzi ponownie sprzedaż taką jak poprzednia, drugą i ostateczną, z powtórzeniem tylko ogłoszenia w pismach publicznych, stosownie do art. 25, i objawieniem nowego terminu w Dziale III Wykazu hipotecznego.

27. Żadne zarzuty z tytułu form między 1 a 2 sprzedażą lub po sprzedaży, nie mogą być meldowane do księgi wieczystej przez właściciela lub wierzycieli hipotecznych.

28. Przy ustanowieniu vadii do pierwszej lub drugiej sprzedaży, Władze Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego baczyc będą aby pokrywało:

- a) Trzyletnie podatki Skarbowe i inne ciężary uprzywilejowane z mocy art. 41 ust. 1, 2, 3 Prawa hipotecznego z r. 1818.
- b) Zaległe raty Towarzystwa Kredytowego Ziemskie-

go, jako téż narosnąć mogące w ciągu przedziy, wraz z karami egzekucyjnymi.

- c) Koszta przedziy z góry w przybliżonym sposobie obliczone.

29. Licytacye odbywac się będą w obec Rady Dyrekeyi Szczegółowej przed Rejentem w ogłoszeniach wymienionym, a w razie przeszkody, w jego Kancellaryi przed Rejentem, któryby go zastępował; zaczynać się winny między godziną 10 z rana a 2 z południa; odbywac się mają podług form Postępowania sądowego, przez spalenie swieczek, z tą tylko różnicą, że licytować wolno bez użycia Obrońców Sądowych. Pluslicytant w protokóle licytacyjnym winien obrac zamieszkanie prawne, w mieście, w którém przedaż odbyła się. W protokóle licytacyjnym Rejent umiesci krótką wzmiankę o dopełnieniu formalności przedaż poprzedzających, i o wyrokach, jeżeli jakowe zapadły.

30. Appellacya byłego właściciela lub wierzyciela hipotecznego od decyzji Wydziału hipotecznego, stanowiącej przepisanie tytułu własności na nabywcę, wzmiankowanej w art. 15 ustępie (1) *d* Ukazu Najwyższego z dnia $\frac{9}{2}$, Kwietnia 1838 roku (T. III, str. 245 nin. dzieła), nie będzie zawieszać wprowadzenia nabywcy w posiadanie dóbr.

31. W razie gdyby złożone przez pluslicytanta *vadium* niewystarczyło na pokrycie uprzywilejowanych podatków i ciężarów, oraz zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i kosztów przedziy, a pluslicytant w ciągu dni 20 od daty licytacyi, brakującej ilości nie dopłacił, Dyrekeya Szczegółowa zarządzi relicytacyę na *risico* nabywcy, przy zachowaniu terminów i formalno-

---

(1) W oryginalnym texcie zamiast wyrazu *ustępie*, jest tu przez pomyłkę zamieszczony wyraz *ustawy*.

sci przepisanych w art. 24 i następnych, dla przedaży drugiej czyli ostatecznej i za złożeniem odpowiedniego vadium. W takim razie, licytacya, jeżeli ma miejsce, po pierwszej przedaży rozpocznie się od téj saméj cyfry, od której zaczęła się poprzedzająca przedaż, zmniejszonéj jedynie ilością zapłaconych, z vadium, uprzywilejowanych podatków, ciężarów i zaległości Towarzystwa. Jeżeli nikt nie postąpi powyżej oznaczonej summy, wówczas w tym samym terminie licytacya na drugą sprzedaż odbędzie się od takiej cyfry, jaka jest dla téj drugiej przedaży postanowioną, i o tém ma być uczyniona wzmianka w ogłoszeniach i pismach publicznych. Jeżeli zaś licytacya następuje po drugiej sprzedazy, rozpocznie się od takiej summy, jaka jest dla téj drugiej sprzedazy postanowiona, o czém ma być również uczynioną wzmianka w ogłoszeniach i pismach publicznych; a gdyby w tym terminie nie znalazł się nabywca, dobra na własność Towarzystwu Kredytowemu przysądzone zostaną.

32. W przypadkach przewidzianych art. 3 prawa z d. 10/31 Maja 1860 roku (T. III, str. 260 nin. dzieła), mianowicie, jeżeli właściciel odstąpi od przyjętego planu gospodarstwa lesnego, Dyrekcyja Szczegółowa, po zbadaniu stanu rzeczy na gruncie, złoży o tém raport Dyrekcyi Głównej.

33. Skoro Dyrekcyja Główna udzieli upoważnienie do zarządzenia kroków, mających na celu przymusowe wystąpienie z częścią pożyczki, Dyrekcyja Szczegółowa wyda stosowną decyzję i tę doręczy właścicielowi przez wóznego Sądowego, w sposobie wytkniętym w art. 8, z wezwaniem, aby w dni 90 spłacił część pożyczki, i ostrzeżeniem, że, w razie przeciwnym, nastąpi przedaż dóbr przez licytacyę publiczną.

34. Po upływie bezskutecznym terminu 90 dniowego, w poprzedzającym artykule określonego, Dyrekcyja

Szczegółowa zarządzi w sposobie art. 2 i następnych przepisany, sprzedaż dłużnych dóbr, z tą tylko odmianną, że, przy ustanowieniu wadli, Dyrekcyja Szczegółowa dopilnuje, aby takowe wystarczyło na zaspokojenie téj części pożyczki, jaka w kapitale spłaconą być ma, a to w listach zastawnych z bieżącemi kuponami w imiennéj wartości.

35. Zarząd dobrami w ciągu postępowania przedawnego, pozostanie przy właścicielu lub posiadaczu dóbr z tym skutkiem, iż od daty opisu stanu dóbr w art. 2 wzmiankowanego, taki właściciel lub posiadacz uważanym będzie jak każdy Administrator przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie ustanowiony, i ze względuem wierzycieli hipotecznych ulegać nadto może odpowiedzialności za przychody, stosownie do art. 688, 689, 690 Kodeksu Postępowania Sądowego.

36. Ilekroć Dyrekcyja Szczegółowa uzna potrzebném w biegu wywłaszczenia odjąć właścicielowi zarząd dóbr, odnieść się winna tym celem do Dyrekcyi Głównéj, od którój, skoro otrzyma upoważnienie, zaprowadzi administracyę zachowawczą, na zasadzie prawideł dotychczasowych, tudzież poniższych przepisów. — Art. 91 pr. o Tow. Kr. z r. 1825. (T. III, str. 33 nin. dzieła).

37. Delegowany celem zaprowadzenia zarządu, nie będzie obowiązany uwzględniać przedstawienia właściciela co do wyboru Administratora; natomiast szczególną zwróci uwagę na kandydatów, jakich mogą przedstawiać wierzyciele dłużnych dóbr.

38. Dyrekcyja Szczegółowa mocną będzie, na wniosek Delegowanego, zostawić właściciela przy użytku mieszkania, ogrodu warzywnego, opału i nabiału, z udziałem oraz zboża na potrzeby domowe.

39. Przy ściąganiu czynszów od osadników podpadających pod przepisy postanowien Rady Administracyj-

nej z dnia $18/30$ Listopada i $16/28$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 522 i 523 nin. dzieła), Administrator Towarzystwa zastosujc się ściśle do takowych postanowień i rozporządzeń właściwych Władz Rządowych. Co zas do kolonistów i osadników, przeciw którym potrzeba będzie uzyć egzekucyi Sądowej, Rejencji i Pisarze Sądowi, na żądanie Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, wydadzą wyciągi główne do egzekucyi, bez potrzeby zastosowania przepisów zawartych w Tytule V części 2 art. 839 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego,

40. Dyrekcyja Szczegółowa może upoważnić Administratora do wydzierzawienia z wolnej ręki, najdłużej na rok jeden, pojedynczych źródeł dochodu, jako to, wyszynku trunków, użytku z młynów, i t. p. Umowy takie przez Dyrekcyę Szczegółową zatwierdzone, obowiązować będą właściciela, posiadacza dóbr, lub ich nabywcę.

41. Dyrekcyja Szczegółowa mocna będzie kosztem dóbr poddanych administracyi zachowawczej, ubezpieczać w Dyrekcyi krajowej Ubezpieczeń, wszelkie w dobrach takich ruchomości, inwentarze, krestencye i t. p. Ubezpieczenie takowe obowiązować będzie właściciela dóbr, posiadacza lub ich nabywcę do terminu w ubezpieczeniu nakreślonego, lub do czasu oswiadczenia przez właściciela, posiadacza lub nabywcę, iż występuje z ubezpieczenia, którego termin nie był zakreslony.

42. W przypadkach przepisanych art. 98 prawa z d. $1/13$ Czerwca 1825 roku (T. III, str. 39 nin. dzieła), mianowicie, gdy Dyrekcyja Szczegółowa, po zbadaniu stanu rzeczy na gruncie, poweźmie przekonanie, że dobra są w stanie upadku, a przychody z nich uronione, lub odwrócone od właściwego przeznaczenia, w sposób rodzący obawę o bezpieczeństwo pożyczki Towarzystwa

Kredytowego Ziemskiego, mimo, że dobra płaćą bieżące raty, złoży raport Dyrekcji Głównej, z wnioskiem o dozwole nie zaprowadzenia administracyi zachowawczej.

43. Administracya zachowawcza, wzmiankowana w artykule poprzedzającym, zaprowadzoną będzie za decyzją Dyrekcji Głównej i trwać będzie aż do odwołania onęj, przez tęż Dyrekcję Główną. Poddaną będzie wszystkim przepisom dotychczasowym i obecnego postanowienia, z tym dodatkiem, że w terminach przez Władze Towarzystwa Kredytowego oznaczonych, Administrator płacic ma właścicielowi wszelką przewyżkę dochodów, po zaspokojeniu podatków i ciężarów uprzywilejowanych, rat Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i kosztów administracyi.

44. Egzekucya zarządzona przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, nie może tamowac biegu wszelkiego stopnia egzekucyi za podatki i inne ciężary uprzywilejowane z prawa hypotecznego z r. 1818, mające pierwszeństwo przed Towarzystwem Kredytowem Ziemskim; i nawzajem, działania egzekucyjne Władz Administracyjnych, nie będą w żadnym razie tamowac biegu egzekucyi Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego; jednakże przy wydzierżawieniu dóbr w drodze egzekucyi administracyjnej, przepis art. 108 Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 117 nin. dzieła), ma być w swęj mocy zachowanym. Obecność Administratora zachowawczego w dobrach, nie przeszkadza zesłaniu sekwestracyi administracyjnej.

45. O kazdém zarządzeniu administracyi, Dyrekcya Szczegółowa uwiadomi natychmiast własciwego Naczelnika Powiatu, tym celem, aby nie dopuścił zaległości w opłatach Skarbowych i innych uprzywilejowanych.

46. Od dnia ogłoszenia niniejszych przepisów dodatkowych, postępowanie egzekucyjne, w takowych wsk-

zane, będzie zastosowaném do wszystkich bez wyjątku dóbr ziemskich stowarzyszonych.

47. Przedaze w biegu będące, mogą być dokończone na zasadzie dawnych przepisów, co się zostawia uznaniu samychże Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego. Wszelako w razie spełnienia pierwszej przedazy, dla braku licytantów, nie będzie już zaprowadzoną jednoroczną administracyą, z art. 91 prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 r. (T. III, str. 33 nin. dzieła), lecz natomiast druga i ostateczna przedaż takich dóbr odbędzie się bezzwłocznie, przy zachowaniu dotychczasowych formalności, dla drugiej przedazy przepisanych.

48. Poszukiwanie za pośrednictwem Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego listów zastawnych lub kuponów jakimkolwiek sposobem zatraconych i wydawanie duplikatów, odbywać się będzie według dotychczasowych przepisów z następującemi uzupełnieniami:

- a) Każdy przychodzący do Dyrekcyi Głównej o wydanie duplikatu na zatracony list zastawny lub kupon, obok dopełnienia przepisów zawartych w art. 124 i 125 Prawa z dnia 1/13 Czerwca 1825 roku (T. III, str. 49 nin. dzieła), oraz w § 213 i następnych Instrukcyi z dnia 14 Marca 1826 roku (T. III, str. 154 nin. dzieła), powinien w podaniu swoim obrać zamieszkanie prawne w Warszawie. Zawiadomienie od Dyrekcyi Głównej o zgłoszeniu się posiadacza takiego listu lub kuponu zakwestjonowanego, będzie doręczoném przez Woźnego Sądowego w tém obraném zamieszkanu.
- b) W ciągu szesciu miesięcy od takiego zawiadomienia, żądający wydania duplikatu winien złożyć Dyrekcyi Głównej dowód wydanego pozwu do Sądu Cywilnego, i opłaconego wpisu, lub skargi do Sądu karnego, a wyrok stanowczy i ostateczny, lub pra-

womocny złożyc Dyrekcyi Głównej w lat trzy po tém zawiadomieniu, jezeli sprawa wytoczona została na drodze Cywilnej, a w lat pięć, jezeli sprawa poszła na drogę karną. Sprawy Cywilne tego rodzaju będą sądzone z rejestru terminów skróconych, a wpis przez powoda opłacony, moze byc przez pozwanego podniesiony.

- c) Po upływie powyżej oznaczonych terminów, jezeli wzmiankowane dowody nie będą złożone, spór uważa się za niebyły, a Dyrekcyja Główna przywioći obieg zakwestyonowanym listom zastawnym lub kuponom.

49. Wszelkie rozporządzenia praw o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim i Przepisów dodatkowych, wydanych w rozwinięciu tych praw, a dotyczących egzekucyi przypadających Towarzystwu należności, tudzież sprzedaży dóbr wrazie postąpienia ojedną czwartą część wyżej nad zaofiarowany szacunek, zachowują się w swėj mocy, o ile nie uległy zmianie skutkiem niniejszego postanowienia.

ORGANIZACYA
SĄDOWNICTWA CYWILNEGO.

ORGANIZACYA SĄDOWNICTWA CYWILNEGO.

Po wprowadzeniu w r. 1808 do Księstwa Warszawskiego, składającego terazniejsze Królestwo Polskie, nowego prawodawstwa, zaszła potrzeba zmiany instytucyj sądowych. Z tego powodu Minister Sprawiedliwości Księstwa Warszawskiego pod dniem 11 i 23 Maja 1808 r. zaprojektował Organizacyę Sądownictwa i przedstawił ją do zatwierdzenia Monarchy. Książę Warszawski przedstawione sobie projekta polecił poddać pod decyzją owczasowój Rady Stanu, a nieczekając na rozpoznanie przez nią tych projektów, postanowieniem swém z dnia 4 Lipca 1808 roku upowaznił Ministra Sprawiedliwości do wprowadzenia pomienionych projektów w wykonanie. Wypadki późniejsze były powodem, iż te projekta Organizacyi nie zyskały sankcyi prawodawczej, pomimo to jednak dotąd służą za zasadę Organizacyi władz sądowych, ze zmianami jednak, jakie późniejszymi rozporządzeniami wprowadzone zostały.

Dla wyczerpania więc całości przedmiotu, zostaną tu przedstawione nie tylko pomienione rozporządzenia zamieszczone w Organizacyi z r. 1808, ale i wszelkie przepisy późniejsze, o ile dotyczą sądownictwa cywilnego.

Pomiędzy przepisami temi znajdującą się i takie, które właściwe miejsce znalazłyby powinny w Kodexie Postę-

powania Sądowego, gdyż w wielu przypadkach granica pomiędzy Organizacją władz sądowych a przepisami dotyczącymi Postępowania Sądowego, jest nader trudną do oznaczenia, i z tego téż powodu przepisy, jakie tu podane będą, uważać należy niejako za dopełnienie Kodexu Postępowania Sądowego.

II.

ORGANIZACYA SĄDOWNICTWA CYWILNEGO W KSIĘSTWIE WARSZAWSKIEM,

wydana przez Ministra Sprawiedliwości tegoż Księstwa w dniu
11 Maja 1808 roku N. 3335.

TYTUŁ I.

Przepisy ogólne.

1. Sądownictwo jest niepodległe, wyroki zatém sądów, nawet gdzie My Król lub naród jest interessowany, za wolne od wszelkiego zewnętrznego wpływu i jedynie tylko prawu i sumieniu sędziego podległe mieć chcemy, co jednak nie wyłącza magistratur sądowych z pod przepisanego prawem dozoru i zwierzchnictwa.

2. Minister Sprawiedliwości (1) ma prawo dozoru i napomnienia Członków Sądu Appellacyjnego, Sądów Pokoju i Trybunałów pierwszej instancyi.

---

(1) Po zniesieniu nazwy Ministerstw, najwyższym zwierzchnikiem sądownictwa w Królestwie Polskiem jest *Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości*. — (Art. 23 Statutu Org. z d. 14 Lutego 1832 r.—D. P. T. XIV, str. 199).

* Sąd Kassacyjny (1) ma w przytomności Ministra Sprawiedliwości prawo strofowania nad Sądem Appellacyjnym i Sędziami pokoju.

---

(1) Sąd Kassacyjny, którego Organizacya zatwierdzoną została postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), obowiązki swe pełnił do czasu rozwiązania rządu Księstwa Warszawskiego, t. j. do d. 1 Lutego 1813 r.

Z dniem tym ustała władza Rady Stanu Księstwa Warszawskiego, ustał więc w działaniach swych i Sąd Kassacyjny, jako z Członków Rady Stanu składający się.

Następnie rządu kraju sprawowała Rada Najwyższa Tymczasowa Księstwa Warszawskiego, która, oceniając niedogodność wypływającą z braku sądownictwa, przez były Sąd Kassacyjny wykonywanego, przedewszystkiem uchwałą swą z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7) postanowiła:

Art. 1. Sąd Appellacyjny Księstwa Warszawskiego zastępować będzie odtąd Sąd Kassacyjny, i rozpoznawać rekursa w sprawach Kryminalnych, Policyjno-poprawczych i Policyjnych podawane, a do Kassacyi należące, takzda-wnego Rządu zaległe, jako i biegnące.

Art. 2. Wszelkie w tym względzie attribucye, Sądowi Kassacyjnemu służące, organizacyą Sądu Kassacyjnego objęte, służą odtąd Sądowi Appellacyjnemu Księstwa Warszawskiego.

Art. 3. Sąd Appellacyjny w obydwu wydziałach razem połączony, dwa dni w tygodniu, to jest w Piątek i Sobotę będzie sprawował w téj mierze obowiązki Sądu Kassacyjnego, a Prezesowie kolejno prezydować będą.

Art. 4. Prezesowie wyznaczać będą Sędziów do referatów, w miejsce Referendarzy, a Prokurator Sądu Appellacyjnego i Pisarz, pełnić będą obowiązki Prokuratora i Pisarza Sądu Kassacyjnego.

Art. 5. Sąd Appellacyjny Księstwa Warszawskiego, po odebraniu niniejszego Postanowienia, czynności swoje z dniem 15 Kwietnia r. b. rozpocznie, i rapport w téj mierze Radzie Najwyższej złoży.

Sąd Appellacyjny ma prawo dozoru nad Trybunałami pierwszej instancyi i Handlowemi.

Trybunały pierwszej instancyi mają dozór nad Podsejdkami Sądów Pokoju i Urzędnikami stanu cywilnego.

Pisarze, Assessorowie, Podpisarze i Burgrabiowie (1), tudzież officialiści sądowi, stoją pod dozorem sądów swoich (2).

§. Czas przerwy do odpoczynku stanowi się od d. 1

Też same sprawy postanowieniem Najwyższém z d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 286) powierzone zostały do odsądzenia Dziesiątemu Departamentowi Rządzącego Senatu.

W sprawach jednak cywilnych sądownictwo, przez były Sąd Kassacyjny wykonywane, było zatamowane. Dopiero Ustawą przez Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego w d. 21 Września 1815 r. wydaną (D. P. T. D. str. 22) utworzony został *Sąd Najwyższej Instancyi*, który co do spraw cywilnych zastąpił dawniejszy Sąd Kassacyjny.

(1) Komornicy. T. II, str. 599 nin. dzieła.

(2) Oprócz rozmaitych przepisów wyjątkowych, jakie co do Komorników zostały wyżej podane (T. II, str. 599 n. niniejszego dzieła), Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod dniem 18 Czerwca 1823 r. N. 5283 postanowiła, iż, w celu zabezpieczenia stron interessowanych od strat i ułatwienia im poszukiwania szkód, gdyby te poniosły, każdy Komornik, pragnący otrzymać uwolnienie od obowiązków tego urzędu, o zamiarze tym powinien poprzednio uwiadomić strony interessowane na 3 miesiące przed żądaniem dymissyi, przez trzechkrotne obwieszczenia, raz na miesiąc w Dzienniku gubernialnym i w Gazecie umieszczone, oraz usprawiedliwić przed Prokuratorem Kr., że wszelkie akta, sobie do egzekucyi powierzone, stronom interessowanym zwrócił i sumy wyęzkwowane tymże oddał.

Co do wykréslenia kaucyi hypotecznej przez Komorników wystawianej, porównać rozporządzenia z d. 26 Lipca 1812 r. N. 11705 i 15 Lipca 1826 r. N. 7917. (T. II, str. 902 niniejszego dzieła).

Sierpnia do d. 1 Października (1). Jednakże wtedy w Sądzie Appellacyjnym jeden Wydział i w każdym Trybunale jeden Wydział przytomnym być winien. — Art. 213 Urządzenia Wewnętrznego dla Warszawskich Departamentów Senatu, z r. 1842.

Sądy Handlowe, Sędziowie Pokoju i Podsędkowie odpoczynku mieć nie będą.

* ~~4.~~ Prezesowie Sądów oddalający się prócz tego do miesiąca jednego winni mieć zezwolenie sądu swego; do oddalenia się zatem na czas dłuższy, powinni, za wniesieniem Sądu swego, zyskać pozwolenie Ministra Sprawiedliwości,

Członkowie Sądów, Pisarze, Assessorowie, Podpisarze i Burgrabowie, chcący się, prócz przerwy odpoczynkowej, oddalić od Sądu aż do dni 12, powinni mieć pozwolenie Prezesa; od dni 12 aż do miesiąca daje pozwo-

(1) a) Podług Postanowienia Rady Administracyjnej z d. ⁴/₁₆ Maja 1843 r. (D. P. T. XXXII, str. 29): „Ferye sądowe w sądach cywilnych odtąd zarówno z feryami IX° Departamentu Senatu, zaczynać się będą od ¹/₁₃ Lipca i trwać do ¹/₁₃ Września każdorocznie.”

b) Niezależnie od tego czynności sądowe, oprócz zwykłych feryj dla sądów cywilnych i świąt uroczystych, limitowane być powinny:

1° W dni galowe pierwszej klasy.

2° W dni świąteczne limita czynności sądowych trwać ma, jako to:

a) W zapusty, ostatnie dni 3.

b) W Wielkanoc, od Wielkiego Czwartku do Niedzieli Przewodniej włącznie.

c) W Zielone Świątki, dni 3.

d) W Dzień Zaduszny.

e) W Boże Narodzenie, od Wigilii do Nowego Roku włącznie.

K. R. S. d. 20 Kwietnia (2 Maja) 1836 r. N. 11438.

lenie Sąd; więcj nad miesiąc daje pozwolenie Minister Sprawiedliwości za wniesieniem Sądu.

Podsędkowie nie mogą się oddalić do dni 12 bez zezwolenia tegoż Sędziego pokoju; od dni 12 aż do miesiąca daje im pozwolenie Trybunał pierwszej instancyi; na czas zaś dłuższy, Minister Sprawiedliwości za wniesieniem Sądu.

Officialiści sądowi nie mogą się oddalać bez zezwolenia swojego Sądu (1).

5. Miejsce sędziego nieobecnego zastępuje, w przypadku art. 118 Procedury Cywilnej, inny sędzia; w niedostatku tegoż, Assessor; a w niedostatku Assessora, pierwszy w porządku Obronca przy Sądzie pracujący. Podsędka zastępuje Pisarz Sądu Pokoju, a officialistom Sąd wyznacza zastępstwo.

6. Sąd Appellacyjny, bądź na doniesienie Prokuratora Naszego, bądź na doniesienie jednego z Prezesów, może żądać od Nas Króla złożenia Sędziego Trybunału pierwszej instancyi lub Handlowego, którego mieni być winnym za przestępne sprawowanie obowiązków.

Złożenie Sędziego Sądu Appellacyjnego lub Sędziego pokoju może żądać Rada Stanu, jako sprawująca obowiązki Sądu Kassacyjnego.

Na takowe więc doniesienie Prokuratora lub Prezesa mocen jest Sąd Appellacyjny zawiesić urządowanie Sędziego Trybunału pierwszej instancyi i Handlowego z przyczyn w prawie przepisanych i kazać mu stanąć przed wyznaczonym członkiem Sądu swego dla zdania sprawy z swego postępowania.

---

(1) Przepisy w artykule tym zawarte licznym ulegały zmianom a nareszcie Ustawa o służbie cywilnej z d. ¹⁰/₂₃ Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73) w art. 23, 66, 115 oraz 146 n. wskazała ostatecznie zasady w przedmiocie udzielania urlopów.

Skargi na Prezesów tychże sądów donosi lub Sąd lub Prokurator Jeneralny Radzie Stanu, a ta, jako sprawująca obowiązki Sądu Kassacyjnego, postępuje sobie w tenże sam sposób jak przeciw Sędziom Appellacyjnym.

Indagacye w sposób powyższy prowadzone przesyła Sąd Appellacyjny przez Ministra Sprawiedliwości, a Sąd Kassacyjny bezpośrednio Nam Królowi do rozsądzenia.

W tych tylko przypadkach My Król na złożenie sądziego wyrokować będziemy.

Pisarzów, Assessorów, Podpisarzów, Burgrabiów, tudzież officialistów sądowych, zawiesza Sąd swój i oddaje ich pod sąd prawem przepisany, jeżeli sam przewinień nie sądzi (1).

(1) Zasady w artykule tym podane zmienione zostały późniejszymi rozporządzeniami. Obecnie w przedmiocie pociągania Urzędników do odpowiedzialności, wymierzania na nich kar, oraz zawieszania ich w urzędowaniu i oddalania od takowego, obowiązują przepisy następujące:

- 1° Postanowienie Najwyższe z d. 8/30 Maja 1817 r. (D. P. T. III, str. 216).
- 2° Takież postanowienie z d. 6/18 Kwietnia 1820 r. (D. P. T. VII, str. 3).
- 3° Postanowienie Ks. Namiestnika z d. 21 Czerwca 1820 r. (D. P. T. VII, str. 20).
- 4° Postanowienie Rady Administracyjnej z d. 17 Lutego (1 Marca) 1833 r., (D. P. T. XV, str. 203).
- 5° Takież postanowienie z d. 27 Lipca (8 Sierpnia) 1837 r. (D. P. T. XXI, str. 227).
- 6° Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu (mianowicie art. 56, 60, 65, 75, 85) z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 299).
- 7° Wewnętrzne Urządzenie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu (mianowicie art. 72—86) z d. 8/30 Września 1842 r.— (Zbiór Ukazów i postanowień, T. I, str. 143).

TYTUŁ II.*Sądy* (1).

7. Do przyjmowania aktów stanu cywilnego ustanowieni będą w kraju *Urzędnicy stanu cywilnego*.—Postano. Kr. Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 23 Lutego 1809 roku. — Art. 71—142 K. C. P. — Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 3 Listopada 1825 r. i 7 Września 1830 r. (T. I, str. 140, 134 i 157 nin. dzieła).

8. W każdym powiecie ustanowionym będzie *Sąd Pokoju*,[§] zasiadający w mieście stołecznym powiatowym (2).

8° Postanowienie Rady Administracyjnej z d. ¹⁷/₂₉ Września 1843 r. (D. P. T. XXXII, str. 325).

9° Postanowienie Najwyższe z d. ¹⁹/₃₁ Lipca 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 149).

10° Ustawa Przechodnia do Kodexu Kar Głównych i Poprawczych (mianowicie art. 58—85) z d. 11 Listopada 1847 r. (D. P. T. XL, str. 7).

11° Postanowienie Rady Administracyjnej z d. ¹⁵/₂₇ Lutego 1855 r. (D. P. T. XLVIII, str. 235).

12° Ustawa o służbie cywilnej (mianowicie art. 47—52, 71 do 83 i 158—167) z d. ¹⁰/₂₂ Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73).

13° Ustawa o Radzie Stanu Królestwa, (mianowicie ustęp 5, artykułu 3) z d. ¹⁴/₂₆ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 335).

(1) Niezależnie od sądów, o których w Tytule tym jest mowa, istnieją jeszcze *Sądy gminne*, na mocy Ustawy co do nich w d. 24 Maja (5 Czerwca) 1860 r. zatwierdzonej, (D. P. T. LVII, str. 3 n.). Attrybucye sądów gminnych w sprawach cywilnych podane są w art. 75 i n. wspomnionej Ustawy.

(2) Podług art. 1 postanowienia Najwyższego z d. 29 Września (11 Października) 1842 r. (D. P. T. XXX, str. 281) *Sądy powiatowe* nazwane zostały *Sądami Okręgowemi*, i tych jest obecnie 80 w całym kraju.

9. Po miastach handlowych będą *Sądy Handlowe* (1).

10. W każdym departamencie (2) będzie *Trybunał pierwszej instancji*, zasiadający w mieście stołeczném

(1) Na zasadzie postanowienia Rady Administracyjnej z d. $14/_{26}$ Października 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 128) istnieje tylko jeden *Trybunał Handlowy w Warszawie*.

Sprawy zaś handlowe, pod jurysdykcją innych Trybunałów Cywilnych do sążenia przypadające, sążone są przez też Trybunały Cywilne, które wówczas do swęj zwykłej intytluacji dodają wyrazy „*W zastępstwie Trybunału Handlowego działający*.” Art. 21 Org. Sądo. z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745.

(2) Podział kraju na *Departamenta* wprowadzony został na mocy art. 64 Ustawy Konstytucyjnej Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D.P.K.W.T.I, str. I i XXXIV).—Ośm departamentów składały terażniejsze Królestwo Polskie.

Następnie, według postanowienia Namiestnika Kr. z d. 16 Stycznia 1816 r. (D. P. T. I, str. 115) nazwa *Departamentów* zastąpioną została nazwą *Województw*. *Województwa* otrzymały nazwę *Gubernij*, na skutek postanowienia Kr. z d. 23 Lutego (7 Marca) 1837 r. (D. P. T. XX, str. 412).

Wreszcie w nazwach gubernij zaprowadzoną została zmiana postanowieniem Kr. z d. $9/_{24}$ Sierpnia 1841 r. (D.P.T.XXXIV, str. 453), podług którego w miejsce 8 gubernij utworzono ich tylko 5, i te mają obecnie następujące nazwy: Warszawska, Lubelska, Radomska, Płocka, Augustowska.

Bez względu na ten nowy podział gubernij, liczba Trybunałów Cywilnych żadnój nieuległa z mianie.

Obecnie w Królestwie Polskiem jest 9 Trybunałów cywilnych i tym, podług postanowienia Rady Administracyjnej z d. $14/_{26}$ Października 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 128) nadane zostały następujące nazwy: Trybunał Cywilny gubernii — Warszawskiej w Warszawie, — Warszawskiej w Kaliszu, — Radomskiej w Radomiu, — Radomskiej w Kielcach, — Lubelskiej w Lublinie, — Lubelskiej w Siedlcach, — Płockiej, — Augustowskiej Wydziału 1° w Łomży, — i Augustowskiej Wydziału 2° w Suwałkach.

każdego departamentu, jako to: w Warszawie, w Poznaniu, w Kaliszu, w Bydgoszczy, w Płocku i w Łomży (1).

11. Na całe Księstwo Warszawskie jeden *Sąd Appellacyjny*; miejsce dla niego wyznacza się w Warszawie.

12. Rada Stanu wraz z Referendarzami odbywa obowiązki *Sądu Kassacyjnego* (2). — Przypisek do art. 2 i 35 niniejszej Organizacji.

(1) Po odpadnięciu do Królestwa Pruskiego departamentów Poznańskiego i Bydgoskiego, oraz po przyłączeniu do Królestwa Polskiego od Cesarstwa Austriackiego dwóch terazniejszych gubernij Radomskiej i Lubelskiej, w każdym z ówczesnych ośmiu województw istniał Trybunał Cywilny, a skład Trybunałów i innych sądów w nowo wcielonym od Austrii kraju, podług art. 4 Postanowienia Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 6 Czerwca 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 215), zaprowadzony został taki sam, jaki już dotąd istniał w innych prowincjach Księstwa Warszawskiego.

(2) Rada Stanu przechodziła następujące koleje. Za Księstwa Warszawskiego, utworzoną została dekretem Kr. Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 24 Grudnia 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. 37) i otrzymała Organizacją takimże dekretem z d. 19 Września 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 379).

Z rozwiązaniem rządów Księstwa Warszawskiego w r. 1813, zwinietą została pierwiastkowa Rada Stanu, a postanowieniem Najwyższem z d. 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 r. (D. P. T. I, str. 245) utworzoną została *Rada Stanu Królestwa Polskiego*. Nowa jej organizacja polegała na postanowieniu Najwyższem z d. 12/24 Grudnia 1832 r. (D. P. T. XV, str. 69); takież zaś postanowieniem z d. 6/18 Września 1841 r. (D. P. T. XXVII, str. 330) została zwinietą i atrybucye jej przeszły na *Ogólne Zbranie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu*. Wreszcie postanowieniem Najwyższem z d. 14/26 Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333) została przywrócona *Rada Stanu Królestwa Polskiego* i wskazane jej atrybucye.

DZIAŁ I.

Urzednicy stanu cywilnego.

15. W każdej gminie będzie *Urzednik stanu cywilnego* do przyjmowania aktów stanu cywilnego.

* Urzedników stanu cywilnego mianuje Minister Sprawiedliwosci. -- Art. 7 niniejszej Organizacyi.

DZIAŁ II.

Sądy Pokoju.

14. Sądy Pokoju składac się będą z *Sędziów pokoju*, którzy kadencyami co cztery miesiące zasiadac, a co dwa lata w tuzecięj części odnawiac się będą, i *Podsędków* mianowanych dożywotnie (1).

Przydani im będą *Pisarze*, *Podpisarze*, *Burgrabowie* (Komornicy) i *Kancellarya*.

15. Liczba osób Sąd Pokoju składających i officialistów stanowi się oddzielnym etatem, stosownie do ludności miejscowej.

16. Do Sędziów pokoju należec będzie jednanie stron w sporach pierwszej instancyi pod wyrok Trybunałów podpadających, przyzdownanie w radach familijnych i inne przedmioty opieki prawem przepisane. — K. P. S. 48 n. K. C. P. 372 n. — Art. 4 Organizacyi Sądownictwa z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745.

---

(1) Podług terażniejszych przepisów urząd Sędziego pokoju jest dożywotni, a nominacye i uwolnienia Podsędków są attrubucyą Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci.

Pisarze Sądów pokoju będą im do trzymania pióra i pomocy w ich czynnosciach.

17. Do Podsekdków należć będą wszelkie inne czynności sądu pokoju, prawem przepisane a powyższym artykułem nie objęte. — Art. 4 Organizacyi Sądownictwa z d. 23 Maja 1808 r. N. 3745.

Pisarze (Podpisarze sądów pokoju) będą im do pomocy i do pióra.

* **18.** Sposób obierania Sędziów pokoju przepisany jest w ustawie Konstytucyjnej i w Organizacyi Ministeriów.

Podsekdków, Pisarzów, Podpisarzów i Burgrabiów (Komorników) mianujemy My Król za przedstawieniem Ministra Sprawiedliwości; officialistów zaś sądowych mianuje Minister Sprawiedliwości na podanie Sądu pokoju. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie cywilnej z d. ¹⁰/₂₂ Marca 1859 r. (D. P. T. LIII, str. 73), oraz post. Ks. Namieśnika z d. ¹¹/₂₃ Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 227).

19. Sędzia pokoju równy jest w stopniu Sędziemu Appellacyjnemu i jest bezpłatnym.

Sędzia pokoju może razem Senatorskie i Poselskie piastować urzędy.

O wyłączenie sprawy jakiejod Sędzięgopokoju należy się odwoływać do Sądu Appellacyjnego.

DZIAŁ III.

Sądy Handlowe.

20. Sąd Handlowy składać się będzie zjednego *Prezesa*, prawnika, mianowanego na lat trzy, i z *Członków Sądu*, których Zgromadzenie Kupieckie miejscowe, stosownie do ludności i handlów, z pomiędzy siebie co lat dwa wybierać będą. Przyłanym będzie do każdego

Sądu Handlowego jeden *Pisarz* dożywotni — Art 9 niemiejszej Orgu zacyt — Art 615 i n K H

21 Przedmowy czyi nosci te, oz Sądu wys czegolomone sa w Kod le Handlowym — K H 615 r

* 22 Prezesa Sądu Handlowego i *Pisarza* mianujemy My Krol i r, przedst wiclić Mi s . Sprawiedliwosci, a Człokio , S lu Handlowego, od Zgromadzenia Kupieckiego obranyca, potw cizamy (1)

DZIAŁ IV.

Trybunał pierwszej instancji

23 Trybunał pierwszej instancji składac się będzie z jednego *Prezesa*, z szesciu *Sędziow dożywotnich* (2)

Przydani do niego będą jeden *Pisarz*, jeden *Podpisarz*, jeden *Metrykant* (*Conservateur*) (3) i *Secretarze*, *Kassyeri* i *Kancellaryi*

(1) Przepisy co do mianowania Prezesa Trybunału Handlowego, oraz co do potw cizania w boru na Sędziow tegoz Trybunału, uległy zmianie, jak to wyrażono w przypiskach do art 617 i 618 K Han — (T II, str 784 n. un dzieła).

Nominacya *Pisarza*, *Podpisarza* oraz innych urzędników Trybunału Handlowego, zależy od Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości Art 23 i 54 Ustawy o służbie Cywilnej z r 1859 (D P T LIII, str 111)

(2) Nie we wszystkich Trybunałach znajduje się jednakowa liczba sędziow, zależy to od większej lub mniejszej ilości spaw do sądenia przypadających

(3) Nazwa *Metrykanta*, który następnie *Konservatorem Hypotecznym* był tytułowany, zastąpioną została nazwą *Pisarza Kancellaryi Ziemiarskiej*, utworzoną na mocy Ustawy Hypotecznej z r 1818, oraz Instrukcyi z d 30 Czerwca 1819 r. N. 7408. — (T. II, str 4 i 19 niemiejszego dzieła)

24 Trybunał pierwszej instancji dzieli się będzie na dwa Wydziały (1), z któ- rym jeden z nich będzie ukoniecznił sprawy zależnych (to jest takich, których porygnęły instancji pierwszej i stacya za Rządu zeszłego ukonieczniła osąd) hipoteką, tuzicze sprawami opiekunozemi, i ruc radoi famijnym oddancim zostana, d u i zis s i a w u n i b i e z a c e m i

25 Ko p i e t i z a d o W d z i a n u s k i a d a s e z t r z e c h C z l o r o w S e d u W y d z i a ł u p o d p r e z y d e n c y a P i s a r z a (?) m a P i s a r z a d o p o r a z a W y d z i a ł u p o d p r e z y d e n c y a n a j s t a r s z e g o z p o z y c k u s ę d z i e g o , n a P o d j a s i a z a (3)

26 P o s t a n o w i e n i u s p r a w z a l e z n y c h , b ę d ą s i ę o b r a d y i W y d z i a ł u t u d n ą s p r a w i a n b o z a c e , a n a t e r e z a s k a z d y w d z i a ł u z n o c z y m k ę d z i e n a p o c l o e p o w i a z a

(1) Nie wszystkie Trybunały Cywilne dzielą się na jednako- wa liczbę wydziałów — Trybunał Warszawski ma ich trz, — Trybunały Kaliski, Radomski, Lubelski i Krakowski mają ich po dwa, a Trybunały Kielecki, Siedlecki, Łomżyński i Suwalski mają tylko po jednym wydziale

Czynności hipoteczne, w zakresie Ustaw z r 1818 i 1825 powierzone są oddzielnie przy k z d y m T r y b u n a ł e W y d z i a ł o w i H y p o t e c z n e m u

Wszelkie opieki zostają pod kontrola rad famijnych w wła- ściwych Sądach Pokoju

(2) Dla dobra służby Prezosi Trybunałów o ile można naj- częściej zasiadać powinni w Wydziałach składających sprawy

K R S d 24 M a j 1 8 3 1 i N 4 1 6 5

(3) Co się tyczy sprawa ulegających komunikacji do wnio- sków Prokuratora Kr porównać art 30, 34 i 112 K P S z z a - mieszczeniem tamże przypiskami (I II, str, 212 i 221 niniej- szego dzieła)

W czasie wprowadzania i sądzenia spraw, Prokurator na prawej ręce Prezosa, lub osobnego stolika, postawionego w ro- wni z krzesłem Prezosa, miejsce zajmować powinien

M S d 29 S i e c p n a 1 8 1 0 i N 9 4 0 1 .

tów departamentowych, które się co cztery miesiące od-
mieniać będą (1).

(1) Pomijając wewnętrzne urządzenia Sądów, powołane wy-
żej w odsyłaczu do art. 1042 K. P. S. (T. II, str. 518 nin.
dzieła), zwrócić tu należy uwagę na rozporządzenie Ministra
Sprawiedliwości z d. 17 Września 1812 r. N. 14360, w tej o-
snowie:

1° Od. d. 1 Października 1812 r. dla wszystkich wydziałów
Trybunału, jeden tylko utrzymywany będzie *Rejestr wpi-
sowy*, obejmujący: Numer ciągły, nazwisko stron i ich O-
brońców, przedmiot sprawy, i ilość opłaconego stempla.
W tenże rejestr każda sprawa, najdalej w 24 godzin po
upłynieniu wyznaczonego w zapozniew terminu zapisaną
być powinna, a to pod karą złp. 25, jeżeli z winy obroń-
cy temu przepisowi zadosyć się nie stało.

Prócz tego utrzymywany będzie drugi *Rejestr główny*
wokandy, te same obejmujący rubryki jak pierwszy, z do-
datkiem jednak jeszcze jednej rubryki dla zanotowania
Wydziału, na który sprawa losem przypadła. Do tegoż
Rejestru podane będą wszystkie sprawy do wprowadzenia
gotowe. Tenże Rejestr główny wokandy będzie *potrójny*,
jeden dla *spraw ordynaryjnych*, drugi dla *spraw summaryz-
nych z porządku wpisów*, trzeci zaś dla *spraw summaryz-
nych z oznaczonego krótkiego terminu*.

Oprócz tych ogólnych Rejestrów, dla obudwóch Wy-
działów Trybunału wspólnych, utrzymywany będzie od-
dzielny *Rejestr spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu
zeszłego zaległych*, wyłącznie, podług wydanych przepisów,
do Wydziału 2° należących, oraz *Rejestr oddzielny spraw
en référé*, przez Prezesa Trybunału zadecydować się ma-
jących.

- 2° Rejestra tak jeneralne dla wszystkich wydziałów, jako téż
Rejestr spraw en référé dla Prezesa, utrzymuje Pisarz Try-
bunału; Rejestr zaś spraw konkursowych, likwidacyjnych
i z Rządu zeszłego zaległych, Podpisarz, i, z powodu in-
nych zatrudnień Pisarzy, wyznacza się do przyjmowania
wpisów, z rana godzina 9 do 10, a po południu od 4 do 5.
- 3° Pisarz Trybunału przyjmuje tylko sprawy z oznaczonego

---

krótkiego terminu do wpisywania, jeżeli nota w téj mierze podana z rezolucyą Prezesa, albo, w przypadku nie przytomności tegoż, lub innéj przeszkody, z rezolucyą Sędziego Prezydującego, złożoną zostanie; Rejestr zaś z oznaczonego krótkiego terminu tylko dla spraw z kategorii spraw artykułem 404 K. P. S. objętych, może być dozwołonym, a to z przyczyny ich nagłości; sprawy zaś takowe w wyznaczonym terminie odsądzonemi być muszą i zostawuje się roztropności Prezesa wiele takowych spraw bez uszczerbku innych na dzień jeden wyznaczonych być może.

4° Co się zaś tyczy spraw aż do 1 Października r. b. wrejestrach, dotąd w każdym Trybunale utrzymywanych, zapisanych, tedy:

- a) W Trybunałach, gdzie sprawy podług powiatów między Wydziały dotąd były podzielone, każdy wydział sądenie spraw z rejestrów dla niego dotąd utrzymywanych jeszcze kontynuować winien, dopóki jeden z tychże wydziałów rzeczonych rejestrów nie skończy; natenczas zaś sprawy wrejestrach dŕugiego wydziału jeszcze pozostające, między wydziały losem sposobem niżej przepisany podzielią się, a, po zupełném ukończeniu dotychczasowych rejestrów, następuje podział spraw między wydziały z nowych rejestrów.
- b) W Trybunałach, gdzie Wydział drugi trudnił się dotąd w szczególności tylko sądeniem spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, i niemając powiatów departamentu w szczególności sobie udzielonych, jedynie w przypadku brakujących spraw w rejestrach mu właściwych, wziął jeden z rejestrów 1° Wydziału do sądenia, tedy w Trybunałach tych, po odsądzeniu spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, dotąd wpisanych przez Wydział drugi, sprawy w rejestra dotychczasowe 1° Wydziału wpisane jeszcze nie odsądzone, podzielią się między o -

badwa wydziały, a to sposobem również niżej opisanym.

- 5° Lubo, podług przepisu wyżej pod N. 4 niniejszego re-skryptu umieszczonego, podział spraw z nowych rejestrów, od 1 Pazdziernika r. b. utrzymywających się mających, dopię-10 po ukończeniu dotychczasowych rejestrów następuje; wyjmując się jednak od tego przepisu sprawy z oznaczonego terminu rezolucya Prezesa dozwolonego, które w równej ilości pomiędzy obadwa wydziały losem podzielonemi zostaną
- 6° Podział zaś z rejestrów tym sposobem następuje, iż z każdego rejestru po 40 spraw dla każdego wydziału przeznaczają się, takowe zaś losowanie dwa razy w miesiąc, a to d. 1 i 15 każdego miesiąca, a gdyby takowe w dnie świąteczne przypadły, tedy dniem wprzódki uskuteczno-15 nym zostanie; przy témże losowaniu rachować się będą wydziałowi 2u sprawy z rejestru mu właściwego, tak, iż tyle tylko przyjdzie mu spraw, ile do zrównania z wydziałem 1m, lub, w Trybunałach, gdzie później 3ci Wydział * utworzonym zostanie, z 1m i 3m wydziałem wypadnie. Również, jeżeli w ciągu dwóch tygodni w którym z wydziałów wszystkie na niego przypadłe sprawy przywołane-20 niemi zostały, tedy niezwłocznie nowy podział potwierdzonym być winien, wydział zaś ten, w którym się jeszcze sprawy nieodsadzone znajdują, takową tylko liczbę spraw przybiera, ile, do zrównania z innymi wydziałami, przypada.
- 7° Losowanie przez Prezesa, lub, w jego niebytności, przez Sędziego z porządku nominacyi najstarszego, w przy-25 totności całego składu Trybunału następuje, a totym sposobem, iż Pisarz Trybunału sprawy w jakim rejestrze wpisane podług porządku numeru na oddzielnej karcie wpisze i w tej ilości Prezesowi poda, ile, podług N. 6 niniejszego urządzenia, do podziału ma być przeznaczonych; wszystkie zaś takowe kartki oddzielnie każdego rejestru, włożone w naczynie przez Prezesa lub jego Zastępcę w porządku dla każdego wydziału wyciągane być mają Pisarze Trybunału przy losowaniu przytomni, sprawy dę

swego wydziału losem przeznaczone, w rejestr wokandy wydziałowej, oddzielnie na ten koniec utrzymywany, podług porządku numeru głównego rejestru weciągną, i, dla uwiadomienia publiczności, na drzwiach wydziału swego wywieszą, z której to wokandy woźny audyencyonalny sprawy dla przywoływania do swego rejestru zapisze.

- 8° Sprawy z oznaczonego terminu Pisarz Trybunału, ogólny w tej mierze rejestr utrzymujący, dniem przed przypadającym terminem Przesowi do podziału losem przedstawi, a Pisarzom właściwego wydziału numer i rubrum prześle, końcem niezwłocznego w wokandach wywieszenia.
- 9° Dopokąd dotychczasowe, aż do 1 Października r. b. kontynuowane rejestra spraw odsądzonych nie zostaną, dopóty w każdym tygodniu pewne dni dla każdego rejestru wyznaczą się. Skoro zaś rejestra pod N. 1 wymienione wprowadzone będą, natenczas z spraw losem podzielenych nasamprzód sprawy z oznaczonego terminu, potem zaś podług porządku czasu wpisu do wokandy głównej sprawy summaryczne, i na ostatek ordynaryjne sądzone będą.
- 10° Sprawy z opozycyi, z wyroków przygotowawczych, przedstawowych, z restytucyi in integrum, wogóle wszystkie sprawy w jednym wydziale rozpoczęte, w tymże samym wydziale do rejestru właściwego, z opłaceniem papieru stemplowego wpisowego u Pisarza jeneralny rejestr utrzymującego, również jak i sprawy wyrokiem Sądu Appellacyjnego do jednego z wydziałów Trybunału odesłane, w rejestr tegoż wydziału wpisywane i w tymże bez dalszego losowania sądzone będą.
- 11° Gdy tym sposobem dotychczasowy podział spraw podług powiatów ustaje, zatém wszelkie pozwy tylko przed Trybunał, bez wyrażenia przed który wydział, wydanemi być powinny, wyjąwszy sprawy konkursowe, likwidacyjne i inne z Rządu zesłanego pozostałe, podług wydanych już dawniej urzędzeń wyłącznie do wydziału 2° należące.
- 12° Nadmieniam się tu jeszcze, iż sprawy do rejestru wokandy jeneralnej, pod N. 1 wymienionej, dopiero po dopełnieniu komunikacyi pomiędzy Patronami, prawem przepisanej, przyjętem być mogą.

* 27. Co trzy lata będzie przez Nas mianowany Prezesem jeden z grona Sędziów; Prezesowie jednak potwierdzonemi być mogą

Na Prezesów, Członków Sądu, Pisarzów, Assessorów, Podpisarzy, Metrykantów i Burgrabiów, podawac Nam będzie Minister Sprawiedliwości kandydatów do potwierdzenia. Oficjalistów zaś sądowych sam, na podanie Sądu, potwierdza. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnej z d. 10/33 Marca 1859 r. i post. Ks. Nam. z d. 11/33 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

DZIAŁ V.

Sąd Appellacyjny.

28. Sąd Appellacyjny składać się będzie z *Prezesa*

13° W każdym wydziale dopoki są sprawy na wokandzie, sądzić się powinno od godziny 10 z rana do 2 po południu.

14° W każdym wydziale utrzymywana będzie, *procz protokołu audyencyonalnego, księga wyroków*, redakcyje wyrokow obejmująca; protokoły zaś audyencyonalne, po ukończeniu każdego roku, zebrane razem w jedną księgę, oprawione zostaną; toż samo i wyroki zredagowane.

15° Pisarz Trybunału utrzymywac będzie *Repertorium wszystkich spraw w Trybunale odsadzonych*. W témże Repertorium zapisane będą w porządku alfabetycznym:

- a) Imiona i nazwiska stron obudwóch;
- b) Przedmiot sprawy,
- c) Rok, w którym sprawa odsądzoną została;
- d) Volumen i stronica w księdze wyroków.

Podpisarz zaś co miesiąc w sposób powyższy ułożony rejestr spraw, w swoim wydziale odsadzonych, Pisarzowi poda, i Repertorium to od czasu ustanowienia Trybunału ułożonóm zostanie.

pierwszego, dwóch Prezesów i osmnastu Członków (1). Przydani do niego będą, jeden Pisarz, dwóch Podpisarzy (2) i Kancellarya. — Art. 66 Statutu Org. z r. 1832.

29. Sąd ten dzielc się będzie na trzy wydziały (3); każdy wydział składac się będzie z jednego Prezesa i szcścicu Członków. Komplet stanowią pięciu.

W jednym wydziale będzie pióro przy Pisarzu Sądowym, a w dwóch innych przy Podpisarzach.

* 30. Każdy wydział dzielc się będzie na dwa *departamenta*, które się co cztery miesiące odmieniają (4).

(1) Obecnie Sad Appellacyjny składa się: z Prezesa, Vice-Prezesa, Prokuratora, 34 Sędziow i 6 Podprokuratorów.

(2) Liczba Podpisarów zastosowaną jest zawsze do liczby Wydziałow Sądu Appellacyjnego, i oprócz tego jest jeszcze kilku nadkompletnych.

(3) Po rozszerzeniu w r. 1810 granic Księstwa Warszawskiego, Krol Saski Książe Warszawski postanowieniem z d. 6 Czerwca 1810 r. do składu Sadu Appellacyjnego dodał wydział IV. Później przydany został wydział V; obecnie zaś w tymże Sądzie jest szesc Wydziałow.

(4) Taki podział nie istnieje obecnie. Pomijając tu nader liczne rozporządzenia w przedmiocie wewnętrznego urzadzania Sądu Appellacyjnego wydane, a które są już wyżej (T. II, str. 518 niniejszego dzieła) powołane, zamieszcują się tu jedyne dwa ważniejsze rozporządzenia, wydane przez Ministra Sprawiedliwości, z których:

A) Pierwsze z d. 2 Maja 1811 r. stanowi:

1° Wszelkie sprawy, w których w jednym z Wydziałow Sadu Appellacyjnego zapadł wyrok przygotowawczy lub przedstanowczy, lub inny jakikolwiek ściągający się do instrukcy lub wyjaśnienia sprawy, pozostaną w tymże Wydziale poty, póki sprawa stanowczo rozszadzona niezostanie.

2° Tadzież w sprawach, w których zapadł wyrok ostateczny należec będzie rozpoznanie opozycyi i sądze-

51 Przedmioty Sądu Appel'cyjnego przepisane są prawem — k P S 443 n

nie oznie do tego/ samego wydziału, w którym zapadł wyrok zaoczny

- 3° Rownie/ wyrok na illacyo stron, bądź względem wyjasnienia wyroku bądź w ciągu eksekucyjnego, należec będą do tego/ samego wydziału, w którym wyrok st nowczy, o który rzecz iacze, zapadł
- 4° Sprawy, w których już wiecej jak jeden wydział przygoowawczo, lub przcześnie, lub zaocznie sądził, zwrócone będą do tego wydziału, który pierwszy wydał wyrok
- 5° Wyjąją się od powyższych przepisow przypadku, w których przez Sąd Kasacyjny Wydział Sądu Appellacyjnego yznaczonym został, natenczas takowy wydział będzie właściwym do wydawania w sprawie takowej wyrokow

B) Podług zaś drugiego z d 21 i uego 1815 r

- 1° Podział spraw przychodzących do Sądu Appellacyjnego iek itecznic się będzie pomiędzy cztery Wydziały tego/ Sądu, nie już dotad podług departamentow, ale iaczej loami uli kądziej szeregolnej sprawy
- 2° Jeden tylko ustanowiony będzie *Rejestr wpisowy* i jeden *Rejestr glownej ukladny*

Pic wszę zawieric w sobie będzie Numer ciągły. Nazw co stron i ich obroncow, przedmiot sprawy, tudzież ilość opł con go stempla

Drugi będzie potrójny jeden *dla spraw ordynaryjnych*, jeden *dla summarycznych*, a jeden *dla spraw szlybkiego zadecydowania* Zawierac będzie Numera Rejestru wpisowego, nazwisko stron i ich Obioncow, tudzież wydział na który sprawa losem przypadła Kądego onia sprawy do rejestrow takowych przyjmowacemi będą, wyjąwszy godzin przeznaczonych na posiedzenia

Pierwszy Prezes wyznaczy pewne godziny co dzien, w których Pisarz, używszy do tego pomocy

* 52 Przesow, Członkowie Sądu, Pisarzy i Podpisarzy mianujemy My Krol, na przedstawienie Ministra

- Podpisarzy, wpisów przyjmowic będzie Godziny takowe publiczności obwieszczonemi zostaną
- 3° Raz w tydzień, to jest w piątek, dzielone będą sprawy losem na wydziały. W dzień ten nie będzie posiedzeń wydziałowych (Czynność ta obecnie dopełnia się w sobotę)
  - 4° Każda sprawa powinna być najdalej w 24 godzin po upływie wyznaczonego w pozwie terminu, zapisaną w Rejestr wpisowy, inaczej, gdyby się przyszłości przy wprowadzeniu sprawy okazało, że się przepisowi temu z winy Obrońcy zadość nie stało, Obionca skazanym będzie na 50 Złp
  - 5° Sprawy gotowe do wprowadzenia, podane być powinny do wokandy głównej
  - 6° Losowanie dzieć się będzie w zgromadzonym Sądzie na wszystkie sprawy do wokandy wpisane. Oznaczoną będzie równość spraw dla każdego wydziału.
  - 7° Pisarz z Podpisarzami zapisywać będą wyciągnięte liczby, każdy dla swego Wydziału, potem sprawy na wydział swój przypadłe do wokandy tegoż Wydziału zapiszą i zwyczajnym sposobem wywieszą
- Główny Rejestr wokandy wywieszonym będzie na drzwiach pierwszego wydziału
- 8° W Wydziałach sadzonic będą sprawy z po żądku czasu wpisu do wokandy, najprzód sprawy szybkiego zażdecydowania, potem sprawy sumiaryczne, a gdyby i tych nie było, dopiero ordynaryjne
  - 9° Sprawa już raz przypadła na wydział, pozostanie w nim poty, poki stanowczo rozsądzoną nie zostanie, sprawy zatem, w których zapadł wyrok przygotowawczy, przedstnowczy, lub zaoczny, skoro na nowo na wokande wniesionemi zostaną, bez losowania, do tegoż samego Wydziału, który wydał pierwszy wyrok, nalezec będą, dobiora do ich liczby spraw nowych, ile do zrownania z innymi wydziałami nie dostawac będzie

Sprawiedliwosci, dożywotnie. Oficyalistów zas sądowych podaje Sąd, a Minister Sprawiedliwosci ich po-

---

- 10° Jeżeli w ciągu tygodnia w którymkolwiek wydziale wcześniej wszelkie nan przypadłe sprawy przywołane, natenczas pierwszy Prezes wśródku tygodnia zwoła posiedzenie dla podziału jak wyżej spraw na Wydziały.
- 11° Przy każdym podziale, gdyby w którym wydziale Sądu znajdowały się sprawy nieodsądzone, Prezes tego Wydziału do spraw takowych przybierac będzie tyle spraw, ile wypadnie dla zrownania z innymi wydziałami. W każdym Wydziale poki są sprawy na wokandzie, sądzone być powinny od 10 godziny z rana do 2 po południu.
- 12° Gdyby w ciągu tygodnia illacya jaka nastąpiła, w którejby zachodziło periculum in mora, pierwszy Prezes Wydział dla niej wyznaczyć powinien.
- Tudzież w sprawach w przedmiocie zachodzących zaskarżeń przeciw urzędnikom, pierwszy Prezes, jak dotąd, Wydział wyznaczać będzie.
- 13° Prozby o dozwole nie Rejestrow, tudzież inne oeconomu, podawane będą pierwszemu Prezesowi, który je kolejno pomiędzy Wydziały, zacząwszy od pierwszego, rozdzielać będzie.
- 14° Sprawy, które należa do komunikacyi Urzędu Prokuratorskiego, Obroncy zakommunikują Jeneralnemu Prokuratorowi akta, który one albo sam odczytawszy wnioski przygotowuje, albo któremu z Prokuratorow tez akta, końcem uczynienia wnioskow w tym Wydziale, w którym sprawa przywołaną będzie, odda i zleci.
- 15° W Wydziałach, oprócz *Protokółu*, utrzymywaną będzie *Księga wyroków*. Forma protokołu, jaka jest dotąd, zachowaną będzie nadal. W księgi wyrokow zaś wchodzie będą zredagowane wyroki. Protokoły, po ukończeniu każdego roku, zachowane razem w jedną księgę oprawną zostaną: toz samo i zredagowane wyroki.

twierdza. — Art 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnej z d. 10/9, Marca 1859 r i post Ks Nam. z d. 11/13 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

DZIAŁ VI.

Sąd Kassacyjny (1).

* 33. Ministrowie i Referendarze składają Sąd Kassacyjny pod prezydencją Prezesa Rady Stanu, którego, w razie nieobecności, Minister Sprawiedliwości zastępuje. Kancellarya Rady Stanu jest oraz Kancellaryą Sądu Kassacyjnego.

* 34. Sekretarz Rady Stanu utrzymuje protokół decyzyj Sądu Kassacyjnego.

16° Pisarz utrzymywac będzie *Repertorium spraw* w Sądzie Appellacyjnym odsądzonych.

W *Repertorium* tém zapisanemi zostaną w porządku alfabetycznym:

- 1) Nazwisko i imię stron obudwoch.
- 2) Przedmiot sprawy.
- 3) Rok, w którym sprawa odsądzoną została.
- 4) Volumen i karta w Księdze wyroków.

Podpisarze co miesiąc w sposób powyższy ułożony Rejestr spraw w swym Wydziale odsądzonych Pisarzowi podawac będą.

17° *Repertorium* to ułożone zostanie od czasu ustanowienia Sądu Appellacyjnego. Do układania takowego *Repertorium* z czasu upłynionego, Prezydium wyznaczy jednego z Oficyalistów sądowych.

(1) Cały Dział VI, to jest art 33, 34 i 35, jako obejmujący przepisy co do Sądu Kassacyjnego, nieobowiązuje, z powodu, iż Sąd Kassacyjny został zniesiony, jak to wyjaśniono w odsyłaczu do art. 2 niniejszej Organizacyi. (T. III, str. 314 nin. dzieła).

* § 55 Przedmioty Sądu Kassacyjnego i sposób postępowania jego są prawem przepisane (1).

(1) Sąd Kassacyjny ustanowiony został na mocy art 16, 72 i 76 Ustawy Konstytucyjnej Ks. Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. VIII), która zarazem attrybucye jego oznaczyła. Organizacya zaś Sądu Kassacyjnego zatwierdzoną została dekretem Króla Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151). Podług przepisów tych Sąd Kassacyjny nie był co do spraw cywilnych zadną instancją, lecz tylko rozpoznawał czy w wyrokach, mocą ostatniej instancyi zapadłych, nie zostały obrażone przepisy prawa (art. 10 Org. Sądu Kas), i o ile wyrok zaskarżony uchylił, sprawę odsyłał do innego Sądu tego samego stopnia jak sąd, którego wyrok został zniesiony, a to dla powtórnego tej samej sprawy osądzenia (art. 55 tejże Organizacyi).

Sąd Kassacyjny istniał tylko do d. 1 Lutego 1813 r. (Przypisek do art. 2 tej Organizacyi — T. II, str. 314 nin. dzieła).

Następnie Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego postanowieniem z d. 21 Wrzesnia 1815 r. (D. P. T. D str. 22) przepisał Organizacyę *Sądu Najwyższej Instancyi*, który, pod względem spraw cywilnych, wszedł w attrybucye Sądu Kassacyjnego z tą tylko różnicą, że Sąd Najwyższej Instancyi po przyjęciu rekursu i uchyleniu wyroku, sprawę zaraz ostatecznie rozsądzał (art. XIX Organizacyi Sądu Najwyższej Instancji).

W tak urzadzonym Sądownictwie najwyższym Statut Organizacyjny z r. 1832 zaprowadził zmianę, stosownie bowiem do art. 67, jako najwyższa władza sądząca ustanowioną została *Izba Sądu Najwyższego*.

Nareszcie postanowieniem z d. ⁶/₁₈ Września 1841 r. (D. P. T. XXVII, str. 331) w miejsce Izby Sądu Najwyższego utworzony został IX i X Departament Rządzącego Senatu, który jest władzą czysto instancyjną, niemając wcale attrybucyj kassacyjnych.

Przepisy dotyczące Organizacyi i attrybucyj Senatu, podane tu są niżej.

TYTUŁ III.*Prokuratorowie, Pisarze Aktowi, obrońcy publiczni.***DZIAŁ I.***Prokuratorowie.*

36. * Przy Sądzie Kassacyjnym będzie *Prokurator Nasz Jeneralny*, mający pod sobą Kancellaryę oddzielną. Przepisek do art. 2 niniejszej Organizacyi.

Przy Sądzie Appellacyjnym będzie jeden *Prokurator Jeneralny* (1), a dla dwóch drugich Wydziałów dwaj *Prokuratorowie Zastępcy* (2).

Przy każdym Trybunale pierwszej instancyi będzie jeden *Nasz Prokurator Królewski*, a dla drugiego Wydziału *Podprokurator*.

* **37.** Prokuratorów Jeneralnych, Prokuratorów Naszych Królewskich i Podprokuratorów mianujemy My Król, na podanie Ministra Sprawiedliwości. — Art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnej z d. 10/13 Marca 1859 r. i Post. Ks. Nam z d. 11/13 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 73 i 227).

(1) Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane, Najwyżej w d. 26 Marca 1842 r. zatwierdzone (D. P. T. XXIX, str. 399), w art. 9 wyrzekło, iż Prokurator Jeneralny przy Sądzie Appellacyjnym ma odtąd nosić tytuł *Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym*.

(2) Prokuratorowie Zastępcy obecnie mają tytuł *Podprokuratorów przy Sądzie Appellacyjnym*, i jest ich tytuł ile wydziałów Sądu Appellacyjnego.

38. Prokuratorowie Jeneralni i wszyscy inni Prokuratorowie są pod dozorem Ministra Sprawiedliwosci

* Prokurator Jeneralny przy Sądzie Kassacyjnym ma dozór bliższy nad Prokuratorem Jeneralnym Sądu Appellacyjnego. — Przypisek do art. 2 niniejszej Organizacyi.

Prokurator Jeneralny Sądu Appellacyjnego ma dozór bliższy nad Prokuratorami Trybunałów pierwszej instancyi. — Przypisek do art. 36 niniejszej Organizacyi (1).

Podprokuratorowie są pod dozorem bliższym swych Prokuratorów.

39. Prokurator zaden niemoze się oddalic z miejsca urzędowania swego bez pozwolenia Ministra Sprawiedliwosci. — Art. 4 niniejszej Organizacyi.

40. W nieprzytomności, lub w ważnym zatiudnieniu Prokuratora, sprawuje jego obowiązki jeden z Sędziów lub Assessorów, — * a w Sądzie Kassacyjnym, jeden z Referendarzy, którego Rada Stanu, na podanie Ministra Sprawiedliwosci, do tego wyznacza. — Przypisek do art. 2 niniejszej Organizacyi.

* **41.** Prokuratorowie mogą tylko w ten sposób jak Członki Sądu Appellacyjnego być od urzędowania zawieszonymi i zlozonymi, na doniesienie Prezesa lub Sądu swego. — Przypisek do art. 6 niniejszej Organizacyi.

(1) Od decyzyj wydawanych przez Prokuratorów Trybunału służy możność odwołania się do Prokuratora Sądu Appellacyjnego we wszystkich bez wyjątku przedmiotach.

DZIAŁ II.

Pisarze Aktowi (1).

§ 2. Przy każdym Sądzie Pokoju będzie po dwóch *Pisarzy Aktowych* (2).

W miastach stołecznych i innych miastach ludniejszych będzie oprócz tego pewna liczba *Pisarzy Aktowych*, stosownie do ludności.

(1) Nazwa *Pisarzy Aktowych* uległa zmianie na mocy Ustawy Hypotecznej z r. 1818 i Instrukcyj z r. 1819 i 1825 (T. II, str. 4, 19 i 128 nn. dzieła), niemniej innych późniejszych postanowień, podług których jedynie tylko *Pisarze Aktowi* przy Sądzie Appellacyjnym zatrzymali dawniejszą nazwę *Pisarzy Aktowych*, przy Trybunałach zaś urzędują *Rejenci Kancellaryj Ziemiańskich*, a przy Sądach Pokoju *Rejenci Kancellaryj Okręgowych*.

(2) Nie przy wszystkich Sądach Pokoju jest jednakowa liczba Rejentów

Przy czterech Sądach Pokoju w Kalszu, Radomiu, Kielcach i Siedlcach, nie ma żadnego Rejenta Okręgowego, i tylko przy Trybunałach są tamże Rejenci Kancellaryj Ziemiańskiej

Przy czterech Sądach Pokoju w Warszawie jest sześciu Rejentów Okręgowych

Na Sądy Pokoju: Okręgu Stanisławowskiego i Siennickiego, Szydłowieckiego i Soleckiego, oraz Szkalbimierskiego i Proszowickiego, jest po jednym Rejencie Okręgowym.

Przy 13 Sądach Pokoju Okręgu Brzezińskiego, Łęczyckiego, Włocławskiego, Radzińskiego, Częstochowskiego, Piotrkowskiego, Radomskiego (w Radomsku), Węgrowskiego, Płockiego (w Płocku), Pultuskiego, Lipnowskiego, Dąbrowskiego i Tykocińskiego jest po dwóch Rejentów Okręgowych

Przy 6 Sądach Pokoju Okręgu: Zgierskiego, Konńskiego, Szadkowskiego, Mińskiego, Przasnyskiego i Ostrołęckiego, jest po trzech Rejentów Okręgowych.

Wreszcie przy pozostałych 47 Sądach Pokoju jest po jednym Rejencie Okręgowym.

* Przy każdym Trybunale pierwszej instancyi będzie, stosownie do przepisów prawa, *Izba Pisarska*, a w Warszawie, *Najwyższa Izba Pisarska* (1).

* **43.** Pisarzów Aktowych mianujemy My Król, na przedstawienie Ministra Sprawiedliwości (2).

44. Pisarze Aktowi są pod dozorem Trybunałów pierwszej instancyi, nie mają się zatem, bez zezwolenia tychże, z miejsca urzędowania swego oddalić, a w przypadku przestępnego sprawowania obowiązków, podlegają rygorowi prawa w ten sam sposób, jak officialisci sądowi. — Przypiski do art. 4 i 6 niniejszej Organizacyi (3).

DZIAŁ III.

Obrońcy publiczni.

45. Przy Trybunale pierwszej instancyi, przy Sądzie Appellacyjnym, przy Sądzie Kassacyjnym, będzie potrzebna pewna liczba *Patronów*, *Advokatów* i *Mecenatów* (4).

(1) Wymienione tu Izby Pisarskie nie istnieją w Królestwie Polskiem.

(2) Rejentów okręgowych i gubernialnych mianuje Komisya Rządowa Sprawiedliwości; a Pisarzów Aktowych mianuje Rada Administracyjna na przedstawienie tejże Kommissyi.

(3) Co do zachowania akt pozostałych po zmarłych lub wyszłych z urzędowania Rejentach podane są przepisy w art. 54 Organizacyi Notaryatu, oraz w art. 31 i 36 Instrukcyi Hypotecznej z r. 1819. (T. II, str. 30—32 niniejszego dzieła).

(4) Po zniesieniu Sądu Kassacyjnego, i Sądu Najwyższej Instancyi oraz po zaprowadzeniu w Warszawie Dziewiątego i Dziesiątego Departamentów Rządzącego Senatu, ówczasowi *Mecenasi*, otrzymali nazwę *Obrońców przy Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu*, [Art. 106 Ustawy Senatskiej z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 299), — oraz art. 8 Przepisów Przechodnich z d. $\frac{8}{10}$ Września 1844 r. (D. P. T. XXX, str. 241)].

* **46.** Patronów mianuje Minister Sprawiedliwości, na podanie Trybunału pierwszej instancji; Adwokatów, na podanie Sądu Appellacyjnego; a Mecenasów mianujemy My Król, na podanie Ministra Sprawiedliwości.

* **47.** Przy każdym Trybunale pierwszej instancji będzie *Izba Obrońców publicznych*, a w Warszawie *Izba ich Najwyższa*, z Mecenasów i niektórych Adwokatów Appellacyjnych, od Ministra Sprawiedliwości wyznaczonych, składająca się (1).

48. Mecenasi, Adwokaci i Patronowie są pod tymże samym dozorem i zwierzchnictwem sądów swoich, jak Officialisci tychże sądów, a zatem w tenże sam sposób od urzędowania zawieszonymi i złożonymi być mogą. — Przepisek do art. 6 niniejszej Organizacyi (2).

W rozwinięciu postanowienia przywracającego Radę Stanu Królestwa Polskiego ustanowieni zostali *Obrońcy przy Radzie Stanu*, którzy, oprócz wyłącznych atrybucyj, co do obrony spraw na drodze sądowo-administracyjnej przed Radami Gubernialnymi i Radą Stanu, jako Sądami Administracyjnymi, toczących się, upoważnieni są nadto do przedstawiania obron we wszystkich Sądach zwyczajnych.

W końcu nadmienić tu należy, iż, oprócz Obrońców publicznych, wymienionych w art. 45 niniejszej Organizacyi, rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z d. 30 Lipca 1808 r. N. 5196 ustanowieni zostali *Obrońcy sądowi przy Sądach Pokoju*, w rozporządzeniu tém nazwani Patronami, z nadmienieniem, iż przy jednym Sądzie Pokoju liczba ich nie może być większą nad czterech, i że w samych tylko Sądach Podsędkowskich mają asystować stronom; przed Sędzią zaś Pokoju stawać nie są mocni.

Wreszcie do obrony praw Skarbu, gmin i instytucyj publicznych ustanowieni są *Obrońcy Prokuratoryi*, na mocy postanowienia Kr z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (D. P. T. II, str. 116).

(1) Izby Obrońców, nie istnieją w Królestwie Polskiem.

(2) W przedmiocie zachowania akt po *Obrońcach wyszłych z urzędowania lub dymittowanych* wydawane zostały w rozmaitych e-

pokach rozporządzenia, które tu w porządku chronologicznym zamieszczają się. I tak:

- A) Akta do stron prywatnych należące, a po zmarłych lub dymittowanych obrońcach pozostałe, nie mogą być w Archiwach sądowych mieszczono; Prezesi Trybunałów są w obowiązku przedsięwziąć wszelkie kroki dążące do tego, aby akta takie były zabezpieczone i aby je strony interesowane odebrały.

K. R. S. d. $\frac{3}{15}$ Lutego 1837 r. N. 1563.

- B) W celu zabezpieczenia akt i dokumentów, pozostających po zmarłych lub z urzędu wychodzących obrońcach Sądowych, a do użytku urzędowego im powierzonych, zachowane być mają jednostajne następujące pravidła postępowania:

- 1° Po dojściu wiadomości do Prezesa o śmierci lub wyjściu z urzędowania obrońcy sądowego, wyznaczy także Prezes urzędnika z Bióra swego, dla odłączenia i odebrania akt, dokumentów, lub innych własności rządowych, zmarłemu czyli wyszłemu z urzędowania w jakimkolwiek celu powierzonych. Jednocześnie wyznaczy Delegacyę z trzech obrońców dla zabezpieczenia i spisania akt po nim pozostałych, przez strony mu powierzonych.
- 2° Do uregulowania akt po Patronach, wyznaczy Prezes Trybunału Patronów; do uregulowania akt po Adwokatach, wyznaczy Prezes Sądu Appellacyjnego Adwokatów; do uregulowania akt po obrońcach Senatu, Prezes Sądu Appellacyjnego odniesie się do Naczelnego Prokuratora przy Senacie o wyznaczenie jednego z obrońców Senatskich, i z swęj strony wyznaczy dwóch Adwokatów.
- 3° W Delegacyi tej przewodniczyć będzie najstarszy z porządku nominacyi; a w razie regulacyi akt po obrońcach przy Senacie, przewodniczyć będzie wyznaczony przez Naczelnego Prokuratora obrońca Senatu.
- 4° Pierwszą czynnością Delegacyi będzie udać się na miejsce i zabezpieczyć akta przez przyłożenie pie-

---

częci, i przedsięwziąć środki, któreby je od uro-
nienia lub uszkodzenia ochroniły.

- 5° Następnie Delegacya skutecznie spis wszelkich aktów pozostałych, w dwóch oddzielnych Tabellach, to jest oddzielnie spraw ukończonych, a oddzielnie spraw nieukończonych.
- 6° W postępowaniu przy spisie, Przewodniczący ułoży porządek prac z współdelegowanymi tak, aby nie pojedynczo ale razem spisywaniem i porządkowaniem trudnili się, a to z powodu, iż zachodzić może przypadek, że w aktach znajdować się mogą dokumenta dotyczące sprawy, w której jeden z nich ustanowionym jest obrońcą od strony przeciwnej.
- 7° Do czynności zabezpieczenia i spisywania akt Delegacya wezwie dependentów, którzy pracowali w ostatnich czasach przy obrońcy, po którym spisują się akta, tudzież wezwie osoby, które z tymże obrońcą zostawały w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa, lub przyjaźni; w ogóle te, które pod względem akt informacji jakiej dostarczyć mogą.
- 8° Po dokonanych spisach, sprawy w biegu będące podzieli Przewodniczący pomiędzy siebie i członków Delegacyi; i w Tabelli zapisze komu sprawa szczególna przydzieloną została; o tém każdą ze stron interessowanych w szczególności zawiadomi, zostawiając do jej woli, czy sprawę przy wyznaczonym obrońcy pozostawić, lub ją innemu powierzyć zechce. Tymczasowo zaś każdy z tychże obrońców przedsięwzięcie właściwe środki w celu odwrócenia szkodliwych skutków z upadku terminu lub nicstawiennictwa dla strony, której sprawa w biegu będąca na niego przydzieloną została.
- 9° Akta w sprawach ukończonych złoży albo u rodziny obrońcy, albo też w inném jakim bezpiecznym miejscu.
- 10° O ukończeniu tego dzieła uwiadomi publiczność przez pisma publiczne z wezwaniem, aby strony interesowane akta w sprawach ukończonych odebrały

z miejsca, gdzie złożone zostały, a względem akt w sprawach w biegu będących, zgłosiły się do obrońców, na których tymczasowo podzielone zostały.

- 11° Całe to dzieło złoży Delegacya właściwemu Prezesowi i dołączy do raportu oddzielny Wykaz spraw cywilnych na wyszłego obrońcę, z urzędu do obrońcy przydzielonych, dla wyznaczenia w nich innych obrońców, tudzież Wykaz spraw karnych, do obrony wyszłemu powierzonych, dla przesłania właściwym Sądom Karnym w celu wyznaczenia innych obrońców. Instrukcyja z d. $\frac{9}{2}$, Września 1846 r. — K. R. S. d. $\frac{13}{5}$ Września t. r. N 8488.

- C) Rozporządzenie powyższe odnosi się tylko do przypadku, gdy obrońca umrze, gdy samowolnie porzuci swe obowiązki, lub, mimo woli, odpełnienia urzędu usunęty zostanie; w razie bowiem pozyskania uwolnienia na własne żądanie, lub téż przeniesienia w inne miejsce, obrońca winien sam ogłosić na 3 miesiące naprzód przez Dziennik Gubernialny i Gazetę Rządową, że ma zamiar opuszczenia urzędu, zniść się ze stronami, które mu interessa swe powierzyły, porozumiec się z niemi względem odbioru akt lub ustanowienia innego obrońcy, oraz względem otrzymanego honorarium lub innego funduszu, zgoła wywiązać się z zaciągniętego względem nich obowiązku, i na to przed opuszczeniem miejsca urzędowania właściwemu Prezesowi wody złożyć.

Co do spraw z urzędu do obrony poruczonych, tak cywilnych, jako téż i karnych, obrońca, na własne żądanie uwolniony lub tarczłokowany, obowiązany jest Prezesowi właściwemu Sądowi, a co do spraw do Senatu wytoczonych, właściwemu Naczelnemu Prokuratorowi, przedstawić stosowny spis będących u niego akt, celem rozdzielenia onych pomiędzy innych obrońców, lub przeznaczenia ich mianowanemu nowo w miejsce wychodzącego obrońcy.

K. R. S. d. 19 Września (1 Pazdziernika) 1851 r. N. 14140.

Przepisy dotyczące się Organizacyi oraz atrybucyi Władz sądowych i osób do składu Sądownictwa należących.

W uzupełnieniu rozporządzeń Organizacyjnych zamieszczonych powyżej (T. III, str. 313 n. nin dzieła), Minister Sprawiedliwości pod d. 23 Maja 1808 r. N. 3745 wydał następujące *Przepisy dotyczące się Organizacyi oraz atrybucyi Władz Sądowych i osób do składu Sądownictwa należących*, a mianowicie:

§ 1. Wszystkie władze dawniejsze i osoby do składu sądownictwa należące ustają w swoim urzędowaniu, a nowe władze i osoby zastępują ich miejsce.

§ 2. Podesłany Najjasniejszemu Panu projekt Organizacyi Sądownictwa, który terazniejszym Sądom komunikowany został, będzie dla nich prawidłem, tak co do składu władz, jako téż co do zachodzących między nimi i osobami do systematu sądownictwa należącemi stosunków wzajemnych zwierzchnictwa, podległości lub równości.

§ 3. Względem zas obowiązków i praw każdej w szczególności władzy i osoby, taż sama Organizacya w części już obejmuje w sobie ogólne rysy, w części odsyła do przepisów prawa. Ile Procedura i Kodex Handlowy

w ustanowieniu praw oraz obowiązków władz i osób sądowych obowiązującemi są, rozwiązuje się, co niżej w § 11 przepisaniem będzie.

§ 4. Co się tyczy w szczególności Sądu Pokoju, w Dziale 2 wyżej wymienionej Organizacyi opisane są prawa i obowiązki Sędziów Pokoju i Podśędków, do których się jeszcze następujące dodają:

- a) Sędzia Pokoju niegodzi tych spraw, które, podług prawa, od władzy pojednawczej są wyłączone, chociażby w pierwszej instancyi prosto pod wyrok Sądu departamentowego (1) podpadały.
- b) Sędzia Pokoju mocen jest w sprawach opiekuńczych mniejszego znaczenia zlecać Podśędkowi przyzdowanie w radzie familijnej, oraz zatrudnienie się innemi przedmiotami opieki.
- c) Godzenie tych spraw, które w pierwszej instancyi prosto podpadają pod wyrok podśędkowski, należy do Podśędka.

§ 5. Wszelkie czynności i interesa sądowe przez teraźniejsze jedynie władze przewidziane być mogą

Prawidło to sciąża się także do spraw i interesów z czasu przed 1 Maja pochodzących; te rozwiązywane i kończone będą przez te władze, do których, podług powyższych przepisów, podobne przedmioty należą.

§ 6. Do dalszego czasu Sądy ułożą dla siebie *Tymczasową Wewnętrzną Organizacyę*, i zniosą się, gdzie potrzeba zachodzi, względem lokalności i innych potrzebnych przedmiotów z władzami właściwemi, o czém rapport uczynią do potwierdzenia.

(1) *Sąd departamentowy* jest właściwie *Trybunałem Cywilnym*, jak to wyjaśnia art. 10 Organizacyi z d. 11 Maja 1803 r. i przypisek w odsyłaczu do tegoż artykułu zamieszczony. (T. III, str. 320 n.n. dzieła).

Przepisy względem praw, podług których czynności z skutkiem prawnym odbywane i spory rozstrzygane być mają z czasu od 1 Maja (1).

§ 7. Wszelkie czyny, które prawne skutki za sobą posiadają, mają być podług przepisów *Kodeksu Napoleona* odbywane.

§ 8. Spory z umów, kontraktów, wypadków i czynów, od 1 Maja nastąpionych, będą podług przepisów *Kodeksu* sądzone, niedopuszczając żadnego odwoływania się do praw dawniejszych.

Żadna w tém nie zachodzi różnica, czyli czynności, umowy i kontrakty zawierane były przed władzami lub osobami właściwemi, czyli téż przed władzami zastępczemi w skutku wydanych do Sądów Appellacyjnych i Departamentowych (t. j. do Trybunałów Cywilnych), zalecen de data 27 Kwietnia, 11 Maja i Instrukcyi de data 11 Maja, tudzież szczególnych upoważnień.

Procedura i Kodex Handlowy równie obowiązującemi są jak *Kodex Cywilny Napoleona* w tych przedmiotach, w których między niemi a *Kodexem Napoleona* nieprzerwany związek zachodzi, wyjąwszy zmiany, które zasadzają się na Konstytucyi Księstwa Warszawskiego. — Art. 69 do 78 Konstytucyi Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. XXXVI), — Art. 26, 27, 32, 33, 34, 37, 138 do 152, 159, 164 i 165 Ustawy Konstytucyjnej Królestwa Polskiego z d. ¹⁵/₃₁ Listopada 1815 r. (D. P. T. I, str. 2), i Art. 55 do 69 Statutu Organicznego z d. 14 Lutego 1832 r. (T. III, str. 355 n. nin. dzieła).

---

(1) Porównać Ustawy Przechodnie z d. 27 Stycznia 1808 r., — 10 Października 1809 r., — 9 Czerwca 1810 r. i 16 Stycznia 1811 r. (T. I, str. 3—13 niniejszego dzieła).

§ 9. Przepisy dawniejsze w interesach lub stosunkach Kodexem Napoleona nie objętych, obowiązują, ile są zgodne z Konstytucyą Księstwa Warszawskiego i nie przeciwne wyraznym przepisom lub duchowi Kodexu Napoleona, z czasu przed 1 Maja.

§ 10. Sprawy z umów, kontraktów, czynów i wypadków, przed 1 Maja nastąpionych, będą sądzone podług dawniejszych praw, wyjąwszy:

a) Kiedy dopełnienie umowy lub przyznanie skutków z dotychczasowych praw sprzeciwia się wyraźnym przepisom Kodexu Napoleona, Konstytucyi Księstwa Warszawskiego, albo téż niezgodne jest z duchem tychże, jako to umowy względem poddaństwa. Przypisek do powyższego § 8.

b) Kiedy sprawy pochodzące z czynów lub wypadków, po d. 1 Maja nastąpionych, toczą się między stronami, które, oznaczywszy kontraktem, przed 1 Maja zawartym, między sobą prawa i obowiązki, nie objęły tychże czynów i wypadków pośredni związek z namienionym kontraktem mających, jako to pretensye dzierżawców i wypadków po 1 Maja nastąpionych, względem których w kontrakcie przed 1 Maja zawartym żadna umowa nie stanęła.

W tych obudwóch razach będą przepisy Kodexu zachowane.

O sposobie postępowania Sądowego w interessach spornych z czasu po 1 Maja.

§ 11. W sprawach, które, stosownie do powyższych reguł, rozwiązywane będą podług przepisów Kodexu, zachowaną będzie, do czasu nim stałe przepisy nastąpią, *Procedura Francuzka* z czasu przed 1 Maja.

§ 12. W sprawach zas podług dotychczasowych praw roztrzygnąć się mających, zachowane będzie postępowanie przez bywszą *Kommissyę Rządzącą* (T. I, str. 5 nin. dzieła) przepisane, z tym wyjątkiem, iż w sprawach z Rządu zeszłego zaległych względem biegu instancyj stosować się należy do dekretu Króla Saskiego de data 21 Grudnia 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. 13),—w sprawach za czasów *Kommissyi Rządzającej* rozpoczętych, przepis namionego dekretu względem dwóch instancyj także zachowany być ma. Jeżeli sprawa takowa należy do rodzaju tych, które terazniejszy Posędek w pierwszej sędzi instancyi, wydaje ostateczny wyrok Trybunał pierwszej instancyi; jeżeli zas należy do rodzaju tych, gdzie Trybunał w pierwszej instancyi sędzi, ostateczna instancya jest w Sądzie Appellacyjnym Księstwa Warszawskiego. Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane, z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 399).

§ 13. Też same prawidła będą zachowane w sprawach nowych. Osoby znoszące nowe skargi powinny się w pierwszej instancyi zgłosić do Podśędka Sądu Pokoju lub do Trybunału pierwszej instancyi, podług tego jak prawa przepisują, chociażby skarga zasadzała się na tranzakcyi i umowie przed 1 Maja zawartej, lub czynie i wypadku w tymże czasie nastąpionym, nie pomijając jednak władzy pojednawczej — Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane, z d. 26 Marca 1842 r. (D. P. T. XXIX, str. 399).

§ 14 W podobnymże sposobie będą konczone sprawy, które w Rejestr spraw bieżących są zapisane. Względem takowych spraw udzielają się w dalszym ciągu § 11 Instrukcyi de data 11 bieżącego miesiąca (T. III, str. 321 nin. dzieła) następujące przepisy:

- a) Jeżeli władza, przy której się akta bieżącej sprawy znajdują, jest Sąd Pokoju, powinien tenże, po odebraniu Archiwum, lub przynajmniej na zgłoszenie się strony, sprawy do niego nie należące odłączyć i do Sądu przyzwoitego odesłać, te zaś sprawy odsądzić, które do niego należą.

Każdy Sąd Pokoju wyznaczy czas, od którego zaczawszy Rejestra spraw przy nim będących przechodzić będzie, ażeby się strony dopilnować mogły.

- b) Jeżeli zaś władzą, przy której akta spraw bieżących zostają, jest Trybunał pierwszej instancji, rozkaże tenże Sąd przywoływać sprawy w Rejestrze bieżącym sądów miejscowych zapisane, wyznaczyszy do każdego Rejestru osobne dni. Zgromadzony w komplecie spraw nowych sąd odesła sprawy do niego nie należące, podług przedmiotu i biegu instancji, do Sądu Pokoju lub do Sądu Appellacyjnego Księstwa Warszawskiego, te zaś, które do Sądu, bądź w pierwszej, bądź w drugiej instancji należą, odsądzi, skoro przynajmniej jedna strona jest przytomna; w przypadku zaś nieprzytomności obudwóch stron, odesła sprawę podług tego czy należy do spraw zaległych, to jest takich, które w art. 24 Organizacyi Sądowej (T. III, str. 325 nin. dzieła) opisane są, lub też do spraw nowych do przyzwoitych Wydziałów Sądu swego.

Trybunał pierwszej instancji każdego w szczególności departamentu ogłosi w pismach publicznych dzień, w którym zacznie sądzić sprawy z Rejestrów dawniejszych, oraz uwiadomi publiczność w jakim sposobie osoby interesowane swoich spraw, które się toczyły po miastach departamentowych, dopilnować mają.

W przypadku odesłania sprawy do Sądu lub Wydziału

własnego, będzie staraniem strony, podług dotychczasowej manipulacyi wyjednać sobie nowy wpis.

§ 15. W sprawach, które się za Rządu zeszłego wytoczyły, upoważni Prezes lub wyznaczony przez niego Sędzia w każdym szczególnym razie Archiwistę aktów Niemieckich, ażeby stronie za kwitem wydał te oryginalne dokumenta, które złożyła. Mocen jest tenże Archiwista do wydawania ekstraktów z namienionych aktów; więcej jednak nagrody żądać nie może, nad 15 groszy Polskich od przepisanego arkusza, a 30 groszy Polskich pro collatione od każdej rezolucyi, dekretu lub protokołu.

§ 16. Odwoływanie się w ogólnych wyrazach do osnowy aktów Niemieckich nie ma miejsca; stawające strony, lub umocowane od nich osoby, powinny składać ekstrakty z aktów jako dokumenta, które to ekstrakty, przetłómaczone na ojczysty język, złożą, jeżeli oryginały są w obcym języku sporządzone.

Trybunały pierwszej instancyi mocne są ustanowić liczbę potrzebną Tłómaczów dobrze wyexaminowanych przez osoby od Sądu wyznaczone. Listę tychże Tłómaczów przesłać do potwierdzenia.

§ 17. Względem spraw *konkursowych* i *likwidacyjnych* wyjdzie oddzielne urządzenie. *Massa activi* będzie in statu quo utrzymywana; w tym celu, na miejsce Kuratorów z zeszłego Rządu, nowi ustanowieni być powinni, dla doglądania majątku do *massy* należącego i czynienia w Sądzie stosownych wniosków.

Prowizye, dzierżawy i inne opłaty będą regularnie pobierane. Ażeby zas summy bez użytku nie leżały, powinny się Sądy starać o pewne lokacye na czas krótki, za które to lokacye są odpowiedzialni.

Do wydziału spraw zaległych należeć będzie uskutecznienie tego (1).

§ 18. Wszelkie inne czynności w ciągu procesu trafić się mogące, jako to egzekucye, lub inne zbliżające się do natury procesu, skoro swój początek biorą z czasu przed 1 Maja, rozwiązywane i ukończone być powinny, podług dawniejszej manipulacyi; jakie zaś władze upoważnione są do takowych czynności, przepisuje § 5 i 6.

§ 19. Trybunały pierwszej instancyi mocną Podsejkom dawać commissoria.

§ 20. W ogólności stanowią się co do sposobu postępowania w sprawach, podług dawniejszych praw rozwiązać się mających, następujące 3 reguły:

- 1° Postępowanie przy sądzeniu spraw w Sądzie Pokoju będzie to, które bywsza Kommissya Rządząca przepisała dla Sądów Powiatowych i Cyrkułowych.
- 2° Trybunały pierwszej instancyi będą postępowały podług przepisów bywszym Sądom Appellacyjnym i Ziemiańskim udzielonych.
- 3° W Sądzie Appellacyjnym Księstwa Warszawskiego

(1) *Massy konkursowe i likwidacyjne* są zabytkiem prawodawstwa Pruskiego, na mocy którego Sądy obowiązane były administrować funduszami tego rodzaju, w depozycie sądowym złożonemi. Sprawy te obecnie prawie wszystkie są już pokończone. Urządzenia, o których paragraf ten wspomina, zapadały w rozmaitych epokach, a mianowicie:

- a) Uchwała Rady Najwyższej Tymczasowej Księstwa Warszawskiego z d. 23 Lutego 1815 r. (D. P. T. D, str. 10).
- b) Postanowienie Księcia Namieśtnika z d. 22 Stycznia 1819 r. (D. P. T. VI, str. 271).
- c) Postanowienie Najwyższe z d. ⁴/₁₆ Marca 1819 r. (D. P. T. VI, str. 315).
- d) Postanowienie Księcia Namieśtnika z dnia 20 Kwietnia 1824 r. (D. P. T. VIII, str. 418).

będzie zachowane postępowanie *Trybunału Ostatecznego* (1).

§ 21. Do czasu póki decyzya Najjaśniejszego Pana względem ustanowienia Sądów Handlowych nie nastąpi, Trybunały pierwszej instancyi będą odbywały czynności Sądom Handlowym podług Organizacyi Francuzkiej właściwe: rozumie się, iż względem wexłów, i innych podobnych interesów przed 1 Maja nastąpionych, postępowanie dawniejsze ma być zachowane.

O postępowaniu w interesach aktowych.

§ 22. Postępowanie w interesach aktowych, czyli tak zwanych *actis bonae voluntatis*, będzie zupełnie podług przepisów Napoleona (2).

(1) Wszystkie w paragrafie 20 powołane przepisy mieszczą się w *Tymczasowej Organizacyi Sądowej*, wydanej przez Komisję Rządzącą w d. 6 i 18 Czerwca, oraz 10 Lipca 1807 r. a mianowicie:

1° *Urządzenie Sądów Powiatowych* mieści się w art. 115 do 136 *Tymczasowej Organizacyi* z d. 10 Lipca 1807 r.

2° *Urządzenie Sądów Miejskich* podane jest w art. 97 do 114 takiejże *Organizacyi* z d. 18 Czerwca 1807 r.

3° *Urządzenie Sądów Appellacyjnych* mieści się w art. 55 do 84 takiejże *Organizacyi* z d. 6 Czerwca 1807 r.

4° *Urządzenie Sądów Ziemianckich* mieści się w art. 23 do 54 tejże *Organizacyi*.

5° *Urządzenie Trybunału Ostatecznego* mieści się w art. 85 do 95 powyższej *Organizacyi*.

Przepisy te, jako obecnie już nie obowiązujące, zostają tu pominięte.

(2) Przepisy, o których paragraf ten wspomina, zawarte są w *Organizacyi Notaryatu*, zatwierdzonej prawem z d. 25 Ventôse an XI, to jest z d. 16 Marca 1803 r. — (T. II, str. 859 nin. dzieła).

§ 23. Do przyjmowania takowych aktów są upoważnieni *Notaryusze*, do dalszej woli Najjasniejszego Pana przez Ministra Sprawiedliwości wezwani, skoro przed Nim lub w Sądzie przysięgę wykonali. Względem zastępowanie Notaryuszów w miejscach, gdzie jeszcze nie są ustanowieni, wydane są przepisy w § 7 i 8 Instrukcyi z d. 11 bieżącego miesiąca.— Art. 42, 43 i 44 tejże Organizacyi z r. 1808. (T. I, str. 339 niniejszego dzieła).

§ 24 do 61. (Rozporządzenia zawarte w § 24 do 61 włącznie, opuszczają się tu jako nieobowiązujące, a zawierające przepisy: O hypotekach, o interesach opiekun-
czych i o interesach kassowych).

Zmiany w Organizacyi Sądownictwa wprowadzone Statutem Organicznym.

W powyższych przepisach Organizacyjnych zaprowadzoną została zmiana *Statutem Organicznym* Najwyżej w d. 14 Lutego 1832 r. nadanym (D. P. T. XIV, str. 173), który pomiędzy innemi w art. 55—69 obejmuje następujące przepisy, a mianowicie:

O PORZĄDKU SĄDOWNICZYM.

55. Wszelka władza Sądownicza w Królestwie Polskiem, jest Najłaskawiej przez Nas nadana i ma działać w Imieniu Naszém. Prawo ulaskawienia i zmniejszenia kary do Nas wyłącznie należy (1).

---

(1) Prozby o ulaskawienie skazanych wyrokami ostatecznemi na karę śmierci lub roboty ciężkiej na czas nieograniczonej, przedstawiane będą porządkiem, Najwyższym Ukazem z d. ⁵/₁₇ Marca 1816 r. (D. P. T. I, str. 350) przepisany do uznania Jego Cesarskiej Mcści.

Prośby o łaskę skazanych na wszelkie inne kary rozstrzygać będzie, dotychczasowym porządkiem, Namiestnik w Królestwie, stosownie do władzy, Najwyżej w tym względzie mu udzielonej.

Art. 56 Ustawy Przechodniej do K. K. G. i P. w d. 11 Listopada 1847 r. (D. P. T. XL, str. 79) zatwierdzonej.

56. Juryzdykcyę Sądowniczą składają się z Sędziów nominowanych przez Nas i z Sędziów obieranych porządkiem przepisany w osobnej na to Ustawie (1).

57. Sędziowie nominowani przez Nas, zostają w swych obowiązkach do uwolnienia ich gdy tego potrzebę znajdziemy, do oddalenia przez Sąd za wykroczenia, lub nakoniec do przeniesienia ich na inny Urząd. Sędziowie obieralni przeznaczają się na czas ograniczony w osobnej Ustawie.

58. Sędziowie ulegną oddaleniu od urzędów za nadużycia Władzy, i za wszelkie inne dowiedzione wykroczenia przeciwko porządkowi ustalonemu, nie inaczej wszakże jak w skutek wyroku wyższej właściwej Juryzdykcyi Sądowniczej.

* **59.** Przestrzeganie porządku w Sądach I i II Instancyi, oraz rozwiązanie wynikać mogących sporów i kwestyj pomiędzy nimi względem zakresu ich władzy, zostawuje się Izbie Sądu Najwyższego (2).

60. Ustawa względem Sędziów Pokoju dla mieszkańców wszystkich Stanów pozostaje na dawniejszej podstawie; obowiązkiem ich przy roztrząsaniu spraw jest, starać się o pogodzenie stron spory wiodących.

61. Żadna sprawa nie może być wprowadzoną do Sądu Cywilnego pierwszej Instancyi, jeśli wprzód nie była pod rozbiorem właściwego Sędziego Pokoju; wyłącza-

---

(1) Ostateczne zasady co do mianowania Urzędników wskazuje art. 27, 37 i 53 Ustawy o służbie Cywilnej w Królestwie Polskim, w d. 10 Marca 1859 r. zatwierdzonej (D. P. T. LIII, str. 73), oraz postanowienie Księcia Namieśtnika z d. 11/23 Lipca t. r. (D. P. T. LIII, str. 227).

(2) Ze zniesieniem Izby Sądu Najwyższego obowiązki w artykule tym wskazane, przeszły na Kommissyę Rządową Sprawiedliwości.

czają się wszakże od tego takie sprawy, których ostateczne zakończenie na mocy istniejących ustaw, nie zależy od pogodzenia Sędziego Pokoju.

62. Dla spraw nieprzewyższających wartości pięćset Polskich Złotych, przeznaczają się *Sędziowie Cywilni* i *Policyjni*, w każdym mieście i wiejskim okręgu (gminie) (1).

63. Dla spraw, których wartość przewyższa sumę

(1) Chcąc atrybucye Wydziałów Spornych Sądów Pokoju zbliżyć do oznaczonej artykułem 62 Statutu Organicznego Królestwa Polskiego, atrybucyi Sądów Cywilnych w miastach i gminach wiejskich, które wstąpią w miejsce dotychczasowych Wydziałów Spornych Sądów Pokoju, a przez to ułatwić w tym szczeblu służby publicznej, przejście z dawnego do nowego porządku sądownictwa, Rada Administracyjna Kr. na posiedzeniu z d. 28 Kwietnia (10 Maja) 1833 r. (D. P. T. XV, str. 215) postanowiła:

Art. 1. Władza sądenia spraw Wydziałom Spornym Sądów Pokoju w materji osobistój albo ruchomój dotąd służąca, rozciągać się będzie od dnia ogłoszenia niniejszego Postanowienia (t. j. od d. 18 Czerwca 1833 r.), aż do wartości 500 Złotych Polskich bez obowiązku poprzedniego udawania się do Wydziału Pojednawczego.

Art. 2. Sprawy, w których, przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia, stronom wręczone zostały pozwy do Trybunałów, odsądzone będą jeszcze w tychże Trybunałach.

Art. 3. Wszelkie inne przepisy teraźniejszej Organizacyi Kodexów Prawa i Postępowania do Wydziałów Spornych Sądów Pokoju ściągające się, zachowują się bez zmiany, aż do przyszłej Organizacyi Sądownictwa.

Powyższe atrybucye Sądów Pokoju zmienione zostały „*Ustawą o Sądach gminnych Wiejskich w Królestwie Polskiem*” pod d. 24 Maja (5 Czerwca) 1860 r. zatwierdzoną (D. P. T. LVII, str. 3 i n).

pięciuset Złotych Polskich, przeznaczają się w każdym Województwie *Sądy Ziemskie* i *Sądy Zjazdowe* (1).

64. Ustanowienie osobnych *Sądów Handlowych*, pozostaje na dawniej osnowie.

65. Dla spraw Kryminalnych i tyczących się Policji Poprawczej, ustanawiają się w każdym Województwie *Sądy Grodzkie* (2).

66. Dla sprostowania wyroków zapadłych w Sądach Ziemijskich, Zjazdowych i Grodzkich, oraz w Handlowych, ustanawiają się *Sądy Appellacyjne*. — Art. 63 i 65 nin. Statutu. — (3).

67. Nadto ustanawia się w Warszawie Izba Sądu Najwyższego, której skład i zakres działań będzie przepisany w osobnej Ustawie. — Art. 28—32 Org. Sąd. z d. 11 Maja 1808 r. (T. III, str. 330—333 nin. dzieła). — (4).

(1) *Sądy Ziemskie* i *Zjazdowe* nie były zaprowadzone, a atrybucye w artykule tym dla nich wyznaczone, wykonywają Trybunały Cywilne.

(2) *Sądy Grodzkie*, o których artykuł ten wspomina, nie były zaprowadzane w Królestwie Polskiem, i, jak dawniej tak i obecnie do sprawowania sądownictwa karnego istniją: w każdym okręgu Sądowym, *Sądy Policji Prostej*, na kilka okręgów sądowych jest jeden *Sąd Policji Poprawczej*, a w każdej gubernii jest po jednym *Sądzie Kryminalnym*, wyjąwszy gubernie Płocką i Augustowską, na które obudwie jest jeden Sad Kryminalny w Płocku.

(3) Istnieje tylko jeden Sad Appellacyjny w Warszawie.

(4) Osobne ustawy, o których artykuł 67 wspomina, są następujące:

a) Rząd Tymczasowy Królestwa Polskiego postanowieniem z d. 14 Lutego 1832 r. (D. P. T. XIII, str. 315) upoważnił sędziów do składu Sądu Najwyższej Instancji należących, aby ci w komplecie siedmiu pod prezydencją najstarszego z nominacji, rozpoznawali żądania rekursu, lecz tylko pod względem ich przyjęcia lub odrzucenia.

68. Przepisy w niniejszym Statucie Organicznym zawarte, będą stosownie do potrzeby rozwijane i dopełniane przez osobne ustawy.

-
- b) Rada Administracyjna postanowieniem z d. ¹³/₂₅ Kwietnia 1832 r. (D. P. T. XIII, str. 427) upoważniła tych samych sędziów, aby spory tak zwane illacyjne rozpoznawali i rozsądzałi.
  - c) Taż Rada postanowieniem z d. ⁴/₁₆ Listopada 1832 r. (D. P. T. XV, str. 37) upoważniła tychże sędziów, aby sprawy dyscyplinarne rozpoznawali i rozsądzałi.
  - d) Wreszcie podług postanowienia Rady Administracyjnej z d. 27 Grudnia 1832 (8 Stycznia 1833) roku (D. P. T. XV, str. 59).

Art. 1. Sędziowie do składu Sądu Najwyższego należący, postanowieniem Rządu Tymczasowego z dnia ³/₁₄ Lutego 1832 r. do rozpoznawania rekursów, w celu ich przyjęcia lub odrzucenia, upoważnieni, mocni będą odtąd w komplecie przez toż postanowienie oznaczonym, sądzić sprawy z tychże rekursów, i inne attrubucye Sądowi Najwyższemu dotąd służące wykonywać, podług prawideł dla Sądu Najwyższej Instancyi Królestwa Polskiego dotąd istniejących.

Art. 2. Upoważnienie to trwać ma dopóty, póki ustawa, skład i zakres działań Izby Sądu Najwyższego stosownie do art. 67 Statu Organicznego dla Królestwa Polskiego przepisać mająca, wprowadzona nie będzie.

Ze względu na rozporządzenie zawarte w powyższym artykule 1m wspomnieć tu należy o przepisach postępowania w Sądzie Najwyższej Instancyi. I tak:

- 1° Postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego z d. 21 Września 1815 r. (D. P. T. D. str. 22) wskazaną została pierwiastkowa Organizacya Sądu Najwyższej Instancyi; uzupełnienie zaś jój podane jest w postanowieniu Najwyższem z d. ⁶/₁₈ Lipca 1826 r. (D. P. T. XI, str. 380). Oprócz tego:
- 2° Postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego

69. Wszystkie sprzeciwiające się przepisom niniejszego Statutu Organicznego dawniejsze Prawa i Ustawy kassują się.

---

z d. 12 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 40), przepisane zostały zasady co do wręczenia pozwów przed Sąd Najwyższej Instancji.

- 3° Takież postanowieniem z d. 21 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D, str. 43), podane są przepisy co do postępowania incydentalnego.
- 4° Postanowieniem Najwyższem z d. 26 Grudnia 1816 (7 Stycznia 1817) r. (D. P. T. III, str. 34) wskazaną została kolej zasiadania Senatorów.
- 5° Postanowieniem Namiestnika Królewskiego z d. 13 Stycznia 1818 r. (D. P. T. D, str. 54) określone zostały obowiązki i atrybucye Prezesa Sądu Najwyższej Instancji.
- 6° Wreszcie Rada Administracyjna postanowieniem z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 412) przepisała wewnętrzny porządek postępowania w tymże Sądzie.

Wszystkie te przepisy tak co do Izby Sądu Najwyższego jako też co do Sądu Najwyższej Instancji, nie utraciły w zupełności mocy obowiązującej jakkolwiek ustanowione zostały w r. 1841 Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu, co do których obowiązuje nowa Organizacya i Wewnętrzne urządzenie z r. 1842, z zastrzeżeniem w art. 62 Ustawy o Senacie uczynioném.

ZMIANY W ORGANIZACYI SĄDOWNICTWA
WPROWADZONE USTAWAMI O SENACIE.

IV.

Rządzący Senat.

Do najważniejszych rozporządzeń prawodawczych, wpływających na zmianę Organizacyi Sądownictwa w Królestwie Polskiem, należą Ustawy dotyczące Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.

Dla przedstawienia całości tego przedmiotu i ze względu na jego ważność, podane tu zostaną wszystkie rozporządzenia do téj materyi odnoszące się, z zachowaniem, o ile być może, porządku chronologicznego, w jakim rozporządzenia te były wydawane.

I. Ustanowienie Warszawskich Departamentów
Rządzącego Senatu.

(Postanowienie Najwyższe z d. $\frac{6}{18}$ Września 1841 r. — D. P. T. XXVII, str. 331).

1. Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, rozpoznawać będzie wszelkie spra-

wy, jakie podziś dzień do attrybucyi Rady Stanu Królestwa należały; z wyłączeniem wszakże Budżetu przychodów i wydatków, przedstawiać się odtąd mającego pod zatwierdzenia Nasze, wprost przez Departament do spraw Królestwa Polskiego w Radzie Państwa, tudzież sprawozdań naczelnie kierujących rozmaitemi gałęziami Zarządu krajowego, których roztrząsanie powierzonym zostaje Radzie Administracyjnój. Sposób odbywania posiedzeń w Ogólném Zebraniu, znoszenia się onego z innemi Władzami, niemniej załatwianie czynności w oném, ma być w zupełności ten sam, jaki był przepisany dla Rady Stanu Królestwa (1).

---

(1) Postanowieniem Najwyższém z d. 14/96 Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333), a mianowicie artykułem 1m, w miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, przywróconą została *Rada Stanu Królestwa Polskiego*.

Do attrybucyj tejsze Rady (art. 3) należą:

- 1° Przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.
- 2° Rozpoznawanie rocznego budżetu dochodów i wydatków Królestwa.
- 3° Rozpoznawanie sprawozdań Zwierzchników różnych gałęzi administracyi, z działań ich w powierzonych im wydziałach, oraz doniesień Kontrolera Jeneralnego względem rewizyi rachunków.
- 4° Rozpoznawanie przedstawień Rad Gubernialnych co do potrzeb i dobra Gubernij.
- 5° Rozpoznawanie zanoszonych do Rady prośb i skarg na nadużycia urzędników i na naruszenie przez nich ustaw.

Podług powyższego przepisu do attrybucyj Rady Stanu należą pomiędzy innymi przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu; że zaś to Ogólne Zebranie, stosownie do art. 1 postan. z d. 6/18 Września 1841 r., rozpoznawało wszelkie sprawy, jakie do attrybucyi dawnój Rady Stanu Królestwa należały, —

przeło, dla całości przedmiotu zamieszczone tu zostają przepisy do dawniej Rady Stanu odnoszące się.

Przedewszystkiē Statut Organiczny z d. 14 Lutego 1832 r. (D. P. T. XIV, str. 205) w art. 28 i 29 stanowi:

Art. 28. Dla interessów w następnym 29 artykule oznaczonych, na które władza Rady Administracyjnej wpływu mieć nie będzie, stanowimy w Królestwie Polskiem *Radę Stanu*, pod prezydencją także Namiestnika Królestwa. W takowej Radzie będą zasiadać: 1° Główni Dyrektorowie i Kontroller Jeneralny, jako Członkowie onej z miejsc swoich, 2° Urzędnicy zaszczytzeni godnością Radców Stanu i inni, wzywani przez Nas do stałego lub czasowego zasiadania w Radzie Stanu. W przypadku nieobecności Namiestnika, prezyduje w Radzie Stanu jeden z członków osobno do piastowania tego urzędu w podobnych zdarzeniach przez Nas upoważniony.

Art. 29. Do obowiązków Rady Stanu Królestwa Polskiego należą:

- 1° Przeglądanie i układanie projektów do nowych praw i ustaw zmierzających do ogólnego zarządu Królestwa.
- 2° Rozwiązywanie sporów i kwestyj wynikających między Władzami Administracyjnymi i Sądowemi w przedmiotach zakresów ich władzy.
- 3° Roztrząsanie przedstawień i prośb zgromadzeń Stanów Prowincjonalnych i Rad Wojewódzkich względem potrzeb idobra kraju, oraz rezolwowanie pomienionych przedstawień i prośb.
- 4° Przejrzenie rocznego budżetu o dochodach i wydatkach Królestwa przez Radę Administracyjną ułożonego oraz doniesień Kontrollera Jeneralnego względem rewizyi rachunków różnych gałęzi zarządu.
- 5° Rozpatrzenie raportów Głównych Naczelników rozmaitych gałęzi Administracyjnych o ich czynnościach w interessach im powierzonych.
- 6° Stanowienie wyroków o oddanie pod Sąd za przestępstwa z urzędu tych Urzędników, którzy bezpośrednio przez Nas lub w Imieniu Naszēm nominowani będą.

W rozwinięciu zaś tych przepisów, postanowieniem Najwyższém z d. ¹²/₂₄ Głudnia 1832 r. (D. P. T. XV, str. 102) zatwierdzoną została następująca *Organizacya Rady Stanu*.

Art. 1. W Radzie Stanu prezydować będzie Namiestnik Królestwa. Pod niebytność Namiestnika prezydować w niej ma jeden z Członków, szczególnie do pełnienia tych obowiązków przez Nas wyznaczony. — (Art. 5 Ustawy o Senacie z d. ⁶/₁₈ Września 1841 r.).

Art. 2. Rada Stanu składać się będzie: 1°, z Dyrektorów Głównych i Kontrollera Jeneralnego, którzy z urzędów swoich są Członkami onejże. 2° z osobnoszących tytuł Radców Stanu i innych, które do ciągłego lub czasowego zasiadania w Radzie Stanu, przez szczególne Nasze postanowienia wezwane będą. — (Art. 6 Ustawy o Senacie z d. ⁶/₁₈ Września 1841 r.).

Art. 3. Członki Radę składające przy wejściu w obowiązki swoje wykonać mają przysięgę podług przepisanej roty.

Art. 4. Do kierowania Kancellaryą Rady Stanu mianowany przez Nas będzie *Sekretarz Stanu*. Dodany mu będzie do pomocy *Podsekretarz Stanu*.

Art. 5. Rada Stanu odbywać będzie posiedzenia swoje raz na tydzień w dniach przez Prezydującego oznaczonych, Prezydujący będzie mógł prócz tego w miarę potrzeby, zwoływać posiedzenia nadzwyczajne.

Art. 6. W razie słabości lub nader ważnych zatrudnień, niedozwalających Dyrektorom Głównym przybyć na posiedzenia Rady Stanu, ciz Dyrektorowie mocni będą delegować na takowe Członka Kommissyi w której prezydują, w celu udzielenia potrzebnych objaśnień w przedmiotach ich Wydziału dotyczących.

Art. 7. Interessa przychodzące do Rady Stanu, będą roztrząsane na Ogólném Zgromadzeniu tejże, bądź wprost, bądź po poprzedniém onych rozwiązaniu, a) przez Kommissye z jój grona wyznaczone, lub b) przez Kommissyą Instrukcyjną oddzielnie przy Radzie Stanu ustanowioną. (Art. 86 Ustawy o Senacie z d. 26 Marca 1842 r.)

Art. 8. Gdy Rada Stanu uzna, iż przesłane przez Radę Administracyjną projekta do praw, urzędów i postanowień,

wymagają poprzedniego rozstrząśnienia, projekta takowe odsyłane będą do Kommissyi z grona Rady Stanu przez Prezydującego za każdym szczególnym razem, na ten koniec wyznaczyć się mającój.

Art. 9. Kommissye takowe składać się mają najmniej z trzech Członków pod prezydencją najstarszego z nich.

Art. 10. Starszeństwo Członków w Radzie Stanu, zależy od daty zanominowania ich przez Nas do tych obowiązków.

Art. 11. Dla odrabiania referatów w tych Kommissyach wyznacza się siedmiu Referendarzy, mianowicie po dwóch do interessów tyjących się respective każdej z trzech Kommissyi Rządowej i jednego do przedmiotów dotyczących Najwyższej Izby Obrachunkowej, którym z prawa będzie Rada teje Izby Naczelnik Wydziału Buchhalterji. Referendarze ci przysposabają i wnoszą przedmioty, każdy z swego wydziału.

Art. 12. Jeśli z grona Rady wyznaczoną zostanie Kommissya do roztrząsania przedmiotu, któryby bezpośrednio do żadnej Kommissyi Rządowej nie należał, w takim razie Namiestnik lub Prezydujący w jego zastępstwie w Radzie Stanu, na przedstawienie Sekretarza Stanu, wyznacza jednego z pomiędzy wyżej wzmiankowanych Referendarzy, celem przygotowania i odrobienia interessu.

Art. 13. Dyrektorowie Główni prezydujący w Kommissyach Rządowych, do których należy i Kontrollera Jeneralnego prezydującego w Najwyższej Izbie Obrachunkowej, niemogą być wyznaczeni na Członków tych Kommissyj czasowo z Członków Rady Stanu składanych.

Art. 14. Takowym Kommissyom czasowo składanym służy prawo żądania od pomienionych Głównych Dyrektorów wszelkich potrzebnych objaśnień, lub wezwania na posiedzenia swe, dla udzielenia takowych, Dyrektora Głównego, do którego wydziału przedmiot pod rozpoznaniem zostający należy.

Art. 15. Jeśli by czasowo złożona Kommissya była w przedmiocie przez nią roztrząsanym zdaniaprzeciwnego przedstawieniu Dyrektora Głównego i znalazła potrzebę całkowitego zmienienia jego wniosku, w takim razie Kom-

missya koniecznie jest obowiązana zawezwać Dyrektora Głównego, dla naleytych wzajemnych objaśnień względem jęj zdania.

Art. 16. Objaśnienia takowe ze strony Głównych Dyrektorów, dawane będą stosownie do artykułu 6go niniejszego postanowienia.

Art. 17. Zdanie Kommissyi względem roztrząsnionego przez nią przedmiotu, ma być ze szczegółami wniesione do jęj protokółu i podpisane przez Członków, którzy takową składali.

Art. 18. Protokóły te mają być spisywane dla każdego interessu oddzielnie.

Art. 19. W protokóle zapisywać się będzie treść interessu, główne punkta poddane pod roztrząśnienie, uwagi poezynione, objaśnienia Dyrektorów Głównych i te powody na których Kommissya wniosék swój oparła.

Art. 20. Wniosek większością głosów przyjęty, zapisuje się do protokółu Kommissyi, co stanowi jęj zdanie; Członkowie niezgadzający się na ogólny wniosek, otwierają zdania swoje, które również do protokółu zaciągnięone być powinny, lub takowe w przeciągu tygodnia na piśmie podają; te ich podania w oryginałach do protokółu dołączone będą.

Art. 21. Gdy protokóły podpisane zostaną, należy przesłać one z allegatami oraz z projektem lub aktami przedmiot roztrząsany dotyczącemi, do Sekretarza Stanu, który takowe na Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu przedstawi.

Art. 22. Po uczynioném przez Sekretarza Stanu przedstawieniu, Prezydujący w Radzie Stanu wyznacza dzień roztrząsania przedmiotu na Ogólném Zgromadzeniu.

Art. 23. Sekretarz Stanu powinien zawiadomić wcześniej właściwego Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego o mających być przedstawionemi na Ogólném Zgromadzeniu przedmiotach, jego wydział dotyczących, wskazując mianowicie te, względem których zdanie Kommissyi czasowo złożonęj, było przeciwnie pierwiastkowemu przedstawieniu.

Art. 24. Przedmioty do wyłącznego roztrząsania Ogól-

nego Zgromadzenia należące, równie jak i te, które po poprzedniem onych roztrząsaniu i przygotowaniu w Kommissjach z grona Rady Stanu wyznaczonych, wraz z protokołami wnioski Kommissji zawierającemi, wnoszone i przedstawiane być mają przez Sekretarza Stanu podług wyznaczonej kolei. Czytania, dopóki ukończonem nie zostanie, nikomu przerywać nie wolno.

Art. 25. Po skończonem czytaniu, Dyrektor Główny lub Kontroller Jeneralny, którego projekt za pośrednictwem Rady Administracyjnej wniesiony, na Ogólnem Zgromadzeniu Rady Stanu jest roztrząsany, otwiera zdając swoje względem postrzeżeń przez Kommissją Rady uczynionych lub zmian przez nią proponowanych i w protokole onejże wyszczególnionych. Następnie inni Członkowie Rady, po otrzymaniu głosu od Prezydującego, czynią swoje postrzeżenia. Gdy Prezydujący przekona się, iż przedmiot pod rozważę oddany, jest dostatecznie wyjaśniony, zapytuje się jeszcze tak Dyrektora, do wydziału którego należy projekt, jako téż i Członków, którzy projekt w Kommissji roztrząsali, czyli nie mają jeszcze jakich uwag do podania, poczem zamyka dyskusję i daje do rozwiązania przedwstępne zapytanie, czy roztrząszenie projektu i wyrzeczenie względem tegoż zdania, ma nastąpić artykułami lub téż nad całym projektem? poczem Rada przystąpi do głosowania.

Art. 26. Na Ogólnem Zgromadzeniu Rady Stanu, dla ustanowienia opinii w jakim bądź przedmiocie, niezbędną jest przy roztrząsaniu tegoż na posiedzeniu, obecność najmniej siedmiu członków, nie licząc w to Namiestnika lub jego Zastępcy.

Art. 27. Rada Stanu ustanawia tym sposobem opinię swoją większością głosów stosownie do artykułów 24, 25 i 30 Statutu Organicznego nadanego przez Nas Królestwu Polskiemu.

Art. 28. Do stanowienia większością głosów potrzeba jednego więcej nad połowę członków obecnych przy rozbiórce przedmiotu na posiedzeniu, jak o tém wyżej w artykule 26 postanowiono.

Art. 29. Zdanie większością głosów przyjęte zapisuje

się do protokołu posiedzeń. Członkowie niezgadający się na takowe prześlą oddzielnie opinie swoje na piśmie na ręce Sekretarza Stanu w ciągu tygodnia, nie później jednakże jak z końcem siódmego dnia, w wilią dnia na posiedzenie wyznaczonego.

Art. 30. Zdanie to oddzielne Członka odczytane będzie na posiedzeniu wprzód nim protokół poprzedniego posiedzenia zatwierdzonym zostanie.

Art. 31. Po odczytaniu zdania, Prezydujący zapytuje się czyli Rada Stanu znajduje potrzebę przystąpić jeszcze do dalszej dyskusyi.

Art. 32. Jeżeli większość będzie za przedłużeniem dyskusyi, w takim razie rozpoczną się nowe narady i protokół dopełniony będzie stosownie do tego co postanowioném zostanie. Jeżeli zaś większość okaże się być przeciw przedłużeniu dyskusyi, natenczas w protokóle poprzedniego posiedzenia należy uczynić w krótkości dodatek, a mianowicie że Rada Stanu, po wysłuchaniu oddzielnego zdania, wniesionego przez Członka N., nie znalazła powodu do nowego roztrząsania przedmiotu. Poczém żadne już nowe zdanie w téj mierze przyjęte nie będzie.

Art. 33. Zdanie w mowie będące zostawać ma przy protokóle i nie inaczej może być wzięte pod rozagę Rady Stanu chyba że My uznamy stósowném rozkazać Radzie przystąpić do nowego rozbioru interessu, bez względu na zapadłą poprzednio decyzją.

Art. 34. Wyrzeczone w ten sposób przez Radę Stanu zdanie, względem projektu do prawa, urzędzenia, lub organizacyi, zostanie przesłane Namiestnikowi Królestwa, który przedstawi one wraz z samym projektem do Naszej decyzyi, stosownie do Statutu Organicznego Królestwu Polskiemu nadanego.

Art. 35. Projekt, w którym Rada Stanu uzna potrzebę uczynić zmiany, zwrócony zostanie wraz z wypisem z protokołu Zgromadzenia Ogólnego właściwemu Dyrektorowi Głównemu lub Kontrollerowi Jeneralnemu celem porobienia w tym projekcie stosownych odmian.

Art. 36. Projekt w ten sposób sprostowany przedsta-

wiony będzie bezpośrednio przez Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego, w Radzie Stanu, która, po należytem przejrzeniu punktów zmianie uległych, odsyła projekt wraz z swoją opinią do Namiestnika Królestwa, celem przedstawienia onego do Naszej decyzji, jak o tém wyżej postanowiono.

Art. 37. Rada Stanu roztrząsa, i rozstrzyga, jak o tém niżej postanowiono, wszelkie spory o jurysdykcją między Władzami Administracyjnymi i Sądowymi względem zakresu ich atrybucyi zajęć mogące. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 38. Gdy Sąd rozumie, że władza i atrybucje jemu udzielone, są naruszone, winien jest ostrzedz o tém ten Urząd Administracyjny, który się naruszenia dopuścił. Tak samo postąpi sobie ten ostatni gdy się przekona o podobném przywłaszczeniu ze strony Sądu.

Art. 39. Do Prezesów Sądów i do Prezesów Kommissyj Wojewódzkich należy szczególnie takowe ostrzeżenie.

Art. 40. Jeżeli spór o jurysdykcją w przeciągu dni ośmiu od ostrzeżenia załatwiony nie jest, Władza odwołująca się uczyni w téj mierze przedstawienie do właściwej Kommissyi Rządowej, załączając wszelkie akta i udowodnienia mogące posłużyć ku wyjaśnieniu kwestyi.

Art. 41. Przedstawienie takowe wniesie Kommissya Rządowa wraz z wszelkimi dowodami na Radę Stanu.

Art. 42. Przedstawienia takowe i wnioski w przedmiocie zaszłego sporu o jurysdykcją odsyłane będą, celem roztrząśnienia onych, do Kommissyi Instrukcyjnej przy Radzie Stanu ustanowionej, a do składu której wyznaczoną będzie przez Nas potrzebna liczba Referendarzy i jeden z Członków Rady Stanu dla przyzdowania. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 43. Kommissya Instrukcyjna winna nietylko wchodzić w rozpoznanie wyżej wymienionych sporów, przez Radę Stanu jej powierzane, ale służy jej oprócz tego żądanie dodatkowych objaśnień od Władz których spor dotyczy. Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 44. Przedmioty przez Kommissyę Instrukcyjną

nalczyście przygotowane, wracać będą do Rady Stanu i, stósownie do ogólnie przyjętych zasad względem przedstawiania interessów, wnoszone być mają na Radę przez Sekretarza Stanu.—Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 45. Podczas wnoszenia na Radę przedmiotów od Kommissyi Instrukcyjnej odebranych, znajdować się przy Sekretarzu Stanu powinien ten z Referendarzy, który w Kommissyi referat odrabiał. — Art. 86 Ustawy o Senacie z r. 1842.

Art. 46. Rada Stanu, po wysłuchaniu przedstawienia Kommissyi Instrukcyjnej względem zaszłego sporu o jurisdycją, rozstrzyga takowy i wyłuszcza przyczyny, dla których była za uchycieniem wyroku sądowego lub zarządzenia Władzy Administracyjnej, dających powód do sporu, a za nieprawne przez Radę Stanu uznanych.

Art. 47. Wyrzeczenia takowe Rady Stanu, spory o jurisdycją między Władzami pomienionemi rozstrzygające, po zatwierdzeniu onych przez Namiestnika Królestwa, odsyłane będą następnie Radzie Administracyjnej dla wykonania, i w Dzienniku osobno na to ustanowionym ogłaszane być winny.

Art. 48. Wyrzeczenia takowe Rady Stanu podpisywane będą przez Namiestnika i kontrasygnowane przez Sekretarza Stanu. Mieć będą na czele aryngę następującą:

W IMIENIU NAJJAŚNIEJSZEGO

MIKOŁAJA I.

Cesarza Wszech Rossyi, Króla Polskiego
etc. etc. etc.

Rada Stanu . . . . .

Art. 49. Porządek, jaki zachowywany być ma przy roztrząsaniu i podawaniu wniosków w przedmocie zarzutów przeciw Najwyższym Urzędnikom Królestwa, niemniej względem osób o zbrodnią stanu obwinionych, będzie przepisany oddzielnie wraz z prawem o postępowaniu śledczém i sądowniczém nad powyżej wspomnionemi osobami.

Art. 50. Co się zaś tyczy Urzędników, nie należących do rzędu Najwyższych i do rzędu innych osób wartykule poprzedzającym wymienionych, a którzyby przez Nas lub przez Namiestnika Królestwa w Imieniu Naszém mianowani byli, jeżeli Urzędnicy takowi o wykroczenie w urzędzie, w przypadkach poniżej wyszczególnionych, obwinieni będą, natenczas Rada Stanu, gdy uzna ich za zasługujących na oddanie pod sąd, lub gdy zaskarżenia na nich podane nie uzasadnionemi znajdzie, ostatecznie wyrzeka, a mianowicie:

- 1° Gdy Urzędnik sprzeciwia się dopełnieniu praw lub urzędzeń, albo innych do sprzeciwienia się namawia.
- 2° Jeżeli innym Urzędnikom przeszkadza w sprawowaniu obowiązków.
- 3° Jeżeli w pełnieniu obowiązków da się uwieść datkiem, obietnicą, lub widokiem osobistego interesu.
- 4° Jeżeli przywłaszczy sobie grosz publiczny, dozorowi jego powierzony.
- 5° Jeżeli na własną korzyść użyje funduszów, aktów, dokumentów, urzędownie sobie powierzonych, jeżeli obróci one na swoją potrzebę, jeżeli one ukryje lub zabierze, albo na zanesione prawne żądanie wydane a onych odmawia.
- 6° Jeżeli nadużyje władzy, dopuszczając się gwałtu, zdzierstwa, lub jakiegobądźkolwiek ucisku.
- 7° Jeżeli zabierze lub sfalszuje powierzone sobie akta.
- 8° Jeżeli przez nadużycie władzy Rządowej naruszy własność prywatną, uwięzi kogo nieprawnie i samowolnie, lub rzecz jaką zatrzyma, albo też pokrzywdzonemu zanesienia skargi i poszukiwania sprawiedliwości nie dopuszcza.
- 9° Jeżeli przez swoją nieczynność lub niedbalstwo służbę publiczną na istotny szwank wystawi.

Art. 51. Dyrektor Główny Kommissyi Rządowej lub Kontroller Jeneralny, którego wyż wymienione wykroczenia dotyczą, czyni w téj mierze przedstawienie swoje Radzie Administracyjnej, która, po uczynieniu swych wniosków, odsyła cały interest do Rady Stanu.

Art. 52. Rada Stanu porucza roztrząśnienie zanesionego w ten sposób przeciwko urzędnikowi zaskarżenia Kommissyi Instrukcyjnej, w art. 42 niniejszego Postanowienia wzmiankowanej.

Art. 53. Jeżeli Kommissya Instrukcyjna osądzi, iż wprawdzone być powinno śledztwo, i że oskarżony ma być badany, zda o tém rapport Radzie Stanu, która w rzeczce w tej mierze. Stawienie się oskarżonego, jeśli takowe nakazane zostanie, nastąpić powinno w przeciągu piętnastu dni od daty doręczenia oremuż zapozwu.

Art. 54. Kommissya Instrukcyjna będzie mogła, za pośrednictwem Dyrektora Głównego właściwej Kommissyi Rządowej, lub Kontrollera Jeneralnego, polecić władzy Sądowej lub Administracyjnej zdziałanie namiejscu śledztw i badań potrzebnych. Wezwana Władza złoży w tej mierze rapport Kommissyi Instrukcyjnej i akta potrzebne załączy.

Art. 55. Przed upłynieniem terminu wyznaczonego do odbycia badania, Kommissya Instrukcyjna może zazać od właściwego Dyrektora Głównego lub Kontrollera Jeneralnego wskazania sobie wazniejszych i istotnych do instrykcyi sprawy punktów. Porządek badań sama Kommissya Instrukcyjna ustanawia.

Art. 56. Czynienie badań i prowadzenie ich protokółu, poleczone będą jednemu z Członków Kommissyi Instrukcyjnej. Po ukończeniu badań dozwała się innym Członkom czynić zapytania.

Art. 57. Gdy to nastąpi, zostawia się oskarżonemu wolność podania obrony swojej w terminie oznaczonym. Obrona ta powinna być złożoną na piśmie, bądź przez samego oskarżonego, bądź przez umocowaną od niego osobę.

Art. 58. Kommissya Instrukcyjna, po rozważeniu podanej w ten sposób obrony, lub gdy już wyznaczony oskarżonemu termin do jej podania upłynie, składa rapport Radzie Stanu, która, po roztrząśnieniu onego, stanowi względem zaskarżenia, w zastosowaniu się do przepisów art. 47, 48 i 50 niniejszego Postanowienia Naszego objętych.

Art. 59. Rada Stanu roztrząsać będzie budżet coroczny dochodów i wydatków Królestwa przez Radę Administracyjną ułożony tym samym porządkiem jaki jest wyżej

---

wskazany w niniejszém Naszém postanowieniu, względem roztrząsania projektów do praw.— Art 1 Ukazu z d. 6/18 Wrzesnia 1841 r. i art 3 Ukazu z d. 14/6 Marca 1861 r. (T. III, str. 361 i 362 nin dzieła).

Art. 60. Przy roztrząsaniu przez Radę Stanu wnoszonych do Rady Administracyjnej szczególnych sprawozdań Główno-zarządzających rozmaitemi wydziałami Rządu, o właściwych im działaniach, równie jak rapportu Kontrollera Jeneralnega względem rewizji i rachunków rozmaitych Administracyj, Kommissya Tymczasowa z grona Rady wybrana, ułoży ogólny rys onych, dołączając uwagi i postrzeżenia, jakie roztrząsanie ich nastreży. Rys takowy, zatwierdzony na Ogólném Zgromadzeniu Rady, przedstawi Nam Namiestnik za pośrednictwem Ministra Sekretarza Stanu Królestwa Polskiego.

Art. 61. W swoim czasie ustanowiony zostanie osobno porządek, w jakim Rada Stanu roztrząsać i stanowić będzie względem przedstawień i prośb, jaki by podane zostały od Stanów prowincjonalnych i Rad Wojewódzkich w przedmiocie potrzeb lub dobra Kraju.

Art. 62. Każde posiedzenie Zgromadzenia Rady Stanu rozpoczętém będzie przez odczytanie protokołu posiedzenia poprzedzającego

Art. 63. Wszelkie pisma do Rady Stanu przesyłane otwierane będą przez Jej Sekretarza Stanu i przedstawione Prezydującemu na posiedzeniu. Sekretarz objaśnia w krótkości treść przedmiotów oddanych pod rozwagę Rady.

Art. 64. Na uczynione zapytanie przez Prezydującego względem sposobu w jaki projekt lub interest wniesiony roztrząsany być powinien, Rada stanowi natychmiast wtęj mierze. Jeśli uzna potrzebę odesłania onego do osobnej Kommissyi dla poprzedniczego rozpoznania, w takim razie Prezydujący wyznacza Członków z grona Rady, jak o tém wyżej postanowiono.

Art. 65. Przedmioty, które rzeczy samej należą do poprzedniczego roztrząsania Kommissyi Instrukcyjnej, mają być do tych Kommissyj odsyłane.

Art. 66. Namiestnik Królestwa donosić Nam będzie co tydzień o czynnościach Rady Stanu, przesyłając pod roz-

wazenie Nasze, za pośrednictwem Ministra Sekretarza Stanu, protokoły posiedzen Rady wraz z tłumaczeniem o-nychze na język Rossyjski.

Art. 67. W ciagu dyskusyi Rady, Namiestnik przestrze- ga nalezytego porzadku i jednosci przedmiotu. Gdy zaś okaze się różność zdań, w takim razie, celem pogodzenia onych, Namiestnik wyklada istotę zapytania, a następnie ogłasza zdanie Rady większością głosow przyjęte.

Art. 68. Prezydujący wyznacza kazdego tygodnia in- teressa, które mają b, c wniesione na Radę Stanu.

Art. 69. Sekretarz Stanu obowiązany jest uprzedzac Czlonków zasiadających w Radzie Stanu o dniu na nastę- pujące posiedzenie wyznaczonym, wskazując oraz przed- mioty mające być na oném roztrzasane

Art. 70. Rada Stanu Krolestwa miec będzie swoją Kan- cellariją pod zawiadywaniem Sekretarza Stanu.

Art. 71. Sekretarz Stanu obowiązany jest pod odpow- iedzialnością zbierac dodatkowe wiadomości, które okaza- się potrzebne dla wyjaśnienia przedmiotów pod rozbiór Rady Stanu oddanych. Do niego także nalezy dokładne i jasne onych przedstawienie.

Art. 72. Sekretarz Stanu jest również obowiazany przed- stawic co tydzień Prezydującemu Summariusz i krótką treść interessów pod roztrząszenie Rady Stanu oddanych

Art. 73. Żadne akta i w ogólności zadne papiery, pod rozwayę Rady Stanu przychodzące, nie powinny byc niko- mu za obrębem miejsca Jój urzędowania komunikowane, lecz kazdemu z Czlonkow słuzy prawo zaszadania akt dla osobnego onych odczytania w Biórach Rady.

Art. 74. Dyskusyje Rady w przedmiocie interessów wnoszonych toczące się, pod zadnym pozorem przed cza- sem rozgłaszane być nie mają.

Art. 75. Na przedstawienie Sekretarza Stanu, Namie- stnik mianuje Oficjalistów Kancellaryi. Nominacja zaś Podsekretarza Stanu będzie przedstawiona przez Namie- stnika do Naszego rozważenia i zatwierdzenia.

Art. 76. Kommissya Instrukcyjna miec będzie osobnego Sekretarza, mianowanego przez Namiestnika Krolestwa.

* 2. Heroldya Królestwa, zatyzymuje wewnętrzną swą Organizacyą, i, jako osobna instytucya, pozostawioną jest przy Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, w tych samych z nim stosunkach, w których znajdowała się z Radą Stanu (1).

3. Dziewiąty Departament Rządzącego Senatu, wstępuje w attrybucye, jakie Izbie Sądu Najwyższego służyły. Wszelkie zatem sprawy do niej należące, rozstrzygane odtąd być mają w Departamencie ostatecznie, podług praw i przepisów, dla tejsze Izby postanowionych.

Art. 77. Członkowie Rady Stanu i Sekretarz Stanu tejsze Rady oraz Członkowie Kommissyi Instrukcyjnej nie będą mogli oddalać się z powodu prywatnych interessów bez pozwolenia Namiestnika, który daje urlop nie dłużej jak na sześć tygodni.

Art. 78. Członkowie żądający na dłuższy czas oddalić się lub za granicę Królestwa wyjechać, obowiązani będą prosić Nas o pozwolenie przez pośrednictwo Namiestnika.

Art. 79. Udzielone pozwolenie obejmować będzie czas na który ma służyć.

Art. 80. W przypadku choroby lub nieobecności Sekretarza Stanu, obowiązki jego poruczone zostaną Podsekretarzowi Stanu za wolą Namiestnika Królestwa.

Art. 81. Rozporządzenia objęte w Tytule trzecim Statutu Organicznego Rady Stanu wydanego w dniu 19 Listopada (1 Grudnia) 1815 roku (D. P. T. I, str. 240), również jak w Postanowieniu tejsze daty o dawném Ogólném Zgromadzeniu Rady Stanu (D. P. T. I, str. 266), odtąd na mocy niniejszego Naszego Postanowienia przestają być obowiązującymi i niniejszém zmieniają się.

Art. 82. Przy stopniowém rozwinięciu prawa zasadniczego przez Nas, Naszemu Królestwu Polskiemu nadanego, zastrzegamy sobie wskazać przez osobne urządzenia i inne jeszcze obowiązki, jakie następnie poruczyć Radzie Stanu za stosowne osądzimy.

(1) Heroldya została zwinięta Ukazem z d 24 Maja (5 Czerwca) 1861 r. (D. P. T. LVIII, str. 339). Attrybucye jój przesły na Radę Stanu.

Samo z siebie wynika, że wyroki Departamentu żadnemu dalszemu rozpoznawaniu nie ulegają, i że żadne od nich odwołanie ani drogą appellacyi, ani rekursu miejsca mieć nie może (1).

4. Dziesiąty Departament Rządzącego Senatu rozpoznawać ma sprawy kryminalne. Attrybucye i zakres władzy onego, oznaczone będą w wydać się mającém Prawie Karném. Tymczasowie zaś wszystkie podzisdzien istniejące w téj mierze przepisy, moc obowiązującą zachowują (2).

* 5. Ogólne Zebranie Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, zostaje pod prezydencyą Namiestnika Naszego w Królestwie, i składa się z Senatorów, mianowanych przez Nas z pomiędzy osób pierwszych trzech klas (3).

(1) Podług postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 27 Grudnia 1832 (8 Stycznia 1833) roku (T. III, str. 359 nin. dzieła) Izba Sądu Najwyższego upowaznioną została do wypełniania wszelkich attrybucyj służących Sądowi Najwyższej Instancyi. Przepisy zatém co do Sądu Najwyższej Instancyi wydane, i wyżej z datt (T. III, str. 359 i 360 nin. dzieła) powołane, mają zastosowanie co do Rządzącego Senatu, o ile urządzeniami z r. 1841 i 1842, poniżej powołanemi, zniesione nie zostały.

(2) Przepisy prawa karnego tu powołane zawarte są w Ustawie Przechodniej do Kodexu Kar Głównych i Poprawczych d. ¹²/₂₃ Listopada 1847 roku (D. P. T. XL, str. 7) zatwierdzonej.

(3) W miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, stosownie do postanowienia Najwyższego z d. ¹⁴/₃₆ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 335), istnieje Rada Stanu Królestwa; podług zaś art. 4 tegoż postanowienia.

W Radzie Stanu prezyduje Namiestnik Nasz w Królestwie.

Gdyby Namiestnik był nieobecny, lub nie mógł osobiście w Radzie zasiadać, w miejscu jego prezyduje jeden z Członków tejże Rady, szczególnie do sprawowania tego obowiązku przez Nas powołany.

* **6.** W Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, zasiadać także mają z urzędu swego Członkowie Rady Administracyjnej i Warszawski Wojenny Gubernator (1).

7. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu składać się mają z Senatorów, a oprócz tego na ten jeden raz i z innych osób, wezwanych przez Nas do pełnienia obowiązków takowego urzędu; podział onych po Departamentach, następować ma corocznie, w skutek wyrzeczenia Naszego, na przedstawienie Namiestnika Królestwa.

8. Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu, mogą w miarę potrzeby byc podzielone na dwa lub więcej Wydziałów. Skład Wydziałów i sposób postępowania w nich będzie ten sam, jak i w samych Departamentach.

9. W każdym z Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu i w każdym onychże Wydziale, wyznaczany będzie przez Nas corocznie pierwszy Członek, a to na przedstawienie Namiestnika Naszego w Królestwie.

* **10.** W razie nieobecności Namiestnika, dla choro-

---

(1) Stosownie do art. 2 powołanego wyżej postanowienia:

W Radzie Stanu zasiadać będą:

- 1° Dyrektorowie Główni Kommissyj Rządowych i Kontroller Jeneralny Prezydujący w Najwyższej Izbie Obrahunkowej, jako Członkowie téj Rady z urzędu.
- 2° Członkowie, powołani przez Nas do stałego lub czasowego zasiadania w teje Radzie z grona Biskupów lub w ogóle wyższego duchowieństwa, niemniej z pomiędzy Prezesów Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Prezesów Rad Gubernialnych, oraz inne osoby podług Naszego uznania.

Celem przedstawienia objaśnień co do wniesionych pod rozbiór Rady Stanu projektów prawa, Rząd wyznaczać będzie Delegatów.

by lub innéj przeszkody, obowiązki Prezesa w Ogólném Zebraniu Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, pełnić będzie, podług uznania Namiestnika, jeden z pierwszych Członków któregokolwiek Departamentu, lub Wydziału, albo Prezes Heroldyi (1).

11. Senatorowie Ogólnego Zebrania Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, używać mają wszelkich praw i prerogatyw służących innym Senatorom Naszego Państwa. Pełniący zaś obowiązki Senatora przy odsądzeniu spraw w Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, mają głos stanowczy natówni z Senatorami.

12. Ministrowi Sprawiedliwości, jako Jenerał-Prokuratorowi, udzielane będą krótkie statystyczne wykazy, tyczące się Sądownictwa w Królestwie, z końcem każdego roku; udzielane mu również być mają stany służby Urzędników składających Departamenta Warszawskie Rządzącego Senatu i Ogólne onych Zebranie.

---

(1) Tu ma zastosowanie art 4 postanowienia z d 14/26 Marca 1861 r zamieszczon, w odsyłaczu 3m przy art 5 niniejszego postanowienia. (T. III, str. 376 nm dzieła).

II. Ustawa o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, Dziewiątym i Dziesiątym, i o Ogólném ich zebraniu.

(Zatwierdzona postanowieniem Najwyższem d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. — Data ogłoszenia 25 Lipca (6 Sierpnia) t r — D. P. T. XXIX, str. 299).

DZIAŁ PIERWSZY.

Skład i Wewnętrzne urządzenie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, Dziewiątego i Dziesiątego i Ogólnego ich Zebraniu.

1. Warszawskie Departamenta Senatu i ich Wydziały, składają się z Senatorów i innych osób, które z Najwyższego rozporządzenia, do zasiadania w nich z prawami Członków Senatu są przeznaczone.

2. Senatorowie i Członkowie Senatu, przeznaczają się do Departamentów i Wydziałów corocznie, za rozkazem Najwyższém, na przedstawienie Namiestnika w Królestwie.

* **3.** Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu, składa się tylko z Senatorów. W niem, w miejsce Cesarza, prezyduje Namiestnik Jego Cesarskiej Mości w Królestwie (1).

---

(1) Tu mają zastosowanie art 2 i 4 postanowienia z d. ¹⁴/₂₆ Marca 1861 r. zamieszczone wyżej w odsyłaczu na str. 376 i 377.

4. Każdy Senator i Członek Senatu, przy objęciu urzędowania, składa i podpisuje przysięgę, podług ustanowionej formy.

5. Do każdego Departamentu, a w razie rozdzielenia onego na Wydziały, do każdego Wydziału, wyznaczony będzie przez Jego Cesarską Mość, corocznie, Przewodniczący, na przedstawienie Namiestnika w Królestwie.

6. Komplet każdego Wydziału, równie jak samego Departamentu, jeżeli nie ma w nim Wydziałów, składa się z Przewodniczącego i pięciu Senatorów lub Członków Senatu. Do sądzania spraw, komplet powyższy jest koniecznym.

7. Tak w Departamentach, jak w Wydziałach, Przewodniczący zajmuje pierwsze miejsce; inni Senatorowie i Członkowie Senatu zajmują miejsca podług starszeństwa rangi. Obok równości rangi, starszeństwo uważa się podług daty jej nadania, a jeżeli w jednym czasie, oraz jednym i tymże samym Najwyższym Ukazem ranga nadana została, podług porządku, w jakim w tymże Ukazie są wymienieni; w każdym innym wypadku, podług lat służby w poprzedniém ich urzędowaniu.

8. W razie nieobecności Przewodniczącego na posiedzeniu Departamentu lub Wydziału, z powodu słabosci lub innych przeszkód, jego miejsce zajmuje najstarszy Senator, podług rangi, z tegoż Departamentu lub Wydziału. W razie zaś dłuższej nieobecności Przewodniczącego, ma być przeznaczony do pełnienia jego obowiązków zastępca z zarządzenia Namiestnika. Zarządzenie takowe przedstawione będzie Jego Cesarskiej Mości do zatwierdzenia.

9. Przewodniczący, przestrzega zachowania porządku podczas posiedzeń, niemniej kolei wprowadzania spraw, przygotowanych i przypadających do sądzania. Do jego osoby obracają się Senatorowie i Członkowie przy otwar-

ciu zdania, równie jak Naczelnemu Prokuratorowi, ich Pomocnicy, Referenci i Pisarze, przy udzielaniu ustnych objaśnień. Podpis Przewodniczącego, poprzedza inne podpisy. Głos jego jednak jest zawsze, i bez żadnego wyjątku, zupełnie równy z głosem innych zasiadających.

10. Departamenta i Wydziały Senatu, mają posiedzenia w te same dni, jakie są przeznaczone na posiedzenia innych Sądów.

11. Oprócz dni, przeznaczonych na posiedzenia, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, mocen jest zarządzić zebranie się w każdy inny czas, dla wysłuchania Ukazów Najwyższych i dla przedmiotów wymagających niezwłocznego załatwienia.

* **12.** Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu, odbywa posiedzenia w dniach, przeznaczonych przez Prezesa tegoż Zebrania (1).

13. W Ogólnym Zebraniu, rozpoczyna i zamyka posiedzenia Prezes, a w Departamentach i Wydziałach, Przewodniczący w takowych. (1)

14. W Departamentach i Wydziałach, ogólny czas do rozpoczęcia posiedzeń, jest godzina 10 z rana. Wszyscy zasiadający w Departamentach i Wydziałach, obowiązani są w każdy dzień, na posiedzenie przeznaczony, przybywać do Senatu nie później, jak o tej godzinie, i pozostać dopóki położenie wprowadzającej się sprawy tego wymagać będzie.

15. Jeżeli Senator lub Członek Senatu, dla choroby lub innych przeszkód, nie może przybyć na posiedzenie,

---

(1) Podług art. 1 postanowienia Najwyższego z d. ¹⁴/₂₆ Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 333) w miejsce Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Senatu, przywróconą została Rada Stanu Królestwa.

powinien wczesnie uwiadomic o tém Naczelnego Prokuratora z objasnieniem przyczyny. Naczelný Prokurator przyzywa Członków Senatu, nieprzeznaczonych do statego zasiadania w żadnym Departamencie, ani Wydziale, dla wylosowania, kto ma nieobecnego zastąpic.

16. Członkowie Rady Administracyjnej i Warszawski Wojenny Gubernator, zasiadający, z urzędu swego, w Ogólném Zebraniu Senatu, w razie choroby lub innych przeszkód, niedozwalających im przybyć na posiedzenie, winni również wczesnie uprzedzić o tém Naczelnego Prokuratora i wskazać tego z Dyrektorów lub Zarządzających Wydziałami, który w interessach, do ich zarządu należących, może przedstawić potrzebne objasnienia. Na Ogólne Zebranie Senatu mają być wzywane do narady i osoby obce, które, podług rodzaju sprawy, pożytecznych wiadomości udzielić są w stanie.

17. Nadzór nad zachowaniem porządku czynności, oraz nad ściśłym i jednostajnym tłumaczeniem prawa, tak w Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, jako téż i w Ogólném ich Zebraniu, należy do Dyrektora Głównego Przysdującego w Komisji Rządowej Sprawiedliwosci.

18. Celem postawienia go w możności wykonywania pomienionego nadzoru, ustanawia się, pod jego zwierzchnictwem, Naczelný Prokurator przy każdym Departamencie Senatu i przy Ogólném Zebraniu.

19. Kazdemu Naczelnemu Prokuratorowi dodaną będzie potrzebna liczba pomocników, którzy nosić będą tytuł Pomocników Naczelnego Prokuratora.

20. Pomocnicy Naczelnego Prokuratora zostają pod zwierzchnictwem właściwego Naczelnego Prokuratora, i on między nich pracę rozdziela.

21. We wszelkich w ogólnosci przedmiotach, do rozpoznania Senatu należących, Naczelný Prokurator lub

jego Pomocnicy czynić powinni wnioski, i żadna decyzja bez ich wysłuchania wydaną być nie może.

22. W każdej sprawie cywilnej. Naczelnym Prokurator lub jego Pomocnik, obowiązany jest, po wprowadzeniu sprawy, uczynić wnioski: w nich, okoliczności i dowody, na jakich strony żądania swe opierają rozebrać, istotne znaczenie przytaczanych przez nie przepisów prawa wyłożyć, następczając się w sprawie do rozwiązania a pytania prawne przedstawić, i wskazać nakoniec, jaki, według jego zdania, na zasadzie praw wyrok postanowić wypada.

23. W sprawach karnych, Naczelnym Prokurator lub jego Pomocnik podobnie czynić będzie, po wprowadzeniu sprawy, wnioski, z wyjaśnieniem istoty sprawy, z rozbiorem głównych okoliczności, tak przeciwko obwinionemu walczących, jako też na obronę jego służyć mogących, tudzież z wyjaśnieniem właściwego znaczenia przepisów prawa do przypadku stosownych, i ze zdaniem, jaki na zasadzie praw wyrok postanowić wypada.

24. W sprawach ważniejszych bądź ze względu na ich przedmiot, bądź ze względu na pytania prawne, z nich wynikające, Pomocnicy Naczelnego Prokuratora obowiązani są, przed wprowadzeniem sprawy, przedstawić Naczelnemu Prokuratorowi wnioski, które uczynić zamierzają; toż samo ma miejsce i co do innych spraw, w których od nich zażąda, izby wnioski swoje przedstawili pod jego poprzednie rozpoznanie.

25. W razie niezgodzenia się Naczelnego Prokuratora z wnioskami Pomocnika jego, Naczelnym Prokurator przywołuje, jeżeli tego uzna potrzebę, innych Pomocników, na ogólną naradę, na której, po rozebraniu stanu sprawy i porównaniu przygotowanych wniosków z obowiązującymi prawami, każdy zdanie otwiera.

26. Jeżeli Naczelnym Prokurator nie zgadza się ze zdaniem swoich Pomocników, może sam uczynić wnioski,

albo, wedle swego uznania, odnieść się do Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządu wój Sprawiedliwosci. W takim razie, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu, wszelkie akta sprawy, z tresciwym jój opisem, z projektem do wniosków, i złączeniem zdań każdego z Pomocników. Dyrektor Główny, po rozpoznaniu istoty sprawy na ogólném posiedzeniu Kommissyi i osób z sądownictwa, jakie zechce na takowe żawezwać, wskaże Naczelnemu Prokuratorowi, jakie wnioski mają być uczynione.

27. W sprawach karnych, Naczelny Prokurator obowiązany jest szczególniej czuwać nad pospiechem, w przygotowaniu spraw do osądzenia.

28. Dla sporządzenia relacyi, ustanawiają się przy X^m Departamencie i przy Ogólném Zebraniu Senatu osobni Referenci. Każdy z nich ma być obecny przy sądzeniu spraw, w któtych relacyą wygotował.

29. Referentami w Senacie mogą być mianowani tylko ci, którzy odbyli egzamen na wyższe urzędy sądowe wymagany.

30. Naczelni Prokuratorowie, ich Pomocnicy i Referenci, będą mianowani i uwalniani Ukazami z podpisem Najwyższym, na przedstawienie Namiestnika.

31. Na miejsca Naczelnych Prokuratorów, Pomocników Naczelnych Prokuratorów i Referentów, Dyrektor Główny Sprawiedliwosci przedstawia kandydatów Namiestnikowi Królestwa.

DZIAŁ DRUGI.

Attrybucye Warszawskich Departamentów Senatu i Ogólnego ich Zebrania, oraz porządek wprowadzania i sądzenia spraw.

I. Co do Dziewiątego Departamentu.

32. Dziewiąty Departament Rządzącego Senatu dzieli się na dwa Wydziały.

33. Do Departamentu Dziewiątego należy rozpoznawanie spraw cywilnych, z odwołań się od wyroków Sądu Appellacyjnego, w drugiej instancji wydawanych.

34. Wyroki Sądu Appellacyjnego, zaskarżone być mogą do Senatu z tych samych zasad, z jakich wyroki pierwszej instancji mogą być zaskarżone do Sądu Appellacyjnego.

35. Podpadac będą odwołaniu się do Senatu wyroki Sądu Appellacyjnego, z powodu nie właściwego oznaczenia instancji, mocą której wydane zostały, a mianowicie, jeżeli strona odwołująca się twierdzi, że Sąd Appellacyjny, będąc mocnym stanowić, podług przedmiotu sprawy, w ostatecznej instancji, wydał wyrok w drugiej instancji, albo przeciwnie, że wydał wyrok w instancji ostatecznej, mając moc wyrokowania tylko w drugiej. Senat jednakże, w skutek takowych odwołań się, stanowi jedynie pod względem władzy Sądu Appellacyjnego, i jeżeli uzna, że wyrok przez Sąd Appellacyjny w ostatecznej instancji wydany, powinien być zapas w drugiej, pozostawia stronie możność zaskarżenia samego wyroku drogą zwyczajną.

36. Podpadac będą odwołaniu się do Senatu, wyroki Sądu Appellacyjnego, bez względu na przedmiot sprawy,

jeżeli w nich wcale nie oznaczono instancyi, mocą której zapadły. W razie takowym Senat wymierza przedewszystkiém karę pieniężną na tych, co do wydania zaskarżonego wyroku należeli, nie wyłączając i Pisarzy; a co do samej sprawy, jeżeli uzna, że Sąd Appellacyjny obowiązany był wyrokować w ostatecznej instancyi, przydaje wyrokowi przez ten Sąd wydanemu moc ostatecznej instancyi; w razie przeciwnym, to jest, jeżeli przyznaje, że wyrok Sądu Appellacyjnego powinien być być wydany w drugiej instancyi, pozostawia stronie możność zaskarżenia samego wyroku drogą zwyczajną. Wspomniona powyżej kara pieniężna rozciągać się może od jedno-miesięcznej do szescio-miesięcznej płacy osób, oniej ulegających.

37. W sprawach o właściwość sądu, odwołanie się do Senatu ma miejsce, chociażby sprawa z przedmiotu swego ulegała ostatecznemu rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego; lecz w takim razie Senat stanowi tylko względem właściwości Sądu.

38. Nie wolno będzie w Senacie żadnej stronie przytaczać nowych czynów, lub dowodów, w Sądzie Appellacyjnym nie przedstawianych.

39. Każda skarga sądzona będzie po wysłuchaniu odpowiedzi drugiej strony; w razie jój niestawienia się, wydanym będzie wyrok zaoczny.

40. Skarga ma być podana do Kancellaryi Senatu, na ręce Starszego Pisarza, wraz z summarjuszem dokumentów, i dowodem opłaconego wpisu. Starszy Pisarz winien natychmiast wydać podającemu zaświadczenie, z wyszczególnieniem dnia podania i numeru księgi wpisowej.

41. Wręczenie zapozwu z kopją zaświadczenia Starszego Pisarza, kopją skargi i summarjuszem dokumentów, wstrzymuje egzekucją zaskarżonego wyroku, jeżeli

w nim niepostanowiono, że ma być tymczasowo wykonywany.

42. W sprawach przychodzących pod rozpoznanie Senatu, każda ze stron zanieść może podanie, o zniesienie tymczasowej egzekucyi, nakazanej przez Sąd Appellacyjny, lub o dozwole nie zakaucją albo bez kaucyi wykonania wyroku, bez względu na zanesioną skargę, gdzie tego Sąd Appellacyjny odmówił.

43. Od wyroków Sądu Appellacyjnego, wydawanych bez rozpoznania samej sprawy, w sporach o samą tymczasową egzekucję wyroków w pierwszej instancyi, odwołanie się do Senatu nie ma miejsca. Dopiero po odwołaniu się od wyroku w samej sprawie zapadłego, można będzie w tej mierze zanieść do Senatu podanie, podług przepisu art. 42.

44. W przypadkach w art. 35, 36, 42 i 43 wymienionych, zanoszone do Senatu podania, rozpoznawane będą w sposobie, jaki w tej mierze osobnemi przepisami jest wskazany (1).

45. Każda ze stron, w samej sprawie jedno tylko piśm^o obrończe może przedstawić.

46. Obrońca strony powołanej, obowiązany jest doręczyć obrońcy strony przeciwnej odpowiedź na skargę, w przeciągu dni 30 od daty zakommunikowania mu akt sprawy, do skargi dołączonych. Senat może termin ten, podług okolicznosci, skrócić lub przedłużyć.

47. Po wprowadzeniu sprawy przez Obrońców i wysłuchaniu objasnień, mogących być udzielonemi w ciągu czytania obron, Naczelny Prokurator lub jego Pomocnik

---

(1) Wzmiankowane tu przepisy podane są w art. 52 do 60 Urządzenia Wewnętrznego dla Warszawskich Departamentów Senatu z d. $\frac{8}{10}$ Września 1842 r. które tu podane są niżej.

przedstawi swe wnioski, może być obecnym przy dyskusji, lecz głosu stanowczego nie ma.

48. Na audjencyach sądowych IX Departamentu Senatu, lub Wydziałów jego, wolno będzie znajdować się Obroncom, ustanowionym przy Sądach, osobom do sprawy wchodzącym, tudzież innym osobom, któreby otrzymały szczególne pozwolenie od Przewodniczącego.

49. W każdym Wydziale wyroki stanowione będą, albo jednomyslnością, albo większością głosów.

50. Wyrok jest ostatecznym, gdy postanowiony został jednomyslnie.

51. Jeżeli nie ma jednomyslności, większość głosów wtenczas tylko będzie stanowczą, kiedy zdanie przynajmniej dwóch trzecich części głosujących, zgodne jest z wnioskami Naczelnego Prokuratora lub jego Pomocnika.

52. Wyroki jednomyslnością, albo większością głosów w art. 51 oznaczoną, wydane, natychmiast po ich zapadnięciu ogłoszone zostaną na audjencji.

53. Kiedy nie ma jednomyslności, ani większości głosów, sprawa będzie powtórnie wprowadzoną, za przybraniem pięciu Członków z innego Wydziału IX Departamentu

54. W takich przypadkach, Przewodniczący, po nawiązaniu się z Przewodniczącym innego Wydziału, względem dnia, w którym sprawa wprowadzoną być może, ogłasza na audjencji, że sprawa ma być powtórnie w powiększonym komplecie wniesiona, w dniu oznaczonym.

55. Po wprowadzeniu sprawy w powiększonym komplecie, prosta większość głosów będzie dostateczną do postanowienia wyroku, chociażby i przeciwną była wnioskowi Naczelnego Prokuratora.

56. Na posiedzeniach całego składu Departamentu IX, pod przewodnictwem starszego z nominacji lub rangi Prze-

wodniczącego w Wydziale, rozpoznawane i sądzone będą sprawy następujące:

- a) Skargi dotyczące pociągania do odpowiedzialności Sędziego, lub innych urzędników sądownictwa cywilnego, przez strony prywatne (art. 505 Kod. Po.) podług istniejących przepisów.
- b) Skargi na wyższych urzędników sądownictwa cywilnego, o wykroczenia w urzędowaniu, — podług tychże przepisów (1).
- c) Sprawy dotyczące stanu osób, z wyłączeniem wszelkich przedmiotów dotyczących potwierdzenia szlachectwa, które podlegają bezpośrednio rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Departamentów Senatu, na przedstawienia Heroldyi.
- d) Sprawy ulegające rozpoznaniu, na mocy art. 474, 475, 476, 480 i 481 Kodexu Postępowania Cywilnego, bez względu, czyli wyrok zaskarżony zapadł w byłym Sądzie Najwyższym lub w Senacie, — i nakoniec:
- e) Sprawy większej wagi, które Namiestnik w Królestwie, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, za pośrednictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wniesione, poleci sądzić w całym składzie Departamentu.

57. Spory w przedmiocie attrybucyi międzysądownictwem cywilném a karném, rozpoznawane i sądzone byc winny przez jeden z Wydziałów IX Departamentu, spólnie z Departamentem X, lub z jednym z jego Wydziałów, jeżeli następnie na takowe podzielony będzie.

---

(1) Porównac przypisek zamieszczony wyżej do art 6 Organizacyi Sądownictwa z r. 1808 (T. III, str. 218 nin dzieła).

58. Dla uniknienia równości głosów w sprawach sądzonych przez cały skład Departamentu, mają być przybrani do takowego Członkowie, nieprzeznaczeni do zasiadania stałego w żadnym Departamencie, ani Wydziale, i z nich jeden, trzech lub więcej, byleby w liczbie nieparzystej, w skutek losowania łączą się ze składem Departamentu.

59. Naczelny Prokurator może, podług swego uznania, być obecnym na audjencyach jednego i drugiego Wydziału, i od niego zależy wybór spraw, w których zechce sam wnioski przedstawić. W sprawach jednakże rozpoznawanych w powiększonym komplecie, lub w całym składzie Departamentu, lub nakoniec w Wydziałach IX Departamentu z X Departamentem, sam Naczelny Prokurator czynić będzie wnioski.

60. W przypadkach, w art. 56 pod lit. *b* i *c*, wyszczególnionych, niemniej w sprawach, w art. 57 oznaczonych, Naczelny Prokurator obowiązany jest przedstawić poprzednio pod rozpoznanie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wnioski, jakie uczynić zamierza.

61. Przepis art. 3 Ukazu Najwyższego, z dnia 6/18 Wrzesnia 1841 r. (T. III, str. 375 nin. dzieła) stanowiący, że od wyroków IX Departamentu żadne odwołania się nie mają miejsca, rozciągniętym zostaje i do wyroków Wydziałów tegoż Departamentu; tak jedne jak i drugie nie ulegają żadnemu dalszemu rozpoznawaniu.

62. Wszelkie Postanowienia dotyczące byłego Sądu Najwyższej Instancji, są zachowane, o ile przez niniejszą Ustawę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały (1).

---

(1) Powołane tu przepisy co do Sądu Najwyższej Instancji podane są niżej za artykułem 114 niniejszej Organizacji t. j na str. 400 i n.

II. Co do Dziesiątego Departamentu.

63. Departament X Rządzącego Senatu, może być podzielony na Wydziały, skoro to uznaném będzie za potrzebne, w miarę liczby i toku spraw.

64. Rozpoznaniu X Departamentu podlegają sprawy karne, z odwoływania się Prokuratorów i obwinionych, od wyroków Sądu Appellacyjnego, w drugiej instancji wydawanych, lub od decyzyj tegoż Sądu.

65. Do Departamentu X oprócz tego należy, na zasadzie istniejących praw, rozpoznawanie skarg na wyższych urzędników sądownictwa kryminalnego, o wykroczenia w urzędowaniu (1).

66. W razie odwołania się przez obwinionego od wyroku lub decyzji Sądu, Naczelny Prokurator uczyni do Przewodniczącego przedstawienie, o wyznaczenie Referenta, dla sporządzenia relacyi, oraz o dodanie obwinionemu Obroncy z urzędu, jeżeli obwiniony sam sobie Obroncy nie wybrał.

Sprawa przechodzi następnie porządkiem, dla pierwszej i drugiej instancji ustanowionym.

67. W razie odwołania się przez Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym od wyroku, albo decyzji tegoż Sądu, Naczelny Prokurator rozpoznaje przedwstępnie, czy odwołanie się jest uzasadnioném, i, jeżeli je takim znajduje, odnosi się do Przewodniczącego, o rozporządzenie dalszego postępowania; w razie zas przeciwnym, przedstawia rzecz do rozstrzygnięcia Dyrektora Głównego

---

(1) Porównać przypisek podany w odsyłaczu do art. 6 Organizacyi Sądownictwa z d. 11 Maja 1808 r. N. 3335. (T. III, str. 318 nin. dzieła).

go Sprawiedliwosci, który z swęj strony, jeżeli znajdzie także odwołanie się nieuzasadnioném, zwraca akta Sądowi Appellacyjnemu, dla postąpienia, jak z porządku rzeczy wypadą; jeżeli zaś uzna odwołanie się usprawiedliwioném, poleca Naczelnemu Prokuratorowi poddać je pod rozpoznanie Senatu.

68. obrońcy przynoszący obronę za odwołującymi się, winni ją przedstawić osobiscie lub, w razie choroby, albo innéj przeszkody, przez zastępcę.

69. Obwiniony, znajdujący się w więzieniu, powinien być stawiony na posiedzenie, gdy Senat to za potrzebne uzna. Oprócz obwinionych do sprawy należących, wolno być obecnymi na posiedzeniach Senatu, obrońcom przy Sądach ustanowionym i osobom, które od Przewodniczącego uzyskają pozwolenie.

70. Sprawy, w których obwinieni, z więzienia odpowiadają, mają być sądzone przed innemi, jak również sprawy urzędników o przestępstwa w urzędowaniu obwinionych.

71. Po wysłuchaniu przez Senat relacyi, przez Referenta sporządzonej, i obrony za obwinionym, Naczelnny Prokurator lub jego Pomocnik czyni swoje wnioski.

72. Naczelnny Prokurator lub jego Pomocnik może być obecnym przy dyskusyi spraw, lecz głosu stanowczego nie ma, jak to wyżej postanowiono co do spraw cywilnych.

73. Co do wydawania wyroków służyć będą też same zasady, jakie są wskazane względem spraw cywilnych dla 1X Departamentu, w art. 49 do 55 włącznie.

74. Dopóki Departament X Senatu składać się będzie z jednego tylko kompletu, z szesciu Członków złożonego, Przewodniczący, w przypadkach, w których sprawa karna podług przepisów wyżej postanowionych podlega rozpoznaniu w powiększonym komplecie, przy-

zywa pięciu Członków jednego z Wydziałów Departamentu IX, z kolei przypadającego.

75. W tak powiększonym komplecie, a w razie podzielenia X Departamentu na Wydziały, w całym jego składzie, będą sądzone:

- 1° Sprawy, w art. 65 wymienione, dotyczące wyższych urzędników, obwinionych o wykroczenia w urzędowaniu.
- 2° Sprawy, które Namiestnik Królestwa, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, za pośrednictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwości wniesione, w większym komplecie sędzić poleci.

W sprawach tego rodzaju, Naczelnym Prokurator obowiązanym jest, przygotowane przez siebie wnioski, przedstawić na poprzednie rozpoznanie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości.

76. Przepisy art. 59 obecnej Ustawy, co do prawa i obowiązków Naczelnego Prokuratora przy IX Departamencie Senatu, stosują się i do Naczelnego Prokuratora przy X Departamencie.

77. Wszelkie sprawy, przychodzące pod ostateczne rozpoznanie Senatu, co do szlachty i urzędników, osobistego szlachectwa używających, jeżeli ci skazani będą na karę pociągającą utratę szlachectwa, czci lub życia, mają być przedstawiane przez Senat pod Najwyższą decyzją i wyroki Senatu nie mogą być wykonywane przed ich zatwierdzeniem przez Cesarza.

78. Jeżeli wyrok Senatu wymaga Najwyższego zatwierdzenia, podany będzie od Sera'u Cesarzowi rapport podpisany przez Senatorów i Członków Senatu, którzy do sądenia sprawy należeli.

79. Rapport takowy przesłany będzie, przez Naczelnego Prokuratora Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, a przez tegoż Namiestnikowi Królestwa.

80. Do pomienionych rapportów dołączone zawsze będą krótkie, przez Referentów poswiadczone opisy sprawy, obejmujące w sobie wymienienie stanowczych jej okolicznosci oraz zdań Senatorów i Członków Senatu, jeżeli w nich różność zachodziła, i przytoczenie osnowy powołanych w wyroku przepisów prawa.

81. Okolicznosci sprawy, mogące mieć wpływ na złagodzenie kary, wyrzeczonej przeciwko osądzonemu, o którym Senat składa rapport, obowiązany jest Naczelny Prokurator przełożyć Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, wraz z opinią, o ile i w jaki sposób kara złagodzona być może. Dyrektor Główny, ze swojej strony, jeżeli te okolicznosci uzna zasługującymi na wzgląd, podaje takowe pod rozwagę Namiestnika Królestwa, przy przedstawieniu mu rapportu Senatu, na zasadzie art. 80.

82. Wszelkie inne wyroki X Departamentu Senatu, Naczelny Prokurator przesyła właściwemu Sądowi Kryminalnemu, do ogłoszenia i wykonania.

83. Wszelkie przepisy postanowione dla znoszących się Wydziałów Kassacyjnych, zastępujących najwyższą instancję kryminalną, mają być nadal zachowane, o ile przez niniejszą ustawę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały (1).

---

(1) Porównać postanowienie Rady Najwyższej Tymczasowej Księstwa Warszawskiego z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7), które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 2 Organizacyi Sądownictwa z d. 11 Maja 1808 r. N. 3335. (T. III, str. 314 nn. dzieła).

III. Co do Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu. (1).

* **84.** Attrybucje Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, są też same, jakie na mocy Najwyższego Ukazu z d. ¹³/₃₄ Grudnia 1832 r. (T. III, str. 364 nin. dzieła), tudzież osobnych ⁷prawideł, dla byłej Rady Stanu Królestwa postanowionych, służyły tejże Radzie Stanu, z wyłączeniem wszakże przedmiotów, wymienionych w Najwyższym Ukazie z dnia ⁶/₁₈ Września 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła).

* **85.** Do Ogólnego Zebrania Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów, należeć będą oprócz tego:

- 1° Spory o zakres władzy między Duchownymi a Sądowcami, oraz między samymi Duchownymi Władzami, i
- 2° Rozpoznawanie zarzutów przeciwko Senatorom i Członkom Senatu, co do przestępstw w urzędowaniu.

* **86.** W miejsce byłej w Radzie Stanu Królestwa Kommissji Instrukcyjnej, dla poprzedniego rozpoznania i przygotowania spraw, ustanawia się w Ogólném Zebraniu Senatu, w tymże celu, Kommissya z Referentów przy temże Zebraniu zostających, pod prezydencją jednego z Senatorów, wyznaczonego przez Namiestnika. Kommissya ta mieć będzie osobnego Sekretarza, również przez Namiestnika mianowanego.

---

(1) Postanowieniem Najwyższem z d. ¹⁴/₁₆ Marca 1861 r. (T. III, str. 362 nin. dzieła), przywracając Radę Stanu Królestwa, wniezione zostało Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Senatu i Herolda, skutkiem czego art. 84 do 90, 92 i 97 obecnie nie obowiązują.

* **87.** Sposób załatwiania czynności w Ogólném Zebraniu Senatu, pozostaje, stosownie do Najwyższego Ukazu z dnia 6/18 Wrzesnia 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła), ten sam, jaki był przepisany dla byłej Rady Stanu Królestwa.

* **88.** Przy wnoszeniu i rozstrzyganiu spraw w Ogólném Zebraniu Senatu, znajdować się będzie ten tylko z Referentów, który, w przedstawianym do decyzji przedmiocie, referat odrabiał.

† **89.** Heroldya Królestwa zachowuje, na mocy Ukazu Najwyższego z dnia 6/18 Wrzesnia 1841 roku (T. III, str. 361 nin. dzieła), wewnętrzną swą organizacją, i pozostaje jako osobna Instytucja przy Ogólném Zebraniu Warszawskich Departamentów Senatu, w tych samych z nim stosunkach, w których znajdowała się z byłą Radą Stanu.

* **90.** Wszelkie przepisy, byłej Rady Stanu Królestwa dotyczące, zachowują się w swojej mocy, o ile przez niniejszą Ustawę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały. (Przypisek w T. III, na str. 364 i n. nin. dzieła).

DZIAŁ TRZECI.

Porządek znoszenia się Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i Ogólnego ich Zebrania.

91. Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu i Ogólne ich Zebranie, znoszą się z Najświętszym Synodem, za pośrednictwem wzajemnych zawiadomien; tymże samym sposobem znoszą się między sobą, również jak z innymi Departamentami i Ogólnemi Zebraniem Rządzącego Senatu.

* **92.** Ogólne Zebranie znosi się z wszelkimi władzami i osobami, do Zarządu Królestwa należącemi, za pośrednictwem zostającego przy nióm Naczelnego Prokuratora.

93. Warszawskie Departamenta Rządzącego Senatu, znoszą się z Dyrektorem Głównym Prezydującym w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, przez właściwych Naczelných Prokuratorów, którzy przedstawiają mu kopie wydanych w téj mierze przez Senat postanowien, i podobnie, za pośrednictwem Naczelných Prokuratorów, otrzymują wszelkie przełożenia pomienionego Dyrektora.

94. Wszelkie inne znoszenia się Warszawskich Departamentów Senatu, dopełniają się podobnie przez zostających przy nich Naczelných Prokuratorów z Dyrektorami Głównymi Prezydującymi w innych Kommissjach Rządowych, z Kontrolerem Jeneralnym Prezydującym w Najwyższej Izbie Obrachunkowej, z Naczelnikami osobnych zarządów, również jak z władzami i osobami, w ogólnej hierarchii Rządowej, niepodwładnymi Senatowi, za pośrednictwem samego Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, któremu na ten cel komunikują przez Naczelných Prokuratorów kopie postanowień swoich, co do przedmiotów, o których znajdują potrzebę zawiadomic pomienioną osobę lub władzę, albo zażądać od nich wiadomości jakich lub opinii.

95. Polecenia i wezwania Senatu wykonywają się bezzwłocznie i jak najcisłój.

96. Wszelkie władze i osoby, należące do wydziału sądowego, zostają w zależności od Senatu i wypełniają jego rozkazy.

DZIAŁ CZWARTY.

O Kancellaryi Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, i Ogólnego ich Zebra- nia.

* **97.** Ogólne Zebra-
nie Senatu ma swoją Kancellaryą,
którą zarządza Naczelny Prokurator, przy témże Zebraniu ustanowiony.

98. Każdy Warszawski Departament Senatu, ma także oddzielną swoją Kancellaryą.

99. Głównym Zwierzchnikiem Kancellaryi obydwóch Warszawskich Departamentów, jest Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, a każdą z nich zarządza Naczelny Prokurator tego Departamentu, przy którym jest ustanowiona.

100. Senatorowie i Członkowie Senatu, nie mają żadnej styczności z zarządem Kancellaryi, i za takowy nie są odpowiedzialni. Jeżeli jednak dostrzegą zboczenie od porządku, obowiązani są zwrócić na to uwagę Naczelnego Prokuratora, a jeżeli tenże zboczenia nie sprostuje, Przewodniczący znosi się bezpośrednio z Dyrektorem Głównym Sprawiedliwosci, celem ukrócenia dostrzeżonych uchybień.

101. Kancellarya każdego Departamentu, składa się z Pisarzy, Podpisarzy, Tłumaczy i wszystkich niższych urzędników, podług etatu.

102. Przy każdym Departamencie Senatu ma być tytuł Pisarzy, ile w nim ustanowiono Wydziałów. Pisarz pierwszego Wydziału, nosi tytuł Starszego Pisarza Departamentu.

103. Do pomocy Pisarzom i dla sprawowania ich obowiązków w razie słabości lub innych przeszkód, ma

być przy każdym Departamencie taka ilość Podpisarzy, jaka okaże się koniecznie potrzebną.

104. W każdym Departamencie Starszy Pisarz ma bliższy dozór nad Kancellaryą i czuwa nad zachowaniem w niej wewnętrznego porządku.

105. Na urząd Pisarzy i Podpisarzy, Naczelnicy Prokuratorowie przedstawiają Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości kandydatów, a Dyrektor Główny z swojej strony przedstawia Namiestnikowi Królestwa albo tych samych, albo innych podług swego wyboru.

106. Ustanowieni przy Senacie obrońcy do spraw karnych i cywilnych, zostają pod zwierzchnictwem Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości. Bliższy nadzór nad czynnościami obrońców, w sprawach przez nich bronionych i nad porządnym biegiem tychże spraw, może Dyrektor Główny powierzyć czasowo lub stale jednemu z Naczelnych Prokuratorów.

DZIAŁ PIĄTY.

O Archiwach Senatu.

107. Przy Departamentach Warszawskich Rządzącego Senatu, równie jak i przy Ogólném ich Zebraniu, dla zachowywania aktów w sprawach stanowczo załatwionych, ustanowione jest Archiwum, pod nazwaniem Warszawskiego Głównego Archiwum Senatu, nadzór którego to Archiwum, Dyrektor Główny Sprawiedliwości jednemu z Naczelnych Prokuratorów powierza.

108. Do składu osób przy pomienioném Archiwum zostających należą, Główny Archiwista Senatu, dwaj jego Pomocnicy i potrzebna liczba Kancelistów. W tém

samém Archiwum zachowują się i akta spraw ukończonych w obu Wydziałach byłego Sądu Najwyższego.

109. Przy każdym z Warszawskich Departamentów Senatu i przy Ogólném Zebraniu, będą oprócz tego osobne Archiwa dla spraw w nich odbywanych.

110. Archiwa te zostają pod zarządem właściwych Naczelných Prokuratorów: przy każdym z nich będzie Archiwista i potrzebna liczba Kancelistów.

111. Archiwista Dziewiątego Departamentu Senatu zawiaduje biblioteką, znajdującą się obecnie przy Sądzie Appellacyjnym. Na uzupełnienie onęj, assygnowaną będzie corocznie summa etatem oznaczona.

112. Przy Warszawskich Departamentach Senatu, znajdować się także będzie Archiwum, ustanowione dla aktów, pochodzących z dawnych Metryk i rozmaitych aktów, tak obecnie w niém złożonych jako i następnie do niego przesyłać się mogących.

113. Archiwum powyższe, az do nowych rozkazów, pozostaje na terażniejszej stopie i pod zwierzchnictwem Dyrektora Głównego Sprawiedliwosci.

114. Tłumacze przy Warszawskich Departamentach Senatu, mają być używani w miarę potrzeby do tłumaczenia aktów, z Archiwum pomienionego wydawanych.

Przepisy co do Sądu Najwyższej Instancyi.

Artykuł 62 Organizacyi Senatu z d 7 Kwietnia 1842 roku (T. III, str. 390 nin. dzieła) stanowi, iż wszelkie postanowienia dotyczące byłego Sądu Najwyższej Instancyi są zachowane, o ile przez tęż Organizacyę zmienionemi lub zniesionemi nie zostały; dla całości więc przedmiotu, zamieszczają się tu przepisy co do Sądu Najwyższej Instancyi wydane, a mianowicie:

- A) *Pierwiastkowa Organizacya Sądu Najwyższej Instancyi, zatwierdzona postanowieniem Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego z d. 21 Września 1815 r. (D. P. T. D. str. 22).*

Art. 1. Sąd Najwyższej Instancji rozpocznie działania swoje z dniem 3 Listopada r. b., w celu wykonania attrybucyj sobie właściwych. Składać się będzie tymczasowo, oprócz Członków przez art. 10 wyroku Najjaśniejszego Cesarza i Króla z dnia 20 Maja r. b. mianowanych, z sześciu Sędziów, głos stanowczy mających.—(a).

(a) Postanowieniem Najwyższém z d 26 Grudnia 1816 (7 Stycznia 1817) r. (D. P. T. III, str. 31) podane są przepisy co do kolei zasiadania Senatorów.

Art 2. Aż do czasu, w którym, podług oddzielnej w krótkce wyjść mającej ustawy, Justitium, Dekretem Królewskim z dnia 15 Stycznia 1813 r. ustanowione, zniesione zostanie, Sąd Najwyższej Instancji trudnić się będzie sprawami, justitio niepodlegającemi.—Porównać przypisek III do art. 225 1 K. N. (T. I, str. 1026 nin. dzieła).

Art. 3. Wyroki mocą ostatecznej instancji w sprawach cywilnych zapadłe, gdzie do dnia 1 Grudnia 1812 r. czas prawem oznaczony, do zanieśienia rekursu kassacyjnego nie upłynął, równie jak te, które po dniu 1 Grudnia 1812 r., mocą ostatecznej instancji zapadły, lub zapadną jeszcze, aż do dnia normalnego, osobném nowém urządzeniem wskazać się mianego, podlegają odwołaniu się do Sądu Najwyższej Instancji, w tych tylko przypadkach i z tych powodów, z których, stęśownie do Dekretu Królewskiego z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), do Sądu Kassacyjnego odwołać się wolno było; żadnej zaś stinowić nie będzie różnicy, czyli rekurs, w czasie trwającego Justitium w Kancellarii byłego Sądu Kassacyjnego, złożonym został, lub nie.

Art. 4. Rozpoznawanie rekursów kassacyjnych naprzeciw wyrokom, w sprawach przez Sądy Kryminalne, Policyjno-poprawcze i Policyjne, osądzonych, lub które jeszcze do dnia, poprzedzającym artykułem zastrzeżonego, osądzone będą, zostawia się terazniejszemu Sądowi Appellacyjnemu, podług

dotychczasowych prawideł (a), z odmianą jaka później w art. 33 ustanowioną będzie.

(a) Attrybucye Sądu Appellacyjnego w przedmiotach kassacyi podane są w postanowieniu Rady Najwyższej Tymczasowej Ks. Warszawskiego z d. 22 Marca 1814 r. (D. P. T. D. str. 7).

Art. 5. W sprawach cywilnych, postępowanie Dekretem Królewskim z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151), dla Sądu Kassacyjnego przepisane, zachowane będzie w Sądzie Najwyższej Instancyi, z zmianami w następujących artykułach zawartemi.

Art. 6. Urząd Prokuratora Królewskiego Kassacyjnego, w tymczasowym składzie i postępowaniu Sądu Najwyższej Instancyi, ustaje. Rekursa z urzędu, dla zadosyć uczynienia prawu, i bez skutku dla stron zanesione, rozpoznawaniem nie będą; zgłębianie zaś obustronnych przyczyn i dowodów, obrona w imieniu prawa, i wyjaśnienie wszystkiego tego, co do legalnych, w toczącym się processie wniosków, prowadzić może, ma odtąd należéć do Sędziego referującego. W processach zaś, gdzie o własność publiczną, lub jakowego Instytutu rzecz chodzi, tudzież gdzie wchodzą osoby, którym dotychczasowe prawa, pomoc Urzędu publicznego zapewniają, Sąd winien jest zabezpieczyć dla takowych stron obronę, przez wyznaczenie Mecenasu, skoro tego uzna potrzebę, z sposobu, jakim czynione są obustronnę wywoły. Prezydujący szczególniejszą na takowe wypadki mieć powinien bacność.

Art. 7. Równy z otwarciem Sądu Najwyższego, Kommissya podań i Instrukcyi znosi się. Sąd, na rapport Sędziego referującego, z oddzielnego rejestru stanowić będzie, względem przedwstępnego przyjęcia rekursu, lub odrzucenia onego.

Art. 8. Rekurs do Sądu Najwyższej Instancyi zanesiony, przesłany będzie do jednego z Sędziów, w celu zgłębienia onego, porównania z prawem, i przygotowania rapportu z opinią, względem przyjęcia onego lub odrzucenia.

Art. 9. Posiedzenia Sądu Najwyższej Instancji, na których o przyjęciu lub odrzuceniu rekursu stanowiono będzie, nie będą publiczne. Sędzia referujący należy tam do kompletu i wotowania. Prosta większość stanowić będzie decyzją, od której żadne odwołanie się miejsca nie ma.

Art. 10. Przed przyjęciem rekursu, żadne pismo strony powołanej przyjętém nie będzie.

Art. 11. Wyroki stanowiące odrzucenie rekursu, czytane będą na najbliższém posiedzeniu Sądu, publicznie, przez jednego z Pisarzów; uwiadomienie zaś o przyjętych rekursach, umieszczoném być ma na wywieszonój tablicy w sali ustępowej. Takowe uwiadomienia mieszczone być powinny na tablicy, natychmiast po ukończeniu posiedzenia Sądu, a najpóźniej we 24 godzin. Nie wolno Pisarzowi przeciągnąć wydania wypisu wyroku przyjmującego rekurs nad 24 godzin, rachując od czasu, w którym się strona po niego zgłosi.

Art. 12. Piętnastodniowy przeciąg czasu, rachując od wywieszenia decyzji w sali ustępowej dozwala się rekursującemu do wyjęcia wyroku przyjmującego rekurs, i do onego wręczenia, jeżeli strona przeciwna zamieszkałą jest w Warszawie; jeżeli zaś w Warszawie nie ma zamieszkania, na każde dwie mile odległości, dodanym będzie dzień jeden. W przypadku uchybienia tych terminów, rekurs za niepodany uważany będzie. Zwłoka jednak przez Pisarza w wydaniu wyroku popelniona, skoro udowodnioną zostanie, szkodzić nie będzie stronie; lecz Pisarza czyni winnym niedopełnienia obowiązków urzędu.

Art. 13. Po wręczeniu rekursu i wyroku tenże rekurs przyjmującego, dalsze postępowanie i komunikacja pism obrończych, następować będzie stosownie do przepisów Dekretu Królewskiego z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151). Gdy zaś art. 20 niniejszego postanowienia, Mecenasi obowiązani są dołączać razem i wnioski do rozsądzania sprawy in merito, a zatem do ośmiodniowego czasu, naznaczonego art. 44 wspomnianego dekretu Królewskiego, dodaje się po dni 4 dla każdej strony.

Art. 14. Po uskutecznionej komunikacji pism obrończych, akta jednemu z Sędziów, losem podług następującego artykułu wskazanemu, przesłane będą do wypracowania rapportu i opinii na prawie wspartej.

Art. 15. W tym celu, w każdy dzień sobotni sprawy, w których komunikacja pism obrończych ukończoną została, dzielone będą losem, pomiędzy Sędziów dodanych, referować mających, w równej ilości pracy dla każdego, a to podług formy i sposobu, jaki dla siebie sam Sąd za przyzwolity uzna i przepisze. Toż samo zachowaniem będzie przy rozdzielaniu rekursów, podług przepisów art. 8 do referowania przychodzących. Ci z pomiędzy Sędziów mianowanych, wyrokiem Cesarsko-Królewskim d. 20 Maja r. b., którzy oświadczą chęć referowania, należąc także będą do losowania.

Art. 16. Gdy sprawa z porządku wokandy przywołaną zostanie, Mecenas i stron obudwóch, przeczytają swe pisma obrończe, po czém Sędzia referujący, w raporcie swoim przedstawi cały stan sprawy, uczyni krótki rozbiór dopiero słyszanych powodów i praw, na których strony swe wnioski oparły; zwróci uwagę Sądu na przepisy prawa i okoliczności procesu, których wzajemne porównanie i zglębienie, rzecz najistotniej objaśnić i do dojścia prawdy najprościej prowadzić zdołają; nareszcie poda kwestje, od których rozwiązania decyzja z prawa zależy, nie dokładając jednak stanowczej opinii, ani czyniąc zwyczajnych wniosków do decyzji. Wszystko to dzieć się będzie na publicznem posiedzeniu Sądu. Po skończonym raporcie Sędziego, Prezydujący zapyta się Mecenasów czyli nie dostrzegli i nie zanotowali, iż jakowe stanowcze factum lub dowód, albo kwestja, została przepomnianą w referacie. Takowe dodatkowe notaty, przyjmuje Prezydujący dla przeczytania ich na ustępie, nie odraczając jednak bynajmniej nakazu ustępu, jeżeliby Mecenas i nie mieli tychże notat wygotowanych.

Art. 17. Komplet Sądu Najwyższej Instancji, składać się będzie najmniej z 7 Członków, między

którymi najmniej 4 być powinno Senatorów. Gdyby Członki na posiedzenie sądowe przybyłe, parzystą liczbę składały, natenczas losowanie pomiędzy nimi stanowi, który do posiedzenia należeć nie ma. Prezydujący tylko losować nie będzie.

Art. 18. Prosta większość zdań decyzją stanowi. Sędzia referujący nie należy do kompletu, lecz, oddawszy swój rapport na piśmie Prezydującemu, może być przytomnym w czasie rozwagi, na ustępie w sali Sędziów.

Art. 19. Jeżeli rekurs odrzuconym zostanie, tedy żadne dalsze odwołanie się przeciwko wyrokowi Sądu Najwyższej Instancyi miejsca nie ma; jeżeli zaś zarekursowany wyrok skassowanym będzie, natenczas Sąd Najwyższej Instancyi, sprawę takową mocą najwyższej i ostatniej instancyi, in merito osądzi, lub to co z prawa wypada, postanowi, a naprzeciw takowemu wyrokowi, żadne podobnie dalsze odwołanie się miejsca nie ma.

Art. 20. W celu zabezpieczenia stron przy wykonaniu poprzedzającego artykułu, Mecenas i obojawni są, wnosząc o kassację wyroku, czynić w pismach swoich obrończych wnioski, do stanowczego in merito rozsądzenia sprawy.

Art. 21. W sprawach, w których ostatnie obrończe pisma, w drodze kassacyi już podanemi zostały, dozwolono jest Mecenasom konkluzje, w celu stanowczego rozsądzenia sprawy in merito podać i takowych komunikacją uzupełnić. W tym przypadku więcej nad jedno pismo z każdej strony, przyjętém nie będzie. Do podania takowych pism dozwala się 4-tygodniowego czasu Mecenasom stron rekursujących, rachując od dnia 1 Października r. b., po którym upłynionym, Sąd z sądzeniem sprawy, za podaniem konkluzyi w celu stanowczego in merito rozsądzenia sprawy, czekać nie będzie.

Art. 22. W przypadku niepodania przez Mecenas konkluzyi, o której w poprzedzającym artykule jest mowa, Sąd Najwyższej Instancyi w sprawie pryncypalnej, stosownie do położenia interesu, konkluzje w przeszłej instancyi położone, rozsądzi.

Art. 23. Wyjąwszy przypadek niewręczenia rekursowego pisma, o którym w art. 12 jest mowa, niepodanie pism obrończych z ktorejkoľvek strony, nie pociąga za sobą ani upadku rekursu, ani przyśądzenia konkluzyj w pismach rekursowych umieszczonych; lecz rekurs takowy i sprawa pryncypalna in merito, pomimo niepodania pism obrończych, stosownie do położenia interesu, sądzoną będzie. Toż samo zachowaniem będzie, gdy Obrońca ktorejkoľvek strony na posiedzeniu Sądu nie stanie, a w tym przypadku pisma, jeżeli jakie z jego strony podane zostały, na publicznem posiedzeniu przez Pisarza odczytanemi zostaną.

Art. 24. W żadnym przypadku opozycya przeciwko wyrokowi Sądu Najwyższej Instancyi, ani przez stronę rekursującą, ani przez stronę powołaną, nie będzie mogła być zanoszona.

Przepisy Kodexu Postępowania, zachowują się w swojej mocy co do opozycyi przez trzeciego, lecz tylko stosowanemi być mogą do téj części wyroku Sądu Najwyższej Instancyi, która sprawę pryncypalną in merito rozsądza na szkodę niepowołanego.

Art. 25. Sprawy przed zaprow. dniem praw Konstytucyjnych Księstwa Warszawskiego, mocą drugiej instancyi odsądzone, w których Sąd Appellacyjny do sadzenia mocą trzeciej instancyi przez dekret Królewski d. 21 Grudnia 1807 r. był upoważniony, od dnia installacyi Sądu Najwyższej Instancyi, już nie do Sądu Appellacyjnego, lecz do Sądu Najwyższej Instancyi, irogą rewizoryjną wprowadzane i sądzone będą.

Art. 26. Inne attrybucyje, d. kretem Królewskim z d. 3 Kwietnia 1810 (D. P. K. W. T. II, str. 151), Sądowi Kassacyjnemu nadane, jako to, dopuszczanie skarg nullitatis, moc wyznaczania Sądu, lub odsyłania sprawy od jednego Sądu do drugiego, władza przedstawiania do destytucyi Prezesa, Sędziego Appellacyjnego, lub Sędziego Pokoju, przechodzą teraz, podług zasad wspomnionego dekretu, do Sądu Najwyższej Instancyi.

Art. 27. Utrzymywany będzie w Sądzie Najwyż-

szej Instancji sentencjonarz, w którym każda decyzja, natychmiast zapisywana zostanie przez jednego z Członków Sądu. Decyzją taką z jednomyślności lub większości głosów zapadłą, wszystkie Członki Sądu podpisać powinny; każdy jednak Członek Sądowy różniący się swoim zdaniem od większości, mocen jest różniące się zdanie swoje, wraz z powodami w sentencjonarzu zapisać.

Art. 28. Decyzja sprawy, która dla swojej obszerności lub ważności na jednym posiedzeniu ukończoną być nie mogła, może być wprowadzie do następującego posiedzenia odłożoną, lecz wprowadzeniem innej sprawy przerwana być nie może.

Art. 29. Każda sentencja podpisana przez Sędziów, będzie natychmiast na publicznej audjencji z sentencjonarza przeczytana. Wyroki zaś przez Pisarza zredagowane i przez Prezydującego podpisane, osobno publicznie przez Pisarza czytaniem będą. Drukowanie wyroków ustaje.

Art. 30. Posiedzenie Sądu Najwyższej Instancji odbywać się będzie codziennie, wyjąwszy dni świąt i uroczystości krajowych.

Art. 31. Sąd Najwyższej Instancji mieć będzie dwóch Pisarzy i jednego Rejenta, dozór nad archiwum mającego, który w przypadku potrzeby, Pisarza zastąpić może. Wewnętrzna organizacją Sąd Najwyższej Instancji sam dla siebie ułoży.

Art. 32. Liczba Mecenatów 12, dekretem Królewskim z d. 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151) ustanowiona, do liczby 24 powiększoną będzie, z zastrzeżeniem dotychczasowych przepisów prawa co do nominacji.

Art. 33. Sąd Appellacyjny, przy którym, podług art. 4, rozpoznawanie rekursów, w sprawach kryminalnych, policyjno-poprawczych i policyjnych nadal pozostaje, w tych przypadkach, w których zaskarżony wyrok skasuje, nie będzie, od dnia installacji Sądu Najwyższej Instancji, odsyłał spraw do innego Sądu, celem powtórnego sądenia o nich, lecz, skasowawszy wyrok, osądzi sprawę in merito, lub to, co z prawa wypadac będzie, postanowi. Od takich wy-

roków Sądu Appellacyjnego żadne dalsze odwołanie się nie będzie mieć miejsca, oprócz dozwolonej prawem drogi ulaskawienia.

Art. 34. W sprawach kryminalnych, policyjno-poprawczych i policyjnych, podług powyższych przepisów do Sądu Appellacyjnego przychodzących, Mecenasi obowiązani są w podawanych rekursach, nie tylko wnioski swoje okasacją wyroku usprawiedliwiać, ale nadto konkluzją do stanowczego rozstrzygnięcia sprawy in merito podawać. Sąd Appellacyjny rekursa te, które już podanemi zostały, a których sądownictwo przypadac będzie po dniu installacyjnym, o którym artykuł poprzedzający, w związku z pierwszym, wzmiankuje, zwróci Mecenasom dla dodania w nich i usprawiedliwienia konkluzji do stanowczego osądzenia sprawy in merito.

Art. 35. Wszystkie inne przepisy, w dekreście Królewskim z dnia 3 Kwietnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 151) wyrażone, Sądowi Kassacyjnemu służące, niniejszą organizacją niezmienione, Sądowi Najwyższej Instancyi za prawo służące mają.

- B) *Postanowienie Rządu Tymczasowego Królestwa Polskiego z d. 12 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 40)* wskazało następujące zasady co do wręczania pozwów przed Sąd Najwyższej Instancyi.

Art. 1. W przypadkach art. 69 pod liczbą 8 i 9 Kodexu Postępowania przewidzianych, pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, oraz pozwy po osoby za granicą mieszkające, w sprawach do Sądu Najwyższej Instancyi przychodzących, Pisarzowi tegoż Sądu w Kancellaryi sądowej wręczane być mają.

Art. 2. Termin trzymiesięczny od daty wręczenia wyroku do zanieśienia rekursu prawem przepisany, upływać zaczyna:

- a) W sprawach podczas justitium sądzonych, od dnia installacyi Sądu Najwyższej Instancyi, to jest od dnia 3 Listopada 1815 r.
- b) W sprawach przed justitium sądzonych, tam gdzie publikacja Uchwały znoszącej justitium

nastąpiła przed instalacją Sądu, podobnie od dnia 3 Listopada 1815 r.

- c) W sprawach przed justitium sądzonych, tam gdzie publikacja nastąpiła po instalacji Sądu, od dnia publikacji Uchwały znoszącej justitium w Departamencie, w którym jest zamieszkanie strony, czyniącej rekurs.

- C) Postanowieniem tegoż Rządu z d. 21 Grudnia 1815 r. (D. P. T. D. str. 43) podane zostały następujące zasady co do postępowani: incydentalnego

Art. 1. Wszelkie przedstawienia incydentalne Mecenasów, których potrzeba podania w ciąg sprawy w Sądzie Najwyższej Instancyi zdarzyć się może, jako to, wnioski o prekluzję strony przeciwniej, o uznanie nieważności wręczenia i ty n podobne, będą wprzód przez Mecenasa wnoszącego, Mecenasowi strony przeciwniej komunikowane, z wezwaniem na publiczną Sądu audjencją

Art. 2. Termin do odpowiedzi w podobnych przedmiotach nie może być krótszy nad dni trzy, od wręczenia rachując.

Art. 3. Nie wolno jest Mecenasom, pod karą złotych sto, na fundusz ubogich, podawać innym sposobem przedstawień do Sądu w sprawach, w Sądzie Najwyższej Instancyi toczących się.

Art. 4. Decyzje Sądu w powyższych przedmiotach, na tćm samćm posiedzeniu, na którćm spór wniesiono, ogłoszone będą.

Art. 5. Wniesienie do Sądu powyżej wzmiankowanych sporów, nie tamuje upływu terminów prawem do komunikacyi pism obrończych przepisanych.

Art. 6. Powyższego rodzaju przedmioty, załatwiane będą przez Sąd Najwyższej Instancyi w dni sobotne.

- D)⁴ W postanowieniu Namiestnika Królewskiego z d. 13 Stycznia 1818 r. (D. P. T. D. str. 54) podane są attribucyje i obowiązki Prezesa Sądu Najwyższej Instancyi.

Art. 1. Prezes Sądu Najwyższego, jako stróż

porządku, przestrzegać będzie, aby organizacja wewnętrzna tegoż Sądu, we wszelkich onęj szczegółach, jak najściślej zachowaną była.

Art. 2. Obowiązkiem Prezesa będzie pilnować, aby komplet Sądu, bez przerwy, był zapewniony, i w tym celu winien będzie, na przypadek braku prawnego kompletu, niezwłocznie udać się do Komisji Rządowej Sprawiedliwości, do zapelnienia onego, iżby bieg sprawiedliwości wstrzymanym nie był.

Art. 3. W czasie wprowadzania spraw na audjencyi publicznej, baczyc ma na to, aby spokojność zachowana i należna Sądowi Najwyższemu dostojność, szanowaną była, i dla tego przeciw burzącym spokojność lub uchybiającym winnemu Sądowi poszanowaniu, użyje ostrości prawa, z Procedury cywilnej Prezesom służącego.

Art. 4. Dla uniknienia bezpośredniej zwłoki w szacunku sprawiedliwości, Prezes nie pozwoli, ażeby Mecenasi ustnóm powtarzaniem i tłómaczeniem swych na piśmie sporządzonych obron, przeznaczony do sądenia czas marnotrawili; w razie więc takim, Prezes, Mecenasa jedynie do czytania obron zwróci, i ustnego przymawiania się zakáže.

Art. 5. W czasie ustępu i deliberacyi, Prezes przestrzegać będzie, aby głosowanie, czyli wotowanie, zaczynając od najmłodszego z nominacyi Członka kolejno, aż do najstarszego, tym sposobem prowadzone było, iżby nie zaczynał głosować wyższy z kolei Członek, póki niższy zdania swego wraz z powodami, nie opowie i nie skończy.

Po otworzonych zdaniach Członków, Prezes swoje na ostatku otwiera. Może także, przed zaczęciem głosowania, powtórzyć krótko przypadek, gdyby tego widział potrzebę. Jeżeliby, po skończonóm pierwszym głosowaniu, który z Członków głosujących od pierwszego swego zdania odstąpił. Prezes powtórnie porządkiem powyższym do zbierania głosów przystąpi i zdanie większości głosów, jako wyrok ogłosi.

Art. 6. Wyrok takowy większością głosów zapadły, Senator sentencyonarz prowadzący, natych-

miast, w czasie trwającego ustępu, w tenże sentencyonarz wpisze i odczyta lub Pisarzowi do odczytania poleci. Poczém wyrok takowy, w sentencyonarzu najpierwój Prezes, a potém reszta głosujących Członków kolejno podpisze. Wyciągi zaś wyroków dla stron, Prezes sam i Pisarz podpisują.

Art. 7. Prezes da baczenie na to, aby redakcyja dekretów lub rezolucyj sądowych, ile można najprędzej przez Pisarza wygotowana i na posiedzeniu Sądu przedstawiona została, która to redakcyja przez Sąd w prawnym i tym samym komplecie, który sądził, poprawioną lub odmienioną, gdy tego potrzeba wypadnie, byc może.

Art. 8. Dodanie Mecenasa stronie ubogiej i dozwole nie prenotacyi, zawieszenia opłaty stempla i kosztów prawnych, wtenczas gdy niewątpliwe ubóstwa swego składa dowody, do Prezesa należy, który kolój między Mecenasami w tym celu przeznaczyć i zachowac winien. W przypadku wątpliwój dowodów ubóstwa wazności, Prezes rzecz pod rozwayę i decyzyą Sądu podda.

Art. 9. Prezes, na pośpiech w referatach, na zachowywanie karnośc między obrońcami i osobami Kancellaryą Rządową składającymi, pilne miec będzie oko; rozciąga się oraz obowiazek zwierzchniego dozoru jego do Kancellaryów, Archivum, Biblioteki Sądowej, do prowadzenia Dziennika Głównego, do regestrów spraw, do instrukcyi i do odsądzenia ostatecznego przychodzących, by takowe z porządku wpisane i referowane były, i do innych tym podobnych czynności sądowych.

Art. 10. Prezes listę przytomnych Członków Sądu i osób Kancellaryą onego składających, w celu pobierania pensyj etatowych sporządzać kaze i podpisem swoim poświadczać będzie, przestrzegając najściślej przepisanej oszczędności, stosownie do ustaw Rządowych.

Art. 11. Wykazy kwartalne z odbytej czynności, przytomności Członków, łączac wykaz rachunków i oszczędności, oraz wykaz zasądzonych kar, Prezes przesyłać będzie Kommissyi Rządowej Sprawiedli-

wości, dla uzupełnienia rapportu generalnego o Sądownictwie, przez tęż Kommissyą Rządowi podającego się. Wszelkie także do Rządu podania, nieinaczéj jak za pośrednictwem Kommissyi Sprawiedliwości czynione być mogą.

Art. 12. We wszelkich przypadkach, które się nie ściągają do attrybucyj i obowiązków Prezesa wyżej wymienionych, Sąd wydaje decyzyc, a wszelkie przychodzące pisma tego rodzaju do Dziennika Sądowego wciągnięte być powinny.

Art. 13. Prezes może w czynnościach i obowiązkach swoich używać pomocy Senatora sentencyonarz utrzymującego.

Art. 14. W nieprzytomności Prezesa, pierwszy z kolei Senator w Sądzie zasiadający, miejsce jego zastępować będzie; chybaby podobało się Rządowi Zastępcę wyznaczyć.

Art. 15. Prezes o przypadających sprawach karności uwiadamac będzie Ministra Sprawiedliwości, i znosić się z nim o dniu sesyj, na których tenże Minister, z prawa, sam przydywać powinien.

- E) Postanowieniem Najwyższém z d. $6/_{18}$ Lipca 1826 r. (D. P. T. XI, str. 380) Sąd Najwyższej Instancyi podzielony został na dwa Wydziały, z uzupełnieniem dotychczasowej jego Organizacyi w sposób następujący:

Art. 1. Sąd Najwyższej Instancyi składać się będzie z dwóch Wydziałów.

Art. 2. Komplet każdego Wydziału składać się będzie z siedmiu Członków, to jest, trzech Senatorów kolejną według Statutu Organicznego z dnia $7/_{19}$ Listopada 1816 roku zasiadających, jeden Senator do utrzymywania sentencjonarza przez Nas mianowany, i trzech Sędziów Najwyższej Instancyi.

Każdy Wydział będzie miał dodanego jednego Pisarza

Art. 3. Przy każdej zmianie kolei zasiadania Senatorów w Sądzie Najwyższej Instancyi co dwamiesiące zachodzącej, losować będą w tymże Sądzie Senatorowie, celem oznaczenia, którzy do kompletu jednego z dwóch Wydziałów należóć mają.

Z przeznaczonych losem do jednego Wydziału Senatorów, najstarszy z nominacyi będzie w tymże Wydziale prezydował.

Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza mianowani, nie należą do losowania; starszy z nominacyi do utrzymywania sentencjonarza, będzie zasiadał w Wydziale pierwszym, młodszy w Wydziale drugim.

Co do Sędziów Najwyższej Instancyi, tych porządek zasiadania w Wydziałach, wskaże corocznie z początkiem roku Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, a na czas do końca roku bieżącego wskaże tenże porządek, skoro niniejsze postanowienie obowiązywać zacznie.

Art. 4. Gdyby Senator z kolei do zasiadania przeznaczony, lub Senator do utrzymywania sentencyonarza mianowany, nie mógł zasiadać w Sądzie Najwyższej Instancyi, w miejsce jego wezwie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości jednego z tych Senatorów, którzy, stosownie do odbytego w Senacie losowania, pozostali nad liczbę do zasiadania w Sądzie Najwyższej Instancyi w ciągu roku potrzebną; przy wzywaniu tém, zachowa Kommissya Rządowa Sprawiedliwości porządek, w jakim wspomnieni Senatorowie są umieszczeni na liście przez Senat ułożonej, po Senatorach do kolei zasiadania w Sądzie Najwyższej Instancyi należących.

Art. 5. Jednakże Senator do zastępstwa wezwany, nie powinien dłużej w Sądzie zasiadać nad cztery miesiące, jeżeliby przez ten czas ciągle zastępstwo było potrzebném; chyba gdyby żaden inny Senator z porządku wezwany do zastępstwa na czas oznaczony przybyć nie miał. Każdy Senator, bądź z kolei, bądź przez zastępstwo, do zasiadania w Sądzie wezwany, obowiązany jest donieść wczesnie Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości o przyczynach, dla którychby na czas oznaczony przybyć nie mógł, aby urządzenie zastępstwa spóźnioném nie było.

Art. 6. Jeżeliby wezwany do zastępstwa Senator na czas oznaczony przybyć nie miał, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości wezwie do tymczasowego zastąpienia innego Senatorsa, który do losowania

kolei w Senacie należał, w Warszawie przytomnego, a gdyby razem kilku Senatorów było obecnych, najstarszego pomiędzy nimi z nominacji.

Art. 7. O kolei, w jakiej Senatorowie, stosownie do odbytego w Senacie losowania i w skutek wezwania na zastępstwo, w Sadzie Najwyższej Instancji zasiadali, składać Nam będzie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości corocznie rappaorta.

Art. 8. W przypadku prawnego wyłączenia Senatora lub Sędziego Najwyższej Instancji, wyłączoney przejdzie do Wydziału innego, z którego losem oznaczony Senator lub Sędzia zastąpi wyłączonego. Zawsze jednakże Senatora, Sędzia Sędziego wyłączonego zastępować będzie. Po odsądzeniu sprawy, w której wyłączenie zostało, wyłączeni i zastępujący jego, wrócą do swych Wydziałów.

Art. 9. Gdyby, dla nieobecności niektórych Członków w obudwu Wydziałach, komplet żadnego z tychże Wydziałów nie był zupełnym, wówczas przytomni Senatorowie i Sędziowie, złożą jeden Wydział; jeżeliby zaś więcej ich było nad liczbę dokompletu według art. 2 potrzebną, losować będą, którzy z nich w tymże Wydziale aż do skompletowania obudwu Wydziałów zasiadać mają.

Obecny Senator Prezydujący i Senator utrzymujący sentencyonarz bez losowania zasiadają w Wydziale skompletowanym swe miejsca, a jeżeliby razem zebrani byli z obudwu Wydziałów, starsi z nominacji, pierwszy na Senatora, drugi do utrzymywania sentencyonarza, pozostaną w Wydziale sądzącym.

Art. 10. W czasie zwyczajnym na ferie sądowe, jeden Wydział Sądu Najwyższej Instancji zajmie się ułatwieniem czynności na ferye oznaczonych.

Wydział ten składać będą w pierwszym miesiącu feryi, to jest, w Sierpniu, Senatorowie, którzy, w czasie losowania w Senacie, wyciągnęli z kolei numer 13, 14, 15; w drugim zaś miesiącu feryi, to jest, w Wrześniu, Senatorowie, którzy wyciągnęli przy témże losowaniu z kolei numer 16, 17, 18. Senatorowie zasiadający w miesiącach Sierpniu i Wrze-

śniu, obowiązani są w następnych miesiącach resztę kolei z porządku losowania w Senacie na nich przypadającej, odsiedzieć.

Senatorowie do utrzymywania sentencyonarzy mianowani i Sędziowie Najwyższej Instancji ułożą się między sobą, lub losem wyciągną, którzy w jednym z dwóch miesięcy podczas ferij, komplet składać mają.

Art. 11. Rekursa przez strony zakładane, będą rozpoznawane w formie dotychczasowej.

Rozdzielone losem pomiędzy Członków referujących, będą przedstawione do decyzji tego Wydziału, w którym referujący zasiada.

Art. 12. Sprawy do sądenia przygotowane, losem przeznaczone będą do Wydziału, w którym wprowadzane być mają.

Losowanie dzieć się będzie w przytomności Senatorów Prezydujących w Wydziałach, w tym sposobie. Numer każdej sprawy, pod jakim do księgi wpisowej była zaciągnięta, jeden z Pisarzy zapisze na osobnej kartce: kartki takowe, zwinięte i włożone w naczynie, wyciągane będą po jednej i kolejną przez obydwóch Senatorów Prezydujących, zaczynając od starszego z nominacji; każda sprawa wylosowana pójdzie do tego Wydziału, w którym wyciągający onę Senator prezyduje.

Art. 13. Sprawy wprowadzane będą w Wydziale, do którego zostały wylosowane, według dotychczasowych przepisów.

Art. 14. Odtąd w sprawach do instrukcji przyjętych, referaty miejsca mieć nie będą, wyjąwszy sprawy obszerniejsze i ważniejsze, w których Sąd Najwyższej Instancji przy przyjęciu rekursu postanowić może, iż ma być sporządzoną relacja.

W sprawie takiej, gdy ta, po uzupełnionej instrukcji według art. 12, do właściwego Wydziału wylosowaną będzie, Senator Prezydujący w tymże Wydziale wyznaczy jednego z Sędziów, komplet Wydziału składających, do sporządzenia relacji, oraz postanowi zaraz pewien termin do wprowadzenia sprawy.

Art. 15. Sporządzanie relacji takowych i ich odczytanie w Wydziale właściwym nastąpi podług przepisów art. 16 Organizacji tymczasowej Sądu Najwyższej Instancji.

Art. 16. Sędzia relacją sporządzający nie jest wyłączony od wotowania i ma głos stanowczy.

Art. 17. Podania wnoszone drogą ekonomiczną w sprawach przed Sąd Najwyższej Instancji wytoczonych, będą decydowane przez tenże sam Wydział Sądu, w którym sprawa była wprowadzona.

Podania dotyczące się ogólnego porządku Sądowego będą decydowane na zgromadzeniu całego Sądu, przynajmniej z dziewięciu Członków złożonego, między którymi znajdować się mają obadwa Senatorowie w Wydziałach Prezydujący i Senatorowie utrzymujący sentencyonarze.

Na tych posiedzeniach Senator najstarszy z nominacji będzie prezydował

Art. 18. Sprawy dyscyplinarne przeciwko Urzędnikom, będą sądzone w komplecie przynajmniej z dziewięciu Członków złożonym pod prezydencją Ministra Prezydującego w Kommissji Rządowej Sprawiedliwości.

W przypadku zbrania się Członków w liczbie parzystej, losowanie wskaże, który z tychże Członków do kompletu ma nie należeć.

Art. 19. Dopilnowanie wykonania wszelkich urzędów i regularnego odbywania posiedzeń sądowych powierzamy, Senatorom Prezydującym w Wydziałach.

Szczególny dozór nad porządkiem rejestrów sądowych, nad regularnym losowaniem spraw, i kolejnym według przepisów wprowadzeniem, niemniej nad biegiem innych wszelkich czynności sądowych mieć będą Senatorowie sentencyonarze utrzymujący, w właściwych sobie Wydziałach.

Nad biegiem interesów ogólnych całego Sądu dotyczących, tenże dozór mieć będzie Senator starszy z nominacji, do utrzymywania sentencyonarza.

Dostrzeżenia w powyższych przedmiotach uczynione, każdy Senator sentencyonarz utrzymujący, przedstawi Senatorowi Prezydującemu w Wydziale,

w którym sam zasiada, celem urządzenia tego, co się okaże potrzebném.

Art. 20. Sprawy, w których rekursa już zostały przez Sąd Najwyższej Instancyi przyjęte, lecz jeszcze pomiędzy Sędziów do wygotowania raportów nie są rozdzielone, będą wprowadzone i sądzone w formie niniejszém postanowieniem oznaczonój.

Art. 21. W dopełnieniu powyższych przepisów, Namiestnik Nasz wskaże wewnętrzny porządek według jakiego Sąd Najwyższej Instancyi ma postępować. (Zob. poniżej ustęp F).

Art. 22. Wszelkie przepisy Organizacyi tymczasowój Sądu Najwyższój Instancyi, niniejszém postanowieniem niezmienione ani uchylone, w swój mocy pozostają.

F) W dopełnieniu art. 21 powyższego postanowienia Rada Administracyjna na posiedzeniu z d. 13 Lutego 1827 r. (D. P. T. XI, str. 412) przepisała *Wewnętrzny porządek postępowania w Sądzie Najwyższój Instancyi*, jako to:

Art. 1. Sessje Sądu Najwyższój Instancyi odbywać się będą w miejscu dotąd zwyczajném; zaczynać się zaś powinny codziennie rano (dni świąteczne wyjąwszy) z uderzeniem godziny dziesiątój i trwać do godziny drugiej po południu.

Art. 2. Wszyscy Członkowie Sądu obowiązani są znajdować się przed godziną dziesiątą w miejscu posiedzeń Sądu, izbyszący wjednym Wydziale nad liczbę do kompletu potrzebną nie prędj oddalić się mogą, az komplet obudwóch Wydziałów Sądu zapewnionym zostanie.

Art. 3. Senatorowie przydujący w Wydziałach, utrzymywać będą listę przytomności Członków Sądowych, w którą każdy Członek na posiedzeniu Wydziału przytomny, codziennie zapisze się, a Senator Przydujący w Wydziale, przed rozpoczęciem sessyi sądowój, podpisem swoim stwierdzi.

Listę takową Senatorowie do utrzymywania sen-
tencyonarza w Wydziałach przeznaczeni, z końcem
kazdego miesiąca złożą Komisysy Rządowój Spra-
widliwości.

Art. 4. Każdy rekurs do Sądu Najwyższej Instancji wnoszony, oddany będzie Pisarzowi Sądowemu w pierwszym Wydziale zasiadającemu, wraz z należnym stępem wpisowym, lub z poświadczeniem właściwej Kontrolli Skarbowej, jako opłata wpisowa, dla ubóstwa strony, jest prenotowana.

Na wniesionym rekursie Pisarz zapisze datę jego odebrania i zaraz zaciągnie go do księgi wpisowej, stronie zaś wyda świadectwo na zwracającej się jej połowie stępla wpisowego, lub jeżeli ma prenotacyą stępla na prostym papierze, kiedy rekurs miał sobie oddany i pod którym numerem księgi wpisowej tenże zaciągnął.

Art. 5. W każdy dzień Sobotni Pisarz Wydziału pierwszego przedstawi Senatorowi Prezydującemu na zgromadzeniu całego Sądu księgę wpisową i, po okazaniu jaka liczba rekursów do księgi wpisowej w ciągu tygodnia zaciągnięta została, rozpisze numera wpisowe wszystkich tychże rekursów, na osobne kartki, które Sędziowie referujący w sposobie dotąd używanym pomiędzy siebie wylosują.

Art. 6. Jeżeliby liczba podanych w ciągu tygodnia rekursów, była nierówna liczbie Sędziów referujących, i dla tego jeden Sędziowie więcej rekursów, drudzy mniej do wyrobienia przez losowanie otrzymali, wówczas przy późniejszym losowaniu, Sędziowie, którzy mieli mniejszą liczbę rekursów do ułatwienia, naprzód wyciągną losem taką liczbę rekursów, jaka im się przy dawném losowaniu w równym podziale z innemi nie dostała, a potem dopiero zacznie się losowanie w zwyczajnym porządku.

Art. 7. Dla dopilnowania kolejnego losowania rekursów i ich decydowania według porządku numerów wpisowych, Pisarz Wydziału pierwszego założy dla obudwóch Wydziałów oddzielne księgi z rubrykami:

- 1° Numer ciągły.
- 2° Numer księgi wpisowej.
- 3° Imiona i nazwiska stron processujących się.
- 4° Data odbytego losowania.
- 5° Nazwisko Sędziego referującego.

6° Data zaDecydowanego przez Sąd Najwyższej Instancyi rekursu.

Art. 8. Po odbytém według art. 5 losowaniu, Pisarz Wydziału pierwszego wpisze kolejną numerów wpisowych w księgę każdego Wydziału te rekursu, które w nim przez Sędziów referujących, stosownie do poniższego art. 9, do decyzji Sądu mają być przedstawione; Senator zaś do utrzymania sentencyonarza w pierwszym Wydziale przeznaczony, uzupełni w obudwóch księgach rubryki 4 i 5, i, po podpisaniu ksiąg przez Senatora Prezydującego na zgromadzeniu całego Sądu, odda każdą księgę do właściwego Wydziału do zachowania Senatorów Prezydujących w Wydziałach.

Art. 9. Wylosowane rekursu w jednym tygodniu przedstawia Sędziowie referujący w następną Sobotę do decyzji Sądu Najwyższego z dnia 6/18 Lipca 1826 roku (T. III, str. 415 nin. dzieła), w tym Wydziale, w którym zasiadają.

Senatorowie Prezydujący w Wydziałach baczyć będą, aby rekursu były przedstawiane do decyzji kolejną wpisów, jak były do ksiąg wydziałowych, stosownie do art. 8, zaciągnięte, i po wydanej decyzji, w tychże księgach w rubryce szóstej, zapiszą Senatorowie do utrzymywania sentencyonarza przeznaczeni, datę zaDecydowanego przez Sąd rekursu.

Art. 10. Gdy rekurs przez Sąd Najwyższej Instancyi przyjętym zostanie, dalsza instrukcyja sprawy działać się będzie według przepisów art. 13 tymczasowej Organizacyi Sądu Najwyższej Instancyi z dnia 21 Września 1815 r. (T. III, str. 403 nin. dzieła).

Art. 11. W czasie odbywanój instrukcyi, obowiązani Mecenasi ułatwić między sobą wzajemną komunikacyą summaryuszów tych dokumentów, do których się w obronach swych odwołują, i też summaryusze przy wprowadzeniu sprawy w siedmiu złożyć egzemplarzach.

Summaryusze winny wyjaśniać dokładnie w porządku chronologicznym, datę każdego dokumentu.

jego rodzaj, imiona i nazwiska stron do aktu wcho-
dzących i treść nim objętą.

Art. 12. Wszelkie ekscepeye i punkta incydental-
ne, jakieby strony do wniesienia miały, będą w od-
dzielnych pismach przez Mecenasow wygotowane i,
poułatwieniu ich komunikacyi, do Sądu wniesione.

Termin do odpowiedzi na takie pisma od daty
doreczenia, będzie trzydniowy, lecz wniesienie ich,
nie tamuje upływu terminow do komunikacyi pism
obrończych oznaczonych.

Art. 13. Po ułatwieniu między Mecenasami in-
strukcyi, lub po upłynieniu bezskutecznie terminów
do teje instrukcyi oznaczonych, wolno stronie pil-
niejszej, za prostem wezwaniem Mecenasza z strony
przeciwnej ustanowionego, za dni trzy doreczonóm,
wnieść sprawę do właściwego rejestru Sądowego
celem jej wprowadzenia.

Art. 14. Senatorowie do utrzymywania senten-
cyonarza przeznaczeni, czuwać będą, aby sprawy
w instrukcyi zostające u Mecenasow nie zalegały.

Tym celem każdy z powyższych Senatorów prze-
konywać się będzie z Księgi Wydziałowej, stosownie
do art 8 utrzymywanej, czyli w sprawach, w któ-
rych rekursa były przyjęte, upłynęły już termina
do odbycia instrukcyi przepisane, i wraze dostrze-
zenia, że przeszło od trzech miesięcy sprawa mogła
była być wpisana do właściwego rejestru Sądowego,
wezwe Mecenasza rekurs podającego do tłumaczenia,
do którego sprawdzenia, będzie mógł także żądać
złożenia samych aktów.

Jezeli tłumaczenie Mecenasza uzna Senator dosta-
tecznym, poleci Pisarzowi w Wydziale zasiadające-
mu zachować toż tłumaczenie w właściwych aktach
sądowych, z zastrzeżeniem położenia go sobie póź-
niej w oznaczonym pewnym terminie, dla dopilno-
wania, aby dalszy bieg sprawy nie uszedł jego ba-
czności; gdyby zaś Mecenas żadanego tłumaczenia
nie złożył, lub z złożonego, uważał Senator winnym
Mecenasza opóźnienia sprawy, wówczas wypadek ta-
kowy przedstawi do decyzji tego Wydziału, w któ-
rym zasiada.

Art. 15. Pisarz Wydziału pierwszego, utrzymywac będzie trzy oddzielne rejestra spraw:

- 1° Dla spraw summarycznych.
- 2° Dla spraw termina stałe mających.
- 3° Dla spraw ordynaryjnych.

W rejestr pierwszy wpisywane będą sprawy, które w ostatniej instancyi sądzone były z rejestru summarycznego, co przez złożenie świadectwa Pisarza tejże Instancyi udowodnionem być winno.

Do rejestru drugiego należec będą sprawy, w których, stosownie do art. 14 Dekretu Królewskiego z d. 6/18 Lipca 1826 r. (T. III, str. 415 nin. dzieła), Senatorowie Prezydujący w Wydziałach, mają naznaczyć termina do odczytania przez Sędziego relacyi, niemniej sprawy o separacją, o unieważnienie lub rozwiązanie małżeństwa.

W rejestr trzeci zaciągane będą sprawy nie kwalifikujące się do pierwszych dwóch rejestrów.

Art. 16. Wpisane do powyższych rejestrów sprawy przez ciąg tygodnia az do dnia czwartkowego włącznie, kaze Pisarz Wydziału pierwszego, rano w Piątek, przed rozpoczęciem sessyi sądowej, na głównych drzwiach posiedzeń Sądu Najwyższej Instancyi wywiesic na wokandach z kazdego rejestru oddzielnie i kolejją wpisów sporządzonych, oraz datę tegoż wywieszenia sam poświadczy.

Art. 17. W kazdy dzień Sobotni po wylosowaniu pomiędzy Sędziów według art 5 podanych rekursów, odbędzie się także na zgromadzeniu całego Sądu porządkowanie spraw wpisanych do rejestrów art. 15 oznaczonych, w tym sposobie, iz wszystkie sprawy będą kolejją wpisów przywołane i, po uznaniu, które z nich według art. 10, 11, 12 i 13 są przygotowane do wprowadzenia, a które jako nieprzygotowane do nowego wpisu odesłane być mają, pierwsze z nich zostaną podzielone losem według przepisu art. 12 Dekretu Najjaśniejszego Pana z d 6/18 Lipca 1826 r. (T. III, str. 415 nin. dzieła), między obadwa Wydziały Sądowe; Pisarz zaś rozpisze one na szczególne wokandy osobno dla kazdego Wydziału i oddzielnie co do kazdego rejestru,

i te zaraz każe na drzwiach właściwych Wydziałów wywiesić.

Na teje audjencje i sądzone będą spory zachodzące mogące między stronami o właściwość zapisania sprawy do jednego z rejestrów Sądowych, jako też wszelkie ekscepcje i wnioski incydentalne według art. 12 czynione, chyba by Sąd uznał, iż rozpoznanie ostatnich zależy od wprowadzenia głównej sprawy, w którym razie odesła spór do rozwiązania przed właściwy Wydział

Z odbytego porządkowania i losowania z wyrażeniem, które sprawy, z jakiego rejestru i do którego Wydziału przeznaczone zostały, niemniej jakie zapadły decyzje, Senator utrzymujący sentencyonarz na zgromadzeniu całego Sądu, opisze w sentencyonarzu dokładny protokół, który przez Prezydującego Senatora będzie podpisany.

Art. 18. Po dopełnioném porządkowaniu spraw, zajmie się tegoż samego dnia Sąd Najwyższej Instancyi sądzeniem spraw dyscyplinarnych, następnie ułatwi podania ogólnego porządku dotyczące, a w końcu, podzieliwszy się na Wydziały, decydować będzie stosownie do art. 9 podane rekursa.

Art 19. Jeżeliby w dzień Sobotni wszystkie rekursa rozpoznane być nie mogły, będą wzięte do decyzji zaraz w dzień Poniedziałkowy. Po ich ułatwieniu każą Senatorowie Prezydujący w Wydziałach, przywołać sprawy z rejestru terminów stałych i z tych, w sprawach w których, przy przyjęciu rekursu, uznał Sąd potrzebę sporządzenia relacji, Senatorowie Prezydujący, stosownie do art. 14 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia 6/18 Lipca 1826 r. (T. III, str 415 nin. dzieła), wyznaczają z pomiędzy Sędziów komplet składających, Referentów, do wygotowania relacji i zaraz w każdej sprawie naznaczają pewien termin do wprowadzenia. O tym wyznaczeniu Referentów i terminów, Senatorowie utrzymujący sentencyonarze w Wydziałach, uczynią wzmiankę w sentencyonarzu, a Pisarz Sądu na właściwej wokandzie zakonotuje przy właściwych sprawach oznaczone dla nich termina.

Podobnież postąpionóm będzie z sprawami o separacyą, o nieważność lub rozwiązanie małżeństwa, celem oznaczenia w nich terminów do wprowadzenia.

Po ułatwieniu powyższych czynności, wprowadzone będą przed Wydziały kolejną wpisówsprawy summaryczne, a po ich odsądzeniu sprawy ordynaryjne.

Art. 20. Gdyby w jeden dzień Sobotni, tak wiele spraw uznanych było za przygotowanych do wprowadzenia, że te w ciągu tygodnia nie mogłyby być odsądzone, natenczas sprawy w następującą Sobotę uporządkowane, nie prędzej będą przywołane, aż wcześniejsze zostaną ułatwione; jednakże co do spraw summarycznych, te zawsze będą miały pierwszeństwo przed sprawami ordynaryjnemi, tak dalece, że po odsądzeniu spraw summarycznych z jednéj Soboty, będą zaraz wzięte z początkiem tygodnia nowo uporządkowane sprawy summaryczne, choćby z dawniejszego uporządkowan a pozostały były sprawy ordynaryjne, które przywołane będą dopiero po odsądzeniu wszystkich spraw summarycznych.

Art. 21. Jeżeliby zdarzyć się miało, iż w ciągu tygodnia, dla zaszyłych jakowych przeszkód, jeden tylko Wydział Sądu Najwyższej Instancyi odbywałby swe posiedzenia, wówczas tenże Wydział, po odsądzeniu spraw summarycznych, do niego wylosowanych, zajmie się sądzeniem spraw summarycznych drugiego Wydziału, zachowując następnie w sądzeniu spraw porządek artykułem poprzedniczym wskazany.

Art. 22. Sprawy do sporządzenia relacyi oddane, powinny być przywołane niezawodnie w terminie do jój wprowadzenia według art. 19 oznaczonym; gdyby jednak w terminie tym była kontynuowaną sprawa w poprzedzającej audjencyi rozpoczęta, ta nie będzie przerywaną, lecz zaraz po niej wziętą będzie sprawa, z terminu stałego.

Art. 23. W czasie na ferje oznaczonym, Wydział zasiadający rozpoznawać będzie podawane rekursa i sądzić sprawy z rejestru summarycznego.

Art. 24. Przy wydawaniu przez Sąd Najwyższyć

Instancyi decyzyi, jeżeliby w zdaniach Członków, komplet składających, jednomyślność nie zachodziła, wówczas kwestja przedmiotem dyskusyi będąca, będzie rozstrzygnięta większością przez wotowanie zaczęte od najmłodszego z nominacyi Członka.

Art. 25. Podania wnoszone drogą ekonomiczną, będą decydowane według art. 17 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia $6/18$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 416 nin. dzieła), na przedstawienie Referenta wyznaczonego w interessach dotyczących się ogólnego porządku, przez Senatora Prezydującego na zgromadzeniu całego Sądu; w innych zaś przedmiotach, przez Referenta wyznaczonego przez Senatora Prezydującego w tym Wydziale, którego się przedmiot dotyczy.

Art. 26. Sprawy według dotychczasowych przepisów przygotowane do wprowadzenia, któreby, przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia, odsądzone nie były, zostaną rozdzielone przez Pisarza Wydziału pierwszego na wokandy obudwóch Wydziałów, według tego jak w nich zasiadać będą Sędziowie, którzy w tychże sprawach mają relacye czytać.

Sprawy te będą wzięte do sądzienia przed wszystkimi innemi.

Art. 27. Sprawy, które zostały już pomiędzy Sędziów według dotychczasowych przepisów do sporządzenia relacyi podzielone, lecz jeszcze relacye nie są wygotowane, będą także przedstawione do decyzyi przez każdego Sędziego referującego w tym Wydziale, w którym tenże Sędzia zasiada. Tym celem Pisarz Wydziału pierwszego zrobi na każdy Wydział listę tych spraw, jakie w nim mają być sądzone i przedstawi Senatorom Prezydującym w Wydziałach, którzy, stosownie do art. 19, wyznaczą terminu do odczytania relacyi, a Pisarz Sądowy stosowną onych wokandę każe wywiesić.

Art. 28. W dopełnieniu art. 7 Dekretu Najjaśniejszego Pana z dnia $6/18$ Lipca 1826 r. (T. III, str. 414 nin. dzieła), Sąd Najwyższej Instancyi z końcem każdego roku prześle Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości listę przytomności Senatorów

z wyrażeniem którzy z kolei na siebie przypadają-
cej, a którzy w zastępstwie i przez jaki czas w Są-
dzie zasiadali, dołączy także do niej rapport wyja-
śniający:

1° Ile w ciągu roku podanych było rekursów,

2° Ile z nich zdecydowano,

3° Wiele spraw było summarycznych, ordyna-
ryjnych i z relacyi, oraz wiele z nich wszyst-
kich ułatwiono, a wiele pozostaje do osądzenia.

Art. 29. Przepisy wewnętrznej organizacyi Sądu
Najwyższej Instancyi pod dniem 19 Października
1815 r. przez tenże Sąd uchwalone, w czém nie są
przeciwnie niniejszemu urządzeniu, zachowują się
w swój mocy.

III. Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane.

(Zatwierdzone Najwyżej d. 26 Marca (7 Kwietnia) 1842 r. —
D. P. T. XXIX, str. 399).

I. CO DO SPRAW CYWILNYCH.

a) *Zasady Ogólne.*

1. Od wyroków w Wydziałach Spornych Sądów Pokoju, dotąd w ostatniej instancyi wydawanych, służyć ma odwołanie się do Trybunałów Cywilnych pierwszej instancyi.

2. Sprawy z odwołania się od powyższych wyroków, równie jak od wyroków przez Wydziały Sporne Sądów Pokoju w pierwszej instancyi wydawanych, sążone będą przez Trybunały Cywilne ostatecznie i dalsze od nich odwołanie się nie służy (1).

---

(1) W celu zbierania wiadomości o sposobie wykładu prawa i o trudnościach w zastosowaniu takowego dostrzeżonych, oraz przy względzie, że Postanowienie o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki mocą ostatniej instancyi dotąd wydawane, nadało Trybunałom i Sądom Adpellacyjnym atrybucyę sążdenia niektórych spraw w ostatniej instancyi, — Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod dniem 30 Grudnia 1842 (11 Stycznia 1843) roku N. 443, poleciła Prokuratorom, aby co kwar-

3. W sprawach jednak possessoryjnych, bez względu na wartość przedmiotu spornego, Trybunały Cywilne będą stanowić w drugiej tylko instancji, to jest, z wolnym odwołaniem się od ich wyroków do Sądu Appellacyjnego, którego wyroki będą ostatecznymi.

Toż samo miejsce mieć będzie i co do wyroków w innych sprawach, w art. 3 Kodexu Postępowania Cywilnego wymienionych, gdzie wartość przedmiotu spornego, 240 rubli srebrem przenosi.

4. Od wyroków wydawanych dotąd w ostatniej instancji przez Trybunały Cywilne pierwszej instancji i Try-

tał składali tejsze Kommissyi rapporta o sprawach w ostatniej instancji osądzonych, obejmujące:

- a) Ilość takich spraw.
- b) Rozdział ich, pod względem przedmiotów, stosując się do porządku Kodexu Cywilnego i Kodexu Postępowania.
- c) Wiele z nich zgodnie z wnioskami, a wiele przeciw wnioskom Prokuratora osądzono.
- d) Jeżeli w sprawie której zachodziła wątpliwość w zastosowaniu prawa, a wątpliwość ta pochodzi z niejasności lub niedostateczności takowego, Prokurator winien w krótkości wyjaśnić na czem ta wątpliwość lub niedostateczność polega.
- e) Jeżeli Prokurator dostrzeże, iż jedna i taż sama kwestya niejednostajnie jest rozstrzygana, winien o téj niejednostajności i przyczynie jéj uwagi swe uczynić.
- f) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyroków, w całości lub w części uchylono, ile zatwierdzono, jakie ważniejsze pytania prawne rozstrzygane były i w jaki sposób.
- g) Wreszcie rapport ten winien obejmować wszelkie spostrzeżenia Prokuratora, Rząd obchodzić mogące, i do poprawy lub udoskonalenia prawodawstwa posłużyć zdolne.

Rapporta te powinny być składane w ciągu miesiąca po upłynionym kwartale, winny być, przed ich nadesłaniem, czytane na ogólnem posiedzeniu Sadu, i Sąd przez Prezesa mocen będzie swoje uwagi dołączyć.

bunały Handlowe, służy odwołanie się do Sądu Appellacyjnego.

5. Sąd Appellacyjny, co do spraw, w przedmiotach 600 rsr. nieprzenoszących, jako też w sprawach o nieruchomości, niewięcej jak 30 rsr. dochodu rocznego przynoszące, ma odtąd stanowić w ostatniej instancji, bez możności odwołania się do Senatu.

Wszelkie inne sprawy sędzić będzie mocą drugiej instancji (1).

6. Żaden wyrok nie może być mocą ostatecznej instancji przez Trybunały Cywilne lub Sąd Appellacyjny wydany, bez poprzedniego wysłuchania wniosków Prokuratora, które tenże zaraz po wprowadzeniu sprawy przedstawić jest w obowiązku. Wnioski te obejmować powinny główne okoliczności czynu, rozbiór przepisów prawa przez strony przytaczanych, stanowcze pytania prawne, jakie z istoty sprawy wynikają, i zdanie Prokuratora, jaki wyrok na zasadzie praw wydać wypada.

7. W Sądzie Appellacyjnym, w sprawach, które tenże ma rozpoznawać mocą ostatecznej instancji, Prokurator winien złożyć wnioski na piśmie, za poprzednią komunikacją akt. W Trybunałach pierwszej instancji wszakże, w sprawach, w których komunikacja akt podług przepisów Kodexu Postępowania nie ma miejsca, wnioski Prokuratora mogą być ustnie czynione.

8. W sprawach sądzonych w drugiej instancji, Sąd Appellacyjny może postanowić tymczasową egzekucją swoich wyroków, za złożeniem przez stronę kaucyi, lub bez takowej, nietylko w przypadkach, w których Trybunały Cywilne pierwszej instancji mają prawo wyrokować

---

(1) Tu stosuje się dopisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 2 niniejszego Postanowienia. (T. III, str. 426 nin. dzieła).

tymczasową egzekucją, pomimo appellacyi, lecz w każdym razie, gdy okaże się ze sprawy, iż zwłoka w wykonaniu może pociągnąć szkodę nie do wynagrodzenia, lub skutek wydanego wyroku udaremnić.

9. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym, zwany Prokuratorem Jeneralnym, nosić będzie odtąd tytuł Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym.

b) Przepisy przechodnie wzyłem spraw, przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia osądzonych.

10. W sprawach osądzonych przez Sąd Appellacyjny po dzień ogłoszenia niniejszego Postanowienia, służyć będzie odwołanie się do Rządzącego Senatowi, bez względu na przedmiot sprawy, jeżeli termin dla odwołania się do byłego Sądu Najwyższego nie upłynął.

11. Rekursa od wyroków Sądu Appellacyjnego przez były Sąd Najwyższy odrzucone, nie mogą być na nowo zanoszone do Senatowi.

12. Sprawy, w których rekursa do byłego Sądu Najwyższego, w czasie prawem przepisany, przed ogłoszeniem obecnego Postanowienia były podane, z wyłączeniem takich, które do sądzienia przygotowane, i na wokandę wpisane zostały, mają być rozpoznawane w Sądach podług tegoż Postanowienia właściwych, to jest, w Trybunałach Cywilnych pierwszej instancji, jeżeli rekurs zanieiony był od wyroku Wydziału Spornego Sądu Pokoju; w Sądzie Appellacyjnym, jeżeli rekurs był zanieiony od wyroku w Trybunale Cywilnym lub Handlowym zapadłego.

13. Jeżeli wyrok, przeciw któremu przyjęty został rekurs w byłym Sądzie Najwyższym, wydanym był przez Sąd Appellacyjny, sprawa, bez względu na jej przed-

miot, osądzona będzie przez Departament Dziewiąty Rządzącego Senatu, na zasadzie przepisów dla tegoz Departamentu wskazanych.

14. Sprawy, w art. 12 wymienione, sądzone będą w ostatniej instancji, podług prawideł właściwych sądom, w których będą rozpoznawane, i po wysłuchaniu wniosków Prokuratora, jak to wyżej w art. 7 postanowiono.

15. Jeżeli rekursa założone w czasie właściwym przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia, nie były jeszcze w Sądzie Najwyższym rozpoznane i Sąd względem ich przyjęcia lub odrzucenia nie wyrzekł, doręczenie pozwu przed Sąd, podług art. 12 właściwy, z zaświadczeniem Starszego Pisarza IX Departamentu Senatu, o dacie podania rekursu, wstrzyma egzekucyą wyroku za skarżonego. O dodanie tymczasowej egzekucyi wolno będzie czynić wnioski w formie właściwej temu Sądowi, który ma sprawę rozpoznawać.

16. Sprawy w byłym Sądzie Najwyższym po dzień ogłoszenia niniejszego Postanowienia do osądzenia przygotowane i na wokandach znajdujące się, będą sądzone, bez względu na ich przedmiot, w Wydziałach Departamentu IX, podług przepisów temuz Departamentowi właściwych.

17. Dokładny spis spraw w art. 12 i 13 wymienionych, ma być niezwłocznie potrzykroć w przerwach dziesięciodniowych w Gazecie Rządowej i innych pismach publicznych ogłoszony. Jeżeli w osmnastcie miesięcy od dnia umieszczenia ostatniego ogłoszenia w Gazecie Rządowej, sprawa w tym spisie umieszczona, nie będzie przygotowana i jako taka do Rejestrów właściwego Sądu wpisana, odwołanie się od wyroku w sprawie téj wydanego, ma być uważane za niebyłe, i wszelkie skutki z odwołania się z upływem tego czasu ustaną.

II. CO DO SPRAW KARNYCH.

a) *Zasady Ogólne.*

18. Od wyroków przez Sądy Policji Prostej, mocą pierwszej i ostatniej instancyi dotąd wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądów Policji Poprawczej, które w tych przypadkach w ostatecznej instancyi stanowią mają.

19. Od wyroków przez Sądy Policji Poprawczej mocą drugiej i ostatniej instancyi dotąd wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądu Kryminalnego, który w tych przypadkach w ostatecznej instancyi ma stanowić.

20. Od wyroków dotąd w drugiej i ostatniej instancyi przez Sądy Kryminalne wydawanych, służyć będzie odwołanie się do Sądu Appellacyjnego, który w tych przypadkach stanowi ostatecznie.

21. Sprawy sądzone dotąd przez Sądy Kryminalne w pierwszej i ostatniej instancyi, a ztąd sprawy co do wszystkich zbrodni w art. 3 Najwyższego Ukazu z dnia $\frac{4}{16}$ Czerwca 1834 roku (D. P. T. VI, str. 175) niewymienionych, ulegać mają, z odwołania się obwinionego lub Prokuratora, rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego, który wyrokować w nich będzie w drugiej instancyi.

22. Od wyroków Sądu Appellacyjnego w drugiej instancyi wydawanych, służyć ma odwołanie się do Rządzącego Senatu. Odwołania się takowe zanoszone będą do Senatu, w sposobie przepisany dla odwołań się do wyższych Sądów od wyroków Sądów niższych.

23. Odwołanie się do Senatu od wyroku Sądu Appellacyjnego, równie jak odwołanie się od wyroków Sądów niższych do wyższych instancyj, służyć będzie skazanym

czy to na karę, czy to jedynie na ponoszenie kosztów, jak również i niezupełnie uniewinnionym.

24. Termin do odwołania się ma być w ogólności piętnastodniowy, od daty protokularnego ogłoszenia obwinionemu wyroku z zasadami onego. Po upływie tego terminu, odwołanie się miejsca mieć nie może.

25. Od decyzji Sądu Policji Poprawczej, stanowiącej zatrzymanie obwinionego w toku śledztwa w Domu badania, obwiniony może się odwołać do Sądu Kryminalnego, a od decyzji Sądu Kryminalnego (1), do Sądu Appellacyjnego. Termin do odwołania się w obu przypadkach jest trzechdniowy, licząc od dnia ogłoszenia decyzji obwinionemu.

Dalsze odwołanie się od decyzji w tej mierze Sądu Appellacyjnego, niema miejsca.

26. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym mocen jest odwoływać się od wszelkich wyroków, przez Sąd Appellacyjny w drugiej instancji wydawanych, a to w przeciągu dni trzydziestu od ogłoszenia wyroku na posiedzeniu Sądu.

W razie zaszłego odwołania się ze strony Prokuratora, obwiniony, dopóki Senat w sprawie jego wyroku nie wyda, zostaje w położeniu, w jakim był przed zapadnięciem wyroku Sądu Appellacyjnego.

27. Prokurator przy Sądzie Appellacyjnym mocen jest również odwoływać się w każdym stanie sprawy od wszelkich decyzji przez tenże Sąd wydawanych, skoro je uważa przeciwnymi przepisom prawa lub postępowania sądowego.

28. Prawo odwoływania się, nadane w art 26 i 27

---

(1) Wyrazy *a od decyzji Sądu Kryminalnego*, w oryginalnym tekście przez pomyłkę są opuszczone.

Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, służy także Prokuratorom przy Sądach Kryminalnych i Podprokuratorom przy Sądach Poprawczych co do wszelkich zbioru i występów. Od decyzji jednak, w skutku których obwiniony ma być wolny od tymczasowego zatrzymania, odwołanie się Prokuratora lub Podprokuratora, w przeciągu dni trzech od daty ogłoszenia decyzji, na posiedzeniu Sądu nastąpić winno.

29. Mocni są także Podprokuratorowie przy Sądach Poprawczych odwoływać się i od wyroków Sądów Policji Prostój, nad zakres ich władzy wydanych, a to w przeciągu dni dziesięciu od chwili dojścia tych wyroków do ich wiadomości drogą właściwą.

30. W żadnej sprawie wyrok wydany być nie może w ostatecznej instancji, bez wysłuchania wniosków Prokuratora; w wnioskach tych Prokurator przedstawić winien istotę sprawy, z rozbiorem głównych okoliczności, tak przeciwko obwinionemu walczących, jako też na obronę jego służyć mogących, tudzież z wyjaśnieniem właściwego znaczenia przepisów prawa do przypadku stosownych i ze zdaniem, jaki na zasadzie praw wyrok postanowić wypada

31. Sąd Appellacyjny, w razie odwołania się, bądź przez obwinionego, bądź przez Prokuratora, odsyła akta sprawy Naczelnemu Prokuratorowi przy Departamencie Dziesiątym Senatu.

32. Szlachta dziedziczna i osob sta, wszelkie w ogólności osoby, ozdobione orderami lub znakami honorowymi, dzieci i żony szlachty osobistój, która sprawowała albo sprawuje urzędy VII lub VIII klasy, również i obywatele poczesni, sążeni będą co do wszelkich występów, przez Sądy Kryminalne w pierwszej instancji, z wolnym odwołaniem się do Sądu Appellacyjnego, jako

do Sądu drugiej instancyi, a od wyroków Sądu Appellacyjnego do X Departamentu Rządzącego Senatu.

33. Sprawy karne, co do przestępstw popełnionych przez szlachtę i inne osoby w art. 32 wymienione, w których nastąpiłoby skazanie na utratę szlachectwa, orderów lub znaków honorowych, albo téż na utratę lub ograniczenie praw stanu, powinny być wnoszone, przed wykonaniem wyroków, na rewizyą do Sądu Appellacyjnego, a następnie do Rządzącego Senatu, chociażby ani skazany, ani Prokurator od wyroku się nie odwołał.

34. Powody odwołania się do łaski, mają być podane przez osądzonego, na wolności zostającego, w przeciągu dni dziesięciu, od daty ogłoszenia mu protokularnie wyroku, wraz z zasadami takowego. Po upływie tego terminu, odwołanie się do łaski nie będzie przyjętém. Pży pomienioném ogłoszeniu wyroku, skazany, ma być zawiadomiony o terminie, służącym mu do odwołania się do łaski, i w protokule uczynioną będzie wzmianka o udzieleniu mu téj wiadomości. Odwołania się do łaski osądzonych, w więzieniu zostających, przyjmowane będą podług przepisów dotąd obowiązujących.

b) Przepisy przechodnie względem spraw, przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia osądzonych.

35. Sprawy, w których rekusa przed ogłoszeniem obecnego Postanowienia zostały podane do zniesionej Najwyższej Kryminalnej Instancyi, jeżeli do téj daty nie były przygotowane do osądzenia i wpisane na wokandę, mają być odesłane pod rozpoznanie Sądów, podług tegoż Postanowienia właściwych, to jest, Sądów Policji Poprawczej, jeżeli odwołanie się zaszło od wyroku Sądu Policji Prostej, — Sądów Kryminalnych, jeżeli rekurs był

zanesiony od wyroku Sądu Policji Poprawczej,— Sądu Appellacyjnego, jeżeli rekurs podany został od wyroku Sądu Kryminalnego w drugiej instancji zapadłego.

56. Sprawy z rekursov podanych przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia do zniesionej Najwyższej Instancji Kryminalnej, przeciw wyrokom Sądu Kryminalnego w pierwszej i ostatniej instancji zapadłym, ulegają rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego. Wyroki Sądów Kryminalnych, w pierwszej i ostatniej instancji przed ogłoszeniem niniejszego Postanowienia zapadłe, względem których czas odwołania się do Najwyższej Instancji Kryminalnej jeszcze nie upłynął, ulegać również będą rozpoznaniu Sądu Appellacyjnego.

57. Jeżeli, zaskarżony przed ogłoszeniem niniejszego postanowienia, wyrok wydany był przez Sąd Appellacyjny, jako drugą instancję kryminalną, sprawa w każdym razie przechodzi pod zawyrokowanie Departamentu Dziesiątego Senatu.

58. Sprawy w art. 35 i 36 wymienione, sążzone być mają w ostatniej instancji, podług prawideł właściwych Sądom, w których będą rozpoznawane, i po wysłuchaniu wniosków Prokuratora, jak to wyżej w artykule 30 postanowiono.

59. Wszelkie sprawy z rekursov od wyroków Sądów Policji Prostój, Sądów Poprawczych i Sądów Kryminalnych, do Najwyższej Instancji Kryminalnej zanesionych, które do osądzenia przygotowane i na wokandę wpisane zostały, sążzone będą mocą ostatecznej instancji przez Sąd Appellacyjny.

W rozwinięciu dwóch powyższych ustaw pod N. II i III wymienionych (T. III, str. 379 n. i 426 nn. dzieła), postanowieniem Ks Namiestnika zd. ⁸/₂₀ Wrzesnia 1842 r. zatwierdzone zostały dwie Ustawy tyczące się:

- 1° *Wewnętrznego Urządzenia dla Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów. i*
- 2° *Przepisów przechodnich, dla przeniesienia spraw po byłym Sądzie Najwyższej Instancji, oraz Wydziałach Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego. do tychże Departamentów.*

Ustawy te zamieszczają się tu niżej w Ustępie IV i V a mianowicie:

IV. Urządzenie Wewnętrzne dla Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentów.

Zatwierdzone postanowieniem Księcia Namiestnika z dnia 8/20 Września 1842 r. (Zbiór Ukazów, postanowień i rozporządzeń Tom I, str. 105 do 225).

ROZDZIAŁ I.

O Departamencie Dziewiątym.

DZIAŁ I.

O sposobie postępowania.

ODDZIAŁ I

O sposobie postępowania w sprawach zwyczajnych.

I. Podanie skargi i doręczenie onej.

1. Termin do zanieśienia skargi jest trzechmiesięczny, licząc od daty prawnego wręczenia wyroku téj stronie, która skargę zanosi

2. Skarga od wyroków zaocznych nie może być zanieśiona, aż po upływie terminu do opozycji.

3. Przepisy art. 444, 445, 446, 447 i 451 Kod. Postępowania odwołań, mają zastosowanie do odwołania się od wyroków Sądu Appellacyjnego do Senatu.

4. Skarga zawierać powinna:

1° Imiona, nazwiska, stan i zamieszkanie stron.

2° Wystawienie czynów, istotę sprawy stanowiących.

3° Historyczne opisanie processu i osądzenia.

4° Wykład zasad, na których skarga opiera się.

5° Konkluzją.

5. Wyroki zaskarżone powinny być składane w odpisach wierzytelnych, lub w kopjach, stronie skarżącej doręczonych.

6. Dokumenta w obcych językach, powinny być prócz tego złożone w tłumaczeniach.

7. Na wniesionej skardze, Starszy Pisarz zapisze datę podania, i niezwłocznie zaciągnie ją do księgi wpisowej; podającemu zaś zarazem wyda zaświadczenie, obejmujące: wymienienie stron, przedmiotu sprawy, datę wyroku zaskarżonego, datę podania skargi, i numer księgi wpisowej

8. W ciągu dni 15 od podania skargi, z dodaniem dnia jednego na każde 14 wiorst odległości, z zachowaniem oraz formalności, przez Kodex Postępowania przepisanych, doręczonym zostanie stronie powołanej pozw, wraz z kopjami skargi, summaryusza dokumentów i świadectwa Pisarza; w przeciwnym razie, skarga uznana będzie za niepodaną, i z księgi wpisowej wykresloną zostanie (1).

---

(1) W uzupełnieniu Ustawy dotyczącej się Urządzenia Wewnętrznego Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, zapadło pod d. 22 Czerwca (4 Lipca) 1844 r. N. 15003 postanowienie Księcia Namiestnika. (Zbiór Ukazów, postanowień i rozporządzeń, Tom I, strona 277 do 283), w tej osnowie:

Art. 1. Pozwy w sprawach z urzędu popieranych, osoby nie w Warszawie zamieszkałe, mogą być złożone w Kancellaryi Naczelnego Prokuratora, który doręczenie takowych stronie zarządzi. Złożenie to winno nastąpić w ciągu dni 15 od podania skargi i zaślania od upadku, art. 8 zagrożonego.

9. Pozwy po osoby za granicą zamieszkałe, równie jak pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, doręczone będą w Kancellaryi Naczelnego Prokuratora. Pozwy po osoby niewiadomego zamieszkania, wywieszono-

---

Art. 2. Jeżeli w przypadku, art. 13 przewidzianym, skarżący nie działa o wyrzeczenie prekluzji co do stron, które Obrońców nie ustanowiły, powołany mocen jest, drogą w art 52 N. 6 wskazaną, uczynić wniosek, aby co do tych stron skarga uznana była za niepodaną i instrukcja za ukończoną.

Art. 3. Rejestr terminów stałych dla spraw kupców Rosyjskich, o tyle tylko jest właściwy, o ile sprawy te są handlowe (art. 8, 9 Post. Najw. z dnia 27 Maja (8 Czerwca) 1835 roku).—(T. II, str. 784 nin. dzieła).

Art. 4. Artykuł 473 Kod. Post. Sąd. rozciąga się do spraw, pod zawyrokowanie Senatu przychodzących, jeżeli główny przedmiot był przez jedną z poprzedniczych Instancyj rozpoznawany.

Art. 5. Oprócz przypadków, w art. 52 wymienionych, mogą być zanoszone podania incydentalne o niedopuszczalność skargi, dla poprzeszania na wyroku, lub innego prawem przewidzianego powodu.

Art. 6. Porządkowanie i losowanie tak podań incydentalnych, jako i spraw, odbywać się odtąd będzie w Wydziale pierwszym, w składzie zwyczajnym. Do losowania zaproszony będzie Przewodniczący Wydziału drugiego. Dla spraw w art. 32 wymienionych, Przewodniczący Wydziału, do którego sprawa tego rodzaju przypadła, wyznacza zarazem termin stały, miarkując go według jej nagłości i stanu sprawy, której wprowadzenie już zaczęte. (Art. 95 i 99 Wewnętrznego Urządzenia dla Warszawskich Departamentów Senatu. T. III, str. 457 nin. dzieła).

Art. 7. Wywieszenie wokand audyencyonalnych uskutecznióm będzie, co do podań incydentalnych i spraw z terminu stałego, niezwłocznie; co do wszelkich innych, w następną Sobotę o godzinie drugiej. Dzień i godzinę wywieszenia Starszy Pisarz na tychże wokandach po-

ne będą na drzwiach sali usępowej Dziewiątego Departamentu. Starszy Pisarz zarządzi trzykrotne umieszczenie w Gazecie Rządowej stosownego ogłoszenia, z treściwem wymienieniem przedmiotu sprawy. Zresztą zachowane będą przepisy, rozporządzeniem Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, z dnia $3/_{15}$ Listopada 1837 roku do N. 8635, objęte (1).

świadczy. (Art 102 Wewnętrznego Urządzenia dla Senatu, T. III, str. 459 nin. dzieła).

Art. 8. Wszelkie przesądzające excepcye, wnoszone przez powołanego, jako to. niedopuszczalności skargi, upadku onęj, słowem wszelkie zarzuty, niebędące obroną w głównej sprawie (art. 52 N. 3 Urządzenia Wewnętrznego, art. 5 Przepisów dodatkowych), winny być wnoszone drogą incydentalnego podania. Wydział rozstrzyga, czy mogą być załatwione w tej drodze lub odesłane do głównej rozprawy.

Art. 9. Oprócz przypadku, w art. 145 przewidzianego, sprawa może być odroczone, ilekroć zajdzie tego potrzeba. Powody odroczenia, w protokóle posiedzenia, dzień zas na wprowadzenie odraczającej się sprawy naznaczony, na wokandzie audyencyonalnej, wzmiankowane zostaną.

Art. 10. Oprócz czynności, przez Wydział feryjny, z mocy art. 216 załatwiać się winnych, tenże Wydział w dni sobotnie odbywa:

- 1° Porządkowanie spraw z terminu stałego, spraw summarycznych, oraz wszelkich podań incydentalnych, do spraw tych odnoszących się.
- 2° Sądzenia podań incydentalnych powyżej wymienionych, o ile uporządkowane zostały.

Art. 11. Przepisy Urządzenia Wewnętrznego na czele powołanego, o ile niniejszemi nie zmieniają się, pozostają w swęj mocy.

(1) Powołane tu rozporządzenie Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 73 K. P. S. (T. II, str. 207 nin. dzieła).

II. Przygotowanie sprawy do wprowadzenia.

10. W ciągu dni 15 od doręczenia pozwu, z dodaniem dnia jednego na każde 14 wiorst odległości, powołany winien ustanowić obrońcę. Co do osób za granicą zamieszkałych, zachowane będą terminy, Kodexem Postępowania i rozporządzeniem Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości z dnia $\frac{3}{45}$ Listopada do Nr. 8635 oznaczone (1).

11. Doręczenie odpowiedzi może nastąpić przed zaczęciem się trzydziestodniowego terminu, art. 46 Ustawy Najwyższej, daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 387 nin. dzieła) zakreślonego, a nawet przed wydaniem zapozwu.

12. Wraz z odpowiedzią doręczonym będzie summarusz dokumentów, na które się obrońca zaskarżonego powołuje.

13. Jeżeli w sprawie będzie więcej stron powołanych, instrukcyja odbywać się będzie z tymi tylko obrońcami, którzy się od stron powołanych ustanowili, bez względu na te strony, które obrońców nie ustanowiły (2).

14. Podpis obrońcy, bądź to na skardze, bądź na ustanowieniu się, lub odpowiedzi na skargę, uważany będzie za obranie przez stronę zamieszkania u tegoż obrońcy, i odtąd wszelkie, w toku instrukcyi wręczenia, w témże mieszkaniu następować mają.

---

(1) Powołane tu rozporządzenie Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 73 K. P. S. (T. II, str. 207 nin. dzieła).

(2) Porównać art. 2 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego *Urządzenia Wewnętrzznego*. (T. III, str. 439 nin. dzieła).

15. W jednej sprawie, każda strona, jednego tylko obrońcę ustanowić może.

16. Summaryusze, o których mowa w art. 8 i 12 niniejszego Urządzenia, winny być chronologicznie ułożone, wyszczególniać datę i rodzaj dokumentów, wymienienie stron do aktu wchodzących, oraz treścią jego osnowę, z powołaniem stronicy, na której znajduje się ustęp dokumentu, wpływ na sprawę mający.

Akta następujące, jako to, ustanowienie obrońcy, wyroki połączenia, wezwania, komunikacje między obrońcami, i tego rodzaju pisma, o ile dosamiej tylko instrukcyi sprawy należą, i sporowi nie podlegają, w summaryuszu zamieszczone być nie powinny.

Rozumowania prawne, nie mają miejsca w summaryuszu.

17. Do akt przez obiedwie strony pokładanych, dołączony być ma rotuł akt składanych w Sądzie Appellacyjnym, poswiadczeniem Pisarza tegoż Sądu opatrzony.

III. Skargi wzajemne, skargi interwencyjne i skargi jednostronne.

18. Skarga wzajemna może być zanieśiona, aż do wpisania sprawy na wokandę ze skargi głównej, bez względu na upływ terminów, w art. 1, 2 i 3 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

Po wpisaniu sprawy na wokandę ze skargi głównej, stronie powołanej służy tylko możność zanieśienia skargi głównej w terminach i sposobie, w art. 1, 2, 3, 4 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

19. Skarga wzajemna podaną będzie w sposobie i formie, w art. 40 Najwyższej Ustawy (T. III, str. 386 nin. dzieła), oraz art. 4—7 niniejszego Urządzenia oznaczonych.

20. Skarga wzajemna doręcza się Obroncy, skargę główną podającymemu, z załączeniem kopii summaryusza dokumentów i kopii zaświadczenia Pisarza.

21. Termin do odpowiedzi na skargę wzajemną jest 30-dniowy, i liczy się od daty zakommunikowania akt.

22. Sprawa, w której podaną jest skarga wzajemna, nie może być na wokandę wpisana, jak po ukonczeniu instrukcyi, tak co do skargi głównej, jak co do skargi wzajemnej.

23. Skarga interwencyjna nie może być wniesioną, po wpisaniu sprawy na wokandę.

24. Skarga interwencyjna, wraz z summaryuszem dokumentów i kopią zaświadczenia Pisarza, doręcza się Obroncom stron, w sprawie głównej stawającym.

25. Przepisy art. 19, 21, 22, mają zastosowanie do skarg interwencyjnych.

26. Na wyroki Sądu Appellacyjnego, bez powołania drugiej strony (z illacyi) zapadłe, dopuszcza się odwołanie do Senatu, w sposobie i formie, w art. 40 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 386 nin. dzieła), oraz art. 4—7 niniejszego Postanowienia oznaczonych.

Skargi tego rodzaju, doręczenia i instrukcyi nie wymagają.

IV. Porządkowanie spraw w instrukcyi ukończonych.

27. Instrukcyja uważa się za ukonczoną, gdy głosy odpowiednie zostały doręczone, lub strony powołane, z możnością złożenia odpowiedzi zostały prekludowane.

28. Wyrzeczenie prekluzyi nie tamuje dla strony prekludowanej możności ustanowienia Obrony, koncem z nagłej strony, która prekluzyją uzyskała, aby sprawa dla zaocznego osądzenia na wokandę wpisana została.

29. Po ukończeniu instrukcyi, obrońca strony pilniejszej, celem wpisania sprawy na wokandę, winien:

- a) Wezwać obrońców wszystkich stron do sprawy wchodzących, na posiedzenie porządkujące (art. 95), z wymienieniem rejestru, do którego żądaném będzie wpisanie sprawy, a jeżeli sprawa sądzoną być winna w całym składzie Departamentu, z wymienieniem oraz właściwej wokandy. Termin do takowego wezwania jest trzechdniowy;
- b) Złożyć Starszemu Pisarzowi, najdalej w dzień Czwartkowy do godziny 2 z południa, akta, pisma obrończe i summaryusz, oraz postanowienia prekluzyjne, gdzie takowe zapadły.

Złożenie Starszemu Pisarzowi akt, pism obrończych i summaryuszów, przez obrońców innych stron do sprawy wchodzących, winno nastąpić najpóźniej przy samém porządkowaniu (1).

(1) Z uwagi, iż komparycya jest pismem do instrukcyi sprawy należącém, które, w razie niestawienia się obrońcy, w myśl art. 40 Urządzenia Wewnętrznego, przez Pisarza winno być odczytaném, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości pod dniem 26 Października (7 Listopada) 1849 r. N. 14947, zatwierdził rozporządzenie przez Naczelnego Prokuratora IX Departamentu Rządzącego Senatu w d. 4/16 Października t. r. N. 832 wydane, podług którego komparycya powinna być składaną przy porządkowaniu sprawy, i odtąd, bez jej złożenia, sprawa żadna za gotową nie będzie uznana. Komparycya ta, dla porządku Kancellaryjnego, winna być składaną na papierze bez stempla z dołączeniem arkusza papieru stempłowego lub prenotowanego ceny kopiejek 7 1/2.

Przytém, podług tegoż rozporządzenia, żadne spory o komparycyę przed wprowadzeniem sprawy na wokandzie zapisanej, nie mogą mieć miejsca. Jeżeli rzeczywisty spór zachodzi, sprawa, jako nieprzygotowana, wykręśleniu z wokandy ulegnie, a

30. Skargi jednostronne, w art. 26 wymienione, wprost po ich podaniu, do uporządkowania przedstawione być mogą.

31. Co do spraw, dla których jest żądanym rejestr summaryczny, dołączoném byc ma nadto świadectwo Pisarza Sądu Appellacyjnego, że sprawa z tegoż rejestru, lub rejestru skróconych terminów, w Sądzie Appellacyjnym była wprowadzana.

32. Co do spraw następujących:

- a) O seperacyą, unieważnienie, lub rozwiązanie małżeństwa osób wyznawców niechrześcijańskich;
- b) O uwolnienie z aresztu za długi (art. 805 Kod. Post.);
- c) O zajęcie na wydzierżawienie nieruchomości (art. 12, 13, 57 Postanowienia Namiestnika z dnia 2 Września 1823 r.); (1)
- d) Spraw kupców Rossyjskich i spraw handlowych kupców zagranicznych (art. 8, 9 Ukazu z d. 27 Czerwca (8 Lipca) 1835 r.) (2);

spór odesłany będzie do drogi art. 52 Urządzenia Wewnętrznego wskazanej, jako dotyczący załatwienia trudności, w instrukcyi sprawy zachodzącej.

Dla uniknienia przeto szkodliwej dla stron zwłoki, obrońca strony pilniejszej, wzywając na audyencyę, powinien komparyicyę, jeżeli ta może być sporną, zakommunikować obrońcy strony przeciwnej, a w każdym razie przy porządkowaniu złożyć taką.

(1) Powołane tu Postanowienie znajduje się w Tomie II na str. 374 niniejszego dzieła.

(2) Data powołanego tu Ukazu jest mylna. Rzeczywista data jest 27 Maja (8 Czerwca) 1835 r. Ukaz ten znajduje się w przypisku na str. 784 w Tomie II, niniejszego dzieła.

służy stronom prawo żądania, aby do rejestru terminów stałych były wpisane (1).

53. Starszy Pisarz wpisuje sprawy kolejną, w jakiej, podług art. 29, podane zostały do wokand kontrollujących i audyencyjnalnej, tym celem zaprowadzonych. Wokanda audyencyjnalna najpóźniej dnia następnego, przed godziną 2, w sali ustępowej wywieszoną być winna.

54. W każdą Sobotę odbędzie się porządkowanie spraw, na wokandy w poprzednim artykule wzmiankowane zapisanych; przyczem wolno będzie Obrońcom, co do gotowosci sprawy, lub własciwosci rejestru, czynić zarzuty. Co do spraw, dla których żądanym jest rejestr terminów stałych, rejestr summaryczny, lub wpisanie na wokandę spraw, do całego składu Departamentu należących, Obrońcy winni usprawiedliwić własciwosc rejestru i wokandy. Sprawy, uznane za gotowe, będą, podług porządku w art. 99 i 101 przepisanego, losowane i na własciwe wokandy zapisane; inne, z wokandy porządkującej wykręslone zostaną (1).

V. *Wprowadzenie sprawy i wydanie wyroku.*

55. Po przywołaniu sprawy, odczytaną będzie na-przód komparycya stron, następnie pisma obrończe, a przy nich summarysze i dokumenta (2).

(1) Porównac art. 3 i 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego *Urządzenia Wewnętrznego*. — (T. III, str. 438 niniejszego dzieła).

(2) Podług rozporządzenia powołanego w odsyłaczu do art.

36. Pizy wprowadzeniu sprawy, akta sądowne przed Przewodniczącym zostawać będą.

37. Każdy z obrońców, przed przystąpieniem do odczytania głosu, złoży tyle egzemplarzy summaryusza, na papierze bez stempla wygotowanych, ile jest Członków sędzących.

38. Dokumenta będą czytane o tyle tylko, o ile mają wpływ na sprawę.

39. Przy wprowadzeniu sprawy, złożonemi będą Pisarzowi likwidacye kosztów, pod utratą prawa żądania.

40. W razie niestawienia się obrońcy, pisma przez niego podane, przez Pisarza odczytane zostaną. Niestawiający obrońca, karze porządkowej od 5 do 30 rubli ulegnie.

41. Objasnienia ustne, art. 47 Ustawy Najwyższej dozwolone (T. III, str. 387 nin. dzieła), czynione być mogą, gdy w toku czytania obron, summaryusz i dokumenta przedstawione będą. Przewodniczący, ilekroćuzna, że objasnienia ustne czynione są rozwlekle, lub w sposób nieprzyzwoity, mocen jest przerwać takowe.

42. Przymówienia stron, ani ustne, ani na piśmie, miejsca nie mają.

43. Po wprowadzeniu sprawy i wysłuchaniu wniosków Prokuratora, Przewodniczący nakazuje ustęp.

44. Jeżeli zachodzi jednomyslnosc, lub większość, art. 51 Najwyższej Ustawy (T. III, str. 388 nin. dzieła) wymagana, sentencya natychmiast, lub na najbliższém posiedzeniu, ogłasza się. Ogłoszenie to następuje przez Pisarza.

---

29 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego, wprowadzanie sprawy, po odczytaniu komparycyi, zaczynać się powinno od przedstawienia konkluzyi umieszczonej w skrzynce.

45. Jeżeli nie ma prawnej większości, Przewodniczący ogłasza, że sprawa sądzona będzie w powiększonym komplecie, w dniu na ten cel oznaczonym, i sprawę do rejestru terminów stałych przenieść nakazuje.

46. Jeżeli w sprawie, w powiększonym komplecie sądzie się mającej, sam Naczelny Prokurator wniosków nie uczynił, termin, o którym mowa w poprzedzającym artykule, nie może być krótszym od dni trzech.

47. Wprowadzanie sprawy w powiększonym komplecie i ogłoszenie wyroku, następuje w sposób, w art. 33 do 44 oznaczony.

48. Wyrok Senatu, ilekroć nie jest stanowczym, oznacza Sąd, do którego sprawa ma być odesłaną.

49. Strona upadająca w sprawie, skazaną będzie na koszt, a oprócz tego, skarżący, w razie odrzucenia skargi, na zapłacenie kary, potójnój ilości wpisu wyrównywającej.

Władze działające z urzędu, w sprawach dotyczących Skarbu, karze powyższej nie podlegają.

50. Przy zaoczném wyrokowaniu, konkluzya stawającego o tyle tylko zasądzoną zostanie, o ile dostatecznie jest usprawiedliwioną.

51. Przeciw wyrokom zaocznym, opozycya miejsca nie ma (1).

ODDZIAŁ II

O podaniach incydentalnych.

52 Podania incydentalne, zanoszone być mogą:

(1) Porównać art. 4 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 438 nn. dzieła).

- 1° O niewłaściwość instancji (art. 35 i 36 Najwyższej Ustawy z d. 26 Maja 1842 r.) (T. III, str. 385),
- 2° O tymczasową egzekucyą (art. 42 tejże Ustawy)
- 3° O spóźnienie skargi, nieważność, lub spóźnienie pozwu (art. 1, 2, 3, 8 niniejszego Urządzenia):
- 4° O prekluzyą strony powołanej lub jej Obroncy z odpowiedzią na skargę, (art. 46 Najwyższej Ustawy; art. 10 niniejszego Urządzenia);
- 5° O skrócenie lub przedłużenie czasu do odpowiedzi na skargę (art. 46 tejże Ustawy);
- 6° O usunięcie przeszkód w instrukcyi sprawy i użycie jej za ukonczoną;
- 7° O wrócenie się do processu;
- 8° O odstąpienie od processu i wykreslenie sprawy z rejestrów sądowych (1).

53. Podanie incydentalne zawierać będzie: imiona, nazwiska, stan i zamieszkanie stron; treściwe wystawienie przedmiotu; wyszczególnienie właściwych przepisów prawa; konkluzyą; wezwanie do stawienia się na termin, w art. 57 oznaczony. Podanie takowe złożonóm będzie Starszemu Pisarzowi, z dowodem opłaconego wpisu, lub prenotacyi kosztów sądowych, oraz summaryuszem dokumentów, jeżeli takowe do podania są dołączone.

54. Podania incydentalne doręczone będą Obroncy. Jeżeli Obronca ustanowionym nie jest, podania incydentalne, w art. 52, pod Nr. 1 i 2 wymienione, wraz z kopją summaryusza dokumentów i kopją zaświadczenia Pisarza,

---

(1) Oprócz tego, stosownie do wyjaśnienia zamieszczonego w odsyłaczu do art. 29 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego, podania incydentalne zanoszone być mogą o spory co do komparycyi. Tu także porównać art. 5 i 8 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

doreczone będą stronie, w zamieszkaniu rzeczywistém, lub w zamieszkaniu Obroncy, w Sądzie Appellacyjnym stawającego. Podania incydentalne z art. 52, Nr. 3 do 6, doreczenia stronie nie wymagają. Podania incydentalne z art. 52 Nr. 7 i 8, załatwione będą podług przepisów Kodexu Postępowania.

55. Termin do stawienia się, w podaniach incydentalnych, w art. 52 N. 1 i 2 wymienionych, jest dwudziestocztero-godzinny; we wszelkich innych trzech dniowy.

56. Najpóźniej w dzień Czwartkowy, do godziny 2éj z południa, złożone będą na ręce Starszego Pisarza podania incydentalne, summaryusz i akta. Poczém podania takowe, podług kolei ich złożenia, przedewszystkiém wszakże podania w art. 52, N. 1 i 2 wymienione, wpisane zostaną na wokandy do porządkowania podań incydentalnych, kontrollującą i audyencyonalną.

57. W każdą Sobotę odbędzie się porządkowanie podań incydentalnych, na wokandy, w poprzednim artykule wzmiankowane, zapisanych. Przy porządkowaniu złożone zostaną odpowiedzi; wszakże co do zachowania terminów, lub właściwości przychodzenia drogą podania incydentalnego, wolno będzie Obroncom czynić zarzuty. Podania za gotowe uznane, będą, podług porządku w art. 99 i 101 przepisanego, losowane i na właściwe wokandy wpisane; inne z wokandy porządkującej wykreslone zostaną.

58. Podanie o zniesienie tymczasowój exekucyi, wyrokowi zaskarżonemu dodanój, nie może być zanesione przed zanesieniem skargi na wyrok Sądu Appellacyjnego, w głównym sprawie przedmiocie.

59. Wniesienie podań incydentalnych nie tamuje upływu prawnych terminów dla instrukcyi głównej sprawy.

60. Przeciw postanowieniom na podania incydentalne zaocznie zapadającym, opozycya miejsca nie ma.

O D D Z I A Ł III.

O sposobie postępowania w niektórych szczególnych sprawach.

I. Wylączenie Członka Departamentu.

61. Każdy Senator, Członek Senatu, lub Pisarz, wiedząc o prawnej przyczynie wyłączenia siebie, powinien ją Wydziałowi oświadczyć. Wydział rozstrzyga, czy wyłączenie jest uzasadnione.

62. Pomocnik Naczelnego Prokuratora, oświadczenie, w powyższym artykule wzmiankowane, czyni Naczelnemu Prokuratorowi, który rozstrzyga, czy wyłączenie jest uzasadnione. Naczelnny Prokurator, w sprawach, w których obowiązany jest sam przedstawić wnioski, oświadczenie to czyni Dyrektorowi Głównemu i do rozporządzenia jego stosuje się.

63. Prawo wyłączenia, w przypadkach objętych Kodexem Postępowania, służy każdej ze stron spór wiodącej.

64. Podanie względem wyłączenia, o ile dotyczy się jednej z osób, w art. 61 wymienionych, wygotowane w formie, w art. 384 Kod. Post. przepisanej, winno być złożone przed wprowadzeniem sprawy, na ręce Pisarza właściwego Wydziału.

65. Podania takowe, Przewodniczący wnosi na posiedzenie, w składzie, do którego, Członek do wyłączenia podany, należeć nie będzie. Wydział, jeżeli podanie znajduje nieuzasadnionem, takowe wprost odrzuca; w przeciwnym razie, odbiera tłumaczenie od Członka do wyłączenia podanego, i co zprawa wypadnie, postanowi. W razie odrzucenia podania o wyłączenie, wymierzoną będzie kara, art. 390 Kodexu Postępowania zagrożona.

66. Podanie o wyłączenie Naczelnego Prokuratora, lub Pomocnika Naczelnego Prokuratora, złożone będzie najpóźniej przy porządkowaniu, wyjąwszy, gdyby przyczyna wyłączenia po téj dacie powstała. Podanie takowe Starszy Pisarz przedstawia Naczelnemu Prokuratorowi, który, o ile wyłączenie dotyczy Pomocnika, stanowi sam; w przeciwnym razie, przedstawia Dyrektorowi Głównemu

II. Odesłanie sprawy, dla prawnego podejrzenia, z jednego Wydziału Sądu Appellacyjnego, do drugiego.

67. Odesłanie sprawy, toczącej się w Sądzie Appellacyjnym, z jednego Wydziału tegoż Sądu do drugiego, dla prawnego podejrzenia, nastąpić może:

- a) Na przedstawienie Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym;
- b) Na żądanie strony;
- c) Na wniosek z urzędu Naczelnego Prokuratora.

68. W przypadkach, w artykule poprzednim lit. a i b oznaczonych, tak przedstawienie Prokuratora, jako i żądanie strony, winny być zanesione do Naczelnego Prokuratora.

69. Senat, na wnioski Naczelnego Prokuratora, albo nakazuje bliższe wyjaśnienie, albo rzecz stanowczo rozstrzyga. W razie odrzucenia żądania, o odesłanie sprawy przez stronę zanesionego, wymierzona zostanie kara, artykułem 374 Kodexu Postępowania zagrożona.

70. Postanowienie nakazujące odesłanie, przesłaném będzie przez Naczelnego Prokuratora, Prokuratorowi przy Sądzie Appellacyjnym, i prócz tego przedstawioném Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

71. Postanowienie odrzucające skargę o odesłanie sprawy, nie tamuje drogi ponownienia tejże skargi, z powodu nowozaszłych przyczyn.

III. Pociąganie Sędziego do odpowiedzialności cywilnej.

72. Odwołania się od wyroków Sądu Appellacyjnego, w przedmiocie pociągania Sędziego do odpowiedzialności, wnoszone będą do Senatu, drogą innym sprawom właściwą.

73. Skarga na Prezesa i Członków Sądu Appellacyjnego, zanesiona będzie do Senatu, za poprzedniem dopełnieniem art. 507 i 508 Kod. Post., oraz za uzyskaniem pozwolenia, przez art. 510 tegoż Kodexu wymaganego.

74. Prośba o pozwolenie, w poprzednim artykule wzmiankowane, podaną będzie do Dziewiątego Departamentu na ręce Naczelnego Prokuratora i opatrzona podpisem tak strony, lub jój pełnomocnika, urzędową i szczególną plenipotencyą umocowanego, jako téż jednego z obrońców przy Senacie. Do prośby dołączone będą, pod nieważnością, skarga, summaryusz dowodów, akta i plenipotencya, o której powyżej mowa.

75. Po uzyskaniu pozwoleniu, skarga doręczoną będzie, najdalej w przeciągu dni trzech od zapadnięcia decyzji, pozwolenie udzielającej, wraz z zapozwem, kopią pomienionej decyzji, summaryuszem dokumentów i świadectwem Pisarza, że wpis opłacony został; poczem instrukcyja i zawyrokovanie nastąpi w zwyczajnym porządku.

76. Zachowane będą przepisy art. 512, 513, 514, 516 Kodexu Postępowania.

IV. Sprawy karności.

77. W sprawach karności, z odwołania się obwinionego przychodzących, skarga, z aktami i summaryuszem dokumentów, udziela się Naczelnemu Prokuratorowi, który, po przekonaniu się, czy instrukcyja jest dostate-

czną, a w razie przeciwnym, po dopełnieniu takowej przez zniesienie się z Prokuratorem Sądu Appellacyjnego, zwróci sprawę na drogę w art. 81 i 85 przepisaną.

78. Sprawy z odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, od wyroków tegoż Sądu w sprawach karności zapędłych, przedstawione będą z aktami, przez rzeczonoego Prokuratora, Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

79. Skargi na wyższych urzędników sądowych, przez strony prywatne zanoszone, podawane będą Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

80. Skargi z urzędu, na wyższych urzędników sądowych o przestępstwa w urzędowaniu zanoszone, podawane również będą Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości, a mianowicie: co do przestępstw Sędziego, przez Prezesa, lub Prokuratora; co do przestępstw Prezesa lub Prokuratora, przez większość kompletu Sądu, lub Naczelnego Prokuratora.

81. Jeżeli Senat lub Prokurator, przy rozpoznawaniu sprawy, dostrzeże popełnienie przez wyższego urzędnika sądowego przestępstwa w urzędowaniu, wydane będzie przez Senat stosowne postanowienie, itakowe, przy raporcie Naczelnego Prokuratora, przedstawione zostanie Dyrektorowi Głównemu Sprawiedliwości.

82. Senat przystąpi do rozpoznania spraw, w art. 78 do 81 wymienionych, dopiero po przesłaniu ich, przez Dyrektora Głównego, Naczelnemu Prokuratorowi, z poleceniem wniesienia pod zawyrokowanie Senatu.

83. Jeżeli do akt, Naczelnemu Prokuratorowi przesłanych, obrona dołączoną nie jest, a takową obwiniony zastrzegł, Naczelnny Prokurator przesyła akta Obroncy przez obwinionego wybranemu, a w braku takowego wskazania, Obroncy z urzędu wyznaczonemu, dla wygotowania obrony w terminie zakieszonym.

84. Po złożeniu obrony, Naczelny Prokurator znosi się z Naczelnym Prokuratorem Ogólnego Zebrania, który wyznacza jednego z Referentów przy témże Zebraniu, dla sporządzenia relacji.

85. Po wygotowaniu relacji, a następnie wniosków, sprawa wpisuje się do kontroli spraw karnosci, i na najbliższym posiedzeniu, w art. 105 oznaczonym, przez wyznaczonego Referenta przedstawia, przycém dopuszczoną być może obecność samego tylko oskarżonego.

86. Każdy wyrok, w sprawach karnosci zapadły, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci.

V. Spory o jurysdykcję między sądownictwem cywilnym i karnym.

87. Spór o jurysdykcję między Sądem karnym a Sądem cywilnym, przedstawiony będzie albo przez Prokuratora tego Sądu, w którym spór wszczęty został, albo przez jedną ze stron, Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, z dołączeniem akt.

88. Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, jeżeli uzna, że spór rzeczywiście zachodzi, przesle przedstawienie Prokuratora, lub podanie strony, wraz z aktami, Naczelnemu Prokuratorowi, który, po zniesieniu się między Przewodniczącym właściwego Wydziału IX Departamentu, a Przewodniczącym X Departamentu, o zwołanie składu połączonych Departamentów, wniesie spór takowy pod rozpoznanie pomienionego składu, i następnie, zapadłe postanowienie, wraz z aktami, przesle Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, dla postąpienia, jak z prawa wypada.

VI. Sprawy, w art 56 ust d Najwyższej Ustawy, daty 26 Marca 1842 roku, wymienione

89. Sprawy w art. 56 lit. d Najwyższej Ustawy daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 389) wymienione, wniesione będą sposobem skargi, w formie art. 40 Najwyższej Ustawy i art. 4 niniejszego Postanowienia przepisanej, z zachowaniem rozporządzeń art. 5 — 16, oraz przepisów Kodexu Postępowania.

DZIAŁ II

O porządku wewnętrznym.

ODDZIAŁ I

O porządku wewnętrznym w Departamencie.

I. Księgi i wolandy.

- 90.** W Departamencie IX utrzymywanemi będą:
- 1° Dziennik Główny.
  - 2° Dziennik Imiennych Najwyższych Ukazów.
  - 3° Dziennik poleceń Namiestnika.
  - 4° Lista przytomności Członków do stałego zasiadania powołanych, oddzielna dla każdego Wydziału.
  - 5° Księga ogólna wpisowa.
  - 6° Kontrolła spraw karności.
  - 7° Kontrolła przedmiotów ogólnych.
  - 8° Sentencyonarze.
  - 9° Księgi protokółów posiedzeń.
  - 10° Księga do zapisywania zdań, w sprawach karności, przez każdego z obradujących objawionych.
  - 11° Księga rozpisów.

- 12° Wokandy kontrollujące.
 13° Wokandy audjencyonalne
 14° Księga expedycyj wychodzących

92. Kształt, rubryki i podziały wewnętrzne wzmiankowanych ksiąg i wokand, oraz ilość i przeznaczenie takowych, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Sprawiedliwości (1).

II Posiedzenia

92. Posiedzenia IX Departamentu są, ogólne i wydziałowe.

A. Posiedzenia ogólne.

93. Posiedzenia ogólne odbywają się w całym składowym IX Departamentu, w komplecie osób najmniej trzydziestu.

94. Posiedzenia ogólne są:
 Porządkujące,
 Ekonomiczne,
 Sądowe.

95. Posiedzenia porządkujące i ekonomiczne, odbywają się w Sobotę. Posiedzenia sądowe, odbywają się w Poniedziałek (2).

(1) Obowiązki temu Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Sprawiedliwości uczynił zadość przez wydanie rozporządzeń z d. ¹⁰/₂₂ Września 1842 r. N. 11094 i 30 Stycznia (11 Lutego) 1848 r. N. 1875.

(2) Porównać art. 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

96. Przedmiotem posiedzeń porządkujących jest:

- 1° Porządkowanie podan incydentalnych;
- 2° Porządkowanie spraw;
- 3° Losowanie.

97. Decyzye, w toku porządkowania, względem gotowości lub niegotowości, oraz właściwości rejestru zapadające, zapisują się przez Przewodniczącego, w wokandzie kontrollującej, pod właściwymi rubrykami, i, po ukonczeniu posiedzenia, podpisem jego stwierdzają.

98. Do losowania należą:

Podania incydentalne za gotowe uznane;

Sprawy do wydziałów należące, za gotowe uznane.

99. Losowanie odbywa się porządkiem następującym: Starszy Pisarz, zapisze na osobnej kartce, nazwisko stron i numer księgi wpisowej; kartki takowe, zwinięte i w przeznaczone na to naczynie włożone, wyciągane będą po jednej, przez każdego z Przewodniczących, kolejną. Sprawa wylosowana, sądzona będzie w tym Wydziale, do którego wyciągającą onę Przewodniczący należy (1).

100. Wraz z wyciągnięciem kartki, Przewodniczący posiedzeniu zapisze w wokandzie kontrollującej, w rubryce właściwej, liter m, Wydział do którego przypadła.

101. Po odbytem losowaniu, Starszy Pisarz, podania incydentalne i sprawy losem rozdzielone, oraz sprawy losowaniu nieulegające, wpisze do właściwych wokand kontrollujących, kolejną zapisania na wokandach porządkujących, i we właściwe pod względem rejestru oddziały. Polecą następnie przeniesienie podan i spraw,

---

(1) Porównać art. 6 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

na tychże wokandach zapisanych, do odpowiednich wokand audjencyonalnych.

102. Wywieszenie wokand audjencyonalnych uskutecznióm będzie: co do podan incydentalnych i spraw, do całego składu Departamentu należących, niezwłocznie; co do spraw wydziałowych, w następny Poniedziałek. Datę wywieszenia, Starszy Pisarz, na samejże wokandzie audjencyonalnej przy podpisie poświadczy (1)

103. Posiedzenia ekonomiczne przeznaczone są:

- a) Na odczytanie Ukazów Najwyższych i rozporządzeń rządowych, obu Warszawskich Departamentów w ogólnosci, lub IX Departamentu w szczególności dotyczących;
- b) Na załatwienie przedmiotów ogólnych. Za przedmioty ogólne uważają się te wszystkie, które z przepisów niniejszego Postanowienia decyzji Senatu wymagają, a nie należą do rzędu spraw, z wokandy, pod zawyrokowanie jego, przychodzących. Kontiolla przedmiotów ogólnych prowadzona jest przez Starszego Pisarza, a zapadające względem nich decyzye, zapisują się w ksędze protokółów posiedzen (art. 128 Nr. 3).

104. Po ukonczeniu porządkowania i losowania, oraz po załatwieniu przedmiotów ogólnych, Departament rozdziela się niezwłocznie na wydziały, dla sądzenia podan incydentalnych, lub w braku tychże, spraw zwyczajnych.

105. Przedmiotem posiedzen sądowych, jest sądzenie spraw, w art. 56 Ustawy Najwyższej wymienionych, w porządku następującym:

---

(1) Porównac art. 7 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które jest zamieszczone w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

- 1° Sprawy karnosci;
- 2° Sprawy z rejestru terminów stałych;
- 3° Sprawy summaryczne i ordynaryjne, w porządku, jaki corocznie przez Dyrektora Głównego przepisany będzie (1).

106. Sprawa, której wprowadzenie ukonczone być nie mogło, będzie bez przerwy kontynuowaną w dzień następny i dalsze, aż do ogłoszenia wyroku; poczem, chociażby wokanda spraw, do całego składu należących, oczyszczoną nie została, Departament rozdziela się na Wydziały, dla sądzenia spraw z wokand Wydziałowych.

B. Posiedzenia Wydziałowe.

107 Posiedzenia Wydziałowe, odbywają się w komplecie zwyczajnym, lub powiększonym.

108. Przedmiotem posiedzeń Wydziałowych, w komplecie zwyczajnym, jest:

- 1° Sądzenie podan incydentalnych. Podania incydentalne odsądzone być winny w ten sam dzień Soboty, w którym uporządkowane zostały. W razie wystawienia się Obrony, wpis czyniącego, z wokandy wykresłone zostaną
- 2° Sądzenie spraw, w porządku następującym.
  - a) Sprawy z rejestru terminów stałych;
  - b) Sprawy summaryczne i ordynaryjne, według zasady, w art. 105 N. 3 wskazanej.

---

(1) Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Sprawiedliwości pod d. ¹⁰/₁₁ Września 1842 r. N. 11094 postarował, iż, po odsądzeniu trzech spraw z rejestru summarycznego, odsądzoną zostanie jedna z rejestru ordynaryjnego, i że stosunek ten zachowanym będzie dopóty, dopóki doświadczenie nie wskaże potrzeby zaprowadzenia w nim zmiany.

109. Dopóki wprowadzająca się sprawa odsądzoną i w niej sentencya ogłoszona nie zostanie, sprawa następną przywołaną być nie może.

110. Przedmiotem posiedzeń Wydziałowych w powiększonym komplecie, jest sędzenie spraw, w których dla przyczyny, przez art. 53 Ustawy Najwyższej przewidzianej, wyrok nie zapadł.

111. Komplet powiększony tworzy się przez przybicie 5 Członków z innego Wydziału IX Departamentu, lub Członków nieprzeznaczonych do stałego zasiadania.

112. Posiedzenia w powiększonym komplecie odbywać się będą w dni Poniedziałkowe, jeżeli nie będzie spraw, do całego składu należących, (art. 105); w przeciwnym razie, w dni Wtorkowe, chyba sprawa, do całego składu należąca, nie była ukonczona. Przepis art. 106, ma zastosowanie do spraw, w powiększonym komplecie wprowadzanych.

113. Z Członków do stałego zasiadania nieprzeznaczonych, trzech przynajmniej, winni kolejno zgromadzać się każdodziennie, w czasie, dla innych Członków oznaczonym, i pozostać mają, dopóki komplet obudwu Wydziałów, zwyczajny, lub powiększony, oraz komplet X Departamentu, zwyczajny lub powiększony, zapewniony nie zostanie.

III. Głosowanie, sentencya, redakcya wyroków, oraz prowadzenie protokółów posiedzeń.

114. Po ogłoszeniu ustępu, Przewodniczący przystępuje niezwłocznie do zebrania głosów. Głosowanie zaczyna się od najmłodszego z porządku Członka. Przewodniczący przestrzega, aby starszy z kolei Członek, nie

zabierał głosu, dopóki młodszy, zdania swego wraz z powodami, w zupełności nie wyłoży.

115. Przewodniczący, zdanie swe otwiera na końcu; może wszakże, przed zaczęciem głosowania, wyłożyć w krótkości stan rzeczy, i w każdym czasie zwrócić uwagę obradujących, na punkta stanowcze.

116 Jeżeli, po ukończeniu głosowania, który z Członków głosujących od zdania odstąpi, Przewodniczący, powtórnie, do zebrania głosów, porządkiem powyższym przystąpi.

117. Jeżeli przy głosowaniu otworzy się więcéj jak dwa zdania, zachowanym będzie przepis art. 117 Kod. Post.

118. Sentencya jednomyslnie, lub prawną większością uchwalona, zapisuje się przez Pisarza do sentencyonarza, i przez wszystkich sądzących podpisuje.

119. Członek różniący się zdaniem, mocen jest, w ciągu najdalej dni trzech, zdanie swoje, z powodami, do księgi, w art. 90 N. 11 wymienionéj, zapisać.

120. W razie, gdy, dla niemożności wydania wyroku, sprawa ma być sądzoną w powiększonym komplecie, w miejsce sentencyi, stosowna wzmianka w sentencyonarzu zapisaną zostanie (art. 45).

121. W ciągu głosowania, Naczelny Prokurator mocen jest, wyjąwszy przypadek art. 26 Ustawy Najwyższéj (T. III, str. 383 nn. dzieła) objęty, odstąpić od przedstawionych wniosków i ze zdaniem większości połączyć się. Pomocnicy Prokuratora, bez zniesienia się z Naczelnym Prokuratorem, od przedstawionych wniosków odstąpić nie są mocni. O takowém odstąpieniu od wniosków, uczynioną będzie, w księdze protokółów posiedzeń, stosowna wzmianka.

122. Wyroki Senatu, wydawane będą w Imieniu Państwa, i zawierać mają:

1° Wymienienie, czy zapadły w połączonych Depar-

tamentach, czy w całym składzie IX Departamentu, czy w Wydziale, a w takim razie, w którym Wydziale, oraz, czy w zwyczajnym, lub powiększonym komplecie.

2° Obecność sędzących i Prokuratora

3° Komparycją stron.

4° Konkluzje.

5° Wnioski Prokuratora.

6° Motywa wyroku.

7° Sentencją.

123. Dodawanie klauzuli eksekucyjnej miejsca mieć nie będzie. Wyroki Senatu, na zasadzie art. 95 i 96 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 397 nin. dzieła), z mocy samego prawa, przez Władze i Urzędników, od których to zależy, wykonywane będą.

124. Postanowienia względem podan incydentalnych, w art. 52, N. 1, 2, 3, 8 wymienione, wydawane będą w formie, art. 122 przepisanej. Postanowienia względem podan incydentalnych, w art. 52. N. 4, 5, 6, 7 wymienionych, wydawane będą w formie rezolucji. Postanowienia względem przedmiotów ogólnych zapadające, wydawane będą w formie wypisów z protokołu.

125. Redakcja wyroku lub postanowienia, przez Pisarza wygotowana, przedstawiona będzie na posiedzeniu Departamentu, lub Wydziału, który sprawę rozpoznawał.

Przedstawienie to nastąpi, co do postanowień względem podan incydentalnych, oraz co do wyroków w sprawach z rejestru terminów stałych, w ciągu 24 godzin, — co do innych, w ciągu najdalej dni piętnastu.

Kazdy z Członków, oraz Prokurator, mocni są czynić uwagi co do sprostowania, lub uzupełnienia motywów dających.

126. Redakcja powyższa, podpisana będzie przez Pzewodniczącego i Pisarza. W razie niemożności Prze-

128. Protokoły posiedzeń ogólnych, zawierać będą:

- 1° Ukazy Najwyższe, oraz Postanowienia Rządowe obu Warszawskich Departamentów w ogólnosci, lub IX Departamentu w szczególności dotyczące.
- 2° Krótki obraz czynności na posiedzeniach, porządkującym, ekonomiczném i sądowém, załatwionych.
- 3° Wszelkie postanowienia, do zapisywania w sentencyonarz nie należące.
- 4° Wzmiankę o ważniejszych w Departamencie zdarzeniach (1).

129. Protokoły posiedzeń Wydziałowych zawierać będą:

- 1° Postanowienia, do zapisywania w sentencyonarz nie należące.
- 2° Wzmiankę o wypadkach, w ciągu posiedzenia wydarzonych (1).

przynajmniej numera kontroli przedmiotów ogólnych w art. 128 nie wymienionych.

- 4° W razie uradzenia przez Senat zmiany w redakcyi, takową powtórnie Senatowi przedstawiali, i wzmiankę o tém w protokóle czynili, o ile to Senat poleci.
- 5° Aby, przy przedstawianiu minuty do podpisu Przewodniczącemu, brulion redakcyi dołączali, a po podpisaniu składali do Archiwum.
- 6° Aby, co do podań incydentalnych, w których wnioski ustnie są czynione, osnowę wniosków w protokóle zamieszczali, i protokół ten, ile możności, na tém samym posiedzeniu i w obecności właściwego Prokuratora przedstawiali.
- 7° Izby wszelkie redakcyje postanowień, nawet co do prekluzyi, stosownie do art. 125 Urządzenia Wewnętrznego, w właściwym czasie na posiedzeniu Wydziału przedstawiali.

(1) Porównać przypisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 127 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 464 nin. dzieła).

130. Protokoły posiedzeń prowadzone będą przez Pisarza. Przedstawienie i podpisanie onych, nastąpi najpóźniej na najbliższym w tymże składzie posiedzeniu (1).

IV. Szczególne przepisy dla Przewodniczącego.

131. Przewodniczący przestrzega zachowania porządku podczas posiedzenia i kolei wprowadzania spraw. Art. 88 do 92 Kod. Post, mają zastosowanie do posiedzeń Senatu.

132. Przewodniczący utrzymuje listę przytomności Członków, do stałego zasiadania przeznaczonych, w którą każdy Członek, na posiedzenie przybyły, codziennie zapisac się winien. Listę takową, Przewodniczący, przed rozpoczęciem posiedzenia, podpisem swym stwierdza.

V. Szczególne przepisy dla Naczelnego Prokuratora.

133. Naczelnny Prokurator będzie miał, w sali każdego Wydziału, osobny stół, przy którym sam, lub Pomocnicy jego zasiadać będą.

134. Szczególny dozór nad prowadzeniem ksiąg i wokand, tudzież nad biegiem wszelkich czynności kancelaryjnych, wreszcie nadzór nad porządkiem tak zewnętrznym, jako i wewnętrznym, w czasie, gdy się posiedzenia nie odbywają, należy do Naczelnego Prokuratora.

135. Dodanie Obroncy z urzędu, należy do Naczelnego Prokuratora, który kolój między Obrońcami, podług utrzymywanej tym celem kontroli, zachowac winien.

---

(1) Porównac przypisek zamieszczony w odsyłaczu do art. 127 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 464 nn. dzieła).

136. W razie podania przez stronę zazalenia na Obronę, Naczelny Prokurator, jeżeli je uzna zasługującym na uwagę, wzywa Obronę o złożenie usprawiedliwienia. Gdyby Obronca takowego nie złożył, lub ze złożonego okazał się winnym, Naczelny Prokurator, w miarę winy, albo wydaje stosowne polecenie, pod zagrożeniem kary porządkowej od 5 do 30 rubli, albo takową wymierza, albo rzecz do decyzji Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci przedstawia.

137. Z listy przytomności, w art. 132 wzmiankowanej, Naczelny Prokurator przedstawia Dyrektorowi Głównemu, ułożone podług formy, przez tegoż Dyrektora, na podstawie zaprowadzonej w Cesarstwie, przepisanej się mającej, tygodniowe wykazy Senatorów i Członków, którzy na posiedzeniach, w ciągu upłynionego tygodnia, obecnymi nie byli.

138. Listę obecności Członków, do stałego zasiadania nie przeznaczonych, utrzymuje Naczelny Prokurator. Zapisywanie się w takową, oraz poswiadczenie przez Naczelnego Prokuratora, nastąpi w sposobie, art. 132 przepisany. Z listy pomienionej, Naczelny Prokurator, składa Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, miesięczne wyciągi, ze wzmianką o tych Członkach, którzy do uzupełnienia kompletu, w myśl art. 113, powołanymi zostali.

139. We wszelkich sprawach oraz podaniach incydentalnych, w art. 52 N. 1, 2, 3, 8 wymienionych, wnioski Prokuratora winny być wygotowane na piśmie. W sporach przy porządkowaniu, sprawach z podań incydentalnych w art. 52 N. 4, 5, 6, 7 wymienionych, wreszcie w przedmiotach ogólnych, wnioski mogą być czynione ustnie, a w takim razie treść ich w redakcyi postanowienia wymienioną zostanie.

140. Szczególnym obowiązkiem Naczelnego Prokuratora i jego Pomocników, z art 17 i 18 Najwyższej Ustawy wypływającym, jest, czuwać, przy czynieniu wniosków, nad ściśłym i jednostajnym tłumaczeniem prawa.

141. Celem kontrolowania téj jednostajności, wpi-sywaném będzie, z polecenia Naczelnego Prokuratora, w księgę na to przeznaczoną, w jakim sposobie ważniejsze wątpliwości prawne rozstrzygnięte zostały.

142. Jeżeli Naczelnny Prokurator uważa, że przyjęta w wyroku Senatu zasada, jest przeciwną istotnemu znaczeniu prawa, może, w miarę ważności przedmiotu, uczynić do Dyrektora Głównego przedstawienie, o wyjednanie Ustawy wskazującej sposób, w jakim prawo obowiązujące, co do podobnych na przyszłość wypadków, tłumaczoném być winno.

143. Jeżeli nie uzna potrzeby czynienia takiego przedstawienia, lecz w zachodzącej sprawie zamierza czynić wnioski, przeciwne zapadłemu w innéj podobnéj sprawie wyrokowi, winien uczynić przedstawienie do Dyrektora Głównego o wyjednanie od Namiestnika Króleskiego, polecenia sądenia sprawy w całym składzie 1X Departamentu.

144. W każdym razie, gdy Naczelnny Prokurator dostrzeże, iż co do jednéj zasady prawa, między różnemi stronami, przeciwne w Senacie zapadają wyroki, postąpi podług art. 142 i 143.

145. Narady między Naczelnym Prokuratorem i jego Pomocnikami, powinny odbywać się w czasie wolnym od audiencji; w każdym zaś przypadku, tak narada, jak przedstawienie do Dyrektora Głównego, tak wczesnie nastąpić winny, izby wnioski przed przypadnięciem sprawy mogły być wygotowane. W żadnym zaś przypadku,

odroczenie sprawy dla braku wniosków, dłużej nad dni 0311 miejsca mieć nie może (1).

146. Naczelný Prokurator, w rozdziale prac między Pomocników, równość ile możności zachować i w tej mierze kontrolę prowadzić jest w obowiązku.

147. Gdyby w dwóch Wydziałach przypadały jednocześnie sprawy, w których tenże sam Pomocnik wnioski czynić ma, Naczelný Prokurator przeznacza do odczytania wniosków w jednym z tychże Wydziałów innego Pomocnika.

148. W razie niemożności chwilowej Naczelnego Prokuratora, zastąpi go ten z Pomocników, którego do tego upoważni. Gdyby przeszkoda ta dłużej jak dnośm trwać miała, Dyrektor Główny postanowi, który z Pomocników zastępować ma Naczelnego Prokuratora.

149 Zarząd funduszu na potrzeby Kancellaryi przeznaczonego, przez Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, między Departamenta, stosunkowo, rozdzielić się mającego, oraz prowadzenie z tegoż funduszu rachunków, które corocznie Dyrektorowi Głównemu składane być winny, należy do Naczelnego Prokuratora.

150. Naczelný Prokurator powinien skutecznie, przynajmniej raz w miesiąc, przegląd ksiąg i wokand w Departamencie utrzymywanych. W razie dostrzeżonego nieporządku, kroki stosowne niezwłocznie przedsięwziąć,

151. Naczelný Prokurator składa Dyrektorowi Głównemu raporta tygodniowe, kwartalne, roczne, podług

---

(1) Porównać art. 9 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego.

wzorów, przez tegoż Dyrektora przepisanych. Wzory takowe winny być zastosowane do istniejących w Cesarstwie (1).

152. Raporta tygodniowe, składane będą w ostatnich dniach każdego tygodnia; raporta kwartalne, w pierwszych 15 dniach po upływie kwartału; raporta roczne, w pierwszych dwóch miesiącach po upływie roku.

153. Wraz z raportem rocznym, złożone będzie sprawozdanie z całorocznych działań IX Departamentu. Sprawozdanie to, oprócz liczebnych wypadków czynności przez Departament załatwionych, zawierać będzie:

- a) Rozumowaną statystykę spraw przez Departament zawyrokowanych, pod względem rodzaju sporu, stosując się do porządku w Kodexie Cywilnym i Kodexie Postępowania.
- b) Ocenienie, czy sprawy takowe wynikły, z wątpliwości lub niedokładności prawa, albo też z przyczyn, od stanu prawodawstwa nie zależnych.
- c) Wpływ wyroków Senatu na ustalenie juryspruden-cyi, w wykładzie tych przepisów prawa, względem których praktyka sądowa jest rozdwojoną.
- d) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyro-ków, w całości lub w części uchylono, ile utwierdzono, z treściwym rysem najważniejszych pytań prawnych, przez Senat rozstrzygniętych.

---

(1) Wzory tu powołane, wskazane zostały w rozporządzeniu Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości z d. 10/23 Września 1842 r. N. 11094.

- e) Okazać się mogące doświadczeniem niedogodności z niniejszego urzędu.
- f) Wszelkie inne spostrzeżenia, Rząd obchodzić mogące i do poprawy lub udoskonalenia prawodawstwa posłużyć zdolne.

154. Sprawozdanie będzie poprzednio przedstawione całemu składowi Departamentu, na posiedzeniu ogólnym, i wraz z uwagami zasiadających, Dyrektorowi Głównemu złożone.

155. Naczelnny Prokurator, listę Członków Departamentu, oraz osób Kancellaryą jego składających, dla pobierania płacy etatowej wymaganą, co miesiąc sporządzi zaleci i podpisem swym stwierdzi, przestrzegając najściślej ogólnych względem oszczędności rozporządzeń.

ODDZIAŁ II

O wewnętrznym porządku Kancellaryi i Archiwów.

156. Wszelkie skargi, podania, oraz pisma obrończe, w sprawach do zawyrokowania IX Departamentu należących, winny być zaopatrzone podpisem Obroncy; inaczej, ze stosownym odrębnym nadpisem Starszego Pisarza, zwrócone zostaną. Wyłączają się zaskarżenia na Prezesów, Sędziów i Prokuratorów przy Sądzie Apellacyjnym, oraz zażalenia na Obronców. Na podaniach tego rodzaju, podpis stron jest dostateczny.

157. Dla każdej sprawy, do Senatu drogą skargi wchodzącej, zakładają się oddzielne akta. Akta takowe, bez upoważnienia Naczelnego Prokuratora, z Kancellaryi wydawane być nie mogą.

158. Akta przez obrońców stron składane, będą tymże obroncom w ciągu instrukcyi, na każde ich żądanie wydawane, wyjąwszy, gdyby celem komunikacyi, przez art. 46 Ustawy Najwyższej, nakazanój, złożone były. Po wpisaniu sprawy na wokandę, akta, ani w całości, ani w części, bez upowaznienia Naczelnego Prokuratora wydawane być nie mogą.

159. Dla każdej ze stron, jeden tylko wyciąg główny wyroku wydanym być może. Wyciąg główny, opatrzonej jest własnoręcznym poswiadczeniem Pisarza, ze takowy, w moc art. 123 niniejszego Postanowienia, jest wykonalny i wzmianką, dla której ze stron wydany zostaje. Wszelkie inne wypisy, będą mogły być wydawane tylko jako kopie poswiadczone, z wyraźną o tém, tak na czele, jako też przy poswiadczeniu, wzmianką.

160. W razie żądania powtórnego wyciągu głównego, zachowanym będzie przepis art. 854 Kod. Post.

161. Dopóki akta, o których mowa w art. 157, do Głównego Archiwum odesłane nie zostały, wydawanie wypisów wyroku, należy do tego z Pisarzy, który przy sądzeniu sprawy zasiadał.

162. Szczegółowe rozporządzenia względem wewnętrznego porządku Kancellaryi, oraz Archiwów, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Prezydujący w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, zbliżając się, ile możności, do porządku, w innych Departamentach Rządzącego Senatu zaprowadzonego.

ROZDZIAŁ II.*O Departamencie Dziesiątym.***DZIAŁ I.***O sposobie postępowania.***ODDZIAŁ I.***O postępowaniu w sprawach zwyczajnych**I. Rozpozname przedstępne sprawy.*

163. W sprawach, z odwołania się obwinionego, oraz w drodze rewizyi przychodzących (art. 77 Najwyższego Postanowienia — (T. III, str. 393 nin. dzieła), Naczelný Prokurator przedewszystkiém rozpoznaje:

- a) Czy wszystkim obwinionym wyrok został ogłoszony, i czy ich o służącym prawie odwołania się zawiadomiono;
- b) Czy odwołanie się w czasie właściwym nastąpiło;
- c) Czy nadesłane akta są zupełne, lub zachodzi brak takich protokółów, pism, lub dowodów, bez których osądzenie sprawy nastąpić nie powinno.

164. Jeżeli Naczelný Prokurator znajdzie niedostateczność jaką, której uzupełnienie nie wymaga decyzyi Senatu, sam wyda, komu wypada, stosowne polecenie. Jeżeli zaś uważa, że potrzebna jest decyzja Senatu, wówczas, albo sam stosowne wnioski do Senatu uczyni, albo téż odniesie się do Przewodniczącego o wyznaczenie Referenta dla przedstawienia stanu rzeczy.

165. Gdy Naczelný Prokurator, nadesłane mu akta za zupełne uzna, składa Przewodniczącemu, wraz z aktami, krótkie przedstawienie, obejmujące:

- 1° Imiona i nazwiska odwołujących się.
- 2° Czy który z wpływających do sprawy jest w więzieniu osadzony.
- 3° Czy, i którzy Obroncy są obrani.
- 4° Którym z odwołujących się potrzebne jest dodanie oddzielnego, a którym łącznego Obroncy z urzędu.
- 5° Czy sprawa w sporządzeniu relacji szczególnego pospiechu wymaga.
- 6° W jakim terminie obrona może być wygotowaną.

166. Przewodniczący, na tém przedstawieniu wyznacza Referenta, z oznaczeniem, jeżeli nagłosc sprawy tego wymaga, terminu do wygotowania relacji, i obrońców, z zakreśleniem czasu do złożenia obrony.

Po zadekretowaniu, wracają akta do Naczelnego Prokuratora, końcem wydania dalszych rozporządzeń.

167. W sprawach, z odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, w moc art. 67 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 391 nn. dzieła), pod zawyrokowanie Senatu przychodzących, zachowane będą przepisy artykułów poprzedzających.

II. Wygotowanie relacji.

168. Relacja powinna obejmować:

- 1° Z czyjego odwołania sprawa przychodzi pod rozpoznanie; czy odwołujący się, i jak długo, są uwięzieni.
- 2° Dokładny opis czynów, które przychodzą pod rozpoznanie Senatu, z pominięciem tego wszystkiego, co na sprawę odwołujących się nie ma wpływu;
- 3° Przedstawienie tłumaczenia się obwinionych, dowodów, w porządku jasnym oddzielnie co do każdego czynu i co do każdego odwołującego się, o ile to jest koniecznym, z powołaniem stron akt, gdzie

zeznania obwiniionych i wazniejsze dowody znajduj^a się.

- 4° Treść wyroków niższych instancyj i zasady w nich przywiedzione.
 5° Powody odwołania się, jakie obwinieni przytoczyli.
 6° Obliczenie kosztów trzeciej instancyi, jeśli te, podług przepisów, zasądzeniu ulegają.

169. Jeżeli Referent spostrzeże, że w dochodzeniu opuszczono istotne formalności, lub pominięto szczegóły, wpływ na sprawę mające, winien uwagi swoje w tej mierze, po ukonczeniu relacji, na takowej zamieszczać.

170. Wygotowaną relację oddaje Referent Naczelnemu Prokuratorowi.

171. W razie opóźnienia się Referenta z wygotowaniem relacji, Przewodniczący, na wniosek Naczelnego Prokuratora, użyje środków prawem wskazanych, a w przypadku ciągłej zwłoki, doniesie o tem Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości.

III. Sporządzenie obron.

172. Obroncą odwołującego się może być obrany, bądź jeden z Obronców przy Senacie, bądź jeden z Obronców przy Sądzie Appellacyjnym.

W tym ostatnim przypadku, będzie nadto wyznaczony z urzędu Obronca przy Senacie, któremu akta sprawy zakomunikowane zostaną, z poleceniem zniesienia się z Obroncą, przez obwiniionego wybranym.

173. Obrońca obowiązany jest, w terminie oznaczonym, złożyć akta z obroną Naczelnemu Prokuratorowi, który przesyła takowe następnym Obroncom, jeżeli ich jest więcej.

174. Gdyby Obrońca ważne miał pobudki do żąda-

nia przedłużenia terminu do złożenia obrony, zanieśie w tej mierze podanie do Naczelnego Prokuratora, przed upływem zakreślonego czasu. Naczelnny Prokurator, po zniesieniu się z Przewodniczącym, co do przedłużenia, wyda rezolucyą.

175. Obroncy, za spóźnienie w złożeniu obrony, ulegają karom porządkowym, od 5 do 30 rubli, które na nich wymierza Naczelnny Prokurator, a w razie dostatecznego usprawiedliwienia zwłoki, takowe umarza. Gdy wymierzenie kar nie skutkuje, lub Obronca ciągle zwłoki się dopuszcza, Naczelnny Prokurator przedstawi rzecz do decyzji Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci.

IV. Przygotowanie wniosków; wpisanie sprawy na wokandę.

176. Gdy już relacya i wszystkie obrony złożone będą, Naczelnny Prokurator przygotowuje wnioski, lub też jednemu z Pomocników sporządzenie ich poruczy.

177. Jeżeli czyniący wnioski, uzna uwagi Referenta (art. 169) tak ważnemi, że wymagają decyzji przed osądzeniem sprawy, przedstawi wnioski w tej mierze Senatowi; w przeciwnym razie, wnioski stanowcze wygotuje.

178. Po wygotowaniu wniosków, a w przypadku art. 75 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 393 nn. dzieła) przewidzianym, po zwróceniu ich przez Dyrektora Głównego Sprawiedliwosci, Naczelnny Prokurator poleci Pisarzowi, wpisać sprawę na wokandę właściwą.

179. Jeżeli odwołujący się, w więzieniu osadzony, zaniósł żądanie, aby był obecny przy wprowadzeniu sprawy, Naczelnny Prokurator uczyni stosowny wniosek; a jeśli Senat uzna obecność uwięzionego potrzebą, Naczelnny Prokurator znosi się z kim wypada, celem jego dostawienia, przed przywołaniem sprawy.

V. Wprowadzenie sprawy i wydanie wyroku.

180. Po przywołaniu sprawy, Referent odczyta relacją, a następnie zabierają głos obrońcy; dalej Przewodniczący oświadczy obwinionemu, jeśli jest obecny, że wolno mu jest przymówić się, a w końcu odczytane będą wnioski przez Naczelnego Prokuratora, lub jego Pomocnika.

181. Obrońcy przy Senacie obowiązani są sami, lub przez Zastępców, w czasie właściwym stawac do odczytania obron, a to bez wezwania, pilnując się porządku wokand. Uchybiający temu porządkowi, ulegają karze art. 175, zagrożonej. W razie niestawienia się obrońcy, pisma przez niego podane, przez Pisarza odczytane zostaną.

182. Po odczytaniu wniosków, nikomu już głos dozwolony nie będzie, lecz Przewodniczący zaraz ustęp nakaze, i Senat do wydania wyroku przystąpi.

183. Głosowanie, oraz zapisanie i ogłoszenie sentencji, odbywać się będzie w sposobie, art. 114, 115, 116, 118, 120, 121 i 123 przepisany,

184. W sprawach, w art. 77 Najwyższej Ustawy (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, sentencya nie będzie ogłoszona na audiencji. Ogłoszenie wyroku, tak jak i jego wykonanie, nastąpi dopiero po nadejściu Najwyższego Ukazu, który wraz z wyrokiem, gdzie wypada, przesłany zostanie.

185. Wyroki Senatu, wydawane będą w Imieniu Pa-nującego, i zawierać w sobie mają:

- a) Wymienienie, czy zapadły w składzie zwyczajnym, czy w powiększonym komplecie.
- b) Datę posiedzenia, obecność Członków sądzących i Prokuratora.
- c) Imiona, nazwiska, zamieszkanie odwołujących się i nazwiska obrońców.

- d) Wymienienie przedmiotu sprawy.
- e) Datę i tresć wyroku zaskarżonego.
- f) Wnioski Prokuratora.
- g) Motiva wyroku.
- h) Sentencją.

186. Pisarz obowiązany jest, motiva każdego wyroku, zapadłego w sprawach nagłych, w przeciągu dni trzech, w innych zaś, w dniach 8, wygotować i odczytać w komplecie sądzącym sprawę. Czas ten, w 'sprawach obszerniejszych, może Przewodniczący przedłużyć.

Oryginał redakcyi wyroku, będzie podpisany przez Przewodniczącą i Pisarza. Każdy z Członków, oraz Prokurator, mocni są czynić uwagi, do sprostowania, lub uzupełnienia motywów dążące.

187. Odpis wierzytelny zredagowanego wyroku, Pisarz winien złożyć, wraz z aktami sprawy, Naczelnemu Prokuratorowi, dla przesłania, gdzie należy, zaś oryginał dołączyć do akt szczegółowych.

Co do wyroków, zapadłych w sprawach, w art. 77 Ustawy (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, zachowane będzie postępowanie, w art. 184 niniejszego Postanowienia przepisane.

ODDZIAŁ II.

O postępowaniu w niektórych szczególnych przedmiotach.

188. Oprócz posiedzeń sądowych zwyczajnych, w powiększonym komplecie i całego Departamentu, będą jeszcze posiedzenia ekonomiczne, do których należą następujące przedmioty:

- 1° Odczytanie Ukazów Najwyższych i rozporządzeń Rządowych, Warszawskich Departamentów w ogólnosci, lub X Departamentu w szczególności dotyczących, oraz Ukazów Najwyższych, co do wyroków, pod zatwierdzenie Monarchy przedstawianych.

- 2° Załatwienie przedmiotów, w skutku art. 164, do decyzji przedstawianych.
- 3° Rozpoznanie odwołania się Prokuratora przy Sądzie Appellacyjnym, w przypadkach, objętych art. 27 Najwyższego Postanowienia z dnia 26 Marca 1842 roku (1).
- 4° Żądania o wyznaczenie Sądu, jeśli sprawa toczy się w dwóch, lub więcej Sądach Kryminalnych, albo też w kilku Sądach Policji Poprawczej, lub Prostój, niezależących od jednego Sądu Kryminalnego.
- 5° Żądania o odesłanie sprawy od jednego Sądu Kryminalnego do drugiego, lub od jednego Wydziału Sądu Appellacyjnego, do drugiego, dla prawnego podejrzenia, lub bezpieczeństwa ogólnego.
- 6° Przedstawienia władz, podania Obrońców, lub innych osób, wymagające decyzji Departamentu.

189. W przedmiotach powyższych, od N.2 począwszy, jeśli Naczelnny Prokurator uzna, iż przed wydaniem postanowienia, potrzebne jest bliższe rzeczy wyjaśnienie, wyda stosowne rozporządzenie; skoro zaś przedmiot uważa przygotowanym do decyzji, albo przedstawi Przewodniczącemu potrzebę wyznaczenia Referenta, do sporządzenia relacyi, i po jej złożeniu wnioski przygotowuje, albo wprost z wnioskami swemi przedstawi przedmiot na najbliższém posiedzeniu.

190. Posiedzenia ekonomiczne, odbywać się będą co Sobota.

W przedmiotach zwłoki niecierpiących, Naczelnny Prokurator, za zniesieniem się z Przewodniczącym, przedstawić może przedmiot w każdym dniu, przed rozpoczęciem posiedzenia zwyczajnego.

---

(1) Właściwie jest tu mowa o przypadkach przewidzianych artykułem 67, a nie 27. (T. III, str. 391 nin. dzieła).

191. Na posiedzeniach ekonomicznych, postanowienia będą wydawane większością głosów; w razie równości, zdanie zgodne z wnioskami Naczelnego Prokuratora, przeważa.

192. Co do wyłączenia Członka Senatu, spraw karności, i spoiów o jurysdykcją między Sądami, cywilnym a kryminalnym, zachowane będą przepisy art. 61, 63, 64, 65, 77 do 83, 85, 86, 87, 88.

DZIAŁ II.

O porządku wewnętrznym.

193. Utrzymywane będą w X Departamencie księgi następujące:

- 1° Dziennik ogólny.
- 2° Dziennik Imiennych Najwyższych Ukazów.
- 3° Dziennik poleceń Namiestnika.
- 4° Rejestr spraw, do odsądzenia przychodzących.
- 5° Rejestr przedmiotów, na posiedzenia ekonomiczne wnoszonych.
- 6° Wokandy kontrollujące.
- 7° Wokandy audiencyonalne.
- 8° Lista przytomności Członków, do stałego zasiadania przeznaczonych.
- 9° Sentencyonarz.
- 10° Protokół posiedzeń, do zapisywania w krótkości, jakie sprawy na sessyi były sądzone, różniących się zdań Członków, bez wymienienia zasad, i do zapisywania decyzji do sentencyonarza nie wchodzących, oraz wypadków, w Departamencie wydanych się mogących.
- 11° Księga do zapisywania zdań w sprawach karności, zdań różniących się Członków w sprawach w art.

77 i 80 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 393 nin. dzieła) wzmiankowanych, oraz rozpisów.

12° Księga expedycji.

13° Księga kar i kosztów.

Kształt, rubryki i podziały wewnętrzne wzmiankowanych ksiąg i wokand, oraz ilość i przeznaczenie takowych, przepisze, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, Dyrektor Główny Sprawiedliwości (1).

194. Przepisy art. 131, 132, dotyczące obowiązków Przewodniczącego, wspólne są Przewodniczącemu w Departamencie Dziesiątym.

195. W sprawach, w art. 77 Ustawy Najwyższej (T. III, str. 393 nin. dzieła) wymienionych, Referent właściwy wygotuje:

- a) Raport, obejmujący krótkie wystawienie przedmiotu sprawy, wymienienie treści zapadłych wyroków, oraz krótkie zasady i osnowę wyroku Departamentu.
- b) Opis sprawy, obejmujący: imiona, nazwiska i stan każdego osądzonego, czy był dawniej i jak karany, stan jego służby, jeżeli był lub jest w służbie rządowej; krótkie skreslenie czynu, za który jest osądzony; jego ostateczne tłumaczenie się; zbiorowe wystawienie dowodów; treść zapadłych wyroków niższych instancyj; dosłownie wypisane artykuły prawa, na których Departament oparł swe wyroki, oraz różniące się zdania Członków sądzących i ich zasady, w krótkości wyłożone.

(1) Obowiązkowi temu uczynił zadość Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Sprawiedliwości przez wydanie rozporządzenia z d. 19 Września (1 Pazdziernika) 1842 r. N. 11128.

Pisma te, odczytane będą na posiedzeniu Departamentu, a po opatrzeniu ich należytemi podpisami, wraz z kopją wyroku i aktami, Naczelnemu Prokuratorowi, do dalszego postąpienia, złożone zostaną.

196. Jeżeli, skutkiem Najwyższej decyzji, utrata szlachectwa jest wyrzeczona, Naczelny Prokurator, obok rozporządzeń co do jój wykonania, zawiadomi zarazem Heroldyą.

197. W przypadku, w art. 32 Postanowienia z d. 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 433 nin. dzieła) objętym, Naczelny Prokurator, znosi się z właściwemi władzami, i wydaje stosowne rozporządzenie, co do odebrania od przestępcy dowodów służby, orderów, znaków honorowych, a po ich ściągnięciu, przesyła je, przy raporcie, Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci.

DZIAŁ III.

Szczególne przepisy dla Naczelnego Prokuratora.

198. Wnioski co do wszystkich przedmiotón, mają być czynione na piśmie.

199. Naczelny Prokurator utrzymuje kontrolę przesyłanych spraw do obrony i do relacji.

200. Naczelny Prokurator składa Dyrektorowi Głównemu Prezydującemu w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwosci, raporta tygodniowe, kwartalne, roczne, podług wzorów, przez tegoż Dyrektora przepisanych.

Raporta tygodniowe, składane będą w ostatnim dniu każdego tygodnia.

Raporta kwartalne, w pierwszych 15 dniach po upływie kwartału.

Raporta roczne, w pierwszych 2 miesiącach po upływie roku.

201. Wraz z raportem rocznym, złożone będzie sprawozdanie z całorocznych działań X Departamentu. Sprawozdanie to obejmować ma:

- a) Wyszczególnienie liczebne załatwionych w Departamencie spraw, podług rodzaju przestępstw, Kodeksem Karnym oznaczonych.
- b) Wymienienie, ile z pomiędzy zaskarżonych wyroków w całości lub części uchylono, ile zatwierdzono.
- c) Przywiedzenie głównych pobudek, które do zmiany wyroków Senat powodowały, a mianowicie: czy te wpływały z niedostateczności dowodów, mylnego zastosowania, lub istotnej wątpliwości prawa.
- d) Okazać się mogące doswiadczeniem niedogodności z niniejszego urzędu.
- e) Wszelkie inne spostrzeżenia, Rząd obchodzić mogące.

202. Zresztą, art. 133, 134, 137, 140 do 150 i 155 obecnego Urzędu, mają zastosowanie do Naczelnego Prokuratora przy X Departamencie.

DZIAŁ IV.

O porządku wewnętrznym Kancellaryi i Archiwów.

203. Dla każdej sprawy, pod zawyrokowanie Departamentu X przychodzącej, będą założone oddzielne akta.

204. Dla przedmiotów, drogą ekonomiczną załatwianych, o ile te nie dotyczą spraw, które już mają oddzielne akta, będą zakładane akta w miarę potrzeby, stosownie do uznania Naczelnego Prokuratora.

205. Żadne wypisy z ksiąg lub akt Departamentu, nie mogą być wydawane, bez pozwolenia Naczelnego Prokuratora.

206 Porządek wewnętrzny Kancellaryi i Archiwów przepisze Dyrektor Główny Prezydujący w Komisji Rządowej Sprawiedliwości, na przedstawienie Naczelnego Prokuratora, zbliżając się ile możności do porządku, w innych Departamentach Rządzącego Senatu zaprowadzonego.

ROZDZIAŁ III.

Przepisy Ogólne.

207. Naczelnicy Prokuratorowie i ich Pomocnicy wykonają przysięgę przed Namiestnikiem Królestwa.

208. Referenci przy Dziesiątym Departamencie, Pisarze i Podpisarze, Obroncy przy Senacie, nakoniec Urzędnicy Kancellaryi, wykonają przysięgę przed właściwym Przewodniczącym; inne osoby do składu Kancellaryi należące, przed Naczelnym Prokuratorem.

209. Tajemnica narad i wewnętrznego biegu czynności przez wszystkich Członków Senatu i Urzędników Kancellaryi, najściślej zachowaną będzie.

210. Pieczęć IX i X Departamentu, będzie, Herb Cesarstwa, w środku jego, Herb Królestwa, z następującym, w językach Polskim i Rosyjskim napisem, $\frac{\text{Dziewiąty}}{\text{Dziesiąty}}$ Warszawski Departament Rządzącego Senatu.

211. Pieczęć Naczelnego Prokuratora będzie, herb, jak wyżej, z następującym, w językach Rosyjskim i Polskim napisem, Naczelnicy Prokurator $\frac{\text{Dziewiątego}}{\text{Dziesiątego}}$ Warszawskiego Departamentu Rządzącego Senatu.

212. Przewodniczący w Departamentach i Wydziałach, Senatorowie, Członkowie Senatu i Pomocnicy Na-

czelnych Prokuratorów, od stron w Senacie sprawy mających, żadnych odwiedzin przyjmować nie będą.

213. Ferye sądowe IX Departamentu, trwać będą od 1 (13) Lipca, od 1 (13) Wrzesnia (1).

214. Porządek oddalenia się na ferye, ustanawianym będzie, osobnym na każdy raz rozporządzeniem Namiestnika Królestwa, na przedstawienie Dyrektora Głównego Sprawiedliwości, któremu w tym celu, starszy z nominacji lub rangi Przewodniczący, po zniesieniu się z Naczelnym Prokuratorem, stosowny projekt rozkładu kompletów feryjnych składa.

215. W czasie feryj, jedynie Wydział posiedzenia odbywać będzie, dla sądzienia spraw, z rejestru terminów stałych, i rejestru summatycznego.

216 W dni sobotnie, Wydział feryjny odbywa:

1° Porządkowanie podan incydentalnych, w art. 52 pod hezbą 1, 2 wymienionych. W ciągu feryj żadne inne podania incydentalne wnoszone być nie mogą.

2° Sądzienie podan incydentalnych, w niniejszym artykule wymienionych, o ile za gotowe uznane zostały (2).

217. W sprawach i przedmiotach, do całego składu IX Departamentu należących, oraz w sprawach, z Wydziału feryjnego do powiększonego kompletu przechodzących, przyzywani będą Członkowie, z mocy art. 214

---

(1) Przepis niniejszy o feryach sądowych rozciągnięty został do feryj w innych Sądach Cywilnych.—(Porównać przypisek na str. 316 T. III nin. dzieła).

(2) Porównać art. 10 postanowienia Księcia Namiestnika z r. 1844, które zamieszczone jest w odsyłaczu do art. 8 niniejszego Urządzenia Wewnętrznego. (T. III, str. 438 nin. dzieła).

nieoddalający się, a w braku tychże, Członkowie z X Departamentu.

218. Posiedzenia, o których mowa w poprzedzającym artykule, odbywać się będą w dni poniedziałkowe.

Przedmiotem posiedzeń tych jest:

- 1° Załatwienie przedmiotów ogólnych zwłoki niecierpiących.
- 2° Sądzenie spraw do całego składu Departamentu, oraz do powiększonego kompletu, z rejestru terminów stałych i sumarycznego należących.

219. Departament X feryj sądowych nie ma.

220. Przewodniczący i Senatorowie żądający urlopu, bądź w kraju, bądź za granicę, udawac się będą ze stosowną prosbą przez posiednictwo Dyrektora Głównego, do Namiestnika Królestwa.

221. Członkowie Departamentów, tudzież Naczelnik Prokuratorowie, będą otrzymywać urlopy, do dni 8 i w kraju, od Dyrektora Głównego. do tygodni 6 i w kraju, od Namiestnika Królestwa, na przedstawienie Dyrektora Głównego; na czas dłuższy lub za granicę, od Najjasniejszego Pana, na przedstawienie Namiestnika.

222. Wszyscy inni Urzędnicy Senatu i Kancellaryi Senatu, otrzymywać będą urlopy, do dni 8 i w kraju, od Naczelnego Prokuratora, do tygodni 6 i w kraju, od Dyrektora Głównego; na czas dłuższy lub za granicę, od Namiestnika Królestwa, na przedstawienie tegoż Dyrektora Głównego.

223. Prośby o urlop Członków Senatu i Referentów, zanoszone będą przez posiednictwo Przewodniczącego w Departamencie; innych Urzędników, przez posiednictwo Naczelnego Prokuratora.

224. Na posady 8ej i 9ej klasy w Kancellaryi Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, przerna-

cza, tytułem pełniących obowiązki, Dyrektor Główny, na przedstawienie właściwych Naczelnym Prokuratorów.

225. Kancelistów, Aplikantów Kancellaryi, Woznych i Posługaczy, mianują właściwi Naczelnym Prokuratorowie, z obowiązkiem donoszenia Dyrektorowi Głównemu, o zachodzących względem osób, posady te zajmujących, zmianach, półrocznie, co 1 Stycznia i 1 Lipca.

226. Ilekroć, według niniejszego Urządzenia, posiedzenie ma się odbyć w dniu oznaczonym, a dla święta lub dnia galowego, albo jakiejbądź innej przeszkody, posiedzenie nie mogłoby mieć miejsca, w takim razie odkłada się takowe na najbliższy dzień audjencyonalny

---

V. Przepisy przechodnie dla przeniesienia spraw z Sądu Najwyższej Instancji i Wydziałów Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego, do Dziewiątego i Dziesiątego Departamentów Rządzącego Senatu.

(Postanowienie Księcia Namiestnika z d. $\frac{8}{20}$ Września 1842 r.
D. P. T. XXX, str. 241).

W wykonaniu Najwyższego Reskryptu, danego na imię Księcia Namiestnika Królestwa pod d. 26 Marca 1842 r. względem przywiedzenia do skutku zatwierdzonych w tymże dniu: Ustawy o Warszawskich Departamentach Rządzącego Senatu, oraz Postanowienia o sposobie zanoszenia i rozpoznawania skarg na wyroki, mocą ostatniej instancji dotąd wydawane, tudzież względem ostatecznego zniesienia Izby Sądu Najwyższego, oraz Wydziałów Kassacyjnych Sądu Appellacyjnego, Książę Namiestnik Królestwa w postanowieniu swém z d. $\frac{8}{20}$ Września 1842 r. wydał następujące przepisy:

1. Otwarcie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, nastąpi w dniu 20 Września (2 Października) 1842 r., i z dniem takowym, powołane wyżej, Najwyższa Ustawa i Najwyższe Postanowienie, wejdą w moc obowiązującą.

2. Z tymże dniem 20 Września (2 Października) 1842 r., Izba Sądu Najwyższego i Wydziały Kassacyjne Sądu Appellacyjnego, zostają ostatecznie zniesione.

3. Księgi, rejestra, wokandy, oraz całe Archiwum Izby Sądu Najwyższego, niemniej księgi, rejestra, wokandy, oraz całe Archiwum Wydziałów Kassacyjnych,

przeniesione być winny, pierwsze, do Archiwum IX Departamentu, drugie, do Archiwum X Departamentu. Szczegółowe rozporządzenia celem uskutecznienia tego przeniesienia, oraz odłączenie akt, które z mocy art. 35 i 39 Najwyższego Postanowienia daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 434 i 435 nin. dzieła), w Sądzie Appellacyjnym pozostać, lub do Sądów innych odesłane być powinny, przepisze Dyrektor Główny Sprawiedliwości, na przedstawienie Naczelných Prokuratorów.

4. Sprawy na wokandach Wydziałów I i II Izby Sądu Najwyższego znajdujące się, z wyłączeniem tych, które z mocy art. 56 Najwyższej Ustawy z d. 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 388 nin. dzieła), w całym składzie Departamentu sądzone i na właściwą wokandę wpisane być winny, przeniesione zostaną na wokandy Wydziału I i II Dziewiątego Departamentu, z zachowaniem, co do właściwości rejestru, prawideł, Wewnętrznym Urządzeniem przepisanych. W sprawach tego rodzaju, czytanie replik i duplik, według dotychczasowych przepisów złożonych, jest dozwoloném.

5. W sprawach, dotąd na wokandy byłego Sądu Najwyższej Instancyi niewpisanych, a z mocy art. 5 i 13 Najwyższego Postanowienia daty 26 Marca 1842 r. (T. III, str. 428 i 429 nin. dzieła), zawyrokowaniu Dziewiątego Departamentu ulegających, instrukcja w ten sposób załatwioną być winna, izby, stosownie do art. 45 Najwyższej Ustawy tejże daty (T. III, str. 387 nin. dzieła), przez każdą ze stron jedno tylko pismo obroncze przy porządkowaniu złożoném zostało.

6. Od wyroków, przez Wydziały Sporne Sądów Pokoju, Trybunały Cywilne pierwszej instancyi, oraz Trybunał Handlowy, po dzień, od którego Najwyższe Postanowienie daty 26 Marca 1842 r. wchodzi w wykonanie, mocą ostatniej instancyi zapadłych, służy odwołanie, od

pierwszych, przed właściwy Trybunał pierwszej instancji, od drugich, przed Sąd Appellacyjny, z zastosowaniem przepisu, w art. 4 i 13 wzmiankowanego Postanowienia (T. III, str. 427 i 429 nin. dzieła) zawartego. — Art. 2 niniejszego Postanowienia.

7. Od wyroków, przez Sąd Policji Prostój, Sądy Policji Poprawczej i Sądy Kryminalne, po dzień, od którego Najwyższe Postanowienie daty 26 Marca 1842 r. wchodzi w wykonanie, mocą ostatniej instancji zapadłych, służy odwołanie, od pierwszych, przed właściwy Sąd Policji Poprawczej, od drugich, przed właściwy Sąd Kryminalny, od ostatnich, przed Sąd Appellacyjny, z zastosowaniem przepisu, w art. 38 wzmiankowanego Postanowienia (T. III, str. 435 nin. dzieła) zawartego. — Art. 2 niniejszego Postanowienia.

8. Mecenasi, przy Izbie Sądu Najwyższego ustanowieni, pełnić będą odtąd obowiązki obrońców przy Warszawskich Rządzącego Senatu Departamentach.

Organizacya Prokuratoryi w Królestwie Polskiem.

Dla zapewnienia na giuntownych zasadach obrony wszelkich jakiegokolwiek rodzaju *własności publicznych*, jako to *Korony i Narodowych*, oraz tych, którym *Rząd opiekę swoją lub bliższy dozór jest winien*, postanowieniem Najwyższem z d. 29 Wrzesnia (11 Października) 1816 r. (D. P. T. II, str. 116) ustanowioną została *Prokuratorya Generalna*, która później nazwę *Prokuratoryi w Królestwie Polskiem* otrzymała.

Pomijając przepisy w art. 2, 3, 4, 5 i 30 do 37, powyższego postanowienia zawarte, jako nie mające wpływu na Organizacyę Sądownictwa, zamieszczone tu zostają rozporządzenia podane w art. 1 i 6 do 29 włącznie, a mianowicie:

1. Na miejscu wszystkich Wydziałów prawnych i Urzędników do których obrona jakichkolwiek bądź *własności publicznych* dotychczas należała, będzie w Stolicy Królestwa pod bokiem Kommissyów Rządowych jedna tylko naczelna Magistratura, to jest *Prokuratorya Generalna*, obroną prawną wszystkich *własności publicznych* zatrudniać się mająca (1).

---

(1) Od zasad tu podanych ma miejsce wyjątek *co do sporów*, pomiędzy *instytutami publicznemi a Skarbem Królestwa* toczących się

W przedmiocie tym obowiązującemi są dwa postanowienia Namiestnika Królewskiego:

*Oznaczenie Sądu upoważnionego do sądzenia spraw
tyczących się własności publicznych.*

6 Jeden tylko Sąd Ziemiański Województwa Mazowieckiego w stolicy będący (t. j. Trybunał Cywilny Warszawski), jako pierwsza instancja, i jeden tylko Trybunał Apellacyjny (Sąd Apellacyjny Królestwa), jako druga instancja,

Pierwsze z d. 2 Grudnia 1817 r. (D. P. T. IV, str. 74) które stanowi:

Art. 1. W przypadku zachodzących sporów między Skarbem publicznym a Instytutami, Delegowani od Kommissyów Rządowych, których się spór dotyczy, takowy rozpoznac i właściwym Kommissyom przedstawić będą obowiązani.

Art. 2. Zgodna opinia Kommissyj Rządowych w przedstawionych sobie w sposob w artykule poprzednim przepisany sporach, stanowić będzie ostateczną tychże sporów decyzją.

Art. 3. W przypadku gdyby opinie Kommissyów odmienne były w téj mierze, natenczas rzecz do ostatecznej Naszej w Radzie decyzji przedstawioną być ma.

Drugie z d. 18 Lipca 1818 r. (D. P. T. VI, str. 185) które stanowi:

Art. 1. Do decyzji Kommissyów Rządowych należyć mają, stosownie do postanowienia Naszego z d. 2 Grudnia 1817 r., wszelkie spory o prawa, summy i służebności, tyczące się funduszów Instytutów Edukacyjnych, Duchowieństwa Narodowego i innych wyznań religijnych, Instytutów Wojskowych, tudzież funduszów miast, wsiów i gmin na gruncie Rządowym leżących, naostatek wszelkich funduszów Szpitalów, Zgromadzeń miłosierdzia i innych Instytutów publicznych, pod sterem Rządu krajowego będących, a to w takim razie, gdy żadna strona prywatna do pomienionych sporów nie wchodzi.

będą wyłącznie upoważnionemi do sądzenia wszystkich processów z całego kraju, publicznych własności dotyczących się, czyli to z powództwa czyli z zapoznania wytoczonych, w tych jednak tylko przypadkach, gdzie spór o prawo do własności, to jest *de jure*, jak np. o dziedzic-

---

Art. 2. Decyzye w sporach wyż wyrażonych przez Kommissye Rządowe wydane, mają między stronami powagę rzeczy ostatecznie załatwionej i pociągają za sobą wszelkie prawne skutki.

Art. 3. Decyzye pomienione wydawane będą w imieniu Kommissyów Rządowych, których się spór dotyczy, i podpisane będą przez Prezydujących Ministrów w tychże Kommissyach Rządowych, do których się spór stosuje.

Art. 4. Wszelki spór zachodzący między Skarbem publicznym a prywatnym, tudzież między Instytutem wyż wyrazonym, jako téż między miastem, wsią, lub gminą, na gruncie Rządowym leżącemi a prywatnym, należyć będzie do rozpoznania i decyzji Sądownictwa Cywilnego.

Art. 5. W sporach do decyzji Kommissyów Rządowych należących, Prokuratora Jeneralna, na wezwanie tychże Kommissyów, będzie dawać na piśmie swe opinie w względzie prawnym. Zaś w sporach pozostawionych do decyzji Sądownictwa Cywilnego, taż Prokuratora obowiązana jest, obrony swój udzielać dla Skarbu publicznego, Instytutów wszelkich wyż wyrażonych, tudzież dla miast, wsiów, i gmin na gruncie Rządowym leżących, jeżeli takowe z prywatnemi w sporze zostawać będą.

Art. 6. W każdym zdarzeniu gdzie zachodzić będzie potrzeba odebrania przysięgi, inkwizycyi świadków, rewizyi naocznój, lub innój przez Delegowanego odbyć się mającej czynności, będzie wyznaczony z Członków władz Administracyjnych Delegowany, który, jako Kommissarz Rządowy, czynność sobie poruczoną uskuteczni, z zalikwadowaniem należytości prawem ustanowionych.

(Art. 7 do 27 włącznie, jako obejmujące w sobie przepisy administracyjne *O sposobie ogólnym postępowania w powyższych sporach*, opuszczają się tu zupełnie).

two dóbr nieruchomości, o granice, o prawa hipoteczne, o należność kapitałów, lub jakiegokolwiek wiecznych funduszków, o ważność transakcyj, testamentów, kontraktów, umów, i t. p. zachodzić będzie.—Art. 11 i n. pos. Rady Adm. z d. 11 Lutego 1842 r. (T. I, str. 627 nin. dzieła) — (1).

(1) Z uwagi, iż przepisy postanowienia z d. 27 Lutego 1816 r. (Dopisek IV na str. 1027 T. I, nin. dzieła), wstrzymujące bieg spraw własności publicznej dotyczących się, zamierzone były jedynie do usposobienia dokładnej dla Skarbu, gmin, miast, funduszków duchownych i instytucji publicznych obrony w tychże sprawach, że, lubo ustanowienie Prokuratorji i prowadzi do takowego zamiaru, jednakże Magistratura ta nowo utworzona, dostatecznego czasu potrzebuje, aby postawioną była w możności przygotowania dokładnych obron w tak znacznej liczbie processów,— przeto Namiestnik Królestwa na posiedzeniu Rady Administracyjnej z d. 20 Maja 1817 r. (D. P. T. III, str. 170), pomiędzy innemi, postanowił:

„Prokuratorja Jeneralna skoro uzna, iż przygotowanie obrony dokładać, w jakimkolwiek nowym lub w bieg przywróconym procesie, i zgromadzenie potrzebnych do niej materyałów, wymaga dłuższego czasu, będzie miała prawo, żądać *dylacyi* aż do sześciu miesięcy. W przypadku koniecznej potrzeby upoważnioną jest do żądania drugiej, a następnie i trzeciej półrocznej dylacyi, które każdy Sąd, na wyraźne żądanie Prokuratorji Jeneralnej, w każdej sprawie dozwolić powinien. Jeżeli zaś zaszła kiedy potrzeba dłuższej nad te trzy dylacye przewłoki, naówczas udzielenie takowej, zależeć będzie od uznania Sądu. Rozporządzenie to względem dylacyów, trwać ma do czasu zaprowadzenia nowej Procedury sądowej.”

Na zasadzie powyższego przepisu Kommissya Rządowa Sprawiedliwości pod d. 31 Lipca (12 Sierpnia) 1854 r. N. 10158 wydała rozporządzenie, iż Prokuratorowie przez stosowne wnioski obowiązani są zwracać uwagę Sądów na istotne znaczenie przepisów tegoż postanowienia, a przez dokładne ich wyjaśnienie starać się, izby Sądy wyrokami swemi nie odmawiały Prokuratorji dylacyj tam, gdzie takowe Prokuratorji z prawa służą.

7. Sprawy tylko przemijające, z własności publicznych wynikające, jak np. Sprawy Possessoryjne, Kryminalne, Policji Poprawczej, Policyjne, tudzież o dochody czasowe (wyjąwszy te dochody, które niżej pod art. 10 są wyszczególnionemi), w sądach właściwych, *respective* miejscowych, pierwszej instancji sądzonemi będą. Trybunał zaś Najwyższy, tak jak dla wszystkich krajowych mieszkańców, będzie dla spraw i processów własności publicznej interessujących, trzecią i ostatnią instancją.

Attrybucye Ogólne Prokuratorji Generalnej.

8. Prokuratorja Generalna w całym ogóle Składu swego, jest zwierzchnim i naczelnym pełnomocnikiem Rządu krajowego, a to w względzie dochodzenia lub obrony prawnej wszystkich własności publicznych pod opieką Rządu będących. — Post. Nam. Kr. z d. 2 Grudnia 1817 r. (T. III, str. 492 nin. dzieła), oraz art. 8 i n. takiegoż postanowienia z d. 18 Września 1817 r. (T. II, str. 174 tegoż dzieła).

9. Takimi własnościami publicznymi są:

a) Dobra i lasy korony (1).

(1) Tu się odnoszą dwa postanowienia Rady Administracyjnej:

Pierwsze z d. 1/13 Listopada 1840 r. (D. P. T. XXVI, str. 163), podług którego:

Art. 1. W sprawach granicznych i wszelkiego rodzaju sporach pomiędzy dobrami Księstwa Łowickiego, a osobami prywatnemi wyniknąć mogących, obroną prawną ze stron, tych dóbr, Prokuratorja Generalna w Królestwie zajmować się jest obowiązana.

Art. 2. Ściąganie niedoborów od dzierżawców, czynszowników i innych osób, do kassy Księstwa Łowickiego, odbywać się winno nadal i bez nadwężenia praw, na

---

mocy istniejących już umów, nabytych, drogą egzekucyi administracyjnej.

Drugie, w rozwinięciu powyższego wydane, z d. 21 Października (2 Listopada) 1841 r. (D. P. T. XXVIII, str. 413) w tój osnowie:

Art. 1. Sprawy, w których, z jednej strony, Prokuratorja Jeneralna obowiązana jest bronić spraw Skarbu Królestwa, Kościołów, Instytutów i Gmin, w myśl art. 9 i 10 Ustawy z d. 20 Września (11 Października) 1816 r. (T. III, str. 491 nin. dzieła), a z drugiej zachodzi przeciwny interes Administracyi Księstwa Łowickiego, wprowadzane i rozpoznawane być mają w właściwych Sądach Cywilnych.

Art. 2. Obroną spraw Administracyi Księstwa Łowickiego, tak w tych wypadkach, jako téż w razie zachodzących sporów pomiędzy Skarbem Królestwa, Kościołem, Instytutem, Gminą miasta i wsi, z jednej, a tąż Administracyą z drugiej, i prywatnym z trzeciej strony, trudnić się będzie, ze strony wspomnionój Administracyi, mianowany oddzielnie, decyzją Namiestnika Królestwa, Pełnomocnik prawny, a rozstrzyganie tego rodzaju sporów, wedle art. 4 Postanowienia z dnia 18 Lipca 1818 r. (T. III, str. 493 nin. dzieła) należy do Sądownictwa Cywilnego.

Art. 3. Gdy, wedle art. 12 Ustawy z dnia 29 Września (11 Października) 1816 r., Prokuratorja Jeneralna nie jest obowiązana udzielać assystencyę i obronę prawną w sporach, tyjących się dochodów przemijających i tymczasowych, a takowe z istoty swęj pośpiechu wymagają, zatem obroną tego rodzaju spraw, jako téż processów possessoryjnych, w interessach Administracyi Księstwa Łowickiego, w Sądach Pokoju, trudnić się będą jęj urzędnicy, a w Trybunale Cywilnym, oraz w wyższych Magistraturach sądowych, Pełnomocnik prawny Administracyi, który zarazem obowiązany jest do udzielania instrukcyi prawnej rzeczonym urzędnikom, w sprawach, przed Sądy Pokoju wytaczanych.

Art. 4. Pozwy w sprawach, powyższym artykułem wymienionych, jak równie w sprawach, Postanowieniem Rady

- b) Dobra i lasy narodowe, w aktualnej possessyi Rządu zostające (1).
- c) Dobra i lasy narodowe, za przywilejami szczególnymi w używaniu jeszcze prywatnych osób będące.
- d) Dobra i lasy narodowe, za Rządu Księstwa Warszawskiego Donataryuszom rozdane, a teraz Rządowi zwrócone.
- e) Summy, przez Konwencyą Wiedeńską Skarbowi odstąpione.
- f) Długi pieniężne i wszelkiego rodzaju należności, Skarbowi narodowemu winne.
- g) Sukcesye wakujące, stemple spadkowe i wszelkiego rodzaju legata na własność lub użytek publiczny przeznaczone (2).
- h) Dobra i kapitały, do funduszu edukacyjnego należące.

Administracyjnej z dnia $\frac{1}{13}$ Listopada 1840 roku (T. III, str. 495 nin. dzieła) przewidzianych, mają być wydawane z powództwa Administracyi Księstwa Łowickiego; a nawzajem, w tych samych wypadkach, strony interessowane, rozpoczynając sprawy przeciwko Administracyi wspomnianej, stosownie do art. 11 Postanowienia z d. $\frac{6}{18}$ Września 1817 r. o sprawach possessoryjnych wydanego (T. II, str. 171 nin. dzieła), pozwy, nie Gubernatorowi Cywilnemu, lecz Administracyi Księstwa, wręczać powinny.

(1) Wszelkie sprawy graniczne i possessoryjne, dotąd zachodzące, dóbr i lasów rządowych dotyczące, w których przedmiot zakwestionowany nie przenosi włók dwóch miary Polskiej, stosownie do Dekretu o miarach nowych (D. P. T. VI, str. 50, oraz T. II, str. 878 i n. niniejszego dzieła) mogą być przez dobrowolne układy, za upoważnieniem Kommissyi Rządowej Przychodów i Skarbu załatwione.

Post. Ks. Nam. z d. 24 Sierpnia 1819 r. (D. P. T. D. str. 239).

(2) Porównać art. 24 i n. postanowienia Rady Administracyjnej z d. 11 Lutego 1842 r. (T. II, str. 631 nin. dzieła).

- a) Dobra, kapitały, dziesięciny i wszystkie fundusze duchowieństwa narodowego (1).
- b) Dobra i wszystkie fundusze miast, gmin, zgromadzeń miłosierdzia, szpitalów, oraz wszelkich korporacyow i instytutów publicznych (2).
- l) Wszystkie fundusze innych wyznań religijnych, na koniec wszystkie własności publiczne, ruchome i nieruchome, którym Rząd krajowy opiekę swoją jest winien, a które do prywatnej własności nie należą (3).

10. Dopóki atoli osobne postanowienie z dokładném

(1) Podług postanowienia Rady Administracyjnej z d. 26 Czerwca 1819 r. (D. P. T. VI, str. 355).

„Dobra, fundusze i własności zniesionych zgromadzeń i instytutów duchownych, co do stosunków prawnych, począwszy od dnia 1 Czerwca r. b., uważanemi będą w równi z majątkiem Rządowym dopóki zostawać będą pod Administracją Rządową, co jednak nie ma naruszać w niczém prawnych w tój mierze stosunków, które wypływają z przeszłości.”

(2) Obrona prawna w sprawach, Domu Podrzutków i Szpitala Dzieciątka Jezus dotyczących, podobnie jak to ma miejsce co do innych tego rodzaju zakładów, należćć ma do Prokuratoryi. (Art. 5 postanowienia Najwyższego z d. ¹⁷/₂₉ Października 1838 r. — D. P. T. XXII, str. 365).

(3) W § 177 Ustawy dla Kościoła Ewangelicko-Augsburgskiego z d. ⁸/₂₀ Lutego 1849 r. (D. P. T. XLII, str. 193) podany jest przepis:

„Na rzecz Kościoła pod żadnym pozorem nie wolno zaciągac długów; wszelkie, prawem lub przez właściwe Władze dozwolone wydatki Kościelne, gotowizną powinny być płacone; za wzięte przedmioty bez zapłaty, odpowiadają Członkowie Kollegjum Kościelnego, jak za swoje własne długi, a ztąd nie może być przeciw Kościołowi, jego własności lub jego dochodom, żadna skarga wystosowana, a przez sądy przyjęta.”

wyszczególnieniem nie oznaczy, które własności i należności publiczne, w artykule poprzedzającym wymienione, oraz które dochody drogą zwyczajnego Sądownictwa, a które drogą Administracyjną, poszukiwane, odzyskiwane, i realizowane być mają, dopóty Prokuratora Generalna jak najtroskliwiej baczyć powinna, aby na drogę processu w sądach zwyczajnych zwracaniem nie było, dochodzenie i realizowanie następujących przedmiotów, jako to:

- a) Podatków i z niemi połączonych sporów o allewiacją.
- b) Defraudacji i szkód celnych i lesnych.
- c) Dochodów z dóbr korony, narodowych, równie i tych, które do funduszu edukacyjnego należą.
- d) Komornego z domów Skarbowych, wojskowych i do funduszu edukacyjnego należących.
- e) Procentów od kapitałów Skarbowych i edukacyjnych, (wyjąwszy od summ Skarbowi przez konwencją Wiedeńską odstąpionych).
- f) Kontraktów w drodze administracyjnej przez Kommissye Rządowe lub z ich polecenia przez niższe Władze Administracyjne, z prywatnemi osobami zawieranych, oraz kaucyów na rzecz Rządu wystawionych, niemniej sporów z tychże kontraktów i kaucyów wynikać mogących.
- g) Kanonów i czynszów z Erbpachtów narodowych, koronnych lub edukacyjnych.
- h) Przychodów Skarbowych niestałych, jako to z cła, poczty, konsumpcyi, od rzezi bydła, z loteryi, soli, tabaki, stemplowanego papieru, wynikających, i innych tym podobnych.—Art. 170 K. P. S. z dopiskiem. (T. II, str. 241 nin. dzieła).—(1).—Art. 25 i 26 Organizacyi Rad Prefekturalnych (T. III, str. 510 nin. dzieła).

---

(1) Prokuratorowie Trybunałów i Sądu Appellacyjnego obo-

11. Czyli więc z powództwa czyli z zapoznania spór jakowej którejkolwiek z powyżej wymienionych publicznych własności tyczący się, bądź do sądowej, bądź też do administracyjnej drogi wprowadzonym będzie, Prokuratorya Generalna wprowadzeniem i obrona prawną takowych sporów za uzyciem ustanowionych Obrońców, niżej w art. 20 wymienionych, trudni się, i zwierzchni w tym względzie dozór mieć powinna (1).

---

wiązani są nad dopełnieniem przepisu w artykule tym podanego czuć, i co do wstrzymania spraw tymże artykułem objętych, oraz zwracania ich od drogi sądownictwa zwyczajnego z swjej strony w razie potrzeby, stosowne wnioski w Sądzie czynić,

K. R. S. d. 25 Lutego 1817 r. N. 421.

(1) Z przepisem objętym w niniejszym artykule ma związek postanowienie przez Krola Saskiego Księcia Warszawskiego pod d. 15 Lutego 1812 r. (D. P. K. W. T. IV, str. 227) wydane *w przedmiocie postępowania, jakiego trzymać się powinny instytuta, gminy lub posiadacze beneficjów w sprawach przez siebie lub przeciwko sobie wytaczanych, a mianowicie:*

Art. 1. Każda gmina, instytut lub posiadacz beneficji, mający rozpocząć proces w sprawie, któraby do Sądu Cywilnego należała, powinien wprzódki zyskać pozwolenie na to od właściwej Rady Prefekturalnej (obecnie Rządu Gubernialnego), pod nieważnością aktu, bez takowego pozwolenia dziać się i pod karą ponoszenia kosztów przez tego, kto by go wnieść poważyl się.

Art. 2. Ktokolwiek gminę instytut lub posiadacza beneficji w takimże rodzaju sprawy przed Sąd Cywilny, o rzecz do gminy, instytutu lub do beneficjum należąca, pozywać będzie, obowiązany jest na dni trzydzieści przed wydaniem pozwu donieść o tém Radzie prefekturalnej (obecnie Rządowi Gubernalnemu) właściwej dla strony zapozwać się mającej, w doniesieniu tém przedmiot pozwu i powody, na których go ma wspierać, wymienić, a Prefekt zaświadczenie na odebranie takowego doniesienia podającym wydać, winien będzie. Po upływie dni trzydziestu działac sądownie mocen będzie, do

12. Prokuratorya Generalna obowiązana będzie do wprowadzania i obrony prawnej nie tylko co do prawa o własność, to jest *quo ad jus*, ale téż i co do dochodów w tych tylko sporach, które Korony. Skarbu narodowego, tudzież funduszów edukacyjnych, zgromadzeń miłosierdzia i szpitalów, tyczą się, w innych zaś sporach, to jest tych, które się do dóbr i funduszów duchowieństwa, miast, gmin i wszelkich korporacyów i instytucyów publicznych ściągają, Prokuratorya taż Generalna tam tylko do dania asystencyi swojej i obrony obligowaną zostaje, gdzie spór nie o dochód przemijający i czasowy, ale o samo prawo do własności dóbr i funduszów pomienionych, to jest *de jure* zachodzić będzie.

---

pozwu swego dowód, że właściwej Radzie prefekturalnej o nim wprzód doniósł, załączwszy. Inaczej pozew przeciwko tym przepisom zanieiony nieważnym będzie.

Art. 3. Gmina instytucy, lub posiadacz beneficji przegrawszy sprawę bądź z swego powództwa, bądź z obrony będąc zapozwanym, niemogą zaniechać appellacyi bez zezwolenia Rady prefekturalnej.

Art. 4. Podobnież bez zezwolenia Rady prefekturalnej niemogą zaniechać odwołania się do Sądu Kassacyjnego, gdzie podług praw odwołanie się ma miejsce, jeżeli wyroki dwóch instancyi zgodnemi nie będą, a przeciwnie odwoływać się do Kassacyi od wyroku ostatecznej instancyi, wyrok pierwszej instancyi potwierdzającego, bez zezwolenia Rady prefekturalnej nie będą mogły.

Art. 5. Zyskujący bądź w pierwszej bądź w ostatecznej instancyi wyrok przeciwko gminie, instytucyowi lub posiadaczowi beneficji, prześle go Radzie prefekturalnej w kopii autentycznej, i na takowe przesłanie zaświadczenie Prefekta odbierze, które zaświadczenie tegoż samego dnia wydane mu będzie, i pod żadnym pretextem odmówioném być nie może; inaczej, w przypadku nawet zaniechania appellacyi lub nieodwołania się z strony gminy, instytucy, lub beneficjatu do kassacyi, egzekucya daną nie będzie.

13. Opiócz powyżej wyrazonych attrubucyj i obowiązków do Prokuratoryi Generalnej przywiązanych, należec takze do niej będzie na wezwanie Kommissyów

---

Art. 6. Gdyby upadający czas przedawnienia niedopuszczał czekania z wydaniem pozwu na zezwolenie Rady prefekturalnej, wolno będzie go wydać bez poprzedniczego opowiedzenia się; natychmiast jednak wydając go do Sądu, uwiadomić o nim Radę prefekturalną należy pod nieważnością aktu, w którym to przypadku termin prawem przeznaczony do odpowiedzi w Sądzie dla gminy, instytutu, i posiadacza beneficji o dni trzydzieści przedłużonym, w innych zaś przypadkach, gdzie opowiedzenie się Radzie prefekturalnej na dni trzydzieści przed wydaniem pozwu uczynioném było, termin pierwszy do odpowiedzi w Sądzie prawem przepisanej dla gmin, instytutów i beneficjatorów podwojonym będzie.

Art 7. Strona zyskująca przeciwko gminie wyroki na zapłacenie przyszłych długów ze skryptu, a nawet hipotecznego, nie może uskutecznić egzekucyi co do kapitału na funduszach gminy, póki Rada prefekturalna nie urzędzi, jakim sposobem, i w jakim czasie gmina zapłacić winna, z wolném od tego urzędzenia odwołaniem się do Rady Stanu; prowizye jednak od takowego długu niezwłocznie na terminach płaconemi i egzekwowanemi będą.

Art. 8. Gminy żadnych długów, bez zezwolenia Rady prefekturalnej i za potwierdzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych, zaciągac niemogą: wskrypcie długowym gminy, czas, sposób wyplacenia i sposób egzekucyi na przypadek niezaplacenia, opisany być powinien.

Art. 9. O przedmioty w sporze będące zgody z gminami, instytutami i beneficjarami w Radach prefekturalnych właściwych za ich zezwoleniem zawieranemi, jeżeli w nich o czasowe użytkowanie iść będzie, przez Naszego Ministra Spraw Wewnętrznych potwierdzanemi, jeżeli zaś wyłączenia, zamiany, zrzeczenia się praw wieczystego tycząc się będą, do Naszego potwierdzenia, za poprzedniczym roztrząśnieniem Rady Stanu, przesyłanemi będą.

Rządowych we wszystkich przypadkach i materyach własności publicznej dotyczących się, jak np. względem legalności zawieranych przez Władze Rządowe z prywatnymi osobami kontraktów, i umów, względem legalności wystawionych kaucyów, niemniej względem rozpoznania wszelkiego rodzaju zachodząc mogących przedmiotów i kwestyj prawnych, potrzebne opinie i obiasnienia dostarczać (1).

14. Pod zwierzchnim dozorem Prokuratoryi Generalnej, zostawać będzie Archiwum główne aktów, które do wszystkich własności publicznych, wyż wymienionych, sięgają się.

Do takowego Głównego Archiwum Prokuratora Generalna wszystkie szczegółowe Archiwa i akta, które Wydziały dzisiejsze prawne przy różnych Magistraturach postanowione, pod swoim dozorem mają, zgromadzić i takowe jak najdokładniej uporządkować, będzie obowiązana.

15. Prokuratora Generalna zostawać będzie pod Naczelnym stérem Kommissyów Rządowych, bez których wiedzy, zezwolenia i szczególnej autoryzacji żadnego procesu, powyżej wymienionych własności publicznych dotyczącego się (w przedmiotach tych, które do każdej *respective* Kommissyi Rządowej należą), rozpocząć, lub o własność publiczną godzić się, od zaczętego procesu odstępować, albo téż appellacye od wyroków niepomysłnych opuszczać, nie będzie władną, i których Kommissyów Rządowych wszelkie polecenia sobie dane, wykonywać będzie obowiązana (1).

---

(1) Rozporządzenie zawarte w art. 13, 15 i 17 niniejszej Organizacji Prokuratoryi rozwinięte zostały postanowieniem Rady Administracyjnej z d. 23 Listopada (5 Grudnia) 1834 r. (D. P. T. XVI, str. 261).

16. Prokuratorya Generalna od wszystkich Komisji Rządowych (w przedmiotach jakie do której Komisji *respective* należą) dokładną informacją o stanie wszystkich sporów prawnych i procesów sądowych publicznej własności interesujących, czyli to już za bytu zeszytych kraju tego Rządów ukończonych, czyli też wiszących lub nowego rozpoczęcia oczekujących, zasiągnie.

17. Równie także Prokuratorya Generalna od wszystkich Magistratur i Urzędników Sądowych i Administracyjnych, o podobnymże stanie wszystkich w artykule poprzedzającym wymienionych sporów publicznej własności dotyczących się, potrzebne zawiadomienie powziąć i akta do nich potrzebne sciągnąć będzie obowiązana (1).

18. Tym sposobem Prokuratorya Generalna zainformowana o dotychczasowem położeniu wszystkich rzeczonych sporów i procesów, raport ogólny ułoży itakowy Komisjom Rządowym (*respective* podług gatunku, natury i rodzaju przedmiotów, jakie do której Komisji należeć mogą) przesle, w którym to raporcie stosowne przedstawienie, tak względem kontynuacji wiszących, jako też względem potrzebnego rozpoczęcia nowych procesów, oraz względem pozyskania potrzebnej w tej mierze autoryzacji, z dokładnem wyjaśnieniem Komisjom tymże Rządowym uczynione być powinno.

19. Oprócz tego Prokuratorya Generalna o wszystkich następnych działaniach swoich i o położeniu przyszłym wszystkich sporów prawnych i procesów Sądowych i Administracyjnych, dokładne raporta co pół roku Kom-

---

(1) Rozporządzenie zawarte w art. 13, 15 i 17 niniejszej Organizacji Prokuratoryi rozwinięte zostały postanowieniem Rady Administracyjnej z d. 23 Listopada (5 Grudnia) 1834 r. (D. P. T. XVI, str. 261).

missyom Rządowym (w tém co do której *respective* Kommissy należy) zdawac i przesyłać obowiązana będzie.

*Obrońcy Prawni publicznych własności przy Sądach
i Trybunałach, oraz ich obowiązki.*

20. Będą przy Sądach Ziemskich i Grodzkich Wojewódzkich, przy Trybunale jednym Appellacyjnym i przy Trybunale Najwyższym postanowieni *Obrońcy prawni*, obronę spotów i procesów własności publicznej ty czących się, popierający. Obrońcy przy Sądzie Ziemskim Województwa Mazowieckiego, przy jednym Trybunale Appellacyjnym, i przy Trybunale Najwyższym, będą mieli dodanych *Zastępców*.

21. Obrońcy takowi są wykonywaczami rozkazów i poleceń Prokuratorji Generalnej, oraz Zastępcami onejże w względzie popierania i obrony prawnej wszystkich sporów i procesów, które z powyżej wymienionych publicznych własności, czyli to w drodze sądowej, czyli téż administracyjnej, popierane byc mają. Pod dozorem rzeczonych Obrońców, zostawać będzie szczegółowe archiwum tych aktów, które im do popierania i obrony sporów i procesów, własności publiczne interesujących, przez Prokuratorję Generalną powierzone będą, za których całość są odpowiedzialni.

22. Obrońcy ci zostawać będą pod naczelnym dozorem Prokuratorji Generalnej; bez wiedzy, zezwolenia i autoryzacji jej, nie działać nie będą mogli. Prokuratorja Generalna przepisze tymże Obrońcom potrzebne instrukcye urządzające sposób znoszenia się z nią względem dokładnego zabezpieczenia obrony wszystkich sporów i procesów własności publicznej ty czących się.

O wszystkich zas swych czynnosciach, niemniej o stanie i polozeniu wszystkich takowych sporow i procesow raporta co miesiac Prokuratoryi Generalnej zdawac sa obowiazanemi.

23. Oprócz obrony sporów i procesow dopiero wymienionych, Obroncy przy Sądach Wojewódzkich postanowieni, obowiazani będą na wezwanie Kommissyów Wojewódzkich, we wszystkich przedmiotach i kwestyach prawnych, własnosc publiczną interesujących, Kommissyom tymże potrzebne opinie i objasnienia dostarczac, którzy jednak w ważniejszych przypadkach (nim żądane opinie dostarczą) Prokuratoryi Generalnej radzic się powinni.

24. We wszystkich procesach sądowych, własnosc publicznej tycających się, Obroncy wyż wymienieni obowiazani będą nie tylko stęple i koszta zwyczajne sądowe i zasadowe, ale nawet *honoraria* (tak jak inni prywatnych stron obrońcy) na przeciw stronie proces z Skarbem lub publicznym jakowym funduszem wiodacęj, likwidowac, zasądzone sciagac i o sciagniętych Prokuratoryi Generalnej donosic.

Przepisy Ogólne.

25. Każdy spór i proces, wyż wymienionych własnosc publicznych tycający się (czyli ten z powództwa Korony, Skarbu narodowego, lub jakiejkolwiek publicznej własnosc, czyli też z zapozwania strony prywatnej na przeciw Koronie, Skarbowi lub publicznej jakiej własnosc, drogą sądową albo administracyjną, intentowac przyjdzie), wprowadzony i popierany być powinien w imieniu Prokuratoryi Generalnej.

26. Ani Członkom Prokuratury Generalnej, ani Assessorom Aplikantom, ani obrońcom przy Sądzie Ziemiemskim Województwa Mazowieckiego, przy Trybunale Appellacyjnym i przy Trybunale Najwyższym i ich Zastępcom, ani nawet żadnemu Prokuratury Generalnej niższemu Oficjaliszie, przyjmować obrony lub popierania procesów sądowych lub administracyjnych, i spraw stron prywatnych, chociażby te z procesami, własności publicznych tyczącami się, w żadnej kollizyi nie były, czyli to osobiscie czyli téż przez subordynowane tajemnie osoby, nie będzie wolno, a to pod utratą urzędu i służby. Tym tylko obrońcom, którzy przy innych Sądach Wojewódzkich będą, a którzy podług artykułu 7 do obrony tylko procesów przemijających i czasowych przeznaczeni są, podejmować się obrony procesów stron prywatnych wolność zostawuje się.

27. Prokuratura Generalna i wszyscy obrońcy, podobnie jak każda inna Magistratura Rządowa, od opłacania stęplowanego papieru w promowowaniu lub obronie procesów i sporów powyższych oraz we wszystkich z urzędu czynionych korespondencyach, będą wolnemi.

28. Aczkolwiek zgromadzenia i korporacje duchowne, miasta, gminy i inne instytuta publiczne przez Prokuraturę Generalną i obrońców prawnych bronionemi będą; z względu jednak, iż te z swoich własności dochody pobierają, opisany osobną ustawą będzie sposób, jakimby, w miarę przewidzianych na rzecz ich procesów i sporów, z dochodów swoich na opędzenie kosztów w opłaceniu etatu Prokuratury Generalnej i obrońców, potrzebnego, pewną należność kontrybuowały. Z pod tego atoli zastrzeżenia wyłączonemi są fundusze edukacyjne, zgromadzenia miłosierdzia i szpitale, które kosztów żadnych ponosić nie mogą.

29. Wewnętrzną Organizację i porządek działań swoich Prokuratorya Generalna ułoży i Rządowi przez Kommissyą Sprawiedliwosci do potwierdzenia przedstawi.

VI.

Organizacja Sądownictwa Administracyjnego.

W poprzedzających Oddziałach Organizacji Sądownictwa podane zostały przepisy dotyczące zwyczajnego sądownictwa cywilnego. Wyjątek w téj mierze stanowią *Sądy Administracyjne*, których zadaniem jest rozstrzygać spory, pomiędzy władzami krajowymi a osobami prywatnymi toczące się, w przypadkach wyraźnie prawem wskazanych.

Nie ma dotąd oddzielnej Ustawy, obejmującej w sobie wyłącznie rozporządzenia dotyczące Sądownictwa Administracyjnego; tu więc podane zostaną w porządku, o ile można chronologicznym, wszystkie odnoszące się do tego przedmiotu przepisy.

Najpierwsza wzmianka o sądach administracyjnych znajduje się w Ustawie Konstytucyjnej Księstwa Warszawskiego z d. 22 Lipca 1807 r. (D. P. K. W. T. I, str. II). Podług téj Ustawy, w każdym departamencie utworzoną została *Rada interesów spornych* (art. 65), a odwołanie się od Rad Departamentowych rozpoznawała Rada Stanu (art. 17 i 18).

W rozwinięciu tych zasadniczych przepisów, najpóźniej postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 7 Lutego 1809 r. (D. P. K. W. T. I, str. 165), podaną została *Organizacja Władz Administracyjnych*, któ-

ra co do *Rad prefekturalnych* (czyli teraźniejszych *Rządów Gubernialnych*), stanowi:

25. *Rady Prefekturalne*, są Magistraturami kolegialnymi, spory administracyjne rozpoznawającemi i rozstrzygającemi.

26. Takimi spornemi przedmiotami są: (1).

- a) Prośby prywatnych osób, o allewiacye w podatkach i innych ciężarach publicznych, z przyczyny nadzwyczajnego przypadku, któryby się stał po nastąpionym rozkładzie.
- b) Spory między Administracją, a dzierzawcami dóbr narodowych, jako téż spory zachodzące pomiędzy entrepreneurami robót publicznych, i Administracją, względem uznania brzmienia zawartych kontraktów, i względem ich wykonania.
- c) Spory zachodzące pomiędzy prywatnemi i entrepreneurami robót publicznych; gdy pierwsi się użalają o krzywdę, którąby z winy entrepreneurów, w egzekucyi tychże robót ponieśli.
- d) Podania i spory dotyczące się wynagrodzeń, jakich prywatni żądać mogą, z zabranych im gruntów i domów na potrzebę publiczną.
- e) Spory i trudności zachodzące względem dróg publicznych, ulic, spławów na rzekach, kanałów i mostów.
- f) Podania gmin, o pozwolenie rozpoczęcia processu, tudzież o pozwolenie sprzedania lub zamienienia własności gminnej.
- g) Spory pochodzące z własności krajowych, które Rząd tytułu własności prywatnej posiada, a które

---

(1) Porównać art. 9 i 10 Organizacyi Prokuratoryi (T. III, str. 495 n. nin. dzieła).

pod rozpoznanie Sądów cywilnych podpadają, powinny być wprzód na dni trzydzięci, do Rady Prefekturalnej podawanemi, nim pozwy wydawanemi być mogą, a to jedynie koncem uwiadomienia Rady Prefekturalnej, o mającej się rozpocząć sprawie; po upłynieniu czasu tego wolno będzie stonom, nie czekając dłużej, wydać pozwy do Sądu cywilnego (1).

27 Trzech Członków komplet składa. Większość głosów decyzją stanowi. Równosć zdań Prezydujący rozwiązuje.

28. W przedmiotach wartosci przechodzącej sumnę złotych tysiąc, dozwołoném jest odwołanie się od decyzji Rady Prefekturalnej do Rady Stanu, na ręce Ministra Wydziałowego, bez wstrzymania jednak egzekucyi.

---

(1) Obostrza się wykonanie przepisu w § 26 pod literą *g* dekretu Królewskiego z d. 7 Lutego 1809 r., podług którego strona prywatna na dni 30 przed wydaniem zapozwu Komisji Wojewódzkiej, przesłać powinna jako miejsce byłej Rady Prefekturalnej zastępującej, uwiadomienie o wytoczyć się mianej sprawie w processach possessoryjnych.—(Post. Nam. Król. w Radzie Stanu z d. 18 Września 1817 r.—D. P. T. IV, str. 12 art. 11).

Oprócz atrybucyj powyższych wskazanych dla Rad Prefekturalnych (czyli terażniejszych Rządów Gubernialnych), dodatkowo wskazane zostały atrybucye późniejszym postanowieniem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 9 Listopada 1811 roku (D. P. K. W. T. III, str. 463) podług którego:

Art. 1. Spory o wypłaty rządowi od partykularnych, lub partykularnym od Rządu z kontraktu winne.

Art. 2. Spory o pretensye entrepreneurów jakiegobądź rodzaju z kontraktów z Rządem zawartych, lub nawzajem o pretensye Rządu przeciwko entrepreneurom z takichże kontraktów wypływające, jako Sądom i Trybunałom Cywilnym nie podległe, rozpoznaniu Rad Prefekturalnych podpadać będą.

29. W Radzie Prefekturalnej prezyduje pierwszy z porządku nominacyi Radzca Prefektury; w przytomności jednak Prefekta, przy nim zostaje Prezydencya.

30. Rada Prefekturalna codzien, jeżeli tego potrzeba będzie, odbywać będzie swe Sessye. Prefekt prócz tego ma prawo w każdym momencie zwołania Radzców na Sesyę extraordynaryjną.

Następnie postanowieniem Króla Saskiego Ks. Warszawskiego z d. 19 Wrzesnia 1810 r. (D. P. K. W. T. II, str. 379) zatwierdzoną została *Organizacya Rady Stanu Księstwa Warszawskiego*, która, co do Sądownictwa administracyjnego, obejmuje następujące rozporządzenia w Tytule III, IV i V, t. j. w art. 35 do 113 włącznie, a mianowicie:

TYTUŁ III.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu sporów w rzeczach Administracyjnych.

§ 1. *W prowadzenie rzeczy spornych do Rady Stanu.*

35. Spory Administracyjne przychodzą do Rady Stanu:

- 1° Przez odwołanie się od decyzji Rad Prefekturalnych.
- 2° Przez przesłanie informacyi wraz z opinią od Rady Prefekturalnej, w przypadku przeciążenia Powiatu przez Radę Departamentową, stosownie do artykułu 14 Dekretu wydanego dnia 4 Wrzesnia 1809 r.
- 3° Prosto z podania stron, jeżeli spór wynika z powodu kontraktów w ogólnych potrzebach krajowych, bezpośrednio przez Naszych Ministrów zawartych.

36. Odwołania się i zaskarżenia w rzeczach spornych od stron przychodzące, nie mogą inaczéj być wnoszone, jak tylko przez podania podpisane od jednego z Mecenasów przy Radzie Stanu i Sądzie Kassacyjnym, przez Nas mianowanych.

Zażalenia wszelkie na Mecenasów, strony z własnym tylko podpisem do Prezesa podają.

37. Mecenas, któryby wystawił rzecz jaką sporną, która za taką nie będzie przez Radę Stanu przyznaną, uchylający przeciw przepisom tego urządzenia, lub podpisujący podania do Rady Stanu, któreby do innéj Władzy należały, stosownie do okolicznosci za pierwszą razą od Rady będzie ostrzeżonym, za drugą naganionym, a za trzecią może być podany Nam, do wymazania go z listy obrońców w każdym Sądzie.

Mecenas, któryby uczynił niezgodne z prawdą wystawienie sprawy, urząd obrońcy utracą.

38. Osobném urządzeniem wskazana będzie taxa winnego od stron Mecenasom wynagrodzenia.

Mecenas, więcéj od stron wymagający, może być przez stronę do Prezesa zaskarżony.

Więcéj nad jednego Mecenasa strona użyć nie może.

39. Jeżeli rzecz sporna przechodzi do Rady Stanu przez odwołanie się od Rady Prefekturalnéj na Ministra ręce; Minister, na którego ręce takie odwołanie się nastąpiło, winien złożyć niezwłocznie w Kommissyi przez jednego z swoich Konsyliarzy, wszystkie interesu tyżące się akta, i dokładny sprawę wywód.

40. Odwołanie się do Rady Stanu od Rady Prefekturalnéj nie może następować po upłynieniu trzech miesięcy od daty wręczenia decyzyi; inaczéj za raportem Kommissyi przez rezolucyą Rady Stanu odsuniętem będzie. Decyzya zas Rady Prefekturalnéj swój skutek mieć powinna.

- 41.** Podania zawierać w sobie powinny:
- 1° Wystawienie samego czynu i dowodów.
  - 2° Stosowną konkluzją czyli wnioski.
  - 3° Imiona, nazwiska, powołanie i zamieszkanie stron.
  - 4° Wymienienie dokumentów, do których strona odwołuje się, i które natychmiast do skargi przyłączone być winny.

§ 2. *Kommissya podan i instrukcyi.*

42. Instrukcyja rzeczy spornych odbywać się będzie w *Kommissyi podan i instrukcyi*. Ta składać się ma z Referendarzy pod prezydencją Prezesa Rady Stanu, lub Członka Rady z porządku wypadającego; komplet, w niej stanowią trzech.

Pomnożenie téj *Kommissyi* przez dodanie do niej Radzców Stanu, stosownie do potrzeby pospiechu w działaniach, lub innéj waznéj okolicznosci, zależy od Prezesa.

43. Skoro *Kommissya* podań i instrukcyi uzna skargę za sporną, Prezydujący wyznaczy Referenta do ułożenia czyli instruowania sprawy. *Kommissya* o takowém wyznaczeniu Referenta przez swą rezolucyą stronę uwiadomi, kopią podanych jéj dokumentów załączy, czas wyznaczy, w którym instrukcyja ma być ukończoną i zdany rapport wraz z opinią.

44. Gdyby *Kommissya* podań i instrukcyi uznała skargę podaną za nie kwalifikującą się do Sądu Spornego, na ten czas Radzie Stanu rapport uczyni, a ta rzecz zadecyduje, i do zatwierdzenia Naszego poda.

45. W rzeczach spornych, które Minister wnosić będzie do Rady Stanu, jako do Sądu Spornego, stronie wręczoném będzie obwieszczenie przez *Kommissyą*, iż akta tyczące się sprawy, przez Urzędników administra-

cyi publicznej złożonemi zostały, i że takowe w Sekretaryacie Rady Stanu stronom przejrzyć i wypisać jest dozwoloném. Rapporta jednakowoz Ministra nie będą komunikowanemi stronom.

46. Jeżeli podczas instrukcyi okaże się, iż jeszcze dalej potrzeba dochodzić czynów, albo wypada jakiej strony śledztwo uczynić, lub inkwizycye wyprowadzić, instruent przedstawi taki stan sprawy Kommissyi, która albo dalsze dochodzenie instruentowi zaleci, albo przełoży Radzie Stanu, aby ta wyznaczyła jednego Sędziego, jednego Radcę Prefektury, do odbycia na miejscu potrzebnych śledzeń i inkwizycyi. Do tych Kommissya przepisze instrukcyą.

47. Skoro Referent ukończy instrukcyą, uwiadomi o tém Prezydującego, i zda raport Kommissyi. Ta uzna, czyli już rzecz jest dostatecznie instiuowaną.

48. Gdy Kommissya osądzi, że instrukcyja jest ukończoną, Referent przełoży swą opinią, która w Kommissyi zwyczajnym sposobem dyskutowaną będzie, a po zakończonej dyskusyi i wziętej konkluzyi, Referent ułoży raport do Rady Stanu.

§ 3. *Wręczenia.*

49. W rzeczach spornych, gdzie Urzędnicy Administracyjni imieniem Rządu stawający, są stroną powodową, złożone zostaną w Sekretaryacie Rady Stanu wszelkie wywody i dokumenta przez nich podane, a stronie przeciwniej wręczone będzie uwiadomienie o tém.

50. W sporach, w których Urzędnicy Administracyjni imieniem Rządu stawający, są stroną oskarżoną, złożenie skargi i dokumentów w Sekretaryacie Rady Stanu, zastąpi miejsce wręczenia oskarżonemu Urzędni-

kowi; toż samo i w dalszym ciągu sprawy ma być uważane.

51. Gdy wręczenie nastąpi stronie, strona odbierająca je, winna odpowiedzieć od dnia wręczenia w dni 15, jeżeli jest zamieszkała w Warszawie; a jeżeli w Warszawie nie mieszka, dozwala się jej do odpowiedzi najwięcej sześć niedziel.

Jednakowoż za przełożeniem Kommissyi, Rada Stanu skrócić takowy termin do połowy może, jedynie w rzeczach zwłoki nie cierpiących, lub tymczasowego zarządzenia nagle potrzebujących.

52. Podpis Mecenasa bądź na skardze, bądź na odpowiedzi, będzie uważanym za obranie przez stronę zamieszkania u niego, i odtąd wszelkie wręczenia dziać się będą u Mecenasa.

53. Powód będzie mógł w dni 15 po wręczonych sobie wywodach strony przeciwniej, podać powtórnie swe wnioski, a oskarżony do odpowiedzi na nie, również mieć będzie dni 15 od wręczenia mu powtórnych wniosków.

§ 4. *Podania i Dokumenta.*

54. Nie będzie mogło być więcej podań jak dwa od powoda, dwa od oskarżonego, rachując już w to samą skargę.

55. Gdy się sprawa toczyć będzie przeciw więcej oskarżonym jak jednemu, z którychby jedni podali swe wywody, a drudzy ich nie podali, instrukcyja dalej postępować będzie przeciw wszystkim, bez względu na opóźniających się.

56. Mecenas i stron będą mogli w każdym czasie wszelkie akta téj sprawy tyczące się, przejrzeć w Sekretaryacie bez żadnych opłat.

57. Żaden papier w oryginale nie będzie mógł być w ciągu sprawy z aktów wydanym, lecz wyjęcie jego w kopii prostej lub zaswiadczonej wzbronioném nie będzie.

§ 5. *Incidentia, czyli Wnioski uboczne.*

58. Wnioski uboczne, czyli incidentia, czynionemi będą przez podanie w Sekretaryacie Rady Stanu złożone: Kommissya nakaże je komunikowac stronom interesowanym, jeżeli tego znajdzie potrzebę, i zaleci im odpowiedzieć w przeciągu dni trzech, lub w innym oznaczonym krótkim terminie.

59. Rozpoznawanie wniosków ubocznych łączyc się będzie z sprawą główną, i tą samą decyzją będzie objęte. Gdyby jednakowoz potrzeba było jakiej rezolucyi nagłej i zaradczej, instruent uczyni rapport do Kommissyi, a ta uzna, czyli wniosek uboczny ma być oddzielnie podany pod decyzją Rady Stanu, a wtenczas postąpio-pioném będzie w zwyczajnej formie.

§ 6. *Zarzut fałszu.*

60. W przypadku uczynionego zarzutu w formie prawnej o fałsz, - lub o sfałszowanie dokumentu, Kommissya zaleci stronie popisującej się z takowym dokumentem, aby w przeciągu oznaczonego czasu oświadczyła się, czyli na dokumencie takowym swoją sprawę chce popierać.

61. Jeżeli strona w terminie wyznaczonym nie uczyni zadosyc powyższemu zaleceniu, albo oświadczy, iż nie chce używac tego dokumentu, wtenczas tenże będzie odrzuconym, ale natychmiast Prokurator właściwego

Sądu Kryminalnego uwiadomionym zostanie. Jeżeli zaś oswiadczy, iż obstaje przy swym dokumencie, Kommissya ułoży opinią, i wniesie ją do decyzji Rady Stanu, która postanowi, czyli sprawa główna ma być wstrzymana, pokąd w Sądzie przyzwoitym sprawa o fałsz lub o sfałszowanie dokumentu rozsądzoną nie będzie, lub też zadecyduje spór główny, jeżeli wyrok nie będzie zależał od dokumentu zaskarżonego.

§ 7. *Wchodzenie trzeciego, czyli interventia*

62. Wchodzenie trzeciego czyli interventia następuje przez podanie. Jeżeli Kommissya znajdzie tego potrzebę, wyda rezolucyą, aby podanie komunikowane było stronom do odpowiedzi w oznaczonym czasie. Jednakowoż decyzya sprawy głównej, jeżeli instrukcyja jest ukonczoną, przez wchodzenie trzeciego wstrzymaną być nie może.

§ 8. *Zawieszenie sprawy i zmiana Obroncy*

63 Gdy strona lub Obronca jój umrze. albo w utędowniu zawieszonym, albo oddalonym zostanie w ciągu nie ukonczonyj instrukcyi; sprawa zawieszoną zostanie przez Kommissyą.

64. Takowe zawieszenie trwać będzie aż do obwieśczenia strony w jój istotnym zamieszkanu, koncem popierania sprawy i ustanowienia innego Obroncy.

65. W żadnym z powyższych przypadków decyzya sprawy, której instrukcyja już jest ukonczona, wstrzymana nie będzie.

66. Jeżeli strona odwoła Obroncę, który sprawę po-

pierał i innego postanowi, powinna o tém stronę przeciwną lub jej Obroncę uwiadomic, a jeżeliby nie uwiadomiła, odwołanie takowe żadnego skutku w sprawie mieć nie będzie.

§ 9. Nieprzyznawanie (*Desaveu*).

67. Jeżeli strona niechce przyznać czynności w jej imieniu odbytych nie w Radzie Stanu, a mogących mieć wpływ na decyzją sprawy wytoczonej przez Radę Stanu, podanie jej powinno być komunikowane drugiemu stronom. Jeżeli Komisya osądzi, iż takowe nieprzyznanie zasługuje być rozpoznaniem, przedstawi to Radzie, a Rada Stanu, gdy toż uzna, odesła do właściwego Sądu po rozstrzygnięcie kwestyi w oznaczonym czasie.

68. Po upływie tego czasu przystąpionem będzie natychmiast do ukonczenia sprawy głównej, stosownie do wyroku, jaki względem nieprzyznania w Sądzie przyswoitym wypadł. Również ma być przystąpionem do konczenia sprawy, gdyby w wyznaczonym czasie wyrok takowy nie zapadł, lub o nim nie było doniesienia.

69. Gdyby zaś nieprzyznanie sciągało się do czynności w Radzie Stanu odbytych, postąpionem będzie summarycznie przeciw Obronce w terminach przez Komisją oznaczonych.

§ 10. Decyzje Rady Stanu.

70 Rada Stanu, za wysłuchaniem raportu Komisji podanej i instrukcyi, decyzją swoją większością głosów w komplecie siedmiu Członków stanowi, i tę do potwierdzenia Naszego podaje.

71. Decyzye Rady Stanu zawierac będą w sobie imiona, nazwiska, powołanie stron, ich wnioski i wymienienie najważniejszych dokumentów.

72. Decyzye nie będą egzekwowanemi wprzód, dopokąd Obroncy od strony stawającemu komunikowanemi nie będą.

§ 11. *Oppozycja przeciw decyzjom zaocznym.*

73. Przeciw decyzjom Rady Stanu wydawanym zaocznie, można założyć oppozycyą, lecz oppozycyą takową niebędzie zawieszac egzekucyi, wyjąwszy przypadek, w którymby inaczéj przez Radę Stanu postanowioném było.

74. Oppozycja musi być założoną w przeciągu trzech miesięcy, rachując od dnia publikacyi decyzyi zaocznój. Po upłynieniu takowego terminu oppozycja już przyjętą nie będzie.

75. Kommissya instrukcyjna opinią swoją za przyjęciem lub odrzuceniem oppozycyi, doniesie Radzie Stanu, która, gdy to uzna za rzecz słuszną, sprawę przez restytucyą do dawnego stanu zwróci, albo odrzucenie oppozycyi zadecyduje, i do potwierdzenia naszego poda.

76. Decyzya przypuszczająca oppozycyą będzie więczona Mecenasowi przeciwnéj strony w przeciągu jednego tygodnia od dnia w którym zapadła.

77. Oppozycja strony upadającéj przeciw decyzyi naocznie zapadléj w sprawie pomiędzy nią i trzecią stroną tenże sam interes mającą nie będzie przyjęta.

§ 12. *Odwwołanie się przeciw decyzjom naocznym.*

78. Niewolno czynic podań odwołania się przeciw wyrokom naocznie zapadłym, pod karą grzywien nie-

przenoszących sto złotych, a za powtórne uchybieniem pod karę zawieszenia lub oddalenia z urzędu Mecenasa, wyjąwszy w dwóch następujących przypadkach:

Gdy decyzja zapadła na mocy fałszywych dokumentów.

Gdy strona przegrała dla niedostawienia dokumentu stanowczego, któryby przeciwna strona utaiła.

79. Odwołanie się takowe w tym samym przeciągu czasu zanesioném, i w téj samej formie przyjętém być powinno, jak opozycya przeciw decyzjom zaocznym.

80. Gdy odwołanie się przeciw decyzji naocznej dopuszczoném zostanie, w przeciągu tego samego roku, w którym ta decyzja zapadła, kommunikacya nastąpi, bądź to w zamieszkaniu strony przeciwnéj, bądź w zamieszkaniu Mecenasa, który od strony stawał, i do czego Mecenas nie będzie potrzebował nowego pełnomocnictwa.

81. Gdyby odwołanie się było dopuszczone, po upłynionym roku od daty, w której decyzja zapadła, natenczas będzie kommunikowane stronom osobiscie lub w ich zamieszkaniu, dla dania odpowiedzi w terminach powyżej prawem oznaczonych.

82. Gdy już jedna decyzja wypadnie na odwołanie się strony, drugie odwołanie się nie będzie przyjętém: Mecenas podający takową skargę, będzie skazanym na karę w artykule 78 naznaczoną.

§ 13. *Opozycya trzeciego.*

85. Opozycya trzeciego przeciw decyzji Rady Stanu wydanéj w sprawie spornéj, do której ani on, ani osoba, którą reprezentuje, powołanemi nie byli, nie może być inaczej założona, jak tylko w formie zwyczajnéj za złożeniem skargi w Sekretaryacie Rady Stanu.

34. Strona trzecia, która upadnie w takowej pośredniczej opozycji, skazaną będzie na karę pieniężną złotych sto, nie uwłaczając wynagrodzen szkód i korzyści dla drugiej strony, gdy te z prawa wypadac będą.

35. Przepisy o odwołaniu się przeciw decyzjom naczelnym służą za правило do opozycji trzeciego.

36. Gdyby która strona mniemała się być ukrzywdzoną w swych prawach, lub w swej własności, przez decyzją Naszej Rady Stanu wydaną w przedmiocie niespornym, będzie mogła podać Nam prośbę, a My, jeżeli za rzecz potrzebną uznamy, zaleciemy, aby sprawa ta była jeszcze raz w składzie niemniejszym jak z dwóch trzecich części wszystkich Członków Rady Stanu, rozważoną i Nam do decyzji podaną.

§ 14. Koszta

37 Likwidacją kosztów Kommissya poda Radzie Stanu do jej uznania.

TYTUŁ IV.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu sporu Jurysdykcyjnego między władzami administracyjnymi i sądowemi.

38. Spory zachodzące o jurysdykcyę między władzami administracyjnymi a władzami sądowemi rozstrzygane będą w Radzie Stanu.

39. Gdyby władza sądowa mniemała, że władza administracyjna wdaje się w jej jurysdykcyę, powinna ostrzedz władzę administracyjną. Równie władza admi-

nistracyjna dostrzegłszy, iż Sąd wdaje się w rzeczy należące do władzy administracyjnej, ostrożnie tenże Sąd powinna.

90. Szczególniejszym Prefektów i Prokuratorów jest obowiązkiem przeciw takowym władz niewłaściwych przywłaszczeniom, przez zanieśenie do nich protestacy na piśmie oświadczyć, iż się spór jurisdycyjny rozpoczyna.

91. Skoro od której z tych władz zajdzie takowa protestacya, tém samém dalsze w zaprotestowanym przedmiocie postępowanie zawieszoném będzie, a wykonanie zapadłego wyroku sądowego lub decyzji administracyjnej, wstrzymaném zostanie.

92. Jeżeli spory jurisdycyjne, po uczynioném ostrzeżeniu, stosownie do artykułu 89, wzajemnie pomiędzy samemi władzami ułatwionemi nie będą, natenczas władza zanosząca protestacyą, najpóźniej w przeciągu tygodnia jednego, powinna o tém zdac raport Ministrowi Wydziałowemu, dołączając do raportu wszystkie akta, stan kwestyi wyjaśnić mogące.

93. Minister uczyni w téj mierze przedstawienie swoje do Rady Stanu, z załączeniem aktów tyczących się tego przedmiotu.

94. Prezes Rady Stanu odda podanie takowe do Kommissyi podan i instrukcyi.

95. Kommissyi obowiązkiem będzie, nie tylko papiery przez Ministra podane zgłębić, ale nadto jeszcze, jeżeli tego będzie potrzeba, zasięgnąć dokładnej informacyi od władz w sporze będących. Przeto na jój żądanie Minister zaleci władzom swego Wydziału dostarczenie wszelkich Referentowi objaśnien.

96. Po zdany przez Kommissyą raporcie, Rada Stanu przystępuje do decydowania w sposób przepisany w artykule 70 Organizacyi Sądu spornego.

97. Komplet Rady Stanu przy rozsądzaniu kolizyi Władz składa się z osób najmniej siedmiu.

98. Rada Stanu przez swoją decyzją albo przyznaje właściwość jurysdykcyi téj władzy, która o jój przywłaszczenie oskarżoną była, albo oznacza tę właściwą władzę, do której rzecz ma być odesłaną, a decyzją lub wyrok przez władzę niewłaściwą zapadły uchyla i za niebyły uznaje.

99. Decyzya Rady Stanu rozstrzygająca spór jurysdykcyjny, skoro przez Nas Króla potwierdzoną zostanie, do wiadomości publicznej podaną będzie.

TYTUŁ V.

O rozpoznawaniu przez Radę Stanu oddawania pod Sąd Urzędników Administracyi publicznej.

100. Rada Stanu stanowi o oddaniu pod Sąd Urzędników administracyjnych przez Nas Króla nominowanych, w przypadku ich przewinien w obowiązkach urzędowania, szczególnież zas:

- 1° Gdyby Urzędnik opierał się albo pobudzał innych do opierania się w wykonaniu Praw, Urządzeń i wyroków Władz krajowych.
- 2° Gdyby czynił przeszkody innym władzom krajowym w pełnieniu ich obowiązków lub działania ich tamował.
- 3° Gdyby się datkiem, obietnicą, widokiem prywatnego zysku, przyjaznią albo niechęcią dał powodować w pełnieniu obowiązków swego urzędu.
- 4° Gdyby naruszył całość grosza publicznego poruczonego jego straży.
- 5° Gdyby użył na swą potrzebę lub dozwolił użyć

nieprawie funduszków wszelkich własności, papierów, aktów, dokumentów, które jemu jako Urzędnikowi publicznemu były powierzone; lub gdyby takowe sobie przywłaszczał, one zatajał, ukrywał, lub wydać wzbraniał się, skoro o te prawnie został rekwirowany przez umocowaną do tego władzę.

- 6° Gdyby, nadużywając powierzonej sobie władzy, dopuścił się jakiego gwałtu, zdzierstwa lub narzucania nienależących nakładów.
- 7° Gdyby zatracił, sfałszował jakie akta do urzędowania jego ściągające się.
- 8° Gdyby nadużywając swęj władzy, własność prywatną naruszył, nieprawie kogo uwięził, lub uwięzionemu nie dozwolił uskarżyć się o uwięzienie do wyższej Zwierzchności.

101. Minister Wydziałowy powinien rzecz tę wniesć do Rady Stanu.

102. Wolno jest również partykularnemu podać do Rady Stanu swe zaskarżenie przeciw Urzędnikowi administracyi. stosownie do osnowy powyższego artykułu 100; lecz przy podawaniu takowego zaskarżenia winien okazać, iż przedstawił rzecz tę Ministrowi, do którego Urzędnik obwiniony należy, i dołączyć wszystkie w téj mierze od Ministra odebrane rezolucye, lub oświadczyć, iż żadnej rezolucyi w przeciągu miesiąca nie odebrał.

103. Każde czy to do Ministra, czy do Rady Stanu podane zaskarżenie na Urzędnika administracyi publicznej, zawierać powinno:

- 1° Imiona, nazwiska, powołanie, urząd i zamieszkanie skarżącego i obwinionego.
- 2° Krótkie i jasne wytknięcie uchybien w czynach wyszczególnionych.
- 3° Przytoczenie na każdy punkt dowodów i wymie-

nienie dokumentów, które natychmiast do skargi przyłączonemi być mają.

104. Zaskarżenie takowe bądź przez Ministra wniesione, bądź przez partykularnych sposobem powyższym do Rady Stanu podane, ma być naprzód odesłane do Kommissyi podan i instrukcyi.

105. Jeżeli Kommissya przekona się, iż takowe podanie nie stosuje się do powyższych przepisów, bez przystąpienia do instrukcyi ma raport uczynić Radzie Stanu.

106. Jeżeli zaś Kommissya skargę podaną uzna za stosowną do powyższych prawideł, a z aktów i dokumentów przekona się, iż rzecz już jest zupełnie wyjaśnioną, układa i decyduje raport do Rady Stanu

107. Gdyby zaś Kommissya uznała potrzebę uczynienia nowej lub dostateczniejszej instrukcyi, wyprawdzenia indagacyi z osoby, wysłuchania świadków lub biegłych, albo uczynienia naocznój rewizyi, natenczas Rada Stanu zdecyduje, czyli to ma nastąpić. Stawienie się osobiscie przed Kommissyą w dniu piętnastym, od dnia wręzonego mu wezwania, nastąpić powinno.

108. Może Kommissya za pośrednictwem Ministra wydziału, do którego Urzędnik należy, zalecić jakowej sądowej lub administracyjnej osobie, uczynienie indagacyi lub wysłuchanie świadków na miejscu, i przesłanie swego raportu i aktów do Kommissyi.

109. Przed terminem indagacyi Kommissya podan i instrukcyi wezwac może stronę zaskarżającą do podania sobie punktów, któreby najistotniej do wyjaśnienia skargi służyć mogły, i sama ułoży główne zapytania, do indagacyi.

110. Z pomiędzy Członków jeden wyznaczonym będzie do prowadzenia indagacyi, do zapisania jój w Protokóle. Po skonczonej indagacyi innym przytomnym członkom wolno przydad zapytania.

111. Po ukonczonéj instrukcyi, Kommissya wezwie obwinionego, aby w terminie wyznaczonym podał obronę na piśmie bądź sam, bądź przez uproszoną osobę.

112. Kommissya, po odebraniu takowéj obrony lub po upłynionym terminie do podania obrony wyznaczonym, zda raport Radzie Stanu.

113. Po wysłuchaniu raportu w Radzie Stanu nastąpi dyskusya i decyzya tym samym sposobem, jak i jest przepisany przy decyzyi administracyjnych sporów w artykule 70, a takową decyzyą podac winna do potwierdzenia Naszego.

Nową epokę w sądownictwie administracyjném zaprowadziło postanowienie Królewskie z dnia 30 Marca (11 Kwietnia) 1817 r. (D. P. T. III, str. 176) stanowiąc:

1. Kommissye Wojewódzkie (1) uchwałą Namiestnika Naszego z d. 3 Lutego roku zeszłego (t. j. 1816), wedle Ustawy Konstytucyjnéj urzędzone (2), trudnić się będą (oprócz służących im teraz attrbyucyj), sprawowaniem sądownictwa w przedmiotach sporu administracyjnego, które dawniej, podług Konstytucyi Księstwa Warszawskiego, do attrbyucyi Rad Prefekturalnych należało (3). Komplet do odbywania takowego sądownictwa

(1) Podług postanowienia Najwyższego z d. 23 Lutego (7 Marca) 1837 roku (D. P. T. XX, str. 412) *Kommissye Wojewódzkie*, czyli dawniejsze *Rady Prefekturalne*, nazwane zostały *Rządami Gubernalnemi*.

(2) Uchwała tu wzmiankowana znajduje się w Tomie II Dziennika pręw na str. 31 do 68.

(3) Attrbyucye Rad Prefekturalnych, czyli terazniejszych

składać się ma z trzech Członków Kommissyi, oprócz Assessora Prawnego, do którego jednak referowanie tylko sprawy należec będzie. Członek zawiadujący wydziałem, którego spór dotyczy się, nie może wchodzić do kompletu. Ile razy zachodziec będzie potrzeba czynienia sledztwa albo odbierania przysięgi bądź w mieście wojewódzkim, bądź w obwodach, zawsze jeden z sądowych Urzędników właściwych wezwany być do takowego aktu i odbyć go bezpłatnie na miejscu, z wynadgrózeniem tylko kosztów podróży, powinien. Wyroki Kommissyów Wojewódzkich, w których należność uznana, nie przechodzi wartości pięciudziesiąt złotych, niepodpadają już żadnemu dalszemu odwołaniu się.

2. Attrybucye Rady Stanu Księstwa Warszawskiego co do tegoż sądownictwa sporu administracyjnego, pozostaną nadal przy dzisiejszej Radzie Stanu Królestwa,

Rządów Gubernialnych, o ile dotyczą sądownictwa administracyjnego, podane są wyżej (T. III, str. 509 nin. dzieła).

Oprócz tego do ich attrybucyi należą, a mianowicie:

a) Wszelkie spory z mocy kontraktów, liwerunków, kaucyów lub jakichkolwiek innych działań, między władzami Rosyjskimi na rzecz Skarbu Imperium Rosyjskiego czyniącemi, a prywatnemi, uważane tak być mają jak interesa dotyczące się Skarbu Królestwa Polskiego i w drodze administracyjnej toczonemi być powinny.

Post. Nam. Kr. z d. 10 Maja 1817 r. (D. P. T. III, str. 182).

b) Spory między obdarowanym a włościanami z powodu urzędzenia wynikłe, sądzone będą w drodze administracyjnej.

[Art. 22 postanowienia Najwyższego z dnia $\frac{4}{16}$ Października 1835 r. co do darowizn na rzecz osób prywatnych sposobem majoratu czynionych. (D. P. T. XVII, str. 359).—Takież postanowienie z tejże daty porównac (T. I, str. 480 nin. dzieła)].

i odbywane będą w zwykłym jęj komplecie (1). Instrukcye takowych sporów prowadzić będzie Kommissya Instrukcyjna (2).

5. Delegacya Administracyjna trudniąca się w zastępstwie Rady Stanu rozstrzyganiem ostatecznym sporów, przez uchwały Naszego Namiestnika z d. 20 Lutego i 23 Listopada 1816 roku (D. P. T. I, str. 185 i T. III, str. 3) jęj powierzonych, zastępować będzie tęż Radę Stanu w rozsądzeniu ostatecznym spraw z mocy niniejszego postanowienia Radzie Stanu attrybuowanych, a to przez przeciąg czasu, jaki od Namiestnika Naszego uznanym zostanie za potrzebny dla takowego zastępowstwa (3).

6. Urządzenia Skarbowe w Województwach Mazowieckim, Kaliskim, Płockim i Augustowskim przy załatwieniu sporów Skarbowych zachowywane, rozciągac się będą na cały kraj Naszego Królestwa Polskiego.

(1) Attrubucye Rady Stanu Księstwa Warszawskiego podane zostały wyżęj (T. III, str. 512 nin. dzieła). Po zniesieniu Rady Stanu Królestwa w r. 1841, attrubucye jęj przeszły na Ogólne Zebranie Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu (T. III, str. 361 nin. dzieła); stosownie zaś do art. 3 postanowienia Najwyższego z d. 14/26 Marca 1861 r. (D. P. T. LVII, str. 335) do attrubucyj Rady Stanu, pomiędzy innymi należą „Przedmioty, które ulegały dotąd rozpoznaniu Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu.”

(2) W miejsce *Kommissyi Instrukcyjnej*, utworzoną została *Kommissya w Ogólném Zebraniu Senatu*, (art. 86 Post. Najwyższego z d. 26 Marca 1842 r.)— (T. III, str. 395 nin. dzieła).

(3) Postanowieniem Namiestnika Kr. z d. 19 Czerwca 1818 r. (D. P. T. VI, str. 64) czynności Delegacyi Administracyjnej od d. 25 Lipca t. r. zostały zawieszzone, a takieżże postanowieniem z d. 26 Listopada 1822 r. (D. P. T. VII, str. 444) zostały przeniesione na Radę Stanu.

5. Spór przez prywatną stronę dosądownictwa administracyjnego w przedmiotach pod tożsądownictwo podpadających, wytoczony, nie będzie mógł tamować bynajmniej biegu ni też skutku egzekucyi, która drogą administracyjną prowadzoną być ma.

6. Wszelki spór, któryby między władzą publiczną lub jakimkolwiek bądź instytutem publicznym z jednej, a osobą prywatną z drugiej strony, o *prawo do własności* to jest *de jure* (jak np. o dziedzictwo dóbr nieruchomych, o granice, o prawa hipoteczne, o prawo do służebności [servitutes], o należność kapitałów lub jakichkolwiek wieczystych funduszów, o ważność tranzakcyi, testamentów lub innych autentycznych, takowe do własności prawo dowodzących aktów i t. p.) zachodził, należy do attrubucyi zwyczajnego sądownictwa, i nigdy pod żadnym pozorem podciągany być niemoże pod sądownictwo sporu administracyjnego, niniejszém postanowieniem na nowo zaprowadzone.

7. Przypadki kollizyi między sądownictwem administracyjnego sporu a sądownictwem zwyczajnym wydzierać się mogące, rozwiązywać ma Rada Stanu w przepisany komplecie swoim. Ile razy zaś w Radzie Stanu toczyć się będzie interes sporny w jakimkolwiek rodzaju, Radca Stanu Nadzwyczajny Prokurator Jeneralny (1) i Członki Kommissyi Sprawiedliwosci wezwanemi być mają do zasiadania w Ogólném Zebraniu tejże Rady Stanu.

---

(1) Urząd Rady Stanu Nadzwyczajnego Prokuratora Jeneralnego, utworzony postanowieniem Najwyższém z d. 5/17 Marca 1816 r. (D. P. T. I, str. 345), obecnie wcale nie istnieje.

Oplaty stemplowe w sprawach sądowo-administracyjnych.

Zasady co do poboru opłat wpisowych w sprawach sądownictwa administracyjnego podane są w postanowieniu Namiestnika Królewskiego z d. 27 Stycznia 1818 r. (D. P. T. IV, str. 212), jako to:

1. Od dnia ogłoszenia niniejszej uchwały tak w Delegacji Administracyjnej (1) jako i w Kommissyach Wojewódzkich w sporach pod rozsądzenie pomienionych magistratur w diodze administracyjnej przychodzących, strona przegrywająca papier stemplowy w cenie do przedmiotu sprawy stosownej, opłacić jest obowiązana.

2. W sprawach dzierżawców dóbr rządowych przeciw skarbowi w Delegacji Administracyjnej przez superrewizją ostatecznie rozstrzyganych, opłacanym być ma stempel kosztów sądowych w stosunku do ilości odrzuconych dzierżawcy pretensyj.

3. Sprawy o allewiacją, gdy w części lub całości za niekwalifikujące się uznanemi zostaną, również w stosunku do ilości odrzuconej allewiacyi opłacie stempla ulegają.

4. W wszelkich czynnościach sądowych w Delegacji Administracyjnej i Kommissyach Wojewódzkich stempel zwyczajny stosownie do §§ 4 i 5 wyżej rzeczonej uchwały sejmowej, kosztem strony przegrywającej nieinaczęj jak w papierze do akt wnoszonym i kasowanym być ma.

---

(1) Porównać przypisek trzeci na str. 529.

5 Tym samym koncem ustanowieni będą dystrybutorowie w osobach sprawujących obowiązki pisarzy sądowych administracyjnych, którzy bądź za gotowe pieniądze bądź za drucyą papier stempłowy z składów skarbowych brać będą.

6 Magistratury sprawujące sądownictwo administracyjne, co do dochodów swych szczególnie dla niezaniebdywania egzekucyi przepisów stempłowych, podciągnięte mają pod kontrolę skarbową.

D O D A T E K.

Prawa i rozporządzenia wydane w czasie druku niniejszego dzieła.

I. Dodatek do str. onicy 87 Tomu I. a mianowicie do artykułu 16 K. C. P.

Dotychczasowe przepisy co do starozakonnych stanowczo zmienione zostały Ukazem z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r., który wydanym został w téj osnowie:

Biorąc na uwagę, że dekret Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 19 Listopada 1808 r., zawieszający żydów naszego Królestwa Polskiego, aż do dalszej decyzji rządu, w nabywaniu dóbr nieruchomych, tudzież art. 16 księgi Iéj, Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego i inne urządzenia, przez które żydzi poddani Królestwa Polskiego, w używaniu niektórych praw cywilnych są ograniczeni lub wyjątkowym przepisom poddani, zostają w związku z dekretem Króla Saskiego z d. 17 Października 1808 r., mocą którego mieszkańcy w teraźniejszym Królestwie Polskiem osiedli, wyznający religję Mojżesza, w używaniu praw politycznych zostali zawieszani, a wszystkie te rozporządzenia nie odpowiadają ogólnym zasadom obowiązującego w Królestwie Naszém prawodawstwa, oraz duchowi Ukazu Naszego z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1861 r. w przedmiocie wyborów do Rad powiatowych, miejskich i gubernialnych, który wszystkich poddanych Naszego Królestwa Polskiego

bez różnicy stanu i wyznania, pisać i czytać po polsku umięających, do wyborów na członków Rad pomienionych dopuścił; zważywszy dalej, że ze zniesieniem pańszczyzny, ustanie jeden z powodów zakazania żydom nabywania dóbr ziemskich, a którym jest ten, iżby oni zwierzchnictwa dominialnego nad ludem chrześcijańskim, opierającego się na stosunku pańszczyznianym, nie dostępowali; zważywszy, że przepisy ograniczające żydów co do możności zamieszkiwania w niektórych miejscach, zmiany wymagają; zważywszy z drugiej strony, że żydzi, za przypuszczeniem ich do dobrodziejstw powszechnego prawa krajowego, powinni w czynnościach życia cywilnego zaniechać używania języka i pisma osobnego; zważywszy nakoniec, że inne również urządzenia szczegółowe dotyczące żydów w Królestwie Polskiem, tak pod względem prawa zajmowania się rzemiosłami, przemysłem i handlem, jak i co do podatków oddzielnych, tę część mieszkańców kraju dotykających, potrzebują przejrzienia i zastosowania do obecnego stanu prawodawstwa w Królestwie Polskiem, po wysłuchaniu Rady Stanu, na przedstawienie p. o. Namiestnika Naszego w Królestwie Polskiem, postanowiliśmy i stanowimy co następuje:

1. Zaprowadzone dekretem Króla Saskiego Księcia Warszawskiego z d. 19 Listopada 1808 r. zawieszenie żydów poddanych Naszego Królestwa Polskiego w wolności kupowania i jakiegokolwiek nabywania na własność dóbr ziemskich i nieruchomości, uchyla się z następującymi jedynie zastrzeżeniami:

a) że w nabytych przez siebie dobrach nie mogą do lat 10 od ogłoszenia niniejszego Ukazu, sprawować Urzędu Wójta Gminy lub zastępcy tegoż, na które toużędy, wybór i nominację z osób wyznania chrześcijańskiego, na przedstawienie właściciela dóbr, Władza Rządowa dopełniać będzie, koszta zaś utrzymania Wójta

Gminy, w określonych przepisami granicach, właściciel ponosić winien;

b) że osady rolne pańszczyzniane, pod Ukaz z r. 1846 podpadające, nie mogą być nabywane przez żydów od posiadających je osadników, dopóki robocizna przymusowa z tych osad należna, czynszem wieczystym zastąpiona nie zostanie;

c) że prawo kollacji i prezentowania beneficjów kościelnych, w dobrach przez żydów nabytych, o ileby prawo to wraz z dobrami na rzecz ich przechodzić miało, do Rządu należyć będzie, co wszakże nie uwalnia starozakonnego nabywcę dóbr od obowiązku z tytułu dziedzictwa dóbr, łącznie z współparafianami, w odpowiednim do ogólnych, obowiązujących w tym mierze przepisów, stosunku, przykładania się do składek na utrzymanie kościoła, zabudowanplebańskich, cmentarzy it. p.:

d) że co do wykonywania propinacji i wyszynku trunku w dobrach, żydzi nabywający dobra ziemskie, stosować się mają ściśle do obowiązujących obecnie przepisów.

2. Ograniczenia i zakazy co do możności zamieszkiwania żydów w miastach lub niektórych ich częściach, oraz wsiach, z jakichbądź tytułów, przywilejów lub urzędzeń wypływające, jak niemniej w pasie granicznym 21 wiorstowym, niniejszém uchylają się.

3. W miastach wszelkich Królestwa, żydzi nabywać mogą na własność pod jakimbądź prawnym tytułem, domy i wszelkie inne nieruchomości. Przeciwnie temu ograniczenia i zakazy, z postanowienia Królewskiego z d. 1⁹/₃, Lipca 1821 r. i innych wynikające, uchylają się.

4. Żydzi poddani Królestwa Polskiego, na równi z innymi mieszkańcami, mogą być świadkami wiarogodnymi przy wszystkich aktach notaryalnych i aktach

stanu cywilnego, o ile znajdują się w warunkach przepisanych ogólnej prawami.

5. Nie będzie także dotąd w sprawach kryminalnych czyniona różnica pomiędzy zeznaniami chrześcijan a żydów, i dla tego rozporządzenia § 335 w ustępie 7, tudzież § 357 w ustępie 8 obowiązującej dotąd Ordynacji Kryminalnej Pruskiej niniejszemu uchylają się.

6. W miejsce terazniejszej formy przysięgi dla żydów, używanej przy świadczeniu w sprawach cywilnych i kryminalnych, niemniej w przysięgach deferowanej, referowanej, z urzędu naznaczanej i przy inwentarzach, ustanawia się forma przysięgi dla żydów, w osnowie, do Ukazu niniejszego dołączonej (1).

(1) „*Forma przysięgi dla żydów* do niniejszego Ukazu dołączona, brzmi w tych słowach:

Urzędnik przysięgę odbierający, w obecności duchownego wyznania Mojżeszowego, wyłoży przysięgającemu skutki prawne krzywoprzysięstwa i odpowiednie przepisy Kodeksu Kar Głównych i Poprawczych mu odczyta.

Następnie, wykonywający przysięgę trzymać będzie w ręku podczas tejże, ródkał, to jest pięć ksiąg Mojżesza na pergaminie.

Przed wykonaniem przysięgi, asystujący duchowny wystawi przysięgającemu, że podług tradycyi religijnej wstrząsła się ziemia cała, kiedy przy ogłoszeniu na górze Synaj, słyszeć się dały słowa: „Nie będziesz brał Imienia Boga twego nadaremno” — że, podług pisma świętego, wszelkie naruszenie przepisów zakonu, może być przed sądem Bożym przebaczone, tylko krzywoprzysięstwo nigdy bez kary pozostać nie może.

Potem przysięgający mówić będzie za urzędnikiem w obec duchownego.

„Przysięgam na Boga Adonaj, na Boga Izraela, z czystym sercem, bez żadnej innej ukrytej myśli i z wiadomością skutków krzywoprzysięstwa w prawie Boskiem i ludzkim, że” powtarzając następnie rotę przez sąd ustanowioną.

Po ukończeniu zeznania rotą objętego, przysięgający mówić będzie:

7. Od ogłoszenia niniejszego Ukazu, żadne czynności cywilne lub handlowe pisemne, jakoto, testamenta, umowy, zobowiązania, obligi, weksle, rachunki, księgi i korespondencje handlowe, oraz inne jakiegobądź akta i dokumenta, nie będą mogły być spisywane lub podpisywane w języku hebrajskim lub żydowsko-niemieckim, ani w jakimbądź języku pismem hebrajskiem, a to pod nieważnością aktu samém przez się prawem.

8. Radzie Administracyjnej Naszego Królestwa Polskiego polecamy zarządzić Władzom, do których to należy, przejrzenie przepisów w Królestwie Polskiem dotąd obowiązujących, co do żydów, pod względem wolności prowadzenia rzemiosł, handlu i przemysłu, tudzież co się dotyczy podatków szczególnych, na tę część ludności oddzielnie nałożonych. Rada Administracyjna zaprojektuje Nam zmiany, jakieby w téj mierze, ze względem na obecne prawodawstwo w Królestwie, oraz na potrzebę Skarbu Królestwa, stopniowo zaprowadzić wypadało.

II. Dodatek do str. 153 i 296 Tomu I. to jest do art. 86, 89 i 90 K. C. P., oraz do art. 59 prawa o małżeństwie z r. 1836.

W rozwiązaniu kwestyi „*Czy urzędnik stanu cywilnego obwiniony o przekroczenie swych obowiązków, zasługujące na odpowiedzialność Kodeksem Kar zastrzeżoną, ma być oddanym pod sąd karny, lub nie.*” Kommissya Rządowa

---

„Jako to wszystko rzetelnie zeznałem, i że przysięga moja jest sprawiedliwa, czysta i prawdziwa, mogę zawsze zdać sprawę przed Bogiem Adonaj, przed Bogiem Izraela, i tak niechaj mi Bóg wszechmogący na duszy i na ciele dopomoże. Amen.”

Sprawiedliwości oświadczyła, iż prawo karności porządkowej w rzeczach sądowych nad urzędnikiem stanu cywilnego nie wątpliwie służy Trybunałom Cywilnym; wszakże atrybucya ta niemoże być rozciągana do wypadków, w których wykroczenie jest ważniejsze i w drodze karności porządkowej ukaraniu nie ulega, gdyż w takim razie znajdzie zastosowanie art. 72 Ustawy Przechodniej do Kodeksu Kar (D. P. T. XL, str. 5), który przepisuje, że oddawanie pod sąd urzędników głosu stanowczego w sądeniu spraw niemających, następuje, w myśl przepisów Ukazu z d. 19/31 Lipca 1844 r. (D. P. T. XXXV, str. 149) przez tę Władzę, która nominację udzieliła. — Z tego wynika, że gdy urzędnik sprawujący obowiązki sądowe, a zależący z nominacji od Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych dopuści się czynu karnego w rzeczach sądowych, Trybunał Cywilny, na zasadzie art. 36 Ustawy Przechodniej, jest w obowiązku sam czyn czyli wykroczenie rozpoznać i udzielić wymotywowaną opinię pod względem czy przekraczający zasługuje na oddanie pod Sąd Karny lub nie. Decyzya obejmująca taką opinię Trybunału, urzędnika wykraczającego do odpowiedzialności na drodze karniej kwalifikuje, lub przeciwnie od tój odpowiedzialności go uwalnia.

K. R. S. d. 18, 30 Stycznia 1860 r. N. 1015.

III. Dodatek do str. 159, Tomu I. Do art. 10 Post. Rady Administracyjnej z r. 1830.

Po urodzeniu się każdego dziecka w rodzinie żydowskiej, wymagać należy nie tylko spisania metryki jego urodzenia, ale nadto złożenia zarazem aktu małżeństwa

rodziców, przez urzędnika stanu Cywilnego wydanego, i na mocy takiego jedynie aktu w księgach stanu cywilnego, zapisane być może dziecko urodzone za prawe.

K. R. S. d. 18 Lutego (1 Marca) 1860 r. N. 3675.

IV. W przedmiocie urządzenia stosunków włościańskich.

(Jako dalszy ciąg przepisów podanych w Tomie I niniejszego dzieła, na stronie 535).

A. Ukaz pod dniem $\frac{1}{16}$ Maja 1861 r. wydany, a pod dniem $\frac{1}{19}$ Lipca t. r. ogłoszony (D. P. T. LVII, str. 379) stanowi:

1. Panszczyzna, czyli robocizna przymusowa z osad, pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, odrabiana, znosi się w Królestwie Polskiem, za wynagrodzeniem, poczynając od dnia 19 Września (1 Października) 1861 r. Do tego zaś terminu rolnicy robocizną, tabellami prestacyjnemi wykazaną, odrabiać powinni.

2. Gdzie dotąd pańszczyzna na czynsze zamienioną nie jest, tam z dniem 19 Września (1 Października) r. b. ustanawia się okup prawny.

Pod względem okupu, kraj podzielony zostaje na cztery oddziały. Okup wynosić będzie:

w Oddziale pierwszym: dzień pieszy	k. 12
ciągły dwu bydłocy	—30
,, cztero bydłocy	—45
w Oddziale drugim: dzień pieszy	—10 $\frac{1}{2}$
ciągły dwu bydłocy	—27
,, cztero bydłocy	—40
w Oddziale trzecim: dzień pieszy	— 9

ciągły dwu bydłęcy	—23
„ cztero bydłęcy	—35
w Oddziale czwartym: dzień pieszy	— 7
ciągły dwu bydłęcy	—20
„ cztero bydłęcy	—30

Tabella do niniejszego Ukazu dołączona, wskazuje do którego z czterech oddziałów należą powiaty lub okręgi w Powiatach. (1)

Okup ten trwać będzie aż do czasu zawarcia kontraktu wieczysto czynszowego i nie ma przesądzać wysokości czynszu oznaczyc się mającego.

3. O ile między właścicielami a rolnikami zaszły już

(1) Tabella ta wskazuje, iż:

1° Oddział pierwszy stanowią powiaty: Włocławski, Łowicki, Warszawski, Stanisławowski, Łęczycki, Rawski, Koniński, a z powiatu Kaliskiego okrąg Kaliski, zaś z powiatu Wieluńskiego Okrąg Częstochowski.

2° Oddział drugi stanowią powiaty: Gostyński, Płocki, Pułtuski, Lipnowski, Przasnyski, Ostrołęcki, Piotrkowski, Sieradzki, Radomski, Opoczyński, Olkusi, z powiatu Kaliskiego Okrąg Wartyński, z powiatu Wieluńskiego Okrąg Wieluński, z powiatu Opatowskiego Okrąg Solecki, i z powiatu Kieleckiego Okrąg Kielecki.

3° Oddział trzeci stanowią powiaty: Mławski, Siedlecki, Sandomierski, Miechowski, Lubelski, Łomżyński, Augustowski, Sejneński, Kalwaryjski, Marjampolski, z powiatu Łukowskiego okręgi Żelechowski i Garwoliński, z powiatu Opatowskiego okrąg Opatowski, z powiatu Kieleckiego Okrąg Jędrzejowski, z powiatu Stopnickiego Okrąg Szydłowski, z powiatu Krasnostawskiego Okrąg Krasnostawski i z powiatu Zamojskiego Okręgi Tarnogrodzki i Kraśnicki.

4° Oddział czwarty stanowią powiaty: Radzyński, Bialski, Hrubieszowski, z powiatu Łukowskiego Okrąg Łukowski, z powiatu Krasnostawskiego Okrąg Chełmski, z powiatu Zamojskiego Okrąg Zamojski, z powiatu Stopnickiego Okrąg Stopnicki.

umowy czynszowe, wieczyste lub czasowe, czyli to pisemne, czy ustne, bądź przed dniem 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku, bądź po tym dniu zawarte, albo téż zachodzą czynsze na zwyczaj oparte, o tyle zastosowanie art. 2 niniejszego Ukazu nie znajduje miejsca.

4. Okup prawny na podstawie tabell prestacyjnych, przez Naczelników powiatu lub Podsędków natychmiast obliczyć się mający, a które to obliczenie winno być do pomienionych tabell z przyłożeniem pieczęci urzędowej dołączone, uiszczony być ma kwartalnie z góry w dniach 1 Lipca, 1 Października, 1 Stycznia i 1 Kwietnia każdego roku.

5. Rolnikom, którzyby z okupu prawnego, w art. 2 oznaczonego, korzystać nie chcieli, wolno jest pozostać przy pańszczyźnie, do czasu zawarcia umowy wieczysto czynszowej; wszakże raz odrabiania pańszczyzny zaniechawszy, już do niej bez zgody właścicieli dóbr powracać nie mogą.

6. Tam, gdzieby umowa wieczysto-czynszowa, w myśl Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia 16/31 Grudnia 1858 r. (T. I, str. 523 nin. dzieła), na drodze dobrowolnego między stronami układu, nie doszła do skutku, przejście do wieczystego oczynszowania następować może, albo na żądanie właściciela, albo na żądanie rolników, bez względu, czy na okup już przeszli, czy téż przy pańszczyźnie pozostali.

7. Kommissyie Rządowe Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, zniosą się z sobą, celem przedstawienia projektu Ukazu Najwyższego, mającego oznaczyć sposób postępowania w przypadku o którym mówi artykuł poprzedzający, nie mniej w razach żądania przez którą-bądź ze stron rozdziału wspólności, uprzątnienia służebności, oraz regulacyi i oddzielenia posiadłości dworskich od uposażeń rolników.

8. Przepis art. 40 Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 533 nin. dzieła), uzupełnia się w ten sposób: że wolno jest stronom przy umowie wieczysto-czynszowej, lub po jej zawarciu, układać się o spłatę czynszu, czy to jednorazową, czy też ratami.

9. Przepis art. 43 Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 534 nin. dzieła), wykląda się w ten sposób: iż umowy wieczysto-czynszowe o grunta, podpadające pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 [roku (T. I, str. 511 nin. dzieła), prawnie zawarte po zapadnięciu tegoż Ukazu, a przed ogłoszeniem rzeczzonego Postanowienia z r. 1858, dotąd przez Kommissyę Rządową Spraw Wewnętrznych nie zatwierdzone, jeżeli są bezspornie przez strony wykonywane, zachowują się w swój mocy i nie potrzebują zatwierdzenia ich przez Komitety Gubernialne. Gdzieby zaś o takież grunta, w tym samym przeciągu czasu zawarte były umowy czasowo-czynszowe, umowy te pozostają w swój mocy, aż do terminu ekspiracyi kontraktem oznaczonego.

10. Przepis art. 26 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 530 nin. dzieła), uzupełnia się w ten sposób: iż, oprócz zapewnionej tamże egzekucyi administracyjnej, służy właścicielowi okup prawny, niniejszém Postanowieniem zaprowadzony; także egzekucya sądowa przez zajęcie ruchomości według art. 583 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego, lub przez zajęcie dzierżawne według art. 819 i następnych tegoż Kodeksu.

Tablelle prestacyjne, uzupełnione obliczeniem okupu prawnego, według zasad niniejszego Ukazu, stanowią mają jak w ogólnosci co do wzajemnych praw i obowiązków stron obu, tak mianowicie, co do tegoż okupu, zu-

pełny tytuł egzekucyjny na drodze jak administracyjnej, tak też sądowej, przeciwko wszelkim posiadaczom osad, tabellą pierwotnie objętych. Oprócz Komorników Sądowych, zajęcia egzekucyjne wyz rzezzone, na żądanie strony, dopełniać będą Podśędkowie lub inni urzędnicy Sądów Pokoju, przez Podśędków na piśmie do tego upowaznieni. Nakazy egzekucyjne do osadników czynione być mogą zbiorowo, a doręczane będą stronie egzekwowanej, czy to przez Woznych Sądowych, czy to przez miejscowych Wójtów Gm n lub ich zastępców. Kommissya Rządowa Sprawiedliwosci wyda do Sądów Pokoju osobną instrukcyę co do wyz rzezonych egzekucyj.

11. Pod względem obliczenia przez Podśędków ilości okupu prawnego, wedle art. 4 niniejszego Ukazu, niemniej w razie sporów przy egzekucyi, o której mowa w artykule poprzedzającym przez Komorników, Podśędków lub urzędników Sądu Pokoju dokonywanej, służy stronom appellacya do Prezesów Trybunału, którzy w tych przedmiotach na drodze szybkiego zadecydowania, wedle art. 806 i następnych Kodeksu Postępowania Sądowego, wyrokować będą w ostatniej instancyi.

Spory o samą tresc i waznosc tabell prestacyjnych, nie tamują ich egzekucyi, a rozpoznanie i zadecydowanie takich sporów należy do Władzy Administracyjnej.

12. Dzierżawcom dóbr prywatnych, oraz duchownych i instytucyjnych, tudzież dóbr będących własnością Gmin, o ile te ostatnie pod przepis następującego artykułu nie podpadają, służyć będzie wybór, albo poprzestac na ustanowionym, w miejsce zniesionej panszczyzny, prawnym okupie, albo żądać rozwiązania kontraktu co do reszty czasu pozostałego im do wytrzymania dzierżawy, bez możności roszczenia z tego tytułu pretensyi do dziedzica o szkody i stracone korzyści.

Przepis powyższy nie stosuje się do kontraktów dzier-

zawnych, któreby, na wypadek zniesienia lub zamiany panskczyzny na okup lub czynsz, wyraźnie odmienne zastrzeżenie zawierały.

13. Przepisy niniejszego Ukazu o zamianie pańszczyzny na okup prawny, znajdują także zastosowanie do dóbr rządowych, lub pod zarządem Skarbu zostających, o ile rolnicy w nich osiedli, nie są jeszcze urzędzeni i oczyszczowani, a stosunki z dzierżawcami w takich do-
brach, z powodu odjęcia im panskczyzny, Kommissya Rządowa Przychodów i Skarbu załatwi według osnowy obowiązujących kontraktów.

14. Włoscianie, którzyby przed terminem powyższym 19 Wrzesnia (1 Pazdziernika) 1861 r. uchylali się od pełnienia należnej od nich panskczyzny, niezależnie od zwykłych srodków egzekucyi, pociągnięci będą do zapłacenia, za nieodrobione dni panskczyzny, ceny art. 2 oznaczonej zwiększonej, to jest:

w Oddziale 1m za nieodrobiony dzień pieszy .	k. 18
ciągły dwu bydlęcy	—45
„ cztero bydlęcy	—67 ¹ / ₂
w Oddziale 2m za nieodrobiony dzień pieszy .	—15
ciągły dwu bydlęcy	—40
„ cztero bydlęcy	—60
w Oddziale 3m za nieodrobiony dzień pieszy .	—13 ¹ / ₂
ciągły dwu bydlęcy	—34
„ cztero bydlęcy	—52 ¹ / ₂
w Oddziale 4m za nieodrobiony dzień pieszy .	—11
ciągły dwu bydlęcy	—30
„ cztero bydlęcy	—45

---

15. Oprócz tego Rada Administracyjna na posiedze-
niu swém z d. 11¹/₂₃ Lipca 1861 r. zatwierdziła *Instrukcyę*
oznaczającą sposób postępowania przy egzekucyi okupu

prawnego, w wykonaniu art. 10 Ukazu z d. ⁴/₁₆ Maja 1861 roku wydanej. Instrukcja ta (D. P. T. LIX, str. 5) ogłoszoną została d. ¹⁸/₃₀ Grudnia 1861 r. w tej osnowie:

1. Tabelle dodatkowe do tabell prestacyjnych z roku 1846, wykazujące uposażenie, obowiązki i powinności rolników po wsiach i miastach prywatnych, tudzież instytucyjnych w obrębie jurysdykcji Sądu Pokoju osiedlonych, a dotychczas do odbywania robocizny w naturze obowiązanych, Wójei Gmin w sposób oddzielném rozporządzeniem Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych wskazany, co do nazwisk, uposażeń i powinności rolników uzupełnią i właściwemu Naczelnikowi Powiatu złożą, ten zaś dwa egzemplarze takich tabell Sądowi Okręgowemu zakommunikuje.

Sąd obowiązany jest tabelle te w porządku systematycznym gminami ułożyć i starannie zachować, tak, aby w każdej chwili do użytku urzędowego posługiwać mogły.

2. Właściciel majątku po porozumieniu się z rolnikami lub sami rolnicy stosownie do art. 2 Najwyższego Ukazu z dnia ⁴/₁₆ Maja r. b., mający zapewnioną możność przejścia z robocizny do okupu, poczynając od dnia 19 Wrzesnia (1 Października) r. b., mogą żądać od Podsędka, aby do tabell prestacyjnych obliczenie okupu zapisał.

W tym celu właściciel lub rolnicy udać się winni do miejscowego Wójta Gminy, a ten w krótkim protokóle na papierze prostym zapisze: czy żądanie okupu nastąpiło za wspólném porozumieniem się obu stron, lub czy żądanie to zanieśli rolnicy i w jakim czasie, wreszcie wymieni, którzy rolnicy i jakiej obszerności posiadający osady, oraz od jakiego terminu pragną korzystać z okupu.

Protokół taki podpisany przez rolników okupu żąda-

jących, przez miejscowego sołtysa i właściciela majątku, strona interessowana złoży Podśędkowi, który obliczenie natychmiast dopełni, oraz podpisem swoim i urzędową pieczęcią stwierdzi.

Na ządanie osadników na okup przechodzących, zapisujący ten okup urzędnik, drugi egzemplarz tabelli dodatkowej, należycie poświadczonój, na ręce Sołtysa dla użytku osadników wydać jest w obowiązku.

§. Nie mają prawa żądać zamiany odbywanój przez nich robocizny na opłatę okupu prawnego:

1° Jako nie podchodzący pod przepisy Najwyższego Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku;

a) Osadnicy, których uposażenie nie dochodzi trzech morgów miary nowopolskiój;

b) Posiadacze osad karczemnych, kowalskich, młynarskich, szynkarskich i t. p.;

c) Posiadacze osad po zapadnięciu Najwyższego Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku z gruntów dworskich wyznaczonych.

2° Pomimo zajmowania gruntów podchodzących pod przepisy Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku osadnicy czynszowo-pańszczyźniani na podstawie kontraktów grunta trzymający.

§. Wszyscy inni rolnicy we wsiach i miastach prywatnych oraz instytucyjnych osiedleni, bez względu czy odbywają stałą tygodniową robocizną, lub téż opłacają czynsz na zwyczaj oparty, a obok tego odrabiają dni dodatkowe do żniwa, sianokosu, orania, tudzież podróże lub roboty na wymiar i t. p., mają prawo żądać zamiany wszelkiój odbywanój przez nich robocizny na okup prawny.

W razie gdy niektóre z robót powyższych na ilość dni potrzebnych do ich odbycia w tabelli prestacyjnój nie były obliczone, strona żądająca zapisania okupu winna

złożyć świadectwo Naczelnika właściwego Powiatu, wykazujące, ile odbycie téj robocizny dni wymagało, a stosownie do ilości tych dni, okup obrachowanym zostanie.

5. W wypadku gdy się z tabell prestacyjnych okaże, że rolnicy obowiązani są odbywać robociznę ręczną lub sprzężajną, stosownie do żądania dworu, Urzędnik okup zapisujący, obliczy należność w połowie za dni sprzężajne, a w drugiej połowie za dni ręczne, czyli piesze.

6. Osadnicy którzyby przed dniem 31 Lipca r. b. nie uprzedzili dziedzica lub zastępcę Wójta Gminy, iż z dniem 1 Pazdziernika r. b. przejść na okup pragną, mogą korzystać z tego dobrodziejstwa od Śgo Jana, czyli od dnia 1 Lipca każdego następnego roku, oile na trzy miesiące pierwój to jest najpóźniej w dniu 20 Marca (1 Kwietnia) tegoż roku, złożą pod tym względem oświadczenie w obec Sołtysa i dwóch osiadłych włościan, samemu dziedzicowi, lub, w razie jego nieobecności na gruncie, zastępcy Wójta gminy.

7. W razie sporu między dziedzicem a włościanami, co do czasu w którym oświadczenie, o którym wyżej mowa nastąpiło, Podśędek wstrzyma się z obliczeniem i zapisaniem okupu i odesła strony przed Naczelnika Powiatu, który rzecz rozpozna i zdecyduje.

Decyzją uznającą, że żądanie okupu nastąpiło w czasie właściwym, strona interessowana, złoży Podśędkowi, który obliczenie natychmiast dopełni i decyzję pomienioną w Aktach zachowa.

8. Jeżeli obliczenie i zapisanie okupu nastąpi przez Naczelnika Powiatu, właściciel majątku, któryby na mocy tego obliczenia zgłaszał się do Podśędku o rozwinięcie egzekucyi sądowej, winien przedewszystkiém złożyć Podśędkowi, należycie poswiadczone obrachowanie okupu przez Naczelnika Powiatu.

Podśędek obliczenie to do właściwój tabelli prestacyj-

nęj wpisze i egzekucją, stosownie do przepisów poniżej wyszczególnionych, rozwinie.

9 Osadnicy, którzyby, nie uprzedziwszy o tém dziedzica lub zastępcę Wójta Gminy w właściwym terminie, zaprzestali samowolnie odbywać powinności w naturze, będą musieli do końca roku gospodarskiego, uiszczyć opłatę zwiększoną podług zasad w art. 14 Najwyższego Ukazu z dnia $\frac{4}{16}$ Maja 1861 r. obliczoną.

10. Opłaty zwiększone, o których mowa w poprzednim artykule, oraz należące się z mocy art. 14 Najwyższego Ukazu z dnia $\frac{4}{16}$ Maja r. b. od osadników, robotniczy w naturze po dzień 1 Października r. b. odrabiających, niemniej czynsze, osepki i daniny, obok okupu prawnego od osadnika przypadające, przez egzekucją sądową poszukiwane być nie mogą.

Oddzielna instrukcyja wskaże, jakie Władze Administracyjne i w jaki sposób opłaty te ściągac będą, oraz oznaczy, jakie innego rodzaju środki egzekucyjne mogą być przeciw opornym użyte.

11. O ileby osadnik dopuścił się dwuletniej zaległości okupu prawnego i innych powinności, właściciel majątku będzie mógł domagać się od Władzy Administracyjnej, sprzedania prawa do używania osady drogą publicznej licytacji, w sposób wskazany art. 26 Postanowienia Rady Administracyjnej z dnia $\frac{16}{18}$ Grudnia 1858 roku (T. I, str. 530 nin. dzieła).

12. Każdy właściciel żądający egzekucyi sądowej względem należności z okupu prawnego, winien wnieść do Podśędka żądanie na pisnie, a zarazem dołączyć świadectwo miejscowego Wójta Gminy, które zawiętać ma wykaz, po sprawdzeniu stanu rzeczy, na gruncie ułożony i przez Wójta podpisem i pieczęcią stwierdzony, a obejmujący:

którzy osadnicy, z jakich osad tabellą prestacyjną ob-

jętych, od jakiego terminu, i w jak wysokości pieniężnej opłacie okupu prawnego zalegają.

13. Podśędek stosownie do art. 10 Najwyższego Ukazu z dnia 4/16 Maja r. b., po sprawdzeniu tego poświadczenia z tabelłą prestacyjną, albo sam nakaz egzekucyjny wyda i dalszą egzekucją zajmie się, albo upoważnienie do egzekucyi udzieli na piśmie Komornikowi okręgowemu lub jednemu z członków Sądu Pokoju.

Urządник raz wyznaczony, całą egzekucyjną do końca prowadzić będzie; w razie gdyby dokończyć jej nie mógł, winien uwiadomić o tém Podśędką, a ten, albo sam egzekucję dokończy, albo innego Urzędnika naznaczy.

14. W razie gdy żadaną będzie egzekucja sądowa względem kilku osadników, zamieszkałych w jednej wsi lub w kolonjach jedną całość składających, nakaz egzekucyjny, protokół zajęcia, i licytacyjny, powinny być robione zbiorowo, tak jednak, aby w protokóle zajęcia, a następnie przy licytacji, oddzielnie własność ruchoma każdego osadnika była zapisaną, i obrachunek ostateczny co do każdego oddzielnie był dopełniony.

15. Wszystkie akta dotyczące okupu prawnego, jako to: nakazy, protokóły, zajęcia i licytacyj, obwieszczenia, świadectwa i t. p., sporządzone będą na papierze prostym, doręczac zaś je należy przez zwykłe gminne posyłki czyli stójki, a tylko w razie konieczności przez woznych sądowych.

16. Nakazy egzekucyjne, zbiorowe, tak jak i pojedyncze nie potrzebują być doręczonemi w kopjach każdemu z egzekwowanych osadników.

Podśędek kopię nakazu poleci doręczyć właściwemu Wójtowi Gminy lub jego zastępcy, a ten miejscowemu Sołtysowi, natychmiast nakaże o treści aktu zawiadomić każdego z osadników egzekwowanych i o dopełnieniu tego, na oryginale aktu zaświadczy.

Kopia wręczona pozostanie w kancelaryi Wójta Gminy i na każde żądanie egzekwowanego dłużnika, może mu być wydana w kopii przez Wójta poswiadczonej, oryginał zaś z kontestata jak wyżej, przez doręczającego zwrócony zostanie, Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyę.

17. Wójt Gminy, zaraz po otrzymaniu nakazu egzekucyjnego do ogłoszenia, miejscowym Sołtysom i Radnym zaleci bacznie czuwać, aby egzekwowani osadnicy ruchomości, zboża, inwentarzy i w ogóle wszystkich przedmiotów zajęcia ulegających z miejsca gdzie się znajdują nie usuwali.

Za wykryciem nadużycia w tym względzie Wójt Gminy środkami policyjnymi, jakie mu z prawa służą, jest w obowiązku usunąć przedmioty wykryć i napowiót do osad właściwych dostawić.

18. Po upływie 24 godzin od daty wręczenia nakazu, Urzędnik prowadzący egzekucyę, może przystąpić do zajęcia ruchomości dłużnego osadnika.

Dla dopełnienia tej czynności, Urzędnik ten zjędzie na miejsce furmanką dostarczoną bezpłatnie przez właściciela, żądającego egzekucyi i zawezwie o pomoc właściwego Wójta Gminy lub jego zastępcę, który znów przyzwie miejscowego Sołtysa.

19. Zajęcie dopełnione zostanie z zachowaniem formalności w Tytule VIII Kodexu postępowania Sądowego (T. II, str. 357 n. nin. dzieła) zastrzeżonych, z tą jednakże zmianą, że, w miejsce dwóch świadków w art. 585 wymaganych, dostateczną będzie przy protokóle zajęcia obecność zastępcy Wójta Gminy i miejscowego Sołtysa, którzy protokół podpiszą.

Nadto, zamiast ustanawiania dozorca zajętych ruchomości, odpowiednio do zasad art. 596, 597 i 598 K. P. S. Sołtys miejscowy z urzędu będzie miał powierzony dozór nad ruchomościami zajętemi.

20. Kopia protokołu zajęcia będzie bezwłocznie wręczona przez Urzędnika dopełniającego egzekucję Wójtowi Gminy, który zaleci Sołtysowi, jako dozorecy, troskliwe czuwanie nad całością zajętych przedmiotów, i o tém wzmianka na oryginale zajęcia zapisana, przez Wójta Gminy i Sołtysa poswiadczoną zostanie.

Więzanie kopii dłużnikowi i Urzędnikowi nakazującemu otworzenie dzwii, art. 601, 602, K. P. S. zastrzeżone, miejsca mieć nie będzie.

21. Za zaległość w opłacie okupu prawnego, nie mogą być zajmowane, oprócz przedmiotów w art. 592 K. P. S. wymienionych:

a) Pługi, radła, brony i inne narzędzia niezbędne do uprawy roli potrzebne;

b) Zboże przeznaczone na zasiew, a mianowicie ozi-me, poczynając od dnia 15 Sierpnia do ukończenia posiewów jesiennych, i jare, poczynając od d. 15 Stycznia do ukończenia posiewów wiosennych;

c) Bydło robocze t. j. koń pociągowy lub para wołów pługowych.

Oznaczenie ilości zboża ozimego i jarego, potrzebnego na zasiew, oraz wskazanie, które z narzędzi rolniczych i jakiego rodzaju i ilości inwentarz żywy na gruncie przy egzekwowanym osadniku pozostać winien, dopełni urzędnik egzekwujący, po zasięgnięciu objaśnień w tym względzie od obecnego Wójta Gminy i Sołtysów, poczem wyłączone przedmioty do protokołu zajęcia zapisze, oraz wymieni które z tego rodzaju przedmiotów, uznano za zbywające od koniecznych potrzeb rolnika, a tém samém zajęciu poddano.

22. Pomiędzy zajęciem ruchomości u rolników, a sprzedażą, upłynąć powinno przynajmniej dni 15.

23. Sprzedaż zajętych przedmiotów odbywać się będzie w terminie podług art. 595 w protokóle zajęcia o-

znaczonym, odpowiednio do art. 617, K. P. S. w najbliższym położeniu miejscu, albo w dniu targowym, albo w dniu niedzielnym. Jednakże za zgodzeniem się właściciela majątku poszukującego należności i egzekwowanego osadnika, sprzedaż można odbyć na miejscu zajęcia, lub w gminie przyległej:

24. Urzędnik dopełniający zajęcie, jednocześnie ułoży obwieszczenie o sprzedaży odpowiednio do przepisu art. 613.

W miejsce zaś zachowania formalności, art. 618 do 621 K. P. S. przepisanych, jedną kopię tego obwieszczenia pozostawi Wójtowi Gminy, który sam, lub za pośrednictwem Sołtysów, ogłosi je ustnie mieszkańcom Gminy raz w dwa dni po zajęciu i powtórnie na dni trzy przed sprzedażą. W razie jeżeli sprzedaż nie na miejscu ma się odbywać, drugą kopję obwieszczenia Urzędnik egzekwujący poleci wręczyć Burmistrzowi lub Wójtowi Gminy miejsca oznaczonego na sprzedaż, a ten w sposób i w terminach powyż wskazanych, obwieszczenie to ogłosi nakazem.

W każdym razie na oryginale obwieszczenia, przez ogłaszającego takowe, stosowne o dopełnieniu tej formalności, poswiadczenie z urzędu dopełnionem i do akt egzekucyjnych złożonem będzie.

25. W terminie oznaczonym na sprzedaż, Wójt Gminy lub jego Zastępca będzie w obowiązku dopilnować, izby Sołtys ustanowiony dozorcą, zajęte ruchomości odstawił w całości do miejsca odbywać się mającej licytacji.

Jednocześnie Wójt Gminy nadeszłe likwidację za dostarczoną pod zajęte przedmioty furmankę, którą to likwidację Urzędnik dopełniający egzekucyi rozpozna, oceni i należność z summy zebraną po sprzedaży wypłaci.

Załączam Wójt Gminy nadeszłe dowód, że na 24 godzin przed terminem sprzedaży, stosownie do art. 614 i 623 K. P. S., uwiadomił egzekwowanego osadnika o dniu i miejscu licytacji.

26. Dopełniający egzekucyi Urzędnik nie będzie spisywał oddzielnego protokołu przejrzenia, o jakim wzmiankuje art. 616, lecz sprawdzi odręcznie czy dostarczone objekta są też same i w tej samój ilości, jak były opisane przy zajęciu.

W razie braku, ztobi o tém wzmiankę w protokóle licytacyjnym, a Wójta Gminy zavezwie o wyjasnienie powodów tego braku.

27. Po odbytej licytacji Urzędnik egzekwujący na protokóle licytacyjnym, zapisze likwidacją należnych mu kosztów podług niżej zamieszczonej taxy. Koszta te w równych częściach na każdego z egzekwowanych osadników rozłoży, z summy z licytacji zebranej sobie potrąci i obrachunek oraz pokwitowanie z odbioru, w tymże protokóle zamiesci.

28. Wszyscy Urzędnicy sądowi, egzekucyę okupu prawnego dopełniający pobierać będą:

1° W razie gdy pojedynczy osadnik będzie egzekwowany:

a) za oryginał nakazu egzekucyjnego	kop. 15
b) za oryginał zajęcia	— 30
c) za licytację	— 45
d) za obwieszczenie	— 7½

2° W razie egzekucyi zbiorowój, gdy ta będzie zaregulowaną do osadników w liczbie od 2 do 10 od każdego z wymienionych w akcie należy się:

a) za oryginał nakazu	po kop. 7½
b) za oryginał zajęcia.	— 15
c) za licytację	— 30
d) za obwieszczenia	— 3

3° W razie gdy egzekucya będzie zaregulowaną do większej liczby osadników nad 10, to od każdego z nich należy się:

a) za oryginał nakazu egzekucyjnego.	po kop.	5
b) za oryginał zajęcia	—	10
c) za licytacją	—	20
d) za obwieszczenie	—	2

Za arkusz kopii każdego aktu obejmujący na każdej stronie najmniej 28 wierszy, a w każdym wierszu najmniej 15 sylab, po kop. 7 $\frac{1}{2}$.

Wozrym należy się za wręczenie każdego aktu kop. 7 $\frac{1}{2}$ oraz miłowe, za każdą wiorstę podróży tam i napowrót po kop. 3.

Oddzielony dyety za czas strawiony w podróży i na czynności, oraz za ściąganie poswiadczeń od Wójtów Gmin i Burmistrzów i za wręczenie uskutecznione przez gminne posyłki, żadna należność likwidowaną być nie może.

29. W razie sporu o wysokość należnych kosztów, Prezes Trybunału właściwego rzecz ostatecznie rozstrzygnie, a za dostrzeżeniem ze strony Urzędników egzekwujących nadużyć w tym względzie, na winnych karę porządkową wymierzy, do zwrotu nieprawnie pobranych opłat zmusi, niepoprawnych zaś do decyzji Kommissy Rządowej Sprawiedliwości przedstawi.

30. Urzędnicy Sądowi bez należycie uzasadnionych powodów, odmawiający zajęcia się egzekucją okupu prawnego, ulegną odpowiedzialności art. 345, a za zwłokę lub niedbalstwo, przy wykonaniu tej czynności, karom w art. 418 K. K. G. i P. zastrzeżonym.

31. Przeciw zajęciu i sprzedaży ruchomości na satysfakcją okupu prawnego, ani opozycyę trzeciego w art. 608 do 612 K. P. S. ani zapowiedzenia w art. 557 do 582 K. P. S. przewidziane nie mają miejsca; a tém sa-

mém akta tego rodzaju, chociażby Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyą doręczone zostały, biegu téj egzekucyi nie wstrzymują.

52. W razie sporu o ilość okupu prawnego, obliczonego przez Podśędką, lub w razie sporów przy egzekucyi tego okupu, strona z mocy art. 11 Najwyższego Ukazu z dnia $\frac{1}{16}$ Maja r. b. odwołująca się do ostatecznego wyroku Prezesa właściwego Trybunału, winna wezwac do rozprawy stronę przeciwną, przez zapozew w miejscu jój zamieszkania przez Woźnego Sądowego dotęczony.

53. Zapozew ten obejmowac winien przynajmniej:

- a) Imię, nazwisko i zamieszkanie odwołującego się;
- b) Treściwy wykład przedmiotu skargi i konkluzyę, czyli żądanie, którego zasądzenie odwołujący domaga się;
- c) Imię, nazwisko i zamieszkanie zapozwanego;
- d) Oznaczenie miejsca i dnia, w którym strony do rozprawy przed Prezesa Trybunału stawic się są obowiązane.

Opuszczenie lub niedokładność, pod względem zachowania form powyższych i innych w art. 61 K. P. S. wskazanych, nie pociąga za sobą zastrzeżonej w tym przepisie prawa koniecznej nieważności.

Ocenienie czy sprawa z pozwu nawet wadliwego, może być rozpoznana, zależy od uznania Prezesa Trybunału, którego wyrzeczenie w tym względzie, będzie również ostateczne.

54. Spory, o których wyżej mowa, rozpoznawane będą przez Prezesa Trybunału po upływie 24 godzin od daty doręczenia, jeżeli strona pozwana zamieszkuje w odległości wiorst 24, a jeżeli dalej jest zamieszkałą, z dodaniem dnia jednego na każde wiorst 24. W razie nagłym, sprawa sądzoną będzie w dni święte, w każdej godzinie dnia, bez uzyskania w tym celu rezolucyi art. 807 i 808 K. P. S. zastrzeżonych.

55. Wyroki połączenia w sporach podobnych miejsca mieć nie będą.

56. Samo doręczenie pozwów nie wstrzymuje rozpoczętej egzekucyi; w razie zaś gdy wyrok wstrzymanie tej egzekucyi nakáže, Prezes Trybunału, w zastosowaniu się do art. 811 K. P. S, poleci spisać go na oryginale komparycyi, klauzulą egzekucyjną opatrzyć i wydać stronie reklamującej, w oryginale.

Doręczenie takiego wyroku Urzędnikowi prowadzącemu egzekucyą, na godzinę nawet przed terminem licytacji, egzekucyę wstrzymuje.

57. Wyroki, nie znoszące egzekucyi, ale zmieniające ilość obliczenia okupu prawnego lub należności z tego powodu poszukiwanej, w tenże sam sposób wydawane i wykonywane będą.

58. Sprawy przed Prezesów Trybunału wytaczane, nie są wolne od opłat wpisu, stempli i kosztów sądowych. Wszakże Patroni, stawający w obronie osadników, przyznawane mieć będą jedynie:

- za obronę w interesie jednego osadnika . . . kop. 60
- za obronę kilku osadników aż do 10 po . . . kop. 30
- za obronę większej ich liczby od 10 po . . . kop. 20

59. Prezesi Trybunałów, w zastosowaniu się do wydanych już lub wydać się mających przez Kommissyę Rządową Sprawiedliwości rozporządzeń, ściśle przestrzegać są w obowiązku, aby pokątni doradcy, czy to w przebiegu egzekucyi o należność okupu prawnego, czy to przy sporach pod szybkie zażdecydowanie poddanych, żadnego udziału w tych czynnościach nie brali.

Za dostrzeżeniem w tym względzie nadużyć ze strony pokątnych doradców lub urzędników sądowych, pokrywających ich działania, Prezes Trybunałów, który jest natychmiast winnych do odpowiedzialności przepisanej pocią-

gnąc i o szkodliwych doradcach Władzom policyjnym dla postąpienia z nimi jak wypadnie, doniesc.

C. Wieszcie pod dniem 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r, wydane zostało w tój osnowie: *Prawo o oczynszowaniu z urzędu włościan w Królestwie Polskiem.*

CZEŚĆ I.

TYTUŁ I.

Zasady Ogólne.

1. Wieczyste oczynszowanie osad pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, dotąd czy to wieczyscie, czy czasowo za kontraktami pismieniami lub ustnemi nieoczynszowanych, oddzielenie posiadłości dworskich od uposażeń rolników, podział tych uposażeń na szczegółowe osady, oraz rozdział wspólności, uprzątnienie służebności lub użytków, dopełniane będą podług zasad i form niniejszém prawem oznaczonych, albo przez dobrowolne umowy, albo téż z urzędu, gdy jedna ze stron zażąda pomocy urzędowej do wykonywania którejkolwiek lub wszystkich powyższych czynności.

2. Umowy dobrowolne o czynsze z osad pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, na przyszłość zawierane być mogą albo wieczyscie, albo czasowo, lecz tym ostatnim sposobem na czas niekrótszy jak lat 20, po których to lat upływie, jeżeliby za dobrowolną ugodą na takiz przeciąg czasu przedłużone, lub na wieczyste zamienione nie zostały, postanowione będą

co do tych osad z urzędu wedle przepisów niniejszego prawa.

3. Umowy, o których wyżej, zawietane wieczyste, winny być urzędowe; długoletnie mogą być prywatne, lecz tylko pismienne.

4. Nie wolno umawiać się o zmniejszenie przestrzemi gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadających, bez zamiany ich na inne równiej wartości.

Należność dzierżawna z przestrzemi tej w robociznie ustanowioną być nie może.

5 Przepisy artykułów 2, 3 i 4, zachowane być mają pod nieważnością.

6. Wypłata wkupnego, jeśli umówioną była, lub skupu czynszów, są ważne tylko za zgodą wierzycieli hipotecznych i za decyzją Wydziału Hipotecznego, a w razie sporu, za wyrokiem sądowym.

7. W umowach o grunta pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadające, obowiązek ponoszenia podatków dworskich, ani w całości ani w części na osadników z tytułu posiadania tychże gruntów, przelewany być nie może.

8. Postępowania z urzędu wolno żądać każdej stronie, w każdym czasie, bez względu czy z gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, odbywaną jest robocizna w naturze, lub płacony za nią okup prawny.

Co do osad czynszowych lub wiszczających przytém osepy i daniny albo odbywających dni dodatkowe w naturze, postępowanie z urzędu może być także żądanem, jeżeli nie istnieją z osadnikami do tych kategorii należącymi, umowy czasowe czy to pismienne, czy ustne, czasowymi dzierżawy określające, bądź przyznane przez strony, bądź tabellami prestacyjami albo innemi pismienem dowodami wzmocnione, chociażby umowy

takie, w myśl postanowienia Rady Administracyjnej z d. 16/38 Grudnia 1858 r., zatwierdzone nie były; w razie zaś istnienia takich umów, we wszystkich tych przypadkach postępowanie z urzędu zawieszonem będzie aż do upływu czasu, na jaki umowy te zawarte były.

9. Postępowanie z urzędu, prawem niniejszém wskazane, nie rozciąga się:

- a) do osad iolnych trzech morgów niedochodzących;
- b) do osad utworzonych z gruntów dworskich po ogłoszeniu Ukazu z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.,
- c) do osad karczemych, młynarskich, kowalskich, strycharskich, jako téż oficjalistów dworskich, to jest, służby lesnej, owczarskiej, ogrodowej i t. p.;
- d) do ogrodów, gruntów, łąk i pastwisk przez rolników obok zajmowanych przez nich osad, trzymanyeh czasowo, z obowiązkiem uszczania z tych użytków dworowi czynszu w gotowiznie, osep, danin lub robocizny, albo oddawania z nich części plonów w naturze.
- e) do osad trzymanyeh na mocy umów czasowych dotąd niewyekspirowanyeh przed ogłoszeniem Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. prawnie zawartyeh, czy to pismienneyh czy ustnyeh, jeżeli z umów tych wypływa dla właściciela po ich ekspiracyi prawo zupełnego rozporządzenia gruntami,
- f) do pustek w dniu ogłoszenia tegoż Ukazu istniejących, chociażby w tabellach prestacyjnych były wykazane,
- g) do osad włościąńskich w dobrach rządowych i rozdaryowanych na zasadzie przepisów Najwyżej zatwierdzonych w dniu 1/16 Pazdziernika 1835 r.

10. Pomoc z urzędu do czynności art. 1 oznaczonych dodaną będzie, gdy jéj zażąda albo sam właściciel majątku, lub prawnie reprezentujący jego osobę, albo posiadający pełnomocnictwo ogólne lub szczególne. Ze

strony włościan, gdy żądanie o separację i regulację, rozdzielenie wspólności i uprzątnienie służebności i użytków, zainoszą wszyscy osadnicy lub większość osadników.

Oczynszowanie wieczyste z urzędu, na żądanie osadników, będzie miało miejsce względem tych tylko, którzy żądanie to zainoszą.

11. Po oczynszowaniu, bądź przez umowę, bądź z urzędu, większej części przestrzeni przez osadników zajmowanej, separacja z urzędu tylko na żądanie lub za przyzwoleniem większości osadników miejsce mieć może.

12. Czynność z urzędu dopełnianą będzie jedynie w zakresie żądania wniesionego przez jedną ze stron, i dotyczyć może tego tylko stosunku, w którym dobrowolne porozumienie się nastąpić nie mogło.

13. Bądź to po zainiesieniu przez którąkolwiek ze stron żądania o pomoc z urzędu, bądź w ciągu już postępowania z urzędu, a nawet po jego ukończeniu, lecz przed wykonaniem na gruncie, — gdyby strony dobrowolnie porozumiały się i zawarły umowę piśmienną, o którąkolwiek z czynności artykułem 1 wskazanych, kontrakt taki będzie obowiązującym dla stron co do przedmiotów nim objętych, bez potrzeby rozpatrywania go i potwierdzania z urzędu.

W takim razie postępowanie z urzędu, ograniczy się do stosunków układem nie załatwionych, pod urzędowe rozstrzygnięcie poddanych.

14. Umowy wieczysto-czynszowe dobrowolne, oraz decyzje Władz co do ustalenia z urzędu tych stosunków, będą ujawniane w księgach wieczystych w Dziale III Wykazu hipotecznego dóbr, w których obrębie osady są położone, bez wymieniaania jednak nazwisk posiadaczy tychże osad.

15. Spory z umów między właścicielem dóbr a osadnikami, rozpoznawane będą przez Sądy właściwe, po-

dług przepisów obowiązujących praw cywilnych i iniej-
szej ustawy.

TYTUŁ II.

Pravidła do ustanowienia z urzędu czynszów wie- czystych.

16. Opłaty czynszowe ustanawiane będą z urzędu na podstawie klasyfikacji gruntów, łąk, pastwisk i ogrodów, podług prawideł poniżej wskazanych.

17. Do klasyfikacji gruntów stanowi się następujący podział: gruntów orných na *pszenne* i *żytnie*, z których pierwsze dzielą się na dwie klasy,* a drugie na cztery klasy; łąk na *oddzielne* i *polne*, z których każde zawierają po cztery klasy; pastwisk -- podzielonych na trzy klasy, z tém zastrzeżeniem, że pastwiska, które uznane będą jako mogące być łąkami lub gruntem ornym, mają być podług swój wartości klasyfikowane. Bliższe oznaczenie, jakie grunta, łąki i pastwiska do każdej z tych klas należą, znajduje się w dołączonym pod lit. A wykazie klasyfikacyjnym (1).

---

(1) Wykaz lit. A jest następujący:

Wykaz obejmujący rozróżnienie na klasy gruntów, łąk i pastwisk.

PODZIAŁ GRUNTÓW.

Grunta orne w ogólności dzielą się na dwa oddziały, to jest:

A) na grunta pszenne,ⁱ

B) na grunta żytnie

Ad A) Grunta pszenne mają dwie klasy, to jest:

1szą i 2gą klasę pszenną.

Ad B) Grunta zaś żytne cztery klasy, to jest:

1szą, 2gą, 3cią i 4tą klasę żytnią.

Do pierwszej klasy gruntu pszennego, należy taki grunt, który obejmuje wszystkie przymioty zupełnie dobrej, pszennój ziemi, gdzie, bez kosztownych środków uprawy, obfity plon wydaje.

Do drugiej klasy gruntów pszennych należy:

- a) Grunt ciężki gliniasty (*thonboden*), składający się z części gliniastych i ilowatych, którego uprawa jest mozolna i z większemi kosztami połączona, a rodzajność jego najwięcej od pomyślniej lub niepomyślniej pory roku zawisła, w niektórych latach nadspodziewanie jest płodny, a czterostokroć nadzieje rolnika zawodzi, i
- b) Grunt lepszy aniżeli żytny pierwszej klasy, zawierający w sobie nieco części piaszczystych, wymagających częstszego i większego pognoju, pospolicie zaś do uprawy pszenicy na pierwszym i trzecim nawozie zdalny.

Do pierwszej klasy gruntu żytniego, liczy się grunt, składający się z większej części ziemi czarnej i gliny niż piasku, który po pierwszym nawozie pszenicę, później zaś bez pognoju dobre żyto wydaje.

Do drugiej klasy żytniej należy taki grunt, który pod pszenicę użyty być nie może, a przy pracy i dobrym pognoju obfite wydaje żyto.

Trzecia klasa gruntu żytniego, zawiera grunt żytni lekki, mający więcej piasku niż żytniej ziemi; należy tu także grunt zimny, sapowaty, nie łatwo mogący być uprawiony.

Do czwartej klasy zaliczają się grunta zupełnie piaszczyste, uprawiane co lat 3 lub 6.

P O D Z I A Ł   Ł   Ł   Ł   Ł

Łąki, równie jak grunta, dzielą się na dwa główne oddziały, to jest:

- a) na łąki oddzielne, i
- b) na łąki polne.

Ad a) Łąki oddzielne są te, które za obrębem pól leżą i razem

z niemi do ugorowania podciągane nie są. Łąki te, dzielą się jeszcze na takie, które nad strumieniem lub rzeką leżą, albo też między polami, jednakże w takiej obszerności i w takim miejscu, że ugorowaniu nie podpadają i mogą być używane bez żadnej przeszkody za okresem roli uprawnej.

Ad b) Łąki zaś polne są, które otoczone są polami tak, iż razem z temiż ugorowane być muszą.

Łąki tak oddzielne jako też łąki polne, dzielą się na cztery klasy; to jest:

- Łąki I klasy,
- Łąki II klasy,
- Łąki III klasy,
- Łąki IV klasy.

Pierwsza klasa zawiera łąki nadrzeczne, naturalnym zalewem użyzniane lub położone wśród gruntów wyborowych, tudzież łąki, które niżej pól leżą i pewien rodzaj pognojów z powyższych, przez ściek wody otrzymują. Łąki te wydają pożywne i zdrowe siano, do 20 centnarów z morga. Do tej klasy należą także łąki, leżące na pięknych równinach, które, dla swojej płodności i położenia, koniczynę i trawę z innymi dzikimi ziołami, dobrą do karmu bydła, pomięszaną, równie obficie, bo do 20 centnarów z morga, siana wydają.

Do drugiej klasy należą łąki blisko wód położone częstym wylewom podlegające, albo te, które ze swego położenia nie mogą być zupełnie osuszone i z tej przyczyny lubo wiele, bo równie do 20 centnarów siana z morga, lecz mniej pożywnego wydają. Łąki te nie mogą być tak wysoko anszlagowane, jak klasy pierwszej.

Trzecia klasa obejmuje łąki, które są za suche (*lokker*) i te lubo dobre, jednakże w małej ilości wydają siano.

Klasa czwarta zawiera albo łąki leśne, albo błotaiste, które po części wiele, lecz kwaśnego, grubego i innego dla bydła niepożywnego wydają siana.

Ogrody dzielą się na warzywne i owocowe. Warzywne klasyfikują się podobnie jak grunta. Ovocowe zaś różnią

18. Do każdego z rodzajów gruntu klasyfikacją wykazanego, a pojedynczą osadę składającego, zastosowaną zostanie normalna wysokość dochodu w życie, objęta dołączonym pod lit. B wykazem szacunkowym.

Dochód ten wyobraża intratę gruntową po jej obniżeniu o $\frac{1}{3}$ część potrąconą na korzyść osadników, jako fundusz na utrzymanie budowli, na wypadki losowe, tudzież na ciężary gminne osadników dotykające (1).

się między sobą tylko gatunkiem drzew w nich znajdujących się, to jest, najlepszych, średnich i ostatnich.

Zarośla. Jeśli wykarczowane, będą mogły być użyte do rolnictwa, uważają się za rolę i do tej klasy zamieszczone będą, do której podług dobroci należyć mogą. Jeżeli zaś zarośle znajduje się na gruncie nieplodnym, wtedy uważa się za zostawione na las.

Tam gdzie zarośla okrywają grunt na łąki użyć się mogący, oceni je wypada podług przepisu o łąkach.

Pastwiska dzielą się na trzy klasy, to jest:

- a) na leżące w dobrym gruncie.
- b) na leżące w gruncie miernym.
- e) na leżące w gruncie lichym.

(1) Wykaz lit B jest następujący:

Wykaz dochodu normalnego z gruntu po potrąceniu $\frac{1}{3}$ części, jako funduszu na utrzymanie budowli i losowe wypadki, tudzież jako wynagrodzenia za ponoszone przez osadników ciężary gminne.

Rachuje się z jednego morga miary nowopolskiej normalna liczba garnicy żyta.

A) **Grunt orny.** — a) *grunt pszenny:* 1° klasa pierwsza garnicy 28 i pół, — 2° klasa druga garnicy 24. — b) *grunt żytni:* 3° klasa pierwsza garnicy 19, — 4° klasa druga garnicy 11, — 5° klasa trzecia garnicy 6, — 6° klasa czwarta garnicy 3.

B) **Łąki.** — a) *łąki oddzielne:* 7° klasa pierwsza garnicy 47, — 8° klasa druga garnicy 35, — 9° klasa trzecia garnicy 19, — 10° klasa czwarta garnicy 9 i pół. — b) *łąki polne:* 11° klasa pierwsza

19. Dochód na zasadzie powyższej obliczony, zamieniony zostanie na pieniądze podług przecięciowej ceny żyta z ostatnich lat 20, wyrachowanej na zasadzie foraliów najbliższego targowego miasta, z wyłączeniem z nich dwóch lat najdroższych i dwóch najtańszych, których to cen przecięciowych wykazy, Delegacyom Czynszowym corocznie z urzędu komunikowane będą.

20. Miejscowe okolicznosci wywierające wpływ na dochody, jako to:

- 1) łatwosc komunikacyj lądowych i wodnych,
- 2) blizkosc zakładów przemysłowych lub większych miast,
- 3) większa lub mniejsza ludnosc miejscowa i okoliczna,
- 4) stan umierzwienia i doprawy gruntów na czynsz oddawanych, i ich położenie względem słońca i otaczających wpływów.

5) większa lub mniejsza łatwosc zaopatrywania się w material budowlany i opałowy, bądź pojedynczo, bądź razem wzięte, mogą wpływać na podwyższenie lub obniżenie wyrachowanego dochodu od 1 aż do 25 na sto w ten sposób, że korzystniejsze położenie ma być powodem podwyższenia wysokosci dochodu, brak zaś lub ograniczenie tych korzyści, spowoduje stosunkowe jego obniżenie.

21. Z tak wyrachowanego dochodu potrącone zostaną:

- a) podymne połączone z opłatą szarwarkową z osad wiejskich,
- b) kontyngens liwerunkowy, jaki rolnicy z osad opła-

sza garncy 23 i pół,—12° klasa druga garncy 19,—13° klasa trzecia garncy 14,—14° klasa czwarta garncy 7.

C) **Pastwiska.** — 15° klasa pierwsza garncy 4 i pół, 16° klasa druga garncy 3,—17° klasa trzecia garncy 1 i pół.

cali, lub jaki z nowo wyznaczonych gruntów opłacać będą mieli obowiązek.

c) dziesięcina i meszne należne z gruntów wiejskich,

d) wszelkie ciężary wieczyste, lub opłaty na rzecz trzecich osób, do gruntu osadników przywiązane.

W ten sposób ustanowiony dochód w gotowiznie, stanowić będzie wysokość czynszu rocznego z gruntów.

22. Jeżeli zabudowania przez osadników zajmowane są własnością właściciela majątku, lub gdy tenże dostarczy drzewa na przebudowanie osad, niemniej gdy donie go należec będą załogi lub zasiewy, a umowa dobrowolna pod względem zwrotu tych przedmiotów w naturze lub spłaty ich wartości, czy od razu, czy częściami nie nastąpi, wówczas Władza z urzędu czynsz oznaczająca, ustawi wartość zabudowań, materiałów, załóg i zasiewów i procent od téj summy w stosunku 5°/₁₀₀ do ustanowionego czynszu z gruntu doliczy.

23. Tam gdzieby zaszło żądanie zniesienia służebności i użytków, z jakich osadnicy na mocy tytułów prawnych pismiennych korzystają, jako to, wolnego wrębu w lasach, zbierania gałęzi, suszu, ściółki, pasania w lasach i na przestrzeniach dworskich, pobierania drzewa na budowę, opał, grodzenie lub porządki gospodarskie, i t. p., a oddzielne wynagrodzenie za te użytki między stronami umówioném nie było, Władza z urzędu czynszująca, ustawi przybliżoną roczną wartość tych użytków, i takową z wyrachowanego czynszu gruntowego potrąci.

Dogodności tego rodzaju oparte na samej tylko używalności, z chwilą dopełnionego oczynszowania, o ile odmiennie umowy nie zaszły, uchylają się.

24. Po potrąceniu z czynszu gruntowego, lub dodaniu do niego kwot wyrażonych w artykułach poprzedza-

jących, pozostająca ilość ustanowiona w głośliźnie dla każdej osady, będzie czynszem dzierżawnym wleczystym.

25. W dobrach, w których włościanie mają na swą korzyść uczynione w wykazie hipotecznym wyraźne zastrzeżenie, co do niemożności podnoszenia odbywanych przez nich powinności, Władze, stwierdzające czynsz z urzędu, będą obowiązane obniżyć takowy o tyle, o ileby okazał się wyższym od wartości robocizn, osepów i danin, obliczonej podług artykułu następnego.

26. W wypadkach oznaczonych w artykule poprzedzającym, wyrachowanie czynszu mającego zasądzić należne z osad osepą, daniny i robocizny w naturze, opiewać się będzie co do osepów na obliczeniu ich wartości pieniężnej, podług ceny odpowiedniego ziarna, przecięciowo oznaczonej, z ostatnich lat 20, w sposób opisany art. 19. Co do robocizn i danin w naturze, obliczenie odpowiedniej opłaty czynszowej, nastąpi podług cen w okolicy zwykłych, po wysłuchaniu zdania biegłych.

27. Przy ustanowieniu czynszów, wolno każdej ze stron zastrzedz, aby wyrachowany czynsz z urzędu, co lat 20 ulegał zmianie, odpowiedniej do ceny przecięciowej żyta z tego przeciągu czasu, według art. 19 wynalezioną. Wolno im także o czynsz tym sposobem z urzędu ustanowiony, zawrzeć umowę czasową dwudziestoletnią, podług art. 2.

28. Czynsz ustanowiony z urzędu, osadnicy obowiązani będą uiszczać z dołu w dwóch równych półrocznych ratach, to jest w dniach $\frac{3}{15}$ Listopada i $\frac{3}{15}$ Maja każdego roku.

TYTUŁ III.

Prawidła oddzielenia (separacyj) z urzędu osad rolnych od gruntów dworskich, oraz rozdzielania wspólności i uprzątnienia służebności i użytków.

29. Przedmiotem oddzielenia z urzędu uposażeń osadników od posiadłości dworskich, mogą być tylko grunta pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadające tak osiedlone jak opustoszałe.

30. Ogólna przestrzeń gruntów, składających w myśl powyższego artykułu uposażenie osadników, co do swęj wartości uszczuplaną być nie może.

Przenoszenie osadników przy regulacyi z urzędu, może mieć miejsce tylko w obrębie dóbr łącznych i jedną księgą hypoteczną objętych.

31. Oznaczenie wartości zamiennęj gruntów, łąk i pastwisk, nastąpi na zasadzie klasyfikacyi w art. 17 niniejszego prawa przepisanęj, w stosunku dochodu w życie, w wykazie B obliczonego; z tém wszakże zastrzeżeniem, że bez zgodzenia się osadników nie można im wyznaczyć:

a) w zamian za lepsze grunta tyle gorszych, iżby otrzymać mieli w ogóle więcéj jak o połowę dawnięj posiadanych.

b) w zamian na gorsze grunta tyle lepszych, aby nowe nadane wynosiły mniej jak $\frac{2}{3}$ dawnięj posiadanych.

c) w zamian za grunta czyste, zarosli wynoszących więcéj jak $\frac{1}{3}$ częśc osady.

32. Gdzie skutkiem oddzielenia zajęte zostaną rolnikom ogrody warzywne lub owocowe bez możności wynagrodzenia ich innemi podobnemi ogrodami, tam za je-

den mórg ogrodu wydzielić im należy dwa morgi gruntu tejże klasy, a w braku jój stosunkowe wynagrodzenie w gruntach klas innych.

33. Gdzieby miejscowość nie dozwalała po oddzieleniu oddać osadnikom takiej przestrzeni łąk, jaką poprzednio zajmowali, tam można ich wynagrodzić odpowiednią ilością gruntu ornego, przy uwadze na przepisy art. 31. Bez dobrowolnego wszakże zgody osadników, nie wolno będzie uszczuplić im łąk więcej jak o $\frac{1}{3}$ części.

34. Właściciel majątku albo zostanie zobowiązany do opłaty jednorazowego wynagrodzenia, albo osadnicy przez pewien czas od opłaty czynszów w całości lub w części uwolnieni będą w razach następujących:

a) jeżeli osadnikom zajęte zostaną w ogrodach drzewa owocowe lub inne użyteczne dziczki lub szczepy w szkółkach i t. p., o ile te przeniesionemu być by nie mogły;

b) jeżeli nowo zamienione grunta będą oddane osadnikom nie w takim samym stanie obrobienia i umierzwienia, w jakim dawniejsze w użytkowanie właściciela dóbr przejdą.

c) jeżeli w zamian za grunta i łąki czyste, wypadną dla osadników przestrzenie zarosłe, kamieniste lub nierównością powierzchni uprawę roli utrudniające.

35 Przy każdym oddzieleniu wszystkie osady jednej wsi, w jednej nierozłącznej przestrzeni wyznaczone być powinny. Gdzieby jednak miejscowość temu stała na przeszkodzie, lub gdzieby odstępianie od tej zasady, zapewniło dogodniejsze urządzenie osad, tam wyjątkowo będzie można wydzielać grunta dla jednej wsi, w dwóch lub więcej nie łączących się z sobą przestrzeniach.

Wolno także będzie właścicielowi dóbr zachować sobie pewne przestrzenie wśród posiadłości osadników, w których odbywa się już wydobywanie torfu, zwiru, gliny, kamieni lub innych ciał kopalnych.

56. Jeżeli w dobrach, przedmiotem postępowania zu-
rzędu będących, znajdują się przestrzenie należące do
probostw, instytucjów albo gmin, tak położone, że oddzie-
lenie osad rolnych od gruntu dworskiego, wymagałoby
zarazem dokonania oddzielenia lub zamiany ogółowej
rzeczonych wyżej przestrzeni, żądająca separacyi strona
winna w takim razie udać się do Kommissyi Rządowej
Spraw Wewnętrznych lub Kommissyi Rządowej Wyznań
Religijnych i Oświecenia Publicznego, i, z udziałem urzę-
dników przez też Kommissye wyznaczonych, oddzielenie
gruntów należących do probostw, instytucjów lub gmin,
sposobem zamiany przestrzeni, dokonać jednocześnie
z oddzieleniem gruntów przez osadników zajmowanych.

57. W razie zanieśionego przez jedną ze stron żąda-
nia o rozdzielenie pastwisk używanych wspólnie przez
inwentarz dworski i osadników, pastwiska te ulegną od-
dzieleniu w stosunku rozległości gruntów i łąk dworskich
oraz gruntów i łąk przez osadników zajmowanych.

58. Gdyby wspólnie używane pastwisko w żadnej
części rolnikom dostać się nie mogło, należy im gdziein-
dziej wydzielić pastwisko odpowiedniej wartości, a gdy-
by i tego, dla braku stosownej przestrzeni, uczynić nie
było można, wynagrodzić ich gruntemi lub łąkami, zaw-
sze z zachowaniem przepisu artykułu 31.

59. Opuszczone po ogłoszeniu Ukazu z dnia 26 Ma-
ja (7 Czerwca) 1846 r., osady wiejskie czyli tak zwane
pustki, w chwili oczynszowania znajdujące się lub w ra-
zie wykonywania separacyi, równo-wartujące onym
przeźstrzeniem ziemi, o ile ich właściciel przy oczynszowa-
niu nie osiedla, powinny być osadnikom za ich zgodą dla
powiększenia uposażenia rozdane.

Jeżeli zaś osadnicy na to się nie zgodzą, grunta opu-
stoszałe podzielone będą na osady, — właściciel stanowi o
rozległości utworzyć się mających osad; rozległość ta je-

dnakże nie może być mniejszą od trzech morgów, ani większą nad morgów 60. Kommissya czynszowa z takich pustek, czynsz podług zasad z urzędu ustanowi, a Delegacya Czynszowa czynność tejże Kommissyi rozpozna i zadecyduje. Z pustkami takimi, w razie nieobsadzenia ich nowymi gospodarzami, postąpieniem będzie stosownie do przepisów zawartych w art. 121 i 122.

40. We wsiach parafialnych i wsiach mających nie mniej od dwudziestu osad, przy oddzieleniu lub podziale z urzędu, półtory morgi miary nowopolskiej gruntu ornego, w miejscu na wystawienie szkoły elementarnej, ochrony lub domu przytułku dogodnym, zostanie wydzielone z pustek lub innych gruntów włościańskich.

41. Podział nowo wydzielonych uposażeń, za zgodą osadników może nastąpić w innym rozmiarze pojedynczych osad od tego, jaki istniał przed urządzeniem z warunkiem zastosowania się do ustępu 2 art. 39. Wspólne pastwisko między osadnikami w razie ich żądania, zachowaniem być może.

42. W razie zanesionego ze strony osadników żądania o dokonanie podziału osad z urzędu, każdy z osadników otrzyma ilość ogrodów, gruntów, łąk i pastwisk równą lub zbliżoną do téj, jaką w chwili urządzenia prawnie posiadał, albo jaka na niego z zamiennój tych użytków wartości wypadła.

43. Podział nowo oddzielonych gruntów z urzędu pomiędzy osadnikami, jeżeli się inaczej pomiędzy sobą nie ułożą, może być odpowiednio do miejscowości i do warunków zapewnić zdolnych dobre i łatwe prowadzenie gospodarstwa rolnego:

a) albo *sielski*, to jest przez pomieszczenie lub pozostawienie siedzib w jednym miejscu, obok podziału gruntów ornych kolonjalnie, lub na kilka pól;

b) albo *kolonialny*, przez wyznaczenie dla każdego

z osadników całego przypadającego dla gruntu w jednej przestrzeni, tak jednak, aby zabudowania osadników każdego na swym gruncie zbyt odległe od siebie nie wypadły.

44. Jeżeli, w skutek oddzielenia gruntów z urzędu, wyniknie potrzeba przeniesienia zabudowań osadników, właściciel majątku wyłoży koszta na majstrów. — obowiązany będzie niemniej dostarczyć potrzebnych materiałów, o ileby pochodzące z dawnych budynków okazały się niedostateczne.

Ilość i jakość tych materiałów, oraz termin w jakim przeniesienie ma nastąpić, będą z urzędu oznaczone.

Od uznania Kommissyi Czynszowej zależec będzie, czy i w jakim stosunku osadnicy dodac mają pomoc w zwózce materiałów i pracy ręcznej.

Wynagrodzenie za budowle, lub za dostarczone przez właściciela majątku materiały i za podjęte, skutkiem przeniesienia budowli, koszta, oznaczonem zostanie w wypadkach i w sposób art. 22 przewidziany.

TYTUŁ IV.

O prawach i obowiązkach wzajemnych właścicieli dóbr i osadników wieczysto czynszowych.

45. Prawo sejmowe z d. 1/13 Czerwca 1825 r. (dopisek na str. 462 Tomu I nin. dzieła), nie ma zastosowania do czynszów wieczystych z osad, będących przedmiotem niniejszego prawa.

Czynsz wieczysty bądź przez dobrowolną umowę, bez względu na czas w którym została zawartą, bądź z urzędu ustanowiony, jest z istoty swój spłacalny w myśl art. 530 Kodeksu Cywilnego.

Stosunki między właścicielami dóbr a osadnikami

wieczysto-czynszowymi, o ile odmienne w tej mierze umowy nie zachodzą, rządzone będą następującymi przepisami.

46. W osadach wieczysto-czynszowych prawo własności jest podzielone.

Własność istoty, czyli główna (dominium directum) do właściciela dóbr, a własność użytkowa (dominium utile) do osadnika należy.

47. Prawo polowania, rybołówstwa i propinacji, służy wyłącznie właścicielowi głównemu, jeżeli osadnicy nie nabyli tych praw z mocy przywileju, nadania lub umowy.

Właściciel użytkowy jest zarazem właścicielem zupełnym budowli i tego wszystkiego, co się na powierzchni znajduje.

Wszelkie użytki tak zwyczajne jak i nadzwyczajne należą do niego.

48. Bez zezwolenia właściciela głównego, niewolno wieczystemu osadnikowi przeistaczać osady w sposób mogący uszczuplić jej wartość, lub obniżyć dochody, ani obracać jej na użytek odmienny od tego, na jaki przy oddaniu w posiadanie była przeznaczona.

Nie służy osadnikowi wieczystemu prawo korzystania z pokładów kruszczu, węgla, torfu oraz gliny i łomów kamiennych, wyjąwszy tych dwóch ostatnich, na własną potrzebę.

Skarb, o ile według art. 716 Kodeksu Cywilnego jest własnością właściciela gruntu, należy w jednej połowie do właściciela głównego, a w drugiej do właściciela użytkowego.

49. Wieczysty osadnik bez zezwolenia właściciela głównego, nie może osady ani jej części wydzierżawić, zastawić, ani przelać na innego przez umowę lub darowiznę.

Umowy i darowizny przeciwne temu zakazowi, będą samém przez się prawem niewazne i nowy nabywca osady, do jój objęcia przypuszczony nie zostanie.

Rozporządzenie osadą przez testament będzie mieć swój skutek, jeżeli spadkobierca lub legataryusz przed objęciem posiadania wyjedna zezwolenie od właściciela głównego.

50 Właściciel główny może odmówić zezwolenia tylko w razie, jeżeli ubiegający się o osadę jest z tego powodu nie prowadzący, lub nie posiada środków do należnego zagospodarowania osady.

W razie gdyby właściciel bezzasadnie pozwolenia swego odmawiał, lub na urzędowe o to zawezwanie w dniach 14 nieodpowiedział, Sąd właściwy, na żądanie interesowanych, po rozpoznaniu sporu, mocen będzie upowaznić osadnika do zawarcia czynności wymienionych w poprzedzających artykułach.

51. Osady wieczysto-czynszowe, nie mogą być dzielone ani powiększane nad rozległość dwóch włók.

52. Po zejściu beztestamentowém wieczystego osadnika, jeżeli sukcesorowie nie zgodzą się, który z nich ma objąć całkowitą osadę, lub względem sprzedaży prawa własności użytkowej nie ułożą się, w takim razie prawo do posiadania osady wieczysto-czynszowej na popieranie strony interesowanej przez licytację publiczną sprzedane zostanie.

53. Jeżeliby osada wieczysto-czynszowa samowolnie przez osadnika opuszczoną została, a do jój objęcia, pomimo ogłoszeń w art. 121 i 122 przepisanych, nikt się nie zgłosił, w takim wypadku prawo własności użytkowej łączy się z prawem właściciela głównego, który staje się zupełnym właścicielem osady.

54. Osadnik, oprócz czynszu wieczystego, ponosić winien: wszelkie podatki, składki i należności Skarbowe

i Administracyjne, oraz powinności gminne do gruntu i zabudowan osady przywiązane, tak zwyczajne jak i nadzwyczajne.

Obowiązany jest także uiszczać dziesięcinę, meszne, opłatę szkolną, składkę ogniową, utizymywać i naprawiać mosty na jego gruncie będące, a do wyłącznego jego użytku potrzebne, pilnować granic swojej osady i prowadzić swoim kosztem procesa posesoryjne i inne do własności użytkowej odnoszące się.

Spory o własność istoty osady wieczysto-czynszowej prowadzić winien właściciel główny, i tenże odpowiada osadnikowi na przypadek przegranej i za szkody zrządzone przez naruszenie używalności osady.

55. Osadnik wieczysto-czynszowy, z powodu klęsk losowych zwyczajnych lub nadzwyczajnych, przewidzianych lub nie przewidzianych, nie ma prawa żądać żadnego wynagrodzenia w czynszu.

56. Nie wolno jest osadnikowi wieczysto-czynszowemu zaciągać długów na osadę; długi zaś osobiste mogą być poszukiwane jedynie na jego ruchomym majątku, z wyjątkiem wszakże przedmiotów do uprawy gruntów i utrzymania gospodarstwa potrzebnych, postanowieniem Księcia Namestnika Królestwa z dnia 8 Lipca 1823 r. od zajęcia wyłączonych. (T. II, str. 372 nin. dzieła).

57. Jeżeli własność użytkowa jednej osady należy do kilku, wszyscy za wypłatę czynszu solidarnie odpowiadają właścicielowi.

58. Eksmisa z osad wieczysto-czynszowych, nastąpi za wyrokiem sądowym przez sprzedaż publiczną prawa własności użytkowej w następujących razach:

- a) Gdy osadnik w opłacie dwuletniego czynszu zalegnie;
- b) Gdy w gospodarstwie do tego stopnia opuszcza się, iż należne z osady ciężary nie będą mogły z dochodów być opędzane.

59. Przepisy niniejszego Tytułu stosują się zarówno do umów wieczysto-czynszowych, dobrowolnie zdziałanych o grunta pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 roku podpadające, o ile też umowy inaczej nie rozporządzają, jako téż do stosunków wynikających z postępowania z urzędu.

CZĘŚĆ II.

TYTUŁ V.

O Delegacjach czynszowych powiatowych, Komisjach czynszowych i składzie Rady Stanu do spraw z oczynszowania.

60. Oznaczenie czynszów, oddzielenie gruntów włościńskich od folwarcznych, podział osad, rozdział wspólności i zniesienie służebności, rozpoznawane będą przez Delegację czynszową w powiecie skoro czynność w tej mierze od Kommissyi czynszowej, na żądanie jednej ze stron przedstawioną jej będzie.

Decyzye Delegacji czynszowej co do wyżej wyrażonych czynności, będą ostateczne.

61. Rada powiatowa każdorocznie z pomiędzy Członków swoich i ich zastępców, wybierze szesciu Członków do Delegacji czynszowej, którzy z pomiędzy osób pomieszczonych na liście wybieralnych do Rady powiatowej, takąż liczbę Członków przybiorą.

Powyższa liczba dwunastu wraz z Członkiem ekonomicznym, o którym mówi art. 68, stanowią skład Delegacji czynszowej w powiecie.

62. Członkowie do składu Delegacji czynszowej wybrani, zanim przystąpią do czynności, wykonają przed

Prezydującym w Radzie powiatowej, przysięgę w rotę następującą:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu etc., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczynszowania, separacji gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępować będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów; że tak przy tej czynności, jak przy wydawaniu decyzji zachowam ścisłą bezstronność, bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń.”

63 Rada Administracyjna zamianuje z grona Delegacji czynszowej Prezydującego, a ten wyznaczy Członka do prowadzenia protokółów posiedzeń.

64. Komplet prawny Delegacji, do wydania ostatecznych decyzji, składa się z Członków najmniej pięciu, między którymi z urzędu znajdować się powinien Członek ekonomiczny.

Delegacja stanowi większością głosów, w razie ich równości, Prezydujący rozstrzyga.

65. Delegacja czynszowa zbierać się będzie w mieście powiatowym, najmniej raz na kwartał w pierwszej połowie miesięcy: Stycznia, Kwietnia, Lipca i Października, a urzędować dopóki nie zdecyduje przedmiotów w ubiegłym kwartale nagromadzonych.

W razie naglejszej potrzeby, Prezydujący ma prawo zwołać ją każdego czasu.

66. Na wezwanie Delegacji czynszowej, Naczelnik powiatu winien dodać jej pomoc kancelaryjną i piśmienną, oraz udzielić wszelkich objaśnień i pomocy w zakresie przepisów. Nadto, Naczelnik Powiatu dostarczy lokal do obrad Delegacji czynszowej potrzebny, i wyznaczy Urzędnika do prowadzenia dziennika i dozoru nad Ar-

chiwum, które oddzielnie prowadzone i zachowane być winno.

67. Dla wykonania na gruncie czynności przez jedną ze stron pod rozstrzygnięcie z urzędu poddanych, przeznaczane będą Kommissye czynszowe złożone:

1° Z Członka przez Delegacyę czynszową z jej składu wyznaczonego, z obowiązkiem przewodniczenia w Kommissyi.

2° Z Członka przez Delegacyę czynszową przybranego, z listy wyborców do Rady powiatowej.

3° Z Urzędnika ekonomiczno-administracyjnego.

Kommissya czynszowa, decyduje większością głosów.

Od Członka przybranego Przewodniczący odbierze przysięgę w 10tę następującą:

„Ja NN. przysięgam Panu Bogu i t. d., iż przy wykonywaniu z urzędu czynności oczyszczania, separacji gruntów, rozdziału wspólności lub zniesienia służebności i dogodności, postępowac będę sumiennie, podług znajomości rzeczy i z zastosowaniem się do praw i obowiązujących przepisów; że, tak przy téj czynności, jak przy wydawaniu decyzji, zachowam ściłą bezstronność, bez względu na własne widoki i na przyjaźń lub nieprzyjaźń.”

Przeznaczając Członków Kommissyi czynszowej, Delegacya wybierze jednocześnie ich Zastępców w sposób dla wyboru Członków przepisany.

68. Kommissya Rządowa Spraw Wewnętrznych w miarę uznanej potrzeby w powiatach, wyznaczy do tych czynności oddzielnych Urzędników z techniką ekonomiczną obeznanych, i doda niektórym jednego lub więcej Adjunktów.

Rządy Gubernialne zarazem przyczynają w każdym powiecie, z miejscowych Urzędników lub osób kwalifikacyę posiadających, Zastępców, dla Członka ekonomicznego i jego adjunktów.

69. Członek ekonomiczny zarówno z innymi członkami mieć będzie głos stanowczy przy naradach i decyzjach Komisyyi czynszowój, nadto obowiązany jest prowadzić w niej protokół czynności, obrachować stopę czynszów, oraz redagować zapadłe decyzye i układać projekt do stanowczego urządzenia.

70. Członkowie tak Delegacyi jako też Komisyyi czynszowój, pełnią swe obowiązki bezpłatnie, Urzędnik zaś ekonomiczny lub jego zastępcy, oraz technicy zabiegłych uzyci, pobierać będą dyety odpowiednio do przepisów wskazanych w Ukazie z d. 20 Czerwca (2 Lipca) 1850 r. (D. P. T. XLIII), bez względu na zastrzeżenie w art 23 tegoż Ukazu zawarte. Wysokość wynagrodzenia biegłych miejscowych, zależeć będzie od uznania Komisyyi Czynszowój

71. Komisyyi Czynszowój, przy zjeździe na grunt, towarzyszyć będzie Jeometria patentowany, a przez właściciela dóbr do działania z urzędu ugodzony.

Gdyby ugoda taka nie nastąpiła, Komisyya Czynszowa Jeometrę z urzędu wyznaczy i zapewni mu dyety i koszta, przepisami Rządowemi oznaczone. Co do wysokości tych kosztów, stronom służy odwołanie się do Delegacyi czynszowój.

72. Do klasyfikacyi gruntów, do rozdziału wspólności i do zniesienia służebności, Komisyya Czynszowa, po zjeździe na grunt, przybierze dwóch biegłych, wskazanych z pomiędzy miejscowych lub pobliskich mieszkańców, z gospodarstwem rolném obeznanym; po jednym przez właściciela majątku i przez osadników.

Gdyby na wybór biegłych strony nie zgodziły się, Komisyya Czynszowa wyznaczy ich z urzędu, a w każdym razie od biegłych na rzetelność opinii udzielić się mianój, przysięgę odbierze.

W razie zażądania jednéj ze stron, lub w razie uznanej

potrzeby, Kommissya Czyszowa na biegłego przybrać może urzędnika z techniką lesną lub budownictwem wiejskiem obeznanego.

73. Kommissya Czyszowa raz rozpoczętą czynność na gruncie bez przerwy prowadzić i ukończyć powinna

Miejscowy Wójt gminy i właściciel dóbr, mają obowiązek udzielić jej wszelką pomoc, tak kancelaryjną jako też inną.

74. Stronom nie służy możność odwoływania się od decyzji przygotowawczych, wydawanych w ciągu działania na gruncie przez Kommissję Czyszową.

Odwołanie się do Delegacyi czyszowej, będzie dopuszczalnem co do każdego ze szczegółów spornych, wtedy, gdy całe dzieło ukończonęj na gruncie czynności, pod ostateczną decyzję teje Delegacyi przedstawione zostanie.

75. Do składu Delegacyi czyszowej, nie może należeć Członek przewodniczący tej Kommissyi Czyszowej, której dzieło jest przedmiotem rozpoznania Delegacyi.

Gdyby Delegacya czyszowa, na wniosek stron lub z urzędu uznała działanie teje Kommissyi za niedostateczne, przepisom nie odpowiednie, lub gdyby znalazła potrzebę uzupełnień dowodów, lub zbadania rzeczy na gruncie, mocną będzie nakazać powtórny zjazd Kommissyi Czyszowej na grunt, a nawet, w miarę okoliczności, inny skład teje Kommissyi do tego wyznaczyć.

76. Przed wydaniem ostatecznej decyzji, wolno jest Delegacyi czyszowej, dla otrzymania potrzebnych objaśnień, przyzwać przed siebie albo strony interessowane, albo biegłych i świadków czynności na gruncie.

77. Przy decydowaniu względem projektów ostatecznego uregulowania stosunków właścicieli głównych z osadnikami wieczystymi, Delegacya czyszowa winna ściśle przestrzegać, aby projekta te nie wykraczały

z granic służących jój attrybucyj; aby były zgodne z przepisami niniejszego prawa, nie dążyły do uciążenia osadników i nie obniżały wartości majątku; niemniej, aby prawa osób trzecich i instytucji kredytowych, w niczym nadwężone nie zostały. Delegacja czynszowa, decyzję swą wyda w sposobie wyroku, który mieć będzie moc orzeczenia w ostatniej instancji.

78. Jeżeli, po jego ogłoszeniu, strony w dniach 30stu dobrowolnie nie ułożą się i kontraktu urzędowego nie zawrą, Delegacja czynszowa wyrok swój przesła z urzędu Prezesowi właściwego Trybunału, który, bez przyzywania stron i bez wdawania się w rozpoznawanie zasad orzeczenia Delegacji, doda klauzulę egzekucyjną. Przeciwno tak uprawnionemu wyrokowi, ani appellacya, ani opozycya z powodu zaoczności, ani restytucya nie mają miejsca.

79. Wolno jest jednakże każdej ze stron na wyrok powyższy lub na decyzję Delegacji wydaną, w myśl art 90, podać skargę rekursową do Rady Stanu Królestwa w następujących przypadkach:

a) Gdy do składu Delegacji, która wyrok wydała, należał z głosem stanowczym Członek Kommissyi Czynszowej, co do której dzieła tenże wyrok zapadł; lub gdy przeciwnie do składu Kommissyi Czynszowej albo Delegacji czynszowej, Członek ekonomiczny nie wchodził.

b) Gdy Delegacja zajęła się rozstrzygnięciem z urzędu, czynności przez umowę dobrowolną już załatwionych.

c) Gdy wniesione żądanie o pomoc, z urzędu bezzasadnie odrzuciła, lub gdy w działaniu tém przekroczyła zakres żądania, wniesionego przez jedną ze stron; wreszcie, gdy w razie złożonych dowodów wytoczonego sporu, nie postąpiła podług przepisu art. 97.

d) Gdy wydała decyzje wkraczające w attrybucye

sądów cywilnych, lub Władz Administracyjnych i Skarbowych.

e) Gdy jawnym będzie, iż Delegacya dopuściła zmniejszenia lub wcielenia do przestrzeni dworskiej, gruntów pod Ukaz z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających, bez zamiany ich na inne, równej wartości; niemniej, gdy dopuściła takowego naruszenia gruntów, należących do instytucyj duchownych i własności gmin.

f) Gdy Delegacya czynszową zniosła służebności na mocy tytułów prawnych, pismiennych, osadnikom służące, bez potrącenia w czynszu osobnego wynagrodzenia.

g) Gdy Delegacya orzekła eksmisyę osadników, którzy nic oświadczyli protokołalnie przed Kommissyą Czynszową, że uchwalonego przez nią urządzenia, lub ustanowionych opłat nie przyjmują.

h) Gdy Delegacya nakazała przeniesienie osadników, wbrew przepisowi art. 30.

i) Gdy Delegacya podwyższyła czynsz z osady na zasadzie przepisów art. 17, 18 i 19 wyrachowany, chociaż nie zachodził żaden z przypadków, w art. 20 wymienionych, któryby podwyższenie czynszu dopuszczalnym czynił.

30. Do skargi rekursowej między dowodami, winien być dołączony wypis urzędowy zaskarżonego wyroku; Rada Stanu w Wydziale Spornym, na drodze przedwstępного rozpoznania, wyda decyzję, przez którą, albo skargę, jeżeli pod zaden z przypadków w artykule poprzedzającym wyszczególnionych, podchodzić nie będzie, jako niedopuszczalną wprost odrzuci, albo przyjęcie do instrukcyi orzecze.

31. W tym ostatnim razie, rozpoznanie sprawy należeć będzie do Rady Stanu w składzie do spraw z czynszowania, złożyc się mającym, z połączenia Wydziałów Spornego i Skarbowo-Administracyjnego.

Komplet składu do spraw z czynszowania, stanowić będzie siedmiu Członków.

W tym celu Prezes Rady Stanu, do liczby przez połączenie dwóch Wydziałów, jak wyżej złożyć się mającej, powoływać będzie Radcę Stanu lub Członka Rady, nie zasiadającego w Wydziałach.

82. Rada Stanu w składzie do spraw z czynszowania, albo zamiesioną skargę, jako bezzasadną oddała, albo zaskarżony wyrok lub decyzję w całości lub w części skasuje i strony odesła napowrót do tej samej Delegacji czynszowej, która w innym, oprócz członka ekonomicznego, składzie osób, do rozpoznania tego samego dzieła lub jego części przystąpi. Jeżeli czynność ta, po wyroku Rady Stanu, przez dobrowolne porozumienie się stron załatwioną nie zostanie.

83. Sposób postępowania przez Radę Stanu w sprawach z czynszowania, oddzielną instrukcją przepisany będzie.

84. Dyety i koszta, należne Urzędnikowi administracyjno-ekonomicznemu lub jego zastępcy, jeometrom, oraz biegłym z urzędu powołanym, ponosi właściciel dóbr. Koszta kassacyjną spowodowane, ponosi strona przegrywająca.

Celem zapewnienia niezwłocznej wypłaty kosztów powyższych, w razie nie zaspokojenia ich, Kommissya Rządowa Pzychodów i Skarbu otworzy w kassach powiatowych odpowiednie kredyty, na zaliczenia do wypłaty za asygnacjami Naczelnika powiatu, na wezwanie Delegacji czynszowych, wystawionemi. Czynione w tym sposobie zaliczenia Naczelnicy Powiatowi ściągac będą środkami egzekucyi Administracyjnej.

85. Wszystkie czynności i korespondencye Delegacji i Kommissyj Czynszowych, wolne są od użycia papieru stemplowego i od portoryi.

Wolne są również od opłaty stempla szacunkowego, kontrakty wieczysto-dzierżawne między właścicielami dóbr a osadnikami, na mocy niniejszej ustawy zawarte.

86. Delegacya czynszowa na każde zażądanie stron interesowanych, wypis wierzytelny protokółów i decyzyj Kommissyi Czynszowej, oraz ostatecznej swojej decyzji w kopii przez Prezydującego poświadczonj, wydawac jest obowiązana.

87. Decyzye Delegacyj czynszowych, oprócz rekursu do Rady Stanu w Wydziale Spornym, w składzie do spraw z oczynszowania, na żadnej innej drodze, czy to Sądowej, czy Administracyjnej, rozpoznawane być nie mogą, z wyjątkiem tego co ponizj w art. 95 o własności budynków, o załogach i zasiewach, jest powiedzianem.

TYTUŁ VI.

O sposobie postępowania Kommissyj Czynszowych.

88. Podanie na piśmie o pomoc z urzędu, wnoszone będzie do Delegacyi czynszowej za pośrednictwem właściwego Naczelnika powiatu. Delegacya czynszowa wyznaczy jak najrychlej Kommissyę Czynszową. Ta ostatnia zawiadomi Wójta gminy o dniu, w którym na grunt przybędzie, oraz wezwie go, aby od właściciela majątku sciągnął dowody potrzebne do rozpoczęcia działania, a mianowicie: jeżeli pomoc z urzędu ma się rozciągać do wszystkich czynności, w których dla stron jest zapewniona:

a) Tabellę prestacyjną z 1846 roku, wraz z decyzją co do niej wydana, oraz dodatkową z 1861 roku, gdzie dla zapisanja okupu prawnego sporządzona została.

b) Plany i rejestra pomiarowe dóbr, wykazujące upo-

sażenie osadników, w chwili zaniesionego o pomoc ządania.

c) Wykaz hipoteczny majątku.

d) Wykaz podatków przez osadników opłacanych z kasy powiatowej wydany.

e) Świadcstwo o wysokości uiszczanej przez osadników dziesięciny lub mesznego, wydane przez właściwego Proboszcza lub beneficjanta.

Jeżeli zaś żądana pomoc z urzędu, dotyczy niektórych tylko czynności, Kommissya Czynszowa oznaczy, jakie z powyższych dowodów będą wymagane.

89. Po przybyciu na grunt, Kommissya Czynszowa, przedewszystkiem ze złożonych dowodów przekona się, czy strony są do działania prawnie upoważnione i czy rozwinięciu czynności z urzędu nie stają na przeszkodzie umowy dobrowolnie zawarte, lub prawa nabyte i ustalone.

Poczem w stosownym protokóle oznaczy przedmiot zażądanego działania z urzędu, i jeżeliby która ze stron przedstawiła projekt przemiany dotychczasowych stosunków, projekt ten zakommunikuje stronie, naprzeciw której odbywa się postępowanie z urzędu.

Gdy strony do dobrowolnego porozumienia skłonnie się nie dadzą, lub gdy żadna ze stron projektu nie przedstawi, Kommissya Czynszowa protokółarnie oświadczy stronom, że działanie z urzędu na zasadzie przepisów niniejszego prawa rozwinięciem będzie.

90. W razie gdyby Kommissya Czynszowa uznała, na mocy złożonych sobie dowodów i objaśnień na gruncie zebranych, że działanie z urzędu, wedle przepisów, miejsca niema, wyda w téj mierze decyzję motywowaną.

Strony niepoprzestające na ogłoszonej decyzji, podadzą do protokołu wnioski swe i zarzuty. Kommissya Czynszowa, zawiesiwszy dalsze działanie, decyzję swą

wraz z dowodami przesle pod ostateczne rozpoznanie Delegacyi czynszowej i o tém strony uwiadomi.

91. Działanie z urzędu rozpocznie się od oznaczenia w każdej wsi rozległości przestrzeni gruntów pod Ukaz z dnia 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r. podpadających.

Za podstawę do tego sprawdzenia posłużą mapy i rejestra pomiarowe, wykazujące uposażenie zajmowane przez osadników w dniu 21 Sierpnia (2 Wrzesnia) 1846 roku.

Gdzie map takich nie będzie, a złożone przez właściciela majątku, wykazywać będą uposażenie nadane osadnikom po dniu 21 Sierpnia (2 Wrzesnia) 1846 roku, tam Kommissya Czyszowa, przez wybadanie protokolarne stron, wyjaśni jakie zmiany zaszły i porówna je ze stanem rzeczy na gruncie.

W każdym razie Kommissya w motywowanej decyzyi oznaczy:

a) Przestrzeń gruntów zajmowanych przez osadników w chwili jój działania.

b) Przestrzeń przypadającą na pustki pod dniu 21 Sierpnia (2 Wrzesnia) 1846 roku powstałe.

92. Jeżeli zajdzie żądanie o ustanowienie czynszu, bez zamiany gruntów na inne, Kommissya Czyszowa z udziałem biegłych przysięgłych, stosownie do art. 17 oznaczy klasyfikację gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk, każdą osadę składających.

Obie strony mają prawo być obecnymi przy téj czynności, objaśnienia swe i spostrzeżenia czynić, oraz do protokołu podawać.

Każdy punkt sporny Kommissya Czyszowa decyzją motywowaną rozstrzygnie, a następnie do oznaczenia wartości wszystkich użytków i okoliczności na zwiększenie lub zmniejszenie normalnego czynszu wpływających,

odpowiednio do przepisów w Tytule II wskazanych, przystąpi.

93. Gdyby spory zaszły w następujących przedmiotach:

a) Co do wartości zabudowań wiejskich do właściciela majątku należących.

b) Co do wartości rocznej przybliżonej służebności i użytków w art. 23 wskazanych, natenczas Kommissya Czynszowa, po zapisaniu do protokołu zdania biegłych, opinię tę stronom przedstawi, i, po wysłuchaniu zarzutów i wniosków, albo zaraz przez decyzję motywowaną spór rozstrzygnie, albo, w razie uznanej potrzeby, przywoła biegłych, z techniką lesną lub budownictwem wiejskiem obznajmionych i dopiero na zasadzie ich wyjaśnień, do decyzji przystąpi.

94. Wartość zabudowań wiejskich zbytkowych, zajmowanych przez osadników, gdyby te do właściciela dóbr należały, Kommissya Czynszowa ustanawiać będzie nie podług nakładu na ich wystawienie uczymonego, ale podług nakładu jaki byłby potrzebny na wzniesienie dla osadników porządných gospodarskich budowli.

95. Spory o samą własność zabudowań, oraz czy wszyscy lub niektórzy z osadników posiadają załogi i zasiewy dworskie, Kommissya Czynszowa, na zasadzie złożonych sobie dowodów, uzupełnionych badaniem stron i świadków, przez decyzję motywowaną rozstrzygnie.

W tych przedmiotach, po ostatecznej decyzji Delegacyi czynszowej, służy stronom droga sądowa.

96. Po ogłoszeniu stronom protokołu obejmującego wyrachowanie przez członka ekonomicznego ilości czynszu, z każdej osady należnego, i po przyjęciu wniosków, jakie strony przedstawiają, Kommissya Czynszowa wyda

w tym przedmiocie decyzję szczegółowo wymotywowaną i poda ją także do wiadomości stron.

Jeżeli strony na wysokość ustanowionego w ten sposób czynszu nie zgodzą się, Komisya Czynszowa oznajmi, iż służy im prawo odwołania się do Delegacji czynszowej.

97. Separacya i zamiana gruntów z urzędu przez jedną ze stron zażądana, zostanie wstrzymana, jeżeli Komissyi Czynszowej złożone zostaną dowody, że wytoczony jest spór na drodze sądowej o sam tytuł użytkowania gruntów osadnikom należnych, a jedna ze stron zawieszenia czynności separacyjnej zażąda.

98. Czynność separacyjna usprawiedliwioną być winna przez Komissyę Czynszową mapami i rejestrami pomiarowemi wykazującemi:

a) Ile każdy osadnik zajmuje dotychczas przestrzeni w siedzibie, ogrodzie, gruncie ornym, łące i pastwisku, ako też jaka jest przestrzeń pastwisk przez całą wieś używanych, nakoniec pastwisk wspólnych: osadników, dworu, probostwa, i t. d.

b) Ile każdy osadnik otrzyma ogrodów, gruntu ornego, łąk i pastwisk, oraz jaka będzie przestrzeń pastwisk skutkiem nowego urządzenia, osadnikom wydzielić się mających.

Przeźrenie obejmująca pustki po roku 1846 powstałe, oraz grunt na szkołę elementarną, ochronę lub dom przytułku przeznaczony, oddzielnie wykazane być winny.

99. Jeometrowie, aż do czasu wydania instrukcyi do pomiaru dóbr prywatnych, obowiązani są sporządzać plany i rejestra pomiarowe:

a) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych w miastach podług instrukcyi wydanej w roku 1823 przez b. Komissyę Rządową Spraw Wewnętrznych i Policyi do pomiaru miast i gruntów miejskich.

b) Gruntów zajmowanych przez rolników osiedlonych we wsiach podług rozdziału III Instrukcyi, wydanej w roku 1843 przez Kommissyę Rządową Przychodów i Skarbu do pomiaru dóbr Rządowych.

100. Jeżeli dobra nie posiadają mapy wiarogodnej, Kommissya Czyszowa, w miarę potrzeby i uznania, mozną jest nakazać sporządzenie takowej mapy, kosztem właściciela.

Kommissya Czyszowa rozstrzygnie, czy potrzebna jest ogółowa mapa całych dóbr, czy tylko części, z separacją lub z oczyszowaniem stosunek mającej. Jeometra do polecenia Kommissyi Czyszowej ściśle się zastosuje.

101. Podstawą oznaczenia z urzędu zamiennęj wartości gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk, będzie klasyfikacja gruntów każdej osady, odpowiednio do przepisów powyżęj zamieszczonych.

Po zaprojektowaniu tęg zamiany, Kommissya Czyszowa w obec Wójta gminy, okaże osadnikom przez wytknięcie na gruncie, przestrzeń nowo dla nich przeznaczoną i przełoży im we wszystkich szczegółach warunki zamiany.

Jeżeli osadnicy na objęcie wskazanych im nowych uposażeń nie zgodzą się, Kommissya Czyszowa przyjmie do protokołu wszelkie zarzuty i wyjaśnienia, jakie podadzą, a następnie co do każdego punktu spornego wyda decyzyę motywowaną. Deczyę tę stronom protokółarnie ogłosi z oznajmieniem, iż mogą się od nięj odwołać do Delegacyi czyszowej

102. Gdyby osadnicy zgodzili się na zamianę gruntów w ogólnęj przestrzeni im okazanej, Kommissya Czyszowa zawezwie ich, aby porozumieli się pod względem podziału gruntów na pojedyncze osady. Jeżeli w dniach siedmiu pod tym względem nie ułożą się, Kommissya Czyszowa zaprojektuje wyznaczenie pojedynczych osad

odpowiednio do przepisów art. 43 i o tém osadników protokólnie uwiadomi. Po przyjęciu od nich wniosków i zarzutów, Kommissya Czynszowa poleci jeometrze, aby na ma pie oznaczył liniami nowe uposażenia rolników, oraz aby ułożył rejestr klasyfikacyjny ogółowy, stronom zas zapowie, że reklamacye ich będą pod ostateczną decyzję Delegacyi czynszowej przedstawione.

103. Jeżeli osadnicy zgodzą się na rozebranie pomiędzy siebie pustek po r. 1846 powstałych, Kommissya Czynszowa, przy wydzielaniu osad, powiększy je z przestrzeni pustek, odpowiednio do układu stron, lub, w braku tego, z urzędu stosunkowe powiększenie każdej osady oznaczy.

W każdym razie Kommissya Czynszowa w protokóle stosownym zapisze, ile było pustek do rozebrania, ile z nich osadnicy korzystali, a ile pozostało, oraz dla jakich powodów rolnicy odmówili przyjęcia onych na powiększenie swych osad.

104. Kommissya Czynszowa obowiązana jest, za doniesieniem Delegacyi czynszowej, załatwiać wszelkie dodatkowe żądania stron z urzędu wnoszone; żądania jednak takie na piśmie zanoszonemi byc powinny.

Rozwijając czynności dodatkowo żądane, Kommissya Czynszowa zastosuje się do przepisów artykułów 89 i 90.

105. Po rozpoznaniu i zdecydowaniu przez szczegółowe decyzje wszystkich kwestyj i wątpliwosci odnoszących się do czynności względem jakiej postępowanie z urzędu wywołane było, Członek ekonomiczny lub inny, ułoży decyzję ogólną, stosunek między właścicielem a rolnikami w obrębie wywołanej z urzędu czynności urządzającą.

Decyzję tę wraz z dowodami i całym dziełem Kommissya Czynszowa ogłosi na gruncie stron. Gdyby strony oświadczyły, że się na nią nie zgadzają, oznajmi

im, że mają prawo odwołać się co do wszystkich szczegółów spornych do Delegacyi czynszowej w ciągu dni 30 pod prekluzją. Poczém teźże Delegacyi przesła dzieło swe i o tém strony zawiadomi.

106. W razie, gdyby którakolwiek ze stron odmówiła obecności i udziału przy czynnościach Kommissyi Czynszowej, lub jeżeliby na protokółach przez Kommissyę sporządzanych podpisać się nie chciała, czynność z urzędu rozpoczęta przerwana nie będzie i tylko stosowna wzmianka o tém odmówieniu w każdym protokóle zamieszczoną zostanie.

Nadto w decyzyi ogólnej, Kommissya Czynszowa w komparycyi stron wyszczególni, która z nich brała udział w działaniu na gruncie osobiscie lub przez pełnomocnika, a która nie stawiała lub podpisu odmawiała i dla jakich powodów.

TYTUŁ VII.

O sposobie postępowania Delegacyj czynszowych powiatowych.

107. Delegacya czynszowa, po otrzymaniu dzieła Kommissyi Czynszowej, rozpozna przedewszystkiém, czy przez teź Kommissyę załatwione są względy w art. 79 i w art. 97 wyszczególnione, a nadto rozbierze:

1° Czy obie strony, to jest właściciel i rolnicy, byli prawnie przy działaniu Kommissyi Czynszowej reprezentowani.

2° Czy Kommissya Czynszowa działała w komplecie prawnym i z zachowaniem prawideł przepisami niniejszemi wskazanych, oraz czy wnioski stron i opinie biegłych, gdzie prawo przyjmować je do protokółów nakazuje, zostały zapisane i w decyzjach rozbrane.

108. Następnie Delegacya czynszowa przystąpi do rozbioru każdej pojedynczej czynności przez Komisję Czynszową dokonanej, porówna decyzje tejże Komisji z wnioskami i zarzutami stron, oraz przepisami niniejszego prawa, i albo w myśl art. 75 dodatkowe sprawdzenie zarządzi, albo projekt przez Komisję Czynszową przedstawiony, na zasadzie złożonych dowodów zmodyfikuje, lub nakoniec wyda zgodną z nim ostateczną decyzję. W razie uznania potrzeby, Delegacya czynszowa mozną będzie zarządzić rewizję pomiarów.

109. W decyzji swój Delegacya czynszowa rozpozna likwidacye kosztów złożone przez urzędnika ekonomicznego, jeometrę i biegłych, i wysokość ich zgodnie z przepisami oznaczy.

Wyrzeczenie to będzie również ostateczne.

Koszta pomiaru w każdym razie poniesie właściciel dóbr, a osadnicy dostarczą do téj czynności bezpłatną pomoc ręczną i sprzężają.

110. Jeżeli od decyzji Komisji Czynszowej, przez którą strona żądająca pomocy z urzędu, z żądaniem swém oddaloną została, zajdzie odwołanie się, Delegacya czynszowa, albo w myśl art. 75 bliższe sprawdzenie nakaże, albo na mocy złożonych dowodów wprost do rozpoznania zaskarżonej decyzji przystąpi.

Decyzya Delegacyi czynszowej, oddalająca stronę z żądaniem pomocy z urzędu po ogłoszeniu jej przez Członka Komisji Czynszowej na gruncie, może być zaskarżoną do Rady Stanu.

W razie uchylenia zaskarżonej decyzji, Delegacya czynszowa nakaże wykonanie czynności zażądanej odpowiednio do przepisów art. 75.

111. Decyzję ostateczną Delegacyi czynszowej, Komisya Czynszowa poleci ogłosić protokółarnie na gruncie.

Gdyby wszyscy osadnicy lub niektórzy z nich, po ogłoszeniu im decyzji Delegacyi czynszowej, i pomimo przełożeń Delegowanego, oświadczyli, iż nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów nie przyjmują, tenże Delegowany od nich deklarację taką do protokołu przyjęmie i Delegacyi czynszowej złoży.

Delegacya czynszowa na podstawie takiego oświadczenia w dalszym ciągu ostatecznej swojej decyzji, orzecze eksmisyę rzeczonych osadników.

112. Niestawiający do ogłoszenia osadnicy, pomimo doręczenia im wezwania w sposobie art. 114 dla wręczenia wyroków przepisany, jak równie stawający a odmawiający oświadczenia, czy nowe urządzenia lub ustanowienie czynszów przyjmują, będą poczytani za przyjmujących; w czém spisać się winny przez Delegowanego, tak w jednym jak i w drugim przypadku odpowiedni protokół, dowód przeciwko nim stanowić będzie.

113. Jeżeli strony w ciągu dni 15 od daty ogłoszenia, o którym mowa w art. 111, do zawarcia dobrowolnego kontraktu na piśmie nie przystąpią, Delegacya czynszowa, odpowiednio do art. 78, przesła swą decyzję Prezesowi Trybunału dla dodania jej klauzuli egzekucyjnej.

114. Wyznaczony przez Delegację Członek, tak u-prawomocniony wyrok na gruncie zwołanym osadnikom protokółarnie ogłosi, i jedną kopię, przez Prezydującego Delegacyi poświadczoną, właścicielowi majątku, a drugą osadnikom na ręce Sołtysa lub Ławnika doręczy, a w razie nieprzyjęcia przez którego z nich, w kancelaryi Wójta gminy lub Burmistrza złoży.

115. Jeżeli w ciągu dni 30 od daty dopełnionego na zasadzie art. 114 ogłoszenia, nie zajdzie odwołanie się do Rady Stanu, art. 79 przewidziane, Członek ekonomiczny do ostatecznego wykonania decyzji przystąpi
Przy tej ostatniej czynności członkowi ekonomiczne-

mu na jego wezwanie towarzyszyć będzie jeometra, do którego należy wykonanie separacyi na gruncie i podział na szczegółowe osady oddawané osadnikom przestrzeni.

Naczelnik powiatu, na wezwanie Członka ekonomicznego, winien mu dodac pomoc egzekucyjną, gdyby osadnicy wykonania ostatecznej decyzji nie dopuszczali.

116. Jeżeli w ciągu dni 30, o których wyżej, złożony zostanie Członkowi ekonomicznemu lub Delegacyi czynszowej dowód, że skarga do Rady Stanu zanesioną została, w takim razie wykonanie wyroku Delegacyi wstrzymane zostanie, aż do zapadnięcia w Radzie Stanu decyzji odrzucającej skargę, albo do wyroku stanowczego, a Członek od Delegacyi wyznaczony, protokółarnie wiadomi stronę przeciwną, iż służy jej prawo wniesienia obrony do Rady Stanu i poparcia jej dowodami.

117. Po wykonaniu czynności na gruncie, Wójt gminy lub Burmistrz miejscowy, najdalej w ciągu miesiąca ułoży w dwóch egzemplarzach wykazy obejmujące:

- a) Imiona i nazwiska wszystkich osadników.
- b) Rozległość gruntów, ogrodów, łąk i pastwisk w wieczyste posiadanie im oddanych.
- c) Służebności i użytki im przyznane.
- d) Wysokość czynszu, jaki z tych osad właścicielowi uiszczają się obowiązani.
- e) Wyszczególnienie podatków i dziesięciny, jakie winni opłacać.

Po poswiadczeniu wykazów tych za zgodność przez Delegację czynszową, jeden ich egzemplarz pozostanie w kancelaryi Wójta gminy lub Burmistrza, a drugi dla wiadomości osadników, wręczony będzie miejscowemu Sołtysowi lub Ławnikowi.

118. Delegacja czynszowa, po wydaniu ostatecznej decyzji, zawiadomi Naczelnika powiatu opustkach, jakie

przez osadników rożebbrane nie zostały, dla rozciągnięcia nad nimi kontroli art. 121 zastrzeżonej.

119. Jeżeliby osadnicy, po upływie dni 30 od daty ogłoszenia ostatecznej decyzji, trwali w zamiarze nieprzyjęcia nowego urządzenia lub ustanowienia czynszów, Delegacya czynszowa na żądanie strony interesowanej przesła Naczelnikowi powiatu kopję swęj decyzji z wykazem nazwisk i uposażen osadników, względem których eksmisya wyrzeczona została.

120. Z dniem Śgo Wojciecha ¹¹/₃₃ Kwietnia, osadnicy na eksmisyę skazani, o ile uprawomocniona decyzya eksmisyę orzekająca, a w razie odwołania się ich do Rady Stanu, decyzya odrzucająca skargę lub wyrok stanowczy, przynajmniej na dni 30 przed tym terminem, stosownie do art. 114, zostały im ogłoszonymi, na popieranie właściciela wyrugowani zostaną z osad, a budowle, o ile są ich własnością, na ich korzyść przez publiczną licytację sprzedane będą. To wszystko podług przepisów następującego Tytułu.

121. Naczelnik powiatu, na zasadzie wiadomości otrzymanych, ułoży wykaz ogólny pustek, tudzież osad samowolnie przez rolników opuszczonych, z wymienieniem: w których i w czyich dobrach się znajdują, jakiej są obszerności, i jak wysoki czynsz z urzędu ustanowiony, ma być z nich płacony.

Wykaz ten Naczelnik powiatu przesła do Dzienników Gubernialnych i poleci wszystkim Wójtom gmin i Burmistrzom miast, podać do wiadomości mieszkańców przez ogłoszenia publiczne.

Ogłoszenia te powtarzać się winny w ciągu lat 3, cztery razy do roku z początkiem każdego kwartału.

122. Po upływie tego czasu, gdyby, pomimo ogłoszeń przepisem powyższym wskazanych, nowi osadnicy do objęcia pustek nie zgłosili się, pustki te wywołane zo-

staną do wypuszczenia osadnikom z czynszem o 25% obniżonym, jeżeli zaś za czynsz taki w ciągu następnych lat 7 żaden ochotnik do objęcia ich w posiadanie nie znajdzie się, własność użytkowa tych pustek z własnością główną połączona zostanie.

123. Naczelnik powiatu powziąwszy wiadomość z raportów Wójtów gmin, że w dobrach, gdzie oczyszczowanie nastąpiło w skutek dobrowolnych umów, znajdują się pustki, obowiązany jest wezwać Delegację czynszową o wysłanie do tych dóbr Kommissyi Czynszowej dla oznaczenia przestrzeni opustoszałych, podług art. 91 i ustanowienia z nich czynszów. Późem postąpieniem będzie stosownie do art. 121 i 122.

TYTUŁ VIII.

O egzekucyi należytości z mocy niniejszego prawa.

124. Właściciel majątku ma prawo za zaległe czynsze rozwinąć egzekucyę sądową:

a) Do osadników wieczysto-czynszowych, obowiązanych płacić czynsze z mocy ostatecznej decyzji Delegacji czynszowej.

b) Do osadników wieczysto-czynszowych, lub czasowych, trzymających grunta na podstawie kontraktów urzędowych.

c) Do osadników wieczysto-czynszowych lub czasowych, trzymających grunta na podstawie kontraktów piśmiennych lub ustnych prywatnych, jeżeli należytość czynszowa w tabellach prestacyjnych znajduje się zamieszczoną, lub gdy wyrokami Sądów właściwych zasądzoną zostanie.

Z tytułów pod a i b wymienionych, egzekucyę wyko-

nywać będą Komornicy Sądowi; z tytułów zas pod c wyszczególnionych, wykonywać ją będą Podsędkowie lub inni urzędnicy Sądów Pokoju, przez Podsędków na piśmie do tego upoważnieni.

125. Komornik, Podsędek, lub Urzędnik przez niego wyznaczony, całą czynność do końca prowadzić będzie, stosownie do przepisów zawartych w art. 12 do 31 włącznie Instrukcyi przez Radę Administracyjną pod dniem 11/33 Lipca 1861 r. zatwierdzonej, a sposób postępowania przy egzekucyi okupu prawnego oznaczającą.

126. Względem sporów wynikłych przy egzekucyi czynszów, wyrokować będzie w ostatniej instancyi Prezes właściwego Trybunału, w drodze szybkiego zadecydowania, z pozwów, w myśl art. 33 tejże Instrukcyi wydanych i z zachowaniem przepisów art. 29, 34, 35, 36 i 37 Instrukcyi wskazanych.

127. O należności przyznane osadnikom w przypadku przewidzianym w art. 34 przez właściciela jednorazowo lub ratami spłacić się winne, służy im, na mocy złożonego tytułu, takąż sama jak wyżej egzekucya Sądowa do właściciela majątku.

128. Jeżeli osadnicy w art. 124 wymienieni, pomimo rozwiniętej egzekucyi o opłatę rat czynszowych, zalegną w opłacie czynszu, wyrównywającego należności za lat dwa lub więcej, właściciel majątku może zażądać eksmisy ich z osad w drodze Sądowej, oraz sprzedaży budowli, zasobów, inwentarzy, jak i samego prawa własności użytkowej.

129. W tym celu właściciel główny, złożyć Komornikowi albo decyzję Delegacyi czynszowej, albo kontrakt urzędowy, albo nakoniec wyrok Sądowy prawomocny, a zarazem dołączy świadectwo Wójta gminy lub Burmistrza udowadniające:

że do osadników wykazanych z imion i nazwisk wy-

stosowaną była egzekucya o raty czynszowe, i że skutku nie odniosła; oraz,

że osadnicy ci rzeczywiście zalegli w opłacie należytości za lat dwa lub więcej.

150. Komornik wyda nakaz, obejmujący ostrzeżenie, że jeżeli osadnik lub osadnicy w nakazie wymienieni, w ciągu tygodnia opłaty całej należności kwitami nie udowodnią, lub o spłatę częściami z właścicielem nie ułożą się, prawo ich do własności użytkowej osad wraz z budowlami na sprzedaż publiczną wystawione zostanie.

Doręczenie i obwieszczenie nakazu, nastąpi według art. 14 do 17 instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego (T. III, str. 551 nin. dzieła).

151. Po upływie oznaczonego powyżej terminu, na żądanie właściciela majątku i za dostarczeniem przez niego podwojdy, Komornik zjedzie na grunt i, w obec miejscowego Wójta gminy, lub jego zastępcy, oraz Sołtysa i Ławników, przystąpi do opisu nieruchomości na wyłączenie zajętych.

Jednocześnie w tym samym protokóle nastąpi wyrachowanie dochodów z osady, oszacowanie budowli, inwentarzy, narzędzi rolniczych, zasobów gospodarskich i innych użytków od zajęcia art. 592 Kodeksu Postępowania Sądowego wyłączonych.

152. Oszacowanie to dopełnią biegli, których w liczbie trzech, wyznaczą strony interesowane, to jest jednego poda właściciel, a dwóch egzekwowany osadnik.

Gdyby na wybór biegłych strony się niezgodziły, lub ich podać nie chciały, Urzędnik egzekwujący, po porozumieniu się z Wójtem gminy i Sołtysem, zamianuje ich z urzędu z pomiędzy miejscowych, lub pobliskich mieszkańców.

153. Następnie Urzędnik egzekwujący wraz z biegłymi, w tymże protokóle ustanowi cenę, za którą prawo użytkowej własności osady, oraz budowli i ruchomości,

sprzedane być mają, niemniej wyznaczy dzień i miejsce do odbycia licytacji, która nie przedź jak po upływie dni 30 od daty zajęcia nastąpi.

134. Po dokonaniu w ten sposób zajęcia i ustanowienia dozoru w myśl art. 19 Instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego (T. III, str. 552 nin. dzieła), Komornik przygotowuje obwieszczenie, w którém wymieni:

1° Czyja nieruchomosc wystawia się na sprzedaż i gdzie jest położoną;

2° Jaka jest rozległość, jakie w niej budowle, inwentarz żł wy i inne przynależytosci wraz z giuntem sprzedawane.

3° Jakie z niej uiszczane czynsze i na czyją korzyść, oraz wiele z niej opłaca się podatków i dziesięciny.

4° jaka cena do sprzedaży oznaczona; nakoniec.

5° W jakim, terminie, miejscu, oraz przed którym urzędnikiem odbywać się będzie licytacja.

Obwieszczenie to rozlepione zostanie na budynku zajęty m i na drzwiach Kancellaryi Wójta gminy, oraz jedna kopja tegoż wręczoną zostanie Wójtowi, który ją zaraz sam lub za posrednictwem Sołtysa mieszkańcom gminy ogłosi, i następnie obwieszczenie to trzykrotnie w przerwach nie dłuższych jak tygodniowych ponowi.

Komornik przygotowuje zarazem potrzebną liczbę kopij tego obwieszczenia i rozesle je osciennym Wójtom gmin i Burmistrzom przyległych miasteczek, dla trzechkrotnego ogłoszenia w przerwach tygodniowych.

Jeżeli cena osady czynszowej na sprzedaż wystawionej, podług art. 133 obliczona, przenosi rsr. 150, obwieszczenie zamieszczoném także zostanie w obiegniku powiatowym.

135. Sprzedaż odbywać się powinna na miejscu zajęcia, za zgodą jednakże stron, licytacja może mieć miejsce w przyległym miasteczku w dniu targowym lub innym.

156. Przed dniem do sprzedaży oznaczonym, Wójtci gmin i Burmistrze, pod odpowiedzialnością z Urzędu, zwrócą Komornikowi obwieszczenia, z poswiadczeniem że takowe trzykrotnie ogłaszali.

Nadto właściwy Wójt gminy nadesle dowód, że właściciel majątku i egzekwowany dłużnik, wezwani zostali na termin do atentowania przy sprzedaży.

157. Licytacya rozpocznie się od głośnego przeczytania obwieszczenia, poczem zgłaszający się konkurenci, jeżeli nie przedstawiają pewności czy są w stanie zapłacić za majątek nabyty, na żądanie właściciela sprzedaż popierającego, wezwani zostaną o złożenie jako vadium jednej czwartej części ustanowionego szacunku w gotowiznie lub papierach publicznych.

158. Najwięcej postępujący na licytacji, będzie miał w protokóle przyznane prawo do użytkowej własności osady, oraz przysądzone na własność budowle i ruchomości, jakie zalicytuje. Vadium, jeśli je składał, pozostanie w zachowaniu Komornika licytację odbywającego aż do dni 15, w którym to terminie nowonabywca resztę szacunku złożyć powinien.

Złożone zas vadia przez nieutrzymujących się na licytacji, natychmiast po jej odbyciu, do rąk właścicieli zwrócone zostaną.

159. W ciągu dni 8 od daty nabycia na licytacji, wolno każdemu przez deklarację złożoną Komornikowi sprzedaż prowadzącemu, postąpić o $\frac{1}{4}$ część wyżej nad szacunek, za jaki własność użytkowa osady z budowlami i ruchomościami została nabyta, a w takim razie, jeżeli plus-licytant złoży vadium wynoszące $\frac{1}{4}$ część ogólnej wartości, Komornik uwiadomi o tém ostatniego nabywcę i wyznaczy termin do nowej licytacji, do której, prócz tegoż nabywcy i plus licytanta, nikt inny przypuszczony nie będzie.

140. Po zapłaceniu ceny szacunkowej przez nowonabywcę, Komornik potrąci z niej koszta egzekucyjne, stosownie do art. 27 i 28 Instrukcyi o okupie (T. III, str. 555 nin. dzieła), obrachowane, oraz wynagrodzenia dla biegłych przy otaksowaniu, które nad kop. sr. 30 dziennie dla każdego z nich wyższe być nie mogą, niemniej podatki i inne ciężary uprzywilejowane, jeżeli te zalegac będą.

Następnie zapłaci należność przypadającą właścicielowi majątku, a resztę, jakaby pozostała, osadnikowi wywłaszczonemu, jeżeli prawne areszta nie znajdą, do rąk za pokwitowaniem wyda, lub, w razie aresztów, odesła do depozytu Banku Polskiego lub do innego, jaki do składowania sum podobnych wskazany być może.

Całej czynności szczegółowy obrachunek w protokóle będzie zamieszczonym i pokwitowania usprawiedliwiające każdą pożyczkę do protokołu tego dołączone zostaną, akta zaś egzekucyjne w Urzędzie Wójta gminy złożone mi będą.

141. Nowonabywca przez Komornika egzekwującego wprowadzony zostanie w posiadanie osady, zabudowan i ruchomości, wraz z wszelkimi z nich użytkami, a poprzedniemu posiadaczowi natychmiastowe usunięcie się nakazaném będzie.

Wójt gminy i Sołtys miejscowy, a wrazie ważniejszego sporu, Naczelnik Powiatu i wszelkie Władze nad porządkiem w kraju czuwające, na każde wezwanie Komornika, pomoc egzekucyjną udzielić są obowiązani.

142. Gdyby licytacja do skutku nie doszła dla braku konkurentów, Komornik wyznaczy do nowej licytacji termin, nie bliższy jednak jak za dni 15 i poleci Wójtom gmin, oraz Burmistrzom, zawiadomić o tém raz jeden mieszkańców.

Toż samo nastąpi w razie, gdy utrzymujący się przy

licytacyi nie wypłaci w dniach 15 sumy szacunkowej, lub o jej wypłatę ze stronami nie ułoży się.

W tym ostatnim wypadku, jeżeli na powtórnej licytacji nieruchomość sprzedaną będzie za cenę niższą od postąpioną na pierwszej licytacji, kaucja przez pierwotnego nabywcę złożona, użyta zostanie na dokompletowanie tej ceny, oraz na pokrycie kosztów powtórnych obwieszczeń i sprzedaży.

W każdym razie nie dopełniający warunków nabywca, z całego swego majątku za szkody będzie odpowiedzialnym.

143. Jeżeli w terminie powtórnej licytacji nikt się z chęcią kupna nie zgłosi, wówczas dopiero wolno będzie właścicielowi majątku nabyć sprzedawaną nieruchomość na cenę szacunkową, z obowiązkiem wszakże pomieszczenia na niej innego osadnika w przeciągu lat trzech.

Komornik, po spisaniu protokołu przynającego nieruchomości na rzecz właściciela majątku, będzie w obowiązku bezzwłocznie uwiadomic o tém Naczelnika Powiatu, z wymienieniem okoliczności w obwieszczeniu zamieszczonych.

144. Jeżeli przy powtórnej licytacji właściciel nie będzie życzył sobie nabyć sprzedanej csady i zabudowan, a Urzędnik egzekwujący powezmie przekonanie, że cena szacunkowa zbyt jest wysoką, może, po naradzeniu się z biegłymi, cenę tę o $\frac{1}{4}$ lub o $\frac{1}{3}$ obniżyć, i albo, jeżeli zgłoszą się licytanci w tym samym dniu, licytację od obniżonej ceny odbyć, albo termin mowy za dni 15 oznaczyć.

Gdyby i ta licytacja spełzła bezskutecznie, a właściciel domagał się jej ponowienia, w takim razie koszta obwieszczeń i sprzedaży sam ponosić będzie.

145. W razie sporów egzekucyjnych, z powodu zajęcia lub sprzedaży, wolno jest stronom odwoływać się

do Prezesa właściwego Trybunału, który w drodze szybkiego zadecydowania, spór ostatecznie rozstrzygnie, z zachowaniem przepisów w instrukcyi o egzekucyi okupu prawnego w art. 32 do 37 włącznie wskazanych (T. III, str. 557 nin. dzieła).

Przy téj egzekucyi obowiązujące są także przepisy instrukcyi wspomnionéj, zawarte w art. 29, 30 i 31.

146. Sposób egzekucyi niniejszym tytułem wskazany, umową stron zmieniany być nie może.

147. Wszelkie przepisy powyższemu prawu przeciwné, niniejszém uchylają się.

D. Co się tyczy aktów w powyższych przedmiotach przed Rejentami zeznawac się mających, podane są w tym względzie przepisy w ustępie VIII, na str. 864 Tomu II, oraz niżej w tym Tomie w Dodatku na stronie / 612.

V. *Dodatek do str. 602 Tomu I.*

Rada Administracyjna Królestwa, celem usunięcia kwestyj zachodzących przy dochodzeniu na rzecz kościołów $\frac{1}{4}$ części pozostałości po zmarłych beneficjatach wyznania Rzymsko-Katolickiego, objaśniając art. 9 Ukazu z d. 25 Grudnia (6 Stycznia) 182³/₄ r. zapewniający część takową na fundusz reparacyi zabudowań kościelnych, pod d. $\frac{4}{16}$ Kwietnia 1862 r. postanowiła:

1. Za beneficjatów, po śmierci których z ich pozostałości jedna czwarta część obowiązkowa na rzecz własnych kościołów pozyskiwaną i dochodzoną być winna, uważani być mają, wedle zasad prawa kościelnego: Arcybiskupi, Biskupi, Prałaci i Kanonicy Katedralni i Kolegiatscy, Proboszczowie kościołów parafialnych, Rektorowie kościołów, Plebani, Wikarjusze dożywotni, Komendarze dożywotni, Mansionarze dożywotni, Kapelani dożywotni, prestimonia mające tytuł dożywotni, wszyscy kanonicznie na swe miejsca instytuowani.

2. Nie ulegają części obowiązkowej pozostałości po zmarłych, którzy, jakkolwiek w chwili śmierci posiadali jednak, wedle prawa kościelnego, charakteru beneficjatów, a jakimi są: Urzędnicy Konsystorzy, Rektor, Vice-Rektor, Profesorowie, Ojciec Duchowny, Bibliotekarz Akademji Duchownej, Regensi, Vice-Regensi i Profesorowie Seminarjów Djecezjalnych, Katecheci czyli Nauczyciele Religii w Szkołach, Komendarze czasowi, Administratorowie czasowi probostw, Wikarjusze aplikowani czasowo, Kapłani czasowi, Altarzyscy czasowi, Psalterzyscy, emeryci, zgółła wszyscy nie mający do swego urzędu przywiązanej instytucji kanonicznej.

5. Jeżeliby wszakże Duchowni w artykule poprzedzającym wyrażeni posiadali w czasie śmierci, obok urzędów w artykule tym oznaczonych, beneficja artykułem 1 wskazane, w takim razie pozostałości po nich nie mają być wolne od części obowiązkowej, lecz ta, jako po beneficjatach, na rzecz właściwego kościoła pozyskiwaną być powinna.

VI. *Dodatek do str. 631 Tomu I, t. j. do art. 22 Postanowienia Rady Administracyjnej z d. 30 Stycznia (11 Lutego) 1842 roku.*

W massach spadkowych, w których z prawa służy Prokuratorowi zwierzchnia kontrola, tenże Prokurator obowiązany jest nietylko jak najściślej przestrzegać, izby działanie wyznaczonych kuratorów zgodne było z prawem i obowiązującymi przepisami, ale nadto dopilnować jak najszybszego w nich działania. Kuratorowie w każdym wypadku powinni sprawdzić likwidacye kosztów, jakie składają Urzędnicy sądowi wskutek czynności przy otwarciu się spadków. W razie dostrzeżenia jakichkolwiek uchybień lub nadużyć, Prokurator obowiązany jest stosownie wnioski, gdzie z prawa wypada, czynić; za dostrzeżeniem zaś, iż kurator szkodliwe dla masy nadużycia przemilezał, lub, co gorsza, korzyści z nich odnosił, winnych do odpowiedzialności pociągnąć i Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości o takich wypadkach donosić. Gdyby dostrzeżoném było powtarzanie się uchybień ze strony kuratorów, mianowicie opieszałość w działaniu, obojętność dla interesów masy, zaniedbanie w składaniu dokładnych rapportów o stanie masy i o postępie w nich działania, winni, którzy, pomimo kar

porządkowych, nie okażą poprawy, jako nie odpowiadający istotnym warunkom dobrego urzędnika, ze służby oddaleni będą.

K. R. S. d. 26 Stycznia (7 Lutego) 1859 r. N. 1840.

VII. *Dodatek do stronicy 663 Tomu I, t. j. do art. 910 K. N.*

Kommissya Rządowa Sprawiedliwosci rozporządzeniem swém z d. 22 Lutego (6 Marca) 1861 r. N. 427, uchyliła rozporządzenie swoje pod d. $\frac{1}{13}$ Października 1841 roku N. 9656 i 9962 wydane, i postanowiła: iż wszelkie darowizny między żyjącymi lub testamenta, obejmujące legata na rzecz Instytutów dobroczynnych i edukacyjnych, gmin, i klasztorów, oraz na wszelkie cele dobroczynne i pobożne, z dołączeniem likwidacyi kosztów mają być przez Rejenta bezzwłocznie przesyłane Kommissyi Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych, która dopiero od siebie, w miarę przeznaczenia legatu, właściwą władzę uwiadomi. Nadto komunikacya powyższych wypisów odbywać się ma: co do darowizn między żyjącymi najdalej w ciągu dni 10 od daty zeznania i podpisania aktu; co do testamentów prywatnych lub mistycznych najdalej w ciągu dni 10 od daty powierzenia testamentu przez Prezesa Trybunału Rejentowi do zachowania; wreszcie co do testamentów publicznych, jednocześnie z pierwszym wydaniem komubądź z osób prywatnych wypisu testamentu.

W każdym przypadku dopełnienia powyższego obowiązku, rejenci obowiązani są do składania jednocześnie raportu Prezesowi Trybunału.

Rodzaje zapisów na instytucye pobożne, dobroczynne i edukacyjne wyliczone są w art. 9 postanowienia Kró-

lewskiego z d. 29 Września (11 Października) 1816 r. (T. III, str. 491 nin. dzieła).

VIII. *Dodatek do str. 183 Tomu II. W przedmiocie badań.*

Postanowieniem Rady Administracyjnej z d. ¹⁸/₃₀ Stycznia 1849 r., włożonym został na władze administracyjne obowiązek, w wypadkach gdy właściciel gruntu obciążonego służebnością pastwiska lub wolnego wieśbu na rzecz instytucjów lub beneficjentów, zabraniać im będzie wykonywania téj służebności, izby, po sprawdzeniu jaki był stan rzeczy przed zakłóceniem, utrzymywały użytkujących ze służebności przy ich prawach aż do czasu zapadnięcia na drodze sądowej wyroku, stanowczo i ostatecznie rzecz rozstrzygającego.

Wskutku tego władze administracyjne, zarządzając śledztwo w niektórych wypadkach, żądały, aby sądy odbierały przysięgi od świadków pod względem trwania i warunków służebności.

Ponieważ takie odbieranie przysięg na zeznania w drodze administracyjnej składane, służyłyby mogły następne stronom za dowody w sprawie cywilnej, i wyrodzić nowe kwestye co do właściwości osiągnięcia w ten sposób dowodów,— przeto Rządu Gubernialne, w razie zarządzenia śledztw administracyjnych co do służebności, instytucjom lub beneficjentom zaprzeczanych, nie powinny żądać od sądów odbierania przysięg na zeznania w téj drodze przez świadków składane.

K. R. S. W. i D. d. ¹³/₂₅ Czerwca 1860 r. N. ⁷⁸¹/₃₃₂₃

i K. R. S. d. 29 Czerwca (11 Lipca) t. r. N. 12994.

IX. *Dodatek do str. 562 Tomu II. Co do postępowania w sprawach przeciwko wojskowym.*

Rada Administracyjna na posiedzeniu swém z d. 19 Września (1 Października) 1861 r., (D. P. T. LIX, str. 55) wydała w tym przedmiocie rozporządzenia poniżej zamieszczone, d. ¹⁸/₃₀ Grudnia 1861 r. ogłoszone, w téj osnowie:

1. Pozwy po wojskowych wszelkich stopni w spra-

wach cywilnych o zobowiązania osobiste, przed Sądy Królestwa wydawane, doręczane być mają w Biurze Prokuratorów Królewskich przy tychże Sądach:

a) Dla wszystkich wojskowych w Królestwie Polskiem i przyległych Guberniach Cesarstwa, jako to: Kowieńskiej, Grodzieńskiej i Wołyńskiej, niemniej w Gubernii Wileńskiej konsystujących, z terminem dwumiesięcznym;

b) Dla konsystujących w innych Guberniach Cesarstwa w Europie z téj strony pasma gór Uralskich i Kaukaskich, z terminem czteromiesięcznym;

c) Dla zostających w bliższych Guberniach Azyatycznych po tamtéj stronie gór Kaukaskich, jako to: w Guberniach: Tyfliskiej, Derbentskiej, Kutajskiej, Erywańskiej i Szemachyńskiej, oraz po tamtéj stronie gór Uralskich, w Guberniach: Tobolskiej, Tomskiej; obwodach: Omskim i Semipałatyńskim, niemniej w kraju Kirgizów Syberyjskich, z terminem szesciomiesięcznym;

d) Dla zostających we wszystkich innych posiadłościach Cesarstwa w Azji i Północnej Ameryce, z terminem jednorocznym.

2. Pod rozporządzenie art. 1 podchodzą Urzędnicy i Oficjalisci Ministerstwa Wojny: jako to: Sztabu Głównego ze wszystkimi jego Wydziałami, Intendentury, Kommissoryatskich Kommissyj, Kapelani Wojskowi, Audytorowie, Doktorzy, Aptekarze, Felczerowie, Weterynarze, Nadzorcy Magazynów, Szpitali i gmachów wojskowych, niemniej garnizony fortec, komendy Inwalidów i Żandarmeryi.

3. Dla oficerów i niższych stopni brygad Straży Celno-granicznej w Królestwie Polskiem konsystujących, doręczenia pozwów dopełniane będą w Biurze Prokuratora Królewskiego przy Sądzie, przed którym postępowanie Sądowe ma się odbywać, z terminem dwumiesięcznym.

4. Prokuratorowie Królewscy, otrzymane przez siebie pozwy dla doręczenia osobom w art. 1 i 2 wymienionym przeznaczone, odsyłać winni bezzwłocznie, a najpóźniej w ciągu dni 8, dla wojskowych w armii zostających, Jenerałowi Deżurnemu, a dla zostających w innych gałęziach służby pod zwierzchnictwem Ministerstwa Wojny i innych Władz oddzielnych, niemniej dla zostających

w III Okręgu Korpusu Żandarmów, oraz X Okręgu Oddzielnego Korpusu Straży Wewnętrznej, Wydziałowi Wojskowemu przy Kancellaryi Namiestnika Królestwa Polskiego, celem doręczenia tychże aktów komu należy, przez bezpośrednią Zwierzchność wojskową.

Pozwy dla oficerów i niższych stopni brygad straży Celno-granicznej, Prokuratorowie Królewscy komunikować obowiązani Wydziałowi celnemu przy Kancellaryi Księcia Namiestnika, dla doręczenia osobie interesowanej, również przez przełożoną nad nim Zwierzchność bezpośrednią.

5. Zwierzchność bezpośrednia przy doręczeniu pozwu osobie, dla której był przeznaczony, uprzedzić ją obowiązana, iż jeżeli ma jakie zarzuty przeciwko zamieszczonemu w pozwie żądaniu, winna ustanowić w terminie oznaczonym, przy Sądzie, przed który jest powołaną, obrońcę i dostarczyć mu dowody, informacye i zaliczenie na popieranie sprawy; osoby zaś wojskowe niższych stopni, złożyć mogą deklaracyę co do swój niezamożności, celem uzyskania prenotacyi stempla i obrońcy z urzędu.

Deklaracyą powyższą interessent sam, lub zwierzchność jego wojskowa, przesła Prezesowi Sądu, przed którym postępowanie Sądowe ma się odbywać, celem wydania stosownych zarządzeń.

6. Osobom w art. 1, 2 i 3 wymienionym, mającym w aktach hipotecznych lub notaryalnych obrane dobrowolnie, zamieszkanie w obrębie Królestwa Polskiego, doręczenia w czynnościach do tych aktów odnoszących się, stosownie do art. 27 Ustawy hipotecznej r. z. 1818 i art. 35 K. C. K. P. dopełniane będą w obranem zamieszkaniu z terminem zwyczajnym.

7. Osobom posiadającym stopnie wojskowe, a zostającym na stałych urządach cywilnych w Królestwie Polskiem, i do składu Władz tegoż należącym, doręczenia pozwów dopełniane będą tak, jak wszystkim innym mieszkańcom kraju, podług art. 72 K. P. S.

8. Przepisy powyższych artykułów 1, 2, 3, 4 i 5 dotyczące sposobu doręczenia pozwów przez Biuro Prokuratora, odnoszą się również do doręczenia wojskowym wyroków i wszelkich innych aktów proceduralnych.

9. Postanowienia Księcia Namiestnika z d. 7 Stycznia

1823 i z d. ¹⁹/₃₁ Lipca 1832 r. (T. II, str. 562 i 569 nin. dzieła), o ile rozporządzeniu niniejszemu są przeciwne, obowiązywać przestają.

X. *Dodatek do ustępu VIII str. 864 Tomu II.*

W uzupełnieniu rozporządzenia z dnia ¹⁰/₃₁ Października 1859 roku N. 21146, Rejenci objasnieni zostali, iż nie powinni przystępować do spisywania nie tylko kontraktów wieczysto-czynszowych, ale także i kontraktów o sprzedaż częściową gruntów lub o uwłaszczenie, bez poprzedniego złożenia przez strony świadectwa Naczelnika powiatu, zalegalizowanego przez Rząd Gubernialny, którym udowodnione być powinno, że grunta, przedmiotem częściowej sprzedaży lub uwłaszczenia będące, nie podchodzą rzeczywiście pod przepisy Ukazu z d. 20 Maja (7 Czerwca) 1846 roku.

K. R. S. d. 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15364.

Nadto Kommissya Rządowa Sprawiedliwości w rozporządzeniu swém z d. ¹³/₂₅ Czerwca 1861 r. Nr. 11183 oznajmiła, iż rozporządzenia jęj z datt ¹⁰/₃₁ Października 1859 r. N. 21146 i 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15364 zostają uchylone, i że odtąd Rejenci przyjmować mogą umowy o czynsze lub sprzedaż osad z gruntów dworskich powstałych, bez żądania świadectw poprzednio zastrzeżonych, i jedynie są w obowiązku w akcie wyraźnie wymienić, iż właściciel stający do aktu zapewnia, jako wypuszczane na czynsz, lub sprzedawane osady są rzeczywiście utworzone z gruntów dworskich i że nie podchodzą pod skutki Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.

Wreszcie Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, opierając się na postanowieniu Rady Administracyjnej z d. 22 Listopada (4 Grudnia) 1860 r. N. 23049, objaśniła w rozporządzeniu swém z d. ¹³/₂₅ Lipca 1861 r. N. 3527, że umowy wieczysto-czynszowe, zawierane na zasadzie postanowienia tejże Rady z d. ¹⁶/₂₈ Grudnia 1858 roku z rolaikami osiedlonemi w dobrach prywatnych wiejskich, instytucyjnych, oraz w dobrach stanowiących uposażenie Duchowienstwa, taz Rada Administracyjna uwolniła od opłaty stempłowej, tak przy spisywaniu ich administra-

cyjnie, jako i przy zamianie onych na akta notaryalne, lecz nie dłużej jak na przeciąg lat 6, a mianowicie do końca roku 1866, z zastrzeżeniem at. ii, aby wyciągi tych umów, stronom wydawane były na stemplu najniższej ceny.

XI. Dodatek do str. 874 Tomu II.

Od chwili wydania postanowienia Namiestnika Królestwa z d. 31 Grudnia 1816 r. zaprowadzającego w kraju tutejszym *Zgromadzenia rzemieślnicze*, dawne przepisy o cechach zostały zniesione, a tém samym ani Sądy, ani Rejenci nie powinni nazwy cechów używać.

K. R. S. d. $9/_{24}$ Listopada 1860 r. N. 22878.

W rozporządzeniu z d. 30 Czerwca (12 Lipca) 1862 r. N. 14,732 Kommissya Rządowa Sprawiedliwości oznajmiła, iż od-tąd przestają obowiązywać:

1° Rozporządzenia z d. $13/_{24}$ Marca 1847 r. N. 4190 (T. I, str. 521 nin. dzieła), oraz z d. $5/_{17}$ Listopada 1848 r. N. 16,575, któremi nakazano w umowach o czynsze wieczyste zamieszczać zastępowanie, iż umowy te staną się obowiązującymi dla obu stron dopiero od daty zatwierdzenia ich przez władze administracyjne,

2° Rozporządzenia z d. $10/_{22}$ Października 1859 r. N. 21,146 (T. II, str. 864 i T. III, str. 612 nin. dzieła) i z d. 23 Lipca (4 Sierpnia) 1860 r. N. 15,364, przez reskrypt daty $13/_{25}$ Czerwca 1861 r. N. 11,183 (T. III, str. 612), w części już uchylone, a dotąd jedynie obowiązujące pod względem obowiązku zapisywania przy umowach o czynsze wieczyste zapewnienia właścicieli, że grunta na czynsz oddawane, lub częściowo sprzedawane, nie podchodzą pod przepisy Ukazu z d. 26 Maja (7 Czerwca) 1846 r.

3° Rozporządzenie z d. $13/_{25}$ Lutego 1861 r. N. 3527 (T. III, str. 612), zastrzegające, że umowy o czynsze wieczyste, zawierane administracyjnie, lub urzędownie, wolne są od opłaty stempla szacunkowego tylko na lat 6, to jest po koniec r. 1866.

Zarazem Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, zaleciła wszystkim Urzędnikom, przyjmującym akta dobrej woli, aby przy zawieraniu umów o czynsze, o separację gruntów, o rozdział wspólności, lub zniesienie służebności, ściśle pilnowali za-

chowania przepisów, zawartych w art. 2, 3, 4, 5, 6 i 7 nowego prawa, i o skutkach z niezachowania tychże przepisów, strony kontraktujące ostrzegali, a to pod odpowiedzialnością z urzędu i z karycy za szkody, jakieby wynikły z unieważnienia źle zawartych umów.

Co do przyjmowania aktów o nabycie przez Starozakonnych nieruchomości wiejskich lub miejskich, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości, przez reskrypt z d. 6/18 Lipca r. b. N. 14,710, również za pośrednictwem Trybunałów Cywilnych oznajmiła wszystkim Pisarzom Aktowym, Rejentom Gubernialnym i Okręgowym, iż odtąd wszelkie dawniejsze zakazy, lub ograniczenia, tamujące Żydom możność nabywania pod jakim bądź prawnym tytułem nieruchomości miejskich i wiejskich, są uchylone i że jedynie przy nabywaniu dóbr ziemskich zachowane być winny zastrzeżenia, zawarte w nowém prawie w art. 1 pod lit. *a, b, c, d.*

Co się tycze zastosowania przepisów, zawartych w najwyższym Ukazie z d. 24 Maja (5 Czerwca) 1862 r. w art. 4, 5, 6, 7 (T. III, str. 537 nin. dzieła), to jest pod względem przypuszczenia Żydów, narówni z innymi mieszkańcami, do świadczenia w sprawach kryminalnych, oraz do stawania za świadków przy aktach notaryalnych i stanu cywilnego, jako téż pod względem formy, podług jakiej przysięga od Żydów odbieraną być ma, jak niemniej co do nieważności aktów i dokumentów w języku hebrajskim lub hebrajsko-żydowskim spisywanych, Kommissya Rządowa Sprawiedliwości znajdując, że obowiązek dla Sądów Cywilnych i Karnych, stosowania i wykonania tych przepisów, wynika z samego prawa, które obowiązuje w całej swój rozciągłości od chwili ogłoszenia, uznała: że żadne ani objaśnienia, ani polecenia co do wprowadzenia w wykonanie tychże przepisów wydanemi być nie potrzebują.

**Porównanie artykułów Kodexu Cywilnego Polskiego
z roku 1825, z odpowiednimi artykułami Księgi
pierwszej Kodexu Napoleona.**

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
1	1	32	108	61	134
2	2	33	109	62	135
3	3	34	110	63	136
4	4	35	111	64	137
5	5	36	112	65	138
6	6	37	113	68	141
7	7	38	114	69	142
8	8	39	115	70	143
9. 10	9	40	121	72	40
11	11	41	122	73	41
12	13	42	116	74	43
13	14	43	117	75	34
14	15	44	118	76	35
15	16	45	119	77	36
17	12, 17	46	120	78	37
18	18	47	123	79	38
19	19	51	125	80	39
20	20	52	126	81	42
21 do 25	21 do 33	53	127	82	44
26	102	55	128	83	45
27	103	56	129	84	47
28	104	57	130	85	49
29	105	58	131	86	50, 53
30	106	59	132	88	51
31	107	60	133	89	52

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
90	54	157	159	258	268
91	88 do 98	159	161	259	269
94	170, 171	160	162	260	304
95, 96	55	163, 164	152	261	299
98	56	165	165, 167	265	301
99	57	166	172	270	304
101	62	167	173	272	312
104	58	168	174	273	313
106, 107		169	175	274	314
108	63, 64	172	176	275	315
109	65	173	66	276	316
114	70 do 72	174	67	277	317
115	73	175	68	278	318
120	76	176	177	279	319
131	77	177	179	280	320
132	79	179	212	281	321
133	78	180	213	282	322
134	80, 84	181	214	283	323
135	88 do 98	182	215	284	324
136	81 82	183	216	285	325
137	83	184	217	286	326
138	85	185	218, 219	287	327
139	46	186	220	288	328
140	99	187	223	289	329
141	100	188	225	290	330
142	101	189	226	291	331
144	144	237	203	293	332
145	145	238	205	294	333
146	146	239	206	298	334
147	147	240	207	299	335
149	148	242	208	300	336
150	149	243	209	301	337
151	150	244	210	302	338
152	160	245	211	304	339
155	153	246	227	305	340
156	158	257	267	306	341

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
307	342	349	390	400	430
308	343	350	391	401	431
309	344	351	392	402	432
310	345	352	393	405	433
311	346	358	394	406	434
312	347	361	395	407	435
313	348	362	396	408	436
314	349	364	397	409	437
315	350	365	398	410	438
316, 318	352	367	399, 400	411	439
319	353	368	401	412	440
320	354	369	402	413	441
321	355	370	403	414	442
322	356	371	404	415	443
323	357	372	405	416	444
324	359	373, 374	406	417	445
325	360	375	407	418	446
326	361	377	408	419	447
327	362	378	409	420	448
328	363	380	410	421	449
329	364	381	411	422, 424	450
330	365	382	412	427, 428	451
331	366	383	413	429	452
332	367	384	414	430	453
333	368	385	415	431	454
334	369	386	416	432	455
335	370	387	418	433	456
336	371, 372	389	420	434	457
337	373	391	421	435	458
338	374	392	422	436	459
339, 340	379-383	394	423	437	460
341	389	395	424	438	461
342	384	396	425	439	462
343	385	397	426	444	464
344	387	398	427	446	465
345	388	399	428	447	466

K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.
448	467	473	481	498	500
450	419	474	482	499	501
451	469	475	483	501	502
452	470	476	484	502	503
454	471	477	485	503	504
456	473	478	486	504	505
457	472	479	487	505	506
458	471	489	489	506	507
459	474	490	490	510	508
463	463	491	491	511	509
466	475	492	492 - 494	512	510
467	476	493	495	515	512
468	477	494	496	518	513
469	478	495	497	520	514
470	479	496	498	521	515
471, 472	480	497	499		

**Porównanie artykułów Księgi pierwszej Kodexu
Napoleona, z odpowiednimi artykułami Kodexu
Cywilnego Polskiego z roku 1825.**

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
1	1	8	8	15	14
2	2	9	9, 10	16	15
3	3	10	9	17	17
4	4	11	11	18	18
5	5	12	17	19	19
6	6	13	12	20	20
7	7	14	13	21 do 33	21 do 25

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
34	75	79	132	129	56
35	76	80	134	130	57
36	77	81, 82	136	131	58
37	78	83	137	132	59
38	79	84	134	133	60
39	80	85	138	134	61
40	72	88 do 98	91, 135	135	62
41	73	99	140	136	63
42	81	100	141	137	64
43	74	101	142	138	65
44	82	102	26	141	68
45	83	103	27	142	69
46	139	104	28	143	70
47	84	105	29	144	144
49	85	106	30	145	145
50	86	107	31	146	146
51	88	108	32	147	147
52	89	109	33	148	149
53	86	110	34	149	150
54	90	111	35	150	151
55	95, 96	112	36	152	163, 164
56	98	113	37	153	155
57	99	114	38	158	156
58	104	115	39	159	157
62	101	116	42	160	152
63, 64	106, 107	117	43	161	159
65	108	118	44	162	160
66	109	119	45	165	165
67	173	120	46	167	165
68	174	121	40	170, 171	94
70 do 72	175	122	41	172	166
73	114	123	47	173	167
76	115	125	51	174	168
77	120	126	52	175	169
77	131	127	53	176	172
78	133	128	55	177	176

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
179	177	321	281	359	324
203	237	322	282	360	325
205	238	323	283	361	326
206	239	324	284	362	327
207	240	325	285	363	328
208	242	326	286	364	329
209	243	327	287	365	330
210	244	328	288	366	331
211	245	329	289	367	332
212	179	330	290	368	333
213	180	331	291	369	334
214	181	332	293	370	335
215	182	333	294	371, 372	336
216	183	334	298	373	337
217	184	335	299	374	338
218, 219	185	336	300	379 - 383	339, 340
220	186	337	301	384	342
223	187	338	302	385	343
225	188	339	304	387	344
226	189	340	305	388	345
227	246	341	306	389	341
267	257	342	307	390	349
268	258	343	308	391	350
269	259	344	309	392	351
299	261	345	310	393	352
301	265	346	311	394	358
304	260, 270	347	312	395	361
312	272	348	313	396	362
313	273	349	314	397	364
314	274	350	315	398	365
315	275	352	316, 318	399, 400	367
316	276	353	319	401	368
317	277	354	320	402	369
318	278	355	321	403	370
319	279	356	322	404	371
320	280	357	323	405	372

K. N.	K. P.	K. N.	K. P.	K. N.	K. P.
406	373, 374	443	415	478	469
407	375	444	416	479	470
408	377	445	417	480	471, 472
409	378	446	418	481	473
410	380	447	419	482	474
411	381	448	420	483	475
412	382	449	421	484	476
413	383	450	422, 424	485	477
414	384	451	427, 428	486	478
415	385	452	429	487	479
416	386	453	430	489	489
418	387	454	431	490	490
419	450	455	432	491	491
420	389	456	433	492 - 494	492
421	391	457	434	495	493
422	392	458	435	496	494
423	394	459	436	497	495
424	395	460	437	498	496
425	396	461	438	499	497
426	397	462	439	500	498
427	398	463	463	501	499
428	399	464	444	502	501
430	400	465	446	503	502
431	401	466	447	504	503
432	402	467	448	505	504
433	405	468	339, 340	506	505
434	406	469	451	507	506
435	407	470	452	508	510
436	408	471	454, 458	509	511
437	409	472	457	510	512
438	410	473	456	511	504
439	411	474	459	512	515
440	412	475	466	513	518
441	413	476	467	514	520
442	414	477	468	515	521

KODEX POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO.

Porównanie artykułów tekstu dawnego z odpowiednimi artykułami tekstu nowego, co do prawa o sprzedaży przymusowej wprowadzonego we Francyi w roku 1841 i 1842.

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
636	636	681	688	712	714
637	637	682	689	713	715
638	638	683	690	714	716
639	639	684, 685	691	715	717
640	640	686	692	716, 717	—
641	641, 642	687, 688	693	718	718
642, 643	643	689	694	719	719
644	—	690	697	720	720
645	645	691, 692	—	721	721
646	646	693	696	722	722
647	—	694	699	723	724
648	647	695	—	724	725
649	—	696	683	725	727
650	654	697	—	726	728
651, 652	—	698	683	727	729
653	653	699	684	728	733
654	655	700, 701	—	729 - 732	—
655	—	702	706	733	737
673	673	703, 704	—	734	738
674	674	705	707	735	739
675	675	706	708	736, 737	—
676	676	707	709	738	743
677	681	708	710	739	745
678	677	709	711	740	744
679	678	710	712	741, 742	—
680	679	711	713	743	746, 747

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
744	748	957	958	971	971
745 - 748	—	958	960, 961	972	972
832	832, 833	959	961	973	973
833	—	960	962	975	975
836	836	961, 962	—	976	976
837, 838	—	963	964	987	987
953	953, 954	964	965	988	988
954	955	965	—	997	997
955	—	969	969		
956	956	970	970		

KODEX HANDLOWY.

Porównanie artykułów tekstu dawnego z odpowiednimi artykułami tekstu nowego, głównie co do prawa o bankructwie, wprowadzonego we Francyi w r. 1838.

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
69	69	442	442	456	—
115	115	443	—	457	449, 450
216	216	444	448	458	451 - 453
234	234	445	—	459 - 467	—
298	298	446, 447	443 - 446	468	462
437	437	448 - 450	—	469	—
438	440	451	454	470	464
439	—	452	458	471	463
440	441	453, 454	—	472	466
441	—	455	455	473	467

Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny	Text nowy	Text dawny
474	—	543	—	577, 578	—
475	468	544	538	579	585
476, 477	472 - 474	545	—	580 - 583	—
478	475	546	535	584	588
479, 480	486	547	536	585	438, 586
481	—	548	537	586	438, 587
482	488	549 - 551	—	587	590
483	489	552	539	588	589
484	491	553	540	589, 590	—
485	492	554	541	591	593, 594
486, 487	—	555	542	592	—
488	493	556	543	593, 594	597
489	496 - 498	557	545	595 - 598	598
490	499, 500	558	546	599	—
491, 492	502	559	547	600	599
493, 494	503	560	—	601	600
495, 496	505	561	548	602	601
497	506, 507	562	550	603	602, 603
498	508, 509	563	551	604	—
499 - 503	—	564	552	605	604, 605
504	514	565	558	606	606
505	515, 516	566	559	607	607
506	517, 518	567, 568	—	608	608
507	519	569	561	609	609
508	520	570	563	610	610
509	522	571	—	611	611
510	521	572	564	612	612, 613
511 - 540	—	573	565	613	614
541	566 - 575	574, 575	—	614	—
542	534	576	577 - 579		

SKOROWIDZ CHRONOLOGICZNY.

Skorowidz chronologiczny praw, postanowień i rozporządzeń zamieszczonych lub powołanych w dziele pod tytułem:

PRAWO CYWILNE OBOWIĄZUJĄCE W KRÓLESTWIE POLSKIM.

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekreto- w, ukazo- w, postano- wień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekreto- w, ukazo- w, postano- wień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczane lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
1	Konstytucya			1538		1	479
2	"			1653		1	477
3	"			1768		1	477
4	"			1775		1	478, 599
5	Ustawa	18	Maja	1804		1	437
6	Ust. Kom. Rządząc	24	Lutego	1807		1	5
7	Tymczas. Org. Sąd	6	Czerwca	—		3	353
8	"	18	"	—		3	—
9	"	10	Lipca	—		3	—
10	Ustawa Konstytucyj	22	"	—		3	320, 336
						3	509
11	Postan. Królewskie	12	Grudnia	—		1	1026
12	"	19	"	—		1	26
13	"	21	"	—		1	509
14	"	24	"	—		3	321
15	Ustawa Sejmowa	27	Stycznia	1808		1	3
16	Kodex Napoleona	1	Maja	—		1	3 i 358 do 1037
17	Kodex Postęp Sąd	1	"	—		2	163
18	Organiz. Notaryatu	1	"	—		2	859
19	Organiz. Sądow. n. c.	11	"	—	3335	2	164, 783
						3	311
20	Ustawa Sejmowa	20	"	—		1	16

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekre­tów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekre­tów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są za mieszczono lub powołane w tém dziele	
		D.	Mie­siąc	Rok	Numer	t	Stronnica
21	Rozpo. Minis. Spra.	23	Maja	1808	3745	2	163
						3	345
22	Postan. Królewskie	4	Lipca	—		2	163, 164
23	Rozpo. Minis. Spra.	30	„	—	5196	2	168
						3	341
24	Postan. Królewskie	17	Paździer.	—		1	87
						3	535
25	„	19	Listopada	—		1	88
						2	911
						3	535, 536
26	Rozpo. Minis. Spra.	23	„	—	459	1	88
27	Postan. Królewskie	7	Lutego	1809		3	509
28	„	23	„	—		1	140
						2	810
29	Ustawa Sejmowa	7	Marca	—		1	21
30	Postan. Królewskie	14	„	—		2	822, 826, 838
31	„	16	„	—		1	94
32	„	20	„	—		1	33
33	Ustawa Sejmowa	24	„	—		2	623, 676
34	Kodex Handlowy	1	Maja	—		2	623
35	Post. Rządu Tymcz.	18	Czerwca	—		1	1026
36	Rozpo. Minis. Spra.	20	Lipca	—	3448	2	865
37	„	21	Sierpnia	—	4110	2	603
38	Postan. Królewskie	29	„	—		2	599, 613
39	„	7	Wrzesnia	—		1	94
40	„	4	Paździer.	—		2	800
41	Ustawa Sejmowa	10	„	—		1	3
42	Post. Rządu Tymcz.	13	„	—		1	1026
43	Rozpo. Minis. Spra.	15	Grudnia	—	7109	2	190
44	Postan. Królewskie	31	Stycznia	1810		1	466
45	Rozpo. Minis. Spra.	12	Lutego	—	1377	2	603
46	„	17	Marca	—	5203	2	899
47	„	23	„	—	3017	2	603
48	„	2	Kwietnia	—	5403	2	191

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekreto- w ukazo- w, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekreto- w, ukazo- w, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D	Miesiąc	Rok	Numer	t	Stronnica
49	Postan. Królewskie	3	Kwietnia	1810		2	316
						3	314, 321
						3	336
50	Rozpo. Minis. Spra.	6	„	—	3616	2	201
51	„	30	„	—	4533	2	373
52	„	7	Maja	—	4803	2	603
53	„	26	„	—	5613	2	603
54	Postan. Królewskie	6	Czerwca	—		3	321, 331
55	Ustawa Sejmowa	9	„	—		1	13
56	Postan. Królewskie	12	„	—		1	56
57	Ustawa Sejmowa	19	„	—		1	21
58	Postan. Królewskie	5	Lipca	—		1	878
59	„	26	„	—		2	164
60	Rozpo. Minis. Spra.	29	Sierpnia	—	9401	3	325
61	Organi. Rady Stanu	19	Wrzesnia	—		2	241
						3	512
62	Rozpo. Minis. Spra	29	Paździer.	—	12350	2	222
63	„	10	Listopada	—	12059	2	202
64	„	21	„	—	13603	2	224
65	„	29	„	—	13885	2	840
66	Ustawa Sejmowa	16	Stycznia	1811		1	5
67	Postan. Królewskie	9	Lutego	—		2	206
68	„	1	Marca	—		1	56
69	„	5	„	—		2	596
70	„	6	„	—		2	203, 832,
						2	833, 849
71	Rozpo. Minis. Spra	16	„	—		2	596
72	„	2	Maja	—		3	331
73	„	9	„	—	4606	2	868
74	Postan. Królewskie	26	Czerwca	—		2	416
75	„	14	Paździer.	—		2	206, 599,
						2	613, 836,
						2	844, 845

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Numer	Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	t.		Stronnica	
76	Postan. Królewskie	17	Paździer.	1811		2	611	
77	Rozpo. Minis. Spra.	24	"	—	14975	2	603	
78	Postan. Królewskie	9	Listopada	—		3	511	
79	"	14	Grudnia	—		1	437	
						2	623	
80	"	16	"	—		1	388, 940	
81	"	23	"	—		1	691	
						2	897	
82	"	14	Stycznia	1812		1	871	
83	"	14	Lutego	—		2	892	
84	"	15	"	—		1	867	
						3	500	
85	Rozpo. Minis. Spra.	21	"	—		3	332	
86	Instruk. Minis. Spra.	24	"	—		2	594	
87	Postan. Królewskie	3	Kwietnia	—		1	95, 868	
88	"	6	"	—		2	784	
89	Rozpo. Minis. Spra.	4	Maja	—	6914	2	475	
90	Postan. Królewskie	13	"	—		2	847	
91	"	26	Lipca	—		2	902	
92	Rozpo. Minis. Spra.	26	"	—	11705	2	107	
93	Postan. Królewskie	31	"	—		1	872	
94	Rozpo. Minis. Spra.	17	Września	—	14360	3	326	
95	Postan. Królewskie	8	Paździer.	—		2	191	
96	"	30	"	—		1	88, 89	
97	Rozpo. Minis. Spra.	7	Grudnia	—	18099	2	838	
98	Postan. Królewskie	31	"	—		1	86	
99	Rozpo. Minis. Spra.	11	Stycznia	1813	173	1	86	
100	Postan. Królewskie	15	"	—		1	1026	
101	Uchwała Rady Naj.	22	Marca	1814		2	316	
						3	314	
102	"	10	Listopada	—		2	180	
103	"	23	Lutego	1815		3	352	
104	Traktar	3	Maja	—		1	62, 73	

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
105	Rozporząd. K. R. S.	12	Czerweca	1815	3467	1	663
106	Postan. Rządu Tym.	21	Września	—	—	2	316, 324
						3	315, 336,
						3	359, 400
107	„	23	Paździer.	—	—	1	1027
108	Postano. Królewskie	1	Grudnia	—	—	3	321
109	Rozp. Wýdz. Spraw.	5	„	—	6749	2	845
110	Postan. Rządu Tym.	12	„	—	—	3	360, 408
111	„	21	„	—	—	3	360, 409
112	Rozporząd. K. R. S.	11	Stycznia	1816	293	2	602, 843
113	Postan. Namiestnika	16	„	—	—	1	21
						3	320
114	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	380	2	180
115	Postan. Ks. Namiest.	24	Lutego	—	—	1	64
116	„	27	„	—	—	1	1027
117	„	2	Marea	—	—	2	800
118	Postano. Królewskie	17	„	—	—	3	355, 530
119	Postan. Ks. Namiest.	15	Maja	—	—	1	582
120	„	28	„	—	—	1	88
121	Postano. Królewskie	15	Lipca	—	—	2	198
122	Postan. Ks. Namiest.	24	Sierpnia	—	—	1	536
123	„	27	„	—	—	2	198
124	Organizačya Proku.	11	Paździer.	—	—	2	199, 300
						3	491
125	Postan. Rady Adm.	5	Listopada	—	—	1	663
126	Postano. Królewskie	14	„	—	—	1	56
127	Rozpo. K. R. S. W.	22	„	—	835	2	597
128	Rozporząd. K. R. S.	7	Grudnia	—	—	2	597
129	Pos. Ks. Nam. i Instr.	17	„	—	—	1	86, 691
130	„	31	„	—	—	3	613
131	Postano. Królewskie	7	Stycznia	1817	—	3	360
132	Postano. Ks. Namie.	11	„	—	—	2	625
133	„	14	„	—	—	1	149
134	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	9433	1	664

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekre­tów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po­wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekre­tów, ukazów, posta­nowień i rozporządzeń				Gdzie są za­mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
135	Rozporząd. K. R. S.	25	Lutego	1817	421	3	500
136	„	7	Marca	—	1070	1	664
137	Postano. Rady Adm.	10	„	—	—	2	900
138	Postano. Królewskie	12	„	—	—	2	203
139	„	18	„	—	—	1	27, 31
140	Postano. Ks. Namie.	26	„	—	—	1	75
141	Rozporząd. K. R. S.	30	„	—	3057	2	900
142	Postano. Królewskie	11	Kwietnia	—	—	2	181
						3	527
143	Postano. Ks. Namie.	12	„	—	—	2	643
144	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	2698	—	203
145	Postano. Ks. Namie.	6	Maja	—	—	1	555
146	„	10	„	—	—	1	55
						3	528
147	„	20	„	—	—	1	1027
						2	212
						3	494
148	Postano. Królewskie	20	„	—	—	2	241
						3	318
149	Postano. Rady Adm.	27	„	—	—	1	787
150	Postano. Ks. Namie.	17	Czerwe­ca	—	—	2	492
151	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	4901	1	27
152	Postano. Ks. Namie.	8	Lipca	—	—	1	1035
						2	354
153	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	5522	2	851
154	Postano. Ks. Namie.	13	Wierześnia	—	—	1	23
155	„	15	„	—	—	—	558
156	„	18	„	—	—	2	171
						3	511
157	Rozporząd. K. R. S.	28	„	—	7635	1	24
158	„	28	„	—	7616	2	558
159	„	28	„	—	7476	2	835
160	Postano. Ks. Namie.	2	Grudnia	—	—	3	492

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	
161	Postano. Ks. Namie	13	Stycznia	1818		3 360, 409
162	"	24	"	—		1 876
163	"	27	"	—		3 531
164	Postano. Królewskie	27	Marca	—		1 22
165	Prawo Sejmowe	26	Kwietnia	—		1 751, 940
166	Ustawa Hypoteczna	26	"	—		2 4, 122
167	Postano. Ks. Namie.	30	Maja	—		2 385
168	"	13	Czerwca	—		2 875, 880
169	Postano. Rady Adm	19	"	—		2 407
170	Postano. Ks. Namie.	19	"	—		3 529
171	"	18	Lipca	—		3 492
172	Rozporząd. K. R. S.	30	Wrzesnia	—	4593	1 153
173	Postano. Ks. Namie	10	Pazdzier.	—		1 577
174	Rozporząd. K. R. S.	14	Listopada	—		2 600
175	"	3	Grudnia	—	10682	1 154
176	Postano. Ks. Namie	22	Stycznia	1819		3 352
177	Postano. Królewskie	16	Marca	—		3 352
178	Instrukcyja K. R. S	20	"	—		2 115
179	Postano. Ks. Namie.	3	Kwietnia	—		2 898
180	Rozporząd. K. R. S.	22	"	—	2756	1 164
181	Postano. Ks. Namie	4	Czerwca	—		2 604
182	Rozporząd. K. R. S.	15	"	—	5491	2 604
183	Postano. Rady Adm.	26	"	—		3 498
184	Instrukcyja K. R. S	30	"	—	7408	2 19
185	Postano. Ks. Namie.	10	Lipca	—		2 136
186	Postano. Rady Adm	10	"	—		2 813
187	Postano. Ks. Namie.	24	Sierpnia	—		3 497
188	Rozporząd. K. R. S.	22	Września	—	418	2 276
189	Rozporz. K. R. P. i S.	6	Paździer.	—		2 888
190	Rozporząd. K. R. S.	13	"	—	9885	2 888
191	"	20	Listopada	—	10720	1 75
192	"	11	Grudnia	—	11899	1 143
193	"	28	Stycznia	1820	215	2 211

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekreto- w, ukazo- w, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tem dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekreto- w, ukazo- w, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
194	Rozporząd. K. R. S.	4	Lutego	1820	1286	2	203
195	„	15	Marca	—	2740	2	234
196	Postano. Królewskie	18	Kwietnia	—	—	3	318
197	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	4186	1	128
198	Postano. Królewskie	6	Czerwca	—	—	1	61
199	Postano. Ks. Namie.	21	.	—	—	1	22
						3	318
200	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	6249	1	663
201	Postano. Rudy Adm.	17	Sierpnia	—	—	2	21
202	Postano. Ks. Namie.	17	„	—	—	2	814
203	Postano. Królewskie	29	„	—	—	1	582
204	Prawo Sejmowe	12	Pazdzier.	—	—	1	536
205	Rozporząd. K. R. S.	20	Listopada	—	11789	2	892
206	„	10	Marca	1821	748	2	222
207	Postano. Ks. Namie.	27	„	—	—	1	90
						2	866
208	Rozporząd. K. R. S.	14	Czerwca	—	5863	2	605
209	Postano. Królewskie	31	Lipca	—	—	1	94
						2	866
						3	537
210	Rozporząd. K. R. S.	30	Sierpnia	—	8024	2	192
211	„	12	Grudnia	—	^{11192/11716}	2	373
212	„	20	„	—	11689	1	86
213	Postano. Ks. Namie.	15	Stycznia	1822	—	2	898, 899
214	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	499	2	202
215	Postano. Ks. Namie.	22	„	—	—	2	14
216	Rozporząd. K. R. S.	7	Lutego	—	913	2	367
217	Postano. Ks. Namie.	12	„	—	—	1	582
218	Rozporząd. K. R. S.	23	Kwietnia	—	3948	2	202
219	Postano. Królewskie	7	Maja	—	—	1	94
220	Postano. Ks. Namie.	7	„	—	—	2	74
221	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	4528	2	21
222	„	21	„	—	5276	1	128
223	Rozpor. K. R. P. i S.	28	„	—	31313	1	34

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekreto- w, uka/ow, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekreto- w, ukazow, postano- wien i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
224	Rozporząd. K. R. S.	19	Czerweca	1822	5508, 5550 1 5594	2	120
225	"	18	Lipca	—	5636	1	34
						2	863
226	Postano. Ks. Namie.	16	Sierpnia	—		2	91
227	Rozporząd. K. R. S.	14	Wrzesnia	—	9667	2	803
228	"	19	"	—	9563	2	862
229	"	12	Pazdzier.	—	11159	2	843
230	"	6	Listopada	—	11568	2	825
231	Postano. Ks. Namie.	26	"	—		3	259
232	Rozporząd. K. R. S.	25	Grudnia	—	12605	2	855
233	Postano. Ks. Namie.	7	Stycznia	1823		2	360, 562
						3	612
234	"	31	"	—		1	94
235	"	4	Lutego	—		1	91
236	Rozporząd. K. R. S.	27	"	—	1887	2	863
237	"	20	Marca	—	2832	2	602
238	Postano. Ks. Namie	3	Maja	—		2	566
239	Rozporząd. K. R. S.	14	"	—	5070	2	566
240	Roz K. R. W. R. i O. P.	12	Czerweca	—	^{6572/13459}	2	225
241	Rozporząd. K. R. S.	18	"	—	6283	3	315
242	Postano. Ks. Namie	8	Lipca	—		2	372
243	Rozporząd. K. R. S.	11	"	—	6747	2	225
244	Postano. Ks. Namie	22	"	—		2	630
245	Rozporząd. K. R. S.	23	"	—	7458	2	356
246	Postano. Ks. Namie.	2	Wrzesnia	—		2	374
247	Rozporząd. K. R. S.	16	Pazdzier.	—	45618	2	892
248	Rozporząd. K. R. S.	17	"	—	10321	2	899
249	"	27	Listopada	—	11934	2	601
250	Postano. Rady Adm.	24	Grudnia	—		1	894
251	Postano. Królewskie	6	Stycznia	1824		1	31, 602
						3	606
252	Rozporząd. K. R. S.	5	Lutego	—	751	2	191
253	"	15	"	—	2259	1	664

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń			Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele		
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
254	Rozporząd. K. R. S.	19	Lutego	1824	12740	2	892
255	„	13	Marca	—	3127	2	851
256	Postano. Ks. Namie.	20	Kwietnia	—	—	3	352
257	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	5314	2	843
258	Konwencya	3	Maja	—	—	1	56
259	Rozporząd. K. R. S.	16	Czerwca	—	5978	1	89
260	„	16	„	—	4788	2	234
261	„	8	Lipca*	—	8380	2	223
262	Postano. Ks. Namie.	7	Wrzesnia	—	—	1	95
263	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	10366	2	149
264	Postano. Ks. Namie.	28	„	—	—	1	150
265	Postano. K. R. S.	14	Grudnia	—	—	1	558
266	Rozporząd. K. R. S.	14	Stycznia	1825	587	2	885
267	„	17	Lutego	—	1459	2	233
268	„	21	Marca	—	1089	1	630
269	„	9	Kwietnia	—	4450	2	610
270	„	9	„	—	3924	2	905
271	„	27	„	—	4422	2	614
272	„	2	Maja	—	5326	2	15
273	K. C. P. (Prawo Sej.)	13	Czerwca	—	—	1	21—277
274	Prawo Sejmowe	13	„	—	—	1	462
275	Ustawa Hypoteczna	13	„	—	—	2	123
276	Prawo o Tow. Kred.	13	„	—	—	3	3
277	Postano. Ks. Namie.	28	„	—	—	1	57
278	„	7	Lipca	—	—	2	508
279	Rozporząd. K. R. S.	19	„	—	8283	3	74
280	Postano. Ks. Namie.	25	Paździer.	—	—	2	899
281	Postano. Rady Adm.	3	Listopada	—	—	1	134
282	Rozporząd. K. R. S.	5	„	—	12504	2	839
283	Postano. Rady Adm.	8	„	—	—	3	17
284	Postano. Ks. Namie.	13	Grudnia	—	—	2	385
285	„	20	„	—	—	2	136
286	Instrukcyja K. R. S.	22	„	—	15054	2	128
287	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	15152	1	604

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
288	Rozporząd. K. R. S.	23	Stycznia	1826	667	2	147
289	Postano. Królewskie	24	„	—	—	2	78
						3	70
290	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	964	2	213
291	Postano. Królewskie	26	„	—	—	3	73
292	Postano. Ks. Namie.	27	„	—	—	1	86
293	Rozporząd. K. R. S.	4	Lutego	—	1128	1	86
294	Decy. Dyr. Gł. T. K.	11	„	—	813	3	20
295	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	2046	3	20
296	„	22	„	—	1179	2	192
297	„	8	Marca	—	2471	1	143
298	Postano. Ks. Namie.	14	„	—	—	3	83
299	Instr. dla Dyr. S. T. K.	14	„	—	—	3	83
300	Postano. Ks. Namie.	14	„	—	—	3	159
301	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	3328	1	334
302	Postano. Ks. Namie.	25	Kwietnia	—	—	3	167
303	Rozporząd. K. R. S.	15	Lipca	—	7917	2	107, 902
304	Postano. Królewskie	18	„	—	—	3	359, 412
305	Postano. Rady Adm.	3	Sierpnia	—	16787	3	6
306	„	5	„	—	—	1	229
307	„	7	Paździer.	—	—	3	58
308	Rozporząd. K. R. S.	11	„	—	10985	2	383
309	Postano. Rady Adm.	9	Grudnia	—	—	1	558
310	„	13	Lutego	1827	—	3	160, 360
						3	417
311	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	2486	2	203
312	„	22	„	—	2069	2	132
313	„	22	„	—	2351	1	142, 144
314	„	12	Maja	—	4402	2	133
315	„	22	„	—	5615	2	892
316	Postan. Rady Adm.	23	„	—	—	1	58
317	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	5223	2	475
318	Rozpo. K. R. S. W.	26	„	—	8331/1250	1	333

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tym dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tem dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
319	Rozporząd. K. R. S.	31	Maja	1827	4426	2	144
320	„	6	Czerwca	—	6044	3	76
321	Postano. Rady Adm	7	„	—	—	2	21, 818,
						2	819, 827,
						2	829
322	Rozporząd. K. R. S.	28	„	—	7143	2	203
323	Postano. Rady Adm	30	„	—	—	1	58
						3	64, 67,
324	Rozporząd. K. R. S.	14	Lipca	—	6175	1	333
325	Postano. Rady Adm.	24	„	—	—	1	58
326	Rozporząd. K. R. S.	16	Sierpnia	—	7129	1	142, 144
327	„	5	Pazdzier.	—	10097	2	866
328	Postano. Rady Adm	9	„	—	—	2	78
329	„	22	„	—	—	1	665
330	Rozporząd. K. R. S.	8	Listopada	—	11880	2	138
331	„	8	„	—	7697	2	167
332	„	26	„	—	11826	1	665
333	„	5	Stycznia	1828	13425	2	855
334	Postano. Królewskie	29	„	—	—	1	33, 942,
						1	982
						2	199, 322,
						2	643, 756
335	„	4	Marca	—	—	2	379
336	Rozporząd. K. R. S.	14	Maja	—	1379	1	151
337	Rozp. K. R. S. W. i D.	4	Czerwca	—	584/1568	1	151
338	Postan. Rady Adm	17	„	—	—	1	583
339	„	22	Lipca	—	—	1	58
340	Rozp. K. R. S. W. i D.	28	„	—	6 86/1999	1	151
341	Rozpor. K. R. P. i S.	31	„	—	31251/6557 26781/3463	2	610
342	Rozp. K. R. S. W. i D.	28	Sierpnia	—	4389/1309	2	610
343	Postano. Królewskie	31	„	—	—	1	841
344	Postano. Rady Adm	16	Wrzesnia	—	—	1	885

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekrétów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
374	Postano. Ks. Namie.	25	Kwietnia	1832		1	102
375	Postano. Rady Adm.	25	"	—		3	359
376	"	25	Maja	—		2	893
377	"	31	Lipca	—		2	569
						3	612
378	Rozporząd. K. R. S.	28	Sierpnia	—	8079	2	569
379	"	30	"	—	8421	1	945
380	Postano. Rady Adm.	31	"	—		1	94, 102
381	Rozporząd. K. R. S.	15	Września	—	8023	2	516
382	Postano. Rady Adm.	25	"	—		2	438
383	"	1	Pazdzier.	—		1	58
384	"	5	"	—		2	604
385	Rozporząd. K. R. S.	16	"	—	9724	2	604
386	"	20	"	—	9173	1	102
387	"	30	"	—	9820	1	664
388	Postan. Rady Adm.	16	Listopada	—		3	359
389	Postan. Królewskie	24	Grudnia	—		3	321, 364
390	Postan. Rady Adm.	8	Stycznia	1833		3	359, 376
391	Rozporząd. K. R. S.	6	Lutego	—	10638	1	230
392	"	18	"	—	1251	2	602
393	Rozpo. K. R. S. W. i D.	25	"	—	2241/1011	1	230
394	Postan. Rady Adm.	1	Marca	—		3	318
395	"	8	"	—	14609	2	355
396	Rozporząd. K. R. S.	16	"	—	2357	1	230
397	Postan. Rady Adm.	10	Maja	—		2	166
						3	357
398	"	28	"	—		2	573
399	Rozporząd. K. R. S.	11	Czerwca	—	2113	1	945
400	Postano. Rady Adm.	18	"	—		1	104
401	"	9	Lipca	—		1	102
402	Rozporząd. K. R. S.	9	"	—	5582	2	863
403	Postan. Rady Adm.	6	Sierpnia	—		1	844

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
404	Rozporząd. K. R. S.	24	Sierpnia	1833	7096	1	844
405	Postano. Rady Adm.	20	Wrzesnia	—	—	2	399
406	„	4	Paździer.	—	—	1	58
407	„	6	Listopada	—	—	1	314, 664
408	„	6	Grudnia	—	—	1	105
409	Rozporząd. K. R. S.	28	Maja	1834	4579	1	105
410	Postan. Rady Adm.	10	Czerwea	—	—	1	94
411	Postano Rady Adm.	25	Lipca	—	4122	1	636
412	Postano. Rady Adm.	16	Wrzesnia	—	—	1	58
413	Rozporząd. K. R. S.	10	Paździer.	—	8909	2	493
414	„	14	„	—	9080	2	516
415	Postan. Rady Adm.	5	Grudnia	—	—	2	503, 504
416	„	16	Stycznia	1835	—	2	875
417	Rozporząd. K. R. S.	31	„	—	777	2	875
418	Odez. Minis. Sek. St.	2	Lutego	—	135	1	97
419	Postano. Rady Adm.	20	„	—	—	1	1028
420	„	24	„	—	—	1	94
421	„	3	Marca	—	—	1	351
422	Rozpo. K. R. S. W. i D.	14	„	—	2438/5491	1	230
423	Postano. Królewskie	16	„	—	—	1	251
						2	351
424	Rozporząd. K. R. S.	18	„	—	2338	1	351
425	Zdanie Rady Państw.	28	„	—	—	1	265
426	Rozporząd. K. R. S.	28	„	—	2493	1	230
427	Postano. Rady Adm.	14	Kwietnia	—	—	1	97
428	Rozporząd. K. R. S.	14	Maja	—	10607	2	131
429	Postano Królewskie	8	Czerwea	—	—	2	784
430	Postan. Rady Adm.	3	Lipca	—	—	1	265
431	Postano. Królewskie	16	Paździer.	—	—	1	480, 505
							528
							535, 650
432	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	4418	1	959
433	Rozpo. K. R. P. i S.	16	Listopada	—	92804	2	900
434	Postano. Rady Adm.	17	„	—	—	1	95

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
					10716		
435	Rozporząd. K. R. S.	12	Grudnia	1835		1	95
436	Deklaracya	31	"	—	10686	1	67
437	Rozporząd. K. R. S.	9	Stycznia	1836		2	16
438	Postano. Rady Adm.	19	"	—	9669	1	88
439	Rozporząd. K. R. S.	20	Lutego	—		2	193
440	Postano. Rady Adm.	8	Marca	—		1	162
441	Prawo o Małżeństw	28	"	—		1	281 do 354
442	Rozporząd. K. R. S.	2	Maja	—	11438	3	316
443	Postano. Rady Adm.	13	"	—		1	94, 102
444	Rozporząd. K. R. S.	18	"	—	4604	1	88
445	Postano. Królewskie	27	"	—		1	35
446	Rozporząd. K. R. S.	18	Czerwca	—	3886	2	128
447	Postano. Rady Adm.	28	"	—		2	356
448	Postano. Królewskie	7	Lipca	—		1	345
449	Rozporząd. K. R. S.	16	"	—	7037	2	356
450	"	10	Sierpnia	—	6056	2	195
451	Postano. Rady Adm.	26	"	—		1	100
452	Rozporząd. K. R. S.	14	Wieżnia	—	9717	2	785
453	Postano. Rady Adm.	27	"	—		1	151
454	Rozporząd. K. R. S.	19	Pazdzier.	—	10538	2	202
455	"	20	"	—	11053	1	151
456	Rozporz. K. R. P. i S.	15	Grudnia	—	⁸³ 47/ ₃₁₈₅	2	181
457	Postano. Rady Adm.	30	"	—		2	850
458	Organ. Sądu Kons. Ewan Augeb.	7	Stycznia	1837		2	523
459	Rozporząd. K. R. S.	13	"	—	12917	2	209
460	"	14	"	—	248	2	850
461	"	25	"	—	91	2	181
462	Postano. Rady Adm.	31	"	—		1	848
463	"	14	Lutego	—		2	109, 591
464	Rozporząd. K. R. S.	15	"	—	1563	3	342
465	Postano. Królewskie	7	Marca	—		2	198, 874
						3	320, 527

Numer ko- leiny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tem dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
466	Postano. Rady Adm.	4	Kwietnia	1837		2	809
467	Rozporząd. K. R. S	24	Maja	—	3934	2	365
468	„	21	Czerwca	—	3672	1	145
469	„	18	Lipca	—	6457	1	145
470	Postano. Rady Adm.	20	„	—	—	1	31
471	Rozporząd. K. R. S.	31	„	—	8011	2	891
472	Postano. Rady Adm.	1	Sierpnia	—	—	2	601
473	Rozporząd. K. R. S.	2	„	—	6854	2	843
474	Postano. Rady Adm.	8	„	—	—	3	318
475	Rozporząd. K. R. S	26	„	—	8446	2	851
476	Rozp.K. R. S W. i D	6	Wrzesnia	—	^{8249/20643} 8863	1	145
477	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	—	2	887
478	Postano. Rady Adm.	7	Paździer.	—	—	2	594
479	Rozporząd. K. R. S	9	„	—	1551	1	335
480	„	19	„	—	10723	1	145
481	„	15	Listopada	—	8635	2	209
482	„	17	„	—	11677	2	591, 592
483	„	25	„	—	7487	2	21
484	Zdanie Rady Państ.	12	Stycznia	1838	—	1	38
485	Postano. Rady Adm.	6	Lutego	—	—	2	350
486	„	9	„	—	—	2	809
487	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	1642	2	852
488	Postano. Ks. Namie	8	Marca	—	—	2	894
489	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	2496	2	894
490	„	14	„	—	1797	2	832
491	„	31	„	—	1796	2	195
492	„	6	Kwietnia	—	8933	2	572
493	Prawo o Tow. Kred.	21	„	—	—	3	221
494	Dodat. przep. dla Tow. Kredytowego.	21	Kwietnia	—	—	3	238
495	Postano. Rady Adm.	4	Maja	—	—	2	351
496	Postano. Królewskie	14	„	—	—	2	901

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tem dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
497	Rozporząd. K. R. S.	2	Lipca	1838	6411	2	592
498	"	13	Wrzesnia	—	4069	2	846
499	"	26	"	—	9976	2	360
500	Postano. Rady Adm.	12	Pazdzier.	—	—	1	100
501	Postano. Królewskie	29	"	—	—	3	498
502	Postan. Rady Adm.	9	Listopada	—	—	2	630
503	"	24	"	—	—	2	594
504	Rozporząd. K. R. S.	24	Grudnia	—	13040	2	610
505	"	31	"	—	13348	2	602
506	"	13	Lutego	1839	12765	2	355
507	Rozpor. K. R. P. i S.	26	"	—	15025	2	901
508	Rozp. K. R. S. W. i D.	26	"	—	1702	1	190
509	Rozporząd. K. R. S.	28	"	—	2174	1	190
510	"	13	Marca	—	2285	2	901
511	Postano. Królewskie	1	Kwietnia	—	—	2	78
512	Rozporząd. K. R. S.	23	"	—	3455	2	403
513	"	25	"	—	4307	2	894
514	"	26	"	—	9667	2	46
515	"	15	Maja	—	2097	2	31
516	"	28	Pazdzier.	—	10882	1	85
517	"	28	"	—	10346	2	894
518	"	8	Stycznia	1840	13380	2	853
519	Postano. Królewskie	28	"	—	—	1	264
520	Rozporząd. K. R. S.	12	Lutego	—	13316	2	898
521	"	4	Kwietnia	—	2419	2	226
522	"	6	"	—	1971	1	142, 146
523	"	15	"	—	2779	2	475
524	Postano. Królewskie	5	Maja	—	—	1	302
525	Rozp. K. R. S. W. i D.	18	"	—	726 1/8	1	146
526	Rozporząd. K. R. S.	1	Czerwca	—	4854	2	356
527	"	6	"	—	2625	1	138
528	"	15	"	—	4429	2	226
529	Rozpo. K. R. S. W. i D.	11	Lipca	—	4645	1	138

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
530	Postano. Rady Adm.	21	Lipca	1840		1	982
531	Rozporząd. K. R. S.	5	Sierpnia	—	5424	2	202
532	„	11	„	—	3620	1	307
533	„	26	„	—	10346	2	892
534	„	26	„	—	7133	1	246
535	„	1	Wrzesnia	—	8505	2	211
536	Postano. Rady Adm.	15	„	—	—	2	589
537	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	9961	2	558
538	Postano. Królewskie	5	Pazdzier.	—	—	1	214, 345
539	Postano. Rady Adm.	9	„	—	—	1	536
540	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	8062	2	198
541	„	5	Listopada	—	10786	2	222
542	„	11	„	—	10226	1	146
543	Postano. Rady Adm.	13	„	—	—	3	495
544	Rozporząd. K. R. S.	19	Grudnia	—	12128	2	839
545	Postano. Królewskie	10	Lutego	1841	—	2	809
546	Rozporząd. K. R. S.	15	„	—	148	2	481
547	Postano. Królewskie	16	„	—	—	1	660
548	Postano. Rady Adm.	12	Marca	—	—	1	351
549	„	16	„	—	—	1	897
550	Postano. Królewskie	23	„	—	—	1	900
551	Rozporząd. K. R. S.	30	„	—	2939	1	351
552	„	5	Kwietnia	—	11719	2	870
553	„	5	Maja	—	3207	2	114
554	„	27	„	—	690	2	867
555	„	2	Czerwca	—	5157	1	146
556	Postano. Rady Adm.	4	„	—	—	1	482
557	Rozpor. K. R. P. i S.	4	„	—	44218	1	482
558	Postano. Rady Adm.	18	„	—	—	2	800
559	Rozporząd. K. R. S.	25	„	—	6436	2	53
560	Postano. Rady Adm.	29	„	—	—	1	106, 535
561	„	9	Sierpnia	—	—	1	583

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekreto- w, ukazow, postanowien i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekreto- w, ukazow, postanowien i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tem dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
562	Rozporząd. K. R. S	12	Sierpnia	1841	8281	1	50
563	"	12	"	—	8281	1	152
564	Postano. Królewskie	21	"	—	—	3	320
565	"	15	Wrzesnia	—	—	2	875
566	"	18	"	—	—	2	316
						3	321, 336 361
567	Rozpo. K. R. P i S.	28	"	—	34735/10216	1	473
568	Rozporząd. K. R. S	13	Pazdzier.	—	9656, 9963	1	663
569	"					3	608
570	"	19	"	—	11099	2	656
571	Postan. Rady Adm	2	Listopada	—	—	3	496
572	Rozporząd. K. R. S	19	"	—	12012	1	352
573	"	23	"	—	12010	1	473
574	"	26	"	—	12326	2	606
575	Rozporząd. K. R. S.	15	Grudnia	—	—	2	346
576	"	4	Lutego	1842	12158	2	846
577	Postano. Rady Adm.	11	"	—	159	1	625, 946
578	Postano. Królewskie	22	"	—	—	1	85
579	"	2	Majca	—	—	1	879
580	Ustawa dla Senatu.	7	Kwietnia	—	—	2	166, 173 241, 316 318, 379
						3	326, 793
581	Posta. o odwoła się od wyroków	7	"	—	—	3	426
582	Postano. Rady Adm.	26	"	—	—	1	28
						2	354
583	Postano. Ks. Namie.	29	"	—	—	1	655
584	Rozporząd. K. R. S	18	Maja	—	2660	1	146
585	"	18	"	—	9688	2	841
586	Rozporząd. K. R. S.	11	Czerwca	—	4327	2	198
587	"	11	"	—	5319	2	568

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	
616	Rozporząd. K. R. S.	31	Lipca	1843	8841	2 802
617	"	31	Sierpnia	—	11427	2 871, 873 896, 889
618	Rozporząd. K. R. S.	2	Września	—	4904	2 606
619	Postano. Rady Adm.	29	"	—	—	3 319
620	"	17	Paździer.	—	—	2 340
621	Rozpor. K. R. P. i S.	3	Listopada	—	^{82508/27164}	1 556
622	Urząd. Dyrek. Ubez.	1	Grudnia	—	—	1 251, 604
623	Rozp. K. R. S. W. i D.	13	"	—	—	1 251
624	Rozporząd. K. R. S.	14	"	—	10017	2 23
625	Postano. Rady Adm.	15	"	—	—	1 306
626	Rozporząd. K. R. S.	3	Stycznia	1844	13874	2 91
627	"	5	"	—	16180	1 306
628	"	24	"	—	14620	1 147
629	"	15	Lutego	—	11769	2 478
630	Postano. Rady Adm.	20	"	—	—	2 592
631	Postano. Królewskie	12	Marca	—	—	2 901
632	Rozporząd. K. R. S.	15	"	—	1250	2 560
633	"	20	"	—	6102	1 161
634	"	22	"	—	1829	2 844
635	Postano. Rady Adm.	17	Kwietnia	—	—	1 251 844, 267
						2 632
						2 353
636	Rozporząd. K. R. S.	20	"	—	1356	1 41
637	"	20	"	—	3187	2 204
638	"	25	"	—	1006	2 609
639	"	4	Maja	—	5515	2 315
640	"	7	"	—	5803	2 560
641	"	7	"	—	4073	1 456
642	"	9	"	—	4951	2 47
643	Konwencya	15	"	—	—	1 58
644	Rozporząd. K. R. S.	18	"	—	6154	1 945

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
645	Rozporząd. K. R. S.	27	Maja	1844	4357	2	111
646	Postano. Ks. Namie.	11	Czerwca	—	—	2	895
647	Rozporz. K. R. P. i S.	15	„	—	45665	2	901
648	Rozporząd. K. R. S.	24	„	—	6037	2	130
649	„	2	Lipca	—	8743	2	183
650	„	3	„	—	8605	2	895
651	„	3	„	—	8580	2	901
652	Postano. Ks. Namie.	4	„	—	15003	3	438
653	Zdanie Rady Państw.	5	„	—	—	1	41
654	Postano. Królewskie	17	„	—	—	1	88, 535
655	„	17	„	—	—	1	650
656	Rozporząd. K. R. S.	20	„	—	9312	2	11
657	Postano. Rady Adm.	30	„	—	—	2	354
658	Postano. Królewskie	31	„	—	—	3	319, 540
						3	540
659	„	21	Sierpnia	—	—	2	47, 874
660	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	6988	2	490
661	Postano. Ks. Namie.	4	Paździer.	—	—	2	895
662	Rozporząd. K. R. S.	16	„	—	13990	2	895
663	Postano. Rady Adm.	21	„	—	—	1	841
664	„	26	„	—	—	3	320
665	„	5	Listopada	—	18541	3	18 i 66
666	„	5	„	—	—	1	845, 939
667	Rozporząd. K. R. S.	6	„	—	14192	2	846
668	Postano. Ks. Namie	19	Grudnia	—	—	1	42
669	Rozporząd. K. R. S.	22	Stycznia	1845	1325	2	906
670	„	29	„	—	60	1	42
671	„	5	Lutego	—	—	2	205
672	„	19	Marca	—	18504, 17009 510	1	127
673	Rozpo. K. R. P. i S.	2	Kwietnia	—	19102	2	205
674	Rozporząd. K. R. S.	14	„	—	1919	1	841
675	„	15	„	—	3053	2	846
676	Postano. Rady Adm.	18	„	—	—	2	589

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tym dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tym dziele
		D	Miesiąc	Rok	Numer	
677	Rozporząd. K. R. S.	25	Kwietnia	1845	7239	2 142
678	"	5	Maja	—	4679	2 181
679	"	7	"	—	12562	2 145
680	"	4	Czerwca	—	5535	2 205
681	Postano. Rady Adm.	6	"	—	—	1, 253, 583
682	Rozporząd. K. R. S.	18	"	—	5152	2 889
683	Postano. Rady Adm.	24	"	—	—	1 29
684	Rozporząd. K. R. S.	24	"	—	8149	2 887
685	"	9	Lipca	—	8321	3 338
686	Postano. Któlewskie	14	"	—	—	1 939
687	Postan. Rady Adm.	25	"	—	—	1 939
688	Rozporząd. K. R. S.	26	"	—	10477	2 888
689	"	29	"	—	10303	1 29
690	"	30	"	—	254	1 945
691	Postano. Rady Adm.	22	Sierpnia	—	—	1 536
692	Traktat	25	Wrzesnia	—	—	1 81
693	Rozporząd. K. R. S.	15	Paździer.	—	12892	2 52
694	"	12	Listopada	—	15296	2 479
695	"	18	"	—	16983	1 946
696	"	4	Grudnia	—	17740	2 893
697	Rozpo. K. R. S. W. i D.	5	"	—	^{1241/44054}	2 593
698	"	30	"	—	^{5701/50732}	1 136
699	Rozporząd. K. R. S.	7	Stycznia	1846	17829	2 593
700	"	14	"	—	7743	2 837
701	Konwencya	14	Lutego	—	—	1 60
702	Rozpo. K. R. P. i S.	28	"	—	3929	2 490
703	Rozporząd. K. R. S.	24	Marca	—	2765	3 66
704	"	20	Kwietnia	—	5581	2 891
705	Postano. Rady Adm.	1	Maja	—	—	1 657
706	Rozporząd. K. R. S.	12	"	—	4594	2 867
707	"	25	"	—	6126	2 842
708	Postan. Rady Adm.	5	Czerwca	—	—	1 339

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
709	Postano. Królewskie	7	Czerwca	1846		1 3	511 541, 548
710	Postano. Rady Adm.	12	„	—		1	559 174
711	„	16	„	—		2	600
712	Postano. Ks. Namie.	25	„	—		2	808
713	Postan. Rady Adm.	14	Lipca	—		2	560
714	Rozporząd. K. R. S.	17	„	—	10786	2	205
715	Traktat	20	„	—		1	79
716	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	10663	2	560
717	„	23	Sierpnia	—	12919	1	520
718	„	5	Września	—	6758	2	824
719	„	25	„	—	8488	3	344
720	„	9	Paździer.	—	12154	2	205
721	„	26	„	—	17106	2	144
722	„	7	Listopada	—	18048	2	870
723	„	10	„	—	15968	2	23
724	Postano. Rady Adm.	26	„	—		1	513
725	Rozporząd. K. R. S.	3	Grudnia	—	10894	1	29, 152
726	„	15	„	—	15271	2	863
727	„	5	Stycznia	1847	19506	2	76
728	Postano. Ks. Namie.	11	„	—		2	479
729	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	612	2	479
730	„	3	Lutego	—	1765	2	891
731	Postano. Królewskie	10	„	—		1	94
732	Postano. Rady Adm.	1	Marca	—		1	521
733	„	8	„	—		3	128
734	„	16	„	—		1	95
735	Rozporząd. K. R. S.	20	„	—	16415	2	380
736	„	24	„	—	4190	1	521
						3	613
737	„	31	„	—	3725	1	205

Numer ko- lojny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymenionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
738	Rozporząd. K. R. S.	30	Czerwca	1847	7368	1	604
739	Postano. Rady Adm.	30	„	—	—	1	788
740	„	3	Lipca	—	—	2	342
741	Konkordat	7	Sierpnia	—	—	1	29
742	Rozpo. K. R. P. i S.	22	Wrzesnia	—	74501	1	87
						2	315
743	Rozporząd. K. R. S.	14	Paździer.	—	16667	1	87
						2	315
744	Ustawa Przechodnia	23	Listopada	—	—	2	164
							242, 616
						3	319, 355
745	Rozporząd. K. R. S.	6	Grudnia	—	16019	2	182
746	Postano. Rady Adm.	23	„	—	—	1	231
747	Rozporząd. K. R. S.	19	Stycznia	1848	20745	2	168
748	Postano. Królewskie	1	Lutego	—	—	2	878
749	Rozporząd. K. R. S.	11	„	—	1875	3	457
750	„	23	„	—	19878	1	243
751	Postano. Rady Adm.	14	Marca	—	—	2	879
752	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	21277	1	231
753	„	29	„	—	—	1	24
754	„	7	Kwietnia	—	4367	2	197
755	Rozpor. K. R. P. i S.	10	„	—	18743	2	607
756	Postano. Królewskie	16	Maja	—	—	1	88
						1	864, 946
757	„	20	Czerwca	—	—	1	95
758	Rozporząd. K. R. S.	23	Sierpnia	—	10775	2	223
759	„	6	Wrzesnia	—	13239	2	356
760	Postano. Królewskie	19	„	—	—	1	95
761	Rozporząd. K. R. S.	21	„	—	14184	2	128
762	„	17	Listopada	—	16575	3	613
763	„	13	Grudnia	—	12691	2	184
764	„	5	Stycznia	1849	18078	1	149
765	Rozp. K. R. S. W. i D.	12	„	—	18450/18183	2	440

Numer ko- lejni	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
766	Postano. Rady Adm.	30	Stycznia	1849		3	609
767	Rozporząd. K. R. S	5	Lutego	—	682	2	440
768	"	10	"	—	17951	1	175
769	Postano. Królewskie	20	"	—		1	140, 240 329, 664 841, 879
						3	498
770	Organ. Sądu Kons.	28	Czerwca	—		2	541
771	Ewan. Refor.						
772	Zdanie Rady Państ.	1	Lipca	—		2	78
773	Rozporząd. K. R. S.	30	"	—	9933	2	233
774	"	1	Sierpnia	—	5490	2	619, 872
775	Rozp. K. R. S. W. i D.	4	Wrzesnia	—	^{1815/12462}	1	394
776	Rozporząd. K. R. S.	7	Listopada	—	14947	3	444, 464
777	"	30	"	—	15157	2	414
778	Postano. Królewskie	2	Stycznia	1850		1	650
779	Rozporząd. K. R. S.	13	Lutego	—	11301	2	868
780	Postano. Rady Adm.	4	Marca	—		2	896
781	Rozporząd. K. R. S.	26	"	—	3677	2	896
782	Postano. Królewskie	7	Maja	—		1	109, 946
783	Postano. Rady Adm.	14	"	—		2	879
784	Postano. Królewskie	18	"	—		1	284
785	Postano. Rady Adm.	25	Czerwca	—		1	91
786	Postano. Królewskie	2	Lipca	—		2	800
787	Rozporząd. K. R. S.	14	Sierpnia	—	11268	2	346
788	"	7	Wrzesnia	—	13458	2	203
789	Ustawa Celna	5	Listopada	—		2	660
790	Postano. Rady Adm.	17	Grudnia	—		2	350
791	Rozpo. K. R. S. W. i D.	18	"	—		1	982
792	Postano. Rady Adm.	27	"	—		1	94
793	"	3	Stycznia	1851		2	630, 660
794	Rozporząd. K. R. S.	17	"	—	1317	2	891
795	Postano. Rady Adm.	21	"	—		1	94

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
796	Rozporząd. K. R. S.	30	Marca	1851	2048	1	839
						2	870
797	Rozporząd. K. R. S.	15	Kwietnia	—	6955	2	226
798	Ustawa o probierni.	22	„	—	—	2	369
799	Rozporząd. K. R. S.	7	Maja	—	4359	2	824
800	„	21	„	—	16529	2	847
801	Postano. Królewskie	9	Czerwca	—	—	2	626
802	Rozporząd. K. R. S.	18	Sierpnia	—	5765	2	371
803	„	20	„	—	10067	2	23
804	„	1	Września	—	14896	1	163
805	„	1	„	—	11100	1	176
806	„	1	Paździer.	—	14140	3	344
807	„	6	„	—	14435	1	841
808	„	15	„	—	14998	1	603
809	„	15	Grudnia	—	20940	2	873
810	„	7	Lutego	1852	1415	1	161
811	„	18	„	—	21517	1	352
812	„	21	„	—	18500	1	332
813	„	3	Marca	—	1726	2	870
814	„	24	„	—	5173	1	244
815	„	30	„	—	3163	2	656
816	„	17	Maja	—	9334	2	209
817	Rozp. K. R. S. W. i D.	17	„	—	1969/12845	1	147
818	Postano. Rady Adm.	18	Czerwca	—	—	1	537
819	Rozpo. K. R. S. W. i D.	6	Lipca	—	1509/9054	1	152
820	Zdanie Rady Państw.	11	„	—	—	1	49
821	Postano. Rady Adm.	17	„	—	—	1	46
822	Rozporząd. K. R. S.	24	Sierpnia	—	13925	1	47
823	Postano. Rady Adm.	5	Listopada	—	—	1	471
824	Rozporząd. K. R. S.	8	„	—	20600	1	630
825	„	20	„	—	19180	2	193
826	„	11	Lutego	1853	13877	2	369
827	Rozpo. K. R. S. W. i D.	26	„	—	517/3534	1	141

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
828	Postano. Rady Adm.	1	Marca	1853		2	345
829	Rozporząd. K. R. S.	3	„	—	2633	2	615
830	„	30	„	—	10188	2	872
831	„	5	Kwietnia	—	1134	1	314
832	Prawo o Tow. Kred.	20	„	—	—	3	247
833	Rozporząd. K. R. S.	21	Maja	—	4900	1	142
834	„	23	„	—	7276	2	893
835	Postano. Rady Adm.	5	Lipca	—	—	2	479
836	„	7	Sierpnia	—	—	2	479
837	Rozp. K. R. S. W.i.D.	18	„	—	²²⁹¹⁵ / ₄₆₈₆₄	1	246
838	Rozporząd. K. R. S.	26	„	—	14331	2	479
839	Postano. Rady Adm.	9	Września	—	—	1	301
840	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	11025	2	620
841	„	19	Paździer.	1854	17331	1	246
842	„	2	Marca	—	1363	2	888
843	„	29	„	—	6340	2	869
844	„	3	Maja	—	7579	1	50
845	Postano. Rady Adm.	23	„	—	—	2	340
846	Rozporząd. K. R. S.	31	„	—	5792	2	848
847	„	11	Lipca	—	11895	2	478
848	„	26	„	—	16567	2	193
849	„	9	Sierpnia	—	12968	2	615
850	„	12	„	1855	10158	3	492
851	„	10	Stycznia	—	739	2	817
852	„	17	„	—	22349	1	844
853	„	29	„	—	1854	2	825
854	„	14	Lutego	—	22421	3	77
855	„	22	„	—	4144	2	832
856	Postano. Rady Adm.	27	„	—	—	3	319
857	Rozporząd. K. R. S.	7	Marca	—	296	1	140
858	Postano. Królewskie	27	„	—	—	3	78
859	Postan. Rady Adm.	19	Kwietnia	—	—	1	47
860	Manifest	29	„	—	—	1	117

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
861	Rozporząd. K. R. S.	4	Maja	1855	7305	2	646
862	Postano Królewskie	9	"	—	—	1	1028
863	Rozporząd. K. R. S	12	Czerwca	—	8080	1	47
864	"	22	"	—	10791	2	894
865	"	18	Lipca	—	12921	3	78
866	Rozporząd. K. R. S.	22	Sierpnia	—	16956	1	300
867	"	14	Wrzesnia	—	17348	2	276
868	Postano Rady Adm	19	Paździer.	—	—	1	95
869	Rozporząd. K. R. S	26	Listopada	—	19584	2	370
870	"	28	"	—	21776	2	869
871	Postano Królewskie	19	Lutego	1856	—	1	650
872	Rozporząd. K. R. S	5	Kwietnia	—	6188	2	868
873	Postano. Królewskie	27	Maja	—	—	1	118
874	"	3	Lipca	—	—	1	1030
875	Zdanie Rady Panst.	5	"	—	—	1	298, 299
							301
876	Rozporząd. K. R. S	16	"	—	8193	2	868
877	Postano Królewskie	12	Sierpnia	—	—	2	635
878	Postano. Rady Adm	19	"	—	—	1	58
879	Rozpo. K.R.S W.iD	31	"	—	3887/23713	1	338
880	Rozporząd. K. R. S.	6	Wrzesnia	—	14413	2	94
881	Postano. Rady Adm	28	Paździer.	—	—	1	110
882	Rozporząd. K. R. S.	14	Lutego	1857	4603	2	9
883	"	21	Marca	—	2601	1	338
884	"	26	"	—	2619	1	655
885	"	26	Kwietnia	—	20829	2	887
886	Postano. Królewskie	29	"	—	—	1	119
887	Postano. Rady Adm	5	Czerwca	—	—	1	905, 907n
888	Postano. Królewskie	12	"	—	—	1	90
889	"	13	"	—	—	1	29
890	"	10	Paździer.	—	—	2	200, 353
891	Rozporząd. K. R. S	13	"	—	10898	1	603
892	"	5	Listopada	—	12067	2	867

Numer kolejny	Wymienienie praw, dekre­tów ukazów, postanowień i rozporządzeń, umieszczonych lub powołanych w tém dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekre­tów, ukazów, postanowień i rozporządzeń				Gdzie są zamieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t	Stronnica
893	Rozporząd. K. R. S	25	Listopada	1857	16990	2	864
894	„	19	Marca	1858	10	1	945
895	„	15	Kwietnia	—	5186	2	906
896	„	16	„	—	4578	2	11
897	„	27	„	—	6160	2	869
898	Rozpo.K.R.S.W.iD	13	Stycznia	—	¹⁰⁸⁷ / ₁₈₃₂₀	1	338
899	Rozporząd. K. R. S.	23	„	—	15323	1	338
900	„	23	„	—	15271	2	604
901	Postano. Rady Adm.	30	Listopada	—	—	1	522
902	„	28	Grudnia	—	—	1	523
						2	864
						3	544
903	Rozporząd K. R. S	7	Lutego	1859	1840	3	608
904	Ustawa o służ.cywil	22	Marca	—	—	1	286
						2	352
						3	317, 319
							324, 356
905	Rozporząd. K. R. S	11	Maja	—	9179	2	491
906	Postano. Ks. Namie	23	Lipca	—	—	2	788
907	Rozp K. R. S W.iD	17	Pazdzier.	—	³⁸⁵⁸ / ₇₁₀₅	2	865
908	Rozporząd. K. R. S.	22	„	—	21146	2	865
						3	612, 613
909	„	30	Stycznia	1860	1015	3	540
910	„	1	Marca	—	3675	3	541
911	„	6	„	—	427	3	608
912	Postano. Królewskie	22	Maja	—	—	3	254
913	Prawo o Tow. Kred.	22	„	—	—	3	257
914	Ustawa Gminna	5	Czerwca	—	—	2	860
						3	319, 357
915	Rozporząd. K. R. S.	13	„	—	7012	2	480
916	Postano. Rady Adm.	22	„	—	—	3	259, 284
917	Postano. Ks. Namie.	22	„	—	—	3	170
918	Rozpo. K. R.S.W.iD.	25	„	—	⁷⁸¹ / ₃₂₂₃	3	609

Numer ko- lejny	Wymienienie praw, de- kretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń, umieszczonych lub po- wołanych w tem dziele	Data wymienionych obocznie praw, dekretów, ukazów, posta- nowień i rozporządzeń				Gdzie są za- mieszczone lub powołane w tém dziele	
		D.	Miesiąc	Rok	Numer	t.	Stronnica
919	Postano. Rady Adm.	10	Lipca	1860		3	290
920	Rozporząd. K. R. S	11	"	—	12994	3	609
921	"	4	Sierpnia	—	15364	3	612, 613
922	Postano. Rady Adm.	10	Wrzesnia	—		2	352
923	"	9	Listopada	—		3	281
924	Rozporząd. K. R. S	21	"	—	2287	3	613
925	Postano. Rady Adm	4	Grudnia	—	23049	3	612
926	"	29	Stycznia	1861		2	915
927	Rozporząd. K. R. S	6	Marca	—	427	3	608
928	Postano. Królewskie	26	"	—		3	319, 321
						3	362, 376
						3	377
929	Rozporząd. K. R. S	25	Maja	—	9326	2	911
930	Postano. Królewskie	16	"	—		3	541
931	"	5	Czerwca	—		3	375
932	Rozporząd. K. R. S	25	"	—	11183	3	612, 613
933	Postano. Rady Adm.	23	Lipca	—		3	546
934	Rozporząd. K. R. S	25	"	—	3527	3	612, 613
935	Postano. Rady Adm.	1	Paździer.	—		3	609
936	"	16	Kwietnia	1862		3	606
937	Postano. Królewskie	5	Czerwca	—		3	535
						3	559
938	Rozporząd. K. R. S	12	Lipca	—	14732	3	613
939	"	18	"	—	14710	3	614

SKOROWIDZ WYRAZOWY.

SKOROWIDZ WYRAZOWY.

A.

ADMINISTRACJA. Za zaległość rat Tow. Kred Ziem. ar. 86, III. 31, § 86—109, III. 112—118,—uchylona częściowo ar. 2. III. 239, — uchylona w zupełności, ar. 1. III. 290. Administracja zachowawcza ar. 36 i n. III. 303 i n., ar. 42 i n. III. 304 i n. (1).

ADMINISTRACYJNA EGZEKUCYA, patrz Egzekucya Administracyjna.

ADMINISTRACYJNE SĄDY, patrz Sądy Administracyjne.

ADWOKACI. Ustanowienie ich, ar. 45, III. 340 i przypisek 4, III. 340. *Adwokat konsystorski* ar. 24, II. 532, ar. 32 do 36, II. 534, ar. 24, II. 549, ar. 32, II. 550, ar. 32 do 36, II. 551, ar. 24, II. 922, ar. 32, 33, 34, II. 924, ar. 36, II. 925, ar. 24, II. 939, ar. 32, 33, II. 941, ar. 34, 36, II. 942.

AJENCI DYPLOMATYCZNI, mogą sporządzać akta stanu cywilnego ar. 48, I. 366; są uwolnieni od opieki ar. 428, I. 438; postępowanie w sprawach przeciwko nim. II. 558 n.

---

(1) Liczba Rzymska oznacza Tom dzieła. Liczba arabska przed liczbą Rzymską oznacza artykuł lub paragraf prawa; a liczba arabska po liczbie Pzymańskiej oznacza stronę Tomu.

AJENT WYMIANY. Przypisek II. 642; posiadają kurs wymiany ar. 73, II. 643, są pośrednikami w czynnościach handlowych ar. 74, II 664; ich atrybucje ar. 76, II. 646, ar. 78, II 650. ar. 81, II. 655; agentami nie mogą być upadli, ar. 83, II. 656; obowiązki agentów ar. 84, 85, II. 656; ich upadłość ar. 89, II. 657; świadectwo ajenta jest dowodem ar. 109, II. 662,—jest wymagane przy wekslu zwrotnym ar. 181, II. 678,—pod skutkami ar. 186, II. 679; agentostwo jest czynnością handlową ar. 632, II. 790; ajenci należą do klasy I pod względem opłat dla urzędników Stanu Cyw. ar. 5, II. 810.

AKCEPTACJA darowizny, jej skutki, ar. 932, 942, I. 670, 673.

AKCJA spółek bezimiennych ar. 34, II. 634; forma akcyj ar. 35, II. 634; dowód ich własności ar. 36, II. 634;—spółek komandytowych ar. 38, II. 635, ar. 43, 44, II. 636, 637.

AKTA sporządzone w Cesarstwie wykonane być powinny w Królestwie, o ile zostaną zalegalizowane ar. 6, I. 50; sporządzone w r. 1830 i 1831 w jakich przypadkach są nieważne, Przypisek przy ar. 11, I. 101, 102;—dotyczące osób uległych karze konfiskaty, Przypisek do ar. 12, 13, I. 102, 103. Nieważność aktów zeznanych przez osoby, uznane za nieobecne w kraju, Przypisek do ar. 22, I. 114.

AKTA STANU CYWILNEGO. Przepisy Kodeksu Polskiego I. 134 i n.; przepisy Kodeksu Napoleona I. 364 i n. W wyznaniach katolickich i akatolickich, mających urządzone parafje, akta stanu cyw. utrzymują duchowni ar. 1, 2, I 134; w wyznaniach niechrześcijańskich obowiązki te wypełniać będą burmistrz, lub oddzielni urzędnicy stanu cywilnego ar. 3, I. 135. Akta stanu cywilnego dla wojskowych ar. 5, 6, I. 136, ar. 91, I. 154, ar. 88, 98, I 375, 377. Księgi aktów stanu cywilnego i ich

przysposobienie ar. 7 n. I 137. Urządzenia ogólne co do aktów stanu cywilnego ar. 71 n. I 140 n.,—ar. 34 do 54, I. 364 do 367. Spisywanie aktów stanu cyw. ar. 75 n. I. 147. Wydawanie z nich wypisów ar. 83 i przypisek do ar. 87, I. 149, 154. Akta stanu cyw. za granicą kraju sporządzone ar. 84 i przyp. do art. 94, I. 152, 163, ar. 88 do 98, I. 375 do 377. Sprostowanie aktów stanu cyw. ar. 85, I. 152, ar. 125, 128, 129, I. 172, ar. 140 n. I. 177. Fałsze w aktach stanu cyw. ar. 88 do 90, I. 154. Akta stanu cywil. wyznan niechrześcijańskich ar. 92, I. 156. Akta stanu cywilnego żydów ar. 93 i przypisek I. 157: spisywanie tych aktów jak ma następować, przyp. III. 540. Akta stanu cyw. spisywane nie przed urzędnikiem zamieszkania ar. 94, I. 163. Opłaty od aktów stanu cyw. ar. 5 i 7 do 12, II. 810 do 812. Legalizowanie aktów stanu cyw. przyp. II. str. 895.

Akta urodzenia ar. 95 do 105, I. 163 n., ar. 55 do 62, I. 367 do 369. Akta urodzenia są dowodem pochodzenia dzieci ar. 279, I. 204. Też akta może zastąpić posiadanie stanu ar. 280 do 285, I. 204; badanie świadków ar. 283 i przyp. I. 205; akta rodzinne prywatne, domowe lub publiczne, jako początek dowodu ar. 284, I. 206. Akta urodzenia dzieci znalezionych ar. 104, I. 165.

Akta znania, ar. 114, 139, I. 168, 177, ar. 71, 72, I. 370, 371. Akta znania co do żydów przyp. I. 161.

Akt uznania dziecięcia nieprawego łoża ar. 101, I. 165.

Akt przysposobienia dziecięcia ar. 102, I. 165, ar. 319 n. I. 216 i przypisek II. str. 894. Działanie Trybunałów i Sądu Appellacyjnego w tym przedmiocie ar. 322, 323, I. 216, wpisywanie tych aktów do aktów urodzenia, tudzież skutki z niedopełnienia tego ar. 324, I. 217; śmierć przysposabiającego po przyjęciu aktu przysposobienia nie przerywa dalszego postępowania ar. 325, I. 217.

Akta małżeństwa ar. 106 do 130, I. 166 n. Forma i treść aktów małżeństwa ar. 120, I. 170, ar. 58, I. 295 i przypisek, ar. 63 do 76, I. 369 do 372. Akt obchodu małżeństwa jest dowodem zawartego małżeństwa ar. 194, I. 393. Akta tamowania małżeństwa, ich forma i skutki ar. 66 do 68, I. 370. Akt zezwolenia na małżeństwo ar. 75, I. 371. Odpowiedzialność duchownego ar. 59, I. 296. Akta małżeństwa wyznawców niechrześcijańskich ar. 130, I. 173.

Akta zejścia ar. 131, I. 173. Forma aktu zejścia i treść ar. 132 i 138, I. 174 i 176, ar. 77 do 87, I. 372 do 375. Przepisy co do aktów zejścia osób w szpitalach zmarłych ar. 134, I. 174. Co do wojskowych ar. 135 i przyp. I. 175; akta zejścia osób nagle zmarłych ar. 136, I. 176;— osób wyrokami na śmierć skazanych ar. 137, I. 176.

AKT DAROWIZNY, jego forma ar. 931 I. 670.

AKT NADPISU (*testament mistyczny*) ar. 976, I. 681.

AKTA SPORZĄDZONE NA OSZUKANIE PRAW WIERZYCIELI ar. 1167, I. 733.

AKTA ZACHOWAWCZE ar. 1180, 1454, I. 735, 807.

AKT Z PODPISEM PRYWATNYM ar. 1322, 1323, I. 770, ar. 1362, I. 838.

AKT PRZYZNANIA I POTWIERDZENIA ar. 1337 do 1340, I. 775.

AKT URZĘDOWY (*autentyczny*) ar. 1317, 1319, I. 769, ar. 1320, I. 770, ar. 1582, I. 838.

AKT NOTARJALNY ar. 1341, I. 776, ar. 1394, I. 791, ar. 1451, I. 806.

AKT WYSLEDZENIA poprzedzający protest na przypadek fałszywego wskazania zamieszkania ar. 173, II. 677.

AKT ZARZĄDU WSPÓLNIKA ar. 1856, 1857, I. 929.

AKT WSPÓLKI CYWILNEJ ar. 1834, I. 924.

AKTA SENATU ar. 157 do 161, III. 471, 472. Akta obroncze w Senacie ar. 158, III. 472.

AKTA PRZYSTĄPIENIA DO TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO ar. 41 do 44, III. 14, 15. Roztrząsanie ich przez Władze Towarzystwa, ar. 62, 63, III. 22, § 7 do 27, III. 86 do 93. Forma aktów przystąpienia do pożyczki 2-go okresu Seryi 1-szej ar. 15 do 19, III. 225, — Seryi 2-giej ar. 3 do 6, III. 286. Forma aktu na przypadek pociągnięcia dóbr przez wierzycieli, ar. 20, III. 230, ar. 11, 12, III. 242, ar. 5, III. 287.

ALBINAGII (jus) Zob. Jus Albinagii.

ALIENOWAĆ. Tymczasowi posiadacze lub zarządcy majątku osoby znikłej ograniczeni są w alienowaniu takowego ar. 55, I. 131.

ALIMENTA dla żon i dzieci takich osób, których majątek z powodu wydalenia się za granicę kraju uległ sekwestrowi. Pryp. ar. 25 i 26, I. 115, 116, — dla dziecka biorącego udział z majątku matki ar. 219, I. 192. Jak mają być urządzane ar. 242, I. 196. Kiedy ustają ar. 243, I. 196. Kiedy mogą być dawane w naturze ar. 244, I. 196. Kiedy oplata i dawanie w naturze łącznie mogą mieć miejsce ar. 245, I. 196. Dla rodziców od dzieci i nawzajem oraz dla innych wstępnych ar. 205 do 208, i 211, I. 395, 396. Dla rodziców od dzieci i nawzajem nie ustają przez przysposobienie tych ostatnich ar. 314, I. 214, ar. 349, I. 421. Dla małżonków od siebie nawzajem ar. 301, I. 412. Dla dzieci uwięzionych na żądanie ojca ar. 378, I. 426. Dla dzieci z cudzołóstwa i kazirodztwa ar. 762 do 764, I. 615. Dla zostającego w dobrowolnej opiece, a nieprzysposobionego ar. 332, I. 219, ar. 364 i 367, I. 424. Dla żony od męża ar. 219, 220, I. 347, ar. 259, 268, 269, I. 404 do 406. Alimenta w skutku zaręczyn ar. 243, I. 353. Alimenta co do darującego ar. 955, I. 676.

Zapis alimentów ar. 1015, I. 691. Alimenta nie ulegają potrąceniu ar. 1293, I. 763. Alimenta dają tytuł do tymczasowej egzekucyi ar. 135, II. 232,—dają tytuł do aresztu połowicznych pensyj urzędników spadłych z etatu, Przyp. ar. 2, II. 350. ar. 1. przyp. C. II. 352. Pensja emerytalna uważa się za alimenta Przyp. II. 351. Alimenta nie mogą być zapowiadane, chyba za alimenta ar. 581, 582, II. 356, i ar. 8, II. 565 Alimenta dla dłużnika w areszcie ar. 789, II. 440, ar. 791, II. 441, przyp. II. 442, 443, 446, al. 800, II. 448, al. 803, 804, II. 449. Alimenta nie ulegają sądom polubownym ar. 1004, II. 507.

ALLEWIACJA przypisek II. 180.

AMNESTJA. Udzielona w r. 1855, przyp. VII. w Tomie I. 117. Udzielona w r. 1856, przyp. b I. 118. Udzielona w r. 1857 przyp. c I. 119.

AMORTYZACJA funduszów edukacyjnych przyp. II. 81, 90. — pożyczki Tow. Kred. Ziem. ar. 7, III. 5, ar. 18, III. 8. ar. 24, III. 231.

ANGLJA. Opłata wywozowa zniesiona względem jój poddanych, ustęp r I. 58. Wyjątkowe zasady co do zwolnienia od kaucyi w sprawach przed Sądy Cywilne wyznaczanych, przyp. I. 85.

APPELLACJA od wyroku co do sprostowania aktu stanu cyw. ar. 99, I. 377, ar. 140, I. 177;—w przypadku tamowania małżeństwa, ar. 178, I. 391; — w przypadku rozvodu ar. 262 n. 291 n. I. 404, 410; — w przypadku przysposobienia, ar. 357, I. 423; — w przypadku złożenia opiekuna, ar. 448, I. 441, ar. 420, I. 241. Appellacya od decyzji hipotecznych Przyp. II. 14 n., ar. 29, II. 14, Przyp. ar. 28, II. 140, ar. 15, III. 297. Appellacya nie tamuje wprowadzenia w posiadanie ar. 30, III. 301. Appellacya od wyroków podsędkowskich ar. 15, 16, 17, II. 169, ar. 404, II. 300; — w sprawach possessoryjnych przyp. ar. 6 i 7, II. 173; — od wyroków przygotowawczych

i przedstanowczych ar. 31, II. 178;— po badaniu świadków ar. 39, II. 184, ar. 410, 411, II. 301;— po naoczném obejrzeniu ar. 42, 43, II. 185. Kiedy niema miejsca ar. 107, II. 220. Appellacja nie tamuje wykonalności, ar. 263, II. 263, ar. 276, II. 271, ar. 312, II. 277, ar. 403, II. 299, ar. 417, II. 302, ar. 439, II. 307; o dodanie tymczasowej egzekucyi, ar. 136, II. 232; w sprawach o fałsz dokumentów, ar. 241, II. 262; w sporach o odesłanie do innego Sądu, ar. 375, 376, 377, II. 291, 292; o wyłączenie ar. 391 do 396, II. 296, 297; w postępowaniu przed Trybunałami Handlowemi, ar. 425, 432, 439, II. 307. Termin i instrukcja w appellacyi ar. 443 do 473, II. 308 do 316. Appellacja z terminem 15-to dniowym, ar. 723, II. 423. Appellacja od decyzyi Dyrekcji Szczegół. ustanawiającej na dobra wysokość pożyczki Tow. Kred. Ziem. § 30, III. 94. Appellacya na mocy Ustawy przecho-dniej z r. 1842, ar. 6, 7, III. 489, 490.

APPELLACYJNY SĄD zob Sąd Appellacyjny.

APTEKARZE jakich i kiedy nie mogą otrzymać darowizn, ar. 909, I. 662. Przywileje dla ich należności, ar. 2101, I. 986, ar. 9. II. 126. Przedawnienie ich należności, ar. 2272, I. 1034. Przepisy co do aktów nabycia aptek, przyp. *D.* do ar. 1594, I. 841.

ARBITER ar. 429, 431, II. 305.

ARCHIWUM przy Sądach Pokoju, ar. 10, przyp. II. 22. Archiwum hipoteczne, ar. 13, przyp. II. 24, ar. 16, 23, 26, 27, 31, 33, 88, II. 25 do 46, przyp. ar. 3, II. 129, ar. 19, II. 138, ar. 36, II. 144, przyp. II. 814. Archiwum Superintendenta i Pastołów w sprawach rozwodowych wyznania Ewangelicko-Augsburskiego, § 18, II. 529, II. 918 do 920 i 936. Archiwum Sądowe, ar. 1, ustęp. 8-my, II. 823, II. 850, 854, 886, 895. Archiwum akt dawnych przyp. II. 894. Archiwum Administracyjne przyp. II. 896. Archiwum Prokuratoryi, ar. 14, III. 503. Archiwum Senatu, ar. 107 do 114, III. 399, 400.

ARESZT—składu ar. 1944, I. 952,—osobisty ar. 137, II. 114,—za długi, ar. 788 do 790, II. 438 do 441, przyp. II. 438 n, ar. 793, II. 444, ar. 797, II. 447, ar. 800, II. 448, ar. 902, II. 473, ar. 455, II. 746, ar. 490, II. 754, przyp. ar. 9, II. 841. Dołączanie aresztu Rządowi Gubernialnym przyp. II. 195. Fundusze Władz wojskowych nie ulegają aresztowi osób prywatnych, przyp. ar. 2, II. 343. Wręczenie aresztów na placach urzędników komór Celnych i Straży pogranicznej, przyp. ar. 1, 2, II. 345. Areszta na funduszach w Skarbie będących, przyp. *D.* II. 345. Areszta plac urzędników, przyp. II. 352 do 355, przyp. II. 362. Areszt na pensji wojskowych, przyp. II. 568. Areszta przeciwko członkom, urzędnikom i oficjalistom Towarzystwa Kred. Ziem, tudzież areszta funduszków w Tow. Kred. Ziem. znajdujących się jak mają być kładzione § 57, III. 219.

ARESZTOWANIE dziecięcia służy rodzicom, ar. 375 do 383, I. 426.

ATTESTA hypoteczne przyp. ar. 110, 123, II. 56, 60.

ATTRYBUCJE — Władzy duchownej w sprawach małżeńskich, ar. 73 do 84, I. 300 n, — Kommissji Rządowej Sprawiedliwości w tymże przedmiocie, ar. 75, I. 300,—Sądów Cywilnych w tymże przedmiocie ar. 77, I. 300. Attrybucje Sądu przy oznaczeniu terminu w pożyczkach, ar. 1900, 1901, I. 938, — w materji przedawnienia ar. 2223, I. 1021,—Banku Polskiego i Lombardu przy Magistracie miasta Warszawy, jako instytucyj udzielających pożyczki na zastawy, przyp. I. 982, 983. Attrybucje Sądów Pokoju. § 4, III. 346, — Wydziałów Spornych tychże przyp. III. 357. Attrybucje policji w sporach ze służącymi ar. 33 n. I. 899,—Sądu Policynego przy Biurze Ober-Policmajstra w sprawach ze służącymi, ar. 18, I. 908,—Sądu Appellacyjnego, ar. 31, III. 332. Attrybucje IX. Depart. Rządzącego Senatu, ar. 33,

III. 385, — Przewodniczącego w Senacie ar. 9, III. 380, ar. 131, 132, III 466, — Naczelnego Prokuratora Rządzącego Senatu, ar. 76, III. 393, ar. 133 do 155, III. 446 do 471. Attrybucje Ogólnego Zebrania Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu, ar. 1, III. 361, ar. 84 n. III. 395 n. Attrybucje Rady Stanu Królestwa Polskiego, przyp. III. 362 n. Attrybucje Prokuratorów Królewskich, ar. 2138, I. 998, ar. 2145, I. 1000, ar. 38 do 41, III. 338. Pizy czynnościach Tow. Kred. Ziem. ar. 28, III. 10, ar. 57 do 60, III. 20, 21 i przyp. III. 20. Przy odzyskiwaniu strat Tow. Kred. Ziem. z majątku winnych urzędników tegoż Tow. ar. 157, III. 58. Attrybucje Prokuratora Sądu Appellacyjnego przy czynnościach Dyrekeyi Głównej Tow. Kred. Ziem. ar. 106, 107, III. 41, — Władz i urzędników Sądowych względem Towarzystwa Kred. Ziem. ar. 213, III. 77. Attrybucje Prezesa Dyrekeyi Głównej Towarzystwa Kred. Ziem. ar. 45 i 137 do 146, III. 16 oraz 53 do 56, — Dyrekeyj Szczegółowych Towarzystwa Kred. Ziem. ar. 94, III. 37, — Zebrania członków Towarzystwa Kred. Ziem. ar. 187, III. 67, — Zebrania właścicieli listów zastawnych ar. 195 do 197, III. 69, — Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 174 do 176, III. 62, 63, — Komitetu Towarzystwa Kred. Ziem. ar. 53 do 56, III. 217 do 219, ar. 156 do 164, III. 58 do 61, — Ministra Sprawiedliwości, ar. 2, III. 313, ar. 12, III. 378, — Dyrektora Głównego Prezydującego w Kommissyi Rządowej Sprawiedliwości, ar. 17, 18, 26, III. 382. 383.

AUDJENCJA — Sądów Pokoju, ar. 8, II. 167 i przyp. ar. 13, II. 168; ar. 20, 21, II. 170; — W w ydziałach pojednawczych, ar. 56. II. 191 i przyp., — Trybunałów cyw. ar. 76, II. 210, ar. 79, 80, II. 211, ar. 82, II. 212, ar. 88, II. 215, ar. 95, II. 218, ar. 107, II. 220, ar. 111, II. 221; — Sądząca ar. 116, II. 223, ar. 121, II. 225, przyp. II. 227,

228, ar. 149, 150, II. 236, ar. 154, II. 237; — w sprawdzeniu pism, ar. 199, II. 250 — W fał-zu incydentalnym, ai. 217, II. 255, ar. 218, 220, 224, 229 do 231, II. 256 do 259; — w badaniach świadków, ar. 280, II. 272, ar. 286, II. 273, ar. 325, II. 280; — w relacyi biegłych ar. 311, II. 277; — w żądaniach incydentalnych, ar. 338, II. 283; — w interwencjach, ai. 341, II. 284; — o wzięcie się do processu, ar. 343, 351, II. 284, 286; — w dzalaniach o wyłączenie, ar. 387, 391, 394, II. 295 do 297; — w sprawach summarycznych ar. 405, 407, II. 300, 301, — Trybunałów Handlowych, ai. 422, 428, 429, 440, II. 303 do 307; w appellacyi ar. 457 do 464, II. 312, 313, — w restytucyi, ar. 499, II. 323; — w przyjęciu poręki, ar. 520, II. 328; — w obliczeniu szkód i strat ar. 524, II. 329; — w zdaniu rachunków ar. 538 i 539, II. 333; — w zajęciu płodów, przyp. art. 12, II. 381, ar. 49, II. 393, — w zajęciu rent ar. 643, II. 400, — w stosunkowym rozdzieleniu, ai. 666, II. 404; — w zajęciu nieruchomości, ar. 702, 707, 711, II. 417 do 419; — w uporządkowaniu, ar. 758, II. 431, ar. 761, 765, II. 432, — w środkach do otrzymania wypisu lub kopii aktu, ar. 847, 858, II. 461, 463; — w rozłączeniu co do majątku ai. 872, II. 466; — w połączeniu co do osób, ar. 878, II. 463; — w dobrodziejstwie odstąpienia majątku, ar. 901, II. 473; — w pzedazy majątków nieruchomości, ar. 959, II. 495; — w działach i licytacjach ar. 973, 977, II. 499, 500, 501; — w wezwaniach o obecność przy czynności biegłych i po wyrokach połączenia, ar. 1034, II. 515; — w postępowaniu przed Sądem Konsystorskim, § 37, 39, II. 535, § 37, 39, II. 552, § 39, II. 525, § 43, 47, 48, II. 926, 927, § 39, 43, 47, 48, II. 943, 944; — w postępowaniu przed Trybunałami Handlowymi, ar. 627, II. 789, przyp. II. 836; — dla przysięg notariuszów, ar. 47, II. 904.

AUSTRJACKIE (Cesarstwo). Zniesiona opłata wy-

wozowa względem jego poddanych d. I. 57. Wzajemne prawa poddanych Cesarstwa Austriackiego i Królestwa Polskiego, oraz przepisy co do majątków nieruchomości przeciętych linją graniczną między temi dwoma państwami I 73 n. Wyjątkowe zasady co do zwolnienia od kaucyi w sprawach przed Sądy Cywilne wytaczanych, Przep. I. 85.

B.

BADANIE—Podsędkowskie w sprawach possessoryjnych, ar. 29, II. 178, — w allewiacjach, przyp. II. 180. Forma badań w Sądzie Podsędkowskim, ar. 34 n. II. 180. Badanie Trybunalskie, w sprawdzeniu pism, ar. 212, II. 254,—w fałszu incydentalnym, ar. 234, II. 260. Forma badan Trybunalskich, ar. 232 do 294, II. 265 do 274. Badanie Trybunalskie w sporze o wyłączenie biegłych, ar. 311, II. 277. Badanie Trybunalskie strony ar. 324 do 336. II. 380 do 382;—w sporze o wyłączenie Sędziego ar. 353, II. 295; — w sprawach summarycznych, ar. 407, 409, 412, 413, II. 301. Badanie Trybunału Handlowego, ar. 432, II. 306, ar. 509, II. 759. Badanie przy pozbawieniu własnej woli, ar. 893, II. 471. Możliwość delegowania Sądu miejscowego do badań, ar. 1035, II. 515. Ustanowienie kosztów w badaniach, II. 855. Badanie Konsystorskie, § 60. II. 929, § 63, 64, II. 930, § 65, II. 931, § 54 do 67, II. 946 do 948.

BANK. Jego atrybucje, jako depozytariusza Sądowego, Przep. I 942 do 946, Przep. A. II. 342, Przep. II. 359. Przep. § 10, II. 445. Jego stanowisko, jako strony processowej, Przep. I. 199—213. Jest depozytariuszem masy spadkowych, Przep. II. 491. Jego atrybucje w in-

teresach handlowych — Przyp. (a) II. 643. Bunkowych urzędników djety i koszta podróży, ar. 27, II. 808. Rachunkowość Banku, Przyp. ar. 3, 7, II. 876, 877. Stosunki Banku z Władzami Towarzystwa Kredytowego, ar. 130 i 139, III. 51, 54, ar. 28 i 29, III. 233, ar. 3, 6, 7, 8, III. 248.

BANKIER, BANKIERSTWO, BANKOWY. Bankier małoletni niemoże żądać przywrócenia rzeczy do pierwszego stanu co do zobowiązań swych w małoletności ar. 1308, I. 767. O rozłączeniu co do majątku, ar. 1445, I. 804. Zakaz czynności handlowych agentom i stręczycielom ar. 85, II, 656. Koszta bankierskie ar. 181 II. 678. Przedawnienie skarg bankierów ar. 189, II. 680. Sądy właściwe do rozpoznawania zobowiązań bankierów ar. 631, 632, II. 790. Stanowisko bankierów we względzie kosztów, urzędnikom stanu cywilnego należnych ar. 5. II. 810.

BANKRUCTWO podstępne ar. 69, II. 641, ar. 479, II. 752, ar. 593 do 599, II. 778 do 780, ar. 612, II. 782. Obowiązek donoszenia Komisji: Rządowej Przychodu i Skarbu o bankructwach, Przyp. II. 656. Bankructwo 89, II. 657, ar. 438 n., II 741 i Przyp. ar. 490, II. 754, ar. 586 do 592, II. 776 do 778; ar. 613, II. 783. Układy w bankructwie nie mają miejsca, ar. 521, II. 762, ar. 526, II. 763. Żona współniczką bankructwa ar. 556, 557, II. 770. Bankrutom nie służy dobrodziejstwo odstąpienia majątku, ar. 575, II. 773. Zarząd majątku w bankructwach, ar. 600, II. 780.

BAWARSKIE (królestwo) Zniesiona opłata wozowa względem jego poddanych, Przyp. k, I. 58.

BELGIJSKIE (królestwo). Zniesiona opłata wozowa względem jego poddanych. Przyp. u, I. 60.

BENEFICJALNY spadkobierca, ar. 174, II. 243. Jak się zyskuje charakter beneficjalności, ar. 986 n., II. 502 n.

BEZDZIEDZICZNE dobra należą do narodu, ar. 33, I. 363, ar. 539, I. 464, ar. 723 i 724, I. 601, ar. 768, I. 616. Przyp. do ar. 811, I. 625.

BEZWŁASNOWOLNY. Skazany na karę główną pozbawionym jest własnej woli od ogłoszenia prawomocnego wyroku, ar. 21, I. 122. Zamieszkanie bezwłasnowolnego, ar. 108, I. 378, ar. 32, I. 125. Tamowanie małżeństwa, ar. 174, I. 390. Żona bezwłasnowolnego, ar. 222, I. 397. Bezwłasnowolny nie może być opiekunem, ar. 442, I. 440, ar. 414, I. 240. Zasady, formy i skutki bezwłasnowolności, ar. 489, n. I. 450, ar. 489 n. I. 263. Spadek, przyjęcie takowego, opieczętownie, podział, ar. 776, I. 617, ar. 819, I. 634, ar. 838, I. 638. Darowizna, przyjęcie, przepisanie, ar. 935, I. 671, ar. 940, I. 673. Niezdolność zawierania umów, ar. 1124, 1125, I. 725. Skarga o nieważność ar. 1304 i 1312, I. 766, 768. Współka, ar. 1865. I. 931. Skład, ar. 1940, I. 951. Pełnomocnictwo, ar. 2003, I. 963. Wywławszczenie, ar. 2206, I. 1017. Przedawnienie ar. 2252, I. 1030. Bezwłasnowolność winna być wciągniętą do hipoteki, ar. 499, I. 267.—Kiedy czynności osoby niedołącznej mogą być unieważnione, ar. 502, a kiedy weale skarżonemi być nie mogą ar. 503, I. 269.

BIEG WODY jest służebnością ciągłą, ar. 688, I. 591.

BIEGŁY. Skazany wyrokiem ocnym na karę główną, lub na zamknięcie w domu poprawy, nie może być biegłym, ar. 21, 25, I. 123. Oszacowanie dóbr osoby nie obecnej, ar. 126, I. 381. Oszacowanie dóbr małoletniego, ar. 454, I. 443, ar. 430, I. 247. Oszacowanie w działach, ar. 466, I. 446, ar. 824, I. 635, ar. 834, I. 637;—przy zamianie dóbr posagowych, ar. 1559, I. 833,—przy żądaniu rozwiązania z tytułu pokrzywdzenia, ar. 1680. I. 860. Ustanowienie przez biegłych dowodu pokrzywdzenia w sprzedaży, ar. 1678 do 1680, I. 860. Czynności bie-

głych: przy naoczném obejrzeniu ar. 42, 43, II. 185,—w ustanowieniu wartosci szkód, lub plodów do zwrotu przypadających ar. 129, II. 230;—w sprawdzeniu pism, ar. 195 n. II. 249 n.—w talszu incydentalnym cywilnym, ar. 232, 233, 234, 236, 227, II. 259 n.;—w zejściu na grunt ar. 295, II. 274. Formalności relacyi biegłych, ar. 302 do 323, II. 275 do 280. Czynności biegłych w sprawach handlowych, ar. 429 do 431, II. 305, ar. 106, II. 661;—w sprzedaży ruchomości, ar. 621, II. 369;—przy odjęciu pieczęci, ar. 935, 936, II. 486, 487;—przy inwentarzu, ar. 943, II. 489;—przy sprzedaży nieruchomości, ar. 955, 956, II. 495, ar. 987, II. 503;—przy działach i licytacjach, ar. 969 n. II. 498. n. Możliwość delegowania Sądu miejscowego, ar. 1035, II. 515. W sprawach przed Konsystorzem, § 65, II. 539, § 65, II. 557, § 65, II. 931. W czynności ustanowienia wartosci dla współwłaściciela okrętu ar. 219, II. 691. W ustanowieniu szkód i strat handlowych—z opóźnienia ar. 295, II. 709;—z wypadku ar. 407, II. 735, — z burzy morskiej, ar. 414, 416, II. 736, 737. Djety biegłym, ar. 4, II. 849. Biegli mają moc objaśniania dokumentów tytlami pisanych, Przep. II. 853, Biegli wezwani do klasyfikacyi gruntów przy oczynszowaniu, ar. 72, III. 581.

BILANS. Upadłości, ar. 470 n. II. 750 n.

BŁĄD nieważnia zezwolenie, ar. 1109, 1110, I. 772;—co do prawa, nie zrywa układu, ar. 2052, I. 974;—lecz co do osoby, lub przedmiotu, takowy niweczy, ar. 2053, I. 974;—co do małżeństwa, ar. 180, I. 391, ar. 12, I. 283. Nieważność umowy z przyczyny błędu, ar. 1304, I. 766.

BRACIA i siostry zmarłego, gdy rodzice jego nie żyją, jak biorą spadek, ar. 750, I. 612. Udział spadkowy ródzonych i przyrodnich braci, ar. 752, I. 612. Darowizna uczyniona z obowiązkiem oddania jej ich dzieciom, ar. 1409 n. I. 709. Bracia i siostry nie mogą pomiędzy

sobą zawierać małżeństwa, ar. 162, I. 388, ar. 31, I. 288, ar. 136, I. 319, ar. 182, I. 332. Kiedy mogą tamować małżeństwo, ar. 174, I. 390. Zawsze mogą należyć do rady familijnej, ar. 408, I. 433, ar. 377, I. 232. Nie tracą prawa do spadku, chociaż niedoniosą o zabiciu spadkodawcy, ar. 728, I. 606. Są pomiędzy sobą w drugim stopniu pokrewieństwa, ar. 738, I. 608. W jaki sposób biorą spadek, ar. 742, I. 609, ar. 745, I. 610, ar. 749 n. I. 611, ar. 766, I. 615.

BRANIE NAPRZÓD (les prélèvements), gdy powroty nastąpić nie mogą, ar. 830, I. 637.

BRÓŃ nie jest objęta pod wyrazem ruchomość, ar. 533, I. 463.

(W.) **BRYTANIA** (Królestwo Wielkiej Brytanii). Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, Ustęp *r* I. 58. Wyjątkowe przepisy co do zwolnienia od kaucyi w sprawach przed Sądy cywilne wytaczanych. Przyp. I. 58.

BUDOWLE grożące upadkiem, Przyp. I. 787 n. Na cudzym gruncie, ar. 555 n. I. 559. Użytkowanie na budowlach, ar. 624, I. 575. Kiedy właściciel budowli jest odpowiedzialnym za szkody z powodu budowli nastąpię, ar. 1386, I. 787. Przedsiębiorstwo stawiania budowli, ar. 1792 n. I. 916.

BUDOWNICZY. Przywilej co do jego należności, ar. 2110, I. 992. Odpowiedzialność jego, ar. 1792, 1793, I. 916. Kiedy umowa z nim rozwiązuje się, ar. 1795, I. 917.

BURGRABIOWIE (komornicy), ar. 2, III. 315, ar. 14, III. 322.

C.

CECHY. Ich zniesienie, Przep. III. 613.

CEDUŁA.—Cedule wodne, ar. 80, II. 654;—kursu i ceny, Przep. II. 654; ich znaczenie, ar. 93, II. 658, ar. 97, 98, 101, 102, II. 659, ar. 226, II. 693, ar. 578, II. 774. Kto je wystawia ar. 222, II. 692. Formy ich i treść, ar. 281 do 285, II. 705 i 706. Jaki dowód stanowią, ar. 298, II. 709, ar. 344, 345, 348, II. 720, ar. 415, 418, II. 737. Brak cedule, jaki ma skutek, ar. 420, II. 738. Przedawnienie nie ma miejsca, jeśli jest cedule, ar. 434, II. 740.

CENA w sprzedaży ar. 1591, 1592, I. 840, ar. 1617, I. 848. Umówienie się o nią jest jednym z istotnych warunków sprzedaży ar. 1583, I. 839, ar. 1589, I. 840; — w najmie, ar. 1709 n. I. 866 n, ar. 1715, 1716, I. 880, ar. 1728, I. 883. Przy rozwiązaniu umowy kto płaci cenę najmu, ar. 1760, I. 890. Meble są zabezpieczeniem ceny, ar. 1752, I. 888. Zwolnienie ceny dzierżawcy przy wypadkach losowych, ar. 1769, I. 892, ar. 1722, I. 881. Utrata rzeczy kiedy pociąga za sobą zwrot jej ceny, ar. 1302, I. 766. Przedsiębiorca budowy na ogół, nie może żądać powiększenia ceny, ar. 1793, I. 916. Termin do wytoczenia skargi o podwyższenie ceny, ar. 1622, II. 849. Jest uprzywilejowaną na pewnych ruchomościach, ar. 2102, I. 987; — w stosunkach handlowych, ar. 102, II. 660, ar. 181, II. 678.

CESSJA, patrz *Przelew*, *Odstąpienie*.

CHIRURG. Przywileje, ar. 2101, I. 966, ar. 9, II. 125. Przedawnienie, ar. 2272. I. 1034.

CIEŚLA, ar. 1798 i 1799, I. 917.

CIEŻARY wiecyste,—ich defiacja, ar. 44, II. 76;—powinny być wciągnięte do hipoteki, ar. 6, II. 5 przyp. ar. 57, II. 37, Przep. ar. 94, II. 49. Na ich zaspokojenie

nie przy zajęciu pólów fundusz na gruncie pozostawić należy, Przep. ar. 2, II. 373.

CÓRKA w związkach małżeńskich osób religii Rzymsko-Katolickiej i Ewangelickiej idzie za matką, ar. 195, I. 340. Ustanowienie dla niej posagu, ar. 1546, I. 830. Nie może iść za mąż przed skończonemi 16-tu laty, ar. 6, I. 282.

CUDZOŁOSTWO. Ojciec dziecięcia zrodzonego w cudzołóstwie nie może być jako ojciec zapisanym w akcie urodzenia, ar. 103, I. 165.

CUDZOZIEMIEC. Używanie praw cywilnych, ar. 11 do 15, I. 32. Właściwość Sądu w sprawach cudzoziemców, ar. 13 do 15, I. 84. Przepisy co do summ i depozytów należących do cudzoziemców, Przep. ar. 34, I. 33. Zastosowanie prawa karnego do cudzoziemców, I. 34. Przepisy co do spadków po cudzoziemcach, I. 49. Zasady co do prawa wywozowego (Jus albinagii), Przep. I. ar. 56 do 61. Spadki dla cudzoziemców, ar. 726, I. 605. Darowizna dla nich, ar. 912, I. 665. Cudzoziemiec obowiązany stawić porękę w sprawach cywilnych ar. 166, II. 240;—w handlowych nie, ar. 423, II. 304;—nie może korzystać z dobrodziejstwa odstąpienia majątku, ar. 905, II. 474, ar. 575, II. 773.

CYWILNIE ZMARŁY nie może wytaczać processu ani być pozwany, Przep. I. 98.

CZAS zapłaty ceny ar. 1651, I. 855. Czas odkupu płynie i przeciwko małoletniemu, ar. 1663, I. 857. Czas trwania obowiązków urzędników Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 51, III. 19;—zbierania się Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 179, 180, III. 63;—zbierania się właścicieli listów zastawnych, ar. 188, III. 67;—przyjmowania wpisów spraw, Przep. 2, 3, III. 326. Czas odbywania

się Sądów, Przep. 13, III. 330, Przep. 11, III. 334, ar. 10, 12, i 14, III. 381.

CZELADNIK. Odpowiedzialność jego pana, przełożego, majstra, ar. 1384, I. 786.

CZEŚĆ NIEROZRZĄDZALNA (legityma) ar. 913 do 919, I. 666 do 668, ar. 1016, I. 691;—kiedy może być dzieciom zmniejszona do połowy, ar. 255, I. 199, ar. 19, I. 284. Część rozrządzalna ze względu na zstępnych, ar. 913, I. 666; — ze względu na wstępnych, ar. 915, I. 666; — przy braku sukcesorów, ar. 916, I. 667; — obok użytkownika, ar. 917, 918, I. 667. Skutki jej przekroczenia, ar. 920, I. 668. Kto może korzystać ze zmniejszenia i jakim sposobem ono się odbywa, ar. 921 do 923, I. 668, 669.

CZŁONKOWIE PROKURATORYI, prócz obrońców prowincjonalnych, processów prywatnych prowadzić nie mogą, ar. 26, III. 507.

CZWARTA CZĘŚĆ obowiązkowa po których duchownych należy się, a po których nie, Przep. I. 602, tudzież, ar. 1 do 3, III. 606 n.

CZYNNOŚCI i korespondencje Delegacyi i Komisji Czynszowych wolne są od stempla i portoryi, ar. 85, III. 585.

CZYNsze (czynsowanie włościan), Przep. ar. 20, II. 87, ar. 42, II. 391. Ustęp VIII, t. II. 864.

D.

DACH: danie dachu należy do napraw większych, ar. 606, I. 571.

DAROWIZNA — przyjęcie jej na rzecz nieletniego, ar. 440, I. 250. Darowizny szczególne nie ulegają po-

wrotom, o ile nie przechodzą części rozrządzalnej, ar. 844, I. 639. Definicja darowizny, ar. 893 i 894, I. 649. Zdolności potrzebne do robienia i przyjmowania darowizn, ar. 25, 217, 901, I. 361, 396, 660. Część rozrządzalna w darowiznach, ar. 913 n. I. 666. Zniszczenie darowizny, ar. 920 n. I. 668. Forma darowizny, ar. 931 n., I. 670. Darowizna rzeczy przyszłej jest nieważną, ar. 943, I. 673. Przyczyny do odwołania darowizny, ar. 953, I. 675. Skutki odwołania, ar. 954, I. 675. Darowizny nie ulegające odwołaniu z przyczyny niewdzięczności ar. 959, I. 677. Odwołanie z przyczyny przybycia dziecka darującemu i skutki tegoż, ar. 960 do 964, I. 677 i 678. Darowizna na korzysć wnuków, ar. 1048, I. 708. Podział uskuteczniiony przez wstępnych, ar. 1075 n. I. 714. Darowizna na korzysć małżeństwa, ar. 1081 do 1086, I. 715 do 717. Darowizny nie mogą być skarżone dla braku akceptacji, ar. 1087, I. 717. Darowizny upadają ar. 1088 do 1090, I. 717, 718. Darowizna przez umowę przedślubną, ar. 1091 do 1093, ar. 1480, 1516 i 1527, I. 718, 812, 823, 826. Darowizny między małżonkami w czasie trwającego małżeństwa są odwoławalne, ar. 1096, I. 719. Darowizny wzajemne między małżonkami w jednym akcie, w czasie trwającego małżeństwa zabronione, ar. 1097 I. 719. Darowizny ukryte, lub uczynione osobom podstawionym są nieważne, ar. 1099, I. 720. Darowizny podstawione ar. 1100 I. 720. Darowizna zastrzeżona przez trzecią osobę, ar. 1121, I. 724. Darowizna między żyjącymi, nieważna co do formy, nie może być przez akt potwierdzający poprawiona, ar. 1339, I. 775. Darowizna uczyniona przez małoletniego w kontrakcie małżeństwa, ar. 1398, I. 791. Darowizna dóbr należących do wspólności, ar. 1422 i 1423, I. 799. Wykonanie darowizn uczynionych pomiędzy współmałżonkami, ar. 1480, I. 812. Darowizna dobr posago-

wych, ar. 1555 i 1556, I. 832. Darowizna renty dożywotniej, ar. 1969, I. 956. Sciąganie stempla od darowizny przy ich zabezpieczeniu hipoteczném, przyp. II. str. 111. Darowizny przez podupadłego dłużnika na 10 dni przed otwarciem konkursu uczynione, są niebyłe, ar. 135, II. 113. Obowiązek Rejentów sporządzających akta darowizny ostrzegania stron o opłacie stempla, Przep. II 480. Darowizny nie ulegają sądom polubownym, ar. 1004. II. 507. Darowizna zmyślona jest cechą bankructwa postępnego, ar. 593, II. 778.

DATA aktu stanu cywilnego, ar. 34, I. 364, ar. 42, I. 365, ar. 57, I. 367, ar. 75, I. 147. Data pewna pism prywatnych, ar. 1328, I. 772. Data w aktach dzietzawy, ar. 1750, I. 887. Data pozwu ar. 61, II 195. Data komunikacji akt, ar. 108, II. 220. Data ksiąg handlowych, ar. 10, II. 631. Data ksiąg agentów i stręczycieli handlowych, ar. 84, II 656. Antydatowanie indosów. ar. 139, II 668. Data rozpoczęcia się Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 198, III 70

DAWNIEJSZE PRAWA, ar. 6, I. 5. Moc ich obowiązująca, ar. 6 do 18, I 5. ar. 2 do 5, I. 14,

DAWNOSC CZASU, ar. 1730, I 883.

DECYZJE—Wydziału Hypotecznego, ar. 29, I. 13. Decyzje na rozpoczęcie badań świadków, ar. 259 n. II. 266. Decyzje w zejściu na grunt, ar. 297, II. 275. Decyzje skracające termin, ar. 417, II. 302. Decyzje w klasyfikacji, ar. 752, II. 429. Decyzje w szybkim zadecydowaniu, ar. 809, II 451. Decyzje na zajęcie koncem odzyskania, ar. 826, II 455. Decyzje nadające moc wykonawczą wyrokom polubownym, ar. 1020, II. 511. Przyznające wysokość pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 27 i 28, III. 93. Decyzje Wydziału Hypotecznego nad przystąpieniem dóbr do Towarzy-

stwa Kredytowego Ziemskiego, § 3, III. 170, § 12, III. 187;—Nieulegające apelacji, ar. 4, III. 291.

DELEGACJE czynszowe, ich skład i attrjbuccje, ar. 60 n. III. 578.

DELEGOWANY ADMINISTRACYJNY, do czynności Sądowych, ar. 6, III. 493.

DEPARTAMENT podział Administracyjny, ar. 10, III. 320 i przyp III 320

DEPOZYT Sądowy. Dłużnik kapitału zony, nie mogącego być podniesionym, może go złożyć do depozytu sądowego, ar. 224, I. 192. *Zobacz Skład.*

DJETY Urzędników Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 37, III 12,—dla Członków Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i dla stowarzyszonych, ar. 8 i 9, III. 284 Djety w czynnościach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 97 do 111, III. 114 do 118.

DLUG. Sprzedaz domu nie obejmuje w sobie długów czynnych, ar. 536, I. 463. Jak dożywotnik przykłada się do płacenia długów, ar. 612, I. 572. Długi spadku o ile ciężą spadkobiercę beneficjalnego, ar. 802, I. 622. Jak je płacą współspadkobiercy, ar. 870, 873 i 876, I. 644, 645. Jak je płaci—zapisobierca ogólny, ar. 1009, I. 689; — zapisobierca pod tytułem ogólnym, ar. 1012, I. 690; — zapisobierca pod tytułem szczególnym, ar. 1024, I. 704. Darowanie długu, ar. 1282 n., I. 761. Długi uprzywilejowane, ar. 5 n, II. 124, ar. 191, II. 681. Dług z gry nie może być poszukiwany, ar. 1965, I. 956; — zapłacony, nie ulega zwrotowi, ar. 1967, I. 956. Długi przez gminę zaciągane, ar. 8, III. 502.

DŁUŻNIK w zobowiązaniach z możnością wyboru zawartych nie może zmusić wierzyciela do przyjęcia części jednej rzeczy, a części drugiej, ar. 1189, I. 738. Nie może zniewolić go do przyjęcia części długu, ar.

1244, I. 750. Dłużnikowi solidarnemu jakie służą ekscępcje, ar. 1208, I. 741. Dłużnik ma prawo wybierać dług, na który czyni upłaty, ar. 1253, I. 755;—traci to prawo, ar. 1255, I. 755. Dłużnik prawa spornego może się uwolnić od trzeciego nabywcy, wracając mu cenę nabycia, ar. 1699 do 1701, I. 864. Dłużnik nie może mieć zwłoki, ar. 124, II. 228. Kiedy dłużnik nie może być zatrzymanym (w exekucyi pod przymusem osobistym), ar. 781 n. II. 436 n.

DNI ŚWIĄTECZNE do czasu rumacyi nie liczą się, ar. 2, I. 885;—nie tamują posiedzeń Sądów Podsędkowskich, ar. 8, II. 167. Doręczenia aktów w dni świąteczne jakim ulegają ograniczeniom, ar. 63, II. 196. Uwalniają dłużnika od zatrzymania, ar. 781 n., II. 436 n.

DOBRA. Tytuły prawne do dóbr, ar. 1 n., II. 4 n. Ustalenie własności dóbr, ar. 30 n., II. 71 n., przyp. II. 79 n. Hypoteka nie zaręcza za wartość dóbr, ar. 66, II. 94. Obciążanie dóbr małoletnich i bezwłasnowolnych jak następować może, ar. 114, II. 106. Termin prekluzyjny ustalenia własności dóbr, ar. 145 n., II. 117 n. Regulacja dóbr mających hypotekę okręgową, ar. 10 n., II. 127 n. Zajęcie dóbr, ar. 673 n., II. 406 n., ar. 819, II. 453. Akta między właścicielami dóbr i kolonistami, przyp. II. 864 n. Zobacz *Majątek*.

DOBRA WIARA. W pobieraniu dochodów z majątków po nieobecnych, ar. 65, I. 133. Skutki jej w małżeństwie, ar. 260 do 265, I. 200, 201; — daje prawo do własności przychodów, ar. 549, 550, 555, I. 554;—przy wzniesieniu budowli na cudzym gruncie, ar. 555, I. 559; —w umowach, ar. 1134, I. 727;—co do rzeczy ruchomej dwukrotnie przedanej, ar. 1141, I. 728. Uiszczenie lub zbycie pieniędzy i rzeczy cudzej jakie ma skutki, ar. 1238 n., I. 750, ar. 1380, I. 785;—co do odstąpienia dóbr ar. 1268, I. 759;—przy rozwiązaniu spółek cywilnych,

ar. 1869, I. 933; — w składzie, ar. 1935, I. 950; — w pełnomocnictwach, ar. 2009, I. 964. Wpływ jej na przedawnienie, ar. 2265, 2268, 2269, I. 1033. Zawsze się domniemywa, ar. 2268, I. 1033.

DOBRE OBYCZAJE. Nie można ira ubliżać przez umowy prywatne, ar. 6, I. 24. Akta i zastrzeżenia przeciwne dobrym obyczajom, ar. 900, 1133, 1172, 1387, I. 660, 726, 734, 789.

DOBROCZYNNY KONTRAKT, ar. 1105, I. 721.

DOBRODZIEJSTWO — inwentarza, ar. 438, I. 250, ar. 461, I. 445; — traci się, ar. 801, I. 622. Przyjęcie spadku z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 774 i 782, I. 617, 618. Forma i skutek dobrodziejstwa inwentarza, oraz zobowiązania spadkobiercy, ar. 793 do 810, I. 620. Warunki, aby miało swój skutek, ar. 794, I. 621. Skutki ar. 802, I. 622. Kiedy można zasłaniać się dobrodziejstwem podziału, ar. 1204, I. 741. Dobrodziejstwo roztrząśnienia majątku, ar. 1666, I. 858, ar. 2021, I. 967. Komu służy i na jakich warunkach, ar. 2022 do 2024, I. 967, 968. Dobrodziejstwo ustąpienia majątku, ar. 1945, I. 952. Dobrodziejstwo rozdzielenia, ar. 2025 do 2027, I. 968, 969. Dobrodziejstwo dla dłużników z zaprowadzenia Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego wpływające, ar. 206, III. 75.

DOBRY OJCIEC FAMILII, ar. 450, 601, 627, 1137, 1374, I. 442, 569, 575, 727, 784.

DOCHODY nieletniego jak powinny być administrowane, ar. 432, I. 248, ar. 455, I. 443. Usamowolniony może je pobierać, ar. 473, I. 260, ar. 481, I. 449. Dochody bezwłasnowolnego jak używać należy, ar. 512, I. 271, ar. 510, I. 453. Dochody z majątku należącego do znikłego, ar. 53, I. 130, ar. 127, I. 382. Dochody kiedy przynoszą procent, ar. 1155, I. 731. Dochody z majątku odstąpionego do kogo należą, ar. 1269, I. 759.

Dochody stanowią wspólność, ar. 1401, I. 792. Dochody z zastawu nieruchomości do koga należą, ar. 2085, I. 983. Dochody z nieruchomości hipoteką obciążonej do kogo należą, ar. 2176, I. 1007. Dochody w składzie, ar. 1936, I. 950. Dochody nabywcy odkład płyną, ar. 1614, I. 848.

DODAWANIE klauzuli egzekucyjnej — ugodom w Sądach pojednawczych, przyp. II. 190 n.; — wyrokom polubownym, ar. 1020 n., II. 511; — decyzjom Delegacyi czynszowych, ar. 78, III. 583.

DOKTOR MEDYCZYNY: darowizny między żyjącymi i na przypadek śmierci, ar. 909, I. 662. Przywilej, ar. 2101, I. 986, ar. 9, II. 125. Przedawnienie, ar. 2272, I. 1034.

DOKUMENTA składane do Senatu, ar. 6, III. 438.

DOMNIEMANIE — przezycia, ar. 720 do 722, I. 601. Co jest domniemanie? ar. 1349, I. 778. Co domniemanie prawne? ar. 1350 do 1352, I. 778, 779. Co domniemanie nieustanowione przez prawo, ar. 1353, I. 779. Domniemanie zapłaty procentów, ar. 1908, I. 941. Domniemanie co do posiadania, ar. 2230 do 2234, I. 1022. Domniemanie synowstwa, ar. 283, I. 205, ar. 323, I. 417. Domniemanie w przedmiocie ubezpieczeń handlowych, ar. 365, 366, II. 724.

DORADCA. Znaczenie doradców, jakim sposobem mianowani być mogą, ar. 350, 351, I. 224, ar. 360, I. 226. Doradca Sądowy dla tych, względem których Sąd odmawia wyrzeczenia bezwłasnowolności, ar. 497, I. 267, ar. 499, I. 452. Doradca Sądowy dla marnotrawnych, ar. 518, I. 272, ar. 513 do 515, I. 454. Doradca matce przez ojca dodany i forma tegoż dodania, ar. 391, 392, I. 429. Przy badaniu strony przez Sąd doradca obecnym być nie może, ar. 333, II. 282. Obecność doradcy przy badaniach w celu wyrzeczenia bezwłasnowolności, ar. 893 do 897, II. 471 n. Skutki wpływu doradcy

do działów i licytacyi, ar. 977, II. 500. Kontrolła osób mających doradce, ar. 18, II. 876.

DORĘCZENIE w jakim zamieszkaniu następowac powinno, ar. 35, I. 125, ar. 111, I. 378. Doręczenie pizelewu i jego skutki, ar. 1690, 1691, I. 862, 863. Doręczenie pozwów, ar. 4, II. 165, ar. 63, II. 196, ar. 68, II. 197;—obrony, ar. 77, II. 210;—nowych dokumentów, ar. 102, II. 219;—pism do redakcyi wyroku, ar. 142 n. II. 234. Doręczenie wyroków konieczne do rozpoczęcia ich egzekucyi, ar. 147 n. II. 235 n., ar. 548, II. 336. Doręczenie wyroków zaocznych przeciw stronie nie mającej obroncy, ar. 156, II. 237, ar. 435, II. 306. Czas doręczenia, ar. 1037, II. 516. Doręczenie osobom publicznym, ar. 1039, II. 517. Doręczenie osobom dyplomatycznym, przyp. II. 163, 197, 558 n. Doręczenie wiadomości w ubezpieczeniach handlowych, ar. 374, II. 726, ar. 382, II. 728, ar. 387, II. 729, ar. 395 n. II. 731. Doręczenie zawiadomienia wierzycielom o przystąpieniu z dobrami do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 16, III. 89. Doręczenie pozwów przed Senat w sprawach z urzędu popieranych, ar. 1. III. 438. Doręczenie pozwów przed Senat po osoby za granicą zamieszkałe i niewiadome z pobytu, ar. 9, III. 439. Doręczenie odpowiedzi do Senatowi, ar. 11, III. 441. Doręczenie wyroku przeciwko własności publicznej, ar. 5, III. 501.

DOROBEK wątpliwy jest dorobkiem męża, ar. 217, I. 191. Dorobek we wspólności, ar. 1401 n. I. 792, ar. 1497 n. I. 816. Dorobek przy rządzie posagowym, ar. 1581, I. 838.

DOSTARCZENIA udawadniane karbami, ar. 1333, I. 773. Przywilój dla utrzymujących domy zajezdne, ar. 2102, I. 987 i ar. 7, II. 124.

DOWÓD małżeństwa, ar. 121 n. I. 171 n., ar. 231 do 238, I. 349 do 352. Początek dowodu na piśmie, ar.

1335, I. 774, ar. 1347, I. 777.—Pokrzywdzenia, ar. 1677, I. 860. — Najmu rzeczy, ar. 1714 n., I. 880. Dowód ze świadków w składzie, ar. 1923, I. 948;—w składzie koniecznym, ar. 1950, I. 953. Dowód pismienny, ar. 1320, I. 770, ar. 2074, I. 979:—na zastaw nieruchomości, ar. 2085, I. 983. Dowód rodu, ar. 279 n. I. 204, ar. 319 n, I. 416. Dowód uwolnienia od długu, ar. 1282, I. 761. Kto ma obowiązek dowodzić, ar. 1315, I. 768. Dowód z karbów, ar. 1333, I. 773. Kopje dowodów, ar. 1334 n. I. 773 n. Dowód ze świadków, ar. 1341 n. I. 776. Dowody wspótek cywilnych, ar. 1834, I. 924. Dowody pełnomocnictwa, ar. 1985, I. 959. Dowód z przysięgi, ar. 1365, I. 782. Dowód z posiadania, ar. 1504, I. 818.

DOZORCA SĄDOWY i jego obowiązki, ar. 1962, 1963, I. 954, 955. Dozorca rzeczy oddanych na skład odpowiada pod przymusem osobistym, ar. 2060, I. 975. Dozorca administracyi dóbr za zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego, § 95 do 102, III. 114 do 116.

DOZORY BOŻNICZNE, przyp. I. 157.

DROGA stanowi własność publiczną, ar. 538, I. 464;—do holowania, ar. 556, I. 560. Służebność budowania i naprawiania dróg, ar. 650, I. 582.

DRZEWO kiedy jest ruchomością, ar. 521, I. 456. Prawo użytkownika, ar. 590 n., I. 567. Sadzenie, odległość, ar. 671 i 672, I. 587;—w płocie środkowym, ar. 673, I. 587.

DOŻYWOCIE, ar. 43, II. 75. Patrz *Użytkowanie*.

DUCHOWNI używają praw cywilnych o ile śluby duchowne pozwalają, ar. 10, I. 27. Zasady co do zarządu ich funduszami, przyp. I. 27 do 29. Jurisdycja Władz duchownych, ar. 13 n., przyp. I. 29 do 32. Ulegają karze 500 Złp. i doniesieniu Władzy za dopełnienie bezprawnego małżeństwa, ar. 252, I. 199. Kto się

jój domagać na prawo, ar. 253, I. 199. Kara na duchownych dających ślub pomimo tamowania, ar. 256, I. 199.

DUPLIKAT ksiąg stanu cywilnego, ar. 7, 8, I. 137. Duplikat en brevet, ar. 104, 105, II. 53, 54.

DUŃSKIE (królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, h. I. 58.

DWUSTRONNA UMOWA, kontrakt, ar. 1102, I. 721.

DYLACJE w sprawach przez Prokuratorję bronionych, pryp. III. 494.

DYREKCJA GŁÓWNA TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO. Ustanowienia jój, ar. 26, III. 10. Okreslenie jój, § 173, III. 142. Skład jój i organizacya, ar. 100 do 108, III. 40, § 174, III. 142. Jój atrybucye i obowiązki: Wystawianie listów zastawnych, ar. 109 do 113, III. 42; § 175 do 192, III. 143; § 10 do 15, III. 202. Pobór opłat od stowarzyszonych, § 193 do 199, III. 148 i § 16, III. 204. Umorzenie listów zastawnych, ar. 114 do 120, III. 44. Losowanie dla umorzenia listów zastawnych, § 200 do 204, III. 150, oraz § 17 i 18, III. 204. Przepisy przy żądaniu wypłaty procentów i kapitałów, ar. 121, 122 i 130 do 146, III. 47 i 51 n. Wypłata listów zastawnych i kuponów, tudzież ich umorzenie, § 205 do 212, III. 152, oraz § 19 i 20, III. 205. Wymiana listów zastawnych i kuponów uszkodzonych na nowe, oraz poszukiwanie listów i kuponów zatraconych, ar. 123 do 128, III. 48, § 213 do 220, III. 154, i § 21, III. 206. Postępowanie przy żądaniem wystąpieniu z Towarzystwa, ar. 129, III. 50. Przepisy ogólne dla Dyrekcyi Głównej, ar. 146, III. 56, § 221 do 224, III. 156, i § 22 do 39, III. 207.

DYREKCJE SZCZEGÓŁOWE TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO. Ustano-

wienie ich, ar. 26, III. 10. Okreslenie ich, § 1, III. 83. Skład ich i organizacya, ar. 50 do 61, III. 19, § 2, 3, 4, III. 83, § 1, III. 197. Attrybucye ich i obowiązki: wygotowanie i wypuszczanie listów zastawnych, ar. 62 do 75, III. 22, i § 42 do 58, III. 98. Przepisy przy żądaniu wypłaty procentów w jednej z Dyrekeyj Szczegółowych, ar. 76 do 82, III. 27, i § 76 do 78, III. 107. Wypłaty procentów i kapitałów właścicielom listów zastawnych, ar. 83 i 84, III. 30. Uzyskiwanie zaległości na Członkach Towarzystwa, ar. 85 do 99, III. 31,—ar. 1, 2, 15, III. 238 i 244, § 79 do 153, III. 109. Obowiązki Dyrekeyj Szczegółowych § 5 i 6, III. 85. Postępowanie ich przy roztrząsaniu aktów przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego i oznaczenie wysokości pożyczki § 7 do 41, III. 86, i § 2, 3, 4, III. 198. Pobór opłat od stowarzyszonych, § 59 do 75, III. 103. Postępowanie przy żądaniu ulgi z powodu klęsk nadzwyczajnych, § 154, 155, 156, III. 134. Przestrzegają, aby nieruchomości w do-
brach stowarzyszonych były zabezpieczone od ognia, § 158 i 159, III. 136, oraz § 5, III. 200. Obowiązane są wglądać w prowadzenie gospodarstwa przez stowarzyszonych § 160 do 163, III. 136. Postępowanie wrazie żądanego wystąpienia z Towarzystwa, § 164 do 168, III. 137. Przepisy ogólne dla Dyrekeyj Szczegółowych, § 169 do 172, III. 139, oraz § 6 do 9, III. 200.

DYREKCJA UBEZPIECZEŃ, ubezpieczenie w niej dóbr pożyczką Towarzystwa Kredytowego obciążonych, ar. 24, III. 9.

DYSPENSA od zapowiedzi, ar. 110, 111, I. 167, ar. 45, 46, I. 291. Dyspensa duchowna co do przeszkód do małżeństwa z pokrewieństwa i powinowactwa wypływających, ar. 36, I. 289;—z przystojności publicznej, ar. 39, I. 290.

DYSTRYBUCJA patrz *Rozdzielenie stosunkowe*.

DZIAŁY majątku po mieszkańcach Cesarstwa zmarłych w Królestwie i nawzajem, ar. 6 do 8, I. 48;—wrazie wyrzeczenia konfiskaty, przyp. 9, I. 101. Zastępca zaginionego przy działach, ar. 37, I. 126. Kiedy może być nakazany dział majątku osoby znikłej, ar. 56, I. 131. Forma działu z małoletnim, ar. 447, I. 253, ar. 465, 466 n. I. 445, 446. Nikogo nie można zmusić do zostawiania w niepodzielności, ar. 815, I. 633. Kiedy można żądać działów, ar. 816, I. 633. Ze strony małoletnich i bezwłasnowolnych kto działu popiera, ar. 817, I. 633. Dział nieruchomości i ruchomości żony, jeśli ulegają wspólności, może być żądany przez męża; a jeśli nie ulegają, trzeba wpływu żony, ar. 818, I. 633. Działy w naturze, ar. 826, 827, I. 635, 636. Przed kim się odbywają, ar. 828, I. 636. Dział tymczasowy, ar. 818, 819, I. 633, 634, ar. 838 do 840, I. 638. Skutki działu, ar. 883, I. 646. Działy przez wstępnych dokonane, ar. 1075 n. I. 714. Działy majątku wspólnego, ar. 1476, I. 812, ar. 1482, I. 813, ar. 1520, I. 824. Działy spółek cywilnych, ar. 1872, I. 933. Sposób postępowania przy działach, ar. 966 n. II. 497 n.

DZIECI. Definicja, ar. 914, I. 666. *Dzieci prawe*, ar. 95 n. I. 163, ar. 55 n. I. 367, ar. 197 n. I. 394, ar. 312 n. I. 414;—*naturalne* (nieprawe), ar. 100, 101, I. 165. *Przysposobione*, zobacz *Przysposobienie*; — porzucone, ar. 104, I. 165, ar. 58, I. 367. *Dzieci z cudzołóstwa i kazirodztwa* nie mogą być uprawnione, ar. 291, I. 207, ar. 331, I. 418;—ani przyznane, ar. 299, I. 210, ar. 335, I. 418. Poszukiwanie ojcostwa lub macierzyństwa, ar. 342, I. 419 Alimenta, ar. 762. I. 615. *Dzieci naturalne.* Małżeństwo, ar. 158, I. 387. Uprawnienie ich, ar. 331 n. I. 418. Przyznanie ich, ar. 334 n. I. 418. Prawa spadkowe, ar. 338 i 756 n. I. 419 i 613. Władza rodzicielska, ar. 383, I. 427. Spadek po dzieciach natural-

nych, ar. 765 n., I. 614. Ograniczenia w darowiznach dla dzieci naturalnych, ar. 908, I. 662.—Dzieci rodziców, z których jedno wyznaje religję Greko-Rossyjską winny być religii Greko-Rossyjskiej, ar. 200, I. 342. Komu służy używanie, ten może rozciągnąć je na korzyść swych dzieci, ar. 630, I. 576. Prawa spadkowe dzieci, ar. 731 n. I. 607. Jak dziedziczą, ar. 745, I. 610, ar. 756 do 758, I. 613, 614, ar. 761, I. 614. Dzieci osoby niezdolnej do przyjęcia darowizny uważają się za podstawione, ar. 911, I. 665. Obawa z uszanowania względem rodziców, nie jest dostateczną do unieważnienia umowy, ar. 1114, I. 723.

DZIENNIK—handlujących, ar. 8, II. 630, ar. 10, II. 631;—Komoorników, przyp. II. 842;—Pisarzy aktowych i Rejentów, przyp. II. 872.—Trybunalski, przyp. II. 891.

DZIERŻAWA, ar. 1708 n. I. 866. Kontrakt dzierżawy zawarty przez męża co do majątku zony, ar. 197, 198, I. 187, — majątku nieletniego, ar. 424, I. 242, ar. 450, I. 442, ar. 481, I. 449, ar. 450, I. 442, ar. 481, I. 449, ar. 1718, I. 881;—majątków narodowych, gminnych, lub instytucyjnych, ar. 1711, 1712, I. 867 i przyp. I. 867, 878 do 879. Dzierżawa dóbr, których używanie służy trzeciemu osobie, ar. 595 i 602. I. 568 i 570. Jakże dobia zony może mąż wydzierżawiać, ar. 1429, I. 800, ar. 197, I. 187. Dzierżawa gruntu wiejskiego bez pisma, jakie ma znaczenie, ar. 1774, I. 893. Ustrze, ar. 1775, 1776, I. 893. Prawdła wspólne dla dzierżawy domów i majątków ziemskich, ar. 1714 do 1751, I. 800 n. Prawdła szczególne co do najmu domów, ar. 1752 do 1762, I. 887. Prawdła szczególne co do dzierżaw wiejskich, ar. 1763 do 1778, I. 890. Przymus osobisty przeciwko dzierżawcom, ar. 2062, I. 977. Formalności kontraktu dzierżawy majątków rządowych dających więcej nad 3,000 Złp. czynszu rocznego, ar. 5, I. 868. Zobacz *Najem*.

DZIERŻAWCA. Zwierzęta i nasiona dane dzierżawcy są nieruchomością, ar. 522 i 524, I. 459. Przymus osobisty przeciwko dzierżawcy, ar. 2060 i 2062, I. 975.

DZIERŻAWNA CENA, uważaną jest za dochód cywilny, ar. 584, I. 565. Nabywa się każdodziennie, ar. 586, I. 566. Procenta od ceny dzierżawnej, ar. 1155, I. 731. Przywilej służący właścicielowi ceny dzierżawnej, ar. 2102, I. 987, ar. 7, II. 124.

DZIESIĄTA CZĘŚĆ ceny w pokrzywdzeniach, ar. 1681, I. 860.

DZIESIĄTY DEPARTAMENT Rządzącego Senatu, ar. 163 do 206, III. 473 do 484, ar. 4, III. 376, ar. 63 n., III. 391.

DZIESIĘCINA, ar. 9, II. 127.

DZIEWIĄTY DEPARTAMENT Rządzącego Senatu, ar. 3, III. 575 i przyp, ar. 32 n., III. 385.

E.

EGZEKUCJA płynie z czynności hipotecznych przez wydział hipoteczny zatwierdzonych, ar. 26, II. 12. Egzekucja administracyjna, przyp. II. 80, 84, 89, ar. 22, II. 807; — co do zaległości Towarzystwa Kredytowego, ar. 32, II. 11. Egzekucja Sądowa: długów hipotecznych, ar. 67, II. 94 przyp, II. e, 354. Egzekucja tymczasowa, przyp. ar. 7, II. 173, ar. 135 do 137, II. 231, ar. 439, II. 307, ar. 23, II. 938. Formalności egzekucji przyp. II. 346, ar. 385, II. 357. Egzekucja ugód przed Sądem Pokoju zawartych, przyp. II. 190. Egzekucja wyroków, ar. 449, 450, II. 310, ar. 457 n., II. 312, ar. 472, II. 315, ar. 528, II. 331, ar. 545, II. 335, ar. 547,

II. 336. Egzekucja wyroków zaocznych, ar. 155, II. 237, ar. 164, II. 239. Egzekucja wyroków rozłączeni co do majątku, ar. 872, II. 466. Egzekucya wyroków o kłósz, ar. 241, II. 262. Egzekucja wyroków połubownych, ar. 1021 n, II. 511. Egzekucyjne spory, ar. 442, II. 30^c, ar. 553, 554, II. 337, ar. 806, II. 450. Egzekucya niuchomosjach kwaterunkowych, przyp. II. 360. Egzekucyi wstazymanie, przyp. II. 365, ar. 647, II. 795. Egzekucja przeciw niuchomosciom, przyp. II. 374 n, 437. Czas egzekucyi, ar. 1037 n, II. 516. Egzekucja przeciw agentom dyplomatycznym, przyp. II. 560 c, przyp. k, II. 607. Egzekucja przeciwko wojskowym, ar. 6, 7, II. 565, przyp. II. 566 n. Egzekucja z delegacyi, przyp. II. 602. Egzekucyjna pomoc, przyp. II. 603 n. Egzekucja przeciwko osadnikom, kolonistom, przyp. II. 600. Egzekucja przeciwko Skarbowi i na jego ządanie, przyp. II. 609 n. Egzekucja najkrośszym sposobem, ar. 12, II. 813. Egzekucyjne koszty, przyp. ar. 6, 7, II. 840 n.

Egzekucja prowadzona przez Towarzystwo Kredytowe Ziemske. Pierwszy stopien egzekucji t. j. *kary egzekucyjne i zesłanie egzekutora*, ar. 85, III. 31, ar. 1, III. 238, § 73, 74, 79 do 85, 193, 194, 195, III. 106, ar. 9, III. 250. Drugi stopien egzekucji t. j. *Zaprowadzenie administracji* ar. 86 i 93, III. 31, 37, ar. 2, III. 239, § 86 do 109 i 199, III. 112, 150. Trzeci stopien egzekucji t. j. *Wydzierzawienie dóbr*, ar. 87 do 90 i 93, III. 32, 37, ar. 3, III. 239, § 110 do 126 i 199, III. 118, 150, ar. 11 i 14, III. 250 i ar. 1, III. 290. Czwarty stopien egzekucji t. j. *Przedaż dóbr*, ar. 91, 92, 93, 96, III. 33, ar. 15, III. 244, § 127 do 147 i 196 do 198, III. 123 i 149, § 56, III. 219, ar. 11 i 12, III. 250, ar. 1 n, III. 290.

Egzekucja Towarzystwa Kredytowego w zbiegu z egzekucją Sądową, ar. 94, III. 37, § 132, III. 124, ar. 15, III. 252. Egzekucja Towarzystwa Kredytowego Ziemske-

go i Administracyjna nawzajem się nie trują. ar. 44, III. 305. Egzekucja zaległości z dóbr rządlowych, ar. 95 i 96, III. 38 i § 148 do 153, III. 133. Egzekucja wyroków przeciwko gminie, ar. 7, III. 502. Egzekucja z tytułu oczyszczowania i czynszów włościańskich, ar. 124 n., III. 598.

EGZEKUTNE, ar. 10, II. 250.

EGZEKUTOR TESTAMENTU. Zobacz *Wykonawca testamentu*.

EKSCEPCJE — kaucji, ar. 166, II. 240. Ekscepcje odesłania, ar. 169, II. 241, ar. 424, 425. II. 304. Ekscepcje nieważności, ar. 173, II. 242. Ekscepcje dylatoryjne, ar. 174 n., II. 243 n. Ekscepcje w Appellacji, ar. 465, II. 313. Ekscepcje w Senacie, przyp. ar. 8, III. 440.

EKSTRAKTY z ksiąg hipotecznych, ar. 24, II. 11, ustęp. 6, II. 29, ar. 36, II. 144. Ekstrakty wyroków, przyp. II. 233.

EMFITEUZY, przyp. I. 477 n., przyp. II. 127.

ENTREPRYZA, ar. 1792 n., I. 916 n., ar. 85, II. 656, przyp. II. 340 do 342.

EPIDEMIA. Wyjątkowe formy testamentów w czasie epidemii, ar. 985, I. 683.

ERPACHT, przyp. I. 460 n.

ETAT dla Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 5, III. 249, ar. 7, III. 263.

EWALUACJA wierzytelności hipotecznych, ar. 13, III. 7 i § 50 i 51, III. 110.

F.

FAŁSZ główny i incydentalny, ar. 1319, I. 769, ar. 14, II. 169, ar. 19, II. 878. Fałsz incydentalny cywilny,

ar. 214 n., II. 255 n. Fałsz w stosunkach handlowych, ar. 427, II. 305. Fałszywy dokument i skutki wyroku z niego zapadłego, ar. 448, II. 310, ar. 480 ustęp 9, II. 319, ar. 488, II. 320. Fałsz w zdaniu rachunków, ar. 541, II. 334. Fałsz w sporach przez Sędziów polubownych rozstrzyganych, ar. 1015, II. 509. Fałsz przez antydatowanie iadosów, ar. 139, II. 668. Fałsz w aktach stanu cywilnego, ar. 89, I. 154, ar. 52, I. 366.

FAŁSZERZE listów zastawnych i kuponów, ar. 212, III. 77.

FERJE SĄDOWE, ar. 3, III. 315 i przyp. III. 316, ar. 213, 219, III. 485, 486.

FIDEIKOMMISSA, przyp. ar. 64, II. 40.

FORMA obrad Dyrekcji Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 55, III. 20.

FRANCJA. Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, ustęp 4, I. 58.

FUNDUSZ amoitizacyjny, ar. 18, III. 8. Fundusz stanowiący ogólną własność Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 18, III. 253. Fundusz użyteczności ogólnej z zapisów Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego na ułatwienie przeprowadzenia oczynszowania włości przeznaczony, przyp. III. 254.

FURMAN. Jego obowiązki, ar. 1782 n., I. 914. Przywilej mu służący, ar. 2102, I. 989, ar. 7, ustęp 7, II. 125. W stosunkach handlowych, ar. 96 n., II. 659, ar. 103 n., II. 660.

G.

GABELLAE (jus), zobacz *Jus Gabellae*.

GIEŁDA handlowa, ar. 71, 72, II. 642, przyp. II.

643 n. Giełda jest miejscem ogłoszeń handlowych, ar. 202, 203, II. 686, 687, ar. 573, II. 773, ar. 607, II. 781. Giełda jest miejscem sprzedaży, ar. 492, II. 755. Upadłemu, przed rehabilitacją, nie wolno być na giełdzie, ar. 614, II. 783.

GILDJE, przyp. II. 625 do 627, 656.

GLEIT (Glejtowy list), ar. 466, 468, II. 749, ar. 469, II. 750. Nie jest dopuszczalny, ar. 490, II. 754. Skutki listu glejtowego, ar. 493, II. 755, ar. 516, II. 761. Skutki nadzucia listu glejtowego, ar. 594, II. 779.

GŁOSOWANIE na wyborach do Władz Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 179, 181, 182 i 191 do 194, III. 63 i 68, § 229 n., III. 161, § 29 n., III. 210, ar. 4 i 5, III. 239, ar. 16, III. 252.

GMINA. Jój dobra, ar. 542, I. 465. Źródło dostarczające dla niej wodę, ar. 643, I. 581. Służebności, ar. 649 n., I. 582. Darowizny, ar. 910, 937, I. 663 i 672. Układy, ar. 2045, I. 973.

GOŁĘBIE, kłótki i ryby przechodzące czyją są własnością, ar. 564, I. 561.

GOTOWIZNA nie jest objęta w wyrazie *ruchomości*, ar. 533, 536, I. 463. Prawa użytkownika, ar. 587, I. 566. Powroty do masy spadkowej, ar. 869, I. 643. Kompensata, ar. 1291, I. 763. Wnioski współników, ar. 1833, I. 923.

GRAD. Naprawa okien przez grad wytłuczonych, do jakich należy napraw, ar. 1754, I. 888. Co do dzierżawy dóbr wiejskich, ar. 1773, I. 892.

GROBLA używanie jój, ar. 606, I. 571. Służebność co do niej, ar. 640, I. 577.

GRY dozwolone, ar. 1964 do 1967, I. 956.

GUASTALLI (Arcyksięstwo) Jus albinagii zniesione zostało względem jego poddanych, przyp. I. 61.

GUBERNIA, przyp. II. 47 n., ar. 868, II. 466.

GWALT usprawiedliwia zerwanie działów, ar. 887, I. 647. Gwałt czyni umowę nieważną, ar. 1109 n, I. 722, ar. 1304, I. 763, ar. 2053, I. 974. Gwałt czyni posiadanie nie mogącego uadac przedawnieniem, ar. 2233, I. 1022. Gwałtu nie można użyć za przyczynę zerwania umowy, ar. 892, I. 643.

HANDEL. HANDLUJĄCY. Cudzoziemiec w sprawach handlowych nie jest obowiązany służyć w ciężkojmi, ar. 15, I. 84. Żona trudniaca się publicznie handlem może, bez upoważnienia męża, zaciągać zobowiązania dotyczące się handlu, ar. 186, I. 185. ar. 1426, I. 800. Żona nie może stawać w Sądzie bez upoważnienia męża, ar. 182, I. 184. Młodoletni usmowolony ar. 479, I. 261 i ar. 1308, I. 767. Akcje w spółkach handlowych są ruchomością, ar. 529, I. 461, lecz ruchomością nie jest to, co jest przedmiotem handlu, ar. 533, I. 463. Kogo prawo uważa za handlującego, ar. 1, II. 625, przyp. II. 626 n, ar. 3, II. 628, przyp. II. 644, ar. 551 n, II. 769. Jakie księgi handlujący utrzymywac są obowiązani, ar. 8, II. 630, ar. 11, 12, II. 631. Formalności wyroku wyrzekającego rozłączenie między małżonkami, z których choć jeden jest handlującym, ar. 65, II. 640. Głoszenie umów przedślubnych między handlującym, ar. 67, II. 641, ar. 69, II. 641. Młodoletni nie handlujący nie może ważnie wystawic weksłu, ar. 114, II. 663. Przedawnienie skarg przeciwko handlującym o weksle, ar. 189, II. 680. Handlujący upadły, ar. 437, II. 741, ar. 551, II. 769, ar. 614, II. 783. Handlujący bankrut, ar.

438, II. 741. Handlujący bankrut piosty, ar. 586, II. 776.—podstępny, ar. 593, II. 778. Lista handlujących, ar. 619, II. 787. Handlujący mogący być sędziami, ar. 620, II. 787. Rozpoznawanie spółów z czynności handlowych, ar. 631 n., II. 790.

HANOWERSKIE (Księstwo) Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, s. I. 58.

HEROLDJA Księstwa Polskiego, ar. 2, III. 375, ar. 89, III. 396.

HESKIE (Wielkie Księstwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, h, I. 58.

HISZPANIA. Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, g, I. 58.

HOLLANDJA. Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych. ustęp o, I. 58.

HOLOWANIE. Droga nadrzeczna do holowania, ar. 556, I. 560.

HYPOTEKA. Tymczasowi zarządcy, lub posiadacze majątku osoby znikłej ograniczeni są w obciążaniu takiegogo hipotekami i w podnoszeniu hipotecznych kapitałów, ar. 55, I. 131, ar. 128, I. 382. Zona nie może obciążać swego majątku hipoteką, o ile nie otrzyma zezwolenia męża, ar. 184, I. 185. Ograniczenia co do opiekuna, ar. 441, I. 250. Ograniczenia co do bezwłaśnowolnych, ar. 497, I. 267. — co do marnotrawnych, ar. 518, I. 272. Użytkownik nie ma obowiązku płacić długów hipotekowanych, ar. 611, I. 572. Jak je płacić zapisobiciocy, ar. 871, I. 644, ar. 1009, I. 689, ar. 1012, I. 690, ar. 1017 i 1020, I. 703. Nieruchomości, w skutek zmniejszenia wracają wolne od długów i hipotek przez obdarowanego zaciągniętych, ar. 929, I. 670. Hipoteka na dobrach darowanych z zastrzeżeniem powrotu ich w pewnych przypadkach, ar. 952, I. 675. Podobnież w przypadku odwołania darowizny, ar. 954, I. 675, ar.

958, I. 676. Rozporządzenia nieruchomością uczynione z zastrzeżeniem powrotu powinny być objawione hipotecznie, ar. 1069, I. 713. Płacący za trzeciego nabywa prawa do hipoteki spłaconego, ar. 1250, I. 754. Tytuł do hipoteki po zezwoleniu na cofnięcie zaznaczenia, ar. 1263, I. 758. Hipoteka jednej wierzytelności służąca nie przechodzi na drugą w jej miejsce wchodzącą, ar. 1278, I. 761. Hipoteka wierzytelności spłaconej przez umorzenie, ar. 1299, I. 764. Mąż może majątek wspólny obciążać hipoteką, ar. 1421, I. 799, ar. 1508, I. 820. Regres współmałżonków do siebie nawzajem z tytułu hipotek na wspólności, ar. 1489, I. 814. Nieruchomości posagowe, ar. 1555, I. 832. Zastrzeżenie prawa odkupu, ar. 1673, I. 859. Natura hipoteki i dobra które mogą być jej przedmiotem, ar. 2114 n., I. 993. Względem trzech ma datę od wpisu, ar. 2113, I. 993.

Definicja hipoteki podług prawa z r. 1818, ar. 47 n., II. 76. Przedaż dobrowolna dóbr hipoteką obciążonych jak ma skutek, ar. 69, II. 95. Procenta od kapitału hipotekowanego gdzie się miesieć powinny, ar. 70, II. 95. Wierzyciel wykreslony z hipoteki jak może wrócić do niej, ar. 121, II. 107. Jakie mają znaczenie pod względem hipotecznym prawa zapisane w dawnych księgach pruskich i austriackich, ar. 152, 153, II. 119. Co daje pierwszeństwo, ar. 12, II. 6, ar. 4, II. 123. Rozciągnięcie prawa hipotecznego do wszelkich nieruchomości, ar. 20 n., II. 127. Wpisanie zajęcia renty do hipoteki, ar. 643, II. 400. Jak rozdzielają się dochody z zajętej nieruchomości, ar. 689, II. 413. Sprzedaż zajętej nieruchomości obciążonej hipotekami kiedy może być ważną, ar. 653, II. 414. Uporządkowanie wierzycieli hipotecznych, ar. 749 n., II. 428. Jak dzieli się cena sprzedanej nieruchomości, ar. 991, II. 504. Na majątku upadłego nie można nabyć hipoteki w ciągu 10 dni przed

upadłością, ar. 443, II. 744. Hypoteka na majątku upadłego, ar. 524, II. 762, ar. 548, II. 768. Hypoteka prawna, ar. 2121 n., 1, 994, ar. 72 n., II. 96. Hypoteka prawna służy żonie na majątku męża, ar. 205, 206, I. 188, ar. 15, II. 148. Dla nieletniego na majątku opiekuna, ar. 431, 462, 464, I. 256, 257, ar. 15, II. 148. Dla pozbawionego własnej woli, ar. 15, II. 148. Hypoteka sądowa, ar. 2123, I. 995, ar. 111 n., II. 104. Hypoteka umowna, ar. 2124, I. 995, ar. 112 n., II. 105. Hypoteka umowna obciążać może tylko majątek szczegółowo wskazany, a nie może się rozciągać do majątku przyszłego, ar. 2129, I. 996, ar. 53, II. 91. Hypoteka tajna, ar. 2135, I. 997. Skutki hypoteki, ar. 2166, I. 1005. Wygasnienie hypotek, ar. 2180, I. 1008, ar. 119 n., II. 107. Oczyszczenie majątku z hypotek, ar. 2181 n., I. 1008. Jawność hypotek, ar. 2196, I. 1014. Hypoteka dóbr rządowych, ar. 52 z przypiskiem II. 77, ar. 199 z przypiskiem III. 70. Wyrok pozbawienie woli uznający, powinien być wpisany w księgi hypoteczne dóbr nieruchomości osoby, która za pozbawioną woli jest uznana, albo której doradca sądowy jest wyznaczony, tudzież tych dóbr, na których taz osoba ma kapitał hypotekowany, ar. 449, I. 267.

J.

JAKO-KONTRAKTY i JAKO-WYSTĘPKI, ar. 1348, I. 778, ar. 1371 n., I. 784 n., ar. 1382, I. 786 n.

JAWNOŚĆ hypoteki i jej skutki, ar. 2196, I. 1014, ar. 501, I. 268, ar. 1, 2, 3, II. 4.

JURISDYKCJA, przyp. II. 241, ar. 426, II. 304. Jurysdykcja Trybunałów Handlowych, ar. 616, II. 783,

ar. 639, II. 793.—Notariuszów, ar. 5, II. 861, przyp. III. 861, 905, 911.

JURISTYCJA kiedy i jak długo miały miejsce, przyp. I 1026 r.

JUS-ALBINAGII. Prawo dziedziczenia spadków pozostawionych przez cudzoziemców, przez Rządy pod którymi spadek się otworzył. Zniesione na korzyść poddanych obojga Sycylii, oraz Arcyksięstw Parmy, Placencji i Guastallu, przyp. I. 61.

JUS-GABELLAE. Prawo wywozowe. Zastosowanie tego prawa, przyp. I. 34, 56 do 83.

JUS-RETRACTUS, zobacz *Wywozowe prawo*.

II.

ILLACJA, przyp. 5, II 17, ar. 137, II. 114, przyp. II. 901.

INCYDENTALNY SPOR, — Incydentalne żądanie, ar. 180, II. 245. W przedmiocie zwrócenia zakomunikowanych akt, ar. 192, II. 248. Jak wytaczają się żądania incydentalne, ar. 337, 338, II. 283, ar. 406, II. 300. O wrócenie się do sprawy, ar. 348, II. 285. O wyłączenie, ar. 387, II. 295, ar. 391, II. 296. O przedłużenie badan, ar. 409, II. 301. Appellacja incydentalna, ar. 443, II. 308. Incydentalna opozycja trzeciego, ar. 475, 476, II. 317. Incydentalna restytucja, ar. 493, II. 321. Incydentalne spory przy popieraniu zajęcia nieruchomości, ar. 718, II. 421. Gdy z powodu nich nastąpi spóźnienie ogłoszeń o licytacji, ar. 732, II. 425. Spory incydentalne przed sądami polubownemi, ar. 1015, II. 509.

Falsz incydentalny przeciwko aktowi notarialnemu, ar. 19, II. 878

INDOSS,—INDOSSANT. Indossy kazdodziennie winny byc zapisane do dziennika, ar. 8, II. 630 Indossanci z wystawcą odpowiadają solidarnie za przyjęcie i wyłatę wek-lu w terminie, ar. 118, 120, II. 664, ar. 126, 128, II. 666. Indoss przenosi własność weksłu, ar. 136, 137, II. 667. Jaki powinien byc indoss, skutki jego i obowiązki z niego wypływające, ar. 138 do 142, II. 668, ar. 153 do 187, II. 670 do 679. Pożyczka losowa może byc ustąpiona przez indoss, ar. 313, II. 712.

INFORMACJE dla Prokuratorji, ar. 16 n., III. 504,

INKWIZYCJA, patrz *Badanie*.

INSTANCJA. Instancja upada, jeśli po wyroku przedstanowczym w ciągu 4-ch miesięcy nie zapadł wyrok stanowczy, ar. 15, II. 169. Ostatnia instancja, ar. 40, II. 184, ar. 480, II. 318, ar. 504, II. 324. przyp. II. 638, ar. 639, II. 793, ar. 646, II. 794. Instancja Trybunałska, ar. 48, II. 187, ar. 69, II. 198. Upadek instancji, ar. 397 do 401, II. 298, ar. 469, II. 314. Wrócenie się do instancji, ar. 342, II. 284, ar. 426, II. 304. Mylne oznaczenie instancji w wyroku lub pominięcie oznaczenia jój jaki ma skutek, ar. 453, 454, II. 311, ar. 457, II. 312. Jakie żądania mogą byc wnoszone w appellacji, ar. 464, II. 313, ar. 736, II. 426. Instancje w sprawach przeciwko wojskowym, przyp. II. 571.

INSTRUKCJA Komisji Rządowej Sprawiedliwosci co do hypotek Gubernialnych, przyp. II. 19 n. Co do hypotek Okręgowych, przyp. II. 128 n., ar. 452, II. 311, ar. 505, II. 324. Sprawy o wypuszczenie na wolność nie wymagają instrukcji, ar. 805, II. 449. Instrukcja w sądach polubownych, ar. 1011, II. 508, ar. 1013, II. 509. Instrukcja w sprawach przed Konsystorzem, II.

535 n., 551 n., II. 925 n., 942 n. Instrukcja dla woźnych przyp. II. 616. Instrukcja w bankructwach, ar. 591, II. 777, ar. 602, II. 780 Instrukcja przed Trybunałami Cywilnemi: zastępującymi miejsce Handlowych, ar. 641, II. 793. Instrukcja appellacyjna w sprawach handlowych, ar. 648, II. 795.

INSTRUKCJA NA PISMIE, ar. 95, II. 218, ar. 101, II. 219, ar. 338, II. 233, ar. 341, II. 284. Instrukcja jest niepotrzebną, ar. 161, II. 238, ar. 320, II. 279 Odesłania żądać trzeba przed ukonczaniem instrukcji, ar. 369, II. 290. Podobnież wyłączenia, ar. 382, II. 294. Sąd appellacyjny może nakazać instrukcję, ar. 461, II. 313, ar. 468, II. 314. Instrukcja sprawy w Senacie, ar. 13, III. 441.

INSTRUKCJA HYPOTECZNA z r. 1819. Przyp. II. 19 n. Takież instrukcja z r. 1825. Przyp. II. 128. Instrukcja dla Władz Towarzystwa Kredytowego z r. 1826, III. 83. Takież Instrukcja dla Wydziałów Hypotecznych, III. 167. Takież Instrukcja z r. 1829, III. 197.

INSTYTUTA. Należności ich są uprzywilejowanemi, ar. 41, II. 74, ar. 9, II. 127. Służy im tytuł do hipoteki prawnej, ar. 15, II. 148. Wolne są od jednania się, ar. 49, II. 188. Gdzie je zapożywać trzeba, ar. 69, II. 199. Jak mają postępować przy badaniu stron przez sąd, ar. 336, II. 282. Przeciw nim biegnie upadek instancji, ar. 398, II. 298. Kiedy służy im prawo do restytucji, ar. 481, II. 319. Wyjątkowe przepisy dla Instytutów w zapowiedzeniach, przyp. II. 340 n. Jak instytut winny wytaczać sprawy, ar. 1032, II. 514. Licytacje w drodze administracyjnej na rzecz Instytutów, II. 573 n. Przepisy wyjątkowe względem majątków instytutowych, przyp. I. 841, 879. Rachunkowość Instytutów przyp. II. 875 n.

INTERCYZA. Ogólne upowaznienie żonie przez męża, nawet w intercyzie udzielone jest nieważne, ar. 187, I. 185. Przepisy co do intercyz, ar. 207 n. I. 189 n. W intercyzach Rejenci powinni zamieszczać wzmiankę o tém, iż objaśnili strony o przepisie ar. 208, K. C. przyp, I. 189. Nie może być zmienioną po obchodzie małżeństwa, ar. 209, I. 109, ar. 1395, I. 791. Małżonkowie rozłączeni, odstępując od rozłączenia, mogą na nowo aktem notarialnym stosunki swe urządzić, czego gdy nie uczynią dawniejsza intercyza trwa w swój mocy, ar. 210, I. 190. Intercyzą mogą małżonkowie czynić sobie wzajemne darowizny, ar. 1091, I. 718. Dowolność i ograniczenia intercyz, ar. 1387 do 1398, I. 789 do 791, ar. 1527 n., I. 826. Obowiązki urzędników sporządzających intercyzy, przyp. II. 480. Intercyzy między handlującymi dokąd winny być przesłane, ar. 67, 68, II. 641. Jaki ich skutek w upadłościach, ar. 547, 549, II. 768. Przepisy co do intercyz, przyp. I. 189, 190.

INTERROGATORJA patrz *Badanie*.

INTERWENCJA. Skargi interwencyjne są wolne od jednania się, ar. 49, II. 188. Cudzoziemiec, choćby interwenient, obowiązany dać kaucję, ar. 166, II. 240. Jak się zanosi, ar. 339 do 341, II. 283 i 284, ar. 406, II. 300. Komu służy w appellacji, ar. 466, II. 314. Komunikacja w zdaniu rachunków wierzycielom interwenientom jak się odbywa, ar. 536, II. 332. Prawo interwencji służące wierzycielom przy rozłączeniu co do majątku, ar. 871, II. 466. Interwencja w wekslach ar. 126 n., II. 666, ar. 158, 159, II. 671, ar. 173, II. 676, ar. 187, II. 679. Interwencja niedopuszczalna, ar. 20, III. 298.

INWENTARZ. W spadku po wojskowym inwentarz sporządza władza wojskowa, Przep. I. 42 n. W spadkach po mieszkancach Cesarstwa zmarłych w Królestwie i na-

wzajem, ar. 3, I. 47, ar. 3, 4, I. 50, 51. Kurator spisuje inwentarz majątku osób, które uległy karze, z powodu wydalenia się z kraju, przyp. 23, I. 115. Zastępca zaginionego przy inwentarzu, ar. 37, I. 126, ar. 113, I. 379. Inwentarz majątku osoby, znikłej ma być sporządzony w obecności Prokuratora Trybunału, ar. 52, I. 129. Inwentarz ruchomości i opis stanu nieruchomości poddanych użytkowaniu, ar. 600, I. 569. Inwentarz majątku nieletnich, ar. 427, I. 246, ar. 451, I. 442, ar. 430, I. 247, ar. 453, I. 443. Przed wejściem w wykonanie prawa używania i mieszkania trzeba sporządzić inwentarz, ar. 600, I. 569, ar. 626, I. 575. Mąż i żona i Rząd roszczący prawo do spadku obowiązani są postarać się o sporządzenie inwentarza, ar. 769, I. 616. Dobrodziejstwo inwentarza, ar. 793 n. I. 620 n. Kurator spadku wakującego przedewszystkiem obowiązany spisać inwentarz, ar. 813, I. 632, przyp. I. 629 n., ar. 1000 n., II. 506 n. Tenże obowiązek mają wykonawcy testamentowi, ar. 1031, I. 705. Inwentarz w stosunkach majątkowych między małżonkami, ar. 1414, I. 797, ar. 1442, I. 804, ar. 1456 I. 807, ar. 1499, I. 817, ar. 1504, I. 818, ar. 1510, I. 820, ar. 1532, I. 827. Koszta inwentarza są należnością hipotecznie uprzywilejowaną, ar. 9, II. 126. Sporządzenie inwentarza może być nakazane pod egzekucją tymczasową, ar. 135, II. 231. Termin do sporządzenia inwentarza, dla successorów, ar. 174, II. 243, ar. 177, II. 244, ar. 187, II. 247. Przepisy co do inwentarzy dla Rejentów, przyp. II. 370, 477 n., 489 n., 822 n., 827. Inwentarz ukończony nie dopuszcza opieczętowania, chyba że jest zaskarżony, ar. 923, II. 482. Formalności sporządzenia inwentarza, ar. 931, 932 n., I. 484, ar. 941 n., 488 n. Jak ma nastąpić sprzedaż rzeczy inwentarzem objętych, ar. 947 n., II. 493 n. Inwentarz w czasie kompromissu, ar. 1013, II. 509. Inwen-

tarz majątku hardlujących winien być corocznie sporządzony, ar. 9 n., II. 631. Inwentarz upadłości, ar. 486 n., II. 753 n., ar. 546. II. 768, ar. 554, II. 769.

IRLANDJA. Opłata wywozowa zniesiona względem jej poddanych r. I. 58. Wyjątkowe przepisy co do zwolnienia od kaucji w sprawach przed sądy cywilne wytaczanych, przyp. I 85.

ISTNIENIE w czasie otwarcia się jakiego prawa jest niezbędne do korzystania z tegoż prawa, ar. 135 do 138, I. 383, ar. 725, I. 605.

IZBA dozorcza nad Notarjuszami, ar. 43, 44, 50, 51, 58, 60, II. 903 do 909.

IZBA pisarska, ar. 42. III. 340 i przyp. III. 340.

IZBA obrońców publicznych, ar. 47, III. 341 i przyp. III. 341.

IZBA Sądu Najwyższego, ar. 67, III. 358, przyp. III. 336, 358 do 360.

KA.

KADENCJE Członków Dyrekcji Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemińskiego, ar. 52, III. 19.— Członków Dyrekcji Głównej tegoż Towarzystwa, ar. 101, III. 40,—Komitetu tegoż Towarzystwa, ar. 152, III. 57, § 43, III. 214,—Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 173, III. 62.

KANON z dóbr Rządowych po-Jezuickich, przyp. II. 79 n. Z dóbr gmacjalnych (donacyjnych), § 13, III. 88, § 26, III. 93.

KAPITAŁ hipotekowany żony względem którego zastrzeżona niemożność zbywania i obciążania, ar. 222, 223, I. 192. Jakże kapitały i w jaki sposób podnosić

może opiekun za nieletniego, ar. 441 n., I. 250. Jak usamowolniony może podnosić swoje kapitały, ar. 474, I. 260, ar. 482, I. 449. Ograniczenie co do podnoszenia kapitałów tego, przeciw któremu nie zostało wyrzeczone pozbawienie własnej woli, ar. 497, I. 267, ar. 499, I. 452. Ograniczenie marnotrawnego w tym względzie, ar. 518, I. 272, ar. 513, I. 454. Raty płacone na poczet długu rachują się przedewszystkiem na procent a później na kapitał, ar. 1254, I. 755. Procenta zapłacone, choćby nie zastrzeżone, nie mogą być liczone na kapitał, ar. 1906, I. 940. Kapitał i procenta ulegają zwrotowi gdy kapitał był odebrany nienależnie w złej wierze, ar. 1378, I. 785. Kapitał rezerwy Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 19, III. 253.

KAPITAN OKRĘTU może przyjmować testamenta w czasie podróży morskiej, ar. 988 n., I. 684.

KARA GŁÓWNA. Skutki cywilne kar głównych, ar. 21 do 24, I. 122 do 128. Kara wyrokiem kryminalnym wyrzeczona i jej skutki, przyp. I. 122. Kara za przekroczenia urzędników stanu cywilnego, ar. 86 i przyp. I. 153, ar. 156, 157, I. 387. Kara za przekroczenie przepisów o aktach stanu cywilnego żydów, ar. 12 n., I. 162. Kara na urzędnika publicznego i strony za niezachowanie formalności małżeństwa, ar. 192, I. 393. Kara za niestawienie się do rady familijnej, ar. 383, I. 233. Kara za utajenie przedmiotów wspólności, ar. 1460, I. 808, ar. 1477, I. 812. Kara umowna, ar. 1226, I. 746. Jej skutki, ar. 1227 do 1229, I. 746, ar. 1232, I. 747. Może być przez Sędziego miarkowaną, ar. 1231, I. 747. Kara umowna za niewykonanie zobowiązania, ar. 1152, I. 730. W zobowiązaniach niepodzielnych, ar. 1232, I. 747. W zobowiązaniach podzielnych, ar. 1233, I. 747. W komplancji, ar. 2047, I. 973. Kara za nieopłacanie rat Towarzystwa Kredytowego

Ziemskiego, ar. 85, III. 31, § 74, 79 n., 193, 194, III. 106, 109, 148, ar. 1. III. 238, ar. 10, III. 250. Kara za przewinienia urzędników i oficyalistów Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 224, 225, III. 158 i przyp. III. 159. Kara egzekucyjna od zaległych opłat Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 9, III. 250. Kara za pominięcie wyrzeczenia instancji w wyroku, ar. 36, III. 385. Kara na niestawiających Obrońców Senatu, ar. 40, III. 447. Kara za nieusprawiedliwioną appellację, ar. 471, II. 314. Kara za nieusprawiedliwioną skargę do Senatu, ar. 49, III. 448.

KARBY są dowodem, ar. 1333, I. 773.

KARNOŚĆ Opiekunowi służąca nad małoletnim, ar. 468, I. 446. Karność domowa i policyjna, ar. 25 n., I. 898. Karność nad czeladzią wiejską, ar. 113 n., I. 911.

KAUCJA. Cudzoziemcy obowiązani są wystawiać kaucję w sprawach przeciwko krajowcom, ar. 15, I. 84. ar. 16, I. 359, ar. 166, II. 240. Wyjątki od téj zasady co do mieszkańców: Rossji, Austrii, Anglii i Irlandji, przyp. I. 84 do 86. Kaucja przez tych, którzy majątek znikłego obejmują, ar. 46 n., I. 128; ar. 120 n., I. 380. Kaucja użytkownika, ar. 601, I. 569, ar. 626, I. 575. Kaucja małżonka pozostałego przy życiu za ruchomości po zmarłym współmałżonku pozostałe, ar. 771, I. 616. Kaucja spadkobiercy beneficjalnego, ar. 307, I. 624. Kaucja, jaką mąż dać obowiązany za korzysć szczególną żony w przypadku rozwiązania wspólności, ar. 1518, I. 823. Wykreślenie kaucji, przyp. II. 107. Przywilej służący do kaucji za defekta, ar. 7, II. 125. Wykonalność tymczasowa wyroków Sądu Pokoju z kaucją i bez kaucji, przyp. II. 173. Komornicy odpowiadają z kaucji, przyp. ar. 5, II. 374. Przy zajęciu nieruchomości, na której jest kaucja za Rejentem lub Komornikiem obwieszczenie o témże zajęciu doręczone być

winno właściwemu Trybunałowi, przyp. II. 414. Kaucja Komorników, II. 603, 611, ar. 13, II. 843. Kaucja meklerów, przyp. ar. 20 n., II. 646 n., ar. 60, II. 651. Kaucja Notariuszów, ar. 33, 34, I. 897, 898 i przyp. II. 897 do 902, ar. 47, II. 904.

KAZIRODZTWO. Ojciec dziecięcia zrodzonego w kazirodztwie nie może być w akcie jako ojciec zapisanym, ar. 103, I. 165. Dzieci z kazirodztwa zrodzone uznaniem być nie mogą, ar. 299, I. 210, ar. 335, I. 418. Nie wolno im poszukiwać ojcostwa, ani macierzyństwa, ar. 307, I. 212, ar. 342, I. 419. Nie mają sukcesji, prawo bowiem przyznaje im tylko alimenty, ar. 762, I. 615.

KLASYFIKACJA szacunku dóbr, ar. 2218, I. 1020, ar. 22, II. 88, ar. 749 do 779, II. 428 do 435. Co czynić gdy wierzyciel do klasyfikacji się nie zgłasza, przyp. II. 431. W upadłości, ar. 541 n., II. 766 n. Klasyfikacja przychodów z dóbr, ar. 54, II. 395. Towarzystwo Kredytowe nie może być pociągane do klasyfikacji, ar. 211, III. 76. Klasyfikacja gruntów włościańskich przy czynszowaniu, ar. 16 n, III. 563.

KOBIETA. Przymus osobisty co do niej, ar. 2066, 2070, I. 978.

KODEKS CYWILNY (NAPOLEONA). Moc obowiązująca, ar. 3, 13, I. 4, 10. Wprowadzony do Księstwa Warszawskiego od dnia 1 Maja 1808 r., ar. 2 do 4, I. 4; a do prowincji od Austrii odpadłych od dnia 15 Sierpnia 1810 r. przyp. I. 13. Kodeks Cywilny Królestwa Polskiego, wydany dnia 13 Czerwca 1825 r. I. 277 n.

KOLĘJ Sukcesorów, ar. 723 i przyp. I. 601, 602, ar. 731, I. 607 i przyp. Kolęj sądenia spraw: w Trybunale, przyp. 9, III. 329; w Sądzie Appellacyjnym, przyp. 8, III. 333; w Senacie, ar. 70, III. 392.

KOMISSANT, przyp, ar. 23, II 647. Kto jest komissantem, ar. 91, II. 657. Jego prawa i obowiązki, ar. 92 do 108, II. 658 do 661, ar 284 i 285, II. 706.

KOMMISSJA Rządząca, przyp. I. 5. *Kommissja Hypoteczna* jako Władza decydująca przy zaprowadzeniu ustawy hypotecznej z r. 1818, ar. 15, II. 8, ar. 29, II. 13, przyp. II. 14 n, przyp. II. 19, n., ar. 145 n, II. 117 n. *Kommissja Instrukcyjna*, ar. 86, III. 395. *Kommissje czynszowe*, ar. 67, III. 580.

KOMITET TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO. Ustanowienie go, ar. 26, III. 10. Okreslenie go, § 40 do 44, III. 213 i 214. Attrybucje jego, ar. 156 do 164, III. 58; § 238, III. 165, oraz § 50 i 53 do 56, III. 216. Skład jego i organizacja, ar. 147 do 155, III. 56 i § 41 do 44, III. 213. Prezes Komitetu, § 45 do 53, III. 215. Przepisy ogólne, § 57, 58 i 59, III. 219.

KOMITET WŁAŚCICIELI LISTOW ZASTAWNYCH. Ustanowienie go, ar. 27, III. 10. Skład jego i Organizacja, ar. 165 do 173, III. 61. Attrybucje Komitetu, ar. 174, 175 i 176, III. 62.

KOMORNIK SĄDOWY. Jakie winien zachować formalności w wydawaniu nakazów mieszkańcom Cesarstwa Rosyjskiego, na mocy wyroków zapadłych w Królestwie Polskiem, I. 41. Formalności przy dopełnianiu licytacji dzierżawy karczem, c. I. 89. Nie mogą nabywać należności spornych poszukiwanych przed Trybunałem, w obrębie którego urzędują, ar. 1597, I. 843. Służy przeciw nim przymus osobisty o zwrot tytułów lub funduszków, ar. 2060, I. 976. Skargi ich o należność przedawniają się rokiem, ar. 2272, I. 1034. Są wolni od zwrotu dokumentów w lat 5 po dopełnionej czynności, ar. 2276, I. 1036. Ich odpowiedzialność, ar. 132, II. 230. W braku zgody stron na to jakie mają być użyte dokumenta do po-

równania podpisu, sąd użyć może tych tylko, które podpisane były, między innymi w obecności Komorników, ar. 200, II. 250. Opozycja do protokołu Komornika wstrzymuje egzekucję, ar. 438, II. 307. Gdzie samo oddanie aktów Komornikowi wystarcza do egzekucji, a gdzie nie, ar. 556, II. 338. Nie wolno im czynić zapowiedzeń u Władz Zarządu Wojskowego, przyp. ar. 2, II. 343. Przepisy co do zapowiedzeń u Władz Skarbowych, przyp. II. 345. Komornik obowiązany udowodnić istnienie zapowiadającego w chwili udzielenia upoważnienia, ar. 562, II. 346. Formalności aktu zapowiedzenia, przyp. II. 346. Fundusze wolne od zajęć, przyp. II. 356. Jak działać powinien Komornik:—przy zajęciu ruchomości, ar. 585 n., II. 357 n.;—przy zajęciu płodów, ar. 626 n., II. 372 n., tudzież przyp. II. 372 n.;—przy zajęciu rent, ar. 636 n., II. 398 n.;—przy zajęciu nieruchomości, ar. 673 n., II. 406;—przy uwięzieniu, ar. 783 n., II. 437 i przyp. II. 440, 441, 443 do 448;—przy zajęciu końcem odzyskania, ar. 826 n., II. 455 n. Protokół Komornika co do odstąpienia majątku kiedy potrzebny, ar. 901, II. 473. Komornicy ozdób honorowych i orderów przez licytację sprzedawać nie mogą, przyp. II. 477. Kara pieniężna na Komorników za zbroczenia, ar. 1030, II. 514. Egzekucja u starozakonnych wzbронiona w szabasy i dni świąteczne, przyp. II. 516. Przepisy co do spraw przeciwko Konsulom, II. 558 n. Ogłaszanie obwieszczeń komorniczych, przyp. II. 592 n. Przepisy szczegółowe co do Komorników sądowych, II. 599 n. Koszta należne Komornikom sądowym, II. 836 n. Urząd Komornika z jakimi innymi łącznie sprawowany być nie może, ar. 7, II. 861. Legalizacja podpisu Komornika, przyp. II. 892, 895. Kaucje Komorników ostrzeżeniem uszczuplone winny być uzupełniane lub odnawiane, przyp. II. 897. Uwalnianie się od obowiązków Komorników, przyp. III. 315.

KOMPENSATA umarza zobowiązanie, ar. 1234, I. 748, ar. 1289, I 763. Kompensata w dzierzawach, ar. 1769, I. 891. Nie ma miejsca w pożyczkach, ar. 1885, I. 936. Może być wnoszoną w Appellacji żądanie kompensaty, chociażby nie było wnoszone w I-szej Instancji, ar. 464, II. 313.

KOMPLANACJA (układ pojednawczy), ar. 2044 n., I. 972, ar. 48 n., II. 187 do 193 i przypiski tamże. Konieczność instancji pojednawczej, ar. 61, III. 356

KOMPLET—Wydziałów Trybunału, ar. 25, III. 325 i przyp.; — Sądu Appellacyjnego, ar. 28 n., III. 330 i przyp.;—Senatu, ar. 6, III. 380;—Sądu Administracyjnego, ar. 27 do 30, III. 511, 512;—Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 52, III. 19; — Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 101, III. 40;—Komitetu tegoż, ar. 152, III. 57;—Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 168, III. 61.

KOMPROMIS (układ polubowny), ar. 1003 n., II. 507, ar. 60, II. 639. Forma kompromissu co do małoletniego, ar. 448, I. 254.

KONFISKATA. Ma miejsce za wykroczenia stanu pierwszego rzędu, przyp. I. 97 n. Skutki ulaskawienia od kary konfiskaty *v. I.* 106 n.

KONKURSOWY PROCESS, ar. 132, 134, 135, II. 112, 113, ar. 449 n., II. 745 n. i przyp. I. 114, 115.

KONSENS na posiadanie dóbr Rządowych, przyp. II. 191;—na dystrybucję stempla i sprzedaż soli, ustęp 4° 5°, II. 608; — na posiadanie majątków podzielonej własności, przyp. IX. II. 865;—na nabycie dóbr przez stacjonarnych, przyp. II. 866 n.

KONSERWATOR HYPOTEK, ar. 140 do 142, II. 115, 116. Konserwator hipotek powiatowych, przyp. II. 128, 129. Obowiązki jego co do egzekucji wyroków,

ar. 550, II. 337; — co do zajęcia nieruchomości, ar. 678, 679, 681, II. 408, 409, ar. 695, II 414. Przy uporządkowaniu, ar. 752, II. 429. Kto wszedł w ich miejsce w dzis istniejącym porządku rzeczy, przyp. II. 860.

KONSYSTORZ. Organizacja tymczasowa Sądu Konsystorskiego Wyznań Ewangelickich, II. 523 do 540, — Wyznania Ewangelicko-Reformowanego, II. 541 do 557, i 932 do 948. Wyznania Ewangelicko-Augsburskiego, II. 915 do 931.

KONTRAKT. Definicja, ar. 1101, I. 720. Kontrakt synallagmatyczny czyli dwustronny, ar. 1102, I. 721. Kontrakt jednostronny, ar. 1103, I. 721. Kontrakt zamienny i losowy, ar. 1104, I. 721. Kontrakt dobroczynny, ar. 1105, I. 721. Kontrakt pod tytułem obciążającym, ar. 1006, I. 721. Warunki główne do ważności, ar. 1108, I. 722. Zezwolenie, ar. 1109 n., I. 722. Zdolność stron, ar. 1123 n., I. 724. Przedmiot, ar. 1126 n., I. 725. Przyczyna, ar. 1131 n., I. 726. Skutki, ar. 1134 n., I. 726. Zobowiązanie dania, ar. 1136 n., I. 726. Zobowiązanie czynienia, ar. 1142 n., I. 728. Niewykonanie zobowiązania i skutki ztąd, ar. 1146 n., I. 729. Jak je tłumaczyć należy, ar. 1156, I. 731. Kogo wiążą, ar. 1165, I. 732. Rozmaite warunki, ar. 1168 n., I. 733. Kontrakt małżeński, ar. 1387 n., I. 789. Kontrakt przedazy, ar. 1582 n., I. 838 n. Kontrakt zamiany, ar. 1702 n., I. 864 n. Kontrakt najmu, ar. 1708 n., I. 866 n. Kontrakt spółki, ar. 1832 n., I. 923 n. Kontrakt pożyczki, ar. 1874 n., I. 934 n., Kontrakt składu i sekwestru, ar. 1915 n., I. 942. Kontrakt losowy, ar. 1964 n., I. 955. Kontrakt gry i zakładu, ar. 1965 n., I. 956 n. Kontrakt renty dożywotniój, ar. 1968 n., I. 956 n. Kontrakt pełnomocnictwa, ar. 1984 n., I. 959 n. Kontrakt połączenia, ar. 2011 n., I. 965 n. Kontrakt pojednawczy (komplancja), ar. 2044 n., I. 972 n. Kontrakt zastawu,

ar. 2071 n., I. 979. Kontrakty dają hypotekę, ar. 50, II. 77. Znaczenie kontraktu z datą pewną i bez niej przy zajęciu nieruchomości, ar. 691, II. 413. Kontrakt spółki handlowej, ar. 18 n., II. 632 n. Kontrakt najmu okrętu, ar. 286 n., II. 706. Kontrakt losowy w handlu morskim, ar. 311, 312, 317, 324, 327, 331, II. 712 do 716. Kontrakt ubezpieczenia. ar. 332, n., II. 716. Skargi z kontraktu losowego przedawniają się 5-ciu laty, ar. 432, II. 739. Kontrakt połączenia, ar. 527 n., II. 763. Kontrakt małżeński zapewniający korzysci, przy upadłości zapewniającego nic nie znaczy, ar. 549, II. 768. Kontrakty kto przyjmuje i jak, ar. 1, II. 859 i przyp. II. 865, 909, 911.

KONTROLLA SKARBOWA ma obowiązek pilnowania stempla kollateralnego przy regulacji darowizn i spadków, przyp. II. 111 i 480. Kontrolluje kary za niestawienie się właściciela na termin regulacji hypoteecznej, ar. 29, II. 140. Wydaje dowody opłaconego wpisu, ar. 12, II. 381, § 40, 41, II. 535, § 40, 41, II. 552, § 41, II. 926, § 41, II. 943. Kontrolluje opłaty za ogłoszenie sądów karnych, przyp. II. 593. Odbywa rewizje akt co do użycia stempla, przyp. II. 888.

KOPJE tytułów i kopje z kopji, ar. 1334 do 1336, I. 773, 774. Ekstrakty z ksiąg hypotecznych są kopjami, ar. 24, II. 11 i przyp., II. 11 i 29. Mogą być wydawane, stronom na żądanie, ar. 118, II. 58. Kopja pozwu jak ma być doręczoną, ar. 4, II. 165, ar. 68, II. 197, ar. 69, II. 200, 201, przyp. II. 202, 203. W wyłączeniu Sędziego Pokoju, ar. 45, II. 186. Niestawienie się strony powodowej w Wydziale pojednawczym Sądu Pokoju notuje się na kopji pozwu, ar. 58, II. 193. Formalności doręczenia kopji pozwu, ar. 61, II. 195. Kopja protokołu niepojednania, ar. 65, II. 196. Kopja zastępująca oryginał, ar. 203, II. 251. Nie wolno wydawać kopji

z akt pod zarzutem fałszu zostających, ar. 245, II. 263. Kopje które doręczyć należy przy badaniach świadków, ar. 260, II. 267, ar. 286, II. 273, ar. 413, II. 301. Przy interwencji, ar. 339, II. 283. Przy zdaniu rachunków, ar. 532, II. 331, ar. 536, II. 332. Przy zapowiedzeniu, ar. 559, II. 339. Przy zajęciu ruchomości, ar. 583, II. 357, ar. 585, II. 358, ar. 599 n., II. 362 n. Przy zajęciu nieruchomości, przyp. II. 375 n.;—przy zajęciu renty, ar. 636, II. 398; przy zajęciu nieruchomości, ar. 673, II. 406, ar. 676, II. 407 i przyp. II. 408 do 410, ar. 687, II. 412, ar. 728, II. 424. Przy uwięzieniu, ar. 789, II. 440 i przyp. II. 442. Jakim sposobem uzyskać kopję aktu, ar. 839 n., II. 459 n. Jakie kopje i jak doręczyć lub ogłosić w przedazy majątków nieruchomości, ar. 962, II. 496. W sprawach przed konsystorzem, § 12, 16, 18, 20, 24, II. 526 do 532; § 12, 15, 16, 18, 20, 24, II. 545 do 549; § 12, 15, 16, 18, 19, 24, II. 917 do 922; § 15, 16, 18, 19, 24, II. 936 do 939. W sprzedażach w drodze Administracyjnej, ar. 9, II. 575. Kopje protestów, ar. 176, II. 677. Przy zajęciu okrętu, ar. 201, II. 686. Koszta kopji, II. 822, 832 n., 877 n.

KOŚCIOŁ nie może mieć długów, przyp. III. 498.

KOSZTA. Kto ponosi koszta ogłoszenia wyroków w sprawach o uznanie nieobecności, przyp. I. 128. Użytkownik powinien ponosić koszta processów dotyczących użytkownika, ar. 613, I. 572. Jakie koszta ponosi spadkobierca z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 799, I. 622. Koszta opieczetowania są ciężarem spadku, ar. 810, I. 624. Jakie koszta nie ulegają powrotowi, ar. 852, I. 641. Koszta uiszczenia czyjś ciężarem, ar. 1248, I. 753. Koszta zaofiarowania, ar. 1258, I. 756, ar. 1260, I. 757. Koszta uiszczenia dwóch długów nie w jednym miejscu wpływają na potrącenie tychże długów, ar. 1296, I. 764. Jakie koszta ponosi

wdowa na przypadek wspólności kodeksowej, ar. 1459, I. 808. Koszta żałoby żony, ar. 1481, I. 812. Kogo ciążą koszta sprzedaży, ar. 1593, I. 840 i przyp. ar. 1608, I. 847, ar. 1673, I. 859. Koszta składu, ar. 1942, I. 951. Koszta sądowe i koszta pogrzebu mają przywilej na ogóle ruchomości, ar. 2101, I. 986 i ar. 9, II. 125. Koszta wpisów hipotecznych kogo ciążą, ar. 2155, I. 1003. Koszta pozwu spadające na powoda, ar. 5, II. 166. Skargi Obronców o koszta nie podlegają jednaniu, ar. 49, II. 188. Gdzie mają być wytaczane sprawy o koszta, ar. 60, II. 195. Koszta woźnego, ar. 62 i 67, II. 196, ar. 71, II. 203. Koszta kopji, ar. 65, II. 196. Kiedy wyrok ma być wyjęty na koszt obrońcy, ar. 76, II. 210. Koszta wezwania na audjencję, ar. 82, II. 211. Koszta instrukcji, ar. 102, 104, 105, II. 219, 220. Przegrywający płaci koszta, ar. 130, II. 230. Kiedy się kompensują, ar. 131, II. 230. Kiedy je płacą, obrońcy, komornicy lub woźni, ar. 132, II. 230. Mogą być obrońcom przyśądżane, ar. 132, II. 231. Nie służy im egzekucja tymczasowa, ar. 137, II. 232. Co do kosztów, cudzoziemiec musi stawić kaucję, ar. 166, II. 240. Koszta w rękojmi, ar. 185, II. 246. Koszta poniesione dla wydobycia dokumentów z kominikacji, ar. 191, 192, II. 248. Koszta zaocznosci, ar. 152, II. 236. Koszta sprawdzenia pism, ar. 193, II. 248, ar. 209, II. 253, ar. 213, II. 254. Koszta w fałszu incydentalnym, ar. 220, II. 256. Koszta w budaniach, ar. 263, 265 n., II. 268, ar. 281, 283, 292, 293, II. 272, 274. Koszta zejścia, ar. 301, II. 275. Koszta relacji biegłych, ar. 316, II. 278. Koszta badania strony, ar. 331, II. 281. Koszta żądań incydentalnych, ar. 338, II. 283. Sędzia wykładający na koszta processu może być wyłączony, ar. 378, II. 293, ar. 393, II. 297. Koszta upadłej instancji, ar. 401, II. 298. Koszta w skutek odstąpienia od processu, ar. 403,

II. 299. Koszta handlowe nie wymagają kaucji, ar. 423.
II. 304. Koszta w appellacji, ar. 465, II. 313. Koszta przy nieprzyjęciu przez powoda ofiarowanej mu zapłaty, ar. 525, II. 330. Koszta przy zdawaniu rachunków, ar. 529, 531, 532, II. 331. Jak się obliczają koszta, ar. 543, 544, II. 334 i przyp. Przy zapowiedzeniu funduszków u Władz Rządowych, też Władze połowę summy zapowiedzianej zatyzmują na procenta i koszta, przyp. ar. 1, II. 340. Koszta podiōzy urzēdników nie ulegają zapowiedzeniu, ar. 2, II. 350. Kiedy dozorca traci koszta dozoru, ar. 603, II. 363. Koszta dystrybucji, ar. 662, II. 404. Koszta przy zajęciu nieruchomości, ar. 715, 716, II. 421, ar. 724, 743, II. 423, 427. Koszta przy klasyfikacji, ar. 757, 759, 760, 762, 766, 768, 769, II. 431 do 433. Koszta uwięzienia, przyp. ar. 3, II. 439 n., ar. 798, 800, 804, II. 448, 449. Koszta zachowawców, ar. 851 do 853, II. 462. Koszta przy wyrokach polubownych, ar. 1020, II. 511. Koszta aktów nieważnych, ar. 1031, II. 514. Koszta licytacji administracyjnych, ar. 5, 55, II. 575, 587. Koszta kommissantów handlowych, ar. 93, 94, II. 658. Koszta przedazy okrętu, ar. 191 n., II. 681, ar. 209, 214, II. 688, 690. Koszta kuracji mnjtki, ar. 262 do 264, II. 701. Koszta ratowania rozbitych okrętów, ar. 327, II. 715, ar. 381, II. 728. Koszta w uszkodzeniach losowych, ar. 400, 403, II. 733. Koszta upadłości, ar. 533, II. 765. Koszta bankructwa, ar. 589, II. 777. Koszta podrōzy dla urzēdników, II. 799 n. Koszta wygotowania listów zastawnych, ar. 29, III. 11, § 31, 40, 226, III. 94, 97, 159, ar. 30, III. 236. Rachunki z kosztów, § 222 n., III. 157, § 24, III. 208, ar. 5, III. 249. Koszta administracyjne z prawa o Towarzystwie Kredytowém, ar. 30, III. 11, § 222 i 226, III. 157 i 159, § 24, III. 208. Koszta śledcze na mocy tegoż prawa, ar. 37, III. 12, § 225, III. 158. Koszta w sprac-

wach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 17, III. 246. Koszta w Senacie, ar. 49, III. 448. Koszta w sprawach przez Prokuratorję bronionych, kto ponosi, ar. 28, III. 507. Koszta przeniesienia budowli włosciańskich przy oczyszczaniu kto ponosi, ar. 44, III. 574.

KREWNŹ. Jakie ich obowiązki, co do alimentów, ar. 241, I. 196. Jak dziedziczą, ar. 753, I. 613. Którzy wcale nie dziedziczą, ar. 755, I. 613, ar. 767, I. 615. Jak sukcedują rodzeni z przyrodniami, ar. 733, 734, I. 607. Krewni wchodzi do składu rady familijnej, ar. 375, I. 231, ar. 407, I. 432. Wpływają na usamowolnienie, ar. 470, I. 259, ar. 479, I. 448. Mocni są żądać pozbawienia własnej woli, ar. 490, I. 263, 451. Pokrewienstwo świadków, ar. 35, 39, 40, II. 180, 184, ar. 262, 268, 283, II. 267, 269, 272. Sędzia krewny wpływa na odesłanie do innego sądu, ar. 368, II. 290. Może być wyłączony, ar. 378 n., II. 292.

KSIĄŻECZKA SŁUŻBOWA, ar. 63 n., I. 904.

KSIĘGA LISTOW ZASTAWNYCH. Zobacz *List Zastawny*.

KSIĘGI Stanu cywilnego i ich przysposobienie, znaczenie i sprawdzenie, ar. 7 n., I. 137, ar. 12 n., I. 138, ar. 74 n., I. 142. Księgi zapisowe, jakie rabini używają, ar. 4 n., I. 158. Księgi zapowiedzi, ar. 10, I. 138, ar. 107, I. 166. Księgi kupieckie, ar. 1329, 1330, I. 772, ar. 592, II. 359. Księgi przewożących, ar. 1785, I. 915. Księgi handlowe, ar. 8 n., II. 630 n., ar. 36, II. 634. Księgi zarejestrowań, ar. 43, II. 75, przyp. Księgi pruskie, przyp. II. 25, 26, 28, 37, 40, 47, 138. Księgi sądowe, ar. 90, 91, III. 456, 457 i przyp. III. 330, 334. Księgi hipoteczne, ar. 5 n., II. 5, przyp. II. 15 n., ar. 31 do 51, II. 72 do 77, przyp. II. 86, 88, ar.

53 do 71, II. 91 n., ar. 111, II. 105, ar. 120 n., II. 107 n., przyp. II. 128 n. Niewłaściwe podwyższanie szacunku w księgach hipotecznych, przyp. II. 275.

KUPIECTWO. Przepisy zarządzające go, przyp. II. 625 n.

KUPONY od akcji, ar. 34, II. 634.

KUPONY OD LISTÓW ZASTAWNYCH TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO ZIEMSKIEGO. Co jest kupon i jego forma, ar. 17, III. 8, ar. 8, III. 223, ar. 2, III. 247. Realizowanie kuponów, ar. 20, 76, 77, 83, 121, III. 8, 27, 30, 47, ar. 27, III. 233, § 76, 77, 78 oraz 205 i n., III. 107 i 152 n. Wątpliwosc kuponów, ar. 80, III. 28 i § 63, III. 104. Zamiana kuponów uszkodzonych na nowe oraz poszukiwanie kuponów zatraconych, ar. 125, 126, 127, III. 50, § 213 n., III. 154. Potrącenie za brakujący kupon przy realizowaniu listu zastawnego, ar. 131, III. 51, § 19, III. 205. Kupon fałszywy, ar. 132 i 212, III. 52 i 77. Wygotowanie nowych kuponów po ubiegu dawnych, ar. 143, III. 54, ar. 7, III. 241. Kupony od listów złożonych na kaucje, należą do właścicieli summy kaucyjnej. Przyp. II. 900.

KURATOR. Co do majątku osób, które z powodu wydalenia się z kraju ulegają karze, przyp. 18 n., I. 114 n. Skazany na karę główną wyrokiem ocnym nie może być kuratorem nawet własnych dzicci, ar. 2, I. 123. Skazany zas na zamknięcie w domu poprawy może być opiekunem tylko własnych dzieci, ar. 25, I. 123. Kurator ciąży, ar. 352, 353, I. 224, ar. 357, I. 225, ar. 393, I. 429. Kurator szczególnie w razie żądania bezwłasności, ar. 496, I. 267. Kurator usamowlonionego, ar. 471, I. 259, 883, II. 469. Rachunki mają być złożone usamowlonionemu w asystencji kuratora, ar. 472, I. 260. Kurator spadku wakującego, ar. 812 do 814, I. 632, ar. 998 n., II. 506. Małoletni usamowloniony mo-

że przyjąc darowiznę w asystencji kuratora, ar. 935, I. 671. W taki sam sposób może przyjąc głuchoniemy, ar. 936, I. 672. Obowiązki kuratorów co do przepisania aktów darowizny, ar. 940, I. 673. Kurator majątku opuszczonego, ar. 2174, I. 1007. Sprawy kuratorów nie ulegają jednaniu, ar. 49, II. 188. Kuratorzy podlegają przymusowi osobistemu, ar. 126, II. 229, tudzież skazaniu na kosztą, szkody i straty, ar. 132, II. 230. Kurator dobrodziejstwa inwentarza, ar. 996, II. 505. Kurator upadłości, ar. 454 n., II. 746 n.

KURS listów zastawnych, ar. 14, III. 7, ar. 9, III. 280. Kurs wymiany, ar. 72, II. 642.

KUŹNIA, KUŹNICE. Narzędzia kuźnicze są nieruchomością, ar. 524, I. 460. Stawianie kuźni i odległość od zabudowań, ar. 674, I. 588.

II.

LASY ich urządzenie i sprzedaż, przyp. II. 9, 80, 88, 89, 174, 175.

LEGALIZACJA aktów sporządzonych w Królestwie, a mających być wykonanemi w Cesarstwie, i nawzajem, I. 49 do 54.—Aktów stanu cywilnego, ar. 83 i przyp. I. 150. Legalizacja wyroków i akt zagranicznych, przyp. II. 335. Przepisy o legalizacjach, Przep. II. 890 n., II. 905.

LEGATARJUSZ, ar. 1002 n., I. 687, ar. 128 do 131, II. 110, 111.

LEGITYMACJA sukcesorów do spadku, przyp. I. 603, 604. Legitymacja hypoteczna, przyp. II. 109, 110.

• LEKARZ. Zobacz *Doktór*.

LICYTACJA przedmiotów spadkowych po wojskowym, przyp. ar. 1692 do 1694, I. 44, 45;—przedmiotów spadkowych po mieszkańcach Cesarstwa, zmarłych w Królestwie i nawzajem, ar. 7, I. 48. Licytacja rzeczy wspólnej, ar. 575, I. 564;—w działkach, ar. 822 n., I. 635, ar. 883, I. 646, ar. 1686 n., I. 861, ar. 966 n., II. 497 n.;—w przymusowém wywłaszczeniu, ar. 2205 n., I. 1017;—w zajęciu na użytek publiczny, przyp. I. 536. Licytacja ruchomości nieletniego, ar. 429, I. 247, ar. 452, I. 442. Licytacja nieruchomości dóbr tegoż, ar. 436, I. 249, ar. 459, I. 444. Licytacja spadku beneficjalnego, ar. 805, I. 623. Licytacja w zajęciu ruchomości, ar. 623 n., II. 371, przyp. II. 376 n. Licytacja w zajęciu rent, ar. 649 n., II. 401. Licytacja w zajęciu nieruchomości, ar. 699 n., II. 417, ar. 732, 739, 746, II. 425, 426, 427. Nadlicytacja, ar. 832 n., II. 456. Licytacja majątków nieruchomości, ar. 958 n., II. 495 n. Licytacja w sprzedaży okrętów ar. 205 n., II. 688. Licytacja upadłości, ar. 492, II. 755, ar. 564 n., II. 771. Licytacja ozdób honorowych, przyp. II. 478. Licytacja rzeczy ku czci Bożej przeznaczonych, przyp. II. 492 n. Licytacja w drodze administracyjnej, II. 573 do 590. Licytacja tytoniu, tabaki, soli, kart i t. p. II. 607 n. Zakłady sprzedaży przez licytację ulegają Trybunałom Handlowym, ar. 632, II. 790.

LICZENIE stopni pokrewieństwa, ar. 737, 738, I. 608, 609.

LIKWIDACJA w stosunkach handlowych, ar. 64, II. 640, ar. 66, II. 641. Likwidacja kosztów sądowych, ar. 192, II. 682. Likwidacja wierzytelności, ar. 528, II. 764, ar. 562, II. 771. Likwidacja urzędników, II. 801 n., ar. 4, II. 816, przyp. II. 819, 824, 825, 829, 833 n. Li-

kwidacje stempli i honorariów przez obrońców Prokuratorji sporządzane, ar. 24, III. 506.

LINIJA prosta, poboczna, wstępna, zstępna, ar. 736, I. 608.

LIST ZASTAWNY. Depozyt listów, ar. 67, 68, 69, 113, III. 24 i 43 oraz § 15 i 17, III. 204. Służy do spłaty wierzytelności hipotecznych, ar. 11 do 15, III. 5 do 7, § 33 n., III. 95, oraz ar. 9, 10, 11, III. 223. Forma listu zastawnego, ar. 16 i 17, III. 7, ar. 7 i 8, III. 222. Wypłata za listy zastawne, ar. 20, 21 i 131, III. 8 i 51, ar. 27, III. 233. Odstąpienie listu, ar. 22, III. 9. Wątpliwosć co do dobroci listu, ar. 80, III. 28. Wystawienie listu zastawnego, ar. 109 n., III. 42; § 175 do 192, III. 143; § 10 i 12, III. 202, ar. 2, III. 247. Zaznaczanie ich do depozytu, ar. 113, III. 43, oraz § 15 i 17, III. 204. Umorzenie ich, ar. 114 i 115, III. 45; ar. 27, III. 233; ar. 3, III. 248; § 222, III. 157; § 50, III. 216. Losowanie listów, ar. 19 i 114 do 120, III. 8 i 45; § 200 do 204, III. 150; § 17 i 18, III. 204, ar. 32 i 33, III. 236. Wypłata za list ogłoszony do umorzenia, ar. 121, III. 47. Postępowanie w razie wykrycia listów zastawnych fałszywych, ar. 122, 132, 212, III. 48, 52, 77. Wymiana uszkodzonych lub zatraconych listów na duplikaty, oraz wymiana białych na kolorowe, większych na mniejsze i przeciwnie, ar. 123, III. 48; § 212 do 220, III. 154 i § 21, III. 206. Poszukiwanie listów zastawnych zniszczonych lub skradzionych, ar. 124 n., III. 49; § 213 do 220, III. 154. Listy zastawne koloru żółtego i ich losowanie, ar. 111 i 116, III. 43 i 46; § 178, III. 145, ar. 33, III. 236. Listy zastawne uwolnione są od stempla i porto, ar. 207, III. 75 i § 228, III. 160. Doręczenie listów zastawnych właścicielowi dóbr, ar. 70 i 71, III. 25. Księga listów zastawnych, ar. 64, III. 22; § 44 i 45, III. 99; § 4 i 5, III. 170.

Listy zastawne mogą być przyjmowane na kaucje za urzędnikami, przyp. II. 900.

LISTA bezwłasnowolnych, ar. 499, I. 267.

LISTY wyborców i wybieralnych do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 229 do 237, III. 161 do 164.

LOSOWA UMOWA, ar. 1104 i 1964 n., I. 721 i 955.

LOSOWY PRZYPADEK, w przedmiocie używania, ar. 607, I. 571;—co do nieruchomości, która znikła, ar. 855, I. 641; — co do niewykonania zobowiązań, ar. 1148, I. 730; — co do straty rzeczy, ar. 1302 i 1303, I. 765 i 766; — upoważnia do dowodu ze świadków, ar. 1348, I. 777; — co do straty rzeczy wynajętej, ar. 1722, I. 881. Zobacz *Siła większa*.

LOSOWANIE spraw, przyp. III. 332, 439, 458.

LUSTRO. Zobacz *Zwierciadło*.

L.

ŁAZIENKI na statkach wodnych są ruchomością, ar. 531, I. 462.

ŁOWIENIA ryb wolność, ar. 715, I. 599.

VII.

MACIERZYŃSTWO. Kiedy może być poszukiwane, przez kogo i jakim sposobem, ar. 306 n., I. 212, ar. 341, 342, I. 419.

MAJĄTEK. Podział, ar. 516, I. 455. Tytuł do majątku, ar. 711, I. 597. Powroty majątków następują w naturze, ar. 858, 859, 865 n., I. 641, 642. Majątek nieruchomy, ar. 517 n., I. 455 n. Majątek ruchomy, ar. 527 n., I. 461 n. Majątek bezdziedziczny, ar. 539, I. 464, ar. 713, I. 599. Majątek gminy, ar. 542, 543, I. 465. Majątek narodowy (rządowy), ar. 538 n., 713, 723, 724, 768 n., 2221, 2226, 2227, I. 464, 599, 601, 616, 1021. Majątek nieposagowy, ar. 1574 do 1580, I. 836, 837. Majątek ruchomy jak może być darowany, ar. 948, I. 674. Zwrot majątku tak ruchomego jak nieruchomego niezależnie pobranego, jak ma nastąpić, ar. 1379, I. 785. Tytułem do majątku ruchomego jest posiadanie, ar. 2279, I. 1036.

MAJORATY i donacje przyp. I. 650 n., przyp II. 40.

MAŁOLETNI. Przed ukończeniem lat 18 mężczyzna, a 16 kobieta nie mogą wchodzić w związki małżeńskie, ar. 144, I. 178, ar. 6, I. 282, ar. 144, I. 385. Małoletni zdolny do zawarcia związków małżeńskich jest również zdolny do zawierania umowy przedślubnej i w niej przyjąć może na siebie wszelkie zobowiązania, a nawet czynić darowizny ar. 211, I. 190. Kto jest małoletnim i skutki tego stanu, ar. 345 n., I. 223, ar. 389 n., I. 429, ar. 942, I. 673, ar. 838, I. 638, ar. 903, 904, I. 661, ar. 1030, I. 705, ar. 1095, I. 719, ar. 1134, I. 725. Przymus osobisty przeciw małoletniemu nicma miejsca, ar. 2064, I. 977. Małoletni mają hipotekę prawną, ar. 72, II. 96, ar. 13 n., II. 148. Małoletni ze sprawami swemi nie przechodzą

przez pojednanie, ar. 49, II. 188. Sprawy ich ulegają wnioskowi Prokuratorskiemu, ar. 83, II. 212. Biegnie przeciw nim upadek processu, ar. 398, II. 298. Służy im restytucja, ar. 481, II. 319. Mają prawo żądać peritaktacji spadkowej, ar. 910 n, II. 476 n. Małoletni mają warunkową możność prowadzenia handlu, ar. 2, 3, 6, II. 626 do 628, ar. 114, II. 663.

MAŁOLETNOŚĆ jej granice i skutki, ar. 345 n., I. 223 n., ar. 388 n., I. 428 n.

MAŁŻENSTWO. Przepisy o małżeństwie wydane w r. 1825 obecnie nieobowiązujące, ar. 143 do 181, I. 178 do 184, ar. 246 do 259, I. 197 do 200 i ar. 271, I. 203. Prawa i obowiązki między małżonkami—ze względu na ich osoby, ar. 182 n., I. 184 n;—ze względu na ich stosunki majątkowe w przypadku nie zawarcia umowy przedślubnej, ar. 191 n., I. 186;—ze względu na majątek darowany lub odziedziczony, ar. 212, I. 190. Małżeństwo między Rzymskimi Katolikami, ar. 1 n., I. 281. Jak ustaje, ar. 60 n., I. 296. Małżeństwo między Greko-Unitami, ar. 124 do 128, I. 315 do 318. Małżeństwo między osobami wyznań Ewangelicko-Augsburskiego i Ewangelicko-Reformowanego, ar. 129 do 178, I. 318 do 331. Małżeństwo między osobami niechrześcijańskimi, ar. 179 do 191, I. 331 do 339. Małżeństwo osób wyznających religję Rzymsko-Katolicką z osobami wyznań Ewangelickich, ar. 192 do 197, I. 340, 341. Małżeństwo między Katolikami i osobami innych wyznań, ar. 198, I. 341. Małżeństwo Greko-Rosjan z osobami innych wyznań, ar. 199 do 202, I. 341, 342. Małżeństwo błogosławione przez duchownego Greko-Rosyjskiego, ar. 203, 204, I. 343. Małżeństwo osób, które po akcie ślubu zmieniają religję, ar. 205 do 207, I. 343, 344. Prawa i obowiązki z małżeństwa wypływające, ar. 208 do 214, I. 344, 345. Małżeństwo ustaje, ar. 215 n., I. 346.

Małżeństwo nie skarżone za życia małżonków nie może być skarżone po ich śmierci, ar. 216, I. 346. Skutki rozwiązania lub unieważnienia małżeństwa, ar. 227, I. 348. Skutki rozłączenia co do stołu i łoża, ar. 228 do 230, I. 349. Dowody małżeństwa, ar. 231, I. 349. Przepisy o małżeństwie z Kodeksu Napoleona, dziś nieobowiązujące, ar. 144 n., I. 385 n., ar. 1387 n., I. 789.

MAŁŻONKOWIE. Ich obowiązki względem dzieci, ar. 237 n., I. 195. Kiedy się powinni natychmiast rozłączyć, ar. 215, I. 346. Małżonek wstępujący w powtórne małżeństwo, a mający dzieci z poprzedniego, co może darować współmałżonkowi, ar. 1098, I. 719. Małżonkowie kiedy mogą sprzedawać i kupować między sobą, ar. 1595, I. 842.

MARNOTRAWNY. Jakie ograniczenia co do marnotrawnego mogą mieć miejsce i jakie ztąd skutki, ar. 518 do 521, I. 272, ar. 513 n., I. 454.

MAŻ. Odjęcie mężowi zarządu majątkiem żony, ar. 199 do 203, I. 187. Mąż zarządzający majątkiem żony z obowiązkiem zdawania rachunków uważa się jako pełnomocnik, ar. 214, I. 191;—zarządzający zaś bez obowiązku rachunków, obowiązany oddać tylko istniejące dochody, ar. 215, I. 191;—wreszcie zarządzający majątkiem żony mimo jęj sprzeciwiania się, winien wyrachować się z dochodów istniejących i zużytych, ar. 216, I. 191. Obowiązki męża, ar. 208 n., I. 344, ar. 213 n., I. 396. Mąż zarządza majątkiem żony, ar. 1421 n., I. 799, ar. 1549 n., I. 831 n.

MECENASI, ar. 45, i przyp. III. 340, ar. 8, III. 490.

MEKLER patrz *Ajent wymiany*, tudzież przyp. II. 643 do 655.

METRYKANT, ar. 23 i przyp. III. 324.

MIEJSCE uiszczenia zobowiązania, ar. 1247, I. 753, ustęp 6, ar. 1258, I. 756, ar. 1264, I. 758. Przy wyplą-

cie długów w różnych miejscach do uiszczenia przypadających potrąconą będzie różnica kosztów oddania w właściwych miejscach, ar. 1296, I. 764. Miejsce wydania rzeczy przedanej, ar. 1609, I. 847. Miejsce zapłaty ceny, ar. 1651, I. 855. Miejsce wydania składu, ar. 1942, 1943, I. 951. Miejsce siedliska spółki i otwarcia się spadku wpływa na właściwość Trybunału, ar. 59, II. 194, ar. 420, II. 303. Obejrzanie miejsca, ar. 38 i 41 n, II. 183, 185 n, ar. 295 n., II. 274. Miejsce wypłaty należności właścicielom listów zastawnych, ar. 21, III. 9.

MOŻNOSĆ zrzeczenia się spadku, ar. 775, I. 617, ar. 781, I. 618. Możliwość zrzeczenia się pełnomocnictwa, ar. 2003, 2007, I. 963, 964. Możliwość rozpisania się służąca Członkowi Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i jej skutki, ar. 55, III. 20.

MIESZKANIE, patrz *Zamieszkanie* tudzież *Używanie*.

MUR środkowy i graniczny (niesrodkowy), ar. 653 do 665, I. 584 do 586.

N.

NABYCIE—przez mężatkę, ar. 184, I. 184;—przez opiekuna, ar. 424, I. 242;—praw spadkowych, ar. 841, I. 638. Nabycie wierzytelności praw lub skarg przeciw trzeciemu, winno być temuż doręczone, ar. 1295, I. 764, ar. 1690, I. 862, ar. 2214, I. 1019. Nabycie w czasie wspólności, ar. 1401 n, I. 792. Nabycie za pieniądze posagowc, ar. 1553, I. 831. Koszta aktów, ar. 1593, I. 840. Koszta wydania rzeczy nabytej, ar. 1608, I. 847. Nabycie rzeczy skradzionej na jaimarku, jakie ma skutki, ar. 2280, I. 1036, ar. 109, II. 662, ar. 632, II. 790.

NABYWCA albo KUPUJĄCY. ar. 1650 n., I. 855.

ar. 1683, I. 861. Nabywca z prawem odkupu kiedy może zerwać kontrakt najmu rzeczy przez siebie kupioną, ar. 1751, I. 887.

NACZELNI PROKURATOROWIE SENATU, ar. 18, 27, III. 382, 383.

NADLICYTACJA, ar. 710, 711, II. 419.

NADZOR Dyrekcji Szczegółowej nad gospodarstwem w majątkach Towarzystwu Kredytowemu Ziemskiemu zadłużonych, ar. 98 n., III. 39. Nadzór Prokuratorów nad spadkami wakującymi jakie ma znaczenie, przyp. III. 607 n.

NAJEM. Kontrakt najmu majątku żony zawarty przez męża, ar. 197, 198, I. 187. Definicja i podział najmu, ar. 1708 do 1712, I. 866. Najem rzeczy, ar. 1713, I. 879, Najem majątków należących do mężatek i nieletnich, ar. 1718, I. 881. Najem rzeczy ustaje, ar. 1722, I. 881, ar. 1737 n., I. 885 i przyp. Biorący najem kiedy odpowiada za pożar rzeczy najętą, ar. 1733, I. 884. Najem bez pisma, ar. 1736, 1738, I. 884, 885. Najem pod warunkiem podzielenia się plodami z wypuszczającym, ar. 1763, 1764, I. 890. Najem robotników, ar. 1779, I. 894. Najem usług, ar. 1780, I. 894 i przyp. Najem pracy, ar. 1782 n., I. 914. Najem w pacht, ar. 1800 n., I. 918. Zobacz *Pacht, Dzierżawa*.

NAJEM OKRĘTU, ar. 191, 192, II. 681 n., ar. 273 n., II. 703, ar. 286 n., II. 706. Najem majątków, ar. 223, II. 692, ar. 250 n., II. 698. Zakazane pożyczki na najem okrętów i płacę majątków, ar. 318 n., II. 713. Przeważanie skarg z najmu okrętu i majątków wynikających, ar. 433, II. 740. Skargi nie dopuszczalne w przedmiocie najmu tego, ar. 435, II. 740.

NAJWYŻSZA IZBA Obronców publicznych, ar. 47 i przyp. III. 341. Najwyższa Izba pisarska, ar. 42, III. 340 i przyp.

NAKAZ o zapłatę uprzedzać winien kroki subhastacyjne, ar. 2217, I. 1020. Nakaz jest cywilnym przerwaniem przedawnienia, ar. 2214, I. 1024. Nakaz uprzedzać winien zajęcie ruchomości, ar. 583 n., II. 357;—zajęcie płaodów, ar. 626, II. 372;—zajęcie rent, ar. 636, II. 398;—zajęcie nieruchomości, ar. 673, II. 406;—uwięzienie, ar. 780, II. 436;—przedaz okrętów, ar. 198 n., II. 685.

NAKLADY poczynione na ulepszenie, a nawet utrzymanie rzeczy ulegającej powrotowi, winny być obdarowanemu policzone, on zaś za rozmysłne zniszczenie rzeczy odpowiada, ar. 861 do 863, I. 642. Nakłady poczynione przez pełnomocnika, ar. 1375 i 1999, I. 784 i 962. Nakłady na przypadek zwrotu rzeczy niewłaściwie wziętych, ar. 1381, I. 785. Co do nabywcy pokonanego prawem, ar. 1634, I. 852.

NAOCZNE OBEJRZENIE, ar. 38, 41, 42, II. 183, 185, ar. 295 n., II. 274.

NAPRAWY utrzymania, większe i mniejsze czyli komornicze, ar. 605 n, I. 570, ar. 1720, I. 881. Naprawy utrzymania ponosi użytkownik, ar. 605 n., I. 570, ar. 635, I. 576, ar. 1409, I. 795. Naprawy większe ponosi właściciel, ar. 605 n., I. 570, ar. 655, I. 584, ar. 1558, I. 832. Naprawy komornicze ponosi lokator, ar. 1720, I. 881, ar. 1724, I. 882, ar. 1731, I. 883, ar. 1754 n., I. 888. Naprawy nagłe mogą być pod tymczasową egzekucją nakazane, ar. 135, II. 231.

NARADA SĄDOWA, ar. 93 do 95, II. 217 n, ar. 111 II. 221, ar. 116, II. 223. Narada obrońców co do dopuszczalności restytucji, ar. 495, II. 322. Narada przed wrzuceniem w morze części okrętowego ładunku, ar. 412, 413, II. 736, ar. 426, II. 738. Narada wierzycieli przed zawarciem układu z dłużnikiem upadłym, ar. 520, 522, II. 762.

NARZĘDZIA do nauk, sztuk i rzemiosł, nie mieszczą

się w wyrazie ruchomosc, ar. 533, I. 463. Przymus osobisty przeciwko dzierżawcom za niezwiócenie nazędzi rolniczych, ar. 2062, I. 977.

NASTĘPCA—zunikłego, ar. 46 n., I. 128. Opieka nieprzechodzi na następcę, ar. 450, I. 254. Jakie skargi przechodzą na następców, ar. 590, 599, 1014, 1032, 1179, 1220 n., 1232 n., 1319, 1322, 1340, 1365, 1879, I. 567, 569, 690, 706, 735, 744, 747, 769, 770, 776, 782 i 935. Otworzenie się spadku, ar. 718 n., I. 600. Przymioty konieczne, ar. 725 n., I. 605. Następca nie może być zmuszonym do przyjęcia spadku, ar. 775, I. 617. Ustanowienie następcy, ar. 967 i 1002, I. 679, 687. Zobacz *Długi, Podział, Przyjęcie spadku, Rękojmia, Śpadek, Zrzeczenie się spadku*.

NASTĘPCA z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 793 do 810, I. 620.

NATURALIZACJA. Polak przyjmujący naturalizację w obcym kraju utracą stan Polaka, ar. 17, I. 97; cudzoziemiec zaś przez naturalizację nabyć go może, ustęę 6, ar. 9, I. 27.

NATURA pochodzenia majątku nie ma wpływu przy sukcesji, ar. 732, I. 607. Każdy z współsukcessorów może swęj schedy dopominac się w naturze, ar. 826, I. 635. Powroty w naturze następować winny, ar. 858, I. 641.

NAWOZ jest nieruchomością, ar. 524, I. 460. Obowiązki dzierżawcy co do nawozu, ar. 1778, I. 894. Do kogo nawóz należy w pacie, ar. 1811 i 1824, I. 920 i 922.

NEAPOLITAŃSKIE(Królestwo). Jus-albinagii zniesione zostało względem jego poddanych, przyp. I. 61. Prawa wzajemne poddanych Królestwa Polskiego i Neapolitańskiego, przyp. I. 81 do 84.

NIDERLANDZKIE (Królestwo) Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, *o*, I. 58.

NIEBEZPIECZEŃSTWO głozące posagowi daje powód do żądania odłączenia majątku żony, ar. 1443, I. 804. W zobowiązaniach kiedy rzecz istnieje na niebezpieczeństwo wierzyciela, a kiedy na niebezpieczeństwo dłużnika, ar. 1138, I. 727, ar. 1851, I. 928. Niebezpieczeństwo zwłoki wpływa na wyjątkowe niestosowanie się do form proceduralnych, ar. 63, II. 196, ar. 155, II. 237, ar. 1037, II 516. Niebezpieczeństwo morskie i ubezpieczenia przeciw niemu, ar. 328, II. 715, ar. 341, II. 719, ar. 350, II 721.

NIEDOŁĘŻNOSC jest powodem do wyrzeczenia bezwłasnowolności, ar. 489, I 263.

NIEDOSTATECZNOŚĆ PRAWA. Sędzia nie może się nią wymawiać, ar. 4, I. 24.

NIEGODNY dziedziczenia, ar. 727, 730, I. 606;—używania praw cywilnych, ar. 25, I. 123

NIEOBECNY. Uznanie nieobecności w razie nieprawnego wydalenia się z kraju za granicę i skutki tegoż, przyp., ar. 18 n., I 114 n. Przepisy co do nieobecnych według Kodeksu Polskiego, I. 125, 132 Dział majątku, w którym nieobecny jest interesowany, ar. 817, 838 i 840, I. 633 i 638.

NIEPODLEGŁOŚĆ Sądownictwa, ar. 1, III. 313.

NIEPODZIELNOŚĆ. Wykonywanie służebności przez jednego z niepodzielnych jej właścicieli przerywa przedawnienie, ar. 709, I. 598. Nabycie dóbr niepodzielnie posiadanych przez jednego z małżonków w czasie wspólności, ar. 1408, I. 794. Niepodzielność co do nieruchomości posagowych, ar. 1558, I. 832. Niepodzielność pod względem hipotecznym, ar. 47, II. 76. Niepodzielność co do przymusowego wywłaszczenia, ar. 2205, I. 1017. Zobowiązanie niepodzielne, ar. 1217 n., I. 744,

ar 1222 n, I. 745. Niepodzielnosc zastawu, ar. 2083, I. 981. Do niepodzielnosci majątku nikogo zmusic nie można, ar. 815, I 633, ar. 827, I. 636, ar. 838, I. 638, ar. 888, I. 648, ar. 1686, I 861, ar. 984, II 502 *Zobacz Licytacja, Podział*

NIEPRZYJĘCIE SKARGI, co do zerwania działów, ar. 892, I 648 Nieprzyjęcie skargi co do aktu pod wpływem gwałtu zawartego, a następnie potwierdzonego, ar 1115, I. 723

NIEPRZYZNANIE dziecka, ar. 312 do 318, I. 414 do 416, ar. 272 n, I 203. Nieprzyznanie działań pełnomocnika lub obroncy, ar 352 do 362, II. 286 do 288.

NIEROZTROPNOSC. Odpowiedzialnosc za czyny spowodowane nieroztropnoscia, ar. 1383, I. 786.

NIERUCHOMOSĆ. Nieruchomosci podlegają prawom tutejszo krajowym, ar. 3, I. 24. Formalnosc co do aktów, mających za przedmiot nieruchomosc, oznaczonych w Ksiölestwie, a mających miec skutek aktów wieczystych w Cesarstwie. przyp. 4, I. 52. Nieruchomosci zony, które nawet za rezwoleniem męża nie mogą być przedane, nie mogą także być obciążone, chyba zastawiono przeciwnie, ar. 221, I. 192. Nieruchomosci—z natury, ar 518 do 523 i przyp I. 455 do 460;—z przeznaczenia, ar. 524 do 525, I. 160,—z przedmiotu, do którego się odnoszą, ar. 526, I 461. Nieruchomosci ulegające zwrotowi, wracają wolne od długów, ar. 929, I 670. Nieruchomosci posagowe są niezbywalne, ar. 1554, I. 832. Wyjątki od téj zasady, ar. 1555 do 1559, I 832, 833.

NIESTAWIENIE SIĘ do rozprawy sądowej i skutki tegoz, ar. 19, II. 170, ar 149, II. 236, ar. 155, 157, II. 237, ar. 162, II. 238, ar 434, II. 306. Niestawienie się do badan, ar. 269, II 269 Niestawienie się właściciela, lub wierzyciela na termin wypłaty pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 10, III. 185.

NIEWAŻNOŚĆ aktów zeznanych w r. 1830 i 1831 oraz przez osoby, które uległy karze konfiskaty, przyp. ar. 11 do 13, I. 101 do 103. Nieważność aktów zeznanych przez osoby uznane za nieobecne w kraju, przyp. ar. 22, I. 114. Nieważność małżeństwa, ar. 3, I. 281, ar. 4, 8, I. 282, ar. 51, I. 292, ar. 85 do 96, I. 304 n., tudzież przyp., ar. 172, I. 328, ar. 180 do 202, I. 390 do 395, ar. 180, I. 391, ar. 225, I. 398. Nieważność zobowiązań męża zaciągniętych na ciężar wspólności w trakcie sprawy rozwodowej, ar. 271, I. 406. Nieważność układu między małoletnim a opiekunem, przed zdaniem rachunków przez tego ostatniego, ar. 457, I. 256, ar. 472, I. 447. Nieważność aktów przez bezwłasnowolnego zdziałanych, ar. 511 n., I. 270, ar. 502, I. 452. Nieważność warunków co do rent, ar. 530, I. 462, ar. 1970, I. 957. Nieważność darowizn, ar. 931, I. 670, ar. 943 n., I. 673, ar. 945 do 948, I. 674. Nieważność zrzeczenia się możliwości odwołania darowizny, ar. 965, I. 678. Nieważność testamentu, ar. 1001 n., I. 687, ar. 1039 i 1043, I. 707. Nieważność działu wstępnych, ar. 1078, I. 715. Bojaźń z uszanowania nie może być powodem do nieważności umowy, ar. 1114, I. 723. Nieważność umowy przez błąd, gwałt lub podstęp zawartej, ar. 1117, I. 723. Nieważność umowy z powodu warunku niepodobnego, przeciwnego dobrym obyczajom, lub zakazanego, ar. 1172, I. 734. Skutki nieważności zobowiązania, ar. 1227, I. 746. Nieważność zobowiązań, ar. 1234, I. 748. Nieważność jak długo może być skarżoną, ar. 1304, I. 766. Nieważność dobrowolnego rozłączenia się, ar. 1443, I. 804. Nieważność umowy przywracającej wspólność pod odmiennymi warunkami, ar. 1451, 1453, I. 806, 807. Nieważność upoważnienia ogólnego dla żony, ar. 1538, I. 828. Nieważność sprzedaży rzeczy cudzej, ar. 1599, I. 845. Nieważność sprzedaży, ar. 1601, I. 845.

Nieważność zrzeczenia się rękojmi od przedawcy, ar. 1628, I. 851. Nieważność układu, ar. 2054 do 2057, I. 974. Nieważność pozwu, ar. 61, II. 195, ar. 71, II. 203, ar. 173, II. 242. Nieważność egzekucji wyroku, ar. 147, II. 235. Nieważność badania, ar. 257, II. 266, ar. 260, II. 267, ar. 269, II. 269, ar. 272, II. 270, ar. 278, II. 271, ar. 280, II. 272, ar. 292 n., II. 274. Nieważność doręczenia wyroku zroczonego, ar. 435, II. 306. Nieważność prawem przepisana daje powód do restytucji, ar. 480, II. 318, ar. 503, II. 324. Nieważność zapowiedzenia, ar. 565, II. 347, ar. 608, II. 364. Nieważność zajęcia, ar. 641, II. 399, ar. 654, II. 402, ar. 717, II. 421. Nieważność w subhastacjach, ar. 733, II. 425, ar. 746, II. 427. Nieważność w uwięzieniu, ar. 794, II. 445. Nieważność w rozłączeniu co do majątku, ar. 869, II. 466. Nieważność opozycji przy opieczętowaniu, ar. 927, II. 483. Nieważność kompromissu, ar. 1006, II. 507. Skutki nieważności, ar. 1029 do 1031, II. 513 n. Nieważność spółki handlowej, ar. 42, II. 636. Nieważność kontraktu ubezpieczenia, ar. 347, II. 720, ar. 365, II. 724. Nieważność zarzutów niedopuszczalności skargi, ar. 436, II. 741. Nieważność czynów ku oszukaniu trzecich zmierzających, ar. 1167, I. 733, ar. 447, II. 745. Nieważność układu między wierzycielami i dłużnikiem, ar. 519, II. 761.

NIEWDZIĘCZNOŚĆ jest powodem do odwołania darowizny, ar. 953, I. 675. Jaką być musi, aby skutkowało odwołanie, ar. 955, I. 676, ar. 959, I. 677. Niewdzięczność jest powodem do wytoczenia skargi o odwołanie rozporządzeń testamentowych, ar. 1046, I. 708.

NIEWIADOMY Z POBYTU. Przypadki, w których wydalający się za granicę kraju, uważanym jest za niewiadomego z pobytu, us. VI. I. 108. Successorowie niewiadomi pozywani być mają przez pisma, przyp.

20, I. 114. Niewiadomy z pobytu jak ma być zapożyczany, ar. 69, II. 201.

NIEWYPŁACALNOŚĆ współspadkobiercy, ar. 876 oraz 885 n., I. 645, 647. Niewypłacalność osoby obowiązanej do zwrotu i opiekuna, ar. 1070 i 1071, I. 713. Niewypłacalność współdłużnika solidarnego, ar. 1214, I. 743. Niewypłacalność dłużnika, do którego jest przykaz, ar. 1276, I. 760.

NIEZBYWALNOŚĆ używania i mieszkania, ar. 631 do 634, I. 576.

NIEZDOLNY do dziedziczenia, ar. 725, I. 605. Niezdolny do sporządzenia testamentu, ar. 901 n., I. 660. Niezdolny do nabywania, ar. 1596 n., I. 843. Niezdolny do sprawowania opieki, ar. 414 n., I. 240, ar. 449, I. 440, 441. Niezdolny do zawierania umów, ar. 1124, I. 725.

NIEZDOLNOŚĆ fizyczna jest przeszkodą do małżeństwa, ar. 22, I. 286. Niezdolność brania spadku ar. 725 n., I. 605. Niezdolność czynienia i przyjmowania darowizny, ar. 901 n., I. 660. Niezdolność nabywania drogą ostatecznego przysądzenia lub drogą odstąpienia, ar. 1596 i 1597, I. 843.

NOMINACJE, ar. 18, III 323, ar. 27, III. 330, ar. 32, III. 333 n., ar. 37, III. 337, ar. 43, 44, III. 340, ar. 46, III. 341, ar. 30, 31, III. 384, ar. 224, 225, III. 486 n.

NORMALNE ROZGRANICZENIE, przyp., ar. 92, II. 47.

NORWEGJA (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, przyp. *f*, I. 58.

NOTARJAT, przyp. II. 19, 30, 42, 514, 603.

NOTARJUSZ, patrz *Rejent* i § 23, III. 354.

NOWE CZYNY i **DOWODY** w Senacie przywozonymi być nie mogą, ar. 38, III. 386.

OBCIĄŻENIE nieruchomości, ar. 1, II. 4. Obciążenie winno być jawne, ar. 7, II. 5. Jak się zapisuje do hipoteki, ar. 52 do 55, II. 36, 37, ar. 79, II. 43, ar. 22, 23, II. 138, 139. Jego miejsce w wykazie hipotecznym, ar. 91 n., II. 46 n. Skutek zapisania obciążenia do wykazu hipotecznego, ar. 46, II. 76. Co może ulegać obciążeniu, ar. 52, II. 77. Skutek obciążenia z czasów pruskich, ar. 6, II. 82. Jakie obciążenia mogą wejść do hipoteki, ar. 53 do 55, II. 91. Czy potrzeba zawiadomić właściciela o zapisaniu do hipoteki obciążeniu, ar. 57, II. 92.

OBNDAROWANY wyżej nad część rozrządczą, jakim sposobem dopełnia powrotów, ar. 866, I. 643. Zatrzymuje w posiadaniu rzecz darowaną, a ulegającą powrotowi, aż do zwrócenia mu nakładów i ulpszeń, ar. 867, I. 643. Kto może być obdarowany, ar. 902, I. 660, ar. 906 n., I. 662, ar. 911 n., I. 665, ar. 933, I. 671.

OBECNOSC Prokuratora Senatu przy dyskusji, ar. 47, III. 387. Obecność stron przy badaniu świadków, ar. 36, II. 182, ar. 262, II. 267.

OBELGI CIĘŻKIE są powodem odwołania darowizny, ar. 955 i 1046 n., I. 676 i 708.

OBERŻYSCI, jako przyjmujący skład, ar. 1952, 1953, I. 953.

OBORA przystawiona do muru rozdzielającego nieruchomości, ar. 674, I. 588.

OBOWIĄZEK Władzy duchownej przy udzielaniu dyspens, ar. 40, I. 290. Obowiązek duchownego w sprawach małżeńskich, ar. 97, I. 307. Obowiązek mającego używanie i mieszkanie, ar. 635, I. 576. Obowiązki wzajemne stron, wykonywającej służebność i takową

obciążonój, ar. 701, 702, I. 597. Obowiązek małżonka pozostałego przy życiu, Rządu i dzieci naturalnych przy przychodzeniu do spadku, ar. 769 do 773, I. 616, 617. Obowiązek dowodzenia, ar. 1315, I. 768, ar. 1808, I. 919. Obowiązek przypozwania przedawcy dla zapewnienia skutków rękojmi na wypadek pokonania prawem, ar. 1640, I. 853. Obowiązek umeblowania, ar. 1754, I. 887. Obowiązek dzierżawcy zawiadomienia o przywłaszczeniach, ar. 1768, I. 891. Obowiązek dzierżawców, wychodzącego i wchodzącego, ar. 1777, I. 893. Obowiązek powrotu ciężący współnika, ar. 1849, I. 927. Obowiązek przyjmującego skład dobrowolny, ar. 1927 n., I. 949. Obowiązek doniesienia o składzie rzeczy skradzionej właścicielowi tejże, ar. 1938, I. 950. Obowiązek sukcesorów pełnomocnika, ar. 2010, I. 964. Obowiązek Prezesa Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 171, III. 62. Obowiązek Kancelarji Ziemiańskich, Rejentów i Wydziałów hipotecznych przy przystępowaniu dóbr do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 203, III. 73 i przyp. III. 74. Obowiązek stowarzyszonych w Towarzystwie Kredytowém Ziemskiem zabezpieczenia budowl w kassie ogniowej, ar. 157 do 159, III. 135, 136, § 5, III. 200. Obowiązek tychże prowadzenia przyzwoitego w dobrach gospodarstwa, ar. 160 do 163, III. 136, 137. Obowiązek Rejentów przesyłania Kommissji Rządowej Spraw Wewnętrznych i Duchownych darowizn i zapisów testamentowych na cele dobroczynne, przyp. III. 608 n.

OBRANIE zamieszkania, ar. 35, I. 125.

OBRAZ. Zbiór obrazów, nie należy do sprzętów pokojowych, ar. 534, I. 463.

OBRONA w Sądach Pokoju, ar. 9, II. 167. Obrona przed Trybunałem, ar. 77 n., II. 210, przyp. II. 212, 234, ar. 154, II. 237. Sędzia przynoszący obronę ule-

ga wyłączeniu, ar. 378, II. 292. Gdy nowe żądanie jest obroną przeciw głównemu powództwu, może być w apelacji wnoszone, ar. 464, II. 313. Obrona w kompromissie, ar. 1016, II. 509. Obrona Prokuratorji, przyp. ar. 4, 5, III. 493, ar. 11, III. 500.

OBRONCY Sądowi przyp. III. 340, 341, ar. 106, III. 399. obrońcy Prokuratorji, ar. 20 do 24, III. 505, 506. Ustanowienie obrońcy, ar. 61, II. 195, ar. 75 n., II. 210. Niema miejsca przed Trybunałami handlowemi, ar. 414, II. 302. Działania obrońcy, ar. 85 n., II. 214, ar. 495, 499, II. 322, 323, ar. 1038, II. 516. Bez doręczenia wyroku obrońcy, egzekucja z tegoż wyroku rozwiniętą być nie może, ar. 147, II. 235. Kiedy obrońcy nie mogą nabywać nieruchomości sprzedawanej przez publiczną licytację, ar. 1596, I. 843.

OBRÓT listów zastawnych, ar. 22, III. 9.

OBSADZENIE miejsc w Towarzystwie Kredytowém Ziemijskiém, § 1 n., III. 197.

OBWIESZCZENIE o regulacji hypotecznej, ar. 24, 25, II. 27, 28, ar. 109, II. 55, ar. 11 n., II. 132. Obwieszczenie o toczącym się postępowaniu spadkowym, przyp. 1, 2, II. 109. Obwieszczenie o terminie prekluzyjnym, ar. 145, II. 117. Obwieszczenie o audjencjach w Sądzie Pokoju, przyp. II. 167. Obwieszczenie o sprzedaży ruchomości, ar. 617 n., II. 367. Obwieszczenie o zajęciu nieruchomości, przyp. ar. 10 n., II. 378 n., ar. 647, 650, II. 401, ar. 684 n., II. 411 n., ar. 732 n., II. 425. Obwieszczenie o sprzedaży majątków spadkowych, ar. 960 n., II. 495. Obwieszczenie o sprzedaży majątków beneficjalnych, ar. 986, II. 502. Przepisy co do obwieszczeń wogólności, przyp. II. 592 n. Obwieszczenie o śmierci lub przestaniu urzędowania meklera, przyp. ar. 61, II. 652. Obwieszczenie o sprzedaży okrętów, ar. 203 n., II. 687. Obwieszczenie w upadłości, ar. 476,

II. 751. Koszta obwieszczeń, przyp. ar. 7, II 840. Obwieszczenie o wykresleniu kaucji, przyp. II. 901, 902. Obwieszczenie o przedazy dóbr przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ar 7 n., III. 294, at 24, 25, III. 299, 300.

OCZYNSZOWANIE Postępowanie z urzędu przy oczynszowaniu kiedy ma miejsce, ar. 8 n., III. 560

OCZYSZCZENIE nieruchomości z wpisów hipotecznych, ar. 2167, I. 1006, at. 2181 do 2195, I. 1009 n.

ODDZIELENIE majątku osobistego od majątku spadkowego, ar. 878, I. 645. Kiedy nie może być wykonywanym, ar. 879, I. 646. Kiedy jest przedawnionym, ar. 880, I. 646. Oddzielenie gruntów włościańskich od dworskich przy oczynszowaniu włościan, ar. 29 n., III. 570

ODDZIELNOSC rachunków co do pożyczki pierwotnej i nowej z r. 1838 Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 8, III. 241.

ODEBRANIE rzeczy użyczonj, ar. 1888, I. 936.

ODERWANIE gruntu, ar. 559, I. 561.

ODEŚLANIE sprawy do przejrzenia z jednego Wydziału Sądu Appellacyjnego do drugiego, ar. 67 do 71, III. 452.

ODJĘCIE pieczęci, jak ma być odbyte, ar. 821, I. 634, ar. 928 do 940, II 484 do 487.

ODKUP rzeczy przedanych, ar. 1658 n., I. 856, ar. 43, II. 75. Odkup przeciwko długiem i nabywcy, ar. 1664, I. 857;—niepodzielnj części, ar. 1667, I. 858;—majątności wspólnej, ar. 1668, 1669, I. 858. Skutki odkupu, at 1673, I. 859.

ODLEGŁOSC Co do sadzenia drzew i roślin, ar. 671, 672, I. 587. Jaka odległość jest wymagana przy niektórych budowlach, ar. 674, I. 588. Co do praw widoku, ar 678 n., I. 589.

ODMOWIENIE sprawiedliwosci, ar. 4, I. 24.

ODNAWIANIE wpisów hypotecznych, ar. 2154, I. 1003, ar. 123, II. 108.

ODNOWIENIE umowy ze spadkobiercą, przeszkadza domaganiu się oddzielenia majątku spadkodawcy od majątku spadkobiercy, ar. 878, 879, I. 645, 646. Jak się odbwa, ar. 1271, I. 759, Moze nastąpić tylko między osobami zdolnemi do kontraktowania, ar. 1272, I. 760. Nie domniemywa się, ar. 1273, I. 760. Jakie ma skutki hypoteczne, ar. 1278, I. 761. Odnowienie względem głównego dłużnika pociąga uwolnienie poręczycieli, ar. 1281, I. 761.

ODPIECZETOWANIE patrz *Odjęcie pieczęci*.

ODPOWIEDZIALNOŚĆ męża za żonę, która weszła z nim w związku bez zezwolenia rady familijnej, za pozostawienie przy niej opieki, ar. 395 n., I. 430. Odpowiedzialność sukcesorów opiekuna, ar. 419, I. 435. Odpowiedzialność opiekuna względem nieletniego i jej skutki, ar. 460 i 461, I. 256. Odpowiedzialność opiekuna przydanego, ar. 463, I. 257. Odpowiedzialność członków rady familijnej, ar. 465, I. 258. Odpowiedzialność sędziego, ar. 4, I. 358, ar. 72 do 76, III. 453. Odpowiedzialność użytkownika, ar. 614, I. 573. Odpowiedzialność opiekuna w substytucjach dozwoionych, ar. 1073, I. 714. Odpowiedzialność dłużników solidarnych, ar. 1214, I. 743. Odpowiedzialność — z jako kontraktów, ar. 1371 n., I. 784, — z jako występków, ar. 1382 n., I. 786. Odpowiedzialność męża za pogorszenie majątku żony, ar. 1428, I. 800, ar. 1562, I. 834. Odpowiedzialność za domowników, ar. 1735, I. 884. Odpowiedzialność budowniczych i przedsiębiorców za budowlę przez lat dziesięć, ar. 1792, I. 916. Odpowiedzialność za utratę rzeczy użyczonęj, ar. 1881 do 1884, I. 935. Odpowiedzialność wspólników względem osób trzecich, ar. 1862 do 1864, I. 931.

Odpowiedzialność spadkobiercy skład przyjmującego, jeśli w dobrej wierze zbył rzecz na składzie będącą, ar. 1936, I. 950. Odpowiedzialność osobista opiekunów przydanych, ar. 2137, I. 998. Odpowiedzialność konserwatorów hipotecznych, ar. 2197 do 2203, I. 1015, 1016. Odpowiedzialność kapitana okrętu, ar. 224 do 228, II. 692, 693. Odpowiedzialność Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 23, III. 9. Odpowiedzialność dóbr zadłużonych temuż Towarzystwu, ar. 33, III. 11, ar. 7, III. 279.

ODROCZENIE sprawy, ar. 9, III. 440

ODSEP (Nasyp). Co jest odsep i na czyją następują korzyść, ar. 556 n., I. 560. Prawa użytkującego, ar. 596, I. 568.

ODSTĄPIENIE DOBR. Cudzoziemcom to dobrodziejstwo prawa nie służy, ar. 11, I. 32. Nie służy—skład przyjmującemu, nierzetelnemu, ar. 1945, I. 952;—szalbierzom, oszustom i opiekunom, ar. 905, II. 474, ar. 575, II. 773. Kiedy może być przymusowe, ar. 545, I. 536. Nie służy mającemu używanie i mieszkanie, ar. 631, 634, I. 576. Odstąpienie praw spadkowych i skup tego odstąpienia, ar. 841, I. 638. Odstąpienie majątku dobrowolne i sądowe, ar. 1265 do 1268, I. 758, 759, ar. 132, II. 111, ar. 898 do 905, II. 473, 474, ar. 566 n., II. 772. Skutki, ar. 1269, 1270, I. 759. Odstąpienie wierzytelności i innych praw niezmysłowych, ar. 1689 r., I. 862. Odstąpienie od procesu, ar. 402, 403, II. 299. Sprawy o odstąpienie majątku przez upadłego ulegają jurisdikcji Trybunału handlowego, ustęp 4, ar. 635, II. 792. Patrz *Przelew*.

ODWOŁANIE darowizny, ar. 953 do 966, I. 675 do 678. Odwołanie testamentu, ar. 1035 do 1047, I. 706 do 708. Odwołanie umowy, ar. 1134, I. 727. Od-

wołanie pełnomocnictwa, ar. 2004 do 2006, I. 963, 964.
 Odwołanie Obrońcy sądowego, ar. 75, II. 210.

ODZYSKANIE towarów, ar. 576 do 585, II. 773 do 775. Zajęcie końcem odzyskania, ar. 826 n., II. 455.

OGŁOSZENIE prawa, ar. 1, I. 21 n. Ogłoszenie wyroków, ar. 52, III. 388.

OGNIKO. Stawianie ognisk, ar. 674, I. 588. Naprawy komorniane, ar. 1754, I. 888.

OGÓLNE ZEBRANIE Członków Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego, ar. 56, III. 20;—Dyrekcji Głównej tegoż, ar. 105, III. 41;—Departamentów Warszawskich Rządzącego Senatu, ar. 5 i przyp. III. 373.

OGRANICZENIE hipotek prawnych do pewnych tylko nieruchomości, ar. 2140 do 2142, I. 999;—wpisów ar. 2161, I. 1004.

OJCIEC prawy, ar. 272 do 278, I. 203, 204, ar. 312 n., I. 414. Ojciec przysposobiony, ar. 308 n., I. 213, ar. 343, I. 420. Ojciec naturalny, ar. 291 n., I. 207, ar. 331 n., I. 418. Ojciec nawet nieletni może sprawować opiekę nad swemi dziećmi, ar. 414, I. 240, ar. 442, I. 440. Jak mu służą prerogatywy, ar. 430, I. 247, ar. 453, I. 443, ar. 452, I. 255, ar. 470, I. 447, ar. 468, I. 258, ar. 477, I. 448. Jakie ograniczenia, ar. 434 n., I. 248, ar. 457 n., I. 444. W użytkowaniu z majątku dzieci nie daje poręki, ar. 601, I. 569. Ustanawia służebności, ar. 692 n., I. 595. Przyjmuje darowizny, za swe dzieci, ar. 935, I. 671. Ma prawo robienia substytucyi ar. 1048, I. 708; — działów, ar. 1075 n., I. 714; — rozporządzeń w umowach przedślubnych swych dzieci, ar. 1082 n., I. 716. Odpowiedzialny jest za szkody zrządzone przez swe dzieci, ar. 1384, I. 786.

OJCOSTWO, ar. 272 n., I. 203, ar. 312, I. 414. Nie może być poszukiwane, wyjąwszy w przypadku porwania, ar. 305, I. 212, ar. 340, I. 419.

OKNO. Służebności widoku, ar. 675 n., 689, I. 588.

OKRĄG. Ukaz ustanawiający okręgi, przyp. II. 47 n.

Okrąg sądowy, przyp. II. 168, II. 375 n., ar. 675, II. 406.

OKRĘT. Sprzedaz mniejszych okrętów, ar. 620, I. 368. Umowy dotyczące okrętu, ar. 190 u., II. 681.

Zajęcie na sprzedaż, ar. 197 n., II. 685.

OLDENBURGSKIE (Księztwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, przyp. *z*, I. 58.

OMYŁKA popełniona w aktach prywatnych, ar. 1327, I. 771. Przyznanie sądowe może być odwołane z powodu omyłki co do czynu, ar. 1356, I. 780. Rzeczy otrzymane przez omyłkę, ulegają zwrotowi, ar. 1376, I. 785.

OPIECZĘTOWANIE ruchomości żony, w trakcie sprawy o rozwód, ar. 270, I. 406;—w spadkach, ar. 769, I. 616. Koszta opieczętownia kto ponosi, ar. 810, I. 624, ar. 9, II. 125. Kiedy może być żądane przez wierzycieli, ar. 820, I. 634. Kiedy niepotrzebne, ar. 819, I. 634. Obowiązki egzekutorów testamentowych pod względem opieczętownia, ar. 1031, I. 705. Opieczętownie nadaje datę pewną aktom z podpisem prywatnym, ar. 1328, I. 772. Opieczętownie przy zajęciu ruchomości, ar. 591, II. 359. Formalności opieczętownia po śmierci, ar. 907 do 927, II. 475 do 483: w upadłościach, ar. 462 do 464, II. 748.

OPIEKA prawna ojca i matki, ar. 348 n., I. 223, ar. 389 n., I. 429. Nadana przez ojca i matkę, ar. 364, I. 227, ar. 397, I. 430. Opieka wstępnych, ar. 369 n., I. 228, ar. 402, I. 431. Opieka nadana przez radę familijną, ar. 372 n., I. 228, ar. 405 n., I. 432. Opieka dobrowolna, ar. 326 n., I. 218, ar. 361, I. 424. Opieka tymczasowa nad dziećmi zaginionego uznanego za znikłego, ar. 68 do 70, I. 133, 134, ar. 141 n., I. 385. Opieka nad bezwłasnowolnym, ar. 489 n., I. 263, ar. 489 n., I. 450.

Opieka nad dziećmi nieprawem, ar. 481 n., I. 262. Opieka nad dziećmi, w czasie processu o rozwiązanie małżeństwa lub rozłączenie należy do ojca, ar. 217, I. 346. Sąd może to zmienić na korzysc dzieci, ar. 218, I. 346. W przypadku rozwiązania małżeństwa do kogo należy, ar. 354, I. 225. Opieka nad dziećmi nieprawem, ar. 359, I. 226. Kto urządza opiekę, ar. 426 n. i przyp. I. 243. Kto się może wymówić od opieki i kiedy, ar. 398 do 413, I. 237 do 239, ar. 427 n., I. 436. Kto niezdolny, ar. 414, 415, I. 240, ar. 442, 443, I. 440. Kto wyłączony i podlega złożeniu, ar. 416 do 421, I. 241, ar. 444 n., I. 441. Cudzoziemiec nie może być opiekunem, ar. 11, I. 32. Cywilnie zmarły nie może być opiekunem i mieć jakiegokolwiek wpływu do opieki, przyp. I. 98. Skazany wyrokiem ocnym na karę główną, od ogłoszenia prawomocnego wyroku nie może być opiekunem nawet własnych dzieci, ar. 2, I. 123; — skazany zas na zamknięcie w domu poprawy może być opiekunem jedynie własnych dzieci, ar. 25, I. 123. Skargi dotyczące opiek, nie ulegają jednaniu, ar. 49, II. 189; lecz muszą być komunikowane do wniosków Prokuratora, ar. 83, II. 213. Za należności z opiek, służy przymus osobisty, ar. 126, II. 229. Sprawowanie opieki nad stroną jest powodem do wyłączenia sędziego, ar. 378 n., II. 293.

PIEKUN główny ar. 347 n., I. 223, ar. 389, I. 429; — przydany, ar. 389 n., I. 235, ar. 420 n., I. 435. Opiekun w substytucjach dozwolonych, ar. 1055, I. 710. Opiekun tymczasowy, ar. 142, I. 385. Opiekun dobrowolny i jego obowiązki, ar. 335, I. 219, ar. 370, I. 425. Opiekun dla żony przy przymusowem wywłaszczeniu, ar. 2208, I. 1018. Opiekun szczególny i oddzielny, ar. 968, II. 498. Obowiązki opiekunów, ich zarząd i rachunki, ar. 387 n., I. 234, ar. 422, n., I. 242, ar. 451, I.

254, ar. 418 n., I. 435, ar. 450, I. 442, ar. 469, I. 446, ar. 527 n., II. 330. Opiekunowie ulegają karze do 500 Złp. za dopuszczenie bezprawnego małżeństwa ich pupillów, ar. 252, I. 199. Kto kary téj domagać się ma prawo, ar. 253, I. 199. Kiedy opiekun może ważnie otrzymać zapis lub darowiznę od swego pupilla, ar. 907, I. 662. Opiekunowie nie mogą nabywać majątku pupilla, ar. 1596, I. 843. Jak i kiedy może się opiekun układać za małoletniego i z małoletnim, ar. 2045, I. 973. Przeciw opiekunom służy przymus osobisty, za rachunki z opieki, ar. 126, II. 229. Są oni osobiscie odpowiedzialni za zły zarząd, ar. 132, II. 230. Opiekun nie może korzystać z dobrodziejstwa odstąpienia majątku, ar. 905, II. 474, ar. 575, II. 773. Opiekunowie nie mogą być rehabilitowani przed złożeniem rachunków, ar. 612, II. 782.

OPINJA Prokuratorji, ar. 5, przyp. III. 493, ar. 13, III. 502. Opinia biegłych, patrz *Relacja biegłych*.

OPIS rzeczy najętéj, ar. 1730, 1731, I. 883. Opis przedmiotów nie mogących być opieczętowanymi, ar. 914, II. 477, ar. 924, II. 482. Opis stanu pieczęci przy odpieczętowaniu, ar. 940, II. 487.

OPŁATA zarejestrowania we Francji, u nas zas stempla kollateralnego, ar. 1016 i przyp. I. 691 n. Kogo ciąży, ar. 1017, I. 703. Opłaty od Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, temuż Towarzystwu przypadające, ar. 78, III. 28, § 59 do 75, III. 103 do 107. Opłata grosza od złotego przy ratach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 30, III. 11. Opłata stempla i porta w czynnościach z Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego nie ma miejsca, ar. 207, III. 75. Opłaty wieczyste, § 12, III. 87. Opłata jednorazowa 2 % przy przystąpieniu z dobrami do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 26, III. 232. Opłaty stem-

plowe w sprawach Sądowo-Administracyjnych, ar. 1 do 6, III. 531, 532.

OPORZĄDZENIE. Koszta poniesione na oporządzenie dzieci nie ulegają powrotowi, ar. 852, I. 641.

OPÓŹNIENIE, patrz *Zwłoka*.

OPUSZCZENIE nieruchomości hipoteką obciążonej, ar. 2168, I. 1006, ar. 2172 do 2174, i 2177, 2178, I. 1007 n.

OPPOZYCJA przeciw wyrokowi zaocznemu Podśędkowskiemu, ar. 20 n, II. 170;—przeciwko rozkazowi uwięzienia i kary za zniewagi Sędziów podczas wykonywania przez nich obowiązków, ar. 91, II. 216;—przeciwko redakcji do wyroków, ar. 144, 145, II. 234;—przeciw wyrokowi, do którego był ustanowiony obrońca, ar. 157, II. 237, ar. 160 n., II. 238;—gdzie go nie było, ar. 158 n. i 162, II. 238. Opozycja zapisaną być winna w księdze Pisarza Trybunału i skutki tego, ar. 163 n., II. 239. Opozycja—przeciwko postanowieniu nakazującemu wydanie akt z komunikacji pod przymusem osobistym, ar. 192, II. 248;—przeciwko wyrokowi zaocznemu w sprawdzeniu pism, ar. 199, II. 250;—w badaniach świadków, ar. 257, II. 266, ar. 263, II. 268, ar. 276, II. 271;—w przedmiocie wrócenia się do processu, ar. 351, II. 286; — w przedmiocie wyłączenia sędziego, ar. 383, II. 295; — w postępowaniu przed Trybunałem handlowym, ar. 417, II. 302, ar. 435 n., II. 306. Świadcstwa o niezłożonej opozycji, ar. 548 n., II. 336. Opozycja—przeciw zajęciu ruchomości, ar. 608, II. 364 i przyp. II. 365, 382, 396; — przy stosunkowym rozdzieleniu, ar. 667, II. 404; — przy zyskiwaniu wypisu lub kopji aktu urzędowego, ar. 840, II. 459, ar. 848, II. 461; — przeciw zdaniu krewnych, ar. 888, II. 470;—przy opieczętowaniu, ar. 926 n., II. 483 n.; —przy odpieczętowaniu, ar. 932 n., II. 485;—przeciwko decyzji pozwalającej egzekucji wyroków sądu polubow-

wnego nielegalnie zapadłych, ar. 1028, II. 512;—przeciwko wyrokom sądu Konsystorskiego, § 49, II. 536, 553, 927, 944;—przeciwko wyrokowi nakazującym rozłączenie co do stołu i łoża, ar. 66, II. 640;—przy przedazy okrętów, ar. 210 do 213, II. 689;—przy upadłościach, ar. 457, II. 747, ar. 513, II. 760;—przeciwko rehabilitacji, ar. 608, 609, II. 782;—przeciwko zwolnieniu kaucji, przyp. II. 902. Opozycja nie służy, ar. 113, II. 222;—po wyroku połączenia, ar. 153, II. 236;—po wyroku odrzucającym opozycją, ar. 165, II. 240;—przeciwko decyzji w szybkim zaocznym wyroku (sur référés), ar. 809, II. 451;—przeciwko wyrokowi sądu polubownego, ar. 1016, II. 509;—przeciwko wyrokom zaocznym Senatu, ar. 51, III. 448.

OPPOZYCJA TRZECIEGO komu służy, ar. 466, II. 314. Skarbowi z tytułu sekwestracji lub konfiskaty, przyp. ar. 17, I. 103. Forma téj, opozycji ar. 474 do 479, II. 318, ar. 873, II. 467;—przeciwko wyrokowi sądu Najwyższej Instancji, w drodze rekursu zapadłemu, ar. 24, III. 406. Kiedy jest niedopuszczalną, ar. 873, II. 467, ar. 21, III. 298.

ORGANIZACJA magistratur hipotecznych, ar. 29, II. 13, przyp. II. 19 n., 42. Organizacja sądownictwa, przyp. II. 163 n., III. 311 n. Organizacja Senatu, III. 361 n. Organizacja Notarjatu, II. 859 n. Organizacja sądów Konsystorskich, II. 915 n., 932 n. Organizacja Prokuratorji, III. 491.

ORYGINAŁ. Znaczenie oryginału aktów, ar. 1334 do 1336, I. 773. Księgi hipoteczne są oryginałem, ar. 24, II. 11, przyp. II. 24, 27, 29 n., ar. 157, II. 120, przyp. ar. 3 n., II. 129 n., ar. 17 n., II. 137 n. Oryginał pozwu ar. 4, II. 165, ar. 58, II. 193, ar. 67 do 69, II. 196 n., ar. 726, II. 423. Oryginał wyroków, ar. 18, II. 170, ar. 30, II. 178, ar. 138 do 140, II. 232, ar. 886, II. 470, ar. 1020,

II. 511. Oryginał aktu wyłączenia, ar. 45, II. 186, ar. 386, II. 295. Oryginał redakcji, ar. 143, II. 234. Oryginał pism obionczych, ar. 104, II. 220. Oryginał zastąpiony przez kopją, ar. 203, II. 251. Oryginał dokumentu o fałsz zaskarzonego, ar. 221 n., II. 256 n, ar. 245, II. 263. Oryginał protokołu badań, ar. 266, II. 268. Oryginał protokołu zejścia na grunt, ar. 298, II. II 275. Oryginał relacji biegłych, ar. 319, II. 279 ar. 957, II. 495. Oryginał zapowiedzenia, ar. 561, II. 340 Oryginał aresztów, przyp. II. 346. Oryginał zajęcia ruchomości, ar. 585, II. 357, ar. 599, II. 362, ar. 601, II. 363. Oryginał zajęcia nieruchomości, ar. 673, II. 406, ar. 676, 678, 681, 686, 709, 715. II. 407 n. Oryginał decyzji szybkiego zadecydowania, ar. 810, II. 451. Oryginał wezwania przed Sąd Konsystorski, § 15, II. 528, 545, 918, 936, § 18, II 529, 546, 919, 936, § 19, II. 937. Oryginał ceduły wodnej, ar. 282, II. 705. Oryginał aktów notarialnych, ar. 20 n., II. 881 n, at. 54 do 61, II. 907 do 909.

OSTRZEŻENIE hypoteczne, ar. 132 n., II. 111;—co do sekwestracji i konfiskaty, przyp. I. 104, 105, ar. 23, I. 115;—o przystąpieniu z dobrami do pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 11, III. 242.

OŚWIADCZENIE pana z gotowością przysięgi przeciwko służącemu, jaką i kiedy ma powagę, ar. 1781, I. 914.

OSZACOWANIE nieruchomości i formalności tego protokołu, ar. 824, I. 635. Oszacowanie ruchomości, ar. 825, I. 635. Oszacowanie w celu wykrycia czy zachodzi pokrzywdzenie o $\frac{1}{12}$ części, ar. 1675, I. 859. Oszacowanie inwentarza w pacht oddanego i skutki tegoż, ar. 1805, 1817, I. 919, 920. Oszacowanie dóbr, przyp. II. 416. Oszacowanie towarów w ubezpieczeniach handlowych, ar. 339, II. 719. Zasady przyjęte przez Towarzy-

stwo Kredytowe Ziemskie dla oznaczenia wysokości pożyczki, ar. 5 i 6, III. 4, § 17 do 23, III. 89, ar. 2, 3, 4, III. 257 z przypiskiem.

OSZUKANIE w akcie rozszerza zakres domnieman sędziego, ar. 1353, I. 779.

OSZUSTWO w grze i zakładzie, ar. 1967, I. 956.

OTWARCIE i **ZAMKNIĘCIE** posiedzeń Senatu, ar. 13, III. 381.

OTWORZENIE się spadku po znikłym, ar. 57, I. 131;—po nieobecny, ar. 63, I. 132;—w ogólnosci ar. 718 n., I. 600, ar. 34, I. 125, ar. 110, I. 378.

P.

PACHT. Zwierzęta w pacht oddane, są ruchomością, ar. 528, I. 461. Najem w pacht, rozporządzenia ogólne, ar. 1800 n., I. 918. Pacht zwyczajny, ar. 1804 do 1817, I. 918 n.; — na połowę, ar. 1818 do 1820, I. 921;—żelazny (oddany dzierżawcy), ar. 1821 do 1826 I. 921 i 922;—dany osadnikowi, ar. 1827 do 1830, I. 922, 923;—niewłaściwie nazwany, ar. 1831, I. 923;—nieważny, ar. 1811, I. 919.

PARAFIA. W postępowaniu przed Konsystorzem w miejsce Superintendenta może być wyznaczony Proboszcz właściwej parafii, § 19, 20, 24, II. 529, 530, 539, § 11, 19, 20, 64, II. 544, 547, 557, § 63, 64, II. 930, § 11, 19, 64, II. 934, 937, 948.

PARMA (Arcyksięstwo). Jus albinagii zniesione zostało względem jego poddanych, pzzyp. I. 61.

PASTOR wyznania Ewangelicko-Augsburskiego, § 10 n., II. 526, § 10 n., II. 917 n;—Ewangelicko-Reformowanego, § 10 n., II. 543, § 10 n., II. 934.

PASTWISKO. Właściciel ogradzający swoją posiadłość traci stosunkowo prawo pastwiska, ar. 648, I. 582. Służebność pastwiska winna być zapisana do wykazu hipotecznego, ar. 45, II. 76.

PASZA. Obowiązki dzierżawców co do tego przedmiotu, ar. 1777, I. 893.

PATRONOWIE, ar. 45 i przyp. III. 340.

PEŁNOLETNOŚĆ, ar. 488, I. 450.

PEŁNOMOCNICTWO. Co do zastawy dóbr będących w Cesarstwie, ar. 5, I. 51, ar. 8, I. 58. Pełnomocnik do sporządzenia aktu stanu cywilnego, ar. 77, I. 148. Pełnomocnictwo do przyjęcia darowizny, ar. 933, I. 671. Skutki pełnomocnictwa pozostawionego przez zaginionego, ar. 40, I. 126, ar. 121, I. 380. Pełnomocnictwo w spółce, ar. 1856, I. 929. Pełnomocnictwo ogólne i szczególne, ar. 1987, 1988, I. 960. Przyjęcie pełnomocnictwa, ar. 1984, I. 959. Forma tegoż, ar. 1985, I. 959. Natura, ar. 1986, I. 960. Pełnomocnictwo kobiet i małoletnich, ar. 1990, I. 960. Obowiązki pełnomocodawców, ar. 1988 do 2002, I. 962, 963. Pełnomocnika ograniczenie, ar. 1989, I. 960;—odpowiedzialność, ar. 1991 do 1997, I. 961, 962. Pełnomocnictwo ustaje, ar. 2003 do 2010, I. 963, 964. Pełnomocnictwo do hipotecznych czynności, przyp. ar. 123, II. 60. Pełnomocnictwo do zapisania się na fałsz, ar. 218, II. 256, ar. 227, II. 258. Pełnomocnictwo do obecności przy badaniu stron, ar. 336, II. 282. Pełnomocnictwo do nieprzyznania, ar. 353, II. 286. Pełnomocnictwo do żądania wyłączenia, ar. 384, II. 295. Pełnomocnictwo do odstąpienia od procesu, ar. 402, II. 299. Pełnomocnictwo do stawania przed Trybunałem Handlowym, ar. 421, II.

303. Pełnomocnictwo do ządania pociągnięcia sędziego do odpowiedzialności, ar. 511, II. 326. Pełnomocnictwo do zdania rachunków, ar. 534, II. 332. Pełnomocnictwo do deklaracji w zapowiedzeniach, ar. 572, II 348. Pełnomocnictwo do zajęcia nieruchomości, ar. 556, II 338, ar. 673 n, II. 406. Pełnomocnictwo do uwięzienia, ar. 556, II. 338, ar. 780 n, II. 436. Pełnomocnictwo przy odjęciu pieczęci i inwentarzu, ar. 932 n., II. 485 n. Konsulowie zagraniczni. gdy obok tego są prywatnymi pełnomocnikami, jak mają być pozywani, II. 559. Pełnomocnictwo nie służy spółnikom komandytowym, ar. 27, II. 633. Pełnomocnictwo w spółkach handlowych, ar. 31 n, II. 634. Kiedy indos jest pełnomocnictwem, ar. 138, II. 668. Pełnomocnictwo w upadłościach, ar. 468 n., II. 750. Nadużywający pełnomocnictwa jest bankrutem podstępny, ar. 593, II. 778. Kiedy obrońcy sądowi nie mogą się wymówić od pełnomocnictwa, przyp ar. 5, II. 786. Pełnomocnictwo dla obrońców do stawiania przed Trybunałem Handlowym, ar. 627, II. 789. Oryginały pełnomocnictwa nie zachowują się, ar. 20, II. 881.

PENSJE urzędników Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 35, III. 12, ar. 54, III. 20, ar. 153, III. 57, ar. 170, III. 61.

PERJOD amortyzacyjny pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 7 do 38, III 5 do 13.

PERTRAKTACJA spadkowa majątku, pozostałego po czyniącym darowiznę z dozwoloną substytucją, ar. 1058 do 1068, I. 711 do 713.

PETYTORYJNE (sprawy), ar. 25 do 27, II. 173 do 178.

PIEC. Jaką odległość zachować przy stawianiu go, ar. 674, I. 588.

PIECZEĆ. Przyłożenie pieczęci—w opiekach, ar. 425, I. 243, ar. 451, I. 442;—w spadkach, ar. 769, I. 616, ar.

819, I. 634, ar. 1031, I 705, ar. 907 n., II. 475 n.,—na drzwiach zamkniętych przy zajęciu ruchomości, ar. 592, II. 359;—w upadłościach, ar. 449 n., II. 745, ar. 463, II. 748, ar. 486, II. 753.

PIEKARZ. Przywilej, ar. 2101, I, 986 i ar. 9, ustęp 5, II. 126

PIERWIASTKOWE zaprowadzenie ksiąg hypotecznych, ar. 29, II. 13, przyp. II. 14 n., 19 n., 128 n. Koszta pierwiastkowej regulacji hypotecznej, przyp. II. 813, 814, 816, 817

PIERWSZEŃSTWO darowizn między zyjacymi przed zapisami testamentowemi, ar. 923, 925, I. 669. Pierwszeństwo wierzytelności, ar. 2093, I. 985. Pierwszeństwo do kupna, ar. 43, II. 75. Pierwszeństwo prawa rzeczowego, ar. 12, 13, II. 6, przyp. ar. 26, II. 29, ar. 56, II. 37, ar. 95, II. 50, ar. 35, 36, II. 72. Pierwszeństwo przywilejów, ar. 40, II. 73, ar. 5, 6, II. 124. Pierwszeństwo nadaje wpis, ar. 51, II. 77. Pierwszeństwo kapitału funduszu edukacyjnego przed innymi wierzytelnościami, przyp. ar. 15, II. 86. Ustąpienie pierwszeństwa nie zapisane, jakie ma skutki, ar. 58, II. 92. Pierwszeństwo wierzytelności Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego przed innymi wierzytelnościami, ar. 4, III. 3, ar. 201, III. 73.

PIERWSZY obdarowany w substytucjach dozwolonych, w razie nie ustaoowienia opiekuna czuwac mającego nad wykonaniem rozporządzeń, postarac się winien o niego pod utratą swych praw, ar. 1057, I. 710. Pierwszy Członek w Departamentach i Wydziałach Senatu, ar. 9, III. 377.

PIĘTRA DOMÓW. Współwłasność, obowiązek naprawy, ar. 664, I. 586.

PISARZ HYPOTECZNY, ar. 29 n., II. 13 n. Pisarze Hypoteczni datę wydania na ekstraktach wyraźnie za-

mieszczać winni; przyp. II. 233. Koszta prawne dla nich, przyp. II. 814 n.,—co do ekstraktów dla Prokuraturji wydawanych, przyp. II. 835, 872. Jaką mają stawić kaucję, przyp. II. 898 n.

PISARZ KONSYSTORZA, ar. 4 n., II. 525, ar. 4 n., II. 916 n.

PISARZ TRYBUNAŁU. W jego kancelarji następuje zrzeczenie się spadku, lub przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 784, 793, I. 619. Zrzeczenie się wspólności, ar. 1457, I. 807. Niemoże nabywać praw spornych, ar. 1597, I. 843.—Za jego pośrednictwem odbywa się komunikacja pism obrończych, ar. 77, II. 211.

PISARZ DYREKCJI Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 61, III. 21. Pisarz Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 108, III. 42.

PISARZE SĄDOWI, ar. 2, III. 315;—Sądu Pokoju, ar. 14 do 16, III. 322, 323; — Trybunału, ar. 23, III. 324;—Sądu Appelacyjnego, ar. 28, III. 331; — Aktowi, ar. 42 i przyp. III. 339; — Senatowi, ar. 101 do 105, III. 398, 399.

PISMO urzędowe, ar. 1317, I. 769. Pismo prywatne, ar. 1318 do 1320, I. 769, 770. Pisma prywatne winny mieć tyle egzemplarzy, ile stron, ar. 1325, I. 771. Pisma obrończe, ar. 77 do 81, II. 211, ar. 102, II. 219, ar. 105, II. 220, ar. 465, II. 313. Sprawdzenie pisma, ar. 193 n., II. 248. Pisma potwarcze, ar. 1036, II. 515. Kiedy pismo jest konieczne, ar. 1341, I. 776. Pisma symulowane w stosunkach handlowych są tytułem do bankructwa podstępного, ar. 593, II. 778. Pismo żydowskie nie może być używane pod nieważnością aktu nim sporządzonego lub podpisanego, ar. 7, III. 539.

PLACENCJA (Arcyksięstwo). Jus albinagii zniesione zostało względem jego poddanych, *d*, I. 56.

PLENIPOTENCJA, patrz *Pełnomocnictwo*.

PŁOT lub parkan środkowy, ar. 670 n., I. 587. Spór o tenże gdzie się roztrzyga, ar. 3, II. 165, ar. 38, II. 183.

POBÓR opłat od stowarzyszonych do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 193 do 199, III. 148 do 150, § 16, III. 204.

POCIĄgniĘCIE do odpowiedzialności — sędziów, ar. 505 do 516, II. 324 do 327; — urzędników stanu cywilnego, przyp. III. 539, 540. Pociągnięcie dóbr do Towarzystwa Kredytowego przez wierzyciela, ar. 15, 73, 74, 75, III. 7 i 26; § 33 n., III. 95; § 14, III. 190, ar. 10, 11, 20, III. 223 i 230.

POCZĄTEK DOWODU na piśmie, ar. 1347, I. 777. Aby dowód rodu mógł być osiągnięty z badań świadków powinien istnieć początek dowodu na piśmie, ar. 284, I. 206, ar. 324, I. 417;—podobnież przy dochodzeniu macierzyństwa, ar. 306, I. 212, ar. 341, I. 419.

POCZĘCIE dziecięca. Spadek, ar. 725, I. 605. Darowizna, ar. 906, I. 662.

PODANIE incydentalne do Senatu, ar. 5 do 8, III. 439, 440, ar. 52 do 60, III. 448 do 450. Podanie feryjne, ar. 216, III. 485. Podanie ręki w miejsce przysięgi w czynnościach Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 150, III. 56, ar. 167, III. 61. Podanie skargi do Senatu, ar. 7, III. 438, ar. 40, III. 386. Patrz *Skarga*.

PODATKI są ciężarem użytkującego, używającego i właściciela, ar. 608 n. i 635, I. 571, 576. Przywilej dla podatków, ar. 2098, I. 986, ar. 41, II. 74, ar. 7, II. 124.

PODNAJMOWANIE, ar. 1717, I. 880. Obowiązki podnajmującego, ar. 1753, I. 888.

PODPISARZ, ar. 2, III. 315. Podpisarz Sądu Pokoju, ar. 14 do 17, III. 322, 323. Podpisarz Trybunału, ar. 23, III. 324. Podpisarz Sądu Appellacyjnego, ar. 28, III. 330.

PODPROKURATOR przy Trybunale, ar. 36, III. 337;—przy Sądzie Appellacyjnym, przyp. III 337.

PODSEDEK, ar. 2, III. 315, ar. 14 do 17, III. 322, 323.

PODSTAWIENIE osoby, ar. 911, 1099, 1100, I. 655 i 720 Podstawienie rzeczy: umowne i prawne, ar. 1249, I. 753. — skutki ztąd, ar. 1252, I. 753. Podstawienie nieruchomości nabytej za zbytą, między małżonkami, ar. 1407, I. 794. Podstawienie osób: w zobowiązaniach czynienia, nie ma miejsca, ar. 1237, I. 749. Podstawienie osoby trzeciej w prawa wierzyciela, ar. 1249 n., I. 753. Podstawienie ręczyciela w prawa wierzyciela, ar. 2029, I. 969, ar. 2037, I 971. Podstawienie przy zajęciu ruchomości, ar. 612, II. 366. Podstawienie przy uporządkowaniu, ar. 769, II. 433. Podstawienie przez zapłacenie wekslu, ar. 159, II. 671.

PODSTĘP przy użytkowaniu, ar. 589, I. 566. Przyjęcie spadku przez podstęp może być skarżone, ar. 783, I. 618. Podstęp może być przyczyną zerwania działów, ar. 887, I. 647. Podstęp unieważnia zezwolenie, ar. 1109 I. 722;—ale jaki być winien, ar. 1116, I. 723. Podstęp przy zarachowaniu upłat, ar. 1255, I. 755. Wpływ skargi o podstęp na domniemanie sędziego, ar. 1353, I. 779. Podstępne umowy na szkodę mającego prawo odkupu nie mają znaczenia, ar. 1673, I. 859. Podstęp w grze lub zakładzie, ar. 1967, I. 956. Podstęp ze strony pełnomocnika, ar. 1992, I. 961. Podstęp w układach pojednawczych, ar. 2053, I. 974. Podstęp daje otwór do restytucji, ar. 480, II. 318. Podstęp ze strony sędziego daje powód do pociągnięcia go do odpowiedzialności, ar. 505, II. 324.

PODWÓRZE. Mur pomiędzy podwórzem i ogrodem, ar. 653 n., I. 583.

PODZIAŁ posiadłości, dla której służebność jest usta-

nowioną nie niszczy téjże służebności, ar. 700, I. 596. Podział spadku na dwie linje kiedy ma miejsce, ar. 733, I. 607. Podział długu (w zobowiązaniach solidarnych) względem jednego dłużnika nie umarza solidarności względem innych, ar. 1210, I. 742. Podział gruntów włościańskich na osady przy oczynszowaniu, ar. 42, III. 573.

PODZIELNOŚĆ zobowiązania kiedy znajduje zastosowanie, ar. 1220, 1221, I. 744.

POJEDNANIE, ar. 48 n., II. 187. Moc dowodu z aktu pojednania, przyp. II. 190, 191.

PO-JEZUICKIE dobra, przyp. II. 78, 79.

POKONANIE PRAWEM daje prawo do rękojmi— między współspadkobiercami, ar. 884, I. 647;—dla kupującego od sprzedawcy, ar. 1626 n., 1630, 1640, I. 850;—dla przyjmującego rzecz na zamianę, ar. 1705, I. 865.

POKREWIEŃSTWO i powinowactwo, jako przeszkoda do małżeństwa, ar. 30 do 36, I. 288, 289.

POKRZYWDZENIE daje powód do zaskarżenia przyjęcia spadku, ar. 783, I. 618. Pokrzywdzenie daje powód do zcrwania działów, ar. 887, I. 647, ar. 1079, I. 715. Pokrzywdzenie w umowach, ar. 1118, I. 724. Pokrzywdzenie względem małoletniego, ar. 1305 do 1312 i 1314, I. 767, 768. Pokrzywdzenie względem pełnoletnich, ar. 1313, I. 768. Pokrzywdzenie w sprzedaży, ar. 1658, I. 856, ar. 1674, I. 859, ar. 1683, I. 861. Pokrzywdzenie w zamianie, ar. 1706, I. 865. Pokrzywdzenie nie mogące być uwzględnioném, ar. 37, II. 72.

POKWITOWANIE uczynione przez małoletniego lub bezwłasnowolnego, ar. 474, 497 i 518, I. 260, 267 i 272. Pokwitowanie z długu, ar. 1282 n. i 2032, I. 761 i 970.

POLISY (czyli kontrakty ubezpieczeń w stosunkach handlowych), ar. 79, II. 651, ustęp 8, ar. 192, II. 633, ar. 333, II. 717, ar. 337 do 355, II. 717 n.

POLOWANIE, wolność polowania, ar. 715, I. 599.

POLSKIE (Królestwo). Prawa wzajemności w stosunku do mieszkańców Cesarstwa Rosyjskiego, przyp. I. 34 do 55. Przepisy o przesiedlaniu się do Rosji, przyp. I. 35 do 37. Właściwość sądu w processach toczących się z mieszkańcami Cesarstwa Rosyjskiego, przyp. I. 38 do 41. Właściwość sądu co do majątku ruchomego pozostałego po osobach stale w Królestwie Polskiem zamieszkałych, a czasowo w Cesarstwie Rosyjskiem przebywających i nawzajem, przyp. I. 41 do 49. Wzajemne prawa poddanych Królestwa Polskiego i Pruskiego, oraz przepisy co do majątków nieruchomości przeciętych linją graniczną między temi dwoma państwami, I. 62 do 73. Takież prawa co do poddanych Cesarstwa Austrjackiego, I. 73 do 81. Prawa wzajemne między poddanymi Królestwa Polskiego i Neapolitańskiego, I. 81 do 84. Zwolnienie mieszkańców Królestwa Polskiego od składania kaucji w sprawach wytoczonych przez nich przed sądy w Cesarstwie Rosyjskiem i Austrjackiem, oraz w Królestwie W. Brytanii i Irlandji, przyp. I. 84, 85.

POMIESZANIE praw, ar. 1300, 1301, I. 765;—umarza prawo użytkowania, ar. 617, I. 573;—służebności, ar. 705, I. 598;—zobowiązania, ar. 1234, I. 748;—zobowiązania składu, ar. 1946, I. 952;—poręczenia, ar. 2035, I. 971. Dobrodziejstwo inwentarza zabezpiecza od pomieszania majątku spadkobiercy z majątkiem spadkodawcy, ar. 802, I. 622. Pomieszanie częściowe praw dłużnika i wierzyciela w zobowiązaniach solidarnych umarza tylko odpowiednią część zobowiązania, ar. 1209, I. 742.

POMOCNICZY Naczelnego Prokuratora Senatu, ar. 19, III. 382.

POMOC pieniężna Rządu w Administracji Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 31, III. 11.

POREĘCZYCIEL może wypełnić zobowiązanie w zastępstwie zobowiązanego, ar. 1237, I. 749. Podstawienie na miejsce przeciwko poręczycielowi, ar. 1252, I. 754. Kiedy poręczyciel jest uwolniony, a kiedy nie, ar. 1261, 1281, 1287 n., 1294, 1305, I. 757, 761, 762, 764 i 767. Deferowanie mu przysięgi, ar. 1365, I. 782. Żona solidarnie zobowiązana z mężem, uważaną jest za poręczycielkę, ar. 1431, I. 801. W przypadku zapisu przez wzgląd szczególny uczynionego, ar. 1518, I. 823.

POREĘKA, poręczenie, rękojmia, (kaucja) za zarząd majątku po zaginionym, ar. 46 n., I. 128, ar. 120, n., I. 380. Poręka ze strony użytkownika wymagana, wyjątki od niej i skutki jej niezłożenia, ar. 601 do 604, I. 569. 570. Poręka ze strony mającego prawo używania i mieszkania, ar. 626, I. 575. Poręka współmałżonka za ruchomości po współmałżonku pozostałe, ar. 771, I. 616. Poręka ze strony spadkobiercy beneficjalnego, ar. 807, I. 624, ar. 992 do 994, II. 504. Poręka ustaje przez odnowienie względem głównego dłużnika, ar. 1281, I. 761, ar. 1287, I. 762, ar. 1294, I. 764;—przez przysięgę deferowaną głównemu dłużnikowi, ar. 1365, I. 782. Żona zobowiązująca się solidarnie z mężem jest jego poręczycielką, ar. 1431, I. 801. Poręka na przypadek rozwiązania małżeństwa, ar. 1518, I. 823. Poręka cudzoziemców co do kosztów, ar. 15, I. 84, ar. 16, I. 359, ar. 166 n., II. 240, ar. 423, II. 304. Poręka solidarna, ar. 1216, I. 743. Zobowiązanie poręczenia, ar. 2011 n., I. 965. Skutki poręczenia pomiędzy wierzycielem a poręczycielem, ar. 2021 do 2027, I. 967;—pomiędzy dłużnikiem a poręczycielem, ar. 2028 do 2032, I. 969;—pomiędzy współporęczycielami, ar. 2033, I. 970. Poręki prawne i sądowe, ar. 2040 do 2043, I. 972. Poręka ustaje, ar. 2034

do 2039, I 971. Poręka przy oczyszczeniu hipoteki, za podwyższenie szacunku, ar. 2185, I. 1010. Poręka z powodu tymczasowej wykonalności wyroków Sądu Pokoju, ar. 17, II. 169. Poręka z powodu tymczasowej wykonalności innych wyroków, ar. 135, II. 231. Poręka z powodu egzekucji wyroków zaocznych, ar. 155, II. 237. Poręka w sprawach handlowych, ar. 439 do 441, II. 507. Przyjęcie poręki, ar. 517 do 522, II. 328, 329, ar. 1035, II. 515. Poręka za resztę, jaka się w skutek zdania rachunków okazuje, ar. 542, II. 334. Poręka przy nadlicytacji, ar. 832, II. 456. Poręka za wypłatę weksłu zagubionego, ar. 152, II. 669. Poręka uwalnia statek od zajęcia, ar. 215, II. 690. Poręka za łupiestwo osady okrętowej w czasie wojny, ar. 217, II. 690. Poręka uwalnia od uwięzienia za długi cywilne, ar. 231, II. 693. Poręka w ubezpieczeniach, ar. 346, II. 720. Poręka w upadłości, ar. 448, II. 745, ar. 466, II. 749.

PORTUGALJA (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jój poddanych, *l*, I. 58 do 60.

PORWANIE. Niewiasta porwana nie może zezwolic ważnie na związki małżeńskie, ar. 13, I. 283. Skutki porwania, ar. 305, I. 212.

PORZĄDEK PUBLICZNY. Nie można mu ubliżać przez umowy prywatne, ar. 6, I. 24. Rejenci nie powinni przyjmować aktów przeciwnych porządkowi publicznemu, ar. 11, I. 33. Służebności nie mogą być przeciwnie porządkowi publicznemu, ar. 686, I. 591. Przyczyna zobowiązania przeciwna porządkowi publicznemu jest niegodziwą, ar. 1133, I. 726. Sprawy dotyczące porządku publicznego ulegają wnioskowi Prokuratora Królewskiego, ar. 83, II. 212.

PORZĄDEK obrad w Komitecie Towarzystwa Kredytowego, ar. 151, 152, 154, III. 57. Porządek zasiadania w Senacie, ar. 7, III. 380. Porządek znoszenia się

Warszawskich Departamentów Rządzącego Senatu i Ogólnego ich zebrania, ar. 91 do 96, III 396, 397.

PORZĄDKOWANIE spraw w Senacie, ar. 6, III. 439, ar. 27 do 34. III. 443 do 446, ar. 96, 98, III. 458.

POSAG dla nieletniego ustanawia rada familijna, ar. 511, I. 453. Posag przy powrotach, ar. 952, I 675, ar. 963, I. 678. Posag obok darowizn na korzyść zstępnych, ar. 1054, I. 710. Posag dzieci przy wspólności alfonków, ar. 1439, 1440, I 803. Posag i jego ustanowienie, ar. 1391 i 1540 n., I. 720 i 829. Posag żony handlującej ulega prawu cywilnemu, ar. 7, II. 629. Posag przy upadłości, ar. 545, II. 767, ar. 551, II. 769.

POSIADANIE stanu dziecka prawego, ar. 279 n., I. 204, ar. 319, I 416. Posiadanie stanu nieuwalnia od okazania dowodu zawartego małżeństwa, ar. 195, I. 394, ar. 233, I. 350. Wyjątek od tej zasady, ar. 197, I. 394 — Posiadanie roczne, ar. 559, I. 561, ar. 23, II. 171. Posiadanie w dobrej wierze, ar. 549, I 554. Posiadanie rzeczy ruchomej przenosi jej własność na posiadającego, chociaż by kto inny miał wcześniejszy tytuł własności, ar. 1141, I. 723 i ar. 2279, I. 1036. Posiadanie może być przedmiotem umowy, ar. 1127, I. 726. Kiedy posiadanie uwalnia od złożenia pierwotnego tytułu, ar. 1337, I 775. Posiadanie spokojne, ar. 1625, I. 850. Wykonywający odkup kiedy może objąć rzecz odkupioną w posiadanie, ar. 1673, I 859. Posiadanie, jego definicja prawna, ar. 2228 n., I. 1022. Posiadanie jakie być ma, aby z niego przedawnienie płynęło, ar. 2229, 2232, 2233, I. 1022. Skutki posiadania za kogo innego, ar. 2236 do 2238, I. 1023.

POSIEDZENIA (audjencje) sądowe, ar. 85 n., II. 214. Posiedzenia w Senacie, ar. 92 do 113, III. 457 do 461.

POSTANOWIENIE dziecka, ar. 219, 220, 222, I. 191, 192. Jest dowodem posiadania stanu, ar. 281, I.

204. Wydatki tego rodzaju ulegają powrotom, ar. 851, I. 641. Darowizna majątku posagowego, ar. 1555, I. 832

POSTĘPOWANIE spadkowe, ar. 125, II. 108. Postępowanie to w jakim przypadku ma być ogłoszone po osobach, przeciwko którym, z powodu wydalenia się ich za granicę kraju, zapadł wyrok skazujący na wygnanie, ar. 20, I. 114

Postępowanie w przypadkach, kiedy wierzyciel zmusza właściciela dóbr do wnijsienia do Towarzystwa Kredytowego, § 14, III. 190. Postępowanie skrócone w przypadku, gdy sam właściciel listy zastawne odbiera, lub gdy interessowani bez wezwania stają, § 15, 16, III. 190 do 192. Postępowanie przy pożyczkach od Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego na dobra narodowe zaciąganych, § 17, III 192 do 194 Postępowanie przed Senatem w sporach dotyczących przedazy dóbr przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ar. 32 do 35, III. 302 do 303.

Postępowanie w interesach spornych po d. 1 Maja 1808 r., § 11 do 21, III 348 do 353. Postępowanie w interesach aktowych § 22 do 24, III 353, 354 i przyp

Postępowanie przy egzekucji okupu prawnego, ar. 1 do 39, III 547 do 559.

Postępowanie przed Radą Stanu, w sądach Administracyjnych, ar. 35 do 87, III 512 do 522 Postępowanie w sporach jurysdykcyjnych, ar. 88 do 99, III. 522 do 524. Postępowanie w sporach dyscyplinarnych, ar. 110 do 113, III. 524 do 527. Postępowanie Komisji czynszowych przy oczyszczowaniu włościan, ar. 88 n., III. 586. Postępowanie Delegacji czynszowych powiatowych w tymże przedmiocie, ar. 107 n, III. 593

POSZUKIWANIE listów zastawnych lub kuponów zatraconych, ar. 48, III. 306.

POTRĄCENIE umarza zobowiązania, ar. 1234, I.

748, ar. 1289 do 1299, I. 763, 764, ar. 538, 540, 541, II. 766. Potrącenie nie służy biorącemu do używania, na rzeczy wziętej, ar. 1885, I. 936. Potrącenie w stosunkach hipotecznych nie służy przeciw trzeciemu nabywcy nie ostrzeżonemu wykazem, ar. 65, II. 93.

POWAGA rzeczy ostatecznie osądzonej, ar. 1350, 1351, I. 779. Powaga Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego co do poprzestania na decyzji wydziału hipotecznego, lub wyroku sądu Appelacyjnego znoszących przedaz dóbr, ar. 22, III. 299.

POWIĘKSZENIE lub zmniejszenie ceny kupna kiedy ma miejsce, ar. 1618, 1619, I. 848. Powiększenie ceny dzierżawnej, ar. 1765, I. 891.

POWROT (komportacja) stosuje się i do małżonka przy życiu pozostałego, ar. 234, I. 194. Powrót obowiązuje dzieci naturalne, ar. 760, I. 614. Powrót współspadkobierców, ar. 829, I. 636, ar. 843, I. 639. Powrót obowiązuje nawet tego, kto w chwili obdarowania nie był do niemanym następcą, ar. 846, I. 640. Powrót nie obowiązuje ojca przychodzącego do spadku gdy syn był obdarowanym, i nawzajem, chyba że syn przychodzi prawem zastępstwa, ar. 847, 848, I. 640. Co ulega, a co nie ulega powrotowi, ar. 849 n., I. 640. Powrót komu się należy i jak się skutecznia, ar. 857 do 860, I. 641. 642, ar. 868, 869, I. 643, 644, ar. 976, II. 500, ar. 978, II. 501. Powrót do dóbr, przyp. ar. 99, I. 51.

POZBAWIENIE STANU. Sprawa karna nie może być o to rozpoczętą przed ukonczaniem sporu o stan, ar. 287, I. 207. Kiedy sprawę taką sukcesorowie dziecka wszczytnac mogą, ar. 289, I. 207;—kiedy ją mogą popierać, ar. 290, I. 207.

POZBAWIENIE własnej woli z jakich przyczyn, przez kogo i w jakiej formie może być żądane, tudzież jakie stąd skutki i kiedy ustaje, ar. 489 do 517, I. 263 n., ar.

489 do 512, I. 450 n., ar. 132, II. 111. Pozbawienie praw cywilnych, przez utratę stanu Polaka, ar. 17 n., I. 97;— w skutku kar sądowych, ar. 21 n., I. 122.

POZBAWIONY własnej woli, patrz *Bezwłasnowolny*.

POZEW. Pzew przerywa przedawnienie, ar. 2244 n., I. 1024. Pzew potrzebny do zap'iania ostrzeżenia, ar. 132, II. 112, ar. 137, II. 114. Pzew przed Sąd Pokoju, ar. 1 n., II. 163. Pzew do pojednania, ar. 51 n., II. 190. Pzew przed Trybunał, ar. 59 n. II. 194. Nieważność pozwu musi być wnoszoną przed wszelką obroną, ar. 173, II. 242. Pzew po biegłych, ar. 204, II. 252. Pzew po świadków, ar. 260, 267, 269 n., II. 267, 269. Pzew przed Sąd Konsystorski, ar. 7 n., II. 525, 543, 916, 934. Pzew przeciwko Konsulom i Agentom dyplomatycznym, II. 561. Pozwy przeciwko wojskowym, II. 562 n. Pozwy te gdzie i z jakim terminem winny być doręczane, ar. 1 do 9, III. 609 n. Formalności doręczania pozwów, II. 613 n. Przyzew po ewiktorów, ar. 32, 33, II. 179, ar. 179, II. 244. Pzew apelacyjny z terminem 24 godzin, ar. 16, III. 297. Pzew przed Trybunał nie potrzebuje obejmować wydziału tegoż Trybunału, przyp. 11, III. 329. Pzew przed Senat, ar. 41, III. 386, ar. 8, III. 438.

POŻAR. Spalenie się rzeczy podległej użytkowaniu, ar. 624, I. 575. Skład uskuteczniiony w czasie pożaru, ar. 1348, I. 777. Odpowiedzialność lokatorów, ar. 1733, I. 884.

POŻYCZKA zaciąganą być nie może przez małoletniego, bezwłasnowolnego, marnotrawnego, ar. 434, 475, 497 i 518, I. 248, 260, 267 i 272. Podstawienie się, ar. 1250, I. 753. Pożyczka na używanie czyli *użyczenie*, ar. 1874 n., I. 934. Pożyczka na zużycie czyli właściwa *pożyczka*, ar. 1892 n., I. 937. Pożyczka losowa, ar. 191, 192, II. 682, ar. 233, II. 694, ar. 334, II. 717, ar. 347,

II. 717, ar. 347, II. 720. Pożyczka jest czynem handlowym, ar. 633, II. 790. Pożyczka Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 4 n., III. 3. Pożyczka takąż nowa, dodatkowa i odnowiona, ar. 4 n., III. 224. Pożyczka takaz 3-go okresu, ar. 1 n., III. 247. Pożyczka tak iż 2-ój serji 3-go okresu, ar. 1 n., III. 257, ar. 10 n., III. 280. Skutki przyznania na dobra pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 12 i przyp. III. 6. Zobacz *Procent*.

PRACA, patrz *Najem* pracy.

PRAWA. Skutki i stosowanie praw, ar. 1 do 6, I. 21. Stanowienie praw i ogłaszanie ich, przyp. I. 21 do 24. Prawa ogłaszane są w Dzienniku Praw, przyp. I. 21 do 24. Używanie praw cywilnych, ar. 7 do 16, I. 25. Pozbawienie praw cywilnych, ar. 17 n. i przyp. I. 97 n. Prawa usamowolnionego, ar. 472 do 480, I. 260. Prawo obowiązuje tylko na przyszłość, ar. 2, I. 358. Kogo obowiązuje, ar. 3, I. 358. Prawa współmałżonka do majątku po zmarłym współmałżonku, gdy są dzieci, ar. 231, 232, I. 194. Prawa współmałżonka gdy są tylko krewni do 4-go stopnia i dalsi, ar. 233, I. 194. Prawo własności, ar. 543, I. 465. Prawo użytkowania, ar. 543, I. 465. Prawa rozgraniczenia się, ar. 646, I. 581. Prawo ogrodzenia swój posiadłości, ar. 647, 648, I. 582. Prawa mającego służebność, ar. 697 n., I. 596. Prawo zniszczenia tego, co było wbrew zobowiązaniu zrobioném, ar. 1143, I. 729. Prawa osobiste czyli przywiązane do osoby, ar. 1166, I. 733. Prawo przeżycia, ar. 1452, I. 806. Prawa o służących, przyp. I. 894 n. Prawa przechodnie: do Kodeksu Napoleona, I. 3 n.;— do Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego, I. 274 n.;— do prawa o małżeństwie, z r. 1836, I. 353 n. Prawa hipotekowane jak się przelewają, ar. 8, II. 5. Prawa te winny być wniesione do wykazu hipotecznego,

ar. 17, II. 8, ar. 19 n., II. 9, przyp. ar. 26, II. 29, ar. 52 n., II. 77. Prawa hypotekowane do szesciu niedziel od ich wniesienia ulegają zarzutowi, ar. 62, 63, 65, II. 93. Prawa hypotekowane nie potrzebują odnowienia, ar. 123, II. 108, ar. 10, II. 127, przyp. II. 139. Prawo ulaskawienia i zmniejszenia kary, ar. 55, III. 355 i przyp. Prawo o równouprawieniu żydów, ar. 1 n., III. 535. Prawo o okupie prawnym, ar. 1 n., III. 541 n. Prawo o oczyszczowaniu włosci. ar. 1 n., III. 559 n. Prawa i obowiązki wzajemne właścicieli i osadników wieczysto-czynszowych, ar. 45 n., III. 574.

PRAWA DAWNIEJSZE. Zob. *Dawniejsze prawa.*

PRAWOŚĆ dzieci, ar. 124, I. 171.

PREKLUZJA hypoteczna, przyp. ar. 9, 26, 43 do 45, 53, 56, 60, 62, 109, 113, 122, II. 22 n., ar. 12, 13, II. 85, ar. 145, 147, 148, II. 117, 118, ar. 152 do 157, II. 119, ar. 160, II. 121, ar. 11 do 13, II. 128 n., ar. 22, 27, 29, II. 139, 140. Wyroki w skutku prekluzji zapadłe kiedy mogą być skarżone w drodze restytucji, ar. 494, II. 322. Prekluzja przeciw nie zgłaszającym się do dystrybucji, ar. 660, II. 403 i do przejrzenia planu, ar. 664, II. 404. Prekluzja przeciw niezgłaszającym się do klasyfikacji, ar. 756, II. 430, — i do przejrzenia planu, ar. 759, II. 431.

PRESKRYPCJA. Zobacz *Przedawnienie.*

PREZES. Prezes Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 50 do 54 i 56, III. 19, 20, § 2, 3, III. 83, 84. Prezes Dyrekcji Głównej tegoż Towarzystwa, ar. 31, 39 i 102 do 105, III. 11 i 41. Prezes Komitetu tegoż Towarzystwa, ar. 147 do 150, 153 i 156, III. 56 n., § 45 n., III. 215. Prezes Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 31 i 165 do 171, III. 11 i 61. Prezes przyszłego zebrania Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 185, III. 65.

PROCENT odkąd liczy się dla nieletniego od sumn od opiekuna mu przypadających i nawzajem, ar. 433 i 459, I. 249 i 256. Procent od sumn wymagalnych, ar. 584, I. 565. Procenta należne użytkownikowi, lub od niego, ar. 602, 609, 612, I. 570. Procent i przychody od przedmiotów ulegających powrotowi należą się od chwili otwarcia spadku, ar. 856, I. 641, ar. 928, I. 670. Procenta płyną od daty pozwu, ar. 1153, 1155, I. 731, ar. 1904, I. 939, ar. 57, II. 192. Procenta od procentów kiedy należą się, ar. 1154, I. 731. Procent w zobowiązaniach solidarnych biegnie przeciwko wszystkim dłużnikom solidarnym od dnia skargi o nie przeciw jednemu, ar. 1207, I. 741. Zarachowanie, ar. 1254, I. 755. Zaoftarowanie, ar. 1258, 1259, I. 756. Summy nie należne od branc, ar. 1378, I. 785. Procenta wpływające do wspólności, ar. 1401, 1409, I. 792. Procenta od posagu, ar. 1440, 1548, 1549, 1570, I. 803, 830 i 835. Procenta odkąd biegą przy rozwiązaniu wspólności, ar. 1473, I. 811. Procenta od wierzytelności osobistych, ar. 1479, I. 812. Procenta od ceny kupna biegą od daty wezwania, ar. 1652, I. 855. Procenta od dodatku do ceny w razie pokrzywdzenia, ar. 1682, I. 861. Procenta od nieuiszczonych wkładów do spółki, ar. 1846, I. 926. Procent zapłacony, chociażby nie zastrzeżony, nie ulega zwrotowi, ar. 1906, I. 940. Procent umowny, ar. 1905, 1907. I. 940. Procent prawny, ar. 1907 i przyp. I. 940. Procent zapłacony, chociażby wyższy nad stopę prawną, nie ulega zwrotowi, ustęp b, przyp. I. 941. Procent od pieniędzy na składzie będących, ar. 1936, I. 950. Procenta należne od pełnomocnika, ar. 1996, 2001, I. 962. Procenta od zastawu danego w wierzytelności do kogo należą, ar. 2081, 981. Procenta mieszczą się w jedném miejscu z kapitałami tylko za lat dwa i rok bieżący, ar. 2151, I. 1002, ar. 70, II. 95. Procenta przedawniają się 5-cią

laty, ar. 2277, I. 1036, ar. 124, II. 108 Stopa procentu prawnego, przyp. I. 940. Wysokosc procentu od listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 10, III. 5. Procenta natosle po wyroku pierwszej instancji mogą być żądane w appellacji, ar. 464, II. 313. Procenta od summ umieszczonych w planie dystrybucyjnym i klasyfikacyjnym ustają z dniem zamknięcia planu, ar. 672, II. 405, ar. 767, II. 433. Wierzyciel spóźniający się z produkcją odpowiada za procenta, ar. 757, II. 430. Wyrzeczenie ustania procentów w skutek zaznaczenia, ar. 816, II. 453. Procenta od dnia protestu, ar. 184 n, II. 679. Procenta w kontraktach losowych, ar. 317, 318, II. 713, ar. 320, II. 714. Procenta w upadłości, ar. 497, II. 756. Zapłacenie procentów jest potrzebne do rehabilitacji, ar. 605, II. 781, ar. 608, II. 782. Depozyta bezprocentowe w Banku, przyp. ar. 5, II. 877. Procenta od kaucji, przyp. II. 900. Procenta od pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 7, III. 5. Zobacz *Pożyczka*.

PRODUKCJA w instrukcji na piśmie, ar. 96 do 114, II. 218 n. Produkcja—przy dystrybucji, ar. 659 n., II. 403;—przy klasyfikacji, ar. 753 n., II. 429.

PROKURATOR KROLEWSKI. Wnioski jego są potrzebne w sprawach dotyczących osób zaginionych, ar. 38, I. 126. (Wyroki zapadłe w przedmiocie uznania osób zaginionych za znikłe przesłane być winny Kommissji Rządowej Sprawiedliwosci, ar. 44, I. 128). Prokurator daje wnioski — co do sprawozdania biegłych względem majątku osoby znikłej, ar. 52, I. 129;—co do sprostowania akt stanu cywilnego, ar. 140 n., I. 177, ar. 90 n., I. 377, ar. 856, II. 462, ar. 858, II. 463;—co do wszystkich spraw wymienionych w prawie, ar. 435, I. 249, ar. 485, I. 444, ar. 475, I. 260, ar. 483, I. 449, ar. 83, 84, II. 212 n. Prokurator sprawdza księgi stanu cywilnego,

ar. 53, I. 367. Prokurator może tamować i skarżyć małżeństwo, ar. 171, I. 182, ar. 250, 251, I. 198, ar. 184, I. 392. Prokurator daje wnioski w mianowaniu Kuratora dla spadków wakujących, ar. 812, I. 632. Prokurator może działać z urzędu o opieczątowanie spadku, do którego przychodzą nieletni, ar. 819, I. 634. Prokurator może działać z urzędu w substytucjach dozwolonych, ar. 1057, I. 710. Doręczenie pozwu za pośrednictwem Prokuratora komu i jak się odbywa, ar. 69, II. 198, przyp. II. 197 n., 200 n., ar. 1039, II. 517. Działania Prokuratora — w bankructwach, ar. 591, II. 777, ar. 595, II. 779;—w rehabilitacji, ar. 609 n., II. 782. Działania jego przeciw opiekunowi, przyp. II. 149. Wnioski w przedmiocie wyłączenia Sędziego Pokoju, ar. 47, II. 187. Wpływ Prokuratora na sprawy sądzone, przyp. II. 222. Prokurator rewiduje oryginały wyroków, ar. 140 n., II. 233. Działania jego — przy sprawdzeniu pism, ar. 202, II. 251;—przy fałszu incydentalnym, ar. 227, II. 258, ar. 249, II. 264, ar. 251, II. 265;—przy zejściu na grunt, ar. 300, II. 275;—przy relacji biegłych, ar. 311, II. 277;—przy nieprzyznaniu, ar. 359, II. 287. Wyłączenie Prokuratora kiedy może mieć miejsce, ar. 381, II. 294. Wpływ Prokuratora do spraw o wyłączenie, ar. 385, II. 295, ar. 394, II. 297. Pomińcie komunikacji do wniosków tam gdzie ona jest nakazaną upowaznia do restytucji, ar. 480, II. 318, ar. 498, II. 323. Wnioski Prokuratora—przy stosunkowém rozdzieleniu, ar. 668, II. 405;—przy klasyfikacji, ar. 762, II. 432;—przy udzielaniu listu glejtowego, ar. 782, II. 437;—przy uwięzieniu za długi, ar. 795, II. 446, ar. 805, II. 449;—przy upowaznieniu mężatki, ar. 862, II. 464;—przy sprawach o rozwód i rozłączenie, ar. 879, II. 468, § 3 n., II. 524, § 2 n., II. 564, § 3 n., II. 916, 933;—przy potwierdzeniu zdania krewnych, ar. 885 n., II. 470;—przy pozbawie-

niu własnej woli, ar. 891 n., II. 471;—przy odstąpieniu majątku, ar. 900, II. 473;—przy działach, ar. 981, II. 501;— przy sprzedaży nieruchomości należących do spadku beneficjalnego, ar. 987 n, II. 503. Prokurator ma kontrolę—nad Komornikami, przyp. II. 602 n., ar. 12, II. 839 i przyp. II. 839 n.; — nad woznemi, przyp. II. 615 n, i 845 n. Wnioski Prokuratora nad likwidacjami urzędników w spadkach niezamożnych (mniej niż rs. 600), przyp. II. 824. Gdy oryginał aktu wyjmuje się z akt notariusza, kopja zostająca w jego miejsce winna być przez Prokuratora poświadczoną, ar. 22, II. 885 n. Stosunki i attrybucje Prokuratorów—co do Dyrekcji Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 28 i 57 do 60, III. 10 i 20, oraz ar. 16, III. 246; — co do Dyrekcji Głównej tegoż Towarzystwa, ar. 28, 106, 107, III. 10 i 41.

Wnioski Prokuratora w Senacie, ar. 21 do 26, III. 382 n. Wnioski Naczelnego Prokuratora Senatu gdzie mają być dawane, ar. 59, III. 390. Kiedy poprzednio ulegają rozpoznaniu Dyrektora Głównego Kommissji Sprawiedliwości, ar. 60, III. 390. Wnioski Prokuratora są niezbędne przy wyrokach ostatecznych, ar. 6, 7, III. 428

PROKURATORJA. Jój obowiązki, ar. 13, 14 n., II. 176 n. Jój organizacja, ar. 1 n., III. 491. Prowadzenie processów przez Prokuratorję, ar. 25, III. 506.

PROTEST. Co jest protest, ar. 119 n., II. 664, ar. 153 n., II. 670. Protest jak się sporządza, ar. 173 n., II. 676, ar. 181 n., II. 678.

PROWADZENIE interessów, ar. 1372 do 1375, I. 784.

PRUSKIE (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, *d*, I. 56. Wzajemne prawa poddanych Królestwa Pruskiego i Polskiego, oraz

przepisy co do majątków nieruchomości przeciętych linią graniczną między temi dwoma państwami, I. 62 n. Wyjątkowe zasady, na mocy których poddani Pruscy nie mogą mieć kredytowanej opłaty wpisowej w sprawach przed sądami cywilnymi toczących się i nie mogą żądać obrońców z urzędu, przyp. I. 86.

PRZECHODNIE PRAWA. Zobacz *Prawa*.

PRZECIW-PISMO (kontra-rewers), ar. 1321, I. 770.

PRZEDAWCA wolny od wydania rzeczy przedanej, ar. 1612, 1613, I. 847.

PRZEDAWNIE (preskrypcja). Nie płynie przeciwko dziecku w sprawie o stan, ar. 288, I. 207. Przedawnienie czteroletnie pretensji nieletniego przeciwko opiekunom i członkom rady familijnej, ar. 466, I. 258, ar. 475, I. 448. Przedawnienie spraw małoletniego, ar. 13, I. 277. Przedawnienie daje tytuł do własności, ar. 553, I. 558, ar. 641, 642, I. 580, 581. Przedawnienie możności przyjęcia lub zrzeczenia się spadku, ar. 789, 790, I. 620. Przedawnienie praw wierzycieli spadku przeciwko zapisobiercom, ar. 809, I. 624. Przedawnienie uchyla żądanie działu, ar. 816, I. 633. Przedawnienie prawa żądania oddzielenia majątku osobistego od spadkowego, co do ruchomości, ar. 880, I. 646. Przedawnienie skargi o odwołanie darowizny z przyczyny przybycia dzieci, ar. 966, I. 678. Przedawnienie przerwane dla jednego z solidarnych wierzycieli przynosi korzyść i innym, ar. 1199, I. 740. Przedawnienie przerwane przeciw jednemu z dłużników solidarnych jest przerwane przeciw wszystkim, ar. 1206, I. 741. Przedawnienie prawa odkupu, ar. 1665, I. 857. Definicja przedawnienia, ar. 2219, I. 1020. Przedawnienie kiedy może być wnoszone, ar. 2224, I. 1021. Przedawnienie nie ma miejsca co do rzeczy niezbywalnych, ar. 2226, I. 1021. Przedawnienie

przeciw Rządowi, Gminom, Instytutom i na ich korzyść, ar. 2227, I 1021. Przedawnienie trzecich nabywców, ar. 2239, I. 1023. Przedawnienie przeciw tytułowi jest niedopuszczalne, ar. 2240, 2241, I. 1023. Przedawnienie nie biegnie przeciw małoletnim i bezwłasnowolnym, ar. 2252, I. 1030. Przedawnienie między małżonkami, ar. 2253, I. 1030. Przedawnienie przeciw mężatce, ar. 2254, I. 1030. Przedawnienie przeciw spadkowi wakującemu, ar. 2258, I. 1031. Przedawnienie biegnie wciąż czasu do inwentarza i namysłu, ar. 2259, I. 1031. Przedawnienie jak się liczy i kiedy jest nabyte, ar. 2260, 2261, I. 1032. Przedawnienie trzydziestoletnie i jego skutki, ar. 2262 do 2264, I. 1032. Przedawnienie dziesięcioletnie, ar. 2265, 2270, I. 1033. Przedawnienie pięcioletnie, ar. 2273, 2276, 2277, I. 1035, 1036. Przedawnienie trzechletnie, ar. 880, I. 646. Przedawnienie dwuletnie, ar. 2273 z przyp. i ar. 2276, I. 1034 do 1036. Przedawnienie jedno-roczone, ar. 2272, I. 1034. Przedawnienie szesciomiesięczne, ar. 2271, I. 1034. Przedawnienie dopuszczalne przeciw wszystkim, ar. 1663, I. 857, ar. 1676, I. 860, ar. 2271 do 2278, I. 1034 do 1036. Przedawnienie według dawniejszych praw, ar. 2281, I. 1037. Przedawnienie w czynnościach hipotecznych, ar. 41, 42, II. 33, 34, ar. 123, 124, II. 108. Przeciw wpisom hipotecznym nie może być nawet początku przedawnienia, ar. 123, II. 108. Przedawnienie przerywa się pozwem do pojednania, ar. 57, II. 192. Przedawnienie praw spółników handlowych, ar. 64, II. 640. Przedawnienie skarg wekslowych, ar. 189, II. 680. Przedawnienie w stosunkach handlowych, ar. 430 do 434, II. 739, 740.

PRZEDAŻ—przedmiotów należących do spadku po wojskowych, ar. 1692 do 1694, I. 44, 45;—przedmiotów spadkowych należących do mieszkańców Cesarstwa, którzy zakończyli życie w Kioleństwie i nawzajem, ar. 7, I.

48. Formalności przedazy majątku nieletniego, ar. 429 do 437, I. 247 do 249, ar. 457 do 460, I. 444. Przedaz, ar. 1582 n., I. 838 n. Kto może kupować i przedawac, ar. 1594 i przyp. I. 841. Co może być przedane, ar. 1598 do 1601 i przyp. I. 843 do 845. Skutki niewydania rzeczy przedanej, ar. 1610, 1611, I. 847. Przedaz nieruchomości nie jest dozwoloną usamowolnionemu, ar. 476, I. 261, ar. 484, I. 449. Przedaz domu z ruchomościami jak rozumieć należy, ar. 535 n., I. 463. Przedaz rzeczy poddanej użytkowaniu, ar. 621, I. 574. Przedaz praw spadkowych skutkuje przyjęciem spadku, ar. 780, I. 618. Wyjątek od tej zasady, ar. 796, I. 621. Przedaz spadku beneficjalnego, ar. 805 n., I. 623. Przedaz działowa, ar. 826 n., I. 635. Przedaz ruchomości na niszczenie zapisów, ar. 1031, I. 705. Przedaz rzeczy najętej nie uchyla kontraktu najmu, ar. 1743, I. 886. Przedaz skutkiem odstąpienia, ar. 1269, I. 759, ar. 904, II. 474, ar. 574, II. 773. Przedaz rzeczy nienależnie odebranej, ar. 1380, I. 785. Przedaz nieruchomości osobistych żony dozwolona przez męża, ar. 1432 n., I. 801. Obowiązki przedawcy, ar. 1602 n., I. 846, ar. 1625 n., I. 850, ar. 1641 n., I. 853. Obowiązki kupującego, ar. 1650 n., I. 855. Przedaz rozwiązuje się, ar. 1658 n., I. 856. Przedaz nieruchomości, ar. 953 n., II. 494. Przedaz nieruchomości, ar. 945 do 952, II. 492 do 494. Przedaz w stosunkach handlowych, ar. 109, II. 662. Przedaz towarów w upadłości, ar. 491 n., II. 755, ar. 528 n., II. 764, ar. 532, II. 765. Przedaz nieruchomości upadłego, ar. 564, II. 771. Przedaz zmyślona, upadłego czyni bankrutem podstępny, ar. 593, II. 778. Przedaz przez Towarzystwo Kredytowe za zaległości lat, ar. 91, 92, III. 33 do 37, § 127 do 147 i przyp. III. 123 do 132. Przedaz ta niweczy tytuły dzierzawców, zastawników, użytkowników i t. p. od wyzutego właściciela nabyte, ar. 5, III. 293. Formalności

sci sprzedaży dóbr przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ar. 23, 26, 29, III. 299 do 301.

PRZEDMIOTY należące do sądownictwa Administracyjnego, ar. 26, III. 510. Przedmioty skargi do Senatu, ar. 35 do 37, III. 385 n. Przedmiot godziwy wspólni, ar. 1833, I. 923. Przedmioty umowy, ar. 1126 do 1130, I. 725.

PRZEDSIĘBIERCA, ar. 1795, 1797, 2103 i 2270, I. 917, 989, 1033. Zobacz *Najem, Rzemieślnik*.

PRZEJRZENIE planu dystrybucyjnego, ar. 663 n., II. 404. Przejrzenie planu klasyfikacyjnego, ar. 755 n., II. 430. Przejrzenie rachunków Administratora ze strony Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 15, III. 252.

PRZEKAZ przez podstawienie nowego dłużnika w miejsce dawnego, ar. 1275 n., I. 760. Patrz *Przelew*.

PRZEKŁAD na język Rosyjski aktów sporządzonych w języku Polskim, o ile mają być wykonywane w Cesarstwie, ar. 3, I. 52, ar. 8, I. 54.

PRZELEW (cessja, odstąpienie). Nikt nie może być zmuszony do odstąpienia praw swych, chyba na użytek publiczny, ar. 545, I. 536. Uzywający i mający prawo mieszkania nie może praw swych odstąpić, ar. 631 i 634, I. 576. Przelew praw niezmysłowych, ar. 1689 n., I. 862. Doręczenie przelewu dłużnikowi jest konieczne do rozwinięcia przeciw niemu wywłaszczenia, ar. 2214, I. 1019. Przelew akcji handlowych, ar. 35 n., II. 634. Przelew listów zastawnych, ar. 22, III. 9. Przelew opłat z Dyrekcji Szczegółowej do Dyrekcji Głównej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 82, III. 29. Zobacz *Odstąpienie*.

PRZEMIANA listów zastawnych uszkodzonych, zniszczonych, zaginionych lub skradzionych na inne, ar. 123 do 128, III. 49, 50.

PRZEMYSŁ. Przychód z przemysłu małoletnich, ar. 344, I. 222. Akcje towarzystw przemysłowych są ruchomością, ar. 529, I. 461. Przychody przemysłowe, ar. 547 i 583, I. 554 i 565. Nabycia pochodzące z przemysłu małżonków, ar. 1498, I. 817. Przemysł jako udział w przedsiębiorstwach, ar. 1787 n., I. 915. Przemysł uważany jako wniosek do wspólki, ar. 1833, I. 923.

PRZEPISY przechodnie do prawa, z r. 1836, ar. 244 do 249, I. 353, 354. Przepisy o Towarzystwie Kredytowém Ziemskim są obowiązujące dla Władz Administracyjnych i Sądowych, § 58, III. 220. Przepisy dla Sądu Kassacyjnego obowiązują Senat, ar. 83, III. 394. Przepisy przechodnie do ustawy o Senacie, ar. 10 do 17, III. 429, 430. Przepisy o Appellacjach dla sądownictwa karnego z ustawy o Senacie, ar. 18 do 39, III. 431 do 435. Przepisy co do przyjmowania przez Rejentów umów wieczysto-czynszowych, przyp. III. 612 n.

PRZERWANIE przedawnienia—naturalne, ar. 2242, 2243, I. 1024;—cywilne, ar. 2242, 2244 do 2250, I. 1024, 1025;—przeciw dłużnikom solidarnym, ar. 2249, I. 1025;—przeciw ręczyтелям, ar. 2250, I. 1025.

PRZESIEDLENIE się mieszkańców Cesarstwa Rosyjskiego do Królestwa Polskiego i nawzajem, przyp. I. 35 do 37. Przesiedlenie się żydów z zagranicy do Królestwa Polskiego, *d*, I. 89.

PRZESTĘPSTWO jako przeszkoda do małżeństwa, ar. 28, 29, I. 287

PRZESYŁANIE pocztą listów zastawnych, ar. 228 n., § 228 i przyp. III. 160.

PRZEWODNICZĄCY w Departamentach i Wydziałach Rządzącego Senatu, ar. 5, III. 380.

PRZEWOŻĄCY lądem i wodą, ar. 1782 r. I. 914.

PRZYBIERANIE Członków Senatu, ar. 58, III. 394.

PRZYBYCIE. Co jest prawo przybycia, ar. 546 n. I.

553. Przybycie—co do rzeczy nieruchomości, ar. 552 n., I. 555: — co do rzeczy ruchomych, ar. 565 n., I. 562. Skutki prawa przybycia, ar. 712, I. 599.

PRZYCHODY. Kiedy są ruchomością, ar. 520, I. 455. Prawa właściciela co do przychodów, ar. 547 i 548, I. 554. Przychody—naturalne, ar. 583, I. 565;—cywilne, ar. 584, I. 565;—przemysłowe, ar. 583, I. 565. Prawa użytkownika, ar. 582, I. 565. Jak się nabywają przychody, ar. 586, I. 566. Prawa osób mających używanie, ar. 630, I. 576. Przychody z rzeczy ulegających powrotom, ar. 856, I. 641. Procenta, ar. 1155, I. 731. Kto w złej wierze odebrał kapitał mu nienależny, obowiązany jest, oprócz kapitału, zwrócić przychody, ar. 1378, I. 785. Przychody — we wspólności, ar. 1401, I. 792;—w rozdzielności majątkowej, ar. 1539, I. 829. Dobra posagowe, ar. 1549, 1568, 1570 n., I. 831. Dobra wyłączone od posagu, ar. 1577, I. 837. Przychody w pokrzywdzeniach, ar. 1682, I. 861. Przychody z majątku osoby znikłej, ar. 53, I. 130, ar. 127, I. 382. Przychody z majątku—nieletniego, ar. 432, I. 248, ar. 455, I. 443;—usamowolnionego, ar. 473, I. 260, ar. 481, I. 449;—bezwłasnowolnego, ar. 512, I. 271, ar. 510, I. 453. Przychody z zobowiązań niewykonanych, ar. 1155, I. 731. Przychody z majątku odstąpionego, ar. 1269, I. 759. Przychody z majątków małżonków należą do wspólności, ar. 1401, I. 792.

PRZYCHOWEK, ar. 547, 616 i 1611, I. 554, 573, 847.

PRZYCZYNA zobowiązania, jaka być winna, ar. 1131 n, I. 726. Przyczyny uwalniające od opieki, ar. 398 n. I., 237, ar. 427 n., I. 436. Przyczyny uwalniające wybranych przez Członków Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego na ogólném zebraniu, ar. 186, III. 66.

PRZYJĘCIE spadku lub darowizny dla nieletniego,

ar. 438 n., I. 250, ar. 461 n., I. 445. Przyjęcie spadku jakie być może, ar. 774, I. 617. Przyjęcie spadku przez niewiasty zamężne, lub przez małoletnich albo bezwłasnowolnych, jak ma być uskutecznione, ar. 776 i 1413, I. 617 i 797. Przyjęcie spadku wyraźne i milczące, ar. 778, I. 617. Przyjęcie spadku przez pełnoletniego kiedy i dla jakich przyczyn może być zaskarżone, ar. 783, I. 618. Przyjęcie darowizny, ar. 910, 932 do 939 i 1087, I. 663, 670 i 717. Przyjęcie zaoferowania i zaznaczenia, ar. 1257 i 1261, I. 756. Przyjęcie wspólności małżeńskiej, ar. 1453 n. i 1475, I. 807 i 811. Przyjęcie odstąpienia czyli cessji wierzytelności, praw, i skarg, ar. 1690 n., I. 862. Przyjęcie rewersu, ar. 1326, I. 771. Przyjęcie pełnomocnictwa, ar. 1985, I. 959.

PRZYJMUYĄCY skład, może go zatrzymać aż do uiszczenia mu kosztów utrzymania tegoż, ar. 1948, I. 952.

PRZYMULENIA, ar. 556 do 558, I. 560, ar. 596, I. 568.

PRZYMUS w zezwoleniu na małżeństwo i jego skutki, ar. 10 do 12, I. 283. Przymus rozciągnięty na właścicieli dóbr obdłużonych co do przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 15, III. 7. Przymus osobisty: kiedy od niego są wolni cudzoziemcy, ar. 11, I. 33. Przymus osobisty w materji cywilnej, ar. 2059 n.. I. 975 n., ar. 2136, I. 998. Przymus osobisty—ustaje przez odstąpienie dóbr, ar. 1270, I. 759, ar. 568, II. 772, —nie ma miejsca, ar. 2064 do 2066, I. 977, 978;—musi być wyrokiem wyrzeczony, ar. 2067, 2068, I. 978. Przymus osobisty przeciw Obrońcy w instrukcji sprawy, ar. 107, II. 220;—o zwrócenie dokumentów, ar. 191, II. 248: —kiedy może być wyrzeczony, ar. 126 n., II. 229. Przymus osobisty przeciwko zachowawcom publicznym o dostarczenie dokumentów do sprawdzenia, ar. 201, II. 251, ar. 221, II. 256. Przymus osobisty przeciw zaprzecza-

jącemu dokument, ar. 213, II. 254. Przymus osobisty przeciw świadkom niestawającym, ar. 264, II. 268. Przymus osobisty przeciw biegłym o złożenie relacji, ar. 320, II. 279. Przymus osobisty za porękę, ar. 519, II. 328. Przymus osobisty przeciw obowiązany do zdania rachunku, ar. 534, II. 332. Kiedy obliczenie winno go wyprzedzać, ar. 552, II. 337. Przymus osobisty przeciw dozorcy rzeczy zajętych, ar. 603 n., II. 363 i przyp., ar. 47, II. 393, ar. 824, II. 455. Przymus osobisty przeciw dłużnikowi, przyp. II. 385, ar. 690, II. 413, ar. 780 n., II. 436 i przyp. II. 438 n. Przymus osobisty w nadhycatacji nieruchomości, ar. 712, 714, II. 420. Przymus osobisty w skutku relicytacji nieruchomości, ar. 744, II. 427. Przymus osobisty przeciw notariuszom o wypisy akt, ar. 839, II. 459. Przymus osobisty przeciw nabywcom okrętów o cenę tychże, ar. 209, II. 688. Wykonawcy przymusu osobistego, ar. 625, II. 788 i przyp. Osoby niehandlujące podpisane na wekslach nie ulegają przymusowi osobistemu, ar. 637, II. 792.

PRZYMUSOWE WYWŁASZCZENIE,—na użytek publiczny, przyp. I. 537 n.;—w drodze egzekucji przez wierzycieli przedsięwziętej, ar. 2169 n., I. 1006, ar. 2204, I. 1017;—nieruchomości niepodzielnej, ar. 2205, I. 1017;—nieruchomości nieletniego i bezwłasnowolnego, ar. 2206, I. 1017;—nieruchomości należących do wspólności, lub do zony, ar. 2208, I. 1018;—majątków położonych w różnych okręgach, ar. 2210 n., I. 1018, przyp. II. 75, 408, 415, 416, ar. 673 n., II. 406, ar. 532, II. 765, ar. 564, II. 771. Przymusowe wywłaszczenie przez Towarzystwo Kredytowe Ziemskie, ar. 15, III. 245.

PRZYNALEŻYTOŚĆ—rzeczy zapisanej komu, ar. 1018, I. 703;—rzeczy sprzedanej, ar. 1615, I. 848;—wierzycielności odstąpionej, ar. 1692, I. 863;—w przypadku

połączenia, ar. 2016, I. 966;—w przypadku wywłaszczenia, ar. 2204, I. 1017.

PRZYPOZWANIE wypuszczającego w najem, ar. 1727, I. 882.

PRZYRODNI. Prawa ich do spadku, ar. 733 n. i 752, I. 607 i 612.

PRZYROST części zizekającego się, ar. 786, I. 619. Przyrost na korzyse zapisobierców, ar. 1044, I. 708.

PRYZRZECZENIE pismienne, jakie winna dać osoba innego wyznania gdy wchodzi w związki małżeńskie z osobą religii Greko-Rossyjskiej, ar. 201, I. 342. Forma przyrzeczenia, ar. 1326, I. 771. Przyrzeczenie przedaży, jakie ma znaczenie, ar. 1589, I. 840.

PRZYSĄDZENIE OSTATECZNE. Kto je może otrzymać, ar. 1596, I. 843.

PRZYSIĘGA, ar. 1350, I. 779. Przysięga—deferowana i referowana, ar. 1357 do 1365, I. 780 do 782, ar. 55, II. 190;—z urzędu, ar. 1366 do 1369, I. 782, 783, ar. 120 n., II. 225, przyp. II. 226 do 228, ar. 17, II. 632. Przysięga od biegłych, ar. 42, 43, II. 185, ar. 204, II. 252, ar. 207, II. 253, ar. 414, II. 737, ar. 305, II. 276, ar. 307 n., II. 277, ar. 315 n., II. 278. Przysięga co do najmu, ar. 1715, I. 880. Przysięga dla sukcesorów na niewiadomość, ar. 2275, I. 1035. Przysięga allewiacyjna, przyp. II. 180. Przysięga od świadków, ar. 35, II. 181, ar. 39, 40, II. 184, ar. 262, II. 267, ar. 411, II. 301. Przysięga—przy opieczętowaniu, ar. 914, II. 478;—przy odjęciu pieczęci, ar. 935, II. 486;—przy inwentarzu, ar. 943, II. 489, przyp. II. 490. Przysięga od biegłych przy przedaży nieruchomości, ar. 956, II. 495. Przysięga w sprawach rozwodowych, ar. 56, 62, II. 538, ar. 56, II. 555, ar. 62, II. 556, ar. 56, II. 929, ar. 62, II. 930, ar. 56, II. 946, ar. 62, II. 947. Przysięga — od

mekletów, przyp. II. 646;—od kuratorów upadłości, ar. 461, II. 747.

PRZYSPOSOBIENIE. Wzmianka o niem powinna być uczyniona na marginesie aktu urodzenia, ar. 102, I. 165. Kto może przysposobić, kogo, jakim sposobem i z jakimi skutkami, ar. 308, 318, I. 213. Forma przysposobienia, ar. 319, I. 216. Przysposobienie testamentowe zostającego w dobrowolnej opiece kiedy jest ważne, ar. 331, I. 218. Forma przysposobienia względem zostającego w dobrowolnej opiece i będącego pełnoletnim, ar. 333, I. 219. Skutki niedopełnienia przysposobienia ze strony opiekuna dobrowolnego, ar. 334, I. 219. Przysposobienie podług Kodeksu Francuzkiego, ar. 343 do 360, I 420 do 424.

PRZYSTĄPIENIE z dobrami do pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 2, 3, 4, 40 do 46, 48, 49 i 200, II. 3, 14, 19, 71, § 7 do 10, 12 do 16 i 24 do 28, III. 86, 87, 88 i 92, ar. 3, 4, 12, 15 do 19, 21, 23, III. 221, 222, 224, 225, 230, ar. 11, 12 i 13, III. 242, ar. 1, III. 247, ar. 1 do 4, III. 257, ar. 3 do 6, III. 286. Termin prekluzyjny do przystąpienia, ar. 200, III. 71 i ar. 4 III. 267.

PRZYSTOJNOŚĆ publiczna, jako przeszkoda do małżeństwa, ar. 37 do 40, I. 290.

PRZYWILEJ. Żonie służy przywilej przed długami osobistemi męża, ar. 205, I. 188. Przywilej podług Kodeksu Francuzkiego, ar. 2095, I. 986. Przywilej skarbu, ar. 2098, I. 986. Przywilej ogólny na ruchomościach, ar. 2100, 2101, I. 986, ar. 819, II. 454. Przywilej na pewnych ruchomościach, ar. 2102, I. 287. Przywilej na nieruchomościach, ar. 2103, I. 989. Przywilej na ruchomościach i nieruchomościach, ar. 2104, 2105, I. 991. Wpisanie przywilejów do ksiąg hipotecznych, ar. 2106 n., I 991. Przywileje wyłączone od formalności wpisu, ar.

2107, I. 991. Przywileje gasną, ar. 2180, I. 1008.—Przywileje podług prawa z r. 1818. Przywileje nie potrzebują wpisów, ar. 4, 7, II. 5, ar. 151, II. 119. Co jest uprzywilejowane, ar. 40 n., II. 74, ar. 5 n, II 124. Przywilej—co do ceny najmu, ar. 661, II. 403;—co do kosztów, ar. 662, II. 404, ar. 716. II. 421. Przywilej na towarach, ar. 93, II. 658. Długi handlowe uprzywilejowane, ar. 191 n., II. 681. Przywilej kapitana okrętu, ar. 308, II. 711, ar. 428, II. 739 Uprzywilejowane na leznos. i w kontraktach losowych, ar. 320, 321, II. 713, ar. 331, II. 716. Kiedy nie można nabyć przywileju, ar. 443, II. 744. Przywilej wyjątkowy dla Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego do dóbr pożyczką obciążonych, ar. 211, III. 76.

PRYZNANIE strony, ar. 1350, I. 779. Przyznanie zasadowe i sądowe, ar. 1354, I. 780. Przyznanie słowne, ar. 1355, I. 780. Skutki przyznania, ar. 1356, I. 780. Przyznanie pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 109, 110, 111, III. 42,—§ 175 do 192, III. 143 i § 10, 11, 12, III 202.

PSZCZOŁY w ulach będące są nieruchomością z przeznaczenia, ar. 524, I. 460.

PUSTKI włościańskie przy oczynszowaniu jak mają być spożytkowane, ar. 39 n., III. 572.

R.

RACHUBA w Towarzystwie Kredytowym Ziemskim na ruble i kopiejki w miejsce złotych i groszy, ar. 22, III. 255. Omyłka, ar. 2058, I. 975.

RACHUNKI. Zastępca zaginionego przy rachun-

kach z jego majątku, ar. 37, I. 126, ar. 113, I. 379. Rachunki z majątku nieletniego, ar. 451 do 455, I. 254 n., ar. 469 do 475, I. 446 n., ar. 480, I. 449 Rachunki przez spadkobiercę beneficjalnego, ar. 803 i 810. I. 623 i 624. Rachunki Kuratora spadku wakującego, ar. 813 n., I. 632. Rachunki wykonawców testamentowych, ar. 1033, I. 706. Rachunki męża, jako pełnomocnika, ar. 1577 n., I. 837. Rachunki pełnomocnika, ar. 1993, I. 961. Z jakich rachunków należność może być pod przymusem osobistym wymagana, ar. 126, II. 229. Forma zdawania rachunków, ar. 527 n., II. 330 n. Rachunek zwrotny, ar. 180 n., II. 678.

RADA FAMILIJNA. Cudzoziemiec nie może być członkiem rady familijnej, ar. 11, I. 32. Skazany wyrokiem na karę główną, lub na zamknięcie w domu poprawy nie może należeć do składu rady familijnej, ar. 21, 25, I. 123. Rada familijna co do dzieci zaginionego, ar. 68 n., I. 133, ar. 142 n., I. 385. Rada familijna zezwala na małżeństwo—osoby nieletniej, ar. 16, I. 284, ar. 160, I. 388;—matki sprawującej opiekę, gdy chce wejść w nowe związki małżeńskie, ar. 361, I. 226, ar. 395, I. 430. Rada familijna zatwierdza opiekuna przez matkę wybranego, ar. 367, I. 227, ar. 400, I. 431. Komplet rady familijnej, kto kogo wyłącza, ar. 375, I. 231. Przywilej należenia do rady dla braci i mężów sióstr, ar. 377, I. 232. Kiedy w skład rady wchodzi przyjaciele i sąsiedzi, ar. 379, I. 232. Termina zwołania rady, ar. 381, I. 233. Sposób stawienia się członków, ar. 382, I. 233. Odroczenie posiedzenia rady, ar. 384, I. 234. Miejsce posiedzeń i komplet konieczny, ar. 385, I. 234. Kto prezyduje i jego znaczenie, ar. 386, I. 234. Przyczyny uwalniające od opieki, ar. 398 n., I. 237. Osoby wyłączone od należenia do rad familijnych, ar. 414, I. 240. Rada wstępnych w przedmiocie małżeństwa, ar. 118,

119, I. 169, oraz ar. 153 do 156, I 179, 180. Rada rodzinna mianuje opiekuna przydanego, ar. 389, I. 235, ar. 420, I. 435. Wyrzeka co do niezdolności opiekuna, ar. 418, I. 241, ar. 446, I. 441. Rada rodzinna kieruje zarządkiem przez opiekuna wykonywanym, ar. 424, I. 242, ar. 450, I. 442, ar. 431 n., I. 248, ar. 454, I. 443, ar. 506, I. 270, ar. 507, I. 453, ar. 512, I. 271, ar. 510, I. 453, ar. 835, 892, II. 470 n. Rada opiekunicza nad dziećmi nieprawymi, nieuznanymi i nie będącymi w szpitalu, ar. 486, 487, I. 263. Attrybucje rad rodzinnych, ar. 401, 418, 424, 431 n., 469, 471, 472, 506 i 512, I. 237, 241, 242, 248, 259, 260, 270, 271. Potwierdzenie uchwał rady rodzinnej, ar. 420, 435, 475, I. 241, 249, 260

RADCA stały Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 1 do 4, III. 281. Radca z głosem doradczym, ar. 5, III. 282.

RATY czynszu włościańskiego, ar. 28, III. 569. Opłaty Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 7, 8, III. 5.

REDAKCJA do wyroków i wyroków w ogólnosci, ar. 141 n., II. 233. Redakcja wyroków i postanowień Senatu, ar. 125, 126, III. 463.

REGRES do współspadkobierców, lub zapisobierców ogólnych za długi spadkowe, ar. 873, 875, 876, I. 644 n., Regres służący zapisobiercy szczególnemu, który dług spadkowy zapłacił, ar. 874, I. 645. Regres przeciwko wierzycielowi, ar. 1242, I. 750. Regres przeciw zwolnionemu dłużnikowi nie służy, ar. 1276, I. 760. Regres małoletniego za upadłe prawo odkupu, ar. 1663, I. 857. Regres ręcyciela do dłużnika, ar. 2028, I. 969. Regres ręcyciela do solidarnych dłużników, ar. 2030, I. 969. Kiedy ręcyciel traci regres do dłużnika, ar. 2031, I. 969. Regres przed zapłatą, ar. 2032, I. 970. Regres poręcyciela do współporęcycieli, ar. 2033, I. 970. Re-

gres mężatki przeciwko mężowi, ar. 2254, I. 1030. Regres trzeciego nabywcy z powodu odebrania rzeczy zgubionej lub skradzionej, ar. 2279, I. 1036.

REGULACJA hypoteczna domów w miastach gubernialnych i innych miastach, przyp. II. 8. Instrukcja co do pierwiastkowej regulacji, ar. 10, 99, I. 23, 52. Regulacja dóbr rządowych, przyp. II. 78, 85, 87. Regulacja spełzła jak się odbywa, przyp. II. 120. Instrukcja co do regulacji hipotek powiatowych (okręgowych), przyp. II. 128 do 146.

REHABILITACJA w jaki sposób może być żądaną, ar. 604, II. 781. Kto się jój może sprzeciwić, ar. 608, II. 782. Forma rehabilitacji, ar. 610, 611, II. 782. Wyłączeni od tego dobrodziejstwa, ar. 612 do 614, II. 782 n.

REJENT. Obowiązki Rejenta—przy spisywaniu inwentarzy dotyczących spadku po mieszkańcach Cesarstwa Rosyjskiego przebywających w Królestwie Polskiem, ar. 3, 4, I. 50, 51; — przy sporządzaniu interecz, przyp. I. 189. Rejenci — zastępują zaginionego, ar. 37, I. 126, ar. 113, I. 379; — są świadkami w rozwodzie, ar. 281 i 283, I. 408; — przyjmują akta dodania doradcy, ar. 392, I. 429; — utrzymują listę bezwłasnowolnych, ar. 499, I. 267, ar. 501, I. 452; — dopełniają sprzedaże w drodze działów, ar. 827 n., I. 636, ar. 976, II. 500;—sporządzają akta darowizn, ar. 931, I. 670;—sporządzają testamenta publiczne, ar. 971, 975, I. 680;—zachowują testamenta mistyczne, ar. 1007, I. 688;—sporządzają akta zmiany rozporządzeń testamentowych, ar. 1035, I. 706;—sporządzają akta podstawienia, ar. 1250, I. 753. Jakie znaczenie mają kopje aktów notarialnych, ar. 1335, I. 773. Dowód z aktu notarialnego, ar. 1341, I. 776. Rejenci sporządzają umowy przedślubne, ar. 207, I. 189, ar. 1394, 1397, I. 799, ar. 68, II. 641. Rejenci nie mogą nabywać pro-

cessów, praw i skarg spornych, ar. 1597, I. 843. Służy przeciw nim przymus osobisty za zwrot tytułów im powierzonych, ar. 2060, I. 976, ar. 839, II. 459, ar. 851, II. 461. Rejenci assistują przy odjęciu pieczęci, ar. 928 n., II. 484, ar. 935, II. 486. Sporządzają—kontrakty ubezpieczeń handlowych (polisy), ar. 79, II. 651;—protesta, ar. 173, II. 676;—kontrakty losowe, ar. 311, II. 712.

REJESTRA i papiery domowe jakie mają znaczenie, ar. 1331 n., I. 772. Rejestra: wpisowy, głównej wokandy, spraw konkursowych, likwidacyjnych i z Rządu zeszłego zaległych, spraw en référé, przyp. III. 326, 332.

REKOGNOSCENT, przyp. II. 869, 870.

REKURS do Rady Stanu w sprawach czynszowania dotyczących, ar. 79, III. 583.

RELACJA. Co do stanu dóbr nieruchomości osoby znikłej, ar. 52, I. 129. Relacja w sprawdzeniu pism, ar. 209 n., II. 253, ar. 236, II. 260, ar. 302, II. 275, ar. 317 n., II. 278, ar. 431, II. 305;—przy sprzedaży majątków nieruchomości, ar. 956, 957, II. 495;—przy działach i licytacjach, ar. 971 n., II. 498 n;—w spadkach beneficjalnych, ar. 988, II. 503;—w sprawach rozwodowych, ar. 38, 44, II. 535, 536, ar. 38, 44, II. 552, ar. 38, 44, II. 925, 926, ar. 38, 44, II. 943.

RELICYTACJA, ar. 13, III. 251, ar. 31, III. 302.

RENTA wieczysta, ar. 1910 n., I. 941. Renta dożywotnia, ar. 1914 n., I. 942, ar. 1964, I. 955, ar. 1968 n., I. 956;—liczy się na dnie, ar. 1980 n., I. 958. Skarga o renty zaległe jest sprawą summaryczną, ar. 404, II. 300. Zajęcie renty osób prywatnych, ar. 636 n., II. 398 n. Opłata renty ustaje, ar. 767 i 770, II. 433. Przedaż rent do spadku beneficjalnego należących, ar. 989, II. 503. Przedaż rent do spadku wakującego należących, ar. 1001, II. 506. Renta jest ruchomością, ar. 529, 530, I. 462. Prawo użytkowania z renty dożywotniej, ar. 588, I. 566.

Splacenie rent, ar. 872, I. 644, ar. 886, I. 647, ar. 1911 do 1913, I. 941 n. Renta zapisana tytułem alimentów odkąd plynie dla mającego zapis, ar. 1015, I. 691. Renty zaległe odkąd przynoszą procent, ar. 1155, I. 731.

REPERTORIUM—spraw odsądzonych, przyp. III. 330, 335;—hypoteczne, przyp. II. 31, ar. 86, 87, II. 45, ar. 3, II. 129, ar. 9, II. 131, ar. 19, II. 138, ar. 40, 43, II. 146. Repertorium protestów handlowych, ar. 176, II. 677. Repertorium Rejentalne, przyp. II. 872, ar. 29 n., II. 891, przyp. II. 896, 906, ar. 54, II. 907, ar. 55, 57, 61, II. 908, 909.

RESTITUCJA dla własności publicznych w sprawach possessoryjnych, ar. 12, 14, II. 176, ar. 15, 16, II. 177. Restytucja zastrzeżona prawem w sprawie o fałsz dokumentu, ar. 241, II. 262. Powody restytucji, ar. 480 do 504, II. 318 n. Wyrok polubowny w sprawie z restytucji jest ostateczny, ar. 1010, II. 508. Restytucja przeciw wyrokom polubownym, ar. 1026 do 1028, II. 512.

RETRACTUS (jus). Zobacz *Prawo wywozowe*.

REWERS prywatny, ar. 1326, 1327, I. 771.

REWIZJA ksiąg Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 223, III. 158.

REZOLUCJE Senatu, ar. 124, III. 463. Patrz *Decyzje*.

RĘKOJMIA. Cudzoziemcy obowiązani są stawić rękojmię w sprawach przeciwko krajowcom wytoczonych, ar. 15, I. 84. Rękojmia współsukcessorów między sobą, ar. 872, I. 644. Rękojmia między współspadkobiercami pod względem zakłócenia i pokonania prawem, ar. 884 do 886, I. 647. Rękojmia przedawcy, ar. 1605, I. 846, ar. 1681, I. 860. Rękojmia co do zapłaty ceny na termin, ar. 1613, I. 847. Rękojmia od przedawcy, ar. 1625 n i 1641 n., I. 850 n. i 853 n. Rękojmia w razie pokona-

nia prawem, ar. 1630 n., I. 851. Rękojmia w sprzedaży praw niezmysłowych, ar. 1693 do 1698, I. 863. Rękojmia za rzecz najętą, ar. 1721 i 1727, I. 881. Rękojmia ze strony dzierżawców dóbr po-jezuickich, przyp. II. 79, 81, 86, 90. Jaka byc powinna gdy jest sądownie lub prawnie wymagana, ar. 71, II. 96. Przypozwanie rękojemców, ar. 32, 33, II. 179. Sprawy o rękojmię—nie ulegają pojednaniu, ar. 49, II. 188;—gdzie wynoszone być mają, ar. 59, II. 194;—w jakim czasie, ar. 175, II. 243, ar. 182 do 185, II. 246. Kto nie może dawać rękojmi, ar. 86, II. 657. Wystawca wekslu obowiązany do rękojmi za istnienie funduszu w chwili wystawiania, ar. 117, II. 664. Rękojmia dla okaziciela wekslu, ar. 140 n., II. 663, ar. 164, 168, 169, 172, II. 673 n. Rękojmia w kontraktach losowych, ar. 313, 314, II. 712 n. Rękojmia Kuratorów w upadłości, ar. 456, II. 746. Patrz *Poręka*.

RODZAJE listów zastawnych, ar. 16, III. 7.

RODZICE. Ich obowiązki względem zięciów i synowych, ar. 240, I. 196. Rodzice ulegają karze do 500 złp. za niezachowanie warunków co do małżeństwa przez ich dzieci zawartego, ar. 252, I. 199. Kto się jej domagać ma prawo, ar. 253, I. 199. Rodzice wyłączeni od opieki mają prawo wglądania w wychowanie i utrzymanie swych dzieci, ar. 363, I. 226. Rodzice jak dziedziczą w zbiegu z braćmi i siostrami zmarłego, ar. 748, 749, 751, I. 611, 612.

ROSSJA. Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, przyp. c, I. 56. Prawa wzajemności pomiędzy mieszkańcami Rossji i Polski, przyp. I. 34 n. Przepisy o przesiedleniu się Rossjan do Polski, przyp. I. 35 do 37. Właściwość sądu w processach cywilnych, I. 38 do 49. Legalizacja aktów Polskich mających być wykonanemi w Rossji i nawzajem, przyp. D, I. 49 do

54. Spory władz Rossji z prywatnemi w Polsce należą do sądow Administracyjnych, przyp. *E*, I. 53.

ROTA przysięgi dla żydów, przyp. III. 538.

ROTUŁ AKT, ar. 17, III 442.

ROW ŚRODKOWY, ar. 666 do 669, I. 586, 587.

Rów otaczający twierdzę jest własnością publiczną, ar. 540, I. 464.

ROZDZIAŁ — pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 2, III. 199:—spraw na wydziały, przyp. III. 326 do 329.

ROZDZIELENIE stosunkowe, ar. 2093, 2097, I. 985, 986, ar. 656 do 672, II. 402 n. Plan rozdzielenia winni sporządzać sędziowie, przyp. II. 403. Rozdzielenie stosunkowe nie stosuje się do kapitałów hipotekowanych, przyp. II. 435. Rozdzielenie stosunkowe w zajęciu rzeczy koncem odzyskania, ar. 825, II. 455. Rozdzielenie stosunkowe— po sprzedaży ruchomości spadku beneficjalnego, ar. 990, II. 504;—w upadłości, ar. 513, II. 760, ar. 534, II. 765, ar. 537, 539, 540, 542, 558 do 562, II. 766 n. Rozdzielenie dóbr i segregacja podatków, § 24, III. 92.

ROZEBRANIE. Materjały z rozebrania są ruchomością, ar. 532, I. 463.

ROZKŁAD stosunkowy ceny majątków, ar. 2211, I. 1019. Rozkład na raty zaległości opłat Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 3, III. 199.

ROZŁĄCZENIE co do stołu i łoża — na czas nieograniczony i jego skutki, ar. 267 do 270, I. 202;—na czas ograniczony, ar. 269, I. 202, ar. 62 n., I. 296. Rozłączenie co do osób, podług Kodeksu Napoleona, ar. 306 do 311, I. 413, 414, ar. 875 n., II. 467. Wyrok wyrzekający rozłączenie co do osób winien być wywieszony w sali ustępowej Trybunału oraz w izbach Obrońców i Rejentów, ar. 880, II. 468, ar. 66, II 640. Sprawy tego

rodzaju nie ulegają sądom polubownym, ar. 1004, II. 507. Rozłączenie co do majątku, ar. 1443 do 1451, I. 804 do 806, ar. 1536 do 1539, I. 828, 829. Postępowanie przy rozłączeniu co do majątku, ar. 865 n., II. 465, ar. 65, II. 640.

ROZPISANIE się służące mniejszosci, ar. 154, III. 57.

ROZPORZĄDZENIA nie uznane przez prawo za substytucje zakazane, ar. 898, 899, I. 659.

ROZTRZĄŚNIENIE. Dobrodziejstwo to służy—nabywcy przeciw wierzycielom sprzedawcy, ar. 1666, I. 858; —przeciw sprzedaży nieruchomości do niego należącej, jeśli są inne nieruchomości w posiadaniu dłużników, ar. 2170, 2171, I. 1006;—przeciw sprzedaży nieruchomości małoletniego lub bezwłasnowolnego przed ruchomościami, ar. 2206, 2207, I. 1017, 1018; — w poręczeniach, ar. 2021 n., I. 967, ar. 2042 i 2043, I. 972;—co do przymusowego wywłaszczenia, ar. 2207, I. 1018.

ROZWIĄZANIE sprzedaży, ar. 1654 do 1657, I. 856, ar. 37, II. 72. Rozwiązanie kontraktu najmu, ar. 1741, I. 886;—z winy biorącego, ar. 1760, I. 890. Rozwiązanie kontraktu dzierżawy z winy biorącego, ar. 1766, I. 891. Rozwiązanie renty dożywotniej, ar. 1977, I. 958. Mający prawa ulegające rozwiązaniu nie mogą dać lepszej hipoteki, ar. 113, II. 105. Rozwiązanie się Towarzystwa Kredytowego, ar. 38 i 214, III. 13 i 77.

ROZWOD i jego skutki, ar. 266, I. 202. Rozwód, jego przyczyny i forma, ar. 229 n., I. 398 n. Rozwód z wzajemnego zezwolenia i jego forma, ar. 275 do 294, I. 407 n. Skutki rozwodu, ar. 295 do 305, I. 410 do 413. Rozwód między wyznającymi religję Ewangelicko-Augsburską, ar. 3, 7, 9, 10, II. 524 n., ar. 3, 7, 8, 9 n., II. 916 n.;—między wyznającymi religję Ewangelicko-

Reformowana, ar. 3, 7, 8, 9 n, II. 542 n, 933 n. Koszta aktu rozvodu, ar. 6, II. 811, ar. 11, II. 812.

RÓŻNOSC RELIGII, jako przeszkoda do małżeństwa, ar. 24, I. 287.

RUCHOMOSCI co są, at. 533, I. 463. Ruchomości—z natury, ar. 527, 528, I. 461;—z rozporządzenia prawa, ar. 529 do 532, I. 461 do 463, ar. 534 n, I. 463. Na ruchomościach może być ustanowione użytkowanie, ar. 581, I. 565;—jaki ztąd skutek, ar. 589, I. 566. Oszacowanie ruchomości spadkowych jak się odbywa, ar. 824, I. 635. Powrót ruchomości jak się odbywa, ar. 868, I. 643. Prawo żądania oddzielenia majątku po zmarłym pozostałego od majątku spadkobiercy, co do ruchomości przedawnia się trzema laty, ar. 880, I. 646. Darowizna rzeczy ruchomych, at. 949, I. 674. Zapis testamentowy ruchomości jak się wykonywa, at. 1063, I. 712. Ruchomość nienależnie odebrana jak się zwraca, ar. 1379, I. 785. Posiadanie co do ruchomości staje za tytuł, ar. 2279, I. 1036.

RUMACJA, ar. 2, I. 885.

RZĄD kiedy bierze spadek, ar. 768, I. 616. Rząd posagowy, ar. 1391, I. 790, ar. 1540, 1541, I. 829. Rząd posagowy nie wyłącza wspólności dorobku, ar. 1581, I. 838.

RZĄDZĄCY SENAT, przyp. III. 336.

RZECZY zony, chociażby przez męża sprawione, są jej własnością, ar. 217, I. 191. Rzeczy niczyje, ar. 714, I. 599. Rzeczy zgubione, do których właściciel się nie zgłasza, w morze wrzucone, lub przez morze wyrzucone, tudzież rośliny i zioła nadmorskie do kogo należą, ar. 717, I. 600. Rzeczy zbywalne tylko mogą być przedmiotem umowy, ar. 1128, I. 725.

RZEKA. Odsep, wyspy, kępy, ar. 538, 559 n, 563, I. 464, 561.

RZEMIEŚLNIK. Skutki użycia przez rzemieślnika cudzego materiału, ar. 570 n., I. 563. Co do małoletniego, powrócenie rzeczy do pierwotnego stanu, ar. 1308, I. 767. Rewersa ar. 1326, I. 771. Odpowiedzialność, ar. 1384, I. 786. Przywilej, ar. 7, II. 124.

RZEZNIK. Przywilej, ustęp 5, ar. 9, II. 126.

S.

SARDYŃSKIE (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, *l*, I. 58.

SASKIE (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jego poddanych, *a*, I. 56.

SĄD. Własność Sądu w sprawie cywilnej, ar. 21, I. 123. Sąd Administracyjny jest właściwy do rozstrzygnięcia sporów między władzami Rosyjskimi, a osobami prywatnymi, *E*, I. 55, przyp. III. 509 n., ar. 1 do 7, III. 527 do 530. Sąd Apłelacyjny, ar. 54, 99, 178, 263, 293, 357, 358, 382, 448, 500 i 515, I. 357 i dalsze, ar. 2, III. 315, ar. 11, III 321, ar. 20 do 32. III. 330 n., ar. 66, III. 358. Sad Apłelacyjny rozpoznaje odwołania się od decyzji hipotecznych gubernialnych, ar. 25, II. 11, przyp. ar. 5, 8, II. 17. Kiedy mogą w Sądzie Apłelacyjnym być wprowadzane sprawy przy zamkniętych drzwiach, ar. 87, II. 215. Sąd Apłelacyjny wyrzeka—co do własności Trybunału, ar. 363, II. 288;—co do odesłania sprawy do innego sadu z przyczyny pokrewieństwa, ar. 368, II. 290, ar. 373, II. 291, ar. 393 do 396, II. 297;—co do wstrzymania egzekucji wyroków niewłaściwie ostatecznymi nazwanych i co do dodania rygoru wyrokom, w których oznaczenie instancji pominięte,

ar. 457, II. 312. Instrukcja apelacyjna, ar. 461, II. 313, ar. 468, 470, 472, 473, II. 314 n. Jakie sądy wyrzekają co do pociągnięcia do odpowiedzialności za odmówienie sprawiedliwości, ar. 507 n., II. 325, ar. 515, II. 327. Sąd Appellacyjny dodaje klauzulę egzekucyjną wyrokom polubownym zapadłym w trakcie appellacji, ar. 1020, II. 511. Urządzenia co do Sądu Appellacyjnego, przyp. II. 518.

Sądy Grodzkie, ar. 65, III. 358.

Sądy Gminne, przyp. III. 319.

Sądy handlowe, ar. 9, III. 320, ar. 20 do 22, III. 324 n., ar. 64, III. 358.

Sąd kassacyjny, ar. 2, III. 314, ar. 12, III. 321, ar. 33 do 35, III. 335 n. i przyp.

Sąd konsystorski, ar. 1 n., II. 523, 641, 915, 932.

Sąd kryminalny, przyp. III. 358.

Sąd Najwyższej Instancji, przyp. III. 315, 336.

Sąd Pokoju, ar. 1 n., II. 163 n., przyp. II. 171 n.

Sąd Polubowny, ar. 1003 n., II. 507 n., ar. 51 n., II. 638, ar. 192, II. 684, ar. 332, II. 717.

Sąd Policji Prostej, przyp. III. 358.

Sąd Policji Poprawczej, przyp. III. 358.

Sąd Zagraniczny, ar. 111, II. 105, ar. 546, II. 335 i przyp.

Sąd Zjazdowy, ar. 63, III. 357.

Sąd Ziemski, ar. 63, III. 357.

SCHEDY. Ich ułożenie, jak się wyrównywają, kto je układa, ich losowanie, ar. 831 do 836, I. 637, 638.

SCHODY. Naprawianie ich, współwłasność, ar. 664, I. 586.

SCIĄGANIE zaległości Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego z dóbr rządowych, § 148 do 153, III. 133 n.

SCIEK. Służebność scieku, ar. 681, I. 590.

SCIESNIENIA własności, jak mają być stanowione,

ar. 1, II. 4;—powinny być objawione w księdze hypotecznej, ar. 6, II. 5, przyp. ar. 57, II. 37, ar. 94, II. 49. Co rozumieć należy pod sciesnieniami, ar. 43 n., II. 75, § 10, III. 86.

SĘDZIA. Kiedy sędzia uważany jest za odmawiającego sprawiedliwości, ar. 4, I. 24. Sędzia nie może wyrokować w sposobie ogólnych rozporządzeń, ar. 5, I. 24. Nie może nabywać praw spólnych, ar. 1597, I. 843. Po upływie lat 5 uwolnionym jest od wyjaśnienia obrotu papierów mu powierzonych, ar. 2276, I. 1035.

SEGREGACJA dóbr i podatków, przyp. do ar. 99, II. 52

SEKWESTR majątku ma miejsce dopóty, dopóki kara konfiskaty lub uwolnienie od sekwestru nie nastąpi, przyp. 15 n., I. 103 n. Sekwestr ma miejsce nad majątkami osób, które, z powodu wydalenia się za granicę kraju, uznane zostaną za niewiadome z pobytu, przyp. VI, I. 108. Formy postępowania w tym względzie, przyp. I. 109. Kiedy sekwestr ustaje, przyp. ar. 16, 17, I. 113, 114. W jaki sposób następuje ustanowienie sekwestru, przyp. ar. 18 n., I. 114. Sekwestr, ar. 1916, I. 942;—umowny ar. 1955 n., I. 953;—sądowy, ar. 1955, 1961 n., I. 953 n.;—za nieuiszczenie kanonu z dóbr rządowych, ar. 8, II. 80. Gdy idzie o mianowanie sekwestratorów, wyrok może być z tymczasową egzekucją, ar. 135, II. 231. Odpowiedzialność sekwestratora pod przymusem osobistym, ar. 2060, I. 976, ar. 8, II. 378. Komornicy mogą wykonywać obowiązki sekwestratorów, II. 611 n. Sekwestr z powodu nieprzyjęcia przedmiotów przewiezionych, ar. 106, II. 661.

SEKWESTRACJA. Patrz *Sekwestr*.

SENAT. Patrz *Organizacja Senatu i Rządzący Senat*.

SENTENCJONARZ, ar. 47, 48, II. 927, 944.

SĘDZIOWIE Pokoju, ar. 14, 16, 19, III. 322 n., ar.

60, III. 356. Sędziowie Trybunału, ar. 23, III. 324. Sędziowie Appellacyjni, ar. 28, III. 330 i przyp. III. 331. Sędziowie nommowani przez Rząd i obieralni, ar. 56 do 58, III. 356. Sędziowie cywilni i policyjni, ar. 62, III. 357.

SIŁA WIĘKSZA uwalnia od wynagrodzenia szkód i strat, ar. 1147, 1148, I. 729 n. Skutki zatracenia tytułu siłą większą, ar. 1348, I. 777. Najmujący nie odpowiada za zniszczenie rzeczy siłą większą, ar. 1730 i 1733, I. 883. Naprawy komorniane spowodowane siłą większą nie są ciężarem lokatorów, ar. 1755, I. 889. Również nie odpowiada za zniszczenie przewożący lądem i wodą, ar. 1784, I. 915. Podobnież skład przyjmujący, ar. 1929, I. 949, ar. 1954. I. 953. Naprawy nie ciężą komornika, jeśli wypływają z siły większej. ar. 1755, I. 889. Siła zbrojna, ar. 785, II. 437.

SKAPITALIZOWANIE renty dożywotniej, ar. 1978, I. 958.

SKARB, co jest i do kogo należy, ar. 716, I. 599. Skarb Królestwa—dobra skarbu, *e*, II. 78 n. Przywileje służące Skarbowi, ar. 7 n., II. 124. Hypoteka prawna dla Skarbu, ar. 15, II. 148. Sądy Pokoju nie mogą przyjmować ugód dotyczących własności Skarbu, przyp. II. 191. Jak ma być zapożyczany Rząd w interesie praw Skarbu, ar. 69, II. 198 i przyp. II. 198 n. Kary do Skarbu płacone, ar. 213, II. 254. Wyjątki od ogólnych przepisów o zapowiedzeniach poczynione dla entrepreneurów Skarbowych, liwerantów i t. p., przyp. II. 340 n., przyp. II. 350 n. Koszta Skarbowi za ogłoszenia przypadające, przyp. II. 593, 595, 597. Fundusz Skarbowy dla urzędników na djety i koszta podróży, ar. 8, 16, 18, 21, 22, II. 804 n. Dla Skarbu Archiwisci wydają wypisy darmo, przyp. II. 851. Rozkaz przebijania monety polskiej na ruską kosztem Skarbu, ar. 11, II. 878. Przepisy co do rewizji akt przez urzędników Skarbowych pod

względem użycia stempla, przyp. II. 888. Opłata patentowa wnoszona do Skarbu, przyp. II. 897.

SKARGA. Skarga przeciwko cudzoziemcowi, ar. 13, I. 84;—co do zobowiązania zawartego w kraju obcym, ar. 14, I. 84;—w przypadku śmierci cywilnej, ar. 21 n., I. 122;—co do mężatki, ar. 182, I. 184;—co do małoletniego usamowolnionego, ar. 474, I. 260;—co do bezwłasnowolnego i rozrzutnego, ar. 497 i 518, I. 267 i 272. Skarga o odzyskanie nieruchomości jest nieruchomością, ar. 526, I. 461. Skarga rozwodowa umarza się, ar. 272 do 274, I. 406, 407. Skarga jednoroczna o własność gruntu oderwanego, ar. 559, I. 561. Skargę o dział, spory i pertraktacje działowe załatwia Trybunał otwarcia spadku, ar. 822, 823, I. 635. Skarga o zmniejszenie zapisów, z powodu przekroczenia części rozrządzałnej, ar. 928, I. 670. Kto i przeciw komu może ją wytaczac, ar. 930, I. 670. Skarga o odwołanie darowizny dla niewdzięczności komu służy, jak długo i jakie jej skutki, ar. 957, 958, I. 676. Skarga o odwołanie testamentu z przyczyny obelgi ciężkiej testatora winna być wyniesioną w ciągu roku od obelgi, ar. 1047, I. 708. Skarga o nieważność umowy z przyczyny niezdolności komu i kiedy służy, ar. 1125, I. 725. Wierzyciele mogą wykonywać skargi służące ich dłużnikom, ar. 1166, I. 733. Skarga o wynagrodzenie, ar. 1303, I. 766. Skarga o nieważność lub zerwanie umów trwa lat 10, ar. 1304, I. 766. Skarga o zmniejszenie udziału małżonka, ar. 1496, I. 816. Skarga o powiększenie lub zmniejszenie ceny, ar. 1622, I. 849. Skarga o zrzucenie się z kupna dla wad, ar. 1648, 1649, I. 854. Skarga o zerwanie sprzedaży dla pokrzywdzenia jak długo trwa, ar. 1676, I. 860. Skarga o zerwanie działów dla gwałtu, podstęp lub pokrzywdzenia, ar. 887, 888, I. 647. Kiedy nie służy i jak może być wstrzymana, ar. 889 do 892, I. 648. Skarga rze-

mieslników przeciw wynajmującemu roboty za należytości przypadające im od przedsiębiorcy, ar. 1798, I. 917. Skarga spółnika przeciw spółcc, ar. 1852 i 1854, I. 928. Skarga o zwrot rzeczy danój na skład, lub jój wartosci, ar. 1926, I. 948. Skarga o ograniczenie hipoteki, ar. 2143 do 2145, I. 999 n. Skargi z wpisów przeciw wierzycielom jak się zanoszą, ar. 2156, I. 1003. Skarga wierzycieli przeciw trzeciemu posiadaczowi o pogoiszenie nieruchomości hipoteką obciążonój, ar. 2175, I. 1007. Skarga o odzyskanie rzeczy składowonój jest dopuszczalna do lat trzech, ar. 2279, I. 1036. Skarga o pokrzywdzenie przy wydzierżawieniu dóbr za zaległość Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 3, III. 239. Skarga do Senatu z terminem 10 i 20 dniowym, ar. 17, III. 297. Skargi incydentalne, ar. 1 n., III. 409. Skarga do Senatu, ar. 4, III. 437, ar. 156, III. 471. Skarga o prekluzję obrony przed Senatem, przyp. ar. 2, III. 439. Skargi wzajemne, ar. 18 do 22, III. 442, 443. Skargi interwencyjne, ar. 23 do 25, III. 443. Skargi jednostronne, ar. 26, III. 443. Skargi z opozycji trzeciego i restytucyj, ar. 89, III. 456.

SKŁAD. Dowód składu, ar. 1341 i 1348, I. 776, 777. Definicja składu, ar. 1915, 1916, I. 942. Skład właściwy, ar. 1917 do 1919, I. 947. Skład dobrowolny, ar. 1920 n., I. 947. Skład konieczny, ar. 1348, I. 778, ar. 1920, 1932 n., 1949 n., I. 947, 952 n. Skład konieczny pociąga przymus osobisty, ar. 2060, I. 975. Rzecz pozostawiona na skład nie ulega potrąceniu, ar. 1293, I. 763. Posiadanie tymczasowe majątku znikłego jest składem, ar. 51, I. 129, ar. 125, I. 381. Obowiązki skład przyjmującego, ar. 1927 n., I. 949. Obowiązki skład czyniącego, ar. 1947 i 1948, I. 952. Przedawnienie, ar. 2236, I. 1023.—Skład—Dyrekcji Szczegółowój Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 50, III. 19;—Dyrekcji Głównój, ar.

100 do 104, III. 40 n.;—Komitetu Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, ar. 147, III. 56;—Sądu Appellacyjnego, ar. 28, III. 330;—Senatu, ar. 6, 7, III. 377 i przyp., ar. 1 do 3, III. 379.

SKRÓCENIE amortyzacji Towarzystwa Kredytowego 1-go Okresu, ar. 20, III. 255.

SKUP służebności pastwiska i wrębu, przyp. ar. 8 n., I. 594. Skup ciężarów funduszami wspólności, ar. 1437, I. 802 Skup czynszów włościańskich kiedy może mieć miejsce, ar. 6, III. 560.

SKUTKI umów, ar. 1135, I. 727. Skutki wykroczeń przeciw prawu o małżeństwie z r. 1836, ar. 223 do 226, I. 347, 348.

ŚLUB. Śluby zakonne i wyższe święcenia, jako przeszkoda do małżeństwa, ar. 27, I. 287. Ślub przez kogo ma być dany, ar. 48, 49 n., I. 292. Obowiązki dającego ślub, ar. 52 do 57, I. 293 n. Ślub osób Greko-Rossyjskiego wyznania z osobami innych wyznań danym być powinien przez duchownego Greko-Rossyjskiego pod nieważnością, ar. 200, I. 342.

SŁOMA i siano po skonczeniu się dzierżawy na gruncie pozostać powinny, ar. 1778, I. 894.

SŁUSZNOŚĆ. Wpływ jej na zobowiązania, ar. 1135, I. 727.

SŁUŻĄCY, przepisy o służących, przyp. ar. 1 n., I. 894, ar. 63 n., I. 904. Zamieszkanie, ar. 33, I. 125. Zapis dla sług, ar. 1023, I. 704. Odpowiedzialność panów za swoich służących, ar. 1384, I. 786. Przedawnienie zasług, ar. 2272, I. 1034.

SŁUŻEBNOŚCI gruntowe, ar. 543, I. 465. Ich definicja, źródło i skutki, ar. 637 do 639, I. 577. Służebność odpływu, ar. 640 do 645, I. 577 n. Służebności ustanowione przez prawo, ar. 649 do 652, I. 582 n. Służebność widoku—w murze środkowym, ar. 675, I. 588;—w murze

miesrodkowym, ar. 676 do 680, I. 588 n. Służebność scteku, ar. 681, I. 590. Służebność przechodu, ar. 682 do 685, I. 590. Służebności miejskie i wiejskie, ar. 687, I. 591. Służebności—ciągłe i przerywane, ar. 688, I. 591,—widoczne i niewidoczne, ar. 689, I. 591 n. Służebności jak się nabywają, ar. 690, I. 592. Jakie służebności nabywają się tylko przez tytuł, ar. 691 do 696, I. 592 do 596 i przyp. Służebności pastwiska i węgłu są spłacalne, ar. 8 do 10 prawa sejmowego z d. 28 Czerwca 1830 r., I. 594. Służebności ustają, ar. 703 do 710, I. 597 n. Służebności niewidoczne, ar. 1638, I. 853. Ujawnienie służebności w wykazie hipotecznym, ar. 46, II. 5;—co do pastwiska i węgłu, ar. 45 n., II. 76, przyp. ar. 57, II. 37, ar. 92, 94, II. 48, 49, ar. 102, 103, II. 52.

SMIERĆ. Sposób udowodnienia nastą pionej smierci, gdy zaginę akta stanu cywilnego, ar. 139, I. 177. Spisywanie aktów zejścia, ar. 131 n., I. 173. Skutki zejścia (smierci), ar. 57, 325, 503, 617, 718, 1441, 1517 i 1570, I. 131, 217, 269, 573, 600, 803, 823 i 835. Domniemanie smierci, ar. 720 n., I. 601. Data aktów, do których wpływała osoba następnie zmarła, ar. 1328, 1410, I. 772 i 796.

SMIERC CYWILNA. Istniała podług Kodeksu Napoleona, ar. 22, I. 361;—zniesiona prawem sejmowém z r. 1825, przyp. I. 96;—przywócona w r. 1832, przyp. I. 97. Przepisy w tym przedmiocie rozwinięte 1835 r., przyp. I. 97 n., ar. 1424, 1425, I. 800.

SOLIDARNOSĆ między wykonawcami testamentu, ar. 1033, I. 706;—między wierzycielami, ar. 1197 n., I. 740;—między dłużnikami, ar. 1200 n., I. 740;—nie domniemywa się, ar. 1202, I. 740. Wierzyciel, tracąc solidarnosc względem jednego z dłużników, nie traci jój względem innych, ar. 1211 n., I. 743. Solidarnosc nie nadaje niepodzielności, ar. 1219, I. 744. Solidarnosc

zony zobowiązującej się wraz z mężem jak rozumić należy, ar. 1431, I. 801;—i nawzajem, ar. 1432, I. 801. Solidarnosc we wspólności, ar. 1487, I. 813. Solidarnosc między komornikami, ar. 1734, I. 884. Solidarnosc między używającymi, ar. 1887, I. 936. Solidarnosc między pełnomocdawcami, ar. 2002, I. 963. Skutki solidarnosci, ar. 2021, I. 967. Solidarnosc między dobrami zyskującemi pożyczkę Towarzystwa Kredytowego, ar. 23 i 96, III. 9 i 39, ar. 25, III. 232. Solidarnosc pojedynczych dóbr jednego właściciela, ar. 33, III. 11. Solidarnosc między dobrami narodowemi obdłużonemi w Towarzystwie Kredytowém, ar. 34, III. 12.

SPADEK otwiera się w miejscu zamieszkania zmarłego, ar. 34, I. 125. Otworzenie się spadku po osobach znikłych, ar. 57, I. 131;—po nieobecnych, ar. 63, I. 132. Spadek jak się otwiera, ar. 718, 719, I. 600. Spadek po dziecku naturalném komu przypada, ar. 765, 766, I. 615. Odkąd bieżą się skutki przyjęcia spadku, ar. 777, I. 617. Jakie czyny me są dowodem przyjęcia spadku, ar. 779, I. 618, a jakie są dowodem, ar. 780 do 782, I. 618. Kiedy przedaz rzeczy do spadku należących nie pociąga przyjęcia spadku, ar. 796, I. 621. Spadek wakujący, ar. 811 i przyp. I. 625. Spadku nieotwartego zrzecac się nie wolno, ar. 1130, I. 726. Spadek po osobie żyjącej nie może być przedany, ar. 1600, I. 845. Przepisanie spadku w hipotece, ar. 126, II. 108, przyp. ar. 1, 2, II. 109, ar. 128, II. 110. Obowiązek dopilnowania opłaty stempla kollateralnego od spadku, przyp. II. 111. Wolne są od jednania się sprawy prowadzone przez Kuratorów spadków wakujących, ar. 49, II. 188. Inne zas sprawy przechodzą przez instancję pojednawczą, ar. 80, II. 189. Przed którym Trybunał pozывать należy w materji spadku, ar. 59, II. 194. Termin do sporządzenia inwentarza spadku, ar. 174, II. 243. Termina do restytucji przeciw spadkowi

jak płyną, ar. 487, II. 320. Opieczątowanie spadku, ar. 909 n., II. 475. Odpieczętowanie spadku, ar. 939, II. 487. Inwentaryzacja spadku, ar. 943 n., II. 489. Przedaż ruchomości spadku, ar. 945, II. 492. Dobrodziejstwo inwentarza spadku, ar. 986 n., II. 503. Zrzeczenie się spadku, ar. 997, II. 505. Kurator spadku wakującego, ar. 998 n., II. 506. W sprawach spadkowych Trybunał Handlowy może nakazać komunikację ksiąg handlowych, ar. 14, II. 631. Jakie zasługi majątko należą do spadku po nim, ar. 265, II. 701. W upadłości, żony odbierają—swoje nieruchomości spadkowe, ar. 545 n., II. 767,—i ruchomości, ar. 554, II. 769.

SPADKOBIERCY mogą usunąć każdą osobę obcą od działów, za zwróceniem jej tego co za nabycie praw zapłaciła, ar. 841, I. 638. Spadkobiercy odpowiadają za długi osobiscie, lecz za hipoteczne za całość, ar. 873, I. 644. Spadkobiercy beneficjalni jakie mają korzysci, ar. 802 n., I. 622. Spadkobiercy nie korzystającemu z czasu do spisania inwentarza i namysłu jakie służą kroki, ar. 798 n., I. 622. Spadkobierca zrzekający się spadku może zatrzymać darowiznę do wysokości części rozciągalnej, ar. 845, I. 640. Spadkobierca mający zapis przechodzący część rozrządzalną jakie ma prawo, ar. 924, I. 669. Spadkobiercy mogą ograniczyć się co do pisma prywatnego na oświadczeniu, że nie znają pisma i podpisu swego prawodawcy, ar. 1323, I. 770. Spadkobierca beneficjalny kiedy może przystąpić z dobrami do Towarzystwa Kredytowego, § 14, III. 88.

SPLACALNOŚĆ renty, ar. 872, II. 644, ar. 886, II. 647, ar. 1911 do 1913, I. 941 n. Splacalność wierzytelności Towarzystwa Kredytowego, ar. 81, III. 29, ar. 8, III. 279.

SPOŁKA co jest, ar. 1832 n., I. 923. Spółki ogólne i szczególne, ar. 1835, I. 924. Spółki ogólne wszystkich majątków terażniejszych, ar. 1836, 1837, I. 924 n. Spół-

ki ogólne zysków, ar. 1836, 1838 do 1840, I. 924 n. Spółki szczególne, ar. 1841, 1842, I. 925. Spółki, ich rozpoczęcie się i czas trwania, ar. 1843, 1844, I. 926. Spółki nieważne, ar. 1855, I. 929. Spółka kończy się, ar. 1865, 1871, I. 931, 932. Przedłużenie spółki, ar. 1866, I. 932. Spółki handlowe, ar. 1873, I. 933, ar. 18 do 64, II. 632 n.

SPORY o złożenie rachunków, jak się załatwiają, ar. 456, I. 256. Spory działowe, jak się załatwiają, ar. 837, I. 638. Spory—przy dystrybucji, ar. 664 n., II. 404;—przy zajęciu nieruchomości, ar. 718, II. 421;—przy klasyfikacji, ar. 756 n., II. 430;—przy opieczętowaniu, ar. 926 n., II. 483. Spór jurysdykcyjny, § 9, III. 201. Spór między sądownictwem cywilnym a karnym, ar. 87, 88, III. 455. Spór z władzami Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, przyp. III. 139. Spory w stosunkach z Towarzystwem Kredytowym Ziemskim, nie ulegają sądowemu rozpoznaniu, § 126, III. 122. Spór między stawającymi do wypłaty pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 11, III. 185 do 187. Spór Skarbu z Instytutami, przyp. ar. 1 do 3, III. 492, ar. 1 do 4, III. 493. Spory nieulegające processom sądowym, ar. 10, III. 498. Spory nie mające obrony Prokuratorji, ar. 12, III. 501. Spory z oczyszczowania włościom wynikające kto rozstrzyga, ar. 15, III. 562.

SPÓR JURISDYKCYJNY pomiędzy władzami Towarzystwa Kredytowego a innymi Władzami, § 9, III. 201.

SPRAWDZENIE pisma lub podpisu, ar. 1324, I. 770, ar. 193 n. II. 248 n. Sprawdzenie—wierzytelności, ar. 501 do 513, II. 757 n. Sprawdzenie—wypisów przez Archiwistę, ar. 5, II. 852;—wszelkich innych wypisów przez właściwych urzędników, przyp. II. 895. Sprawdzenie redakcji wyroków Konsystorskich, ar. 51, II. 945.

SPRAWOZDANIE sędziego do zawyrokowania, ar.

95, II. 218, ar. 350 n, II. 285 n, ar. 369 n, II. 290, ar. 382 n., II. 294. Sprawozdanie w sporach o zdanie rachunków, ar. 539 n., II. 333 Sprawozdanie w sporach—przy dystrybucji, ar. 668, II. 405;—przy klasyfikacji, ar. 762 n., II. 432;—w sporach zmierzających do otrzymania wypisu lub kopji aktu, ar. 856, II. 462;—przy wprowadzeniu w posiadanie, ar. 859, II. 463.—przy upoważnieniu kobiety zamężnej, ar. 863, II. 464;—przy zatwierdzeniu uchwały obejmującej zdanie krewnych, ar. 885, II. 470;—przy pozbawianiu własnej woli, ar. 891 n. II. 471;—przy działach, ar. 981, II. 501;—przy wyrzeczeniu koniecznej potrzeby przedazy nieruchomości spadku beneficjalnego, ar. 987, II. 503. Sprawozdanie—Kuratorów upadłości, ar. 483, 483, II. 753 n.;—Komissarzy upadłości, ar. 505, 508, 530, 531, II. 758 n.

SPRAWY o unieważnienie i rozwiązanie małżeństwa jak wnosic, ar. 271, I. 203. Sprawy o wyrzeczenie niezdolności, wyłączenia lub złożenia należą do wymagających pospiechu, ar. 421, I. 242. Sprawy nieprzedawnialne, ar. 328, I. 417. Sprawy ordynaryjne, summaryczne, z oznaczonego lub krótkiego terminu, przyp. III. 326. Sprawy ze stałym Wydziałem—w Trybunale, przyp. III. 329;—w Sądzie Appellacyjnym, przyp. III. 331 do 333. Sprawy kiedy mogą wejść na wokandę, przyp. III. 329. Sprawy illacyjne, przyp. III. 334. Sprawy konkursowe i likwidacyjne, § 17, III. 351 i przyp. III. 352. Sprawy ulegające rozpoznaniu całego składu IX-go Departamentu Senatu, ar. 56, III. 388, 389. Sprawy które sądzi Departament IX-ty z X-tym, ar. 57, III. 389. Sprawy possessoryjne, ar. 3, III. 427. Sprawy karnosci, ar. 77 do 86, III. 453 n. Sprawy de jure, ar. 6, III. 492. Sprawy dotyczące Księstwa Łowickiego, ar. 1 i 2, III. 495, ar. 1 do 4, III. 496. Sprawy przemijające, ar. 7, III. 495.

SPROSTOWANIE aktów stanu cywilnego, ar. 99 do 101, I. 377. Sprostowanie układu, ar. 205ε, I. 975.

SPRZĘTY pokojowe, ar. 534, I. 463.

SRODKI zabezpieczające wykonanie prawa o Towarzystwie Kredytowém Ziemskiem, § 169 do 172, III. 139 n.

STAN OPOZNIENIA, patrz *Zwłoka*.

STARANIE dobrego ojca rodziny, ar. 1806, I. 919.

STARSZY Pisarz Senatu, ar. 102, III. 398.

STATKI WODNE są ruchomością, ar. 531, I. 462.

STAW. Przymulenie niema miejsca, ar. 558, I. 560. Ryby przechodzące z obcego stawu, ar. 564, I. 561.

STEMPLOWE opłaty od aktów, które są sporządzane w Królestwie, a dotyczą majątku znajdującego się w Cesarstwie, ar. 9, I. 54. Wydziały hipoteczne powinny ściśle pilnować opłaty stempla kollateralnego, i dopiero po opłaceniu, tytuł własności regulować, przyp. II. 111. Pierwiastkowa regulacja hipotek Okręgowych odbywa się bez stempla, ar. 34, II. 143, ar. 13, II. 148. Stempel karny za niestawienie się do pojednania, przyp. II. 192 n. Tłumaczenia aktów dla mieszkańców za Dnieprowskich nie potrzebują użycia stempla, przyp. II. 205, Stempel od spraw przez Konsystorz rozstrzyganych, ar. 41, II. 535. Stemple do likwidacji, ar. 17, II. 806. Stemple do ekstraktu akt stanu cywilnego, ar. 11, II. 812. Stemple za doręczane akta dla Władz Pruskich, przyp. II. 845 n. Rejenci, wydając ekstrakt, obowiązani na minutach literami zaznaczać jakiego stempla użyli do ekstraktu, przyp. II. 889. Przy poswiadczeniu kopji należy wyrażać na jakim stemplu napisany oryginał, pod karą kop. 90, przyp. II. 892.

STOPA procentowa, ar. 1907 i przyp. I. 940. Stopa renty dożywotniój, ar. 1976, I. 957.

STO PIĘCDZIESIĄT franków, jako granica dopuszczalności dowodu ze świadków, ar. 1341 do 1345, I. 776 n.

STOPNIE pokrewieństwa. ar. 735, 737, 755, II. 608 n.

STOSUNKI majątkowe między małżonkami w razie nie zawarcia intercyzy, ar. 191 n., I. 186 n. Stosunki majątkowe małżonków w trakcie procesu o unieważnienie i rozwiązanie małżeństwa, tudzież o rozłączenie co do stołu i łoża, ar. 221, I. 347. Stosunki majątkowe między małżonkami według przepisów Kodeksu Napoleona, ar. 1387 n., I. 789 n.

STOSUNKOWE potrącenie wraze sprzedaży dwóch nieruchomości nierównych wartości za jednym kontraktem, ar. 1623, I. 849.

STOWARZYSZENIE handlowe na udział, ar. 47 do 50, II. 637.

STWIERDZENIE. Akt stwierdzenia, ar. 1338, I. 775.

SUBHASTACJA, patrz *Przymusowe wywłaszczenie*.

SUBINTABULACJA, ar. 17, II. 87. Jęj taksa, ar. 1, II. 815, przyp. II. 817.

SUBONERACJA, ar. 95, 96, II. 50, ar. 23, II. 139.

SUBSTYTUCJA—zabroniona, ar. 896, I. 649 i przyp. I. 650;—kiedy dozwolona, ar. 897, I. 659, ar. 1043 do 1052, I 708 n.

SUKCESSJA, patrz *Spadek*.

SUKCESSOR, patrz *Spadkobierca*.

SUMMARJUSZ DOKUMENTOW—hypotecznych, ar. 89, 90, II. 46, ar. 3, II 129, ar. 9, II. 131;—w procesie używanych, ar. 102, II. 219, ar. 12, 16, III. 441 n. Summarjusz aktów w zachowaniu Rejenta będących, ar. 58, II 908.

SUMMARYCZNE przedmioty, ar. 404, 405, II. 300. Summaryczne żądanie—odesłania do innego sądu, ar. 172, II. 242;—przedłużenia czasu do inwentarza i namy-

słu, ar. 174, II. 243;—przypozwania rękojemcy, ar. 180, II. 245,—zwrotu dokumentów z komunikacji, ar. 192, II. 248;—co do zarzutów w badaniach, ar. 287, 290, II. 273;—co do wyłączenia biegłego, ar. 311, II. 277.—co do złożenia relacji biegłych, ar. 320, II. 279;—o wrócenie się do processu, ar. 348, II. 285;—spór o przyjęcie poręki, ar. 521, II. 329;—spory o wyłączenie przedmiotów zajętych, ar. 608, II. 364;—spory przy zajęciu płodów, ar. 57, II. 395;—spory przy dystrybucji, ar. 669, II. 405;—spory przy zajęciu nieruchomości, ar. 718, II. 421;—żądanie przedstawienia do popierania klasyfikacji, ar. 779, II. 435;—spory przy uwięzieniu, ar. 795, II. 446;—Appellacje w sprawach en référé, ar. 809, II. 451;—o otrzymanie wypisu aktu, ar. 840, II. 459, ar. 847, II. 861;—o zatwierdzenie zdania krewnych, ar. 884, II. 470;—sprawy o tamowanie małżeństwa, ar. 38, II. 535, 552, 925, 942;—Appellacje od wyroków Trybunałów Handlowych, ar. 648, II. 795.

SUPERARBITER,—w razie równości zdań sędziów polubownych, ar. 1012, II. 509, ar. 1017 n, II. 510;—wedle jakich zasad ma wyrokować, ar. 1019, 1028, II. 511 n. — Superarbiter w sądach polubownych handlowych, ar. 60, II. 639.

SWIADECTWO Pisarza Senatu o podaniu skargi, ar. 7, III. 438, ar. 40, III. 386.

SWIADEK. Cudzoziemcy nie mogą być świadkami przy aktach urzędowych, ar. 11, I. 32. Cywilnie zmarły nie może być świadkiem przy akcie uroczystym lub urzędowym, ani być przypuszczonym do świadectwa w sądzie, przyp. I. 98. Skazany wyrokiem ooczny na karę główną, lub na zniknięcie w celu poprawy, nie może być świadkiem przy sporządzaniu aktów urzędowych, ani być przypuszczonym do świadczenia w sprawie cywilnej, ar. 21, I. 123. Kto może być świadkiem—przy ak-

cie stanu cywilnego, ar. 78, I. 148;— przy akcie zejścia, ar. 133 n., I. 174. Badanie świadków, ar. 36 n., I. 182 n., ar. 195 n., II. 249, ar. 232 n., II. 259, ar. 255 n., II. 265, ar. 407 n., II. 301. Świadkowie przy czynnościach komornika, ar. 535, II. 357. Świadkowie kiedy nie mogą być uwięzieni, ar. 782 n., II. 437. Świadkowie przy postępowaniu zmierzającym do ubezwłasnowolnienia, ar. 890, 893, II. 470 n. Świadkowie w sprawach rozwodowych, ar. 60 n., II. 538 n., 556 n., 929 n., 947 n. Dowód ze świadków niedopuszczalny, ar. 41, II. 635. Dowód ze świadków—na stowarzyszenie na udział, ar. 49, II. 637;—na kupno i sprzedaż, ar. 109, II. 662. Świadkowie przy protestach, ar. 175, II. 676. Wynagrodzenie dla świadków, przyp. II. 828, 837, ar. 5, II. 850. Świadkowie przy czynnościach Rejentów, ar. 9 n., II. 868. Świadkowie przy testamencie jacy być powinni, ar. 980, I. 682. Dowód ze świadków służy tylko do 150 franków, ar. 1341, I. 776, ar. 1834, I. 924;—wyjątek co do składu koniecznego, ar. 1950, I. 953. Świadkowie administracyjnie słuchani, co do zaprzeczonych instytutom, lub beneficjatom służebności, do przysięgi pociągani być nie powinni, przyp. III. 690.

SYCYLJA (Królestwa Obojga Sycylii). Jus albinagii zniesione zostało względem jego poddanych, przyp. I. 61.

SYNDYK tymczasowy, ar. 476 do 480, II. 751. Syndycy odbierają zastawy na korzyść upadłości, ar. 536, II. 765. Syndycy składają raporty miesięczne i rachunki komisarzowi upadłości, ar. 559, II. 770, ar. 562, II. 771. Prawa syndyków wierzycieli, ar. 582, 585, II. 775. Syndycy domagają się wyroku karnego w bankructwie prostém, ar. 588, II. 777. Syndycy mają obowiązek dostarczania dowodów, ar. 601, 603, II. 780.

SYNOWA i jej obowiązki względem rodziców męża, ar. 239, I. 195.

SYNOWIE rodziców religii Rzymsko-Katolickiej i Ewangelickiej idą za ojcami, ar. 195, I. 340.

SYNOWSTWO czém i jak się dowodzi, ar. 319, I 416, 417.

SZACUNEK dóbr do Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, § 17 do 23, III. 89 do 92.

SZALBIERSTWO, ar. 2059, I 975, a1 2136, I. 998

SZALEŃSTWO jest powodem do wyrzeczenia bezwłasnowolności, ar. 489, I. 263.

SZCZEP. Podział spadku na szczepy, gałęzie i głowy, ar. 743, I. 610.

SZKODY i STRATY. Obowiązek wynagrodzenia szkód i strat za błędy, zmiany i fałsze w aktach stanu cywilnego, ar. 89, I. 154, ar. 52, I. 366. Opiekun przydany może być skazany, na wynagrodzenie szkód i strat, jeśli nie postara się o zamianowanie opiekuna, ar. 395, I. 236, ar. 424, I. 436. Odpowiedzialność wynagrodzenia szkód i strat przez współmałżonka i zarząd dóbr rządowych za niedopełnienie formalności spadkowych dla nich przepisanych, ar. 772, I. 616. Zobowiązanie czynienia i nieczynienia nie wykonane pociąga za sobą odpowiedzialność wynagrodzenia szkód i strat, ar. 1142, I. 728, ar. 1146, I. 729, a1 1184, I 736. Wynagrodzenie szkód i strat, gdy rzecz zniszczoną została z winy dłużnika, ar. 1182, 1184, I. 736. Wynagrodzenie szkód i strat zastępuje karę umowną, ar. 1229, I 747 Wynagrodzenie szkód i strat — za niedbałe sprawowanie interesów, ar. 1374, I. 784;—za wszelki czyn przyczyniający szkodę, ar. 1382, I 786: — za winę współnika względem spółki ar. 1850, I. 927;— za niewykonanie pełnomocnictwa, ar. 1991, I. 961;— dla poręczyciela od poręczonego, ar. 2028, I. 969; — w zobowiązaniach solidarycznych od kogo należy się, ar. 1025, I. 711 W jał... jeszcze przypadkach

na miejsce wynagrodzenie szkód i strat, ar. 450, 554 n, 1397, 1611, 1913 i 2060, I. 254, 559, 791, 847 i 975. Gdy instancja upada z winy sędziego, on winien wynagrodzić szkody i straty, ar. 15, II. 169. Szkody i straty—mogą być zasądzone pod przymusem osobistym, ar. 126. II. 229;—winny być obrachowane w wyrokach je przy-sądżających, ar. 128, II. 230. Szkody i straty—przeciw rękojemcom, ar. 185, II. 246;—przeciw temu, kto niesprawiedliwie dokumentu zaprzeczał, ar. 213, II. 254;—przeciw zarzucającemu niesłusznie fałsz dokumentowi, ar. 246, II. 263;—przeciw bezzasadnie wyłączającemu biegłych, ar. 314, II. 278;—przeciw temu, względem którego nieprzyznanie utrzymano, ar. 360, II. 287;—przeciw upadającemu z żądaniem wyznaczenia sądu, ar. 367, II. 289;—przeciw upadającemu z żądaniem odesłania do innego sądu, ar. 374, II. 291;—przeciw upadającemu z żądaniem wyłączenia sędziego, ar. 390, II. 296;—przeciw stronie upadającej z opozycją trzeciego, ar. 479, II. 318;—przeciw upadającemu w rezytacji, ar. 500, II. 325;—przeciw dłużnikowi pogarszającemu zaję-tą nieruchomość, ar. 690, II. 413.—przeciw Obrońcy kupującemu nieruchomość zajętą na wywłaszczenie dla osób od nabycia wyłączonych, ar. 713, II. 420;—prze-ciw przystępującemu nieformalnie do zajęcia koncem odzyskania, ar. 826, II. 455;—przeciw urzędnikom za nieważnie dopełnione przez nich czynności, ar. 1031, II. 451;—przeciw Rejentom i Komornikom za niezostawienie kopji protokółów, ar. 176, II. 677;—przeciw komissantowi i przyjmującemu na skład za niewydanie pokwitowania, ar. 285, II. 706;—przeciw kapitanowi podające-mu większą niż rzeczywista objętość najmowanego okrętu, ar. 289, II. 707;—przeciw kapitanowi za spóźnienia, ar. 295, II. 708;—przeciw kapitanowi za to, jeśli okręt był niezdatny do żeglądki, ar. 297, II. 709;—przeciw ban-

krutom podstępny, ar. 598, II. 779,—przeciw komornikom, ar. 5, II. 374;—przeciw zapowiedziącemu, ar. 50, II. 394; — przeciw adwokatowi nie stawającemu na termin w sprawach rozwodowych, ar. 35, II. 534, 551, 925, 942;—przeciw Pisarzowi za spóźnienie w wydaniu wyciągu wyroku, ar. 10, II. 836;—przeciw Rejentowi przyjmującemu akt po za objęciem jego działalności, ar. 6, II. 861; — przeciw temuż: za dopiski i wykreslenia w aktach zabronione, ar. 16, II. 874;—za nieutrzymanie listy bezwłasnowolnych, ar. 18, II. 877;—za wydanie wypisu aktu osobie nie mającej do tego prawa, ar. 23, II. 887;—za nie przestanie urzędowania po zawieszeniu, ar. 52, 53, II. 906 n.;—za sporządzenie aktu nieważnego, ar. 68, II. 911.

SZPITAL Postępowanie w przypadku nastąpień śmierci w szpitalu, ar. 134, I. 174. Opieka dobrowolna nad dziećmi wziętymi ze szpitala, ar. 326, I. 218. Kiedy bezwłasnowolny ma być umieszczonym w szpitalu, ar. 512, I. 271. Darowizny i zapisy na szpitalu, ar. 910 i 937, I. 663 i 672.

SZWAJCARJA. Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, *n*, I. 58.

SZWECJA (Królestwo). Zniesiona opłata wywozowa względem jej poddanych, *f*, I. 57.

T.

TABELLA amortyzacji pożyczki Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, III. 79 do 82.

TAMOWANIE związku małżeńskiego, ar. 166 n., I. 181. Formalności aktu tamowania, ar. 172, 173, I. 182.

TERMIN. Termin do wstąpienia w nowe związki mał-

zeńskie, ar. 68 do 72, I. 297 n. i przyp. Termin ten między osobami religii Ewangelickiej, ar. 168 do 172, I. 327 n. Termin do spisania inwentarza i namysłu, ar. 795 i 797. I. 621, ar. 1457, 1461, 1465 n., I. 807 n., ar. 174, II. 243. Termin domniemywa się, że jest zastrzeżony na korzyść dłużnika, ar. 1187, I. 737. Kiedy dłużnik utraci dobrodziejstwo terminu, ar. 1188, I. 737. Sąd może dłużnikowi dozwolnić umiarkowanych terminów, ar. 1244, I. 750. Termin odkupu, ar. 1660 n., I. 857. Termin do zanieśienia skargi o zerwanie sprzedaży z przyczyny pokrzywdzenia, ar. 1676, I. 860. Termin do zawiadomienia, jakie obowiązany jest uczynić dzierżawca właścicielowi co do przywłaszczeń, ar. 1768, I. 891. Termin pachtu, ar. 1815 n., I. 920. Termin w pożyczkach, ar. 1899 do 1901, I. 938. Termin do stawienia się—przed sądem podsędkowskim, ar. 5, 6, II. 166;—przed wydziałem pojednawczym, ar. 51, II. 190;—przed Trybunałem, ar. 61, II. 195, ar. 72 n., II. 206;—w sprawach ze skróconym terminem, ar. 76, II. 210. Termin—do komunikacji akt, ar. 190, II. 248;—do opozycji, ar. 157 n., II. 237. Termin upadku wyroków przedstanowczych i zaocznych niewykonanych, ar. 15, II. 169, ar. 156, II. 237. Termin do badań, ar. 256 n., II. 266, ar. 278, II. 271. Termin do appellacji, ar. 443, II. 308. Termin do restytucji, ar. 483 n., II. 320. Termin do stawienia poręki, ar. 517, II. 328. Termin do ułożenia się o stosunkowe rozdzielenie, ar. 656 n., II. 402. Jak się liczą terminy, ar. 1033, II. 514. Termin żądania wypłaty weksłów, ar. 160, II. 671. Termin poszukiwania w protestach, ar. 166 n., II. 674. Termin zgłoszenia się wierzycieli do masy upadłego, ar. 502 n., II. 757. Termin rat Towarzystwa Kredytowego, ar. 8, III. 5. Termin rekluzyjny przystąpienia do Towarzystwa Kredytowego, ar. 200, III. 71 do 73. Termin rozwiązania się Towarzystwa Kredytowego,

ar. 214, 215 i przyp. III. 77 n. Termin do zeznania kwitów, do ogłoszenia decyzji Wydziału hipotecznego i do wypłaty listów zastawnych, ar. 6, III. 173. Termin ostateczny do pożyczki w nowych listach zastawnych, ar. 12, III. 224, ar. 31, III. 236. Termin prekluzyjny udzielania pożyczki Towarzystwa Kredytowego Serji 2-giej Okresu 3-go, ar. 4, III. 267 n. Termin umorzenia listów zastawnych: Serji 2-giej Okresu 3-go, ar. 5, III. 272 n. Termin i warunki powtórnej sprzedaży, ar. 24, III. 299. Termin skrócony, ar. 48, III. 307. Termin do odpowiedzi na skargę do Senatu, ar. 46, III. 387. Termin skargi do Senatu, ar. 1 do 3, III. 437. Termina stałe dla spraw kupców Rosyjskich, przyp. ar. 3, III. 439. Termin do ustanowienia obrońcy w Senacie, ar. 10, III. 441.

TERMINOWANIE. Koszta i wydatki terminowania nie ulegające zwrotowi, ar. 852, I. 641. Przedawnienie tych należności, ar. 2272, I. 1034.

TEŚĆ. Alimenta, ar. 239, I. 195.

TESTAMENT. Postępowanie przy wynalezieniu testamentu sporządzonego przez wojskowego, ar. 1695, I. 45. Legalizacja testamentów sporządzonych w Królestwie, a dotyczących majątku znajdującego się w Cesarstwie, ar. 5, I. 53. Testamenta sporządzone przez wychodźców co do majątku posiadanego przez nich za granicą Królestwa Polskiego, uważane być mają narówni z testamentami cudzoziemców, przyp. I. 160. Testamenta sporządzone przez osoby, które następnie, skutkiem wyroku ocnego, skazane zostały na karę główną, utracają swoją ważność, o ileby sporządzone zostały po chwili rozpoczęcia wykonania zbrodni, ar. 22, I. 123. Testamenta osób znikłych, ar. 47, I. 129. Żona może sporządzać testament bez upoważnienia męża, ar. 189, I. 185. Współmałżonek nie może testamentem więcej nad połowę praw współmałżonka ograniczyć, ar. 235, I. 195. Przynoso-

biony nie może testamentem osłabić praw przysposabiającego do rzeczy, jakie od niego otrzymał, ar. 316, I. 215. Definicja testamentu, ar. 895, I. 649. Warunki do sporządzenia ważnego testamentu, ar. 901 n., I. 660. Testamenta nieważne, ar. 911, 912, I. 665. Kto i jak może sporządzać testament, ar. 967, 968, I. 679. Formy testamentów, własnoręczny, publiczny i tajemny, ar. 969 do 978, I. 679 n. Testamenta osób nie mogących mówić, lecz umiejących pisać, ar. 979, I. 682. Testament na morzu, ar. 988 do 998, I. 654 n. Testament w czasie wojny i niewoli, ar. 981 do 984, I. 682 n.;—w czasie morowego powietrza, ar. 985 do 987, I. 683 n. Testament w obcym kraju, ar. 999 i 1000 n., I. 686. Odwołanie testamentu wyraźne i niewyraźne ar. 1035 i 1043, I. 706, 708. Skutki odwołania, ar. 1037, I. 706. Testamentem można ustanowić rentę dożywotnią, ar. 1969, I. 956. Testamentem można wyłączyć rzeczy od zajęcia, ar. 581, II. 356. Postępowanie przy znalezieniu testamentu w czasie opieczętowania, ar. 916 n., II. 480. Żądanie poszukiwania testamentu winno być zadyktowane do protokołu opieczętowania, ar. 936, II. 487. Wykonawca testamentowy winien być obecny przy inwentarzu, ar. 942, II. 488. Forma wydania wypisu testamentu, przyp. II. 887.

TŁOMACZ. Wynagrodzenie zapewnione dla tłumaczy, ar. 1 n., II. 848. Sporządzenie tłumaczenia aktów notarialnych, przyp. II. 872 n. Tłumacze przy Senacie, ar. 101, III. 398.

TOWAR. Miejsce wydania towaru stanowi o właściwości Trybunału, ar. 420, II. 303. Biegli do oszacowania towarów, ar. 429, II. 305. Sposób zajęcia towarów, ar. 588, II. 358. Na czyje ryzyko idzie towar, ar. 100, II. 659. Odpowiedzialność kapitana za towary mu powierzone, ar. 222, II. 692. Kapitan mocen jest zastawić a nawet sprzedać część towarów na konieczne naprawy

określenia, ar. 234, II. 694. Kapitan i załoga nie mogą ładować towarów na okręt na swój rachunek, ar. 251, II. 698. Możliwość cofnięcia towarów przed odpłynięciem okrętu, ar. 291, II. 708; — w czasie podróży, ar. 293, II. 708. Żądanie wydania towarów przedawnia się w rok po przybyciu okrętu, ar. 433, II. 740. Przedaż towarów należących do upadłości, ar. 464, II. 748, ar. 491, II. 755.

TOWARZYSTWO KREDYTOWE ZIEMSKIE

Towarzystwo to zaprowadzone zostało w r. 1825, ar. 1 n., III. 3. Sprawy jego oddawane być powinny do wniosków Prokuratora, przyp. b, II. 212. Taksa dla Pisarzy kancelarii hipotecznych za czynności Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego, przyp. b, II. 818 n., ar. 9, 11, II. 819 n., przyp. II. 827 n., ar. 3 do 5, 11, II. 829 n. Rachunkowość Towarzystwa Kredytowego, ar. 3, 4, II. 876. Podpisy woźnych innych Guberni doręczających dla Towarzystwa Kredytowego wezwania na termin do odebrania pożyczki, nie potrzebują legalizacji właściwych Prezesów, przyp. II. 894. Główne zasady Towarzystwa Kredytowego, ar. 1 do 38, III. 3 do 13. Zawiązanie Towarzystwa, ar. 39 do 49 i 198, III. 13 do 19 i 70, ar. 1, III. 221 i ar. 1, III. 247. Dyrekcje Szczegółowe, ar. 50 do 99, III. 19 n. Dyrekcja Główna, ar. 100 do 146, III. 40 n. Komitet Towarzystwa, ar. 147 do 164, III. 56 n. Komitet właścicieli listów zastawnych, ar. 165 do 176, III. 61 n. Zebranie Członków Towarzystwa, ar. 177 do 187, III. 63 n. Zebranie właścicieli listów zastawnych, ar. 177, 178 i 188 do 197, III. 63 i 67 n. Rozpoczęcie działań Towarzystwa, ar. 198, III. 70. Przepisy ogólne, ar. 198 n., III. 70. Rozwiązanie Towarzystwa, ar. 215, III. 77.

Towarzystwo upoważnione zostało do udzielania pożyczek w nowych listach zastawnych, co stanowi *pożyczkę drugiego Okresu*, ar. 1 do 35, III. 221 n.

Toż Towarzystwo upoważnione zostało do udzielenia pożyczek *Trzeciego Okresu Serji pierwszej*, ar. 1 do 24, III. 247 n.;—oraz pożyczek *Trzeciego okresu Serji drugiej*, ar. 1 do 11, III. 257.

W rozwinięcie powyższych praw wydane zostały:

Instrukcja dla Dyrekcjów Szczegółowych Towarzystwa Kredytowego, § 1 do 172, III. 83 n. *Instrukcja dla Dyrekcji Główniej tegoż Towarzystwa*, § 173 do 244, III. 142 n. *Instrukcja dla wydziałów Hypotecznych, Pisarzy i Rejentów Kancelarji Ziemiańskich*, § 1 do 18, III. 167. Dodatki i odmiany w powyższych Instrukcjach, § 1 do 59, III. 197 n. Dodatkowe przepisy postępowania dla Władz Towarzystwa Kredytowego, ar. 1 do 19, III. 238 n. Zobacz *Dyrekcja Szczegółowa i Główna*

TRYBUNAŁ CYWILNY. Trybunał jest właściwym w sprawach poszukiwania stanu, ar. 286, I. 207. Trybunał 1-éj Instancji, ar. 2, III. 315. ar. 10, III. 320, ar. 23 do 27 i przyp. III. 324 do 330. Trybunał uprzywilejowany, ar. 6, III. 492. Trybunał wydaje wyroki wprowadzenia w posiadanie, ar. 770, I. 616. Zrzeczenie się spadku nastąpić winno w kancelarji Pisarza Trybunału, ar. 784, I. 619. Podobnie przyjęcie z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 793, I. 620. Trybunał dozwala lub odmawia przedłużenia czasu do spisania inwentarza, ar. 798, I. 622. Trybunał mianuje Kuratora spadku, ar. 812, I. 632. Trybunał rozpoznaje spory o działy, ar. 822, I. 635. W Trybunale ma miejsce otwarcie testamentu, ar. 1007, I. 688. Posiedzenie publiczne może Trybunał zamienić na wprowadzenie przy zamkniętych drzwiach, ar. 87, II. 215. Trybunał może nakazać: złożenie dokumentów, ar. 93, II. 217;—instrukcję na piśmie, ar. 95, II. 218. Trybunał może dozwolnić zwłoki, ar. 122 n., II. 226. Trybunał, jeśli jest niewłaściwy ze względu na przedmiot sporu, sam, bez żądania nawet, winien sprawę odesłać gdzie

należy, ar. 170, II 241. Trybunał właściwy dla zapo-
zowanych o rękojmię, ar. 181, II. 245. Trybunał właści-
wy do zawyrokowania nieprzyznania, ar. 356, II. 287.
Członkowie Trybunału pociągani są do odpowiedzialno-
ści przed Sądem Appellacyjnym, ar. 509, II 325. Wywie-
szenie w Trybunale—skargi o rozłączenie co do mająt-
ku, ar 866, II. 465;—wyroku rozłączenie wyrzekające-
go, ar 880, II. 468. Zrzeczenie się wspólności dopełnia
się w kancelarji Pisarza Trybunału, ar. 874, II. 467.

TRYBUNAŁ HANDLOWY, przyp. III. 320;—mia-
nuje z urzędu sędziów polubownych, ar 55, II. 638
Kapitan w 24 godzin po przybyciu do portu obowiązany
złożyć raport Trybunałowi Handlowemu, ar. 243,
II 696;—również o zatrzymaniu się, ar. 245, II 696.
Trybunał Handlowy — nakazuje przyłożenie pieczęci
w upadłościach, ar. 449, II. 745;—oznacza epokę otwarcia
upadłości, ar. 454, II. 746;—wyrzeka o zatrzymaniu u-
padłego, ar. 455, II. 746;—upowaznia do przedazy to-
warów nie ulegających zepsuciu, należących do upadło-
ści ar. 464 n, II. 748 n;—mianuje syndyków, ar. 480,
II. 752,—rozpoznaje wierzytelności do upadłości odno-
szące się, ar. 508 n., II. 759 Trybunał Handlowy dla
upadłych bez bankructwa wyznacza pewną sumę z ich
majątku, ar. 530, II. 764. Jakie sprawy rozpoznają Try-
bunały Handlowe, ar. 631 do 639, II. 790 n.

TRZECI POSIADACZ lub **TRZECI DZIAŁA-
JĄCY**. Prawa mu służące gdy skarga o zerwanie jest
dopuszczalną, ar. 1681, I. 861. Jakie prawa może zy-
skać przez przedawnienie, ar. 553, I. 558, ar. 555, I.
559. Działanie za trzeciego jaki ma skutek, ar. 1120,
I. 726. Umowy nie szkodzą trzecim i nieprzynoszą
im korzyści, ar. 1165 n., I. 732. Wypełnienie zo-
bowiązania za trzeciego, ar. 1236, I. 749. Podstawie-
nie się w miejsce trzeciego, ar. 1249, I. 753. Potrącenie

nie może czynić uszczerbku prawom trzeciego, ar. 1298, I. 764. Przeważająca nie mają skutku względem trzecich, ar. 1321, I. 770. Renta dożywotnia może być ustanowiona na korzyść trzeciego, ar. 1973, I. 957. Skargi przeciw trzeciemu zapowiedzianemu nie przechodzą przez pojednanie, ar. 49, II. 188. Wykonanie wyroków przez trzecich lub na ich korzyść kiedy może mieć miejsce, ar. 548, II. 336. Trzeci zapowiedziany, ar. 557 n., II. 338, ar. 638, II. 398.

TWIERDZA. Bramy, szanice, i t. d. twierdzą są własnością publiczną, ar. 540, I. 464.

TYMCZASOWA EGZEKUCJA wyroków Sądów Pokoju, ar. 17, II. 169;—wyroków Trybunałskich, ar. 135, II. 231;—wyroków Trybunałów Handlowych, ar. 439, II. 307. Odjęcie rygoru tymczasowej egzekucji niewłaściwie dodanego, jak się pozyskuje, ar. 459, II. 312. Tymczasowa egzekucja w czynnościach Towarzystwa Kredytowego, ar. 8, III. 428, ar. 41 do 44, III. 386 n.

TYTUŁ urzędowy:—wykonalny przeciw spadkodawcy kiedy się staje wykonalnym przeciw spadkobiercy, ar. 877, I. 645. Tytuły do nieruchomości w drodze działów rozdzielonej komu się oddają, ar. 842, I. 639. Tytuły urzędowe które są, ar. 1317 n., I. 769. Oddanie tytułu stanowi przelew wierzytelności lub praw, ar. 1689, I. 862. Tytuły później odkryte o ile mają wpływ na układ pojednawczy, ar. 2057, I. 974. Zwrot tytułów może być nakazany pod przymusem osobistym, ar. 2060, I. 975, ar. 135, II. 231. Tytuł nadający prawo do przedsięwzięcia przymusowego wywłaszczenia, ar. 2213, I. 1019. Oddanie tytułu jest dowodem uwolnienia od długu, ar. 1282, I. 761. Dłużnik renty po 28 latach obowiązany dostarczyć nowy tytuł, ar. 2263, I. 1032. Tytuł darmy, ar. 893 n., I. 649, ar. 1971 n., I. 957. Skargi

o zwrot tytułów nie przechodzą przez pojednanie, ar. 49, II. 188. Tytuły urzędowe są podstawą—do czynienia zapowiedzi, ar. 557, II. 338, ar. 568, II. 347;—również do zajęcia rent, ar. 636, II. 398. Tytuły wyjaśniające stan czynny i bierny majątku, zamieszczone być winny w inwentarzu, ar. 943, II. 489.

U.

UBEZPIECZENIE w Towarzystwie Ogniwem dóbr pożyczką Towarzystwa Kredytowego obciążonych, ar. 24, III. 9.

UCHYLENIE pisma żydowskiego pod nieważnością aktu, ar. 7, III. 539.

UCHWAŁY rad famijnych kiedy potrzebują za-
twierdzenia sądu, ar. 434, 435, I. 248, ar. 438, I. 250.

UCZEŃ. Odpowiedzialność majstrów za zostających u nich uczniów, ar. 1384, I. 786.

UDZIAŁ zadatkowy na przyszły spadek po bezwła-
snowolnych, ar. 514, I. 271. Udział w stratach spółni-
ków, ar. 1853, 1854, I. 928.

UGODY w sporach z gminami, przyp. ar. 9, III. 502.

UISZCZENIE umarza zobowiązanie, ar. 1234 n., I. 748 n. Sposób uiszczenia opłat przypadających Towa-
rzystwu Kredytowemu, ar. 79, 80, III. 28 n.

UJAWNIENIE substytucji dozwolonych i skutki za-
niedbania tego, ar. 1069, 1070, I. 713 n.

UKŁAD. Między opiekuncm a nieletnim kiedy układ
jest ważny, ar. 457, I. 256. Układ pojednawczy imieniem
małoletniego jak się zawiera, ar. 467, I. 446. Co to jest

układ pojednawczy, ar. 2044, I. 972. Układ pojednawczy—w interesie gmin, ar. 2045, I. 973;—w interesie małoletnich, ar. 448 do 457, I. 254 do 256, ar. 2045, I. 973. Układy mają moc rzeczy ostatecznie osądzonej, ar. 2052. I. 974. Układy w sporach granicznych, przyp. III. 497.

ULEPSZENIE. Co do użytkownika, ar. 599, I. 569. Wynagrodzenie w przypadku współlaści, ar. 1437, I. 808.

ULGA w opłacie rat Towarzystwa Kredytowego z tytułu klęsk, ar. 97, III. 39

UŁASKAWIENIE. Skutki ułaskawienia—względem osób, które uległy karze konfiskaty, V. I. 160 n.;—względem osób skazanych na karę główną, ar. 24, I. 123.

UMORZENIE procesu o unieważnienie małżeństwa, rozwód lub rozłączenie z samego prawa, ar. 222, I. 347. Umorzenie istniejących służebności winno być w księdze hipotecznej zapisane, ar. 45, II. 76. Umorzenie prawa hipotekowanego, ar. 56, II. 92, ar. 65, II. 93, ar. 119, II. 107. Umorzenie renty, ar. 638, II. 399. Umorzenie listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego, ar. 131, III. 51, ar. 3, III. 248.

UMOWA. Pizez umowy nie można ubliżać—prawom porządku publicznego i dobrych obyczajów, ar. 6, I. 24 i 358, ar. 1133, I. 726,—oraz prawom z małżeństwa wpływającym, ar. 190, I. 185. Warunki niezbędne do ważności umowy, ar. 1108 n., I. 722. Umowa o zawieszenie działań nie obowiązuje dłużej nad lat 5, ar. 815, I. 633. Umowa jest prawem dla stron, ar. 1134, I. 726. Tłumaczenie umów, ar. 1156 do 1164, I. 731 n. Umowy mają skutek jedynie między stronami kontraktującymi, ar. 1165, I. 732.

UMOWA PTZEDŚLUBNA. Zobacz *Intercyza*.

UPADEK darowizn, zapisów, testamentów, ar. 925, 987, 1039 n. i 1088 n., I. 669, 683, 707 i 717.

UPADŁOŚĆ. Upadły nie może odwoływać się do dobrodziejstwa terminu, ar. 1188, I. 737. Jakie skutki pociąga przekaz uczyniony do upadłego, ar. 1276, I. 760. Skarga wierzycieli żony, ar. 1446, I. 805. Upadłość skutkuje rozwiązaniem spółki, ar. 1865, I. 931. Kapitał opłaty wieczystej staje się wymagalnym, ar. 1913, I. 942. Z chwilą upadłości kończy się pełnomocnictwo, ar. 2003, I. 963. Ręczyciel, na przypadek upadłości dłużnika, może żądać uiszczenia zapłaty, chociażby jeszcze nie nadszedł termin, ar. 2032, I. 970. Zapisanie w upadłości ostrzeżenia do ksiąg hipotecznych o otworzonym konkursie, ar. 135, II. 113. Jaki Trybunał właściwy w upadłości, ar. 59, II. 194. Dłużnikowi w stanie upadłości nie służy zwłoka, ar. 124, II. 228. Upadły przed rehabilitacją nie może być—meklerem, przyp. 14, II. 645;—ani agentem lub stręczycielem, ar. 83, II. 656. Skutek upadłości co do ubezpieczeń, ar. 346, II. 720. Co jest upadłość i postępowanie w czasie upadłości, ar. 437 n. II. 741. Umowy o czasowe oczynszowanie włości nie mogą być z krótszym terminem nad lat 20, ar. 2, III. 559. Warunki w takich umowach do zachowania pod nie ważnością, ar. 5, III. 560.

UPIĘKSZENIE nieruchomości dokonane przez zapisodawcę, po uczynionym już zapisie, idzie na korzyść zapisobiercy, ar. 1019, I. 703.

UPŁATY przedewszystkiem rachują się na procent, ar. 1254, I. 755.

UPORZĄDKOWANIE wierzycieli, patrz *Klasyfikacja*.

UPOWAŻNIENIE. Żona może żądać upoważnienia sądowego w razie zaginięcia męża, ar. 66, I. 133, ar. 185, I. 185. Żona potrzebuje upoważnienia od męża do rozmaitych czynności, ar. 182 n, I. 184. Ogólne upoważnienie przez męża udzielone żonie jest nieważne, ar.

187, I. 185 Upoważnienie co do przyjęcia darowizn, ar. 937, I. 672. Akta, których mężatka nie może działać bez upoważnienia szczególnego, ar. 1427, 1449, 1450, 1535, 1538, 1555 n., I. 800, 805, 828 i 832. Upoważnienie do processu, jakiego Prokuratorja potrzebuje od Kommissji, ar. 1, 15, III. 500, 503. Upoważnienie do poprzestania na wyroku, ar. 3, 4, III. 501.

UPOSAŻENIE Administratora dóbr za zaległość Towarzystwa Kredytowego zajętych, § 97. III. 114.

UPRAWA ROLI. Zwierzęta i sprzęty przeznaczone do uprawy, są nieruchomością, ar. 522 i 524, I. 459 i 460. Koszta uprawy są ciężarem mającego prawo używania, ar. 635, I. 576. Zaniedbanie uprawy ze strony dzierżawcy, może spowodować rozwiązanie umowy, ar. 1766, I. 891.

UPRAWNIENIE dzieci naturalnych, kiedy, jakich, przez kogo i przed kim nastąpić może, tudzież z jakimi skutkami, ar. 291 do 297, I. 207, 208, ar. 331 do 333, I. 418.

URLOPY, ar. 4, III. 316 i przyp. III. 317, ar. 220 do 223, III. 486.

UROCZYSTOŚĆ związku małżeńskiego—między osobami Religii Rzymsko-Katolickiej, ar. 41 do 59, I. 290 n.;—między Greko Rossjanami i z temiż, ar. 103 do 110, I. 309 n.—między Ewangelikami, ar. 139 do 144, I. 320 n.

URODZENIE SIĘ DZIECIĘCIA. Oznajmienie o tém, ar. 95, 96, 98, I. 162 i 163.

URZĘDNIK stanu cywilnego jest osobą duchowną i świecką, ar. 1 n., I. 134 n., ar. 7, III. 319, ar. 13, III. 322. Opłaty dla urzędników stanu cywilnego prawem ustanowione, ar. 6 do 12, II. 811 n. Urzędnicy stanu cywilnego są pod nadzorem Trybunałów, ar. 2, III. 315. Spadki po urzędnikach Rossyjskich zamieszkałych w Kró-

lestwie i nawzajem, ar. 2 i przyp. I. 46 n. Urzędnik Towarzystwa Kredytowego zalegający w opłatach rat nie może urzędować, ar. 18, III. 246.

URZĘDNIK PUBLICZNY. Zamieszkanie jego, ar. 30 i 31, I. 124. Uwolnienie od opieki, ar. 398, I. 237. Za nadużycia przez niego popełnione służy przywilej na jego kaucji i procentach od teje, ustęp 8, ar. 7 i ustęp 9, ar. 9, II. 125 i 127.

USAMOWOLNIENIE. Nie nadaje go małżeństwo bez zezwolenia zawarte, ar. 254, I. 199. Usamowolnienie—z prawa przez małżeństwo, ar. 467, I. 258, ar. 476 n., I. 448 n.;—przez jedno z rodziców, ar. 468, I. 258, ar. 477, I. 448;—przez radę familijną, ar. 469, I. 259, ar. 478, 479, I. 448. Skutki usamowolnienia, ar. 471 n., I. 259, ar. 481 n., I. 449;—względem nieletniego handlującego, ar. 479, I. 261, ar. 487, I. 450. Skutki cofnięcia usamowolnienia, ar. 478, I. 261, ar. 485 n., I. 450. Skarga o rozwiązanie jakie ma skutki względem usamowolnionego, ar. 1305, I. 767.

USTANIE i rozwiązanie małżeństwa, ar. 111 n., I. 310 n., ar. 145 n., I. 322 n. Ustanie zobowiązań, ar. 1234, 1290, 1300, 2034, I. 748, 763, 765, 971.

USTANOWIENIE wartości dóbr do pożyczki Towarzystwa Kredytowego, ar. 2, III. 257 i przyp. III. 259 n. Ustanowienie Obrońcy w sprawie, ar. 75 n., II. 210. Ustanowienie wartości nieruchomości hipotece poddanych, ar. 2165, I. 1005. Ustanowienie renty, ar. 1909, I. 941. Ustanowienie nowego pełnomocnika odwołuje poprzedniego w tym samym interesie, ar. 2006, I. 964. Ustanowienie wysokości opłat czynszowych, ar. 16, III. 563.

USTAWA — hipoteczna z r. 1818, II. 3;—takż z r. 1825, II. 123;—dla sądu Najwyższej Instancji i dla Sądu Kassacyjnego obowiązują Senat, ar. 62, III. 390, ar. 5,

III. 402, ar. 35, III. 408. Ustawy przechodnie, patrz *Prawa przechodnie*.

USTĄPIENIE przymusowe z własności na użytek publiczny zajętej, ar. 545, I. 536 i przyp. I. 536 do 553.

USZKODZENIE losowe. Żywność i płaca ludzi okrętowych w czasie zatrzymania uważa się za losowe uszkodzenie, ar. 300, II. 710. Kapitan co do wydatków za losowe uszkodzenia w razie upadłości ma przywilej przed wszystkimi wierzycielami, ar. 308, II. 711. Co się rozumie przez losowe uszkodzenia, ar. 369 do 371, II. 725 n., ar. 397 n., II. 732 n. Wynagrodzenie za uszkodzenia losowe w ubezpieczeniach, ar. 389, II. 730, ar. 393, II. 730 n. Kiedy skargi o uszkodzenia losowe są niedopuszczalne, ar. 435, II. 740.

UTAJENIE lub usunięcie przedmiotów spadkowych i skutki tego, ar. 792, I. 620.

UTRATA praw cywilnych—przez utratę przymiotu krajowca, ar. 17 do 21, I. 360 n.;—skutkiem skazania sądowego, ar. 22 do 33, I. 361 do 364. Utrata rzeczy umarza zobowiązanie o nią zawarte, ar. 1302 n., I. 765 n. Utrata rzeczy przedanej w chwili przedazy unieważnia sprzedaż, ar. 1601, I. 845. Utrata inwentarza w pacht oddanego kogo dotyka, ar. 1810, I. 919.

UWIĘZIENIE. Kiedy nastąpić może, ar. 780 n., II. 436. Formalności protokołu uwięzienia, ar. 783, II. 437. Gdzie dłużnik może być uwięziony, ar. 788, II. 438. Formalności zatrzymania jego, utrzymania i uwolnienia, ar. 789 do 805 i przyp. II. 438 do 450. Kiedy kapitan i ludzie okrętowi, będący już na statku, lub udający się na statek dla odpłynięcia, mogą i za jakie długi być aresztowani, ar. 231, II. 693. Wyrok pozwalający dłużnikowi odstąpienia majątku, uwalnia tegoż od uwięzienia, ar. 572, II. 773. Uwięzienie za bankructwo proste, ar. 592, II. 777.

UWOLNIENIE albo **ZWOLNIENIE** z długu umarza zobowiązanie, ar. 1234, I. 748, ar. 1282 do 1288, I. 761 n. Uwolnienie dóbr od obciążeń — winno następowac przez akta sporządzone w kancelarji właściwej tymże dobrom, ar. 1, II. 4;—powinno być jawne przez wykreslenie z ksiąg hipotecznych, ar. 9, II. 5. Uwolnienie może być przez ostrzeżenie zapewnionóm, ar. 10, II. 6. Uwolnienie Dyrekcji Głównej od ogłaszania przez pisma publiczne numerów nowych listów zastawnych do losowania podanych, ar. 32, III. 236. Uwolnienie dóbr zajętych na wydzierżawienie lub przedaz przez Towarzystwo Kredytowe, ar. 11, III. 250. Uwolnienie wybieralnego urzędnika Towarzystwa Kredytowego od obowiązków, ar. 17, III. 252. Uwolnienie Prokuratorja od używania stempla, ar. 27, III. 507.

UZNANIE dziecięcia nieprawego łoża, ar. 100, 101, I. 165. Uznanie dzieci naturalnych kiedy może nastąpić, jakich dzieci, przez kogo i przed kim, tudzież z jakimi skutkami, ar. 298 do 304 i przyp. I. 209 do 212, ar. 334 do 342, I. 418 n.

UŻYCIE—kapitałów małoletniego, ar. 432 n., I. 248. Użycie kapitałów małoletniego usamowolnionego, ar. 474, I. 260. Użycie funduszków należących do obdarowanego drogą substytucji, ar. 1065, I. 712,—dóbr alienowanych przez zonę rozłączoną co do dóbr, ar. 1450, I. 805;—dóbr posagowych, ar. 1553, i 1553 n., I. 831 i 832.

UŻYCZENIE, ar. 1875 n., I. 934.

UŻYTKOWANIE męża z majątku żony, ar. 192 n., I. 186 n. Mąż nie traci tego prawa, gdy żona bez jego zezwolenia, jedynie za upowaznieniem sądu, czyni udział dzieciom z poprzedniego małżeństwa, ar. 219, I. 192. Użytkowanie służy rodzicom na majątku ich dzieci, do kąd i pod jakimi warunkami, ar. 342 do 344, I. 222, ar.

384 do 387, I 427 n. Co jest użytkowanie, ar. 578 do 581, I. 564 n. Prawa użytkownika, ar. 582 n., I. 565 n. Obowiązki użytkownika, ar. 600 n., I. 569 n. Użytkownik ogólny, pod tytułem ogólnym i pod tytułem szczególnym, ar. 610 do 612, I. 572. Użytkownik do jakich kosztów processu jest obowiązany, ar. 613, I. 572. Użytkownik obowiązany zawiadomic właściciela o nastawianiu na jego prawa, ar. 614, I. 573. W jaki sposób odpowiedzialny jest za ubytki, ar. 615, 616, I. 573. Użytkowanie ustaje, ar. 617 do 624, I. 573 n. Użytkowanie dla ojca lub matki trzeciej części tego majątku, której na własność nie odziedziczają, skoro z dalszymi krewnymi i dalszymi wstępnymi do spadku przychodzą, ar. 754, I. 613. Użytkowanie na rzeczach darowanych i jego skutki, ar. 949, 950, I. 674, 675. Użytkowanie zapisobiercy ogólnego odkąd się rozpoczyna, ar. 1005, I. 688. Kiedy się użytkowanie rozpoczyna dla podstawionych w substytucjach dozwolonych, ar. 1053, 1054, I. 710. Użytkowanie przez umowę przedślubną ustanowione, ar. 1094, I. 719.

UŻYWANIE praw cywilnych, ar. 7 do 16, I. 25, ar. 7 do 16, I. 358, 359. Używanie i mieszkanie, ar. 625 do 636, I. 575, 576. Używanie rzeczy może być przedmiotem umowy, jak i rzecz sama, ar. 1127, I. 725. Używanie rzeczy użyczonéj jakie byc winno, ar. 1880, I. 935.

W.

WADIUM—do dzierżaw dóbr rządowych składane, przyp. ar. 7, I. 370;—w stosunkach z liwerantami wojskowymi, przyp. ar. 6, II. 344. Przy zajęciu nieruchomości wadium powinno być oznaczone w warunkach li-

cytacyjnych, przyp. II. 415 n., przyp. II. 419 n. Wadium przy licytacjach w drodze administracyjnej przedsiębioranych, ar. 11, II. 576, ar. 16, II. 578, ar. 19, II. 579, ar. 20, II. 580. Co się czyni z wadjami nie utrzymujących się a co z utrzymującego się przy licytacji, ar. 36, II. 583. Sposób postępowania gdy kilku jednakową cenę w deklaracjach postąpi, ar. 38, II. 583. Ten tylko może być obecny przy licytacji, kto złożył wadium, ar. 4, II. 590. Co można składać na wadium, przyp. II. 900 n.

WADY—ukryte w rzeczy przedanej dają prawo do rękojmi przeciw sprzedawcy, ar. 1625, I. 850, ar. 1641, I. 853, ar. 1643, I. 854;—widoczne nie pociągają tego skutku, ar. 1642, I. 854. Odpowiedzialność użyczającego za wady rzeczy użyczonj, ar. 1891, I. 936.

WAKUJĄCY SPADEK, patrz *Spadek wakujący*.

WALDEK (Księstwo). Opłata wywozowa zniesiona względem jego poddanych, przyp. I. 58.

WARUNKI do zawarcia małżeństwa między osobami Rzymsko-Katolickiej religii, ar. 5, I. 282;—między Greko-Rossjanami, ar. 99, I. 308. Warunki niepodobne, przeciwne prawu i dobrym obyczajom, uważają się za nienapisane, ar. 900, I. 660. Warunki potrzebne do ważnego sporządzenia darowizny lub testamentu, ar. 901—905, I. 660 n., ar. 907, I. 662. Kto może otrzymywać darowiznę lub zapis testamentowy, ar. 906, 908, 909, I. 662. Warunki potrzebne do ważności kontraktu, ar. 1108, I. 722. Warunkowe zobowiązania i ich skutki, ar. 1168, I. 733. Warunki przypadkowe w zobowiązaniach, ar. 1169, I. 734. Warunek—możności, ar. 1170, I. 734;—mieszany, ar. 1171, I. 734;—nieważny i unieważniający umowę, niemożliwy, ar. 1172, I. 734;—nie unieważniający umowy, ar. 1173, I. 734. Warunki zawieszające, ar. 1181 n., I. 735 n., ar. 1584, I. 839, ar. 1588,

I. 840. Warunki rozwiązujące, ar. 1183, I. 736 n., ar. 1584, I. 839. Warunki wypłacalności renty dożywotniej, ar. 1983, I. 959. Warunki sprzedaży dóbr za zaległości rat Towarzystwa Kredytowego, ar. 5, III. 291 do 294.

WCIĄGNIENIE do wykazu hipotecznego pożyczki Towarzystwa Kredytowego, ar. 12, 13, III. 243 n.

WEKSEL ciagniony, ar. 110, II. 662, ar. 115 n., II. 663. Weksel względem kobiet znaczy tyle co karta ręczna, ar. 113, I. 663. Odpowiedzialność wystawcy i indossantów, ar. 118 n., II. 664, ar. 140 n., II. 668. Skutki przyjęcia weksłu przez trzeciego, ar. 126 n., II. 666. Termina weksłu, ar. 129 n., II. 666. Indossowanie weksłu, ar. 136 n., II. 667. Wypłata weksłu, ar. 143 n., II. 668. Wypłata przez interwencję, ar. 158 n., II. 671. Obowiązki okaziciela weksłu, ar. 160 n., II. 671. Protesta, ar. 173 n., II. 676. Weksel zwrotny, ar. 177 n., II. 677. Weksel prosty, ar. 187 n., II. 679. Przedawnienie spraw wekslowych, ar. 189, II. 680. Odzyskanie weksli w upadłości, ar. 583, II. 775. Działania wekslowe są czynnością handlową, ar. 632, II. 790, ar. 636, 637, II. 792.

WEZWANIE o przystąpienie do Towarzystwa Kredytowego do właścicieli dóbr, ar. 40, III. 14. Wezwanie wierzycieli, poprzedzające przystąpienie z dobrami do Towarzystwa Kredytowego, ar. 44, III. 15. Wezwanie z terminem jednomiesięcznym, ar. 65, III. 23. Wezwanie właścicieli i wierzycieli dóbr do Towarzystwa Kredytowego przystępujących, ar. 7, III. 174.

WIARA. Na jaką wiarę zasługują—akta, ar. 1319 n., I. 769;—a na jaką papiery domowe, ar. 1331, I. 772;—na jaką kopje tytułów, ar. 1334 n., I. 773;—na jaką przyznanie sądowe, ar. 1356, I. 780.

WIDOK. Służebność widoku, ar. 676, I. 588.

WIEK. W którym roku życia można wchodzić w związki małżeńskie, ar. 144, I. 178, ar. 6, I. 282. Dy-

spensa co do wieku, ar. 145, 149, I. 178. 179. Skutki przekroczenia przepisu co do wieku, ar. 7, I. 282. Co do przysposobienia, ar. 308, 326 i 329, I. 213 i 218. Co do opieki, ar. 405, I. 238. Pełnoletność, ar. 345, I. 223. Co do używania, ar. 620, I. 574. Domniemanie przeżycia, ar. 720 n., I. 601. Co do czynienia darowizn i sporządzania testamentów, ar. 903, I. 661. Co do ocenienia skutków gwałtu, ar. 1112, I. 723.

WIĘKSZOŚĆ głosów, ar. 51, III. 388.

WIEŁOŻEŃSTWO, przeszkoda do małżeństwa, ar. 25 i 26, I. 287.

WIERZYCIEL. Wierzyciele mogą żądać, aby nad nieletnim mianowany był opiekun, ar. 391, I. 235. Wierzyciel mianowany opiekuncem swego dłużnika, powinien o tem zadyktować do inwentarza, pod utratą swój należności, ar. 428, I. 247. Wierzyciele osoby mającej prawo użytkowania, mogą unieważnić zrzeczenie się jęj tego prawa, ar. 622, I. 575. Wierzyciel tego, który się zrzeka spadku może wyjednać upoważnienie do podstawienia się, ar. 788, I. 619. Wierzycielom spadku nie należą się powroty, ar. 857, I. 641. Wierzyciel, mający bezpieczeństwo na majątkach drogą powrotów wracających do mass, ma prawo wchodzić do działów, celem dopilnowania się, ar. 865 i 882, I. 642 i 646. Prawa wierzycieli co do żądania zmniejszenia darowizn i zapisów, ar. 921, I. 668. Zapis dla wierzyciela, ar. 1023, I. 704. Wierzyciel może wykonywać prawa swego dłużnika (wyjąwszy osobistę), ar. 1166, 1167, I. 733. Wierzyciel w zobowiązaniach solidarnych ma prawo wyboru dłużnika, od którego wierzytelności ma się domagać, ar. 1203, I. 741. Poszukiwania przeciw jednemu wierzycielowi nie stoją na przeszkodzie poszukiwaniom przeciw innym, ar. 1204, I. 741. Wierzyciela nie można zmusić, aby przyjął jedną rzecz za drugą, ar. 1243, I. 750. Wierzyciel nie ma-

jący hypoteki kiedy może popierać przymusowe wyłączenie, ar. 2209, I. 1018. Wierzyciel może zarzucać przedawnienie za swych dłużników, ar. 2225, I. 1021.

WIERZYTELNOŚĆ spółki ma pierwszeństwo przed wierzytelnością osobistą spółnika, ar. 1848, I. 927. Wierzytelności istniejące niezależnie od wpisu, ar. 2135 do 2145, I. 997 do 1000. Wierzytelności jednego dnia wpisane zyskują hypotekę jednej daty, ar. 2147, I. 1000.

WIĘZIEN. Śmierć jego, ar. 134 i 138, I. 174 i 176.

WINA. Odpowiedzialność spadkobiercy z dobrodziejstwem inwentarza, ar. 804, I. 623. Wina—co do obdarowanego, ar. 855, I. 641;—co do sprawującego cudze interesy, ar. 1372 n, I. 784: — co do pełnomocnika, ar. 1992, I. 961.

WIRTEMBERGSKIE (Królestwo). Opłata wywozowa zniesiona względem jego poddanych, *m*, I. 58.

WKŁAD do spółki, ar. 1833, I. 924. Wkłady spółników i obowiązki z nich wynikające, ar. 1845 do 1847, I. 926 n.

WKUPNE przy oczynszowaniu włościan kiedy jest ważne, ar. 6, III. 560.

WŁADZA rodzicielska, czas jej trwania, ar. 336, I. 220;—kto ją sprawuje, ar. 337, I. 220;—jej skutki, ar. 338, I. 220;—jej znaczenie i kiedy może być odjęta, ar. 339, I. 220, tudzież ar. 29, 31, 1084, K. K. G. i P., ar. 41. Ustawy Przechodniej z d. 11 Listopada 1847 r. Sposób odjęcia władzy rodzicielskiej, ar. 340, I. 221, ar. 371 do 387, I. 427, 428. Władze stanowiące w sprawach małżeńskich, ar. 173 do 178, I. 328 do 331.

WŁAŚCICIEL DÓBR w charakterze administratora, ar. 53, III. 303.

WŁAŚCIWOŚĆ SĄDU w sprawach z cudzoziemcami, ar. 13 do 15, I. 84;—w processach cywilnych między mieszkańcami Cesarstwa Rossyjskiego i Królestwa Polskiego,

przyp. I. 38 do 41;—co do majątku ruchomego pozostałego po osobach stale w Cesarstwie Rosyjskiem zamieszkałych, a czasowo w Królestwie Polskiem przebywających, i nawzajem, przyp. I. 41 do 49;—w sporach pomiędzy Władzami Rosyjskimi, a osobami prywatnemi w Królestwie, *E*, I. 55.

WŁASNOSĆ. Co jest własność, ar. 544, I. 536. Własność—prywatna, ar. 537, I. 464;—publiczna, ar. 538 do 541, I. 464, ar. 9, III. 495;—gminna, ar. 542, I. 465. Własność jak się nabywa, ar. 711, 712, I. 599. Własność niezupełna czyli podzielona, jako to: wieczysta dzierżawa, emfiteuza, prawo własności powierzchni gruntu, prawo lenne, stosunki wieczysto-czynszowe włościańskie, przyp. I. 465 do 535. Przeniesienie własności hipotecznie jak się odbywa, ar. 1, II. 4, przyp. ar. 93, II. 49.

WNIOSKI hipoteczne. Księga hipoteczna jest przeznaczoną do zapisywania wniosków, ar. 15, II. 7, przyp. ar. 81, 82, II. 44, przyp. ar. 10 n., II. 132. Wnioski z odwołaniem się do dokumentów gdzieindziej złożonych kiedy zeznane być mogą, przyp. ar. 103 n., II. 52. Wniosek przy pierwiastkowej regulacji, przyp. ar. 22, 25, 26, II. 139. Zawieszenie rozpoznawania wniosków kiedy ma miejsce, przyp. ar. 7, II. 130, ar. 29, II. 140. Jakie wnioski przyjmuje Pisarz hipoteczny, a jakie Rejenci, przyp. ar. 37, II. 145.

WNIOSKI Prokuratorские. Interest Banku przechodzą przez wnioski, przyp. II. 199. Wnioski o ukaranie urzędnika sporządzającego akta niedbale i nieczytelne, przyp. II. 202. Czytanie wniosków, przyp. II. 221 n. Wnioski co do zmiany roty przysięgi, przyp. II. 228. Jak się zamieszczają wnioski w wypisach wyroków, przyp. II. 234. Wnioski przy wyroku w materji—fałszu, ar. 251, II. 265;—wyłączenia biegłych, ar. 311, II. 277;

—wylączenia sędziego, ar. 385, II. 295, ar. 394, II. 297;—przy uporządkowaniu wierzycieli, ar. 762, II. 432;—przy wydaniu listu glejtowego, ar. 782, II. 437;—przy wyroku nakazującym uwięzienie, ar. 795, II. 446;—przy wyroku nakazującym uwięzienie, ar. 795, II. 446;—przy nakazaniu sprostowania aktu stanu cywilnego, ar. 856, II. 462, ar. 858, II. 463;—przy wprowadzeniu nieobecnego w posiadanie majątku, ar. 859, II. 463;—przy udzieleniu upoważnienia mężatce, ar. 862 n., II. 464;—przy rozłączeniu cc do osób, ar. 879, II. 468;—przy zatwierdzeniu zdania krewnych, ar. 886, II. 470;—przy pozbawieniu własnej woli, ar. 892, II. 471;—przy działach, ar. 981, II. 501;—przy sprzedaży nieruchomości spadku beneficjalnego, ar. 987 n., II. 503;—w sprawach małżeńskich, ar. 22, 44, 50 do 53, 65, II. 530 n., 548 n., 921 n., 938 n.;—przy wykonywaniu przysięgi przez sędziów Trybunału Handlowego, ar. 629, II. 789;—przy wykonaniu karności przeciw komornikom, ar. 12, II. 843;—przeciw woźnym, ar. 7, II. 847. *Zobacz Prokurator.*

WNIOSKI stron—do protokołu delegowanego przy czynności sprawdzenia pisma, ar. 207, II. 253;—do protokołu relacji biegłych, ar. 317, II. 278. Wnioski stron przeciw zajęciu pól, przyp. ar. 25, 26, II. 387;—przy sprzedaży nieruchomości, ar. 699, II. 417;—przy uporządkowaniu, ar. 756, II. 430;—przy postępowaniu zmierzającym do otrzymania wypisu lub kopji aktu, ar. 850, II. 461. Wnioski stron do protokołu działowego, ar. 977, II. 500.

WODA—bieżąca, ar. 644, 645, 688, I. 581, 591;—deszczowa, ar. 681, I. 590. Służebność gruntu niżej położonego, ar. 640, I. 577. Źródło, ar. 642 n., I. 581.

WODOCIĄG jest służebnością widoczną, ar. 689, I. 592.

WOJSKOWI. Spadki otwierające się po nich ulegają przepisom wyjątkowym, przyp. I. 41 do 47. Kto utrzymuje ich akta stanu cywilnego, ar. 5, 6, I. 136;—kto wypisy tych aktów poświadcza, ar. 16, I. 139. Przepisy co do aktów stanu cywilnego osób wojskowych, ar. 91, I. 154;—co do aktów zejścia, ar. 135 i przyp. I. 175. Wojskowi powinni zyskać pozwolenie swęj Władzy na zawarcie małżeństwa, ar. 158, I. 180. Przepisy doręczenia pozwów wojskowym, przyp. II. 163, 197, B. 342, 562 n. Jak się uzyskuje pomoc wojskowa, przyp. II. 603 n. Archiwisci akt dawnych dla wojskowych niższych stopni dowody legitymacyjne bezpłatnie udzielać winni przyp. II. 851.

WOJT GMINY. Jemu doręcza się pozew gdy wozny strony nie zastanie, ar. 4, II. 165, ar. 68, II. 197, ar. 601, II. 363;—przez niego zapożyczają się gminy, ar. 69, II. 200;—assystuje przy otwarciu drzwi, ar. 587, II. 358;—widymuje oryginał zajęcia nieruchomości, ar. 673, II. 406 i przyjmuje kopję tegoż, ar. 676, II. 407;—widymuje oryginał zawiadomienia dłużnika, ar. 681, II. 410, oraz oryginał obwieszczeń i aktu rozlepień, ar. 687, II. 412, ar. 961, II. 496;—podpisuje protokół stwierdzenia odstąpienia majątku przez dłużnika, ar. 901, II. 473;—donosi o zachodzącej potrzebie opieczętowania, ar. 911, II. 476;—załatwia ogłoszenia o licytacjach, w drodze administracyjnej odbywać się mających, ar. 13, 14, II. 576 n. Komornicy przed przystąpieniem do czynności na wsiach, meldować się winni wojtom II. 600 n. Wójt zaznacza kapitanowi okrętu książkę na zapisywanie postanowień zaszłych w podróży, tudzież przychodów i wydatków, ar. 224, II. 692.

WOKANDA spraw Konsystojskich, ar. 40, 42, II. 925 n., 943.

WOZNY nie może nabywać processów rozpoznawa-

nych przez sąd, przy którym urzęduje, ar. 1597, I. 843;—ulega przymusowi osobistemu za zwrot tytułów mu powierzonych, ar. 2060, I. 976;—skarga jego o wynagrodzenie za czynności przez niego dopełnione przedawnia się rokiem, ar. 2272, I. 1034;—po upływie lat 2-ech od dopełnienia czynności, jest wolnym od zwrotu dokumentów, ar. 2276, I. 1036;—doręcza pozwy, ar. 4, II. 165, ar. 52, II. 190, ar. 61, II. 195;—dla kogo czynności tej dopełniać nie może, ar. 66, II. 196;—obowiązany zapisywać koszta aktu na tymże akcie, ar. 67, II. 196;—odpowiada za nieważność pozwu, ar. 71, II. 203;—tudzież za przekroczenie granic swego urzędowania, ar. 132, II. 230;—doręcza wyroki, ar. 435, II. 306. Woźny audjencyjony i jego obowiązki, ar. 143 n., II. 234 n. Woźni przy Trybunale Handlowym, ar. 624, II. 788.

WPIS powoda mogący być podniesiony przez pozwanego, ar. 48, b, III. 307. Wpis hipoteczny i jego znaczenie, ar. 2134, I. 997;—jak się czynią wpisy hipoteczne, ar. 2148 n., I. 1000 n. Wpisy hipotek prawnych, ar. 2153, I. 1002. Wpisy zbyteczne, ar. 2162 n., I. 1004.

WPISANIE listów zastawnych zamienionych i umorzonych, § 18, III. 194 do 196.

WPŁYW wierzycieli na czynności spadkowe, ar. 881 n. I. 646.

WPROWADZENIE w posiadanie majątku, jaki należał do znikłego, ar. 46 n., I. 128 n. Wprowadzenie sądowe w posiadanie, jakiego potrzebują dzieci naturalne, współmałżonek i Rząd, ar. 724 i przyp. oraz 770 n., I. 603 n., 616 n. Wprowadzenie w posiadanie zapisobierców ogólnych, ar. 1008, I. 689. Wprowadzenie w posiadanie dóbr ustęp 5, ar. 5, III. 293;—pomimo appellacji przeciwko przepisaniu tytułu hipotecznego, 30, III. 301.

WRĄB. Służebność wrębu winna być zapisaną do wykazu hipotecznego, ar. 45, II. 76.

WRĘCZENIE może mieć miejsce w obraném zamieszkanu, ar. 111, I. 378, ar. 26, II. 29, ar. 19, II. 137. Nabywca uważanym jest względem trzecich za właściciela dopiero w skutku doręczenia przelewu dłużnikowi, ar. 1690, I. 862. Wręczenie—obrony przez pozwanego, ar. 77, II. 211; — nowych dokumentów, ar. 102, II. 219. Wręczenie pozwów niewiadomym z zamieszkania i zamieszkałym za granicą, ar. I. III. 408. O hypotecę prawnej dłużnik zawiadomiony być winien przez wręczenie, ar. 19, II. 149. Wręczenie pozwów przez Prokuratora, przyp. II. 202, 209. Doręczenia w sprawach dotyczących dochodów przemijających, jak mają być czynione, ar. 10, II. 380. Patrz *Doręczenie*.

WRÓCENIE SIĘ DO PROCESSU nie jest potrzebne w razie sekwestracji lub konfiskaty, przyp. ar. 17, I. 103. Jak się zyskuje wrócenie się do processu, ar. 346 do 350, II. 285 n., ar. 397, II. 298;—niema miejsca, ar. 21, III. 298.

WSPÓLNOŚĆ majątkowa—jakie ma znaczenie, ar. 226, I. 193;—rozumie się na przypadek śmierci, ar. 227, I. 193;—jój znaczenie za życia małżonków, ar. 228, I. 193;—może być wpisana do ksiąg hypotecznych, nie ubliżając prawom nabytym, ar. 229, I. 193;—prawa żony do majątku wspólnego po śmierci męża, oraz skutki przyjęcia i nieprzyjęcia majątku wspólnego, ar. 230, I. 193. Podział majątku należącego do wspólności, ar. 818, I. 633. Wspólność jak się ustanawia i odkąd się zaczyna ar. 1391, 1393, 1399, I. 790 n. Wspólność prawna, ar. 1400, I. 792;—z czego się składa, ar. 1401 do 1408, I. 792 n.;—jój ciężary, ar. 1409 do 1420, I. 795 n. Zarząd i skutki aktów zeznanych przez oboje małżonków, ar. 1421 n. I. 799. Wspólność jak się rozwiązuje, ar. 1441 n., I. 803. Przyjęcie i zrzeczenie się wspólności i skutki tego, ar. 1453 do 1466, I. 807 do 810. Przepisy co do po-

działu masy czynnej wspólności, ar. 1467 do 1481, I. 810 n;—co do podziału masy biernej, ar. 1482 do 1491, I. 813. Zrzeczenie się wspólności i skutki tegoż, ar. 1492 do 1495, I. 814 n. Dzieci z poprzedniego małżeństwa, ar. 1496, I. 816. Wspólność umowna, ar. 1497, I. 816. Wspólność ograniczająca się do dorobku, ar. 1498, 1499, I. 817. Wspólność z wyłączeniem całości lub części majątku ruchomego, ar. 1500 do 1504, I. 818. Wspólność z zastrzeżeniem uruchomienia, ar. 1505 n., I. 819 n. Uruchomienie oznaczone lub nieoznaczone, ar. 1506, I. 819. Rozdzielenie długów, ar. 1510 n., I. 820. Zastrzeżenie dla żony co do możności odebrania swego wniosku wolnym i oswobodzonym, ar. 1514, I. 822. Udziały nierówne zastrzeżone we wspólności, ar. 1520 n., I. 824. Wspólność pod tytułem ogólnym, ar. 1526, I. 826. Wyłączenie ze wspólności, ar. 1529 n., I. 827.

WSPÓŁKA. Współkę niehandlową gdzie zapożywać, ar. 50, II. 189, ar. 59, II. 194. Współki handlowe jak zapożywać, ar. 69, II. 200. Przy podziale spółki handlowej, komunikacja ksiąg handlowych może być nakazana, ar. 14, II. 631. Kontrakt spółki i bliższe jej określenie, ar. 18, 19, II. 632. We spółkach dowód ze świadków nie jest przyjmowany, ar. 41, II. 635. Formalności ujawnienia spółki, ar. 42 do 44, I. 636. Przedłużenie spółki, ar. 46 I. 637. Rozstrzyganie sporów we spółkach ar. 51, 55, 57 n., I. 638.

Współka firmowa, ar. 19 do 44, II. 632 n., ar. 440, II. 743, ar. 452, II. 745.

Współka komandytowa, ar. 19 do 44, II. 632 n.

Współka bezimienna, ar. 19 do 45, II. 632 n.

WSPÓŁMAŁŻONEK—kiedy bierze całość spadku po zmarłym współmałżonku, ar. 767, I. 615. Inne prawa spadkowe, ar. 231 n., I. 194.

WSPÓŁOPIEKUN kto jest, ar. 362, I. 226, ar. 396, I. 430.

WSPÓŁSPADKOBIERCY (wspólnastępcy) jak płacą długi, ar. 870, 872, I. 644. Prawa współspadkobierców, ar. 780, 786, 817, 834, 857, 875, I. 618, 619, I. 633, 637, 641, 645.

WSTECZNY SKUTEK. Prawo nie ma mocy wstecznej, ar. 2, I. 24. Moc wsteczna co do warunku spełnionego, ar. 1179, I. 735.

WSTĘPNI—kiedy i jak dziedziczą, ar. 733, 736, 746, I. 607, 611;—dziedziczą przed innymi rzeczy przez siebie darowane, lub cenę ich, lub skargę o ich zwrot, ar. 747, I. 611. Zezwolenie ich na małżeństwo, ar. 15 n., I. 283. Alimenta dla wstępnych, ar. 238 n., I. 195. Opieka z prawa służy wstępnym, ar. 369 n., 510, I. 228, 270. Małoletni może rozrządzać na korzysć wstępnego, ar. 907, I. 662. Część obowiązkowa dla wstępnych, ar. 915 n., I. 666. Wstępni przyjmują darowizny uczynione dla ich zstępnych małoletnich, ar. 935, I. 671. Dział uczyniony przez wstępnych pomiędzy ich zstępniemi, ar. 1075 n., I. 714. Poszukiwanie od wstępnego długów należnych od jednego z małżonków, ar. 1513, I. 821.

WSTRZYMANIE przedawnienia, ar. 2255 do 2258, I. 1031; — wykonania decyzji, służące Prezesowi Towarzystwa Kredytowego, ar. 6, III. 282.

WYBOR w zobowiązaniach z możnością wyboru należy do dłużnika, ar. 1190, I. 738.

WYBORY DO WŁADZ TOWARZYSTWA KREDYTOWEGO. Co do Członków, ar. 47 i 179 n., III. 18 i 63, § 229 do 236. III. 161, oraz § 1, 6, 7, 8 i 29 do 35, III. 196, 200 i 210;—co do Pisarza Dyrekcji Szczegółowej, ar. 61, III. 21;—co do Pisarza Dyrekcji Głównej, ar. 108, III. 42;—co do Prezesa Komitetu właścicieli listów zastawnych, ar. 171, III. 62;—co do Preze-

sa Komitetu Towarzystwa Kredytowego, ar. 148, III. 56, § 45 i 46, III. 215;—co do urzędników Towarzystwa Kredytowego, ar. 181 do 184, III. 64, § 223, III. 158, § 31 III. 210. Wybór Prezydującego na następne Zebranie i jego Zastępcy, ar. 185, III. 65. Wybór przez Komitet tymczasowych Zastępców na urzędy Towarzystwa, ar. 158, III. 58, § 53 e, III. 218. Zasady wymówienia się od przyjęcia urzędu z wyborów, ar. 186, III. 66, § 32 i 53 d, III. 211 i 218.

WYCHOWANIE dzieci osób zaginionych, 68, I. 133. Posiadanie stanu dowodzi się przezłożenie kosztów na wychowanie, ar. 281, I. 204. Wychowanie w opiekach dobrowolnych, ar. 329 n., I. 218. Rodzice mający użytkowanie majątku swych dzieci, obowiązani są je wychowywać, ar. 343, I. 222. Koszta wychowania nie ulegają powrotom, ar. 852, I. 641. Koszta te są długiem wspólności, ar. 1409, I. 795. Kto ma ponosić koszta wychowania dzieci na przypadek gdy między małżonkami rozłączenie co do dóbr następuje, ar. 1448, I. 805.

WYCIĄG GŁÓWNY. Wyciąg główny aktu zasługuje na wiarę, ar. 1335, I. 773. Jeśli jest potrzebny do egzekucji, a zarazem z niego wchodzi się do hypoteki, dosyć okazać go w hypotece i złożyć kopję z niego, przyp. II. 11, ar. 112, II. 57. Jakie wyciągi wydaje Pisarz hypoteczny, ar. 10, II. 22;—a jakie Rejenci, ar. 11, II. 23, przyp. do ar. 31, II. 31, ar. 35, 36, II. 32. Kontrola Prokuratorów nad wyciągami przyp. II. 202. Kiedy wyciągi nie z minuty mogą być wydawane, ar. 203, II. 252. Wyciąg główny protokołu licytacji jest tytułem dla dzierżawcy, przyp. ar. 21 n., II. 384 n. Wyciągi planu uporządkowania, ar. 759, II. 431. Jak się otrzymuje drugi wyciąg główny, ar. 844 do 854, II. 460 n. Wyciągi z protokołu działowego, ar. 983, II. 502. Wyciągi wyroków konsystorskich, ar. 51, 52, II. 537, 554, 928,

945. Koszta wyciągów dla Pisarzy hipotecznych, ar. 1, 4, 5, II. 815 n.; — dla Rejentów, ar. 1, 21, 24, 25, 26, 27, 60, II. 859 n., tudzież przyp. II. 884, 885, 889, 891. Wyciągi z wykazu hipotecznego, ar. 13, III. 189. Wyciąg główny wyroków Senatu, ar. 159, 160, III. 472.

WYDANIE zapisu, ar. 1011, 1014, 1016, I. 690. Wydanie rzeczy co do tożsamości oznaczonej jaki ma skutek, ar. 1245, I. 753; — jakie być musi, ar. 1246, I. 753. Wydanie w pewnym oznaczonym miejscu, ar. 1624, I. 758. Wydanie rzeczy przedanej, jak następuje, ar. 1603 do 1607, I. 846 n., ar. 1616 do 1621, I. 848. Wydanie rzeczy na składzie będącej spadkobiercom składającego, ar. 1939, I. 951. Wydanie rzeczy na składzie będących mężatkom i bezwłasnowolnym, ar. 1940, 1941, I. 951. Wydanie wyciągów z wykazu hipotecznego i z księgi listów zastawnych, ar. 5, III. 172. Wydanie głównych wyciągów na żądanie Władz Towarzystwa Kredytowego, ar. 39, III. 303. Wydanie wyroków w Senacie, ar. 49, III. 388. Wydanie pozwów bez upoważnienia, ar. 6, III. 502, przyp.

WYDATKI co do małoletniego, ar. 431, 454, 455, 456, 458, I. 248, 255, 256. Wydatki sprawującego cudze interesa, ar. 1375, I. 784. Zwrot wydatków poniesionych celem zachowania rzeczy, ar. 1381, I. 785. Wydatki na używanie rzeczy użyczonej nie ulegają zwrotowi, ar. 1886, I. 936; — na konserwację zas tejże, ulegają, ar. 1890, I. 936. Wydatki na utrzymanie składu ponosi składający, ar. 1947, I. 952. Wydatki na zachowanie zastawu, ar. 2080, I. 981.

WYDZIAŁ HYPOTECZNY — czuwa nad opłatą stempla kollateralnego, przyp. II. 111; — rozpoznaje czynności hipoteczne, ar. 29, II. 13. Appellacja od jego decyzji, przyp. ar. 1 n. II. 14 n. Obowiązki Wydziałów Hipotecznych co do czynności Towarzystwa Kredytowego,

ar. 203, III. 73, § 242, III. 166 i Instrukcja z r. 1826, III. 167 n.

WYDZIAŁ TRYBUNAŁU, ar. 24 do 26 i przyp III. 325 do 330;—Sądu Appellacyjnego, ar. 29, III. 331;—Senatu, ar. 8, III. 377;—IX Departamentu Senatu, ar. 32, III. 385;—Wydział feryjny Senatu, ar. 10 III 440.

WYDZIELENIE gruntu szkolnego przy oczyszczaniu włości, ar. 40, III. 573.

WYDZIERŻAWIENIE. Zajęcie dóbr na wydzierżawienie powinno być w Wykazie hipotecznym objawione, przyp. II 75. — Przepisy co do dzierżaw rządowych, przyp. II 79, n. Wydzierżawienie dóbr za zaległość rat Towarzystwa Kredytowego, ar. 86—90, III. 31—33, § 110—126, III. 118—122, ar. 2, III. 239.

WYGOTOWANIE listów zastawnych, ar. 62, 63, III. 22.

WYJŚCIE z Towarzystwa Kredytowego, ar. 129, III. 50.

WYKAZ HYPOTECZNY, jest częścią składową księgi hipotecznej, ar. 14, 15, II. 7, ar. 80—83, II. 44. Jego przeznaczenie, ar. 17—19, II. 8, n., ar. 20—23, II. 10. Formowanie wykazów hipotecznych z ksiąg pruskich, ar. 57, II. 37. Podział wykazu hipotecznego, ar. 91, n. II. 46. Skutki zapisania tytułu do wykazu hipotecznego, ar. 30, II. 71, ar. 62, II. 93. Wykaz nie poręcza za wartość, ar. 39, II. 73. Objawienie w wykazie o postępowaniu spadkowym, ar. 125, II. 108. Wykazy hipoteczne niekompletne nie mogą być legalizowane, przyp. II. 893.

Wykazy zaległości opłat na członkach Towarzystwa Kredytowego, ar. 82, III. 29.

WYKONANIE wyroku w przedmiocie unieważnienia małżeństwa, rozvodu, rozłączenia, lub też zniesienia rozłączenia, ar. 237, 238 i przyp. I. 350—352. Wykonanie zobowiązania na koszt dłużnika, ar. 1144, I. 729.

Wykonanie zobowiązania przez kogo nastąpić może i dla kogo, ar. 1236—1241, I. 749, n. Wykonanie wyroków, ar. 82, III. 394.

WYKONAWCY testamentu, ich zarząd, ustanie tegoż, kto tego obowiązku przyjąć nie może, ar. 1025 do 1030, I. 704, n. Ich obowiązki i odpowiedzialność, ar. 1031—1034, I. 705, n.

WYKREŚLENIE wpisów hipotecznych, ar. 2157 do 2165, I. 1003 do 1005, ar. 9, II. 6. Jak się uskutecznia, przyp. ar. 94, n., II. 49, n. Skutki zaniedbania wykreslenia, ar. 120, II. 107. Jak można przywrócić wpis nienależnie wykreslony, ar. 121, n., II. 107, n. Wykreslenie wpisu w skutku korzystnego umieszczenia należności w planie klasyfikacyjnym, ar. 772, II. 434. Wykreslenie kaucji hipotecznej, przyp. II. 901, n., III. 315.

WYKUP niewolników, ar. 266—272, II. 701, n.;—towarów, ar. 303, 304, II. 710, n.

WYŁĄCZENI—od świadczenia przy testamentach, ar. 975, I. 680;—od możności sporządzenia testamentu mystycznego, ar. 978, I. 681;—od możności brania dzierżaw rządowych, ar. 1, n., I. 868;—od opieki, ar. 414, n., I. 240, n., ar. 442, n., I. 440, n.;—od głosowania na zebraniach członków Towarzystwa Kredytowego, ar. 16, III. 252.

WYŁĄCZENIE od opieki i rady familijnej, ar. 415, I. 240. Wyłączenie od spadku, ar. 727, I. 606. Co się wyłącza ze wspólności, ar. 1498, I. 817. Wyłączenie—członka Senatu, ar. 61—66, III. 451, 452;—Sędziego, ar. 378 do 396, II. 292, n.; — Biegłych, ar. 430, II. 305; — Świadka, ar. 270, II. 269, ar. 282, II. 272, ar. 291, II. 274. Wyłączenie przed Sądem Konsystorskim, ar. 65, II. 539, 557, 931, 948.

WYMIANA listów zastawnych, ar. 213—220, III. 154—156, ar. 21, III. 206.

WYMÓWIENIE SIĘ od opieki służy matce, ar. 358, I. 225; — traci zaś opiekę, gdy wyjdzie za mąż, a o zatwierdzenie jej nie postara się, ar. 361, I. 226.

WYNAGRODZENIE. Wynagrodzenie należne ze strony opiekuna, ar. 334, 391, I. 219, 235. Wynagrodzenie w przypadku odstąpienia własności prywatnej na użytek publiczny, ar. 545, I przyp. I. 536. Wynagrodzenie należne właścicielowi źródła, ar. 643, I. 581. Wynagrodzenie w przypadku podwyższenia muru środkowego, ar. 658, I. 584. Wynagrodzenie za prawo przechodu, ar. 682, n., I. 590. Wynagrodzenie na rzecz jednego ze współmałżonków w razie wspólności, ar. 1403, 1406, n., 1439, 1468, n., 1493, 1513, I. 793, 794, 803, 810, 815, 821. Wynagrodzenie szkód i strat w zobowiązaniu dania, ar. 1136, I. 727. Wynagrodzenie za niedotrzymanie zobowiązania czynienia lub nieczynienia, ar. 1142, 1143, 1145, I. 728, n. Kiedy może być żądane ar. 1146, I. 729. Określenie wynagrodzenia szkód i strat, ar. 1149 do 1151, I. 730. Wynagrodzenie szkód i strat, — w zobowiązaniach zapłaty ar. 1153, I. 730; — w zobowiązaniach z warunkiem zawieszającym, ar. 1182, I. 736; — w sprzedaży, ar. 1585, I. 839; — w sprzedaży rzeczy cudzej, ar. 1599, I. 845; — za niewydanie rzeczy przedanej, ar. 1611, I. 847; — za rzecz przedaną z wadami, wiadomemi przedawcy, ar. 1645, I. 854. Wynagrodzenie szkód i strat — w skutek zamiany, ar. 1705, I. 865; — ze strony wynajmującego na korzyść biorącego w najem, za wady rzeczy najętej, ar. 1721, I. 881; — za zerwanie kontraktu najmu, ar. 1744 do 1751, I. 386, n.; — za niedotrzymanie dzierżawy z warunkiem dzielania się płodami, ze strony dzierżawcy, ar. 1764, I. 890; — za niezaprowadzanie inwentarza, zaniechanie uprawy, i t. d. ar. 1766, I. 891; — za zaniedbanie doniesienia o przywłaszczeniach, ar. 1768, I. 891; — za szkody z winy spółnika pochodzące,

ar. 1850, I. 927;—za nieodpowiednie używanie w użyczeniu, ar. 1880, I. 935;—ze strony wierzyciela, za zaniechanie napraw użytecznych i koniecznych rzeczy u niego zostawionój, ar. 2086, I. 984;—ze strony konserwatora hipotecznego, za zaniechanie wpisu, ar. 2108, I. 991, i formalności, ar. 2202, 2203, I. 1016;—ze strony opiekunów przydanych na korzyść nieletnich, za zaniechanie zapisania hipoteki prawnej na majątkach opiekunów głównych, ar. 2137, I. 998, ar. 453, 462, I. 255, 257;—ze strony opiekuna głównego, za zaniechanie postarania się o zanominowanie opiekuna przydanego, ar. 391, I. 235.

WYPADEK LOSOWY. Zniszczenie rzeczy przez wypadek losowy umarza zobowiązanie o nią zawarte, ar. 1302, I. 766. Gdy wierzyciel traci tytuł przez wypadek losowy, wolno mu pretensji świadkami dowodzić, ar. 1348, I. 778. Wypadki losowe przewidziane i nieprzewidziane, ar. 1772, 1773, I. 892. Przewoźcy nie odpowiadają za stratę z wypadku losowego, ar. 1784, I. 915. Biorący w pacht nie odpowiada za wypadek bez jego winy, ar. 1807, I. 919. Wypadek losowy zwalnia od odpowiedzialności, ar. 241, II. 696.

WYPIS. Wiara przywiązana do wypisu aktu, ar. 1335, I. 773. Wypis z protokołu Senatu, wydawanym będzie co do postanowień, przedmiotów ogólnych dotyczących, ar. 124, III. 463.

WYPŁATA procentów od listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego, ar. 76, III. 27. Wypłata procentów i kapitału, ar. 121, n., III. 47, n., ar. 130—136, III. 51, n., ar. 6, III. 249, § 76—78, III. 107, n. Wypłata okazicielom listów zastawnych, ar. 20, III. 8. Wypłata kapitału za listy zastawne wylosowane, ar. 77, III. 27, ar. 83, 84, III. 30. Wypłata listów zastawnych właścicielowi dóbr, ar. 70, 71, III. 25, 26, ar. 66, III. 23. Wypłata listami zastawnymi jakich wierzycielności może

mieć miejsce, ar. 202, III. 73. Wyplata pożyczek do depozytu złożonych, ar. 14, III. 244. Wyplata listów zastawnych i kuponów, tudzież ich umorzenie, § 205 do 212, III. 152 do 154, § 12, III. 187, § 19, 20, III. 205.

WYPOWIEDZENIE najmu zrywa umowę, ar. 1736, n., I. 884;—bez niego zajęcie domu nastąpić nie może, ar. 1762, I. 890.

WYPUSZCZENIE listów zastawnych, § 42—58 III. 98—102.

WYRACHOWANIE SIĘ ze skór zwierząt, z powodu wypadku losowego w pachcie prostym, ar. 1809, I. 919.

WYROK. Zapadłe wyroki pod powagą praw dawnych I. 16. Wykonywanie wyroków zapadłych w sprawach cywilnych między mieszkańcami Cesarstwa Rosyjskiego i Królestwa Polskiego, ar. 6, I. 39—41, *b.* I. 50. Wyroki co do osób uznanych za znikłe,—ogłaszanemi będą w pismach publicznych, ar. 44, I. 128;—wydane być mogą dopiero w rok po wyroku śledztwo nakazującym, ar. 45, I. 128, ar. 119, I. 380. Wyroki przedstanowcze Podśędkowskie,—kiedy upadają, ar. 15, II. 169;—dokąd ulegają appellacyi, ar. 16, II. 169;—kiedy mogą być opatrzone tymczasową egzekucją, ar. 17, III. 169. Kto je spisuje, ar. 18, II. 170. Wyroki podśędkowskie zaoczne, ar. 19—22, II. 170, n. Wyroki w sprawach possessoryjnych, ar. 23, n., II. 171, n. Niestanowcze, ar. 28, n., II. 178, ar. 452, II. 311. Wyroki Trybunalskie, jak się wydają, ar. 116, n., II. 223, ar. 141, n., II. 233, n. Wyroki nie stanowcze, ar. 120, II. 225. Odpowiedzialność za wydanie głównego wyciągu przed podpisaniem minuty przez Prezydującego, ar. 139, II. 232. Wyroki Trybunalskie zaoczne, ar. 149, n., II. 236, n. Wyroki w sprawach, w których obrońca był ustanowiony, nie będą mogły być egzekwowane przed doręczeniem ich temuż obrońcy, ar. 147, II. 235. Wyrok nakazujący porękę, ar. 517, II. 328. Forma

egzekucji wyroków, ar. 545, n., II. 335. Wyroki Sądów polubownych w sprawach handlowych, ar. 52, 61, 64, II. 638, 639. Wyroki Trybunału handlowego, nakazujące przyłożenie pieczęci w upadłości, ar. 449, II. 745; —tudzież oznaczające epokę otwarcia upadłości, ar. 454, II. 746. Wydawanie wyroków przez Trybunały handlowe, ar. 642—644, II. 794. Wyroki stanowczego przysądzenia, ar. 714, 715, II. 420, n., ar. 964, II. 497. Wyroki nie ulegające ani opozycyi zwyczajnej ani opozycyi trzeciego, ar. 16, III. 297. Wyroki połączenia gdzie są niedopuszczalne, ar. 21, III. 298. Wyroki zaoczne Senatu, ar. 39, III. 386. Wyroki ostateczne Senatu, ar. 50, III. 388. Wyroki te nie ulegają dalszemu rozpoznawaniu, ar. 61, III. 390. Wyroki wymagające Cesarskiego zatwierdzenia i forma tegoż zatwierdzenia ar. 77 do 81, III. 393, n. Wyroki Trybunałów ostateczne, ar. 1, 2. III. 426. Wyroki Sądu Appellacyjnego ostateczne, ar. 45, III. 427, n. Wyroki składane do Senatu, ar. 5, III. 438. Wyroki Senatu, ar. 122—124, III. 462, n.

WYRZECZENIE Sądu co do zatrzymania zastawu, lub przedania go przez publiczną licytację, jest niezbędne, ar. 2078, I. 980.

WYSPA należy do rządu lub właściciela nadbrzeżnego, ar. 560, n. I. 561. Wyspa na rzekach nie spławnych, ar. 561, I. 561. Wyspa utworzona przez nową odnogę, ar. 562, I. 561.

WYSTAWIENIE na sprzedaż nieruchomości hipoteką obciążonej, ar. 2169, I. 1006. Wystawienie listów zastawnych, ar. 109—113, III. 42 do 45 i przyp. § 175 do 192, III. 143 do 148, § 10 do 15, III. 202 do 204.

WYSTĄPIENIE z Towarzystwa Kredytowego, ar. 25, 81, 129, III. 9, 29, 50, § 164—168, III. 137—139, ar. 3, III. 260, n.

WYSTĘPKI i jako-występki, ar. 1382—1386 i przyd I. 786, 787.

WYSOKOŚĆ ofiary dająca prawo wejść do Towarzystwa Kredytowego, ar. 2, III. 3. Wysokość remanentu, jaki Dyrekcja Główna Towarzystwa Kredytowego w kasie swój pozostawić może, § 20, III. 205, ar. 7, 8, III. 250.

WYTACZANIE skargi imieniem małoletniego do kogo należy, ar. 464, I. 445.

WYWIESZENIE wokandy w Senacie, przyp. ar. 7, III. 439.

WYWŁASZCZENIE. Jakie dobra mogą być przedmiotem przymusowego wywłaszczenia, ar. 2204 do 2217, I. 1017. Wywłaszczenie na użytek publiczny, ar. 545 i przyp. I. 536. Wywłaszczenie za długi, przyp. II. 75, 408, 415, 416.

WYWOZOWE PRAWO zniesione względem podanych Królestwa Saskiego *a* I. 56;—Westfalii, *b* I. 56;—Cesarstwa Rosyjskiego, *c* I. 56;—Królestwa Pruskiego, *d* I. 56;—Cesarstwa Austryjackiego, *e* I. 57;—Królestwa Szwecyi i Norwegii, *f* I. 58;—Królestwa Hiszpańskiego, *g* I. 58;—Wielkiego Księstwa Hesskiego i Królestwa Duńskiego, *h* I. 58;—Księstwa Oldenburgskiego, *i* I. 58;—Królestwa Bawarskiego, *k* I. 58;—Królestwa Sardyńskiego, *l* I. 58;—Francyi, *ł* I. 58;—Królestwa Wirtemberskiego, *m* I. 58;—Związku Szwajcarskiego i Rzeczypospolitej Bearnieńskiej, *n* I. 58;—Królestwa Niderlandzkiego, *o* I. 58.—Księstwa Waldek, *p*. I. 58;—Księstwa Hesskiego, *q* I. 58.—Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandji, *r* I. 58;—Królestwa Hanowerskiego, *s* I. 58;—Królestwa Portugalskiego, *t* I. 58;—Królestwa Belgijskiego, *u* I. 60.

WYZNACZENIE Sądu, ar. 363, 364, 366, II. 288, 289. Wyznaczenie Referenta w Senacie, ar. 66, III. 391.

WZAJEMNOŚĆ międzynarodowa, co do używania praw cywilnych, ar. 11, I. 33.

Z.

ZABÓJSTWO. Skutki z niedoniesienia przez spadkobiercę o zabójstwie, ar. 727, I. 606.

ZACHOWANIE akt obrończych, po wyjściu obrońcy z urzędowania, przyp. III. 342 do 344.

ZADATEK i jego skutek w sprzedaży, ar. 1590, I. 840;—w najmie lub dzierżawie, ar. 1715, I. 880;—w najmie służących, przyp. ar. 11, 17 do 19, I. 896.

ZAGINIENIE, ar. 36, n., I. 125, ar. 112 do 114, I. 379. Skutki zaginienia, ar. 66, 68, 69, I. 133, ar. 139, 140, I. 384.

ZAJAZD (dom zajezdny). Dowód na skład czyniony na ręce utrzymującego zajazd, ar. 1348 i 1950, I. 777 i 953. Utrzymujący zajezdne domy uważani są za depozytarjuszów, ar. 1952, I. 953. Przywileje ich us. 6, ar. 7, II. 124. Przedawnienie, ar. 2271, I. 1034.

ZAJĘCIE renty dożywotniej, ar. 1982, I. 959, ar. 636, n., II. 398. Zajęcie ruchomości z dozwolenia Prezesa, ar. 417, II. 302;—na mocy tytułu egzekucyjnego, ar. 551, II. 337. Potrzebne jest specjalne pełnomocnictwo dla komornika, ar. 556, II. 338. Zajęcie musi być poprzedzone nakazem, ar. 583, n. II. 357. Rzeczy wyłączone od zajęcia, ar. 592, II. 359. Formalności zajęcia, ar. 593 do 625, II. 361, n. Przepisy co do zajmowania płodów, ar. 626, n., II. 372, n., przyp. ar. 1, n., II. 372, n. Zajęcie nieruchomości, ar. 673, n., II. 406, n., ar. 718, n., II. 421. Zajęcie ruchomości w domu, sprzętów lub płodów na grun-

cie, za zaległy czynsz dzierżawny, ar. 819, n., II. 453. Zajęcie rzeczy nie miejscowego dłużnika, ar. 822, n., II. 454. Zajęcie koncem odzyskania, ar. 826, n., II. 455. Zajęcie ruchomości wystawców, przyjmujących i indossantów w razie zaprotestowania z powodu nie wypłaty weksłu ciągniętego, ar. 172, II. 676. Zajęcie dóbr na sprzedaż przez Towarzystwo Kredytowe obok postępowania subhastacyjno-Sądowego, ar. 14, III. 251.

ZAKAZ dla sędziów wyrokowania w sposobie ogólnych rozporządzeń, ar. 5, I. 358. Zakaz sadzenia drzew do pewnej odległości od linii granicznej, ar. 672, I. 587. Zakaz co do—zrzekania się spadku nie otwartego, ar. 791, I. 620; — służebności osobistych, tudzież przeciwnych porządkowi publicznemu, ar. 686, I. 591. Zakaz służenia kobietom wyznania Chrześcijańskiego u żydów, przyp. ar. 13, I. 905.

ZAKŁAD nie może być poszukiwany, ar. 1965 I. 956.

ZAKŁADY PUBLICZNE. Darowizna na rzecz tychże, ar. 910, 937 i 939, I. 663 i 672.

ZAKŁOCENIA samowolne osób trzecich nie dają tytułu do rękojmi, ar. 1725, I. 882.

ZALEŻNOŚĆ urzędników Towarzystwa Kredytowego, ar. 36, 37, III. 12;—linii obrończej, ar. 48 i przyp. III. 341, n.

ZALICZENIE. Powroty otrzymanych zaliczeń, ar. 843, n., I. 639.

ZAMIANA. Sprawa o zerwanie aktu działów dopuszczoną jest przeciwko aktowi zamiany, o ileby tenże znosił niepodzielność pomiędzy współnastępcami, ar. 888, I. 648. Zamiana rzeczy zapisanej w testamencie, stanowi odwołanie zapisu co do części będącej przedmiotem aktu zamiany, ar. 1038, I. 707. Zamiana nieruchomości należących do jednego ze współmałżonków, ar. 1407, I. 794. Zamiana nieruchomości posagowej, ar.

1559, I. 833. Kontrakt zamiany, ar. 1702, n., I. 864, i przyp. Zamiana listów zastawnych dawnych na nowe, ar. 27 do 29, III. 233. n., ar. 3, III. 248.

ZAMIAR stron kontraktujących ma stanowczy wpływ na tłumaczenie umów, ar. 1156, I. 731.

ZAMIENNY KONTRAKT, ar. 1104, I. 721.

ZAMIESZKANIE. Przepisy w tym względzie—podług Kodeksu Polskiego, ar. 26 do 35, I. 124;—podług Kodeksu Napoleona, ar. 102 do 111, I. 377, n. Jak się nabywa prawo mieszkania, ar. 625, n., I. 575. Zamieszkanie zony w czasie sprawy o rozwód, ar. 268, 269, I. 405, n. Zamieszkanie strony w sporze przed Senat wywołanym, ar. 14, III. 441. Zamieszkanie jest konieczne do naturalizacji, ar. 9, 10, I. 27, ar. 9, I. 359. Uiszczenie kiedy ma następować w zamieszkaniu dłużnika, ar. 1247, I. 753. Podobnież zaofiarowanie, ar. 1258, I. 756. Wezwanie o zabranie rzeczy winno być doręczone wierzycielowi osobiscie lub w zamieszkaniu, ar. 1264, I. 758. W czynnościach hypoteczných obranie zamieszkania jest koniecznem, ar. 27, II. 12, przyp. ar. 19 II. 137. Sędzia zamieszkania jest właściwym do sążenia spraw w materji—osobistój, ar. 2, II. 164, ar. 50, II. 189, ar. 59, II. 194; — handlowój, ar. 420 i 422 II. 303. Zamieszkanie winno być wyrażone w pozwie, ar. 61, II. 195. Doręczenie tegoż nastąpić winno w zamieszkaniu, ar. 68, n., II. 197. Doręczenie wyroków, ar. 435, n., II. 306, ar. 780. II 436. Nakaz obejmować winien zamieszkanie, ar. 584, n., II. 357, ar. 636, n., II. 398. Akt osadzenia dłużnika w więzieniu obejmować winien zamieszkanie, ar. 789, II. 439. W opozycji przy inwentarzu pod nieważnością zamieszkanie obrać należy, ar. 927, II. 483.

ZAMKNIĘCIE dziecka na domaganie się ojca, ar. 375 do 380, I. 426, 427; — na prośbę matki, ar. 381, I. 427. Zamknięcie za zniewagę Podsędka w czasie audjen-

cji, ar. 11, II. 168. Zamknięcie planu—dystrybucyjnego, ar. 670, II. 405;—klasyfikacyjnego, ar. 767, II. 433.

ZANOSZENIE SKARG. Sposób zanoszenia skarg przeciwko Dyrekcjom Szczegółowym Towarzystwa Kredytowego, ar. 93, III. 37.

ZAO CZNOŚĆ. Kiedy może być wyrzeczoną przeciw zagranicznym, przyp. II. 209. Zaocznie skazany wyrokiem karnym nie może mieć udzielonej zwłoki, ar. 124, II. 229. Wyrzeczenie zaoczności i jej skutki, ar. 149, n., II. 236, n., ar. 179, II. 244. Zaoczność pozwanego w sprawdzaniu pisma ma ten skutek, że pismo uważa się za przyznane, ar. 194, II. 249. Wyrok zaoczny w przedmiocie wrócenia się do processu, ar. 350, II. 285. Zaoczność w sprawach morskich, ar. 418, II. 303;— w sprawach handlowych, ar. 434, 435, II. 306, ar. 643, 645, II. 794. Appellacja od wyroków zaocznych odkąd biegnie, ar. 443, II. 308. Przeciw wyrokom zaocznym kiedy służy restytucja, ar. 480, II. 318, ar. 494, II. 322. Wyroki zaoczne Sądu Konsystorskiego, ar. 49, II. 536, 553, ar. 49, i 52, II. 927, n., 944, n.

ZAOFIAROWANIE zapłaty kiedy ma miejsce i jakich warunków potrzeba do jego ważności, ar. 1257, n., I. 756. Skargi dotyczące zaofiarowania wolne są od pojednania, ar. 49, II. 188. Miejsce, w którym zaofiarowanie czynionem być może, ar. 584, II. 357. Forma zaofiarowania, ar. 812, n., II. 452, n.

ZAPIS. Zapisy dobroczynne winny być przez Rząd zatwierdzone, ar. 910, I. 663. i przyp.; — na korzyść instytucji Austriackich, przyp. I. 665. Zapisy uczynione na korzyść powołanych do sukcesowania kiedy nie ulegają powrotowi, ar. 919, I. 667. Zapis—ogólny, ar. 1002, 1003, I. 687, n.; — pod tytułem ogólnym, ar. 1010, I. 689;—szczególny, ar. 1014, I. 690. Zapis jak ma być wydany, ar. 1018 do 1020, I. 703. Zapis rzeczy cudzej

jest nieważny, ar. 1021, I. 704. Zapis nieoznaczony co do gatunku rzeczy, ar. 1022, I. 704. Zapis wierzycielowi lub służącemu, jak uważać, ar. 1023, I. 704.

ZAPISANIE listów zastawnych do księgi Wydziału hipotecznego, § 4, III. 170, n. Zapisanie sentencji, ar. 118, n., III. 462.

ZAPISOBIERCA pod tytułem ogólnym, jak płaci długi spadku, ar. 871, I. 644, ar. 1009, I. 689; — winien żądać wydania majątku od successorów koniecznych, ar. 1004, I. 688; — wchodzi w posiadanie z samego prawa, gdy ich niema, ar. 1006, I. 688, ar. 1008, I. 689. Zapisobierca pod tytułem ogólnym winien domagać się wydania zapisu, ar. 1011, I. 690. Jak odpowiada za długi i ciężary spadku, ar. 1012, 1013, I. 690. Zapisobierca szczególnie winien żądać wydania pod skutkami utraty procentów, ar. 1014, I. 690. Wyjątek od tego przepisu, ar. 1015, I. 691. Jak odpowiada za długi i ciężary spadku, ar. 1024, I. 704.

ZAPŁATA przed terminem nie może być wymagana, lecz dopełniona nie ulega zwrotowi, ar. 1186, I. 737. Zapłata nienależna ulega zwrotowi, wyjąwszy w zobowiązaniach naturalnych, dobrowolnie wykonanych, ar. 1235, I. 748. Zapłata częściowa długu nie może być wierzycielowi narzucaną, lecz Sąd ma prawo dozwolenia umiarkowanych terminów, ar. 1244. I. 750, i przyp. Listami Zastawnemi można spłacać długi hipoteczne zaciągnięte przed dniem 22 Lipca 1825 r. a co do Województwa Krakowskiego przed dniem 1 Stycznia 1826 r., ar. 11 do 15, III. 5. Spłata zastawnika listami zastawnemi, ar. 204, III. 75, i § 11. III. 87.

ZAPOWIEDZENIE tamuje wypłatę, ar. 1242, I. 750. Skargi dotyczące zapowiedzenia nie ulegają pojednaniu, ar. 49, II. 189. Wykonanie wyroków znoszących zapowiedzenie, kiedy może nastąpić, ar. 548, II.

336. Zapowiedzenie kiedy może mieć miejsce, ar. 557, n., II. 338, n., ar. 609, n., II. 365. Zapowiedzenie ceny dzierżawnej lub dochodów z nieruchomości miejskich i wiejskich, przyp. ar. 42 do 55, II. 391, n., ar. 691, II. 413. Zaznaczenie usuwa zapowiedzenia, ar. 817, II. 453. Zapowiedzenie przeciw wypłacie weksłu kiedy jest dopuszczalne, ar. 149, II. 669.

ZAPOWIEDZI. Księgi zapowiedzi, ar. 10, I. 138. Przepisy co do ogłaszania zapowiedzi, ar. 11, I. 138; — ogólne przepisy, ar. 106 do 112, I. 166, n.; — przepisy prawa z r. 1836, ar. 41 do 44, I. 291, ar. 47, I. 292; — przepisy Kodeksu Napoleona, ar. 63, I. 369, ar. 166 do 169, I. 389.

ZAPROWADZENIE hypotek dla dóbr narodowych zaciągających pożyczkę Towarzystwa Kredytowego, ar. 199, III, 70, i przyp. III. 70 do 73. Zaprowadzenie Kodeksu Napoleona, § 7 do 10, III. 347, 348.

ZARACHOWANIE zapłaty i zasady pod tym względem, ar. 1253, n., I. 755, n.

ZAREJESTROWANIE. Zarejestrowanie testamentów sporządzonych za granicą kraju, ar. 1000, I. 686. Koszta zarejestrowania zapisów szczególnych, ar. 1016, I. 691. Data aktów z podpisem prywatnym, ar. 1328, I. 772.

ZARĘCZYNINY, — ich forma, ar. 239 I. 352, — nieważność, ar. 240 I. 352; — skutki, ar. 241 do 243, I. 352 i 353.

ZARZĄD majątkiem należącym do osób, które, z powodu wydalenia się za granicę kraju, ulegną karze, przyp. ar. 18, I. 114, n. Zarząd majątkiem żony sprawuje mąż, ar. 192 do 198, I. 186. Zarząd ten może mu być odjęty, ar. 199 do 203, I. 187. Zarząd majątku nieletnich do kogo należy, w czasie trwającego małżeństwa, ar. 341, I. 221. Zarząd majątkiem zaginionego i znikłego, ar. 120 do 134, I. 380 do 383. Zarząd opiekuna mająt-

kiem nieletniego, ar. 450 do 468, I. 442, n. Zarząd w ogólnosci, ar. 537, n., I. 464. Zarząd cudzemi interessami, ar. 1370, n., I. 783. Zarząd spółki, ar. 1856 do 1861, I. 929, n.

ZARZĄDCA tymczasowy majątku należącego do mającego być pozbawionym własnej woli, ar. 495, I. 266.

ZARZĄDZANIE dziecimi w czasie sprawy o rozwód, podług Kodeksu Napoleona, ar. 267, I. 405.

ZARZUTY—przeciw świadkom, ar. 270, II. 269, ar. 282, II. 272; — przeciw planowi dystrybucyjnemu, ar. 663, II. 404; — klasyfikacyjnemu, ar. 755, II. 430; — przeciw formie ogłoszeń i doręczeń o zajęciu dóbr na sprzedaż przez Towarzystwo Kredytowe, ar. 13, III. 296.

ZASADA rachowania upłat w zbiegu rozmaitych długów, ar. 1256, I. 755. Zasada oszacowania dóbr do pożyczki Towarzystwa Kredytowego, ar. 5, 6, III. 4. Zasady skargi do Senatu, ar. 34, III. 385.

ZASŁUGI należne służącym niekompensują się z zapisem, ar. 1023, I. 704. Panu daje się wiara co do ilości zasług i ich zaspokojenia, ar. 1781, I. 914. Przywilej dla zasług, us. 4, ar. 9, II. 126.

ZASTAW — ruchomy, ar. 2071 i 2073, n., I. 979; — nieruchomy, ar. 2072, 2085, n., I. 979, n. Zastaw wierzytelności, ar. 2075, I. 980. Majątek dłużnika jest wspólnym zastawem jego wierzycieli, ar. 2093, I. 985. Zastaw jest obciążeniem, które winno być jawne z wykażu hipotecznego, ar. 43, II. 75. Posiadający zastaw ma na nim przywilej, ar. 7, II. 124, ar. 9, II. 126.

Cena przedanego okrętu jest zastawem dla wierzycieli właściciela tegoż, ar. 196, II. 684. Zastaw towarów na naprawę okrętu i żywnosc, ar. 234, II. 694. Wierzyciele mający zastaw w upadłościach, nie mają głosu przy naradach dotyczących układu, ar. 520, II. 762; — będą za-

pisani w massie tylko dla pamięci, ar. 535, II. 765; — zastawy będą od nich wykupione, ar. 536, II. 765. Skutki sprzedaży zastawu, ar. 537, II. 766. Posiadanie dóbr, nawet tytułem zastawu, wzbronione żydom, przyp. II. 867. Ścieśnienie to cofnięte, przyp. II. 911, n. W jaki sposób zastaw spłacić można pożyczką Towarzystwa Kredytowego, § 11, III. 87.

ZASTAWNIK kiedy może być spłacony listami zastawnymi Towarzystwa Kredytowego, ar. 204, III. 75 i § 11, III. 87.

ZASTĘPCA—opiekuna, ar. 417, I. 434;—Presesa następnego Zebrania podług prawa o Towarzystwie Kredytowém, ar. 185, III. 65.

ZASTĘPSTWO w braniu spadku, ar. 739, I. 609;— w linii prostej, ar. 740, I. 609; — w linii pobocznej, ar. 742, I. 609; — niema miejsca na korzysć wstępnych, ar. 741, I. 609;—niema miejsca względem osób żyjących, lecz ma miejsce po osobach, po których przychodzący zrzekł się spadku, ar. 744, I. 610. Zastępstwo po dzieciach naturalnych, ar. 759, I. 614. Zastępstwo po zrzekającym się spadku nie służy, ar. 787, I. 619. Zastępstwo dozwolone, ar. 1051, I. 709. Zastępstwo w głosowaniu na wyborach urzędników do Towarzystwa Kredytowego, ar. 4, 5, III. 239, 240. Zastępstwo między urzędnikami, ar. 5, III. 317. Zastępstwo przewodniczącego w Senacie, ar. 8, III. 380. Zastępstwo za zasiadającego w Senacie, ar. 15, 16, III. 381, 382.

ZASTRZEŻENIE, że nieruchomości żony nie mogą być, sprzedawane, nie ściąga się do przypadku, gdy żona chce uczynić udział dzieciom z poprzedniego małżeństwa, za zezwoleniem męża lub Sądu, ar. 218, 219, I. 191, 192;— gdy chce dać udział wspólnym dzieciom, ar. 220, I. 192. Zastrzeżenia takie mogą być do właściwej księgi hipotecznej wniesione, nie ubliżając prawom nabytym

ar. 225, I. 192. Zastrzeżenia powrotu rzeczy darowanych, ar. 951, 952, I. 675. Zastrzeżenie dwójznaczne tłumaczyć należy tak, aby zobowiązanie miało skutek, ar. 1156 i 1157, I. 731, i aby najwięcej naturze zobowiązania odpowiadało, ar. 1158, I. 732. Umowy z zastrzeżeniem kary, ar. 1226, n., I. 746. Zastrzeżenie rozdziału długów między małżonkami, ar. 1510 do 1513, I. 820, 821. Zastrzeżenie żony, że może odebrać swój wniosek w całości lub części, w razie zrzeczenia się wspólności, ar. 1514, I. 822. Zastrzeżenie korzyści szczególnej między małżonkami, ar. 1515 do 1519, I. 823, n. Zastrzeżenie nierównej korzyści dla małżonków żyjących we wspólności, ar. 1520 do 1525, I. 824, n. Zastrzeżenia cienne lub dwójznaczne w sprzedaży tłumaczą się przeciw sprzedawcy, ar. 1602, I. 846. Zastrzeżenia hipoteczne—miejsce dla nich w wykazie, przyp. ar. 94, II. 49, i ar. 95, 96, II. 50, n. Przy wydawaniu kopii wykazu kiedy zastrzeżenia zamieszczać w niej należy, przyp. ar. 119, II. 58.

ZATWIERDZENIE. Skutki zatwierdzenia aktu przez Wydział hipoteczny, ar. 21, n., II. 10, ar. 25, II. 11, Kto zatwierdza akta hipoteczne ar. 29, II. 13, ar. 161, II. 121, przyp. ar. 4, II. 20, ar. 60 do 70, II. 38, n., ar. 121, n., II. 59, ar. 6, 7, 27, 38, II. 129, n.

ZAWIADOMIENIE właściciela dóbr o przyznanej pożyczce Towarzystwa Kredytowego, § 30, III. 94. Zawiadomienie właściciela o zajęciu dóbr na sprzedaż przez Towarzystwo Kredytowe, ar. 15, III. 244 do 246. Zawiadomienie wierzycieli hipotecznych o zajęciu dóbr na sprzedaż przez Towarzystwo Kredytowe, ar. 12, III. 251. Zawiadomienie o processie, przyp. ar. 2, III. 500.

ZAWIESZENIE używania praw cywilnych w skutku kar Sądowych, ar. 23, I. 122, ar. 25, I. 123. Zawieszenie zapłaty ceny kupna, ar. 1653, I. 855. Zawieszenie

przymusowego wywłaszczenia, ar. 2212, I. 1019. Zawieszenie w urzędowaniu, ar. 6 III. 317, i przyp. III. 318, 319.

ZAZNACZENIE ksiąg stanu cywilnego, ar. 12, n., I. 138, ar. 73, I. 141; — aneksów dołączanych do aktów stanu cywilnego, ar. 82, I. 149. Zaznaczenie zapłaty w następstwie zaoferowania, ar. 1257, I. 756; — Warunki do ważności tegoż potrzebne, ar. 1259, I. 757. Zaznaczenie może być cofnięte lub nie, skutki cofnięcia i skutki dozwoleń cofnięcia, danego przez wierzyciela, ar. 1261 do 1263, I. 757, n.

ZBIEG administracyi za zaległość Towarzystwa Kredytowego z sekwestracją za zaległości podatków, § 107, III. 117.

ZBIÓR DOKUMENTÓW — jedna z trzech części księgi hipotecznej, ar. 14, II. 7, ar. 16, II. 8, przyp. ar. 80, 82, 83, II. 44, ar. 90, II. 46. Złożenie kopii w miejsce wyciągu głównego, przyp. II. 11. Złożone dokumenta do jednej księgi mogą posługiwać i do czynności w innej zawieranych, przyp. ar. 103, II. 52. Dokumenta złożone do księgi mają moc oryginałów, ar. 110, II. 56, ar. 157, II. 120. Jak można je wyjąć ze zbioru dokumentów, ar. 112, I. 57.

ZBOŻE kiedy jest nieruchomością, ar. 520, 524, 533, I. 455, 460 i 463. Prawa użytkownika, ar. 587, I. 566.

ZDANIE sprawy przez Dyрекcyę Główną Towarzystwa Kredytowego Komitetowi, § 221 do 223, III. 156, n., ar. 6, III. 240.

ZDARZENIA nieprzewidziane łagodzą przepisy co do przedstawienia w wypadkach prawem oznaczonych dowodu piśmiennego i obejmowania jednym pozwem wszelkich żądań na nióm nie opartych, ar. 1348, I. 778.

ZDOLNOŚĆ do kontraktowania, ar. 1925, I. 948. Zdolność fizyczna, jako istotny warunek do zawarcia małżeństwa, ar. 5, I. 282, ar. 22, I. 286. Zdolność do czy-

nienia i przyjmowania darowizn i sporządzania testamentów, ar. 901 do 912, I. 660, n.;—co do zobowiązania się, ar. 1108, n. i 1123, n., I. 722 i 724; — co do zapłaty, ar. 1238 i 1258, I. 749 i 756; — co do przyjęcia, ar. 1239 i 1376, n, I. 749 i 785. Skutki niezdolności, ar. 1304, n., I. 766

ZEBRANIE. Pierwsze zebranie się stowarzyszonych po zawiązaniu Towarzystwa Kredytowego, ar. 46, III. 16. Zebranie ogólne—Radców Dyrekcji Szczegółowych, ar. 56, III. 20; — Radców Dyrekcji Głównéj, ar. 105, III. 41;—Radców Komitetu Towarzystwa Kredytowego, ar. 155, III. 58 i ar. 9, III. 242. Ustanowienie i cel zebrania się Członków Towarzystwa Kredytowego, ar. 177 do 187 III. 63, ar. 4 i 5, III. 239, oraz § 229 do 236, III. 161. Ustanowienie i cel zebrania się właścicieli listów zastawnych, ar. 177, 178 i 188 do 197, III. 63 i 67, n. oraz § 237, III. 164.

ZERWANIE umowy z powodu pokrzywdzenia, nie służy nabywcy, ar. 1683, I. 861; — w sprzedażach przez publiczną licytację, ar. 1684, I. 861.

ZEZNAWANIE kwitów w księgach hipotecznych na zaciągniętą na dobra pożyczkę Towarzystwa Kredytowego, § 9. III. 179 do 184.

ZEZWOLENIE familii lub opieki na zawarcie małżeństwa, ar. 115 do 117, I. 168, n., ar. 149 do 158, I. 179, 180. Wzajemne zezwolenie osób w związek małżeński wchodzących, ar. 146, I. 178. Zezwolenie na małżeństwo, ar. 9, 13, 14, I. 283; — rodziców lub opiekunów, ar. 15 do 19, I. 284;—komendy wojskowej, ar. 20 i przyp. I. 284;—zezwozenie władzy — co do urzędników, przyp. ar. 20, I. 284, n. Skutki zaniedbania powyższych rozporządzeń, ar. 21, I. 285. Zezwolenie stron jest istotnym warunkiem do ważności umowy, ar. 1108, 1109, n., I. 722, ar. 1134 i 1138, I. 726 i 727, ar. 1705, I. 865, ar. 1921, I.

947. Co do alienacy nieruchomości należących do żony, ar. 1428, I. 800;—Co do spółek, ar. 1859, I. 929.

ZIEĆ, jego obowiązki względem rodziców żony, ar. 239, I. 195.

ZLANIE SIĘ PRAW W JEDNO. Co do służebności, ar. 705, I. 598. Co do długów solidarnych, ar. 1209, I. 742. Co do zobowiązań w ogólnosci, ar. 1234 i 1300, n., I. 748 i 765.

ZLEWKI. Miejsce w księdze hipotecznej do zapisywania zlewków hipotecznych, przyp. ar. 91, 95, 96, II. 46, n. Zlewki ulegają przepisom dla wierzytelności ustanowionym, ar. 55, n. II. 91, n.

ZŁA WIARA. Skutki jój ze strony odbierającego nienależnie, ar. 1378, 1379, I. 785;— ze strony przyjmującego zwrot, ar. 1381, I. 785. Zła wiara w przedazy, ar. 1635, I. 852. Zła wiara nie niweczy przedawnienia, ar. 2262, I. 1032.

ZŁOŻENIE listów zastawnych przed wydziałem hipotecznym, § 8, III. 175. Złożenie pozwu appellacyjnego do księgi hipotecznej, ar. 16, III. 297. Złożenie z urzędu, ar. 6, III. 317.

ZMIANA koryta jakiegokolwiek rzeki, jakie i komu nadaje prawa, ar. 563, I. 561. Zmiana obranego zamieszkania w czynnościach hipotecznych, ar. 2152, I. 1002. Zmiana wysokości czynszów włościąńskich, ar. 27, III. 569.

ZMNIEJSZENIE zapisów ze względu na część obowiązkową, jak się odbywa, ar. 924 do 927, I. 669. Zmniejszenie renty dożywotniej dla tejże przyczyny, ar. 1970, I. 957.

ZMUSZENIE dłużnika przez wierzycieli do przystąpienia z dobrami swemi do pożyczki Towarzystwa Kredytowego, ar. 73 do 75, III. 26, 27.

ZNIERUCHOMIENIE przychodów, ar. 520, n., I. 455, n.

ZNIESIENIE służebności przy oczyszczowaniu włościan, ar. 23, III. 568.

ZNIKŁY. Przepisy w tym względzie Kodeksu Polskiego, ar. 39, n., I. 126. Skutki zniknięcia co do majątku pozostałego w dniu zaginięcia, ar. 46, n., I. 128. Skutki zniknięcia męża co do zarządu przez żonę, ar. 67, I. 133. Jeżeli ojciec będzie uznany za znikłego powinna być urządzona tymczasowa opieka, ar. 61 i 69, I. 133. Przepisy co do znikłych podług Kodeksu Napoleona, ar. 114 do 140, I. 379, n.

ZOBOWIĄZANIE. Co jest zobowiązanie dania, ar. 1136, I. 727. Zobowiązanie czuwania nad zachowaniem rzeczy ar. 1137, I. 727. Zobowiązanie wydania przenosi niebezpieczeństwo utraty rzeczy na risico właściciela; wyjątek od tej zasady, ar. 1138, I. 727. Zobowiązanie warunkowe. ar. 1168 do 1180, I. 733, 735. Zobowiązanie nieważne, ar. 1172 do 1174, I. 734. Zobowiązanie warunkowe rozwiązuje się na żądanie, ar. 1182 do 1184, I. 736, n. Zobowiązanie z terminem, ar. 1185 do 1188, I. 737. Zobowiązanie z możliwością wyboru (alternatives). ar. 1189 do 1196, I. 738, n. Zobowiązania te—stają się bezwarunkowymi, ar. 1192 do 1194 I. 738, n.; — niktą, ar. 1195, I. 739. Zobowiązanie solidarne względem wierzyciela, jest podzielne między dłużnikami, każdy z nich odpowiada za część swoją, ar. 1213, I. 743. Zobowiązanie podzielne i nie podzielne, ar. 1217, 1218, I. 744. Skutki zobowiązania nie podzielnego, ar. 1222 do 1225, I. 745, n. Zobowiązania ustają, ar. 1234, I. 748. Zobowiązanie tworzące się bez umowy, ar. 1370, I. 783. Zobowiązanie osobiste, ar. 2092, I. 985.

ZOBOWIĄZYWAĆ SIĘ można—za siebie samego, ar. 1119, I. 724;—za trzeciego, ar. 1120, I. 724;—na ko-

rzyść trzeciego, ar. 1121, I. 724. Uważa się za zobowiązanie się za siebie samego, gdy niema przeciwnego dowodu, ar. 1122, I. 724.

ZRZECZENIE SIĘ — prawa środkowości muru, ar. 656, I. 584; — nieruchomości obciążonej służebnością, ar. 699, I. 596; — spadku co do majątku konfiskacie uległego, przyp. ar. 10, I. 101, ar. 7, I. 108. Zrzeczenie się spadku jak się odbywa i z jakimi skutkami, ar. 784 do 786, I. 619. Zrzeczenie się spadku beneficjalnego, ar. 802, I. 623. Zrzeczenie się używania dóbr posiadanych drogą podstawienia, ar. 1053, I. 710. Forma zrzeczenia się wspólności, ar. 1457, I. 807. Zrzeczenie się przedawnienia dozwolone, i zakazane, ar. 2220, I. 1021; — wyraźne i milczące, ar. 2221, I. 1021; — komu służy, ar. 2222, I. 1021.

ZSTĘPNY. Małżeństwo pomiędzy zstępniemi zabronione, ar. 159, 180 i ar. 30, I. 288. Stopnie pokrewieństwa, ar. 736, I. 608. Zastępstwo (reprezentacja), ar. 740, I. 609. Prawa spadkowe, ar. 740, 745 i 757, I. 609, 610 i 614. Zstępni uważani są za osoby podstawione co do darowizny, ar. 911 i 1099, I. 665 i 720.

ZWIERCIADŁO kiedy jest ruchomością, a kiedy nieruchomością, ar. 525, 534, I. 460 i 463. Prawa użytkownika, ar. 599, I. 569.

ZWIERZCHNOŚĆ HYPOTECZNA — jej atrybucje, ar. 20 do 22, 25, 29, II. 9, n., przyp. ar. 1, n., II. 19, n. Akt dopiero po jej zatwierdzeniu nabiera hypotecznej pewności, ar. 30, II. 71. Nie ręczy za wartość dóbr, ar. 39, II. 73, ar. 66, II. 94.

ZWIERZCHNICTWO nad Sądami, ar. 59 i przyp. III. 356.

ZWIERZĘTA. Uważane za ruchomość lub nieruchomość, ar. 522, 524, 528, I. 459, 460, 461. Do kogo należy przychówek, ar. 547, I. 554. Prawa użytkownika,

ar. 583, I. 565. Odpowiedzialność jego, ar. 615, I. 573. Szkody zrządzone przez zwierzęta, ar. 1385, I. 787. Pacht zwierząt, ar. 1811, I. 919. Pożyczka zwierząt na używanie, ar. 1894, I. 937. Kiedy zwierzęta objęte są w darowiznie, ar. 1064, I. 712. Zwierzęta niezbędne do uprawy roli, ar. 1766, I. 891.

ZWIĘKSZONY KOMPLET Senatu, ar. 74, 75, III. 392, 393.

ZWŁOKA. Zwłoka co do namysłu ze strony następcy i wdowy, ar. 795, 1457 i 1461, I. 621, 807 i 808. Zwłoka służy dłużnikowi, ar. 1244 i 1900, I. 750 i 938. Postawienie w zwłoce, ar. 1139, I. 728. Zwłoka w wykonaniu zobowiązań kiedy może być dozwoloną dłużnikowi, ar. 1184, I. 737. Skutki zwłoki, ar. 1138, I. 727, ar. 1228, I. 746, ar. 1230, I. 747, ar. 1656, I. 856. Zwłoka co do odkupu, ar. 1660, I. 857;—w przedmiocie pokrzywdzenia, ar. 1676, I. 860. Skutki jej w kontraktach najmu, ar. 1788, I. 916;—w składzie, ar. 1929, I. 949, ar. 1936, I. 950.

ZWOLNIENIE z solidarności nie uwalnia od zapłacenia tego co by przypadło na zwolnionego z powodu niewypłacalności współdłużnika solidarnego, ar. 1215, I. 743. Zwolnienie ceny dzierżawnej, ar. 1769 do 1771, I. 891.

ZWROT po przysposobionym rzeczy od przysposabiającego otrzymanych, ar. 316, 317, I. 215. Zwrot tego co nienależnie wziętem było, ar. 1376 do 1381, I. 785. Zwrot posagu, ar. 1564 do 1573, I. 834 do 836. Zwrot pożyczki, ar. 1902, 1903, I. 938, 939. Zwrot listów zastawnych Towarzystwa Kredytowego do depozytu Dyrekcji Głównej, ar. 67 do 69, III. 24, 25.

ZWROTNA WYMIANA, ar. 177, 179, 183, 186, 187, II. 677, n.

ZWYCZAJ miejscowy tłumaczący wątpliwości u-

mów, ar. 1159, I. 732. Zwyczaj miejscowy co do wypowiedzenia najmów, ar. 1736, I. 884. Zwyczaj miejscowy co do stosunków właściciela z dzierżawcą przy ustaniu dzierżawy, ar. 1777, I. 893.

ZYSK lub strata (risico), ar. 1629, I. 851, ar. 1893, I. 937, ar. 328, II. 715, ar. 341, II. 719, ar. 350, II. 721.

Ż, Ż.

ŻĄDANIA nieusprawiedliwione pismem winny być jednym pozwem objęte, ar. 1346, I. 777. Żądania ulgi w opłatach rat Towarzystwa Kredytowego z powodu klęsk nadzwyczajnych, § 154 do 156, III. 134, n.

ŻAŁOBA żony, ar. 1481 i 1570, I. 812 i 835.

ŻONA. Zamieszkanie, ar. 32, I. 125. Obowiązki, ar. 182, n., I. 184. Upoważnienie żony, ar. 182, 184, 776, 905, 934, 1124, 1125, 1427, 1555, I. 184, 617, 661, 671, 725, 800, 832. Jeżeli mąż zaginął, żona może swoim majątkiem zarządzać, a do innych czynności żądać upoważnienia sądowego, ar. 66, I. 133. Prawa i obowiązki jej względem męża, ar. 179, I. 184. Wyjątek co do żon kupiectwem się trudniących, ar. 186, I. 185, ar. 215, 220, I. 396 n., oraz w razie żądania zspisania hipoteki prawnej, ar. 206, I. 189, lub w razie pociągnięcia jej w sprawie kryminalnej, ar. 216, I. 396. Ogólny wyjątek, ar. 1990, I. 960.—Stosunki majątkowe, w razie nie zawarcia intercyzy, ar. 191, n., I. 186, n. Przywilej oraz hipoteka prawna służy żonie przed wierzycielami męża, ar. 205, 206, I. 188. Żona mająca użytkowanie swego

majątku przykłada się do ponoszenia ciężarów małżeństwa w stosunku możności, a nawet ponosi te ciężary w całości, gdy mąż nie niema, ar. 213, I. 191. Może opuścić męża w trakcie processu o nieważność małżeństwa lub rozwód i żądać alimentów, ar. 258, I. 200, ar. 219, n., I. 347. Jakie skutki gdy naznaczone jój mieszkanie opuści, ar. 259, I. 200. Żona nie może czynić darowizn, zawierać aktów bez wpływu męża, ar. 217, I. 396. Środki, jakich użyć jój wolno, gdy mąż odmawia jój upoważnienia, ar. 218, 219, I. 397. Upoważnienie Sądu, ar. 221 do 224, I. 397, n., ar. 861 n., II. 464. Kiedy żona nie potrzebuje upoważnienia, ar. 226, I. 398. Kto może skarżyć czynności żony, dla braku upoważnienia, ar. 225, I. 398. Żona kiedy może wejść w powtórne związki małżeńskie, ar. 228, I. 398. Przymus osobisty, ar. 2066 i 2070, I. 978. Przedawnienie, ar. 2254, I. 1030.

ŻYDZI. Zasady co do używania przez nich praw cywilnych, ar. 16 i przyp. I. 87 do 96. Ograniczenie i zawieszenie żydów w prawach politycznych, przyp. I. 87. Nie mogą nabywać dóbr na dziedzictwo, a udzielany pod tym względem przywilej jest ściśle osobistym, przyp. I. 88. Nie mogą trudnić się fabrykowaniem i szynkowaniem trunków, oraz mieszkać w karczmach i szynkach, z wyjątkiem co do miast, o ile rząd pozwoli, przyp. I. 88, 89. Przesiedlenie się żydów z zagranicy do Królestwa Polskiego, *d.* I. 89;—i ztąd do Cesarstwa Rossyjskiego, *e.* I. 90. Nadanie żydom stałych nazwisk, *f.* I. 90, 91. Osiadanie żydów na gruntach miejskich i wiejskich, *g.* I. 91. Ograniczenie żydów co do mieszkania we wsiach nadgranicznych, *h. i.* I. 94. Ograniczenie żydów co do mieszkania przy pewnych ulicach w Warszawie, *k. l.* I. 94, 95. Ograniczenie żydów co do nabywania domów i placów, *n. n.* I. 95. Nie mogą brać w dzierżawę dóbr rządowych, *o.* I. 95. Przywileje żydów mających nadane poczesne oby-

watelstwo, p. I. 96. Przepisy co do aktów stanu cywilnego żydów, ar. 93 i przyp. I. 157. Przepuszczenie żydów do dzierżawy, przyp. II. 911, n. Prawo o równouprawnieniu żydów, ar. 1, n. III. 536, n. Żydom wolno nabywać nieruchomości miejskie i wiejskie, przyp. III. 614.

K O N I E C.

OMYŁKI DRUKU.

TOM I.

<i>Stro.</i>	<i>Wiersz</i>	<i>Jest</i>	<i>Powinno być</i>
23	4 <i>od góry</i>	cię	się
39	11 —	posznująca	poszukująca
43	19 <i>od końca</i>	obejmujący	obejmujący
45	15 <i>od góry</i>	wpisawszy	wpisawszy
60	13 —	grancach	granicach
75	6 <i>ar. 18</i>	różno	różno
75	12 <i>od końca</i>	własność	własność
75	11 —	sukcesyę c	sukcesyę
75	10 —	by	być
80	4 —	otrzymują	otrzymują
119	18 —	sobnych	osobnych
154	21 <i>od góry</i>	poznawać	rozpoznawać
159	4 —	w każdy	w każdym
163	3 <i>w odsyłaczu</i>	przepis	przepisu
163	5 —	N. 12012	N. 1212,
163	7 —	sję	się
163	9 <i>od dołu</i>	wiedziec	wiedzieć
171	2 <i>ar. 123</i>	stann	stanu
200	11 <i>od góry</i>	éj	jéj
208	30 —	wyłączonn	wyłączone
219	2 <i>od dołu</i>	akieby	jakieby
221	18 <i>od góry</i>	Prokuratorowi	Prokuratorowi
305	14 —	ednego	jednego
432	30 —	3 ³⁴ /100	2 ³⁴ /100

<i>Stro.</i>	<i>Wiersz</i>	<i>Jest</i>	<i>Powinno być</i>
432	31 <i>od góry</i>	18 ⁷⁴ / ₁₀₀	16 ³⁸ / ₁₀₀
470	15 —	colones	colons
576	13 —	10709	1709
581	2 —	jedenie	jedynie
623	20 —	ciężkie przewinienia	ważne uchybienia
630	11 <i>od dołu</i>	przez	przez
668	1 <i>ar. 921</i>	żyjącami nie	żyjącami
672	32 <i>od góry</i>	wniesie	wniesienie
675	4 —	powrotu	zwrotu
681	14 —	uczynioną	zrobioną
723	11 —	jé	jéj
733	26 —	1036	1086
749	4 —	w tym	w tém
750	<i>osta. od koń. w odsy. (1)</i>		(2)
764	3 <i>od dołu</i>	zapowiadającego	zapowiadającego
789	3 <i>od góry</i>	O umowie przedślubnej	O umowie przedślu - bnej i o wzajemnych prawach małżonków
858	2 —	Jdzeli	Jeżeli
864	3 —	rzeczywistą	rzeczywistą
866	2 —	paktem	pachtem
880	<i>ostatni od dołu</i>	691	691.—Pos. Nam. z r. 1823 str. 374 n. T. II
888	10 <i>od dołu</i>	podług	podłóg
921	25 <i>od góry</i>	dzierżawcom	dzierżawcy
922	26 —	§ 3	§ 2
946	<i>przedo. i osta.</i>	² / ₁₄ Stycznia 1853	⁶ / ₁₈ Czerwca 1852
976	<i>ar. 2060 us. 5</i>	osobistemu;	osobistemu, gdy się temu przymusowi poddaly
985	6 <i>od góry</i>	przypadku	porządku
1023	2 <i>ar. 2238</i>	przedawnić	przedawnić
1036	11 <i>od dołu</i>	staje za	staje za (zastępuje)

TOM II.

<i>Stro.</i>	<i>Wiersz</i>	<i>Jest</i>	<i>Powinno być</i>
93	3 <i>od góry</i>	niedzie	niedziel
165	15 —	nie nieużywanie	nieużywanie
191	14 <i>od dołu</i>	Skarku	Skarbu
203	14 —	Koumissya	Kommissya
217	14 —	nakzać	nakazać
233	2 —	nazwnany	nazwany
296	wiersz 9 <i>od dołu</i> (art. 390)	opuszczono wyraz „nie“.	
319	wiersz 4 <i>od dołu</i>	opuszczono „ar. 15 pos. z d. 13 Września 1817 r. (T. II str. 177).“	
333	<i>w art. 537</i>	zakład naukowy	restauracyę lub traktiernię
359	<i>w odsyła. 1</i>	tutaj	tu
395	10 <i>od góry</i>	art. 557	art. 657
430	6 <i>od dołu</i>	odpowiedać	odpowiadać
439	12 —	15 groszy	a z tego 15 groszy do rąk dłużnika
462	7 <i>od góry</i>	ksiąg	rejestrów publicznych
481	13 <i>od dołu</i>	w ich obecności lub	w ich obecności lub w ich nieobecności
506	14 <i>od góry</i>	aprawdzenia	opisanie
545	4 <i>od dołu</i>	koję	Kopię
603	10 <i>od góry</i>	Ine	Inne
623	9 <i>od dołu</i>	1807	1809
642	5 —	tutaj	tu
643	<i>w paginie</i>	143	643
644	—	446	644
659	<i>ar. 97, 98, 89,</i>	odpowieda	odpowiada
660	<i>ar. 103</i>	odpowieda	odpowiada
662	<i>art. 110</i>	Wexel jest ciągniony	Wexel ciągniony wystawia się
691	1 <i>od dołu</i>	odpowieda	odpowiada
724	3 <i>od góry</i>	odpowieda	odpowiada
747	10 <i>od dołu</i>	Karatorowie	Kuratorowie
772	16 —	tytuty	tytuły
780	5 —	czynić	czynić z nich
824	6 —	odpowieda	odpowiada

<i>Str.</i>	<i>Wiersz</i>	<i>Jest</i>	<i>Powinno być</i>
848	8 <i>od dołu</i>	więcej jak jedną dwudziestą część	jedną dwudziestą część więcej
849	8 <i>od góry</i>	wskazana	skazana
866	<i>w 2 us. a.</i>	VIII	VII
866	<i>w 3 us. a.</i>	132	134
916	3 <i>od góry</i>	dochowni	duchowni
919	3 —	aktem	aktu
